

ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΤΟΥ
ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

18

ΛΟΓΟΙ Α'—ΙΒ'.
ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ Α'—ΛΓ'.

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ
ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ
ΤΩΝ

ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ

18

ΕΠΟΠΤΗΣ - ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΕΛΕΥΘ. Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Π. ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Ε Π Ε

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1996

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Ο Υ

Τ Ο Υ

Σ Τ Ο Υ Δ Ι Τ Ο Υ

Α Π Α Ν Τ Α Τ Α Ε Ρ Γ Α

Copyright :

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ

Μενελάου 3, Θεσσαλονίκη

Τ. Θ. 400 90. 560 00 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 031/283 280. Οικίας 031/696 653.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α'. Ὁ συγγραφέας.

Ὁ Θεόδωρος Στουδίτης γεννήθηκε στήν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 759 καὶ ἦταν γόνος εὐγενοῦς καταγωγῆς. Μὲ τὴ φροντίδα τῆς μητέρας του Θεοκτίστης ἀπέκτησε πλουσιώτατη μόρφωση, γι' αὐτὸ καὶ τὴν ἀποκαλεῖ δύο φορές μητέρα («διμήτηρ»)¹. Φαίνεται ὅμως ὅτι πολλὰ ὀφείλει καὶ στὸν θεῖο του Πλάτωνα, ἀδελφὸ τῆς μητέρας του, τὸν ὁποῖο σὲ ὅλες του σχεδὸν τὶς Κατήχησεις ἀναφέρει ὡς πατέρα του².

Ὁλόκληρη ἡ ζωὴ του κύλησε μέσα στήν εἰκονομαχικὴ ἔριδα, καὶ ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀνυποχώρητους ὑπέρμαχους τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ἐξαιτίας τῶν ἀγώνων του ἐναντίον τῶν εἰκονομάχων ἔξορίστηκε ἀρχικὰ στὴ Θεσσαλονίκη, ἔπειτα στὰ Πριγκηπόννησα, καὶ γιὰ τρίτη φορά στὴ Μετώπη, τὴ Βόνιτα καὶ τέλος στὴ Σμύρνη, ὅπου φυλακίστηκε σὲ ὑγρὸ ὑπόγειο τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου.

Ὅταν ἐπὶ Λεόντος Δ' τοῦ Χαζάρου, μετὰ τὸ 775, ὁ διωγμὸς τῶν εἰκονοφίλων ἔπαυσε, μαζί μὲ τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν ποὺ ἐπέστρεψαν στήν Κωνσταντινούπολη ἦταν καὶ ὁ θεῖος του Πλάτων, ποὺ ἦταν ἡγούμενος τῆς μονῆς Συμβόλων στὴ Βιθυνία, καὶ θαυμαζόταν γιὰ τὸ θάρρος, τὴ σοφία καὶ τὴν ἀγιότητά του. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Πλάτωνα στήν Κωνσταντινούπολη ἄσκησε μεγάλη ἐπιρροή στήν οἰκογένεια τῆς ἀδελφῆς του Θεοκτίστης, καὶ ἔτσι, ἀφοῦ μοίρασαν μέρος τῆς περιουσίας τους, ἀπέλυσαν τοὺς δούλους τους καὶ ἀποσύρθηκαν ὅλοι στὸ κτήμα τοῦ Φωτεινοῦ, πατέρα τοῦ Θεοδώρου, ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὸ χωριὸ Σακκουδίων στὴ Βιθυνία, τὸ ὁποῖο μετέτρεψαν σὲ μοναχικὸ κέντρο μὲ τὴν ἡγουμενία τοῦ Πλάτωνα. Ἐκεῖ ὁ Θεόδωρος ἀπέκτησε σιδηρᾶ θέληση καὶ χαρακτήρα ἀδαμάντινο, καὶ ἐπέδειξε διοικητικὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα διαπιστώνοντάς τα ὁ Πλάτων, ἐπικαλοῦμενος λόγους ὑγείας, παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν ἡγουμενία ὑπὲρ τοῦ Θεοδώρου, ὁ

1. Ἐπιτάφιος εἰς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα ιδ' (PG 99. 901).

2. Κατήχηση 22α.

όποιος τὴν ἀνέλαβε τὸ 794, ἀφοῦ πρὶν ἕξι χρόνια εἶχε χειροτονηθεῖ ἱερέας (τὸ 788)³.

Ἡ μονὴ τοῦ Σακκουδίωνα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀριθμοῦσε ἑκατὸ μέλη, ἐνῶ γενικά, λόγω τοῦ διωγμοῦ τῶν ὀργανωμένων μοναχικῶν κοινοτήτων ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ πολιτεία, ἐπικρατοῦσε τὸ ἀναχωρητικὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀσκητισμοῦ. Ὁ Θεόδωρος ἀναλαμβάνοντας τὴν ἡγουμενία, ἐπιχείρησε τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ μοναχισμοῦ σύμφωνα μὲ τὰ κοινοβιακὰ πρότυπα τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ὅμως δὲν πρόλαβε νὰ ἐφαρμόσει τὸ κοινοβιακὸ σύστημα στὴ μονὴ τοῦ Σακκουδίωνα, γιατί ὁ ζῆλος του τὸν ἔφερε σὲ σύγκρουση μὲ τὴν πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία. Ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ὁ ΣΤ΄, ἀφοῦ ἐγκατέλειψε χωρὶς λόγο τὴν ἀρμενίδα γυναῖκα του Μαρία, ἐτοιμαζόταν νὰ νυμφευθεῖ τὴν αὐλικὴ Θεοδότη, πού ἦταν δευτέρη ἐξαδέλφη τοῦ Θεοδώρου. Παρὰ τὴν ἄρνηση τοῦ τότε πατριάρχου Ταρασίου (784-806) νὰ χορηγήσει τὴ σχετικὴ ἄδεια, ὁ γάμος τελέστηκε ἀπὸ τὸν ἡγούμενο τῆς μονῆς Καθαρῶν Ἰωσήφ, καὶ τελικὰ ἀναγνωρίστηκε καὶ ἀπὸ τὸν ἰΠατριάρχη, ὁ ὁποῖος ἀναγκάστηκε νὰ τὸ κάνει προκειμένου νὰ προλάβει στροφὴ τοῦ αὐτοκράτορα ἐναντίον τῶν εἰκόνων. Ὁ Ταράσιος καὶ ὁ Ἰωσήφ εἶχαν μετριοπαθεῖς ἀντιλήψεις πάνω στὸ θέμα αὐτό, πιστεύοντας ὅτι δὲν εἶναι σκόπιμη ἡ σύγκρουση μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, γιὰ ἠθικὲς ἐκτροπὲς ἰδιωτικῆς φύσεως. Ἀντίθετα οἱ ζηλωτὲς, ἔχοντας ὡς κέντρο τὴ μονὴ Σακκουδίωνος, ἐπέκριναν δριμύτατα τὴ μοιχεία τοῦ αὐτοκράτορα, καὶ ἔτσι προκάλεσαν σκληρὸ ἀγῶνα ἐναντίον του καὶ ἐναντίον τοῦ Πατριάρχου πού τὴν ἀνεχόταν. Ὁ αὐτοκράτορας πάταξε τὴν ἀντίδρασή τους διαλύοντας τὴ μονὴ, μεταφέροντας τὸν Πλάτωνα στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἐξορίζοντας μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν Θεόδωρο, ὅπως καὶ τὸν ἀδελφὸ του Ἰωσήφ, στὴ Θεσσαλονίκη (τὸ 795), ὅπου φυλακίστηκαν.

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν θρόνο τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ΄ καὶ τὴν ἐπικράτηση τῆς μητέρας του Εἰρήνης τὸ 797, ὁ πατριάρχης Ταράσιος ἀκύρωσε τὸν γάμο τοῦ πρώην αὐτοκράτορα, καὶ καθήρεσε τὸν ἡγούμενο τῆς μονῆς Καθαρῶν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος εἶχε τελέσει τὸν γάμο, καὶ οἱ ἐξορίστοι ξαναγύρισαν στὴ μονὴ Σακκουδίωνα, γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς μονῆς τους. Δυστυχῶς ὅμως

3. Π. Χρήστου, «Θεόδωρος ὁ Στουδίτης», στὴ *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 6, 210.

οὔτε καὶ τώρα τὸ κατόρθωσαν, γιατί ἡ προώθηση τῶν Ἀράβων μέχρι τῆ Βιθυνία τοὺς ἀνάγκασε νὰ μεταφερθοῦν στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 798, ὅπου τοὺς δόθηκε ἡ μισοέρημη ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν εἰκονομάχων μονὴ Στουδίου. Τῆ μονὴ αὐτὴ ὁ Θεόδωρος τὴν ἔκανε περιφανῆ ἐστία τῶν ζηλωτῶν καὶ ἀπὸ τότε ἐπηρέασε πάρα πολὺ τὰ πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ πράγματα τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ ζηλωτὴς αὐτὸς μοναχὸς, ἄνδρας μὲ σπάνια παιδεῖα, διηύθυνε ὄχι μόνο τὴ μονὴ Στουδίου, ἀλλὰ καὶ ἄλλες τέσσερες μονὲς ποὺ βρίσκονταν στὴν περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου τῆς Βιθυνίας καὶ ἦταν ἐξηρητημένες ἀπὸ τὴ μονὴ Στουδίου⁴.

Ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας τοῦ Θεοδώρου ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν αὐξήθηκε ἐντυπωσιακὰ φτάνοντας σὲ πολλὲς ἑκατοντάδες⁵. Μεταξὺ ἄλλων, ὁ Θεόδωρος, γιὰ τὴν ἱκανοποίησι ὅλων τῶν ἀναγκῶν, ὀργάνωσε συστηματικὰ μαθήματα τεχνῶν, ἀπὸ τὴ σύνθεση ὕμνων καὶ ἀντιγραφῆ χειρογράφων, μέχρι τὶς πιὸ ταπεινὲς ἐνασχολήσεις. Σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς τέχνες αὐτὲς εἶχε τοποθετήσει ὡς ἐπικεφαλῆς ἕναν εἰδικευμένο μοναχό. Στοὺς μοναχοὺς αὐτοὺς, τοὺς «πρώτους» ὅπως συνήθως τοὺς ὀνομάζει, ἀναφέρεται πολὺ συχνὰ στὶς κατηγήσεις του, δίνοντάς τους κατάλληλες ὁδηγίες γιὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου τους καὶ γιὰ τὸ πῶς νὰ φέρονται στοὺς μοναχοὺς τῆς ὀμάδας τους⁶.

Γενικὰ ἡ ζωὴ τοῦ Θεοδώρου δὲν ἔμεινε ἀδιατάρακτη, λόγῳ τῆς ἀνάμιξης του στὶς γενικὲς ὑποθέσεις τῆς πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, ἀφοῦ ἄλλαξε ἐπανειλημμένως τόπους ἐξορίας καὶ κράτησης, ὅπως ἀναφέραμε, καὶ πέρασε τὰ τελευταῖα δέκα χρόνια τῆς ζωῆς του ἐξόριστος, ἀλληλογραφώντας μὲ τοὺς διασκορπισμένους μοναχοὺς του, γιὰ νὰ τοὺς στηρίξει στὴν ἐμμονή τους στὴν Ὀρθοδοξία καὶ στὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες, πέθανε στὴν Πρίγκηπο στὶς 11 Νοεμβρίου τοῦ 826, σὲ ἡλικία 67 ἐτῶν. Τὸ λείψανό του ἀνακομίστηκε θριαμβευτικὰ στὴ μονὴ τοῦ Στουδίου στὶς 26 Ἰανουαρίου τοῦ 844.

β'. Τὸ συγγραφικὸ ἔργο του.

Παρὰ τοὺς ἀγῶνες του καὶ τὶς ἀλλεπάλληλες μετακινήσεις, ἐξορίες καὶ τὴν σωματικὴ του ἀσθένεια, ἡ ὁποία συχνὰ τὸν ταλαιπωροῦσε⁷, ὁ

4. Ὁπ. π. Βλ. καὶ *Κατηγήσεις* 52-74, οἱ ὁποῖες ἀπευθύνονται στὶς μονὲς αὐτὲς.

5. *Κατηγήσεις* 16η, 21η, 25η, 93η κ. ἄ. 6. *Κατήχ.* 120· «Περὶ ... τοῦ μὴ μετ' αὐθεντίας προστάττειν τοὺς πρώτους τῆ ἀδελφότητι».

7. *Κατήχ.* 117· «Ἐπεὶ ταλαίπωρός εἰμι καὶ ρυπαρός, ἀσθενοῦσαν ἔχω τὴν φύσιν».

Θεόδωρος Στουδίτης ἀποδείχτηκε γόνιμος καὶ ταλαντοῦχος συγγραφέας. Τὰ ἔργα του ποὺ σώζονται εἶναι ἀντιρρητικά κατὰ τῶν οἰκονομάχων, ὁμιλίες, κατηχήσεις (διδασκαλίες), ἀσκητικά, ποιητικά, ἐπιστολές κ. ἄ. Ἦτοι·

1. *Λόγοι ἀντιρρητικοὶ τρεῖς κατὰ Εἰκονομάχων.* Στὸν πρῶτο, ἀντιπαραθέτοντας τὸ γνήσιο πρὸς τὸ κίβδηλο δόγμα, ἐξαιρεῖ, ὅπως εἶναι φυσικὸ, τὸ πρῶτο. Στὸν δεύτερο λόγο κάνει τὸ ἴδιο μὲ διαλογικὴ μορφή, καὶ στὸν τρίτο λόγο κατοχυρώνει τὸ δόγμα τῶν εἰκόνων μὲ συλλογισμούς, οἱ ὅποιοι δὲν ἀκολουθοῦν, ὅπως λέγει, τὴν ἀριστοτελικὴ λογική, ἀλλὰ στηρίζονται στὴ δύναμη τῆς ἀλήθειας⁸.

2. *Προβλήματα τινὰ πρὸς εἰκονομάχους⁹.*

3. *Κεφάλαια ἑπτὰ κατὰ εἰκονομάχων¹⁰.*

4. *Ὅμιλιες πρὸς τὸ κοινόν.*

α'. *Ὅτι χρὴ προσέχειν ἑαυτοὺς ἐν τοῖς διαφόροις βρώμασι, καὶ περὶ ἐγκρατείας.* Τῇ Κυριακῇ τῶν ἁγίων Πατέρων, κεφ. ι'.

β'. *Λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ἐν τῇ Μεσσησιμῷ¹².*

γ'. *Εἰς τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων¹³.*

δ'. *Λόγος κατηχητικὸς τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα¹⁴.*

ε'. *Ἐγκώμιον εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς ἁγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου¹⁵.*

ς'. *Εἰς τὴν Σύναξιν τῶν οὐρανίων ταγμάτων¹⁶.*

ζ'. *Εἰς τὸ γενέσιον τοῦ ἁγίου προφήτου Βαπτιστοῦ¹⁷.*

η'. *Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀποτομὴν τῆς ἱερᾶς κεφαλῆς τοῦ μεγάλου Βαπτιστοῦ Χριστοῦ καὶ Προδρόμου¹⁸.*

θ'. *Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν Ἰωάννην τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν τοῦ Χριστοῦ¹⁹.*

ι'. *Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἑνδοξον καὶ ἅγιον ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Βαρθολομαῖον²⁰.*

ια'. *Ἐπιτάφιος εἰς Πλάτωνα, τὸν ἑαυτοῦ πνευματικὸν πατέρα²¹.*

ιβ'. *Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου τοῦ Ἀναχωρητοῦ²².*

ιγ'. *Κατήχησις ἐπιτάφιος εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα²³.*

8. PG 99. 328-436. 9. PG 99. 477-485. 10. PG 99. 485-497. 11. PG 99. 667-692.

11. PG 99. 667-692. 12. PG 99. 692-700. 13. PG 99. 700-708. 14. PG 99. 720-729.

15. PG 99. 729-748. 16. PG 99. 748-757. 17. PG 99. 667-692.

18. PG 99. 757-772. 19. PG 99. 772-788. 20. PG 99. 792-802.

21. PG 99. 804-849. 22. PG 99. 849-882. 23. PG 99. 884-901.

5. Ὁμιλίες (κατηχήσεις) πρὸς τοὺς μοναχοὺς:

Ἐπῆρχαν δύο συλλογές τέτοιων ὁμιλιῶν, ἡ *Μικρὴ Κατήχησις*, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε ἓνα βιβλίον πὺν περιλάμβανε 134 ὁμιλίεσ²⁴, καὶ ἡ *Μεγάλῃ Κατήχησις*, πὺν τὴν ἀποτελοῦσαν τρία βιβλία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα σώζεται μόνον ἓνα μὲ 77 Κατηχήσεισ²⁵. Σὲ ἔκδοσῃ τοῦ Ἁθ. Παπαδοπούλου - Κεραμέωσ (Πετροῦπολισ 1904), περιέχονται 124 Κατηχήσεισ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη, οἱ ὁποῖεσ, κατὰ τὸν ἐκδότῃ, ἀποτελοῦν τὸ δεῦτερο βιβλίον τῆσ Μεγάλῃσ Κατηχήσειωσ του²⁶.

Στισ Κατηχήσεισ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη συγκαταλέγονται καὶ ἄλλεσ δύο· ἡ *Περὶ ἐγκρατείασ*²⁷, καὶ τὰ *Τέσσερα ἀσκητικὰ κεφάλαια*²⁸.

6. Ἀσκητικὰ.

α'. Ἐποτύπωσισ καταστάσειωσ τῆσ μονῆσ τῶν Στουδιῶν²⁹, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀρχικὴ μορφή, κατὰ τὸν καθηγητῃ Παν. Χρήστου, θὰ ἀποτελοῦσε τὸ πλῆρεσ τυπικὸ τῆσ μονῆσ Στουδίου, ἐνῶ αὐτὸ περιλαμβάνει μόνον ὀρισμένεσ διατάξεισ σχετικέσ μὲ τισ ἀκολουθίεσ, τισ νηστείεσ καὶ τισ ἐνδυμασίεσ.

β'. *Διδασκαλία ἡ Κατήχησισ χρονικὴ*, πὺν περιλαμβάνει τισ περιόδουσ τῆσ νηστείασ³⁰.

γ'. *Διάταξισ τῆσ Λειτουργίασ τῶν Προηγιασμένων*³¹.

δ'. *Ἐρωταποκρίσεισ περὶ κανονικῶν ζητημάτων*³².

ε'. *Ἐπιτίμια μοναχικὰ ἐπὶ παραλείψει καθήκοντοσ*³³.

ς'. *Σχόλιον περὶ γνησιότητοσ τοῦ εἰσ τὸν Μέγαν Βασιλείον ἀποδιδόμενου ἔργου, Ἀσκητικὰ καὶ διατάξεισ*³⁴.

ζ'. *Διαθήκη*, στὴν ὁποῖα ὁμολογεῖ τὴν πίστῃ του, δίνει ἐντολέσ στὸν ἡγούμενο καὶ τοὺσ ἀδελφούσ τῆσ μονῆσ, καὶ τοὺσ παρακαλεῖ νὰ προσεύχονται γιὰ τὴ σωτηρία του. Πρόκειται γιὰ κείμενο πὺν διαβαζόταν τὴν παραμονὴ τῆσ μνήμησ του³⁵.

7. Ποιητικὰ.

α'. Ἦδη ἀπὸ τισ ἀρχέσ τοῦ 9ου αἰῶνα ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου ἔγινε τὸ πῖὸ ἀξιόλογο κέντρο ἐκκλησιαστικῆσ ποιήσῃσ. Ὁ Θεόδωροσ μὰζι μὲ τὸν ἀδελφὸ του Ἰωσήφ φαίνεται ὅτι συνέταξαν γιὰ τισ καθημερινέσ

24. Cozza-Luzi, *Nova Patrum Bibliotheca* IX, 1, Roma 1888, 1-318. E. Auzray, Paris 1891.

25. Cozza-Luzi, IX, 2, 1-127.

26. Οἱ 124 Κατηχήσεισ τῆσ ἔκδοσειωσ τοῦ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέωσ, κατὰ δήλωσῃ τοῦ ἰδίου, στηρίζονται στὸν 111 κώδικα τῆσ Πάτμου (Ἐκδόσεισ “Ὁρθόδοξοσ Κυψέλη”, Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 24.

27. PG 99. 688-692.

28. PG 99. 1681-1684.

29. PG 99. 1704-1720.

30. PG 99. 1693-1704.

31. PG 99. 1688-1689.

32. PG 99. 1729-1733.

33. PG 99. 1733-1754.

34. PG 99. 1685-1688.

35. PG 99. 1813-1824.

ἀκολουθίες τοῦ Τριωδίου τριώδια καὶ τετραώδια³⁶, καθὼς καὶ ἰδιόμελα καὶ κοντάκια. Συνέταξαν ἐπίσης τριώδια καὶ τετραώδια γιὰ τὶς ἀκολουθίες τοῦ Πεντηκοσταρίου, οἱ ὁποῖες ὅμως ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴ λειτουργικὴ χρῆση, καὶ περισώθηκαν μόνο στὸ τυπικὸ τῆς μονῆς Κρυπτοφέρρης³⁷. Οἱ δύο ἀδελφοὶ συνέτασαν τοὺς ὕμνους γιὰ τὴ μονή τους, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ διαδόθηκαν καὶ ἐπικράτησαν σ' ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Εἰδικώτερα ὁ Θεόδωρος συνέθεσε ἢ ἀναθεώρησε μὲ τὴ σημερινή τους μορφή τὶς ᾠδὲς τῶν Ἀναβαθμῶν³⁸ τῆς Ὁκτωήχου, πού ψάλλονται στὸν ὄρθρο τῶν Κυριακῶν, καὶ τέσσερες κανόνες στὰ Σάββατα τῶν Ἀποκρεω καὶ τῆς Τυρινῆς, στὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως καὶ στὴ λιτανεία τῶν ἁγίων εἰκόνων τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας³⁹.

β'. Παράλληλα μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους ὁ Θεόδωρος Στουδίτης καλλιέργησε καὶ τὴν ἐξωλατρευτικὴ ποίηση. Συνέθεσε ἰάμβους, πού δείχνουν ἐμπνευσμένον ποιητὴ καὶ ἀναφέρονται σὲ ἁγίους, σὲ πρόσωπα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πού ζοῦσαν, σὲ μοναχικὰ διακονήματα, σὲ ἱερὰ ἀντικείμενα, καὶ “εἰς ἑαυτὸν”⁴⁰.

8. Ἐπιστολές.

Οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη καταλαμβάνουν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς συγγραφικῆς του δραστηριότητος. Δυστυχῶς ἀπὸ τὴ συλλογὴ τῶν 5 βιβλίων πού ἀποτελοῦσαν παλαιότερα, σήμερα σώζονται μόνο γύρω στὶς 550 ἐπιστολὲς πού περιλαμβάνονται σὲ δύο βιβλία⁴¹. Οἱ ἐπιστολὲς του αὐτὲς ἀπευθύνονται σὲ αὐτοκράτορες, πάπες, πατριάρχες, μοναχοὺς καὶ ἰδιῶτες, καὶ οἱ μεγαλύτερες ἀπὸ αὐτὲς ἀναφέρονται, ὅπως εἶναι φυσικὸ, στὰ φλέγοντα θέματα τῆς ἐποχῆς του, ὅπως ἦταν ὁ πόλεμος κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ ἡ «ζευξιμοχία», καὶ ἀποτελοῦν ἀληθινὲς πραγματεῖες. Οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς του στάλθηκαν ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἐξορίας του καὶ ἀποτελοῦσαν γι'

36. Κανόνες τοῦ ὄρθρου πού περιορίζονται σὲ τρεῖς ἢ τέσσερις ᾠδὲς, ἀντὶ τῶν κανονικῶν ἑννέα. 37. Μονὴ ἑλληνικῆς προέλευσης καὶ τυπικῆς παράδοσης, πού βρίσκεται στὸ ὄρος Κάβο στὴν ἀρχαία ὁδὸ Via-Latina, πού ἀπέχει 18 χιλ. ἀπὸ τὴ Ρώμη.

38. Λέγεται μάλιστα, ὅτι τὶς ᾠδὲς τῶν Ἀναβαθμῶν τὶς ἐμνεύσθηκε ὁ Θεόδωρος κατὰ τὸ διάστημα τῆς φυλάκισής του στὸ Ἐπταπύργιο τῆς Θεσσαλονίκης, καθὼς ἀνεβοκατέβαινε καθημερινὰ τὶς βαθμίδες τοῦ δεσμοτηρίου του, οἱ ὁποῖες τοῦ ἔφερναν στὸ νοῦ τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, κατὰ τὴν ἀνάβαση τῶν ὁποίων οἱ προσκυνητὲς τοῦ ναοῦ ἔψαλλαν τοὺς ψαλμοὺς τῶν ἀναβαθμῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ψαλμοὶ 119-133). 39. Ἰω. Κωνσταντινίδη, Ἑμνολογία, Ἀθῆναι 1973, σ. 83. Π. Τρεμπέλα, Ἐκλογή ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς ὕμνογραφίας, Ἀθῆναι 1949, σ. 220-231. Migne P.G. 99, 1757-1780. 40. PG 99, 1780-1812. 41. PG 99, 904-1684 καὶ PG 102, 923-926, καθὼς ἐπίσης καὶ. Cozza-Luzi, Nova Patrum Bibliotheca VIII, 1, Romae 1887, 1-244.

αὐτόν ἓνα τρόπο γιὰ νὰ διοχετεύει στοὺς ὀπαδούς του τὴ δυναμικότητα καὶ τὸν ζῆλο του⁴².

γ'. Τὰ ἔργα τῆς παρουσίας ἐκδόσεως.

Στὴν παροῦσα ἔκδοση περιλαμβάνονται οἱ ὁμιλίες τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη πρὸς τὸ κοινὸ καὶ οἱ ὁμιλίες του (Κατηχήσεις) πρὸς τοὺς μοναχοὺς.

1. Οἱ ὁμιλίες πρὸς τὸ κοινὸ ἀναφέρονται σὲ μεγάλες θρησκευτικὲς γιορτές, ὅπως τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, τῶν Θεοφανίων, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τῆς Σύναξης τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, τοῦ Πάσχα, καὶ σὲ μεγάλους ἀγίους, ὅπως ὁ προφήτης καὶ Πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, στὸν ὁποῖο ἀφιερώνει δύο ὁμιλίες του, ὁ ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης⁴³, ὁ ἀπόστολος Βαρθολομαῖος, ὁ ἅγιος Ἀρσένιος ὁ ἀναχωρητής, καὶ δύο ἄλλα πρόσωπα τὰ ὁποῖα σεβόταν καὶ ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα, ὁ πνευματικὸς πατέρας του Πλάτων καὶ ἡ μητέρα του Θεοκτίστη.

“Ὅλες οἱ ὁμιλίες του αὐτὲς ἔχουν πανηγυρικὸ καὶ ἐγκωμιαστικὸ ὕφος. Ἀρχίζουν πάντοτε μὲ ἐκφράσεις ὅπως «Ἀγαλλιᾶσεως καὶ εὐφροσύνης ἡμέρα, τὸ σημεῖον τῆς χαρᾶς πάρεστιν, τὸ πανάγιον ξύλον ἐμφανίζεται»⁴⁴... «Τῶν Φώτων τὰ προαύλια φωτοφανέσι θεωρίαις ἐποπτεύσωμεν»⁴⁵. «Τί τοῦτο, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ καὶ φιλέοργοι; τίς ἡ τοιαύτη λαμπροφορία⁴⁶; «Φωνὴν σάλπιγγος, κερατίνης βοῆς ἀλαλάζουσαν γεγονότερον καὶ καταδονοῦσαν τὰ πέρατα ἀπαιτῶν ὁ λόγος πρὸς εὐφημίαν τῆς παρουσίας ἱεροκηρύκτου ἡμέρας»⁴⁷.

Τὸ περιεχόμενό τους ἀντλεῖται ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη πρὸς τὴ γιορτὴ βιβλικὴ περικοπή, ἢ ἀπὸ τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἑορταζομένου ἀγίου. Συνήθως ἀκολουθεῖ τὴ σειρὰ τῶν γεγονότων ὅπως ἐκτίθενται στὴν περικοπή, τὴν ὁποία ἀναπτύσσει μὲ τρόπο σαφῆ, εὐχάριστο, γλαφυρὸ, καὶ συγκινητικὸ ὅπου χρειάζεται. Ὁλόκληρη ἡ ὁμιλία διανθίζεται ἀπὸ ἄπειρα καλολογικὰ στοιχεῖα, κοσμητικὰ ἐπίθετα, εἰκόνες, παρομοιώσεις, μεταφορές, σχήματα λόγου, καὶ καθὼς ἐξελίσσεται φυ-

42. Π. Χρήστου, «Θεόδωρος ὁ Στουδίτης», στὴ *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, Ἀθῆναι 1965, τόμ. 6, 214.

43. Τοὺς δύο αὐτοὺς ἀγίους ὁ Θεόδωρος τοὺς τιμᾷ ἰδιαίτερα, ἐπειδὴ στὸ ὄνομά τους ἦταν ἀφιερωμένη καὶ ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου.

44. *Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ*, PG 99, 692.

45. *Εἰς τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων*, PG 99, 700.

46. *Λόγος κατηχητικὸς τῇ ἀγία καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα*, PG 99, 770.

47. *Ἐγκώμιον εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς ἀγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου*, PG 99, 720.

σιολογικά και απευθύνεται όχι μόνο στον νοῦ, ἀλλὰ και στήν καρδιά τῶν ἀκροατῶν, προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τους και κατορθώνει νὰ τοὺς κάνει νὰ μεταφερθοῦν νοερὰ σὲ σφαῖρες ὑπερουράνιες και νὰ βιώσουν και νὰ αἰσθανθοῦν τὶς συγκινήσεις πού διακατέχουν και τὴ ψυχὴ τοῦ ὁμιλητῆ τὴν ὥρα ἐκεῖνη, και νὰ συναγάγουν τὰ ἀνάλογα διδάγματα.

Στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἡ ὁμιλία τελειώνει μὲ ἀποστροφή πρὸς τὸ τιμώμενο πρόσωπο και τὸν τίμιο Σταυρό, στήν ὁποία ὁ συγγραφεύς, μὲ προτάσεις πού δίνουν ἐπιγραμματικά τὶς ἀρετὲς τοῦ τιμώμενου προσώπου, ἢ τοῦ Σταυροῦ, και παρατίθενται κατὰ τρόπο ἀσύνδετο και χειμαρρῶδη, ἐπικαλεῖται τὴν προστασία και βοήθειά τους σὲ ὅλους και σὸν ἑαυτό του, γιὰ τὴ σωτηρία τους⁴⁸.

Ἐκεῖνο πού πρέπει ἀκόμα νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ εἶναι ἡ στενὴ σχέση τοῦ λεξιλογίου τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν πρὸς χαρακτηριστικὲς φράσεις και πρὸς τὸ ὕφος γενικὰ τῆς λατρείας. Στὸ ἐγκώμιο τῆς Θεοτόκου, γιὰ παράδειγμα, παραθέτει Χαιρετισμοὺς ἀνάλογους πρὸς ἐκείνους τοῦ Ἁκαθίστου ὕμνου και φράσεις πού θυμίζουν τὸν κανόνα, «Ἀνοίξω τὸ στόμα μου»⁴⁹. Ἐπίσης σὸν λόγο τῆς Σταυροπροσκυνησεως, βρίσκουμε ἀνάλογους χαρακτηρισμοὺς τοῦ Σταυροῦ πρὸς ἐκείνους τῆς ἀκολουθίας τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ⁵⁰, ἐνῶ στήν ὁμιλία γιὰ τὸν Βαπτιστὴ Ἰωάννη ἔχουμε τὰ παραστατικά ἐκεῖνα «Σήμερον» τῆς εὐχῆς τοῦ Μεγάλου ἀγιασμοῦ, πού εἶναι ἔργο τοῦ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων⁵¹.

Ὁμοίους πρὸς τοὺς Χαιρετισμοὺς τοῦ Ἁκαθίστου Ὑμνου ἔχουμε ἐπίσης και στὸ Ἐγκώμιο τοῦ ἀποστόλου Βαρθολομαίου⁵², ἐνῶ στήν ὁμιλία πού ἀναφέρεται στήν Σύναξη τῶν οὐρανίων ταγμάτων, ἔχουμε σχεδὸν αὐτολεξεῖ μέρος τοῦ Δοξαστικοῦ τοῦ Μεγάλου Σαβδάτου· «Μεθ' ὃν ὁ Χριστὸς ἐτέχθη, ὡς ἐβδόμη τις ἡμέρα· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὡς

48. Βλ. PG 99, 770, 730, 757, 769, 788, 801, 848, 880, 882 και 901. 49. Π.χ. «Χαίροις ὁ θεόδεκτος πόκος», «ἡ πόλις τοῦ μεγάλου βασιλέως», «τὸ κατάσκιον παρθενικὸν ὄρος», «τὸ ἰλαστήριον τῶν βροτῶν», «ἡ κούφη νεφέλη», «ἡ ἱερὰ βίβλος», «ἡ κεκλεισμένη πύλη», «τὸ ἀλάξευτον ὄρος» κ. ἄ. PG 99, 725. 50. Π. χ. «Σταυρέ, τῶν Χριστιανῶν πολυθρύλλητον καύχημα, τῶν ἀποστόλων περιούσιον κήρυγμα, τῶν μαρτύρων βασιλειον διάδημα, τῶν προφητῶν ὑπερτίμιον ἐγκαλλώπισμα, τὸ τῶν περάτων παμφαέστατον ἀγλαΐσμα» κ. ἄ. PG 99, 700. 51. Π. χ. «Σήμερον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τὴν κεφαλὴν ἀποτεμνόμενος μακαρίζεται, και Ἡρώδης ὁ παράνομος κωμωδούμενος διασύρεται. Σήμερον ἡ κεφαλὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐπὶ πίνακι προσφέρεται ἱερὸν σφάγιον, και Ἡρωδιάς ἡ μοιχεύτρια στηλιτεύεται...» κ. ἄ. PG 99, 769. 52. Π. χ. «Χαίροις, τὸ θεοείκελον μίμημα τοῦ καλοῦ διδασκάλου, χαίροις, τὸ θεοφιγγὲς ἀγλαΐσμα τῆς σεπτῆς Ἐκκλησίας. Χαίροις, τὸ εὐηχέστατον ὄργανον τῆς τοῦ Πνεύματος μελωδίας...» κ. ἄ. PG 99, 802.

ἀληθῶς ἡμῶν μυστική τῶν Σαββάτων ἀνάπαυσις, ἣν εὐλόγησεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς καὶ ἡγίασεν, ὅτι ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ»⁵³...

Ἡ τόσο συχνὴ καὶ ἐκτεταμένη χρησιμοποίησις τῶν «Χαιρετισμῶν» σὲ ὅλες του σχεδὸν τὶς ὀμιλίαι καὶ τῶν πολυποίκιλων κοσμητικῶν ἐπιθέτων, δείχνουν καταπληκτικὴ συγγένεια πρὸς τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἁκαθίστου ὕμνου. Αὐτὸ κατὰ τὴ γνώμη μου σημαίνει· ἢ ὅτι ὁ Θεόδωρος Στουδίτης ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸν Ἁκάθιστο Ὑμνο καὶ τὰ ἄλλα συγγενῆ λατρευτικὰ κείμενα τοὺς ἐγκωμιαστικούς του λόγους, ἢ, ἐφόσον ὁ ποιητῆς τοῦ ὕμνου ἐκείνου παραμένει ἄγνωστος⁵⁴, θὰ πρέπει νὰ συμπεριληφθεῖ καὶ ὁ Θεόδωρος Στουδίτης μεταξὺ τῶν πιθανῶν συντακτῶν του.

Δὲν θὰ ἦταν ὅμως δυνατόν, παρὰ τὸν πανηγυρικὸ καὶ ἐγκωμιαστικὸ χαρακτήρα τῶν ὀμιλιῶν του αὐτῶν ὁ Θεόδωρος Στουδίτης νὰ μὴ ἀναφερθεῖ καὶ στὸ θέμα ποὺ ταλάνιζε ὅλα τὰ χρόνια τῆς ζωῆς του τὴν Ἐκκλησία, καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο ἀγωνίστηκε μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του καὶ ὑπέστη τὶς διώξεις καὶ ταλαιπωρίες ποὺ ἀναφέραμε. Ἔτσι ἐγκωμιάζοντας τὴν Κοίμησι τῆς Θεοτόκου καὶ ἀτενίζοντας πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς σημειώνει· «Ἀκτινολαμπεῖ τῇ σκιαγραφικῇ αὐτῆς εἰκόνι, καὶ προτίθησι τοῖς λαοῖς εἰς ἀσπασμὸν εὐεργετικὸν σχετικῆς προσκυνήσεως, κἂν μὴ βούλωνται οἱ αἵρετίζοντες»⁵⁵. Ὁ ὀμιλητῆς βλέπει τὴν Παναγία τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τῆς νὰ ἀκτινοβολεῖ μέσω τῆς ζωγραφικῆς παραστάσεώς της καὶ νὰ προσφέρεται σὲ εὐεργετικὸ ἀσπασμὸ, *σχετικῆς* καὶ ὄχι *λατρευτικῆς* προσκυνήσεως, ὅσο καὶ ἂν οἱ αἵρετικοὶ εἰκονομάχοι δὲν τὸ θέλουν.

Στὴν ὀμιλία πάλι μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν Γενεθλίων τοῦ τιμίου Προδρόμου, ἀναφερόμενος στὸ γεγονὸς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου στὸν Ζαχαρία μέσα στὸν ναό, λέγει· Τί ἔχουν νὰ μᾶς ποῦν γι' αὐτὸ οἱ «ἡμίχριστοι», ποὺ δὲν εἰκονίζονται τὸ γεγονὸς αὐτό; Ἐφόσον ἐμφανίστηκε ἀγγελὸς σὲ ἄνθρωπο μὲ τὴν ἴδια μορφή ποὺ εἶχε καὶ παλιότερα ἐμφανιστεῖ στὸν Μωυσῆ, ὅπως ἔδειχναν τὰ Χερουδίμ γύρω στὸ ἰλαστήριο⁵⁶, τὰ ὁποῖα ἔδειχναν τὸν ἀγγελικὸ τύπο. Καὶ ἀφοῦ ὁ ἀγγελὸς ποὺ

53. PG 99, 741. Τὸ Δοξαστικὸ τοῦ Μ. Σαββάτου ἔχει ὡς ἐξῆς· «Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἐβδόμην· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εὐλογημένον Σάββατον· αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς καταπαύσεως ἡμέρα, ἐν ἣ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ...» (Ἐσπερινὸς Μ. Σαββάτου). 54. Βλ. Ἰω. Κωνσταντινίδου, Ὑμνολογία, Ἀθῆναι 1973, σ. 47. 55. Ἐγκώμιον εἰς τὴν Κοίμησιν, PG 99, 7722. 56. Τὸ χρυσοὸ κάλυμμα τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης τῶν Ἑβραίων.

εἶναι ὄν ἀσώματο περιγράφεται, πῶς τὸν Σωτήρα, ποῦ εἶχε σῶμα καὶ μορφή καὶ χρῶμα καὶ τρεῖς διαστάσεις νὰ μὴ τὸν ζωγραφίσουμε, γιὰ νὰ δείξουμε ὅτι εἶναι πραγματικὴ καὶ ὄχι φανταστικὴ ἢ ἐνσάρκωσή του; Καὶ νὰ μὴ νομίζουν οἱ εἰκονομάχοι, ὅτι ζωγραφίζουμε στὶς εἰκόνες τὴ θεότητα, ἀφοῦ οὔτε νὰ τὴν ἐκφράσουμε, οὔτε νὰ τὴν καταλάβουμε, οὔτε νὰ τὴν περιορίσουμε σχηματικά, τοπικά, ποσοτικά καὶ ποιοτικά εἶναι δυνατόν. Στὶς εἰκόνες ἄλλωστε παριστάνουμε ἀπλᾶ τὸν ἄνθρωπο καὶ ὄχι τὴν αὐτὴ καὶ ἄμορφη ψυχὴ του, ἢ ὁποῖα δὲν ἐπιδέχεται ἀπεικόνιση. Ἔτσι ἀπονέμουμε στὸ καθένα αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀνήκει· περιγράφουμε αὐτὸ ποῦ περιγράφεται καὶ ἀφήνουμε τὸ ἀπερίγραπτο ἔξω ἀπὸ ἀπεικόνιση⁵⁷.

Κλείνοντας, τέλος, τὴν ὁμιλία του στὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη, σὲ μιά ἱκετήρια πρὸς αὐτὸν ἀποστροφῆ, ἐπιθέτει τὴν κατάστασι πού δημιούργησαν οἱ εἰκονομάχοι· «Ἐπιδε οὐρανόθεν, ὄσης τὰ ὧδε κατηφείας· ἠφάνισται θυσιαστήρια ἐστεμμένα θείοις ἀγάλμασιν, ἀφήρηται ναῶν ἱερῶν εὐπρέπεια· ἢ εἰκῶν Χριστοῦ καθύβρισται· ἔξουδένωται καὶ ἐν πόλεσι καὶ ἐν χώραις καὶ κατ' οἴκους· πρὸς δὲ καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ οὔτινος οὖν ἄλλου τῶν οἴος σὺ καὶ μείων σοῦ, θεοφόρων. Ὁδυρμοῦ τὰ πάντα»⁵⁸.

Ἀλλὰ καὶ στὸ θέμα τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων ὁ Θεόδωρος Στουδίτης εἶναι κατηγορηματικὸς. Ὁχι μόνον οἱ σταγόνες τοῦ αἵματος τοῦ ἁγίου, ἀλλὰ καὶ ἐλάχιστο λείψανο μέλους του καὶ τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ του μόνο καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ ποῦ φοροῦσε ὅταν ἦταν στὴ ζωὴ, ἢ ἐρχόταν σὲ ἐπαφὴ μαζί του, εἶναι περιπόθητο καὶ ἐπιθυμητὸ σὲ ὅποιον θέλει νὰ εἶναι εὐσεβής. Γι' αὐτὸ καὶ ὅποιος κατέχει κάτι τέτοιο, τὸ κρατεῖ σὰν νὰ εἶναι θησαυρός, γιὰ τὸν ἁγιασμό του καὶ τὴν ἐξασφάλισι τῆς σωτηρίας του, πλησιάζει μὲ σεβασμὸ τὸ ὅποιο λείψανο, ὅσο ἀσήμαντο καὶ ἂν εἶναι αὐτό, καὶ ἀγγίζει μὲ φόβο τὰ ἄψαυστα ἀναθήματα⁵⁹.

2. Οἱ Κατηχήσεις.

Εἶναι ὁμιλίαι διδακτικῆς (διδασκαλίαι) ποῦ ἀπευθύνονταν στοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς Στουδίου καὶ τῶν περιφερειακῶν μονῶν ποῦ ἦταν

57. *Εἰς τὸ γενέσιον τοῦ ἁγίου προφήτου Προδρόμου Βαπτιστοῦ*, PG 99, 752.

58. *Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν Ἰωάννην τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν*, PG 99, 788.

59. *Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀποτομὴν τῆς ἱερᾶς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου*, PG 99, 760.

ἐξαρτημένες ἀπὸ αὐτὴν⁶⁰. Ἀπὸ τὶς 124 συνολικὰ Κατηχήσεις οἱ 15 ἀπευθύνονται στὴ μονὴ Σακκουδίωνος, 3 στὴ μονὴ ἁγίου Χριστοφόρου, 3 στὴ μονὴ Τριφυλιανῶν καὶ 2 στὴ μονὴ Καθαρῶν. Οἱ ὑπόλοιπες 101 δὲν ἀναφέρουν παραλήπτες, ἴσως γιατί ἀπευθύνονταν σὲ ὅλα τὰ μοναστήρια. Πάντως ὅλες ἔχουν μορφὴ ἐπιστολῆς, καί, ὅπως ἀναφέρεται στὶς πιὸ πολλὰ ἀπὸ αὐτές, ἀποτελοῦσαν τὸν συνηθισμένο τρόπο ἐπικοινωνίας τοῦ ἡγουμένου μὲ τοὺς μοναχοὺς.

Στὸ ἐρώτημα, Κάθε πότε γίνονταν οἱ Κατηχήσεις, δὲν μπορεῖ νὰ δοθεῖ συγκεκριμένη ἀπάντηση. Οἱ ἀναφορὲς ποὺ γίνονται εὐκαιρικὰ στὸ θέμα αὐτὸ μιλοῦν γιὰ τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα⁶¹, ἄλλοτε γιὰ μιὰ φορὰ⁶², καὶ ἄλλοτε γίνεται λόγος γιὰ ἄρκετὸ διάστημα ποὺ μεσολαβοῦσε μεταξὺ δύο κατηχήσεων, ἐξαιτίας τῆς ἀσθένειας τοῦ Θεοδώρου⁶³, ἀλλὰ ὅπως δὴποτε καὶ λόγω τῶν συχνῶν μετακινήσεών του στοὺς τόπους τῆς ἐξορίας του, καὶ τῶν δυσκολιῶν ποὺ ἦταν φυσικὸ νὰ συναντᾶ στὸ θέμα τῆς ἀλληλογραφίας.

Σκοπὸς τῶν Κατηχήσεων λοιπόν, ὅπως εἰπώθηκε, ἦταν ἡ ἐπικοινωνία τοῦ ἡγουμένου μὲ τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦταν πάρα πολλοὶ καὶ διασκορπισμένοι ἀνάλογα μὲ τὰ διακονήματά τους μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ μοναστήρια (γεωργοί, ἀμπελουργοί, ψαράδες κ.ἄ.). Ὅπως ὁμῶς λέγει ὁ ἴδιος σὲ κάθε του σχεδὸν κατήχηση, αὐτὸ ἀποτελοῦσε βασικὸ διακόνημα καὶ ὑποχρέωσή του ὡς ἡγουμένου, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἐπικοινωνοῦσε μαζί τους, καὶ εὔρισκε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναφέρεται στὰ γενικὰ καὶ στὰ εἰδικώτερα καθήκοντα τοῦ καθενός, νὰ ἐπισημαίνει τὰ ἐλαττώματα μερικῶν καὶ νὰ ὑποδεικνύει τὴ διόρθωσή τους, νὰ ψέγει τὴν ἀπροθυμία μερικῶν νὰ ἐκτελέσουν τὸ διακόνημα ποὺ τοὺς ἀνατέθηκε, γιατί τὸ θεωροῦσαν ταπεινὸ ἢ βαρὺ, τὸν γογγυσμὸ πολλῶν ποὺ θεωροῦσαν τὸν ἑαυτὸ τους ἀδικημένο κατὰ τὴ διανομή τῶν ἐνδυμασιῶν, τῶν φαγητῶν κ.λ.π., τὴν ταραχὴ ποὺ προκαλοῦσαν ἄλλοι καθὼς ἔμπαιναν καὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν τράπεζα ἢ τὴν ἐκκλησία, τὴν τάση ἄλλων νὰ ἀποφεύγουν τὴ συμμετοχὴ τους στὶς ἀκολουθίες ἐπινοώντας διάφορες προφάσεις, καὶ νὰ ἀναφέρεται καὶ σὲ βαρύτερα παραπτώματα ποὺ εἶχαν σχέση μὲ τὸν καλλωπισμὸ, τὴν πολυτέλεια, τὴν ὑπεροψία, τὴ λαθροφαγία, τὶς ὑποπτές μεταξὺ τους συμπεριφορὲς (ἡδονικὰ κοιτάγματα, ἀπομόνωση ἀνὰ δύο κ. ἄ.)⁶⁴, καὶ σὲ

60. Τέτοιες ἦταν οἱ μονές Σακκουδίωνος, ἁγίου Χριστοφόρου, Τριφυλιανῶν καὶ Καθαρῶν.

61. Κατήχηση 18η.

62. Κατήχηση 22α.

63. Βλ. Κατήχησεις 7η, 33η, 43η, 117η, 118η.

64. Βλ. Κατηχήσεις 29η, 105, 92η.

περιπτώσεις απόδρασης κάποιου από τὴ μονὴ καὶ ἐπιστροφή του στὸν κόσμ⁶⁵. Δὲν παρέλειπε ὅμως καὶ νὰ τοὺς ἐπαινεῖ καὶ νὰ ἐκφράζει τὴν εὐαρέσκειά του, ὅταν ὅλα πηγαιναν καλὰ καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τὴν ἀσκητικὴ δεοντολογία⁶⁶.

Ἐκτὸς τὴν ἀποψη αὐτὴ οἱ Κατηχήσεις τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη ἀποτελοῦν πηγὴ πολὺτιμη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὀργάνωση τοῦ μοναχικοῦ βίου κατὰ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ ὀγδόου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 9ου αἰώνα. Ἡ μοναχικὴ ζωὴ δὲν εἶναι κάτι τὸ τυχαῖο. Εἶναι ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν, ὅπως λέγει, καὶ γιὰ νὰ τὴ διανύσει κανεὶς ὅπως πρέπει χρειάζεται κόπος καὶ πόνος πολὺς⁶⁷. Αὐτὸς ποὺ θὰ ἀποφασίσει νὰ περάσει τὴν πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ ὑπομείνει κάθε θλίψη, στενοχώρια, πείνα, δίψα, κρύο, γυμνότητα καὶ ταπείνωση. Πρέπει νὰ ἀποχωριστεῖ κάθε τι ποὺ τὸν συνδέει μὲ τὸν κόσμ⁶⁸: γονεῖς, συγγενεῖς, ἀδελφούς, ἀδελφές, πατρίδα, πόλη, σπίτι, φίλους⁶⁹. Ἐκτὸς αὐτῶν ἔχει φίλη του τὴν ἐγκράτεια, σύζυγο τὴν ὑπακοή, θυγατέρες τὴν ἀγνεία, τὴν παρθενία καὶ τὴν ἐλεημοσύνη, καὶ νεάνιδες τὴν κατάνυξη καὶ τὴν ταπείνωση, καὶ πόλη του τὴν Ἄνω Ἱερουσαλήμ⁶⁹.

Γιὰ νὰ μὴ εἶναι ὅμως μοναχὸς μόνο κατ' ὄνομα, ἀλλὰ στὴν κυριολεξία, πρέπει νὰ εἶναι ὑπάκουος, εὐκίνητος, θεοσεβής, εὐλαβής, νὰ πιστεύει στὸν Χριστό, νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους, νὰ μὴ φθονεῖ, νὰ μὴ φιλονεικεῖ, νὰ μὴ ὑπερηφανεύεται, νὰ εἶναι φιλήσυχος, ἐργατικὸς, πειθαρχικὸς, ὑπομονητικὸς, νὰ ἐξομολογεῖται συχνά καὶ νὰ δέχεται μὲ εὐχαρίστηση ὅ,τι τοῦ δίνεται, τροφή, πιτό, ἔνδυμα, ὑποδήματα⁷⁰. Πρέπει ἀκόμα νὰ ἀποβάλλει τὴν ἀθυμία, τὴ φιλαρχία, τὴν ἀκηδία (ἀφροντισιά), τὴ φιληδονία, τὴν ὑπερηφάνεια, τὴν κενοδοξία, τὴν αἰσχρολογία, τὴν ἀταξία, τὴ φλυαρία, τὸν καλλωπισμὸ, τὴ φιλοσαρκία, τὴν ὑπερβολικὴ λύπη, τὸν φθόνον, τὴν ἀργία, ποὺ εἶναι ἔργα τοῦ σκοτ⁷¹ους, θελήματα καὶ ἐφευρήματα τοῦ πονηροῦ⁷¹. Ἀντίθετα, πρέπει νὰ κάνει τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι ἡ εἰρήνη, ἡ πραότητα, ἡ ταπείνωση, ἡ ὑπακοή, ἡ ἀφθονία (ὄχι φθόνος), ἡ ἐργασία, ἡ ἐπιμέλεια, ἡ ἀγάπη, ἡ πίστη, ἡ ἐλπίδα, ἡ εὐταξία, ἡ προσευχή, τὰ δάκρυα, ἡ γονυκλισία, ὁ στεναγμὸς, ἡ στιχολογία, ἡ ἀνάγνωση, τὸ ἐργόχειρο, ἡ ἀγρυπνία, ἡ ἡσυχία κ.λ.π.⁷². Ἡ ἀσκησις ὅμως ὅλων αὐτῶν δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σταματᾷ, γιατί ὁ πόλεμος τοῦ πονηροῦ, καὶ ἄρα καὶ ὁ ἀγώνας, διαρκεῖ μέ-

65. Βλ. Κατήχησις 43η.

67. Κατήχησις 85η.

70. Κατήχησις 42η.

66. Βλ. Κατηχήσεις 28η, 31η, 49η, 111η κ. ἄ.

68. Κατήχησις 6η, 107η.

69. Κατήχησις 31η.

71. Κατήχησις 40η.

72. Ὁπ. π. καὶ Κατήχησις 119η.

χοι τὸν θάνατο⁷³, καὶ αὐτό, ἐπειδὴ ὁ διάβολος δὲν παύει νὰ καταδοκεῖ καὶ νὰ περιμένει τὴν κατάλληλη στιγμή γιὰ νὰ ἐπιτεθεῖ.

Πολὺ παραστατικὸς εἶναι ὁ Θεόδωρος Στουδίτης ὅταν περιγράφει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἐνεργεῖ ἐναντίον τῶν μοναχῶν ὁ διάβολος. Τρίζει τὰ δόνται καὶ δαγκώνει ὅταν τοὺς βλέπει νὰ ζοῦν εἰρηνικὴ ζωή. Θέλει νὰ πηδήσει μέσα τους καὶ νὰ ἀρπάξει τὴν ψυχὴ τους, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀπὸ πού νὰ μπεῖ, ὅταν τοὺς βλέπει περιφραγμένους καὶ περιτειχισμένους μὲ τὸν νόμο τοῦ Κυρίου. Στήνει παγίδες καὶ δόκανα προσπαθώντας νὰ τοὺς παρασύρει σ' αὐτὰ, καὶ ἐπειδὴ ἀποτυγχάνει, θρηνεῖ, βλέποντας ὅτι οἱ μοναχοὶ μὲ τὴν ἐξομολόγησή τους ἀχρηστεύουν τὰ τεχνάσματά του, γιὰτὶ δὲν ἔχει θέση ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει φόβος Θεοῦ, τήρηση τῶν ἐντολῶν του, ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων τοῦ μοναστηριοῦ καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἐπιτιμιῶν⁷⁴. Ὡστόσο δὲν παύει νὰ τοὺς πολιορκεῖ, φλογίζοντας τοὺς νέους μὲ τὶς ἡδονές, ἄλλους μὲ τὴ φιλαρχία, ἄλλους τοὺς ἀποχαυνώνει μὲ τὴν ἀμέλεια καὶ ἀδιαφορία, καὶ τοὺς ὀδηγεῖ ὅπου θέλει· τοὺς παραλύει μὲ τὴν ἀπιστία καὶ τὴν ἰδιορρυθμία (ἐρεθίζοντας τὸ δικό τους θέλημα), καὶ γενικά, προσπαθεῖ νὰ τοὺς βάλει τρικλοποδιὰ κάθε μέρα, βρισκόμενος ἀνάμεσά τους καὶ περιμένοντας τὴν κάμψη τους)⁷⁵.

Ἀπέναντι σ' αὐτὲς τὶς μεθοδεῖες τοῦ διαδόλου ὁ Θεόδωρος Στουδίτης συνιστᾷ στοὺς μοναχοὺς νὰ ἔχουν ἔτοιμη τὴν πανοπλία τους, σὰν στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ χτυπήσουν στὴν κατάλληλη στιγμή τὸν ἐχθρό. Τὰ πνευματικὰ ὄπλα ποὺ διαθέτουν εἶναι ὁ θώρακας τῆς πίστεως, ἡ περικεφαλαία τῆς ἐλπίδας, ὁ θυρεὸς τῆς ταπεινοφροσύνης, ἡ φαρέτρα τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν, καὶ φυσικὰ τὸ ἀπαραίτητο ὄχημα, δηλαδή τὸ σῶμα τους, ποὺ σὰν ἄλογο πρέπει νὰ τὸ διατηροῦν καλὰ γυμνασμένο, οὔτε παχύσαρκο, γιὰτὶ θὰ εἶναι ἄχρηστο στὸ τρέξιμο, οὔτε ἀδυνατισμένο, γιὰτὶ θὰ εἶναι ἀργὸ στὶς κινήσεις. Νὰ φέρει καλὰ τὸ χαλινάρι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ πηγαίνει ὅπου θέλει. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐπειδὴ, ὅπως λέγει, ὁ πόλεμος εἶναι καθημερινός, ἡ μάχη κάθε ὥρα, καὶ τὰ τόξα ρίχνουν κατὰ ριπὰς⁷⁶.

Ἐνα ἄλλο θέμα, στὸ ὁποῖο ἐπανέρχεται πολὺ συχνὰ στὶς Κατηχήσεις ὁ Θεόδωρος Στουδίτης, εἶναι ἡ συνεπὴς καὶ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκτέλεση τοῦ διακονήματος ποὺ ἔχει ἀνατεθεῖ στὸν καθένα⁷⁷. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δείχνει, ὅτι σημειώνονταν συχνὰ παράπονα καὶ

73. Κατήχηση 43η.

76. Κατήχηση 103η.

74. Κατήχηση 107η.

77. Κατηχήσεις 16η, 42η, 55η, 94η, 97η, 101η, κ.ἄ.

75. Κατήχηση 40η.

γογγυσμοὶ σχετικὰ μὲ τὴν ἀποδοχὴ ἔκ μέρους ὀρισμένων τοῦ διακονήματος πού τοὺς ἀνετίθετο, γιατί τὸ θεωροῦσαν κατώτερο τῶν ἱκανοτήτων καὶ τῶν προσόντων τους⁷⁸, καθὼς ἐπίσης καὶ σχετικὰ μὲ τὴ διανομὴ τῶν εἰδῶν ρουχισμοῦ, ὑποδημάτων, τροφῶν, πιοτῶν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων χορηγήσεων τῆς μονῆς, ὅπου γινόταν διακρίσεις καὶ ὡς πρὸς τὴν ποσότητα καὶ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τῶν χορηγουμένων⁷⁹. Γιὰ τὴν κατάπαυση τῶν γογγυσμῶν καὶ παραπόνων ὁ Θεόδωρος Στουδίτης ἀφιερώνει πολλές ἀπὸ τὶς Κατηγήσεις του, παρακαλώντας καὶ συνιστώντας στὸν καθένα χωριστὰ νὰ ἐκτελεῖ τὸ διακόνημά του μὲ ἄκρα εὐσυνειδησία, χορηγώντας στὸν καθένα αὐτὸ πού ἔχει ἀνάγκη⁸⁰, καὶ πάντοτε μὲ φόβο καὶ τρόμο, γιατί τὸ διακόνημα τοῦ ἔχει δοθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ μέσω τοῦ ἡγουμένου, καὶ σὲ ἐκεῖνον θὰ δώσει λόγο. "Ὅσο γιὰ ἐκείνους πού ζητοῦν ἀνώτερο κατὰ τὴν κρίση τοὺς διακόνημα, τονίζει ὅτι ὅλα τὰ διακονήματα εἶναι ἐξίσου σοβαρὰ καὶ σπουδαῖα, καὶ ὅτι ὁ καθένας θὰ κριθεῖ ὄχι ἀπὸ τὸ διακόνημα τὸ ἴδιο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν τρόπο πού τὸ ἐκτέλεσε⁸¹.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, στὶς Κατηγήσεις τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη ἔχουμε καὶ πλῆθος ἄλλων πληροφοριῶν γιὰ τὸν μοναχικὸ βίον· γιὰ τὸ πῶς γινόταν ἡ ἱατρικὴ περίθαλψη τῶν ἀρρώστων μοναχῶν⁸², γιὰ τὴ φιλανθρωπία πού μὲ ἰδιαίτερη ἀπλοχεριὰ ἀσκοῦσε ἡ μονὴ Στουδίου⁸³, γιὰ τὶς ἀκολουθίες πού γίνονταν ὀλόκληρο τὸ 24ωρο⁸⁴, γιὰ τὸν τρόπο ἀνάδειξης τῶν κατάλληλων γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου⁸⁵, γιὰ τὰ αἷτια τῆς ἀπόδρασης μερικῶν μοναχῶν καὶ τὴν προσευχὴ του νὰ ἐπιστρέψουν⁸⁶, καθὼς καὶ τὶς δικαιολογίες πού πρόβαλλαν ὅσοι ἔφευγαν ἀπὸ τὴ μονή⁸⁷, γιὰ τὸ ὅτι ἦταν ἤδη καθιερωμένες οἱ ἀκολουθίες τῶν Ὁρῶν⁸⁸, καὶ πλῆθος ἄλλων σχετικῶν πληροφοριῶν. Ἄν τώρα σ' ὅλα αὐτὰ προσθέσουμε καὶ τὴν γλαφυρότητα καὶ πειστικότητα μὲ τὶς ὁποῖες ἐκθέτει τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὰ θέματα πού πραγματεύεται, τὸ ἄπειρο πλῆθος εἰκόνων, παρομοιώσεων καὶ ἀλληγοριῶν, καθὼς καὶ τῶν βιβλικῶν ρητῶν καὶ παραδειγμάτων μὲ τὰ ὁποῖα τὰ διανθίζει, καὶ

78 Κατηγήσεις 33η, 119η, κ. ἄ. 79. Ὁπ. π. καὶ 44η. 80. Κατήχηση 33η.
81. Κατήχηση 123η. 82. Κατήχηση 36η, ὅπου ἀναφέρει λεπτομερῶς πῶς καὶ γιατί πρέπει νὰ περιποιοῦνται τοὺς ἀσθενεῖς. 83. «Μηδεὶς ἐκ τῶν ἐρχομένων πτωχῶν ἀναχωρῆ ἀνευ τοῦ χορτασθῆναι καὶ πεπωκέναι οἶνον καὶ λαβεῖν τινα ἐπιζητούμενα» Κατήχηση 30η. 84. Κατήχηση 118η· «Ἐν ταῖς θείαις λειτουργίαις, ταῖς τε ἡμεριναῖς καὶ ταῖς νυκτεριναῖς», Πρὸβλ. Ἰω. Φουντούλη, «Ἀκοιμήτων Μονή», στή Θ.Η Ἐγκυκλοπαίδεια τόμ. 1ος. 85. Κατήχηση 33η. 86. Κατηγήσεις 5η, 43η κ. ἄ.
87. Κατήχηση 44η κ. ἄλ. 88. Κατήχηση 115η.

τῇ λεπτότητά μετὰ τὴν ὁποία κάνει τὶς παρατηρήσεις του, φθάνοντας νὰ μιλάει μετὰ ταπεινούς γιὰ τὸν ἑαυτό του χαρακτηρισμούς, δίνοντας ἔτσι ζωντανὸ παράδειγμα γιὰ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ μετριοφροσύνη ποὺ ζητᾶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς, τότε παίρνουμε μιὰ ἀμυδρὴ ἰδέα τῆς πνευματικῆς πανδαισίας ποὺ προσφέρουν οἱ ὁμιλίες τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη στοὺς ἀναγνώστες τους.

Τὸ κείμενο τῶν δώδεκα Λόγων λαμβάνεται ἀπὸ τὴν PG, τόμος 99, 692-902, ἐνῶ τῶν Κατηχήσεων ἀπὸ τὶς Ἐκδόσεις Ὁρθοδόξου Κυψέλης, τὸν ἐκδότη τῶν ὁποίων κ. Στυλιανὸν Κεμεντεζίδην εὐχαριστοῦμε θερμῶς, γιὰ τὴν μετὰ μεγάλῃς προθυμίας ἄδεια ποὺ μᾶς παραχώρησε νὰ χρησιμοποιήσουμε αὐτὸ στὴν ἔκδοσή μας.

Παναγιώτης Παπαευαγγέλου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ,
ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΣΤΟΥΔΙΟΥ,
ΛΟΓΟΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ
ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΕΝ Τῃ ΜΕΣΟΝΗΣΤΙΜῃ

Α΄.

ΛΟΓΟΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ
ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ,
ΕΝ Τῃ ΜΕΣΟΝΗΣΤΙΜΩ.

Ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης ἡμέρα, ὅτι τὸ σημεῖον τῆς χαρᾶς
πάρεστιν· αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως χορεία, ὅτι τὸ πανάγιον
ξύλον ἐμφανίζεται. Βαβαὶ τοῦ ὑπερτίμου δώρου! Εὐγε οἶα τῆς ὄ-
ψεως ὠραιότης! οὐ σύμμικτόν τινα καλοῦ τε καὶ κακοῦ ἔμφασιν
5 ἔχουσα, ὡς τὸ πρὶν ἐν Ἑδέμ ξύλον, ἀλλ' ὅλον ὠραῖόν τε καὶ καλὸν
καὶ ὀρώμενον καὶ μεταλαμβάνομενον. Ξύλον γάρ ἐστι ζωοποιῶν,
οὐ θανατοῦν· φωτίζον, οὐκ ἀμαυροῦν· εἰσοικίζον, οὐκ ἀποικίζον
τῆς Ἑδέμ· ξύλον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ Χριστὸς ἐπιβάς, ὡσπερ βασιλεὺς ἐπὶ
τεθρόιπτου, τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου τὸν διάβολον ἄλεσεν,
10 ἀπαλλάξας τῆς τοῦ τυράννου δουλείας τὸ ἀνθρώπινον γένος ξύλον
ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ Δεσπότης καθάπερ ἀριστεὺς πληγείς ἐν πολέμῳ, χεῖ-
ράς τε καὶ πόδας σὺν πλευρᾷ τῇ θεοσώμῳ, ἰάσατο μωλώπων ἁμαρ-
τίας, τὴν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δράκοντος τραυματισθεῖσαν ἡμῶν φύσιν
καὶ εἰ δεῖ προσθεῖναι τὸν ὕμνον, ξύλον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ τὸ Δεσποτικὸν
15 ὄνεν αἷμα, ἐνίησι δύναμιν ἀμαχωτάτην, ὑφ' ἧς φλέγονται δαίμονες,
καὶ κόσμος φωτίζεται.

Τίς λοιπὸν οὐ προσδραμεῖται προσβλέψαι τὸ πολύευκτον θέα-
μα; Τίς οὐκ ἐπιθυμήσει περιπτύξασθαι τὸ θεόπλοκον ἔρνος; Ἦκετε,
ἀθροίσθητε, πᾶσαι φυλαὶ καὶ γλῶσσαι, πᾶν γένος καὶ πᾶσα ἡλικία,
20 πᾶν ἀξίωμα καὶ πᾶν πολίτευμα, ὅσον ἱερατικόν τε καὶ βασιλείον,
ἄρχον τε καὶ ἀρχόμενον. Ἐπειτέρ θεοτελής ἡ πανήγυρις, δοκοῦσί
μοι καὶ ἄγγελοι περιχαρῶς ὑπαντήσαι τῇ πανηγύρει, ἀπόστολοί τε
ὁμοθυμαδὸν συγχορεύειν, προφητῶν ὄμιλος, μαρτύρων στίφος, δι-
καίων ἀπάντων ὁμήγυρις ἧ γὰρ τροπαίῳ χριστομμῆτως κατίσχυ-

ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι ἡμέρα ἀγαλλίασης καὶ εὐφροσύνης, γιατί βρισκεται μαζί μας τὸ σύμβολο τῆς χαρᾶς. Εἶναι χορὸς ἐξύμνησης καὶ δοξολογίας, γιατί ἐμφανίζεται τὸ πανάγιο ξύλο. Πόσο ἀλήθεια πολῦτιμο δῶρο! Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ὁμορφιὰ τῆς θεᾶς του! Δὲν ἔχει ἀνάμικτη ἐμφάνιση καλοῦ καὶ κακοῦ, ὅπως παλιά τὸ δένδρο τῆς Ἑδέμ, ἀλλὰ ὁλόκληρο εἶναι καὶ ὠραῖο καὶ καλό, καὶ ὅταν βλέπεται καὶ ὅταν τρώγεται. Γιατί εἶναι δένδρο, πὺ ζωοποιεῖ καὶ δὲν θανατώνει. Φωτίζει καὶ δὲν συσκοτίζει. Εἰσάγει μέσα, καὶ δὲν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν Ἑδέμ. Εἶναι τὸ δένδρο ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο ἀνεβαίνοντας ὁ Χριστὸς σὰν βασιλιάς πάνω σὲ ἄρμα μὲ τέσσερα ἄλογα, ἀφάνισε τὸν διάβολο πὺ ἦταν κύριος τοῦ θανάτου, ἀπαλλάσσοντας τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ τυράννου. Εἶναι τὸ δέντρο ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο ὁ Κύριος σὰν διακεκριμένος πολεμιστῆς πὺ πληγώθηκε στὸν πόλεμο στὰ χέρια, τὰ πόδια καὶ τὴ θεόσωμη πλευρὰ του, θεράπευσε τοὺς μώλωπες τῆς ἁμαρτίας, τὴ φύση μας πὺ τραυματίστηκε ἀπὸ τὸν πονηρὸ δράκο. Καί, ἂν πρέπει νὰ προσθέσω κάτι στὸ ἐγκώμιο, εἶναι τὸ δένδρο ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο, ἀφοῦ χύθηκε τὸ δεσποτικὸ αἷμα, ἔβαλε μέσα του δύναμη ἀκαταμάχητη, ἀπὸ τὴν ὁποῖα καίονται οἱ δαίμονες καὶ ὁ κόσμος φωτίζεται.

Ποιὸς λοιπὸν δὲν θὰ τρέξει νὰ δεῖ αὐτὸ τὸ πολυπόθητο θέαμα; Ποιὸς δὲν θὰ ἐπιθυμήσει νὰ ἀγκαλιάσει τὸν θεόπλεκτο βλαστὸ; Ἐλάτε, συναχθεῖτε ὅλες οἱ φυλὲς καὶ οἱ γλῶσσες, κάθε φύλο καὶ ἡλικία, κάθε ἀξίωμα καὶ πολιτεία, ὅλοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ βασιλεῖς, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι. Γιατί εἶναι θεία ἡ πανήγυρη πὺ τελεῖται, καὶ νομίζω ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι θὰ ἔρθουν στὴν πανήγυρη γεμάτοι χαρὰ, καὶ οἱ ἀπόστολοι θὰ χορεύουν ὅλοι μαζί, καὶ ὁ ὄμιλος τῶν προφητῶν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν μαρτύρων, καὶ ἡ ὁμήγυρη ὅλων τῶν δικαίων. Γιατί, πῶς νὰ μὴ χαροῦν

σαν τῆς ἀντικεμένης δυνάμεως, κλέος οὐράνιον καταστεψάμενοι,
 πῶς μὴ οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῇ τούτου ἐμφανείᾳ πρόσεστι συνευφραίνε-
 σθαι; Δοκοῦσί μοι καὶ οἴστισι μὴ αἰσθησις, συνήδεσθαι τάχα· γῆ,
 φημί, ἢ τὸν τοιοῦτον καρπὸν οἶα μήτηρ ἐκ λαγόνων δεδωκυῖα·
 5 πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ ὡς ὁμωνυμία τιμώμενα· ὁ ἀειλαμπῆς
 ἥλιος, σελήνη ἢ πολύφωτος, ἀστέρες οἱ μαρμαίροντες, αὐτὸς ὁ
 οὐρανὸς ὁ μέγας οὗτος καὶ πολύτροφος· ἐπεὶ περ πᾶσα ἢ διὰ τοῦ
 σταυρικοῦ πάθους πρὸς τὸ κρεῖττον ἄμειψις

Ἐνακρουσάτω τοιγαροῦν Δαβὶδ τὴν πνευματικὴν κιθάραν,
 10 ᾄδων ἐκεῖνα εὐκαιρότατα· «Ἵψουτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ
 προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι». Συνα-
 δέτω καὶ Σολομῶν ὁ σοφία ἀνυπέρβλητος· «Εὐλογεῖτε ξύλον δι' οὗ
 γίνεται σωτηρία». Σήμερον τοιγαροῦν ἡ Ἐκκλησία ὥπται παράδει-
 σος, τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ προφέρουσα, ἐφ' ᾧ οὐκ ἀπατηλὸς
 15 δαίμων ἀπατῶν που τὴν Εὐάν, ἀλλ' ἄγγελος Κυρίου παντοκράτο-
 ρος περιέπων τὸν ἐπερχόμενον. Σήμερον προσκυνεῖται σταυρὸς ὁ
 πανάγιος καὶ ἡ Χριστοῦ ἀνάστασις εὐαγγελίζεται. Σήμερον προ-
 σκυνεῖται ξύλον τὸ ζωοπάροχον, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἀναζωπυρεῖται
 πρὸς αἴνεσιν. Σήμερον προσκυνεῖται ὁ τριμερῆς σταυρὸς, καὶ τὰ
 20 τετραπέρατα ἐορτάζει χαρμόσυνα· «Ὡς ὠραῖοι», φησὶν, «οἱ πόδες
 τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ!».
 Ἄλλὰ γὰρ μακάριοι καὶ οἱ ὀφθαλμοί, εἶπομι ἄν, τῶν βλέπόντων τὸ
 τῆς εἰρήνης τοῦ παντὸς τρόποιον, καὶ τὰ χεῖλη τῶν προσπτυσσομέ-
 νων τὸ ὑπεράγαθον τοῦτο σύνθεμα· Ἄφθονος ἢ χάρις ἅπασι πρό-
 25 κείται ἀέναιος, ἢ κρήνη ἀγιασμὸν πηγάζουσα, οὐδένα οὐδαμῶς
 ἀποσειομένη ἐκ δαψιλοῦς ἀγαθότητος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἠγνισμένον
 ἐπικαθαίρουσα, τῶν τε κεκληλιδωμένων μολυσμῶν ἀπαλλάττουσα,
 τὸν ὑπεραύχενά συστέλλουσα, καὶ τὸν νωθροκάρδιον διεγείρουσα,
 τὸν παρεμμένον σφίγγουσα, καὶ τὸν ἀτεράμονα μαλάττουσα, εἶπερ
 30 ἕκαστος, ἐγγύαις ταῖς πρὸς τὸ κρεῖττον τὴν προσέλευσιν ποιήσοιτο,
 ἀλλὰ μὴ τολμηρῶς καὶ αὐθαδῶς τοῖς θεοῖς προσπελάσειεν, ἐπεὶ περ
 τοὺς αἰδήμονας οἶδε προσίεσθαι, ἀποστρέφεισθαι δ' ὅτι μάλιστα
 τοὺς ἄλλως ἔχοντας

μαζί μας κι' αὐτοί μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ τροπαίου μὲ τὸ ὅποιο, μιμούμενοι τὸν Χριστό, νίκησαν τὴν ἀντίθετη δύναμη καὶ στεφανώθηκαν μὲ οὐράνια δόξα; Νομίζω μάλιστα ὅτι καὶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν αἰσθάνονται, χαίρονται μαζί μας· δηλαδή ἡ γῆ, ποὺ σὰν μητέρα ἔδωσε ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς αὐτὸν τὸν καρπὸ· ὅλα τὰ δένδρα τοῦ δάσους, ποὺ τιμῶνται λόγω συνωνυμίας· ὁ ἥλιος ποὺ λάμπει διαρκῶς, ἡ πολύφωτη σελήνη, τὰ ἀστέρια ποὺ τρεμοσβήνουν, ὁ ἴδιος ὁ μέγας καὶ πολύστροφος οὐρανός, γιατί ὅλα μὲ τὸ σταυρικὸ πάθος ἄλλαξαν πρὸς τὸ καλύτερο.

Ἄς ἀνακρούσει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ τὴν πνευματικὴ κιθάρα, ψάλλοντας πολὺ ἐπίκαιρα ἐκεῖνο τό· «Ἐξυψῶστε τὸν Κύριο καὶ Θεό μας, καὶ προσκυνεῖτε τὸ ὑποπόδιο τῶν ποδιῶν του, γιατί εἶναι ἅγιος»¹. Καὶ ἄς ψάλλει μαζί μας καὶ ὁ ἀνυπέρβλητος σὲ σοφία Σολομών· «Δοξάζετε τὸ δένδρο, μέσω τοῦ ὁποίου ἔρχεται ἡ σωτηρία»². Σήμερα λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία ἔγινε παράδεισος, προβάλλοντας ἀνάμεσά μας τὸ δένδρο τῆς ζωῆς, πάνω στὸ ὅποιο δὲν ὑπάρχει ὁ ἀπατηλὸς δαίμονας ποὺ ἀπάτησε κάποτε τὴν Εὔα, ἀλλὰ ἄγγελος τοῦ παντοδύναμου Κυρίου ποὺ περιποιεῖται αὐτὸν ποὺ προσέρχεται σ' αὐτήν. Σήμερα προσκυνεῖται ὁ πανάγιος σταυρός, καὶ κηρύσσεται τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ. Σήμερα προσκυνεῖται τὸ δένδρο ποὺ δίνει ζωὴ, καὶ ὁ κόσμος ὀλόκληρος ἀναζωπυρώνεται πρὸς δοξολογία. Σήμερα προσκυνεῖται ὁ τριμερὴς σταυρός, καὶ τὰ τέσσερα πέρατα τοῦ κόσμου γιορτάζουν χαρούμενα. Γιατί λέγει· «Πόσο ὠραῖα εἶναι τὰ πόδια ἐκείνων ποὺ μᾶς φέρνουν τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς εἰρήνης, ἐκείνων ποὺ μᾶς φέρνουν τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῶν ἀγαθῶν!»³. Ἀλλὰ θὰ μπορούσα νὰ πῶ ἐπίσης, ὅτι εἶναι μακάρια καὶ τὰ μάτια ἐκείνων ποὺ βλέπουν τὸ τροπαιο τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος, καὶ τὰ χεῖλη ἐκείνων ποὺ ἀσπάζονται αὐτὸ τὸ ὑπεράγαθο σύμβολο. Ἀφθονη ἡ χάρις προσφέρεται σὲ ὅλους ἀστείρευτη, ἡ βρύση ποὺ πηγάζει ἀγιασμό, χωρὶς νὰ ἀπομακρύνει κανέναν ἀπὸ τὴν πλούσια ἀγαθότητα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξαγνισμένο τὸν καθαρίζει περισσότερο, ἀπαλλάσσοντάς τον ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς ποὺ τὸν ἔχουν κηλιδώσει, καὶ αὐτὸν ποὺ ἔχει νωθρὴ καρδιά τὸν διεγείρει, τὸν χαλαρωμένο τὸν σφίγγει, καὶ τὸν σκληρόκαρδο τὸν μαλακώνει, ἐφόσον βέβαια ὁ καθένας προσέλθει γιὰ νὰ πάρει ἐγγυήσεις πρὸς τὸ ἀνώτερο, καὶ δὲν πλησιάζει μὲ θρόσος καὶ αὐθάδεια τὰ θεῖα, γιατί ξέρει νὰ δέχεται τοὺς σεμνοὺς, ἐνῶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀποστρέφεται.

2. Σοφ. Σολ. 14, 7.

3. Ρωμ. 10, 15. Ἦσ. 52, 7. Ναοὺμ 2, 1.

Τοῦτο τὸ ζωοποιὸν ξύλον ὀρώμενον τὴν ἐκ τῆς τοῦ θελκτικοῦ ξύλου προσβλέψεως γοητευθεῖσαν ἡμῶν ἐν παραδείσῳ ἰάσατο ὄρασιν· τοῦτο τὸ ζωοποιὸν ξύλον προσαπτόμενοι χεῖλεσί τε καὶ ὄμμασι τῆς γενεστικῆς τοῦ θανατηφόρου ξύλου ἀπαλλαττόμεθα προσ-
 5 ψαύσεως ὦ τῆς προκειμένης μεγαλοδωρεᾶς! ὦ τῆς τρισολβίου μακαριότητος! Ἐπειδὴ τὸ πρὶν διὰ ξύλου τεθανατώμεθα, ἐν ξύλῳ τὴν ἀθανασίαν εὐράμεθα· ὑπὸ ξύλου κατασοφισθέντες τὸ πρότερον, ἐν ξύλῳ τὸν σοφιστὴν ὄφιν ἀπεκρουσάμεθα. Τὰ ἀνταλλάγματα ξένα! Ἀντὶ θανάτου ζωή, ἀντὶ φθορᾶς ἀφθαρσία, ἀντὶ ὀνείδους δό-
 10 ξα! Εὐκαίρως οὖν ὁ ἱερός Ἀπόστολος θεβόηκεν· «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ». Ἐν γὰρ σταυρῷ ἡ ὑπέρσοφος σοφία ἐξανθήσασα, τὰ αὐχήματα τοῦ κόσμου σοφίας ἐμώρανεν· ἐν σταυρῷ παντὸς εἵδησις ἀγαθοῦ καρποφορή-
 15 σασα, τὰ τῆς κακίας βλαστήματα ἀπεξέτεμε. Τούτου τοῦ ξύλου καὶ τύποι μόνον θαυμασίων εἰσὶν ἐξ αἰῶνος ὅτι μάλιστα γνωρίσματα.

Ὅρα γάρ, ὁ φιλομαθής! Οὐχὶ ξύλῳ μικρῷ Νῶε σὺν υἱέσι καὶ γυναίξί, πρὸς δὲ παντὶ γένει ζώων κατακλυσμοῦ ὄλεθρον θεοκρίτως ἐκπέφευγεν; Οὐχὶ ξύλοις παρέθηκεν Ἰακώβ ἐκλελεπισμένοις ἐν
 20 τοῖς ληνοῖς, κατὰ τὴν ἐπίτεξιν τῶν θρεμμάτων τεθαυμασμένως εἰς ἑαυτὸν ἀπηγάγετο; Τί δέ, ἡ ῥάβδος Ἰωσήφ, ἧς προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον Ἰακώβ ὁ πατριάρχης, πάντως τι ἄλλο ἢ σύμβολον τοῦ νῦν προσκυνουμένου παρ' ἡμῖν ζωοποιοῦ ξύλου; Τί δὲ πάλι ἡ τοῦ Μωσέως ῥάβδος; Οὐ τύπος σταυροῦ, πῆ μὲν τὸ ὕδαρ εἰς αἷμα μεταβάλ-
 25 λουσα, πῆ δὲ τοὺς ψευδωνίμους ὄφεις τῶν ἐπαιιδῶν κατεσθίουσα, καὶ ἄρτι μὲν κρούσματι τὴν θάλασσαν τέμνουσα, ἄρτι δὲ ἐπιστρεπτικῶς τὴν ὑγρὰν συνάπτουσα, καὶ τοὺς μὲν δυσμενεῖς καταποντίζουσα, τοὺς δὲ γνησιεύοντας διασώζουσα; Τοιαύτη καὶ ἡ Ἀαρωνῆτις ῥάβδος, ἀντίτυπος σταυροῦ, αὐθήμερον ἐξανθήσασα καὶ τὸν
 30 γνήσιον τῆς ἱερωσύνης ὑποδείξασα. Καί γε μακροεπεῖν δόξαιμι, συνάγων τοῦ σταυρικοῦ τύπου τὰς ἐμφάσεις. Τοῦτο μὲν, ἡνίκα

4. Γαλ. 6, 14.

5. Γεν. 30, 38 ἔ.

Αὐτὸ τὸ ζωοποιὸ ξύλο, ὅταν τὸ βλέπουμε θεραπεύει τὴν ὄρασή μας, πὺ γοητευμένη προσέβλεψε σ' αὐτὸ τὸ ἔλκυστικὸ δένδρο στὸν παράδεισο. Αὐτὸ τὸ ζωοποιὸ ξύλο ἀγγίζοντάς το μὲ τὰ χεῖλη καὶ τὰ μᾶτια μας, ἀπαλασσόμαστε ἀπὸ τὴ γευστικὴ ἐπαφή μας μὲ τὸ θανατηφόρο δένδρο. Πόσο μεγάλη ἀλήθεια δωρεὰ ἔχουμε μπροστὰ μας! Πόσο τρισευτυχημένη μακαριότητα! Ἐπειδὴ παλιὰ μὲ τὸ δένδρο θανατωθήκαμε, μὲ τὸ ξύλο βρήκαμε τὴν ἀθανασία. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ δένδρο προηγουμένως ξεγελαστήκαμε, μὲ τὸ ξύλο ἐξουδετερώσαμε τὸ φίδι πὺ μᾶς ἐξαπάτησε. Παράξενα τὰ ἀνταλλάγματα! Ἀντὶ τοῦ θανάτου ζωὴ, ἀντὶ τῆς φθορᾶς ἀφθαρσία, ἀντὶ τῆς ντροπῆς δόξα! Πολὺ σωστὰ λοιπὸν ὁ ἱερός Ἀπόστολος φώναξε καὶ εἶπε· «Εἶθε ἐγὼ νὰ μὴ καυχηθῶ γιὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον γιὰ τὸν σταυρὸ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μέσω τοῦ ὁποίου γιὰ μένα ὁ κόσμος σταυρώθηκε, κι' ἐγὼ γιὰ τὸν κόσμο»⁴. Γιατὶ μὲ τὸν σταυρὸ ἀνθίζοντας ἡ ὑπερκόσμια σοφία, ἀπέδειξε μωρὰ τὰ καυχησιολογήματα τῆς σοφίας τοῦ κόσμου. Μὲ τὸν σταυρὸ φέρνοντας καρπὸ ἡ γνῶση κάθε ἀγαθοῦ, ἀπέκοψε τὰ βλαστάρια τῆς κακίας. Αὐτοῦ τοῦ ξύλου ἄκόμα καὶ τὰ σύμβολα διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἶναι δείγματα μεγάλων θαυμάτων.

Πρόσεχε λοιπὸν, σὺ πὺ ἀγαπᾶς τὴν ἀλήθεια! Ὁ Νῶε μὲ ἓνα μικρὸ ξύλο δὲν διέφυγε μὲ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ μαζὶ μὲ τοὺς γιουὺς καὶ τὴ γυναίκα του καὶ ὅλο τὸ γένος τῶν ζώων τὸν ὄλεθρο τοῦ κατακλυσμοῦ; Ὁ Ἰακώβ δὲν τοποθέτησε ξύλα ἀποφλοιωμένα στὶς ποτίστρες κατὰ τὴν περίοδο τῆς γονιμοποίησης τῶν γιδοπροβάτων καὶ τὰ πῆρε μὲ τὸ μέρος του⁵; Καὶ τί ἦταν τὸ ραβδὶ τοῦ Ἰωσήφ, τὴν ἄκρη τοῦ ὁποίου προσκύνησε ὁ πατριάρχης Ἰακώβ⁶, παρὰ ὅπωςδὴποτε σύμβολο τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου πὺ τώρα προσκυνεῖται ἀπὸ μᾶς; Ἐπίσης τί ἄλλο ἦταν ἡ ράβδος τοῦ Μωυσῆ; Δὲν ἦταν τύπος τοῦ σταυροῦ, πὺ ἄλλοτε μετέβαλλε τὸ νερὸ σὲ αἷμα, καὶ ἄλλοτε καταβρόχθιζε τὰ ψεύτικα φίδια τῶν μάγων, καὶ ἄλλοτε μὲ ἓνα τῆς χτύπημα ἔκοβε τὴ θάλασσα στὰ δύο, καὶ ἄλλοτε πάλι ἀντίθετα ἔνωσε τὴ θάλασσα, καὶ τοὺς μὲν ἐχθροὺς τοὺς καταβύθιζε στὴ θάλασσα, ἐνῶ τοὺς γνήσιους Ἰσραηλίτες τοὺς ἔσωζε⁷; Τέτοια ἦταν καὶ ἡ ράβδος τοῦ Ἀαρών, σύμβολο τοῦ σταυροῦ, ἡ ὁποία ἀνθίσε αὐθημερὸν καὶ ὑπέδειξε τὸν νόμιμο ἀρχιερέα⁸. Καὶ θὰ φαινόμεν βέβαια ὅτι μακρογορῶ, συγκεντρώνοντας τίς διηγῆσεις τῶν τύ-

6. Γεν. 47, 31.

8. Ἀριθμ. 17, 13.

7. Ἐξ. 14, 15 ἔ.

9. Γεν. 22, 9.

Ἄβραάμ συμποδήσας Ἰσαάκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπάνω τῶν ξύλων τοῦτο δέ, ὁπότεν Ἰακώβ, εὐλογῶν τοὺς υἱοὺς Ἰωσήφ, ἐναλλάξ τὰς χεῖρας μετεσχηματίσατο. Δεῦρό μοι λάβε καὶ αὐτὸν δὴ Μωϋσέα τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει τὸν Ἀμαλήκ τροπούμε-
 5 νον. Φέρε δὴ, φέρε καὶ τὸν Ἐλισσαιὲ καθιέντα ἐφ' ὕδωρ τὸ ξύλον, καὶ τὸν σίδηρον ἐκ βάθους ἀνέλκοντα. Τούτου δὴ τοῦ τύπου οὐ μόνον ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ χάριτι πολλὰ τὰ τεράστια· ἐν νίκαις δὴ βαρβάρων, ἐν δρασμοῖς δαιμόνων, ἐν ἀπαλλαγαῖς νόσων, ἐν ἅπασιν ἄλλοις, ὧν οὐκ ἔστι τῆς ἀναμνήσεως ἀρι-
 10 θμός.

Ὅρας ὅση δύναμις ἐν τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ, ᾧ βέλτιστε; Εἰ δὲ δεῦρο τοσαύτη, πόση δ' ἂν εἶεν ἐν τῷ τύπῳ τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ; δῆλον γὰρ ὅτι, καθ' ὅσον προφερέστερα τὰ πρωτότυπα, κατὰ τοσοῦτον καὶ τὰ παράγωγα προϋργιαίτερα. Καὶ τίς, φησὶν, ἐν τοῖς
 15 προειρημένοις ὑποδεδήλωται τύπος Χριστοῦ, συνιέναι ζητῶ. Αὐτοὶ δέ, φημί, οἱ τυποῦντες τὸν σταυρόν. Ὡς γὰρ ἡ τῶν τοῦ Μωσέως χειρῶν ἐκτασις ἐτύπου σταυρόν, οὕτως αὐτὸς δὴ Μωσῆς ἐσταυρωμένον Χριστόν, τροπούμενον τὸν ἀόρατον Ἀμαλήκ, κὰν τοῖς ἄλλοις παραδείγμασι τοῦθ' ὑποληπτέον, συνεκφαινομένου θατέρου
 20 τύπου θατέρω. Ἄλλ' ἐκεῖ, φησὶν, ἔμψυχος ὁ τύπος. Τί δὲ περὶ ἀψύχου σοι ὁ λόγος; Ὅτι κἀπὶ τοῦ σταυρικοῦ τύπου, ὅταν ἄψυχον τὸ ὀρώμενον, ἐφ' ὃ καὶ περὶ ὃ τὸ τεράστιον, ὅμως παραπλησίως τῇ σταυροειδεῖ εἰκόνι συνεκφαινομένη, ἐν τε ἐμψύχοις καὶ ἀψύχοις ἢ χριστοειδῆς εἰκῶν τερατουργεῖν εἴωθεν, ὡς ἐν αὐτῇ ἔχουσα τὴν τε
 25 μορφήν καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀρχετύπου, καὶ τοσοῦτον ταυτιζομένη τῇ τε τιμῇ καὶ προσκυνήσει, ὅσον καὶ κατὰ τοῦνομα, παντί που δῆλον. Καὶ ταῦτα εἰ καὶ παρεκβαλικώτερον, ἀλλ' ὅμως εἰς ἔλεγχον καὶ ἀνατροπὴν τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως, ὡς ἀνατρεπούσης τὸ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ μυστήριον. Ὁ γὰρ ἀναιρῶν τὴν εἰκόνα, συν-

πων (συμβόλων) τοῦ σταυροῦ. Ὅπως δηλαδή τότε πού ὁ Ἄβραάμ ἔδεσε τὸν γιό του Ἰσαάκ καὶ τὸν τοποθέτησε πάνω στὰ ξύλα⁹, καὶ ὅπως πάλι ὅταν ὁ Ἰακώβ, εὐλογώντας τοὺς γιούς τοῦ Ἰωσήφ, ἔβαλε ἐπάνω τοὺς τὰ χέρια του ἐναλλάξ (σταυρικά)¹⁰. Θυμίσου ὅμως, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὸν Μωυσῆ, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἔκταση τῶν χειρῶν του (σχηματίζοντας σταυρὸ) κατετρόπωνε τὸν Ἀμαλήκ¹¹. Ἄς ἀναφέρω ὅμως ὅπως ὅποτε καὶ τὸν Ἐλισσαῖο, ὁ ὁποῖος θυβίζοντας ξύλο μέσα στὸ νερὸ ἀνείλκυσε ἀπὸ τὸν βυθὸ τοῦ Ἰορδάνη τὸ τσεκούρι¹². Αὐτοῦ τοῦ συμβόλου τὰ θαύματα εἶναι πάρα πολλὰ ὄχι μόνο στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἀλλὰ καὶ στὴν Καινὴ· νίκες κατὰ βαρβάρων, ἐκδιώξεις δαιμόνων, ἀπαλλαγές ἀπὸ ἀρρώστιες, καὶ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, τῶν ὁποίων δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ τὸν ἀριθμὸ.

Βλέπεις, ἀγαπητέ μου, πόσο μεγάλη δύναμη ὑπάρχει στὸ σύμβολο τοῦ σταυροῦ; Καὶ ἂν εἶναι τόσο μεγάλη ἐδῶ, πόσο μεγαλύτερη θὰ εἶναι στὸ σύμβολο τοῦ σταυρωμένου Χριστοῦ; Γιατί εἶναι φανερό, ὅτι ὅσο πιὸ ἐξέχοντα εἶναι τὰ πρωτότυπα, τόσο πιὸ ἐπωφελῆ εἶναι καὶ τὰ παραγωγὰ τους. Ἀλλὰ ζητῶ, λέγει, νὰ καταλάβω ποιὸς εἶναι ὁ τύπος τοῦ Χριστοῦ πού ὑποδηλώνεται στὰ παραδείγματα πού προαναφέρθηκαν. Αὐτοὶ πού προτυπώνουν τὸν σταυρὸ, ἀπαντῶ. Γιατί, ὅπως ἡ ἔκταση τῶν χειρῶν τοῦ Μωυσῆ συμβόλιζε τὸν σταυρὸ, ἔτσι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μωυσῆς προτύπωνε τὸν σταυρωμένο Χριστό, ὁ ὁποῖος κατατροπώνει τὸν ἀόρατο Ἀμαλήκ. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ ἐννοοῦμε καὶ στὰ ἄλλα παραδείγματα, ὅτι μαζί μὲ τὸν κάθε τύπο φανερώνεται καὶ τὸ ἀντίστοιχο πρότυπο. Ἐκεῖ ὅμως, λέγει, ὁ τύπος ἦταν ἐμψυχος. Καὶ γιατί κάνεις λόγο γιὰ τὸ ἄψυχο; Γιατί καὶ στὸν τύπο τοῦ σταυροῦ, ὅπου εἶναι ἄψυχο αὐτὸ πού βλέπεται, στὸ ὁποῖο καὶ γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο γίνεται τὸ θαῦμα, ὅμως παράλληλα πρὸς τὴν σταυροειδῆ εἰκόνα, φανερώνεται ταυτοχρόνως, καὶ στὰ ἐμψυχα καὶ στὰ ἄψυχα, καὶ θαυματουργεῖ ἐξίσου ἢ χριστοειδῆς εἰκόνα, ἐπειδὴ μέσα της ἔχει καὶ τὴ μορφή καὶ τὸ σχῆμα τοῦ πρωτοτύπου, καὶ εἶναι φανερό ὅτι ταυτίζεται τόσο πολὺ μὲ αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τὴν τιμὴ καὶ ὡς πρὸς τὴν προσκύνηση, ὅσο καὶ μὲ τὸ ὄνομα. Καὶ αὐτά, ἂν καὶ τὰ παραλαμβάνουμε ἀπὸ ἄλλα παραδείγματα, ὅμως βοηθοῦν στὸν ἔλεγχο καὶ τὴν ἀπόκρουση τῆς εἰκονομαχικῆς αἵρεσης, ἡ ὁποία ἀνατρέπει τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ. Γιατί αὐτός πού καταργεῖ τὴν εἰκόνα, εἶναι φανερό ὅτι μαζί μὲ αὐτὴν καταργεῖ

11. Ἐξ. 17, 11.

12. Δ' Βασ. 6, 6.

αναιρει δηλαδή και τὸ πρωτότυπον, εἴπερ θάτερα τῶν ἅμα, καὶ τῶν
πρὸς τι τοῖς νοῦν ἔχουσιν.

Ἐπὶ δὲ τὸν σταυρὸν ἐπιτέον καὶ οἶονεὶ ἐντροφητέον τῇ τῆς ἁ-
γίας προσηγορίας διατριβῇ. Σταυρός, χρημάτων ἀπάντων χρῆμα
5 πολυτιμότερον· σταυρός, Χριστιανῶν ἀσφαλέστατον καταφύγιον·
σταυρός, Χριστοῦ μαθητῶν ἐλαφρότατον ἐπωμάδιον· σταυρός,
τετρυχωμένων ψυχῶν παραμύθιον εὐπαρηγόρητον· σταυρός, τῆς
εἰς οὐρανὸν πορείας ὀδευτήριον ἀνεμπόδιστον. Σταυροῦ στάσις
καὶ εὖρος, τοῦ οὐρανοῦ κήτους περιληπτικώτερον διάμετρον· σταυ-
10 ροῦ σθένος καὶ κράτος, ὄλεθρον πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως·
σταυροῦ εἶδος καὶ σχῆμα, πάντων σχημάτων εὐσχημονέστερον
ὄραμα· σταυροῦ βολίς καὶ ἔλλαμψις, ἡλίου λαμπρότερον ἔξαλμα·
σταυροῦ χάρις καὶ δόξα, χαρίτων ἀπασῶν χαριέστερον δώρημα·
σταυρός, οὐρανοῦ καὶ γῆς εἰρηνοβράδευτον συναπτήριον. Σταυ-
15 ροῦ τοῦνομα ἁγιασμός, ὅτι μάλιστα καὶ γλώσσαις λαλούμενον, καὶ
ἀκοαῖς ἀκουτιζόμενον. Σταυρῶ νενέκρωται θάνατος, καὶ Ἄδὰμ
ἐξωποιοῖται· σταυρῶ κεκαύχηται πᾶς ἀπόστολος, καὶ μάρτυς ἔστε-
φάνωται καὶ ὠσίωται ὅσιος· σταυρῶ Χριστὸν ἐνδεδύμεθα καὶ τὸν
παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποτιθέμεθα· σταυρῶ σεσημειώμεθα Χριστοῦ
20 πρόβατα, καὶ τῇ ἄνω μάνδρα συνταπτόμεθα· σταυρῶ κερατιοῦμεν
τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, καὶ κέρας σωτήριον αἴρομεν· σταυρῶ τὰ πάθη
τροποῦμεθα, καὶ ὑπερκοσμίως ζῆν προαιρούμεθα. Σταυρὸν ὁ φέ-
ρων ἐπ' ὤμων, Χριστοῦ μιμητῆς γίνεται καὶ Χριστῶ σαφῶς συν-
δοξάζεται· σταυρὸν ὄρων ἄγγελος ὠραῖζεται καὶ διάβολος κατα-
25 σχύνεται· σταυρὸν ληστής εὕρηκώς, εἰς Παράδεισον εἴσεισι, καὶ
ληστείας βασιλείαν ἀντηλλάξατο· σταυρὸν ἀπλῶς ὁ τυπῶν διαλύει
δείματα καὶ εἰρήνην ἀντασπάζεται· σταυρὸν ὁ ἔχων φρουρόν, δια-
μένει ἄσυλος καὶ φυλάττεται ἀπήμαντος· σταυρὸν πᾶς τις φιλῶν,
μισεῖ κόσμον καὶ ἐραστὴς γίνεται Χριστοῦ.

30 Σταυρὸς Χριστοῦ, τὸ τῶν Χριστιανῶν πολυθρύλλητον καύχημα·
σταυρὸς Χριστοῦ, τὸ τῶν ἀποστόλων περιούσιον κήρυγμα· σταυρὸς

καὶ τὸ πρωτότυπο, ἐφόσον καὶ τὰ δύο γι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν νοῦ νοοῦνται ταυτοχρόνως καὶ συνδέονται ἄμεσα μεταξύ τους.

Ἄς ἐπανέλθουμε ὅμως στὸν σταυρὸ, καὶ ἄς ἐντρυφήσουμε κατὰ κάποιο τρόπο στὴ συζήτηση τοῦ ἁγίου ὀνόματος. Ὁ σταυρὸς εἶναι πράγμα πολυτιμότερο ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα. Ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ πιὸ ἀσφαλὲς καταφύγιο τῶν Χριστιανῶν. Ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ πιὸ ἕλαφρὸ βάρος στὸν ὦμο τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ σταυρὸς εἶναι ἢ πιὸ καλὴ παρηγοριά τῶν ψυχῶν ποὺ βασανίζονται. Ὁ σταυρὸς εἶναι ὁ πιὸ ἀνεμπόδιτος δρόμος τῆς πορείας πρὸς τὸν οὐρανὸ. Τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος τοῦ σταυροῦ εἶναι εὐρύτερο ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ οὐράνιου θόλου. Ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ δύναμη τοῦ σταυροῦ ἐπιφέρει τὴν καταστροφή κάθε ἀντίθετης δύναμης. Ἡ μορφή καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ εἶναι ὄραμα πιὸ ὠραῖο ἀπὸ ὅλα τὰ σχήματα. Ἡ ἀστραπὴ καὶ ἡ λάμψη τοῦ σταυροῦ εἶναι ἀκτινοβολία λαμπρότερη ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἡ χάρις καὶ ἡ δόξα τοῦ σταυροῦ εἶναι δῶρο πιὸ θελκτικὸ ἀπὸ ὅλες τὶς χάρες. Ὁ σταυρὸς συνενώνει τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ κατὰ τρόπο ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν εἰρήνη. Τὸ ὄνομα τοῦ σταυροῦ εἶναι ἁγιασμός, ὅταν μάλιστα ἀναφέρεται μὲ τὶς γλῶσσες καὶ ἀκούεται μὲ τὰ αὐτιά. Μὲ τὸν σταυρὸ νεκρώθηκε ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἀδὰμ ζωοποιήθηκε. Ὁ σταυρὸς ἦταν τὸ καύχημα ὅλων τῶν ἀποστόλων καὶ μὲ αὐτὸν δοξάσθηκαν οἱ μάρτυρες καὶ ἁγίασαν ὅλοι οἱ ὄσοι. Μὲ τὸν σταυρὸ φορέσαμε τὸν Χριστὸ καὶ ἀποβάλαμε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο. Μὲ τὸν σταυρὸ σημαδευθήκαμε ὡς πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καὶ συντασσόμαστε στὴν οὐράνια μάνδρα. Μὲ τὸν σταυρὸ πλήττουμε τοὺς ἐχθροὺς μας καὶ πετυχαίνουμε νίκη σωτηρία. Μὲ τὸν σταυρὸ νικᾶμε τὰ πάθη καὶ ἀποφασίζουμε νὰ ζήσουμε ὑπερκόσμια. Ὅποιος φέρει στοὺς ὦμους του τὸ σταυρὸ γίνεται μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, καὶ δοξάζεται ὀλοφάνερα μαζὶ μὲ τὸν Χριστό. Τὸν σταυρὸ βλέποντάς τον ὁ ἄγγελος καμαρώνει, καὶ ὁ διάβολος καταντροπιάζεται. Ἀφοῦ βρῆκε τὸν σταυρὸ ὁ ληστής, εἰσῆλθε στὸν παράδεισο καὶ ἀντάλλαξε τὶς ληστεῖες μὲ τὴ βασιλεία. Αὐτὸς ποὺ ἀπλῶς κάνει τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ διαλύει τοὺς φόβους καὶ δέχεται τὴν εἰρήνη. Ὅποιος ἔχει φύλακά του τὸν σταυρὸ παραμένει ἀπαραβίαστος καὶ ἀβλαβής. Καθένας ποὺ ἀγαπᾷ τὸν σταυρὸ, μισεῖ τὸν κόσμον καὶ γίνεται ἐραστὴς τοῦ Χριστοῦ.

Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, τὸ πολυθρύλητο καύχημα. Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐκλεκτὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων. Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, τὸ

*Χριστοῦ, τὸ τῶν μαρτύρων βασιλείον διάδημα· σταυρὲ Χριστοῦ, τὸ
 τῶν προφητῶν ὑπερτίμιον ἐγκαλλώπισμα· σταυρὲ Χριστοῦ, τὸ τῶν
 περάτων παμφαέστατον ἀγλαΐσμα· σταυρὲ Χριστοῦ καὶ σοὶ ὡς ἐμ-
 ψύχῃ διαλέγομαι, σκέποις τοὺς θερμοὺς ὑμνολόγους σου, σῴζεις
 5 τοὺς πιστῶς περιπτυσσομένους σε, ἄγους εἰρηνικῶς τε καὶ ὀρθοδό-
 ξως τὸ ὑπήκοον, φέροισ τὴν Χριστοῦ ἀνάστασιν πᾶσι χαρμόσυνον,
 φρουρῶν ἱεράρχας τε καὶ ἄνακτας, μοναστὰς καὶ μιγάδας ἅπαντας,
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ
 Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 10 αἰῶνων. Ἀμήν.*

βασιλικὸ στέμμα τῶν μαρτύρων. Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ, τὸ πολυτιμότεον κόσμημα τῶν προφητῶν. Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ, τὸ λαμπρότατον κόσμημα τῶν περάτων. Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ, μιλῶ καὶ σὲ σένα σὰν νὰ εἶσαι ἔμψυχος, εἶθε νὰ προστατεύεις αὐτοὺς ποὺ θερμὰ σὲ ὑμνολογοῦν, νὰ σώζεις αὐτοὺς ποὺ σὲ ἀγκαλιάζουν μὲ πίστη, νὰ ὀδηγεῖς εἰρηνικῶς καὶ ὀρθόδοξα αὐτοὺς ποὺ εἶναι ὑπάκουοι, νὰ φέρνεις σὲ ὅλους τὴ χαρμόσυνη ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, φυλάγοντας τοὺς ἱεράρχες καὶ τοὺς βασιλεῖς, ὅλους ἐκείνους ποὺ ζοῦν μόνοι τους ἢ μαζὶ μὲ ἄλλους, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Β΄.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗΝ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

*α΄. Τῶν Φώτων τὰ προαύλια φωτοφανέσι θεωρίας ἐποπτεύσω-
μεν, εἰς αὐτὰ εἰσβαίνοντες τὰ ὕδατα, πλουσίας τῆς αἴγλης μεταλά-
βοιμεν, φωτοειδεῖς ἐν πνεύματι γενόμενοι, καὶ τὸν τοῦ φωτὸς αἴτιον
Ἰησοῦν τὸ πατρικὸν ἀπαύγασμα πανευφήμοις εὐχαριστίαις εὐφη-
5 μῆσωμεν. Ἀγνίζεται Ἰσραὴλ πρότερον ὀπηνίκα τῷ ὄρει κεκαυμέ-
νω πυρὶ, σκότους τε καὶ θυέλλης πεπληρωμένῳ προσδαίνειν ἔμελ-
λεν, καὶ οὐδ' οὕτως ἄνεισιν, ἐπεὶ μὴ ἀσφαλές εἰσθήκει δὲ κάτω ἔν-
τρομος τοῖς πολυειδέσι φοβερισμοῖς Θεοῦ ἐκδειματούμενος Ὑπο-
λύεται καὶ αὐτὸς Μωϋσῆς τὸ ὑλῶδες ὑπόδημα, τῆς θεοσιβοῦς γῆς
10 ψαύειν προερχόμενος, ὅποτε τῆς φλογοφορούσης βάτου ἐμνεῖτο
θαυμαστικῶς τὸ θεώρημα, μείζονος μυστηρίου οὔσης προτύπωμα.
Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ πρὸς τοῦ ἀγγέλου παρακελεύε-
ται μὴ τοῦδαφος ἐνδεδυμένοις ποσὶ προσεγγίζειν ὄλως, διὰ τὸ τῆς
ἀγίας γῆς σεβάσιμον. Τί δὲ οἱ τρεῖς νεανία; οὐχ ἠγνισμέναις ψυχαῖς
15 τε καὶ σώμασι τῷ παμφάγῳ πυρὶ προσβάλλουσι, τῆς καυστικῆς
αὐτοῖς ἐνεργείας μεταβληθείσης εἰς δροσοειδῆ ποιότητα; ἐφ' ᾧ καὶ
τὸ θαῦμα ὅσον καὶ ἠλίξον, διπλαῖς ἀντιρρόποις ἐνεργείαις τοὺς ἀξί-
ους ἀμειψάμενον! Τί δὲ Δανιὴλ ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνήρ; οὐ τῇ καθα-
ρικῇ νηστεία προχρησάμενος συνδιαιτᾶται λέουσι ἀπήμαντον τὸ
20 σῶμα ἀπενεγκάμενος;*

*β΄. Ἀλλὰ θούλει ἐπὶ τὴν νέαν μετεληλυθέναι σοι τὸν λόγον; Ὁ-
ρα Παῦλον τὸ μέγαν τῆς ἀληθείας κήρυκα τριημερονύκτω νηστεία
τὴν παρασκευὴν ποιησάμενον, εἴθ' οὕτω πρὸς τῇ ἐκτενεῖ δεήσει τὸ
ἀληθινὸν φῶς Χριστὸν ἐνδυσάμενον. Βλέπε καὶ Ματθαῖον τὸν εὐ-
25 αγγελιστὴν προὔρου τὴν τῶν ἐνότων ἀπόταξιν ποιησάμενον, αὐ-*

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

1. Ἐὰς παρατηρήσουμε προσεκτικὰ μὲ φωτεινὰ μάτια τὰ προεόρτια τῶν Φώτων, καὶ μπαίνοντας μέσα στὰ νερά αὐτὰ, ὡς γίνουμε κοινωνοὶ τῆς πλοῦσιας λαμπρότητας, καὶ ἀφοῦ γίνουμε φωτεινοὶ πνευματικὰ, ὡς ἐπευφημήσουμε τὸν αἴτιο τοῦ φωτός Ἰησοῦν, τὴν ἀκτινοβολία τοῦ Πατέρα, μὲ πανεύφημες εὐχαριστίες. Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς καθαρίσθηκε ὅταν ἐπρόκειτο νὰ πλησιάσει τὸ ὄρος ποὺ καιόταν καὶ ἦταν γεμᾶτο καπνὸ καὶ θύελλα. Ὅμως οὔτε καὶ ἔτσι ἀνέβηκε ἐπάνω στὸ βουνό, γιατί ἦταν ἐπικίνδυνο, ἀλλὰ στεκόταν κάτω τρομαγμένος, ἐπειδὴ φοβόταν ἀπὸ τὶς ποικίλες ἀπειλὲς τοῦ Θεοῦ¹. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μωυσῆς λύνει τὰ ὑλικά ὑποδήματά του, καθὼς πῆγαινε νὰ ἀγγίξει τὴ θεοβάδιση γῆ, ὅταν ἔβλεπε τὸ θαυμαστὸ θέαμα τῆς φλεγόμενης βάρου², ποὺ ἦταν προτύπωση μεγαλύτερου μυστηρίου. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διατάσσεται ἀπὸ τὸν ἄγγελο νὰ μὴ πλησιάσει τὸ ἔδαφος μὲ ντυμένα τὰ πόδια του, ἐπειδὴ ἡ γῆ ἐκεῖ ἦταν σεβαστή³. Ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς νέοι; Δὲν ρίχθηκαν μὲ ἑξαγνισμένες ψυχὲς καὶ σώματα στὴν παμφάγο φωτιά, τῆς ὁποίας ἡ καυστικὴ ἐνέργεια εἶχε μεταβληθεῖ γιὰ χάρη τους σὲ δροσιά; Γι' αὐτὸ καὶ τὸ τόσο μεγάλο θαῦμα ἀντάμειψε μὲ διπλὲς ἐνέργειες τοὺς ἄξιους⁴. Ἀλλὰ τί συνέβηκε καὶ μὲ τὸν Δανιήλ, τὸν ἄνδρα τῶν ἐπιθυμιῶν⁵; Κάνοντας προηγουμένως χρῆση τῆς καθαρικῆς νηστείας δὲν ἔζησε μὲ τὰ λιοντάρια, διατηρώντας τὸ σῶμα του ἀβλαβές⁶;

2. Θέλεις ὅμως νὰ μεταφέρουμε τὸν λόγον στὴν Καινὴ Διαθήκη; Πρόσεχε τὸν μεγάλο κήρυκα τῆς ἀλήθειας Παῦλο, ὅτι προετοιμάσθηκε μὲ νηστεία ἐπὶ τρία μερόνυχτα, καὶ ἔτσι μὲ ἐκτενῆ δέηση ντύθηκε τὸ ἀληθινὸ φῶς, τὸν Χριστό⁷. Δὲς καὶ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο, ὁ ὁποῖος πρῶτα ἀπαρνήθηκε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καί, ἀφήνοντας ἡμιτελεῖς

1. Ἐξ. 19, 16.

2. Ἐξ. 3, 2 ἔ.

3. Ἰησ. Ναυῆ 5, 15.

4. Δαν. 3, 28 ἔ.

5. Δαν. 9, 23.

6. Δαν. 6, 22.

7. Πράξ. 9, 9.

τούς τε τούς τελωνικούς λόγους ἀτελείς καταλιπόντα, καὶ οὕτω μαθητιᾶν τῷ Ἰησοῦ ἐλόμενον. Καὶ οὕτω λέγω, ὅτι καὶ Ζακχαῖος πρότερον χαμόθεν ὑψωθείς καὶ σῶμα καὶ διάνοιαν, οὕτω τὸν Ἰησοῦν ὑφέστιον πεποιήται, σὺν ὑποσχέσει κρείττονι, καὶ τῆς κρείττονος 5 ἀξιούται προσφωνήσεως· καὶ μὴν Κορνήλιος, τετραήμερον νενηστευκάς τε καὶ προσευξάμενος, τηνικαῦτα ὄρα τὸν ἄγγελον εὐαγγελισάμενον τὰ καταθύμια, καὶ τῶν ἐλπίδων ἐπιτέτευκται. Σὺ δέ, ὦ βέλτιστε, ἵνα τούς ἄλλους παρήσω λέγειν, οὐκ ἄνευ εὐλαθείας καὶ πολλῆς προφυλακῆς τοῖς θείοις προσερχόμενος, οὕτως ἀπλῶς καὶ 10 ἀπαρασκευάστως τῷ ὑπερφαεῖ μυστηρίῳ προσελεύση, δι' οὗ σοὶ καὶ ἡ ἐν πνεύματι ἀπότεξις, καὶ τὸ νιὸς φωτὸς κεκληῖσθαι; Καὶ οὐ φοβῆ μὴ ποτε ταυτὸν πάθοις τῷ ὀφθαλμοῖς ἀσθενέσιν ἀντωπεῖν ἐπιχειροῦντι πρὸς τὸν ἥλιον;

γ'. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο καλῶς, ὡς οἶμαι, προδιετέθη καὶ διευ- 15 πύθη, φέρε ὡς οἶόν τε χωρήσωμεν ἐπὶ τὰ Προφῶτια, καὶ ἰδωμεν κεκαθαρμένοις ὀφθαλμοῖς, ὅπως τὸ ἀληθινὸν φῶς ἐξ αὐτῆς γεννήσεως ἀνατεταλκός, μέχρι τοῦ φωτογενοῦς βαπτίσματος πρόεισι θεολογούμενον· οὕτω γὰρ ὁ νοῦς τῆ ἱστορίας συνεπόμενος φωτίζοιτο, καὶ ὁ λόγος ἐφαρμογῇ τὴν διήγησιν ποιήσοιτο, ἐφ' ἑκάστη τε- 20 λετῇ ἐπιθεωρῶν τὰ προσήκοντα. Ἄρτι τοιγαροῦν ἐκ Παρθένου γεννηθεὶς ὁ ὑπερούσιος, ἀγγέλους ὑμνωδούς τοῦ μυστηρίου παρίστησι· καὶ σκοπῶμεν τὸ ἀπόρητον. Τί; Ἴνα γνωρισθῇ πᾶσιν ὅτι, ὃν κατ' ἀρχὰς τῆ γενέσει τῶν ἄστρον ὡς γενεσιουργὸν ὑμνησαν ἄγγελοι, τοῦτον νῦν γεννηθέντα καὶ ὀφθέντα ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς εἶδει ὑ- 25 μνοῦσι καὶ δοξάζουσι· διὸ καὶ ἀστὴρ αὐτὸν μηνεῦει πᾶσι, καὶ οὕτως ὑπὲρ τὴν τῶν ἀστέρων φύσιν δεικνύμενος, τῆ τε τοπικῇ κινήσει, καὶ τῆ ἡμερινῇ λάμπει. Τί δήποτε; Ὡς ἂν κἀντεῦθεν δηλωθῇ ὑπερφυῆς ὁ κνηθεὶς, ἄνθρωπος μὲν τὸ ὀρώμενον, Θεὸς δὲ τὸ νοούμενον. Ἐντεῦθεν τὸ τῆς περιτομῆς θεώρημα οὐδ' αὐτὸ ἀμοιροῦν θεολογίας 30 τοῖς ἐπεσκεμμένως ἔχουσι· τὸ γὰρ ἐπικληθὲν αὐτῷ Ἰησοῦς ὄνομα, κατὰ τὴν τοῦ ἀγγέλου προανάρρησιν, ἐπεὶ περ ἐστὶ Σωτῆρος ἔμφασιν ἔχον, θείας φύσεως γνωριστικόν ἐστιν, παντί που δῆλον· μηδὲ γὰρ ἐπιπεμπέτω τὴν γλῶσσαν ἐνταῦθα ὁ θεομάχος διὰ τῆς τοῦ

τούς τελωνειακούς λόγους, ἔτσι προτίμησε νὰ γίνει μαθητῆς τοῦ Ἰησοῦ⁸. Καὶ δὲν λέγω ἀκόμα, ὅτι καὶ ὁ Ζακχαῖος, ἀφοῦ πρῶτα ἀνυψώθηκε ἀπὸ τῆ γῆ καὶ σωματικὰ καὶ μὲ τὴν ψυχὴ του, ἔτσι ἔφερε στὸ σπίτι του τὸν Ἰησοῦ, καὶ μὲ τὴν ἀνώτερη ὑπόσχεσή του ἀξιώθηκε καὶ ἀνώτερης προσφώνησης⁹. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κορνήλιος, ἀφοῦ νήστεψε καὶ προσευχήθηκε ἐπὶ τέσσερις μέρες, τότε εἶδε τὸν ἄγγελο νὰ τοῦ ἀναγγέλλει αὐτὸ πού μὲ τὴν καρδιά του ἐπιθυμοῦσε, καὶ πέτυχε ἐκεῖνα πού ἔλπιζε. Ἐσὺ ὅμως, φίλε μου, γιὰ νὰ μὴ μιῶ γιὰ τοὺς ἄλλους, πλησιάζοντας τὰ θεῖα μὲ εὐλάβεια καὶ προφύλαξη, ἔτσι ἀπλᾶ καὶ χωρὶς προετοιμασία θὰ προσέλθεις στὸ ὑπερφωτεινὸ μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ γίνει καὶ ἡ πνευματικὴ σου ἀναγέννηση καὶ θὰ ὀνομαστεῖς υἱὸς τοῦ φωτός; Καὶ δὲν φοβᾶσαι μήπως πάθεις τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνον πού προσπαθεῖ νὰ ἀντικρύσει τὸν ἥλιο μὲ τὰ ἀσθενικὰ μάτια του;

3. Ἐπειδὴ ὅμως, κατὰ τὴ γνώμη μου, αὐτὸ ἔχει καλὰ ἀναπτυχθεῖ καὶ διατυπωθεῖ, ἔμπρὸς ἃς προχωρήσουμε ὅσο εἶναι δυνατὸν στὰ προεόρτια τῶν Φώτων, καὶ ἃς δοῦμε μὲ καθαρὰ μάτια πῶς τὸ ἀληθινὸ φῶς, πού ἀνέτειλε ἀπὸ τὴ γέννηση, προχωρεῖ θεολογικὰ μέχρι τὸ βάπτισμα πού γεννήθηκε ἀπὸ τὸ φῶς. Γιατὶ ἔτσι ὁ νοῦς ἀκολουθώντας τὴ διήγηση θὰ φωτισθεῖ, καὶ ὁ λόγος θὰ συνδυαστεῖ μὲ τὴ διήγηση, ἐξετάζοντας σὲ κάθε μιᾶ τελετῇ τὰ σχετικὰ μὲ αὐτήν. Μόλις λοιπὸν γεννήθηκε ἀπὸ τὴν Παρθένο ὁ ὑπερούσιος, παρουσίασε ἀγγέλους πού ὕμνησαν τὸ μυστήριον¹⁰. Καὶ ἃς προσέξουμε τὸ ἀπόρητο. Ποιό; Γιὰ νὰ γίνει σὲ ὅλους γνωστό, ὅτι ἐκεῖνον πού στήν ἀρχὴ κατὰ τὴ δημιουργία τῶν ἄστρον τὸν ὕμνησαν οἱ ἄγγελοι ὡς δημιουργόν¹¹, αὐτὸν τώρα πού γεννήθηκε καὶ φανερώθηκε μὲ τὴ δική μας μορφὴ τὸν ὕμνοῦν καὶ τὸν δοξάζουν. Γι' αὐτὸ καὶ ἄστρο τὸν διακηρύττει σὲ ὅλους, καὶ ἔτσι ἀποδεικνύεται ἀνώτερος ἀπὸ τὴ φύση τῶν ἄστρον, καὶ μὲ τὴν τοπικὴ κίνηση, καὶ μὲ τὴ λάμψη τῆς ἡμέρας. Γιατί ὅμως; Γιὰ νὰ γίνει φανερὸ καὶ ἀπὸ αὐτό, ὅτι αὐτὸς πού γεννήθηκε εἶναι ὑπερφυσικός, ἄνθρωπος μὲν ὡς πρὸς αὐτὸ πού φαίνεται, ἀλλὰ Θεὸς κατὰ τὸ νοοῦμενο. Καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἡ γιορτὴ τῆς περιτομῆς, πού κι' αὐτὴ δὲν εἶναι ἄμοιρη θεολογίας γι' αὐτοὺς πού σκέπτονται πνευματικὰ. Γιατὶ τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, πού τοῦ δόθηκε σύμφωνα μὲ τὴν προαναγγελία τοῦ ἀγγέλου, ἐπειδὴ ἔχει τὴ σημασία Σωτήρα, εἶναι φανερὸ στὸν καθένα, ὅτι εἶναι δηλωτικὸ θείας φύσεως. Καὶ ἃς μὴ παραπέμπει ὁ θεομάχος ἐδῶ τὴ λέξη, ἐξηγώντας

8. Λουκᾶ 5, 27.

9. Λουκᾶ 19, 1 ἔ.

10. Λουκᾶ 2, 13.

11. Ἰωβ 38, 7.

Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ὁμωνυμίας προεξηγούμενος, ὡς οὐκ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σχετικῶς αὐτῷ συναφθέντος τεθειμένον. Οὐδὲ γὰρ, ἐπεὶτερ πολλοὶ κύριοι, καὶ οὐ κατὰ φύσιν οὗτοι πρὸς δὲ καὶ θεοί, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ κατὰ φύσιν· ἀλλ' εἷς Κύριος, εἷς Θεὸς ὁ κατὰ φύσιν ἀληθής· οὕτω καὶ πολλαὶ προσηγορίαι Ἰησοῦ, ἀλλ' εἷς Ἰησοῦς, ὁ τῶν ἀπάντων Σωτὴρ.

δ'. Ἐντεῦθεν ἀνήκται εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ οἶα τὰ τοῦ ὑποδεξαμένου αὐτὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις Συμεῶν ῥήματα, ἴσμεν· τὸ γὰρ σωτήριον Θεοῦ ἤτοιμασμένον κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς τε εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ εἴ τι τούτοις ἕτερον αὐτὸν ἀποκαλέσαι, ἐπ' ἰσῆς τῷ Πατρὶ εἶεν θεολογούμενα· ἐπεὶ καὶ ὁ Πατὴρ καὶ Σωτὴρ καὶ φῶς πρὸς τοῖς λογίοις ὠνόμασται· τὰ δὲ τῆς αὐτῆς ὀνομασίας ὑπαρκτικά, καὶ τῆς αὐτῆς ἂν εἴη φύσεως δηλωτικά. Καὶ γοῦν Υἱὸς πρὸς τὸν Πατέρα φησί· «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστί, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ» τῆς ἀντιστροφῆς κατὰ τὸν τῆς οὐσίας δηλονότι λόγον ὁμολογουμένης, οὐ κατὰ τὸν τῶν ὑποστέσεων ὄρον· τοῦτο γὰρ τῆς συγχύσεως Σαβελλίου τὸ φρόνημα, ὅπερ ἠρνήμεθα. Ἐντεῦθεν κάτεισιν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ὑπειλημμένος· ἀλλ' ἄκουσον τί φησιν Ἡσαΐας· «Ἴδού κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης, καὶ ἤξει εἰς Αἴγυπτον, καὶ σεισθήσεται πάντα τὰ χειροποίητα Αἰγύπτου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ», οὗ τί ἂν γένοιτο γνωριμώτερον, Θεὸν ἐν σαρκὶ εἶναι τὸν ἐκεῖσε ἀφικόμενον; Ἐντεῦθεν ἐξ Αἰγύπτου ἐπάνεισιν, καὶ εἰς Ναζαρέτ οἰκεῖν εἴλετο, ἀφ' ἧς καὶ τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφε. Σὺ δὲ μήπω ἰλιγγιάσης τοῖς λογισμοῖς ἀκούων ἐπὶ Θεοῦ κάθοδον καὶ ἄνοδον, τοπικὴν τε κίνησιν καὶ μετάθεσιν· εἰ μὲν γὰρ χωρὶς σώματος ὁ Λόγος ἐξηκούετο, ἦν εἰκὸς τὸ ἐπισεῖον τὸν νοῦν καὶ θορυβοῦν· ἐπεὶ δὲ μετὰ σώματος, οὐδὲν ἀπηχῆς οὐδὲ ἀνακόλουθον· ὡς γὰρ ἐφανερώθη Θεὸς ἐν σαρκί, οὕτω καὶ τόπους ἀμείβει Θεὸς ἐν σαρκί, καὶ ὅσα ἄλλα τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς ιδιώματα προσίεται.

ε'. Ἐντεῦθεν δωδεκαετῆς γενόμενος ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων

την ἀπὸ τὴν συνωνυμία της μὲ τὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὅτι δὲν ἀναφέρεται στὸν Θεὸ Λόγο, ἀλλ' ὅτι δόθηκε σ' αὐτὸν ἐπειδὴ σχετίζεται μὲ ἐκεῖνον. Οὐτε βέβαια, ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλοὶ κύριοι, ποὺ δὲν εἶναι ὅμως κύριοι κατὰ φύση, ἐπίσης καὶ πολλοὶ θεοί, ποὺ κι' αὐτοὶ δὲν εἶναι κατὰ φύση, ἀλλὰ ἓνας εἶναι ὁ Κύριος, ἓνας εἶναι ὁ Θεός, αὐτὸς ποὺ εἶναι κατὰ φύση ἀληθινός. Ἔτσι ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ὀνόματα Ἰησοῦ, ἀλλὰ ἓνας εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ὁ Σωτῆρας ὅλων.

4. Ἀπὸ ἐκεῖ πῆγε στὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ γνωρίζουμε τὰ λόγια τοῦ Συμεῶν ποὺ τὸν ὑποδέχθηκε στὴν ἀγκαλιά του. Γιατὶ ἡ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἢ ἐτοιμασμένη γιὰ ὅλους τοὺς λαούς, καὶ τὸ φῶς ποὺ θὰ εἶναι ἀποκάλυψη γιὰ τοὺς ἐθνικοὺς¹², καὶ ὅτι ἄλλο εἶπε, ἀποδίδονται θεολογικὰ ἐξίσου καὶ στὸν Πατέρα, ἐπειδὴ καὶ ὁ Πατέρας ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς λογίους καὶ Σωτῆρας καὶ Φῶς. Καὶ αὐτὰ ποὺ ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα, φανερώνουν ὅτι εἶναι καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Υἱὸς λέγει στὸν Πατέρα· «Ὅλα τὰ δικὰ μου εἶναι δικὰ σου, καὶ τὰ δικὰ σου δικὰ μου»¹³, ὁμολογώντας δηλαδὴ μὲ τὴν ἀντιστροφή τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας, καὶ ὄχι τῶν ὑποστάσεων, γιατί αὐτὸ εἶναι ἀντίληψη τῆς σύγχυσης τοῦ Σαβελλίου, τὴν ὁποία ἀρνούμαστε. Ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνει στὴν Αἴγυπτο καὶ μένει ἐκεῖ. Ἀλλὰ ἄκουσε τί λέγει ὁ Ἡσαΐας· «Νὰ, ὁ Κύριος κάθεται πάνω σὲ ἕλαφρὸ σύννεφο, καὶ πηγαίνει στὴν Αἴγυπτο, ὅπου θὰ γκρεμιστοῦν ὅλα τὰ χειροποίητα ἀγάλματα τῆς Αἰγύπτου μὲ τὴν ἐμφάνισή του»¹⁴, πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο τί θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει πιὸ γνωστό, ὅτι αὐτὸς ποὺ φτάνει ἐκεῖ εἶναι Θεὸς φέροντας σάρκα; Καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ προτιμᾷ νὰ κατοικήσει στὴ Ναζαρέτ, ἀπὸ τὴν ὁποία πῆρε καὶ τὸ ἐπώνυμο. Ἐσὺ ὅμως νὰ μὴ καταληφθεῖς ἀπὸ ἱλιγγο, ἀκούοντας γιὰ τὸν Θεὸ κάθοδο καὶ ἄνοδο καὶ τοπικὴ μετακίνηση καὶ μετατόπιση. Γιατί, ἂν ὁ Λόγος ἀκουόταν χωρὶς σῶμα, θὰ ἦταν δικαιολογημένο αὐτὸ ποὺ ἐρεθίζει καὶ θορυβεῖ τὸν νοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὰ τὰ ἔκανε μὲ σῶμα, δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀταίριαστο καὶ ἀνακόλουθο. Γιατί, ὅπως φανερώθηκε ὁ Θεὸς μὲ σάρκα, ἔτσι ἀλλάζει καὶ τόπους ὁ σαρκωμένος Θεός, καὶ δέχεται ὅλα τὰ ἄλλα ἰδιώματα τῆς σαρκικῆς ζωῆς.

5. Ἀπὸ ἐκεῖ, ὅταν ἔγινε δώδεκα ἐτῶν, κάθισε ἀνάμεσα στοὺς

13. Ἰω. 17, 10.

14. Ἡσ. 19, 1. Πρβλ. καί· «Τὰ γὰρ εἶδωλα ταύτης, Σωτῆρ, μὴ ἐνέγκαντά σου τὴν ἰσχὺν πέπτωκε» (Ἀκάθιστος ὕμνος, οἶκος 11ος).

κάθηται ἐπαῖων καὶ ἐπερωτῶν καὶ ταῖς ἐμμελέσιν ἀποκρίσεσιν ἐξι-
 στῶν τοὺς ἀκούοντας. Τίνος δ' ἂν καὶ εἶη ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ τηλι-
 καῦτα ἐξαίσια φθέγγεσθαι, ἢ πάντως Θεοῦ σεσαρκωμένου; Ἀλλὰ
 γὰρ καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀνακρινόμενος, φιλοπευστούσης μαθεῖν
 5 τὴν ἀποκάλυψιν τῆς πατρικῆς αὐτοῦ δόξης, τὸν λόγον ἀποδίδωσιν.
 Ὅρας ὅσον ἐκ σχεδιασθείσης διηγήσεως ὑπεδείχθη τὰ θεολογούμε-
 να, καὶ ὅπως ὁ Κύριος τῆς δόξης οἶά τις βασιλεὺς εὐπρεπῶς ἐξ ἀνα-
 κτορικῶν θαλάμων τῶν μητρικῶν δὴ σπλάγχχνων προερχόμενος
 τῆδε καὶ τῆδε ὑμνηται; Εἰκότως οὖν ὁ τῆς θροντῆς υἱὸς Ἰωάννης
 10 κέκραγεν· «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν (καὶ
 ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πα-
 τρὸς) πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας». Ἀλλ' ἤδη καὶ Ἰωάννης ἀπὸ
 τῆς ἐρήμου προερχόμενος, τὸ ξένον Ἰσραηλίταις καὶ πολύενκτον
 θέαμα, ὁ Θεοῦ ἄγγελος καὶ ἐν ἀποστόλοις προχειροτόνητος· ἔδει
 15 γὰρ τηλικούτου βασιλέως τοιοῦτον εἶναι τὸν στρατιώτην, τοῦ μεγί-
 στου ἀρχιερέως τοσοῦτον τὸν ὑποφήτην· καὶ νοῶμεν τὸ μυστήριον
 οἶον καὶ ἡλίκον. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐνεδέχετο τοῦ νυμφαγωγοῦ πα-
 ρόντος, μὴ καὶ τὸν νυμφίον συμπαρεῖναι, καὶ τῆς φωνῆς βοώσης μὴ
 καὶ τὸν Λόγον ἀκουτίζεσθαι, τί γίνεται καὶ τί τὸ οἰκονομούμενον;
 20 Συστέλλεται εὐθύς ἀπὸ σπαργάνων ἀπὸ τοῦ ἐμφανοῦς εἰς τὸ ἀφα-
 νέστερον ὁ Ἰωάννης, καθάπερ τις λύχνος ὑπὸ μοδίῳ ἐν τῇ ἐρήμῳ
 ὑπερφνωῶς ἐνδαιατώμενος, κακεῖ θείων ἀκούει φωνῶν καὶ θεοπτίας
 ἀξιούται, ἄρρητά τε μυσταγωγούμενος καὶ ἐκδιδασκόμενος, καθά-
 περ ἔτι ὢν ἔμβρυος, τίς εἶη ὁ Ἰησοῦς, ὅτιπερ Υἱὸς Θεοῦ, καὶ ἐφ' ᾧ
 25 τὸ σημεῖον τῆς πνευματοειδοῦς περιστερεῶς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ βα-
 πτίσων ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.

ζ. Ἐπειδὴ δὲ ἦκε τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ
 Χριστοῦ, καὶ τέλος εἴληφεν ἡ περίοδος τῆς τριακονταέτους παρα-
 τάσεως, τηνικαῦτα ὁ μὲν λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν καιόμενος καὶ φαί-
 30 νων τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀγαλλιάσιμα (εἶπερ δεῖ οἰκίαν ὑπολαμβάνειν
 τὴν Ἰσραηλιτικὴν συναγωγὴν) τό τε ἀληθινὸν φῶς ἐπιφαινόμενον
 καὶ φωτίζον τὸν κόσμον. ὦ τοῦ θαύματος! ὁ ἥλιος πρὸς τὸν ἀστέ-

δασκάλους, ἀκούοντάς τους μὲ προσοχή καὶ ρωτώντας τους, καὶ μὲ τίς κατάλληλες ἀποκρίσεις του κάνοντας αὐτούς πού τὸν ἄκουαν νὰ ἐκπλήσσονται. Σὲ ποιὸν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ λέγει τόσο ἑξαίσια πράγματα σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία, ἂν ὄχι ὅπωςδήποτε στὸν σαρκωμένο Θεό; Ἄλλωστε καὶ ὅταν ἀνακρινόταν ἀπὸ τὴ μητέρα του, ἢ ὁποία ζητοῦσε νὰ μάθει τὴν ἀποκάλυψη τῆς δόξας τοῦ Πατέρα του, ἀποδίδει σ' αὐτὸν τὸν λόγο. Βλέπεις ἀπὸ τὴν πρόχειρη διήγηση πόσο καθαρὰ ἀποδείχθηκαν τὰ θεολογούμενα, καὶ ὅτι ὁ Κύριος τῆς δόξας σὰν ἄλλος βασιλιάς βγαίνοντας ἄψογος ἀπὸ τοὺς ἀνακτορικοὺς θαλάμους, δηλαδή ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς μητέρας του, ὑμνεῖται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ; Εὐλόγα λοιπὸν ὁ γιὸς τῆς βροντῆς Ἰωάννης βροντοφώναζε· «Καὶ ὁ Λόγος σαρκώθηκε καὶ ἔμεινε μεταξύ μας, καὶ εἶδαμε τὴ δόξα του, τὴ δόξα πού ἔχει ὁ μονογενὴς Υἱὸς ἀπὸ τὸν Πατέρα του, γεμάτος χάρι καὶ ἀλήθεια»¹⁵. Ἀλλά καὶ ὁ Ἰωάννης, πού προερχόταν ἀπὸ τὴν ἔρημο, τὸ παράξενο γιὰ τοὺς Ἰσραηλιῖτες καὶ πολυπόθητο θέαμα, ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, πού εἶχε ἐκλεγεῖ μεταξύ τῶν ἀποστόλων πρὶν ἀπὸ αὐτούς, γιατί ἔπρεπε σὲ τόσο μεγάλο βασιλιά, τέτοιος νὰ εἶναι καὶ ὁ στρατιώτης, τοῦ μέγιστου ἀρχιερέα, ἀνάλογος νὰ εἶναι καὶ ὁ προφήτης. Καὶ πρέπει νὰ κατανοοῦμε τί εἶδους καὶ πόσο μεγάλο εἶναι τὸ μυστήριον. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἦταν σωστό, ἀφοῦ ἦταν παρὼν ὁ παρὰ νυμφος, νὰ μὴ εἶναι παρὼν καὶ ὁ νυμφίος, καὶ νὰ φωνάζει ἢ φωνή, καὶ ὁ Λόγος νὰ μὴ ἀκούεται, τί γίνεται καὶ τί σχεδιάζεται; Περιορίζεται ἀπὸ τὰ σπάργανὰ του ἀκόμα ὁ Ἰωάννης στὴν ἀφάνεια, ζώντας στὴν ἔρημο ὑπερφυσικὰ σὰν ἓνα λυχνάρι τοποθετημένο κάτω ἀπὸ τὸ μῶδιον¹⁶. Καὶ ἐκεῖ ἀκούει θεϊκὲς φωνές καὶ ἀξιῶνεται νὰ δεῖ θεϊκὲς ὄπτασιες, διδασκόμενος καὶ μουούμενος σὲ πράγματα ἀπόρητα, ὅπως· ποιὸς εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ἐνῶ ἀκόμα ἦταν ἔμβρυο, ὅτι δηλαδή ἦταν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο θὰ καθίσει τὸ Πνεῦμα μὲ μορφὴ περιστερᾶς, αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος πού θὰ βαπτίσει μὲ Πνεῦμα ἅγιον.

6. Καὶ ὅταν ἔφθασε τὸ μέτρο τῆς ἡλικίας τῆς ὀλοκλήρωσης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔλαβε τέλος ἡ περίοδος τῆς τριακονταετοῦς ζωῆς του, τότε τὸ μὲν λυχνάρι ἔκαιε τοποθετημένο στὸν λυχνοστάτη καὶ ἔφεγγε χαρμόσυνα σὲ ὅλους ὅσους βρίσκονταν μέσα στὴν οἰκία (ἂν πρέπει νὰ ἐκλάβουμε σὰν οἰκία τὴν Ἰσραηλιτικὴ συναγωγὴ), καὶ τὸ ἀληθινὸ φῶς ἐμφανιζόμενο φώτιζε τὸν κόσμον. Τί θαῦμα ἀλήθεια! Ὁ ἥλιος ἔρχεται

15. Ἰω. 1, 14.

16. Σκεῦος μὲ τὸ ὁποῖο μετροῦσαν συνήθως τὰ σιτηρὰ.

ρα, ὁ λόγος πρὸς τὴν φωνήν, ὁ νυμφίος πρὸς τὸν φίλον, οἰκονομίας
 εἵνεκα, ἵνα διὰ τῆς ἐπιβιδάσεως πληρουμένης ἐν τῷ Ἰησοῦ πάσης
 δικαιοσύνης, ὁ μὲν αὐξάνει, εὐαγγελικῶς εἰπεῖν, ὁ δὲ ἐλαττοῦται.
 Πῶς γὰρ ἂν καὶ οὐκ ἦν ἐλαττοῦσθαι τὸ λυχνιαῖον φῶς, μᾶλλον δὲ
 5 καὶ πάντα ἐκ μέσου ἀπεῖναι, τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἑλίου ἤδη τοῖς
 θαύμασι μαρμαρῦσοντος ἐξαίσια; Βλέπεις ὅσος ὁ χρονικὸς ἀριθμὸς
 τῆς σωματικῆς ἐντελείας, ἐν ᾧ ὑπετάσσετο τοῖς γονεῦσιν Ἰησοῦς;
 «ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ!».

Δι' ἣν αἰτίαν ἄρα; Ἄλλος μὲν οὖν ἄλλο λεγέτω, τῶν ὑψηλῶν τῆ
 10 θεωρία καὶ τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος ἐγνωκότων· ὡς γοῦν ἔμοιγε
 δοκεῖ, δυοῖν ἔνεκα· ἵνα καὶ νιέσι τὸ πρὸς τοὺς γονέας ὑποτακτικὸν
 διὰ τῆς οἰκείας ὑποταγῆς ὁ πάντων νομοθετῶν νομοθέτης νομο-
 θετήσῃ, τὰς τε μεθελικιώσεις ἀγιάσοι καὶ τρίτον, μὴ ἀποξενωμέ-
 νον τι καὶ ἀπεικὸς τῆς καθ' ἡμᾶς βιοτῆς, ἐν ᾗ μάλιστα τὸ τέλειον
 15 ἡμῖν πρόσεστι, τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν ὁ παντέλειος ἐπιδεικνείοι· ὅ-
 που γε καὶ οὕτω τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας τὸ τέλειον ἔχοντος, ἐτόλμη-
 σεν Ἄρειος ἄψυχον αὐτοῦ τὸ σῶμα ἀποφῆναι, Ἀπολινάριος δὲ
 κατὰ συνδρομὴν ἀσεβείας ἄνουν αὐτὸν φληναφῆσαι, ὁ δὲ νῦν Μα-
 νιχαῖος κατὰ προὔχουσαν ἀσέβειαν, ἄγραπτον αὐτὸν δογματίσαι.
 20 Καὶ σκοπῶμεν ὄση ἡ διαφορότης θατέρου πρὸς θάτερον. Ὁ μὲν
 οὖν τῷ ἀψύχῳ προϊστάμενος, ἐξίστησι ζωῆς τὸ Δεσποτικὸν σῶμα·
 τὸ γὰρ ἀμοιροῦν ψυχῆς, καὶ ζωῆς ἐστὶν ἐκτὸς δηλονότι· ὁ δὲ τὸ ἄ-
 νουν, τῆ ἀλόγῳ συντάττει οὐσίᾳ· ἐπεῖπερ πᾶν ἄνουν, καὶ ἄλογον ὁ
 δὲ τῷ ἀγράπτῳ, οὐδὲ ὄλως φύσει σώματος τὸ σῶμα δοξάζει· εἴπερ
 25 τῷ ἀπεριγράπτῳ συνακολουθεῖ τὸ ἀσώματον. Εἰ γὰρ σῶμα, πᾶν δὲ
 σῶμα ὑπ' ἀφήν καὶ χροιάν ἐστι τελούν, τὸ δ' ἐν τούτοις ὑποπίπτει
 ἐξ ἀναγκαίου ἔπεται, εἰ μὴ ληρῶμεν, καὶ τὸ περιγράφεσθαι· ὡς, εἰ

πρὸς τὸ ἄστέρι, ὁ λόγος πρὸς τὴ φωνή, ὁ νυμφίος πρὸς τὸν φίλο του, κατ' οἰκονομίαν, ὥστε μὲ τὴν ἄνοδό του νὰ ἐκπληρώνεται στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ὁ νόμος, καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς νὰ μεγαλώνει, γιὰ νὰ μιλήσουμε μὲ τὴ γλώσσα τοῦ Εὐαγγελίου, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης νὰ ἐλαττώνεται¹⁷. Πῶς ἄλλωστε ἦταν δυνατὸ νὰ μὴ ἐλαττώνεται τὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, ἢ μᾶλλον καὶ νὰ φεῦγει ἀπὸ τὴ μέση, ἀφοῦ ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἤδη μὲ τὰ θαύματά του ἀκτινοβολοῦσε ὑπέροχα; Βλέπεις πόσος εἶναι ὁ χρόνος τῆς σωματικῆς ἐνηλικίωσης, κατὰ τὸν ὅποιο ὁ Ἰησοῦς ὑποτασσόταν στοὺς γονεῖς του; «Πόσο μεγάλο εἶναι τὸ βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ!»¹⁸.

Γιὰ ποιὸ λόγο ἄραγε; Ἄλλος βέβαια ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται ψηλὰ στὴ θεωρητικὴ ζωὴ καὶ γνωρίζουν τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος, λέγει διαφορετικὰ ἀπὸ ἄλλους, ἐγὼ ὅμως νομίζω γιὰ δυὸ λόγους· πρῶτον, γιὰ νὰ νομοθετήσῃ ὁ νομοθέτης τῶν πάντων μὲ τὴ δική του ὑποταγὴ τὴν ὑποταγὴ τῶν υἱῶν στοὺς γονεῖς, καὶ νὰ ἀγιάσῃ τὴν ἐνηλικίωση· καὶ τρίτο, γιὰ νὰ μὴ παρουσιάσῃ τὴ δική του ζωὴ, στὴν ὁποία ὑπάρχει τὸ τέλειο, σὰν κάτι τὸ ἀποξενωμένο καὶ ἀταίριαστο πρὸς τὴ δική μας ζωὴ, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ ὁ Ἄρειος, ἂν καὶ εἶχε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς ἀνδρικῆς του ἡλικίας, τόλμησε νὰ χαρακτηρίσῃ ἄψυχο τὸ σῶμα του, καὶ ὁ Ἀπολινάριος μὲ συσσωρευμένη ἀσέβεια μωρολογώντας εἶπε πῶς ἦταν χωρὶς νοῦ, ἐνῶ ὁ τωρινὸς Μανιχαῖος¹⁹ μὲ ἄκρα ἀσέβεια δογματίσῃ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζωγραφίζεται. Ἄς δοῦμε ὅμως τὴ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλο. Ὁ πρῶτος λοιπὸν ποὺ εἶναι ἀρχηγὸς τοῦ ἄψυχου σώματος, ἀπορρίπτει τὴ ζωὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, γιὰτὶ αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχει ψυχὴ, εἶναι φανερὸ ὅτι δὲν ἔχει καὶ ζωὴ. Ὁ ἄλλος πάλι, μὲ τὸ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶχε νοῦ, τὸ κατατάσσει στὴ φύσιν τῶν ἄλογων ζώων· γιὰτὶ κάθε ἄμυαλο εἶναι καὶ ἄλογο. Καὶ αὐτὸς ποὺ πιστεύει, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀπερίγραπτο, δὲν πιστεύει καθόλου ὅτι τὸ σῶμα γενικὰ ἔχει φύσιν σώματος. Γιατί, ἂν εἶναι σῶμα, κάθε σῶμα ὑπόκειται σὲ ἀφή καὶ χρωματισμό, καὶ ὅτι ὑπόκειται σ' αὐτὰ, ἂν δὲν παραληροῦμε, ὑπόκειται σὲ περιγραφή. Ὡστε, ἂν δὲν μπορεῖ νὰ περι-

18. Ἰω. 3, 30.

19. Σύγχρονο Μανιχαῖο ὀνομάζει ἐδῶ τοὺς Παυλικιανούς, οἱ ὅποιοι μεταξὺ τῶν ἄλλων δίδασκον, ὅτι ἀντὶ τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ σταυροῦ πρέπει νὰ τιμᾶται τὸ Εὐαγγέλιο (βλ. ἀπόφαση τῆς Ζ' Οἰκ. Συνόδου «Ὡστε ἰσοδυναμοῦσιν αἱ ἅγιοι εἰκόνες τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τῷ τιμίῳ Σταυρῷ» (Mansi, XIII, 40).

μὴ περιγράφοιτο, πάντη τε καὶ πάντως τοῦ οἰκείου ὄρου ἐξοιχήσεται εἰς τὸ ἀσώματον ἀνατρέχον· οὐδέν, ὡς ἔοικε, τὸ ἐπισχεῖν γλῶσσαν ἀσεβοῦσαν κράτει ἐξουσίας

ζ. Ἄλλ' ἀνακτέον τὸ ὄμμα ἐπὶ τὰς προφητικὰς θεοπτίας καὶ
5 θεωρητέον ὅπως ἐν αὐταῖς ὑποτυποῦται τὸ ἱερώτατον βάπτισμα· εἰς τοῦτο γὰρ καλεῖ ἡ συνέχεια τοῦ λόγου. Τί οὖν φησιν Ἡσαΐας; ἔνθεν γὰρ ἐλόντες εἶπομεν· «Εὐφράνθητι, ἔρημος διψῶσα· ὅτι ἐρράγη ἐν ἐρήμῳ ὕδωρ, καὶ φάραγξ ἐν γῆ διψώση». Τῇ ἀνθρωπίνῃ δηλονότι φύσει ἢ προσφώνησις, ἐν ἐρήμῳ οὔση τῆς ἐκ πίστεως καὶ
10 ἀγαθῶν ἔργων καρποφορίας· καὶ διὰ τοῦτο τὸ τῆς νίοθεσίας νᾶμα διψώση ἐρράγη τὸ τοῦ βαπτίσματος ὕδωρ, καθάπερ τι ῥεῦμα ποτάμιον τὸ τοῦ Ἰορδάνου ῥεῖθρον. Κάντεῦθεν τί; «Καὶ ἔσται ἡ ἄνδρος εἰς ἔλη», τουτέστιν εἰς ἀμφιλαφῆ πίστιν· «καὶ εἰς τὴν διψῶσαν γῆν, πηγὴ ὕδατος ἔσται»· αὐτὴ δηλαδή ἡ κρήνη τῆς νίοθεσίας· «καὶ ἐκεῖ
15 ἔσται εὐφροσύνη ὀρνέων», τῶν ἐκ τοῦ βαπτίσματος δηλονότι ἀναγεννωμένων, ὀρνέοις τροπικῶς εἰοικότων, διὰ τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ὕδατων καὶ τὴν ὑπαρξιν ἐσχηκέναι. Τί δὲ κατὰ τὸν Γεδεὼν πλήρης λεκάνη ὕδατος; Τὴν τῆς νίοθεσίας μητρόμοιον κολυμβήθραν ὑποσημαίνει ὁ λόγος, κυκλοτερεῆ τε οὔσαν τῷ σχήματι, καὶ πάντοθεν
20 ἀποτετορημένην, τῇ τῆς ἀναμαρτησίας ιδέα, ἐφ' ἣ ἀπερρῦη ἡ τοῦ νοητοῦ πόκου ἰαματικὸς δρόσος πλήρης Πνεύματος ἁγίου, ἐξ ἧς ἀναγεννῶνται οἱ νεοτελεῖς Θεοῦ παῖδες, τὴν ἐκ σαρκὸς καὶ αἵματος ἀμειψάμενοι γέννησιν, καὶ τοσοῦτον εἰς ἄνδρα τέλειον ἀνατρέχοντες, ὡς καταπαλαίειν τῇ τριαδικῇ λατρείᾳ τὸ δαμόνιον φύλον. Τί
25 δὲ ἡ κατὰ τὸν Ἡλίαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν τε καὶ τὸ ὄλοκαύτωμα τρισσευομένη τοῦ ὕδατος ἐπίχυσις; Οἶμαι δηλοῦν ἢ τὴν τρισσὴν τῆς θείας μακαριότητος ἐν τῷ βαπτιζομένῳ ἐπιβοωμένην ὑπόστασιν, ἢ τὴν τρισσὴν αὐτοῦ τοῦ τελουμένου κατάδυσιν. Ἄνεισι δὲ Νεεμᾶν ἀπὸ τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν Ἐλισσαιὲ διαταγὴν κεκαθαρμένος
30 ὄλος· «Ἐπέστρεψεν», γὰρ φησιν, «ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ὡς παιδαρίου μικροῦ, καὶ ἐκαθαρίσθη». Σύμβολον ἤδη τοῦτο τῆς ἀπάντων τῶν βαπτιζομένων ἀμαρτητικῆς καθάρσεως· νεοθαλῆς γὰρ πᾶς

γραφεῖ, ὅπωςδῆποτε βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὰ ὄριά του καὶ πηγαίνει πρὸς τὸ ἄσώματο. Δὲν ὑπάρχει τίποτε, ὅπως φαίνεται, πού νὰ συγκρατεῖ μιά γλώσσα πού ἀσεβεῖ βοηθουμένη ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς ἐξουσίας.

7. Ἀλλὰ ἄς ὀδηγήσουμε τὸ βλέμμα μας πίσω στὶς προφητεῖες καὶ θεοπτίες, καὶ ἄς δοῦμε πῶς προτυπώνεται σ' αὐτὲς τὸ ἱερώτατο βάπτισμα· γιατί σ' αὐτὸ μᾶς καλεῖ ἡ συνέχεια τοῦ λόγου. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Ἰσαΐας; Γιατί παίρνοντας ἀπὸ ἐκεῖνον εἶπαμε· «Γέμισε ἀπὸ χαρὰ, σὺ ἡ ἔρημος πού διψᾷς, γιατί ξεπήγασε στὴν ἔρημο ἄφθονο νερὸ καὶ φάραγγι γεμάτο νερὸ στὴ γῆ πού διψοῦσε»²⁰. Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ προτροπὴ ἀπευθυνόταν στὴν ἀνθρώπινη φύση, πού βρισκόταν στὴν ἔρημο τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἔλλειψης ἀγαθῶν ἔργων, καὶ γι' αὐτό, ἐπειδὴ διψοῦσε, ξεχύθηκε τὸ νᾶμα τῆς υἰοθεσίας, τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος, σὰν ἄλλο ποταμίσιο ρέμα, τὸ ποτάμι τοῦ Ἰορδάνη. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τί θὰ γίνε; «Καὶ θὰ μεταβληθεῖ ἡ ἄνυδρος γῆ σὲ βάλτο», δηλαδή ἡ ἄφθονη πίστη, «καὶ ἡ διψασμένη γῆ θὰ μεταβληθεῖ σὲ πηγὴ νεροῦ», δηλαδή ὁ κρουνὸς τῆς υἰοθεσίας, «καὶ ἐκεῖ θὰ ὑπάρχει χαρὰ γιὰ τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ»²¹, αὐτῶν δηλαδή πού μὲ τὸ βάπτισμα ξαναγεννιῶνται, οἱ ὁποῖοι μοιάζουν μὲ τροπικὰ ὄρνια, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔλαβαν τὴν ὑπαρξή τους μέσα ἀπὸ τὸ νερὸ. Καὶ τί συμβολίζει ἡ λεκάνη ἢ γεμάτη νερὸ σύμφωνα μὲ τὸν Γεδεών²²; Ὁ λόγος του ὑποδηλώνει τὴν κολυμβήθρα πού μοιάζει μὲ μήτρα, ἐπειδὴ ἔχει σχῆμα κυκλικὸ καὶ ἀπὸ παντοῦ εἶναι ἐπεξεργασμένη μὲ τόρνο, δηλαδή μὲ τὴν ἰδέα τῆς ἀναμαρτησίας, στὴν ὁποία χύθηκε ἡ ἱαματικὴ δροσιὰ τῆς νοσητῆς βροχῆς, γεμάτη ἅγιο Πνεῦμα, καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία ξαναγεννιῶνται τὰ νεομύητα παιδιά τοῦ Θεοῦ, ἀλλάζοντας τὴ γέννηση ἀπὸ σάρκα καὶ αἷμα, καὶ ἀναπτύσσονται σὲ τόσο τέλειο ἄνδρα, ὥστε μὲ τὴ λατρεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ νὰ νικοῦν τὸ γένος τῶν δαιμόνων. Καὶ τί συμβολίζει τὸ τριπλὸ χύσιμο νεροῦ στὸ θυσιαστήριο καὶ στὸ ζῶο τῆς θυσίας²³; Νομίζω πῶς φανερῶνει ἡ τὴν τριαδικὴ ὑπόσταση τῆς θεϊκῆς μακαριότητος πού διακηρύσσεται, ἢ τὴν τριπλῆ κατάδυση τοῦ ἴδιου τοῦ βαπτιζομένου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Νεεμὴν ἀνεβαίνει μέσα ἀπὸ τὸ νερὸ μὲ διαταγὴ τοῦ Ἐλισσαίου ὀλοκλήρος θεραπευμένος. Γιατί λέγει· «Ἡ σάρκα του ξανάγινε σὰν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ καὶ καθαρίστηκε»²⁴. Αὐτὸ ἦταν ἤδη σύμβολο τῆς κάθαρσης ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες ὅλων τῶν βαπτιζομένων. Γιατί καθένας πού

21. Ὅπ. π. 7-8.

23. Γ' Βασ. 18, 33-34.

22. Κριτ. 7, 4 ἔ.

24. Δ' Βασ. 5, 14.

τις καὶ ἄσπιλος τῶν προκατεστιγμένων πλημμελημάτων ἄνεισιν ὁ
τελεσθεὶς ἐν Πνεύματι

η'. Εἰ δὲ βούλει γινῶναι καὶ τὸ ἄμισθον τῆς πνευματικῆς ἀνα-
γεννήσεως, ἀκούσῃ τοῦ Ἡσαΐου λέγοντος «Οἱ διψῶντες, πορεύε-
5 σθε ἐφ' ὕδωρ· καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε»·
παντὸς γὰρ τοῦ προαιρουμένου τὸ χάρισμα, καὶ οὐ μὴ τυχεῖν, ζωῆς
ἐστὶν ἀπότευξις Ἄλλὰ τούτων μὲν ἀπὸ μέρους ἡ λῆψις καὶ μέθεξις
ὅτι καὶ ἐκ πενιχρᾶς διανοίας ἡ προκόμισις ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἀφοσι-
ουμένης τὰ προεόρτια. Σὺ δέ μοι ἄθρει οἷα τὰ ὀρώμενα· κολυμ-
10 θῆθραι ὑδάτων πεπλήρωνται, πηγαί τε καὶ κρήναι, ποταμοί τε καὶ
λίμναι, δοχεῖα τοῦ Πνεύματος πρόκειται· ἡ φύσις τῶν ὑδάτων εἰς
τιμὴν ὑπέριμον προέρχεται· φῶτα πολυειδῶς τῆς ἱερᾶς νυκτὸς
δίκην ἀστέρων κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπουράνιον ἐτοιμάζεται· εἰσθήκει
δὲ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν κῆρυξ ἐπὶ τοῦ μετεώρου ἱερέων
15 τὰ θεῖα, καὶ ἀγιάζων τὰ ὕδατα διὰ τῆς ἐπ' αὐτὰ τοῦ θείου Πνεύ-
ματος ἐπιφοιτήσεως, ὧν τῇ μεθέξει ἁγιασθείημεν, καὶ τῇ ἐξῆς
ὀφθείημεν ἅπαντες φαεινοὶ τῷ παμφαεῖ πνεύματι, ἐν Χριστῷ Ἰη-
σοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ
ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

βαπτίζεται με τὸ Πνεῦμα θγαίνει ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα νεογέννητος καὶ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὰ στίγματα τῶν ἁμαρτιῶν του.

8. Ἐάν τῶρα θέλεις νὰ μάθεις ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀναγέννηση γίνεται δωρεά, ἄκουσε τὸν Ἰησοῦν ποὺ λέγει· «Ὅσοι διψᾶτε πηγαίνετε στὸ νερό· καὶ ὅσοι δὲν ἔχετε χρήματα, πηγαίνετε καὶ ἀγοράσατε»²⁵. Γιατὶ ἡ δωρεά εἶναι γιὰ τὸν καθένα ποὺ θέλει, καὶ τὸ νὰ μὴ τὴ δεχθεῖ, ἀρνεῖται τὴν ἴδια τὴ ζωὴ. Ἀλλὰ ἡ πρόσληψη καὶ συμμετοχὴ σ' αὐτὰ γίνεται σταδιακά, γιατί καὶ ἡ προσφορὰ γίνεται μὲ ἀπλὲς ἔννοιες, ὅσο δηλαδὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφομοιωθοῦν τὰ προεόρτια. Ἐσὺ ὅμως κάνε μου τὴ χάρη νὰ προσέξεις αὐτὰ ποὺ φαίνονται· κολυμβήθρες ἔχουν γεμιστεῖ μὲ νερό, καὶ βρύσες καὶ ποτάμια καὶ λίμνες προβάλλουν σὰν δοχεῖα τοῦ Πνεύματος. Ἡ φύση τῶν νερῶν προσφέρεται γιὰ τὴν ὑψιστὴ τιμὴ. Ποικιλόμορφα φῶτα σὰν ἀστέρια ἐτοιμάζονται σὲ ὅλη τὴν ὑψήλιο γιὰ τὴν ἱερὴ νύχτα. Σὲ κάθε πόλη καὶ χώρα στέκεται ψηλὰ κήρυκας τελώνας τὰ θεῖα καὶ ἀγιάζοντας τὰ νερὰ μὲ τὴν ἐπιφοίτηση σ' αὐτὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Μὲ τὴν συμμετοχὴ μας στὰ νερὰ αὐτὰ εἶθε νὰ ἀγιασθοῦμε καὶ τὴν ἐπόμενη μέρα νὰ ἐμφανισθοῦμε ὅλοι φωτεινοὶ μὲ τὸ φεγγοδόλο Πνεῦμα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

25. Ἰησ. 55, 1.

Γ.

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

α. Τί τοῦτο, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ καὶ φιλέοργοι καὶ φιλόχριστοι; τίς ἢ τοιαύτη λαμπροφορία; τίς ἢ τοσαύτη φωταγωγία καὶ θυμηδία; τί τὸ καταστράψαν οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν; τί τὸ καταγλαῖσαν τὴν οἰκουμένην; τί τὸ παρασκευάσαν τοσαύτην γενέσθαι ἡδονὴν
5 καὶ φαιδρότητα; Χθὲς ἐν ἀθυμίᾳ, καὶ σήμερον ἐν εὐθυμίᾳ· χθὲς ἐν κατηφείᾳ, καὶ σήμερον ἐν φαιδρότητι· χθὲς ἐν ὀλολυγμοῖς, καὶ σήμερον ἐν ἀλαλαγμοῖς. Ἐρωτᾷς τί τούτων τὸ αἷτιον καὶ τί τὸ παρασκευάσαν γενέσθαι τοσαύτην χαρὰν καὶ λαμπρότητα; Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ ἅπας ὁ κόσμος ἠγαλλιάσατο. Κατήργησε τῷ
10 ζῶοποιῶ αὐτοῦ θανάτῳ τὸν θάνατον, καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ ἄδῃ τῶν δεσμῶν ἀπελύθησαν· ἠνέωξε τὸν παράδεισον, καὶ πᾶσιν αὐτὸν εἰσηκτὸν ἀπειργάσατο. ὦ βάθος μὴ νοούμενον! ὦ ὕψος μὴ μετρούμενον! ὦ μυστηρίου φρικτοῦ, νοὸς δύνανται ὑπερβαίνοντος! Ὑμνοῦσιν ἄγγελοι τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν ἐπευφραινόμενοι. Προφήται
15 χαίρουσι τὰς οἰκείας προρρήσεις πληρουμένας θεώμενοι. Πᾶσα ἢ κτίσις συνεορτάζει. Ἡὔγασε γὰρ αὐτῇ ἡμέρᾳ σωτήριος, ἔλαμψε πάλιν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος. Τίς τοίνυν ἀξίως τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἡμέρας τὴν χάριν ἐξυμνήσει; Τίς μεγαλοπρεπῶς τοῦ τοσούτου μυστηρίου ἐκθειάσῃ τὴν δύναμιν; Τίς ἕτερος, ἢ ὁ χρυσοῦς ἡμῶν
20 Πατὴρ Ἰωάννης, ὁ διαπρύσιος καὶ μεγαλοφώνματος κήρυξ, ὁ τῆς οἰκουμένης διαφανέστατος καὶ λαμπρότατος φωστήρ, καὶ ἀληθινὸς ποιμὴν καὶ διδάσκαλος, ὁ τῶν ψυχῶν εὐφυνέστατος καὶ δοκιμώτατος ἰατρός, ὁ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐγγυητὴς ἀξιόχρεως, ὁ ὑπὲρ τὸν Νεῖλον ποταμὸν ῥέων τὰ χρυσόρριθρα νάματα, ὁ χρυσοῦς καὶ χρυ-
25 σόγλωστος καὶ χρυσόστομος; Οὗτος ἐκθειάζεται καὶ ἀνυμνεῖται καὶ

3.

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

1. Τί εἶναι αὐτό, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ καὶ φιλέοργοι καὶ φιλόχριστοι; Τί εἶναι αὐτὴ ἡ μεγάλη λαμπροφορία; Τί εἶναι αὐτὴ ἡ τόση φωταγωγία καὶ χαρὰ; Τί εἶναι αὐτὸ πὺν ἔκανε τὴν Ἐκκλησία νὰ ἀστράφτει τόσο πολὺ; Τί εἶναι αὐτὸ πὺν λάμπρυνε τὴν οἰκουμένη; Τί εἶναι αὐτὸ πὺν ἔκανε νὰ δημιουργηθεῖ τόσο μεγάλη χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση; Χθὲς ἤμασταν σὲ λύπη, καὶ σήμερα σὲ χαρὰ. Χθὲς σὲ κατῆφεια, καὶ σήμερα σὲ εὐθυμία. Χθὲς σὲ θρήνους, καὶ σήμερα σὲ ἀλαλαγμούς. Ρωτᾶς ποιά εἶναι ἡ αἰτία αὐτῶν, καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο πὺν προκάλεσε αὐτὴ τὴν τόσο μεγάλη χαρὰ καὶ λαμπρότητα; Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ ὅλος ὁ κόσμος γέμισε ἀπὸ ἀγαλλίαση. Κατάργησε μὲ τὸν ζωοποιό του θάνατο τὸν θάνατο, καὶ ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὸν ἄδη ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ του. Ἄνοιξε τὸν παράδεισο καὶ τὸν ἔκανε προσιτὸν σὲ ὅλους. Πόσο ἀλήθεια μεγάλο βάθος πὺν δὲν μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ! Πόσο μεγάλο ὕψος πὺν δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθεῖ! Πόσο φρικτὸ μυστήριον, πὺν ὑπερβαίνει τὴ δύναμη τοῦ νοῦ. Ὑμνοῦν οἱ ἄγγελοι ἐπειδὴ εὐφραίνονται γιὰ τὴ σωτηρία μας. Χαίρονται οἱ προφῆτες βλέποντας νὰ ἐκπληρώνονται οἱ προφητεῖες τους. Ὁλη ἡ κτίση ἐορτάζει μαζί μας. Γιατὶ ξημέρωσε γι' αὐτὴν ἡμέρα σωτήρια, ἔλαμψε πάλι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. Ποιὸς λοιπὸν θὰ ἐξυμνήσει ἐπάξια τὴ χάρη τῆς λαμπροῦς αὐτῆς ἡμέρας; Ποιὸς θὰ ἐγκωμιάσει μὲ μεγαλοπρέπεια τὴ δύναμη τοῦ τόσο μεγάλου μυστηρίου; Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸν χρυσοῦ πατέρα Ἰωάννη, τὸν διαπρύσιο καὶ μεγαλοφωνότατο κήρυκα, τὸν διαφανέστατο καὶ λαμπρότατο φωστήρα, καὶ ἀληθινὸ ποιμένα καὶ δάσκαλο, τὸν εὐφυέστατο καὶ ἱκανώτατο γιατρὸ τῶν ψυχῶν, τὸν ἀξιόπιστο ἐγγυητὴ τῶν ἁμαρτωλῶν, αὐτὸν πὺν τὰ χρυσόρρειθρα νάματά του τρέχουν περισσότερο ἀπὸ τὸν ποταμὸ Νεῖλο, τὸν χρυσὸν καὶ χρυσόγλωσσο καὶ χρυσόστομο; Αὐτὸς ὅς ἐγκωμιάσει καὶ ὅς ἀνυμνήσει καὶ ὅς ἐπι-

κροτείτω τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν· καὶ τούτου χάριν, ὡς οἶόν τε διὰ βραχέων σεντετημένων λόγων ἔξαγγειλλέτω. Ἄλλ' ὁ μὲν ἔτοιμός ἐστιν, ὡς τοῦ λόγου ῥήτωρ ποικίλος, καὶ σάλπιγξ μεγαλοφωνοτάτη τοῦ Πνεύματος, ἡμεῖς δὲ πρὸς τὸ ἀκούειν τούτου ἐτοιμώτεροι 5 γενώμεθα καὶ προσεκτικώτεροι, ἵν' εἰδωμεν οἷα ἡμῖν ἐπαγγέλλεται ὁ μετανοίας κήρυξ ὁ δεύτερος. Διὸ ἀκούσατε.

Ἄρχὴ τοῦ Χρυσοστόμου

β'. Εἴ τις εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος, ἀπολανέτω ταύτης τῆς καλῆς 10 πανηγύρεως· εἴ τις δοῦλος εὐγνωμων, εἰσελθέτω χαίρων εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ· εἴ τις ἔκαμε νηστεύων, ἀπολαβέτω νῦν τὸ δηνάριον· εἴ τις ἀπὸ πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω νῦν τὸ δίκαιον ὄφλημα· εἴ τις μετὰ τὴν τρίτην ἦλθεν, εὐχαριστῶν ἑορτάσοι· εἴ τις περὶ τὴν ἕκτην ἦλθεν, μηδὲν ἀμφιβαλέτω, καὶ γὰρ οὐδὲν ζη- 15 μιοῦται· εἴ τις ὑστέρησεν εἰς τὴν ἐνάτην, προσέλθοι μηδὲν ἐνδοιάζων· εἴ τις μόνον ἔφθασε τὴν ἐνδεκάτην, προσέλθοι καὶ αὐτὸς μηδὲν ἐνδοιάζων· φιλότιμος γὰρ ὢν ὁ Δεσπότης, δέχεται τὸν ἔσχατον καθάπερ τὸν πρῶτον· ἀναπαύει τὸν τῆς ἐνδεκάτης, ὡς τὸν ἐργασάμενον ἀπὸ τῆς πρώτης· καὶ τὸν ὑστερον ἔλεει, καὶ τὸν πρῶτον θε- 20 ραπεύει· κἀκείνῳ δίδωσι, καὶ τούτῳ χαρίζεται· καὶ τὰ ἔργα δέχεται, καὶ τὴν γνώμην ἀσπάζεται· καὶ τὴν πρᾶξιν τιμᾷ, καὶ τὴν πρόθεσιν ἐπαινεῖ.

Οὐκοῦν εἰσελθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ πρῶτοι καὶ δεύτεροι τὸν μισθὸν ἀπολάβετε· πλούσιοι καὶ πένητες, 25 μετ' ἀλλήλων χορεύσατε· ἐγκρατεῖς καὶ ῥάθυμοι, τὴν ἡμέραν τιμήσατε· οἱ νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον· ἢ τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες ὁ μόσχος πολὺς, μηδεὶς ἐξέλθοι πεινῶν· πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος· μηδεὶς θρηνεῖτω πενίαν, ἐφάνη γὰρ ἡ κοινὴ βασιλεία· μηδεὶς ὀδυ- 30 ρέσθω τὰ πταίσματα, συγγνώμη γὰρ ἀπὸ τοῦ τάφου ἀνέτειλεν· μηδεὶς φοβεῖσθω τὸν θάνατον, ἠλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος· ἔσβεσεν αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος· ἐκώλυσε τὸν ἄδην

κροτήσῃ τῇ δύναμη τοῦ μυστηρίου, καὶ ἃς ἐκφράσῃ ὅσο εἶναι δυνατὸν μὲ λίγα περιεκτικὰ λόγια τῇ χάρι αὐτοῦ. Καὶ ἐκεῖνος βέβαια εἶναι ἕτοιμος, σὰν ρήτορας ἰκανώτατος καὶ μεγαλοφωνότατη σάλπιγγα τοῦ Πνεύματος, ἡμεῖς ὅμως ἃς γίνουμε ἕτοιμοι καὶ προσεκτικοὶ γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουμε, καὶ νὰ δοῦμε τί εἶναι αὐτὰ ποῦ μᾶς ὑπόσχεται ὁ δεῦτερος κήρυκας τῆς μετάνοιας. Ἀκοῦστε λοιπόν.

Ἀρχὴ τοῦ Χρυσοστόμου.

2. Ἐάν τις κάποιος εἶναι εὐσεβὴς καὶ φίλος τοῦ Χριστοῦ, ἃς ἀπολαῦσῃ αὐτὴ τὴν καλὴν πανήγυρη. Ἐάν τις κάποιος εἶναι δοῦλος εὐγνώμων, ἃς μπῆ μὲ χαρὰ στὴν εὐφροσύνη τοῦ Κυρίου του. Ἐάν τις κάποιος κοπίασῃ νηστεύοντας, ἃς πάρῃ τώρα τὸ δηνᾶριο. Ἐάν τις κάποιος ἐργάστῃ ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα, ἃς δεχθῆι τώρα τὸν μισθὸν ποῦ τοῦ ὀφείλεται. Ἐάν τις κάποιος ἦρθῃ μετὰ τὴν τρίτη ὥρα, ἃς γιορτάσῃ εὐχαριστώντας. Ἐάν τις κάποιος ἦρθῃ περὶ τὴν ἕκτη ὥρα, ἃς μὴ ἀμφιβάλλῃ καθόλου, γιὰτὶ δὲν ζημιώνεται καθόλου. Ἐάν τις κάποιος ἦρθῃ καθυστερημένος τὴν ἑνάτη ὥρα, ἃς πλησιάσῃ χωρὶς ἐνδοιασμὸν. Ἐάν τις κάποιος ἔφτασῃ μόνον τὴν ἑνδεκάτη ὥρα, ἃς πλησιάσῃ καὶ αὐτὸς χωρὶς καθόλου νὰ δειλιάζῃ¹. Γιὰτὶ ὁ Κύριος, ὄντας φιλότιμος, δέχεται καὶ τὸν τελευταῖον ὅπως καὶ τὸν πρῶτον. Ἐάν τις κάποιος ἦρθῃ μετὰ τὴν ἑνδεκάτη ὥρα, ὅπως καὶ ἐκεῖνον ποῦ ἐργάστῃ ἀπὸ τὴν πρώτη. Καὶ τὸν τελευταῖον τὸν ἔλεει, καὶ τὸν πρῶτον τὸν ἰκανοποιεῖ. Καὶ σ' ἐκεῖνον δίνει, καὶ σ' αὐτὸν χαρίζῃ. Καὶ τὰ ἔργα τὰ δέχεται, καὶ τὴν θέλησιν τὴν ἐκτιμᾷ. Καὶ τὴν πράξιν τὴν τιμᾷ, καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ἐπαινεῖ.

Εἰσέλθετε λοιπόν ὅλοι στὴν χαρὰ τοῦ Κυρίου μας. Καὶ πρῶτοι καὶ δεῦτεροι ἀπολαῦστε τὴν ἀμοιβὴν σας. Πλούσιοι καὶ φτωχοί, πάρετε ὅλοι μαζί μέρος στὸ χορὸν. Ἐγκρατεῖς καὶ νῦθροί, τιμῆστε τὴν ἡμέραν αὐτὴν. Ὅσοι νηστεύσατε καὶ ὅσοι δὲν νηστεύσατε, εὐρανθεῖτε σήμερον. Τὸ τραπέζιν εἶναι γεμᾶτον, ἀπολαῦστε ὅλοι. Τὸ μοσχάρι εἶναι πολὺ², κανένας νὰ μὴ θῃ εἰς τὸ πεινασμένον. Ἀπολαῦστε ὅλοι τὸν πλοῦτον τῆς ἀγαθότητάς του. Κανείς νὰ μὴ παραπονεῖται γιὰ φτώχεια, γιὰτὶ ἦρθῃ ἡ βασιλεία ὅλων. Κανείς νὰ μὴ θρηνεῖ γιὰ τὰ παισίματά του, γιὰτὶ ἀπὸ τὸν τάφον ἀνέτειλε ἡ συγγνώμη. Κανείς νὰ μὴ φοβᾶται τὸ θάνατον, γιὰτὶ ὁ θάνατος τοῦ Σωτῆρα μᾶς ἔλευθέρωσε. Τὸν ἔσθησε, ἐνῶ ἦταν κρατούμενος

1. Ματθ. 20, 1-16.

2. Ἀναφορὰ στὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου. Λουκᾶ 15, 24.

ὁ κατελθὼν εἰς τὸν ἄδην· ἐπικράνανεν αὐτὸν γευσάμενον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ· καὶ τοῦτο προλαβὼν Ἡσαΐας, ἐδόθησεν· «Ὁ ἄδης», φησὶν, «ἐπικράνθη», συναντήσας σοι κάτω· ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεκρώθη· ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη· ἔλαβε σῶμα, καὶ Θεῶ περιέτυχεν·
 5 ἔλαβε γῆν, καὶ συνήντησεν οὐρανῶ· ἔλαβεν ὅπερ ἐβλεπεν, καὶ πέπτωκεν ὅθεν οὐκ ἐβλεπεν. «Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος;». Ἀνέστη Χριστός, καὶ πεπτώκασι δαίμονες· ἀνέστη Χριστός, καὶ χαίρουσιν ἄγγελοι· ἀνέστη Χριστός, καὶ ζωὴ πολιτεύεται· ἀνέστη Χριστός, καὶ νεκρὸς οὐδεὶς ἐπὶ μνήματος Χριστός γὰρ
 10 ἐγερεθεὶς ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο· Κύριος ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, καὶ μετ' αὐτοῦ πολὺς ὄχλος ἁγίων.

Ἐορτάσωμεν ἠδέως τε καὶ σωφρόνως· αὕτη γὰρ ἀληθῶς ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ· κηρύξωμεν τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάστασιν, μᾶλλον δὲ τὴν ἡμέ-
 15 τέραν δοθήσωμεν σωτηρίαν· κηρύξωμεν τῆς σωτηρίου ἡμέρας τὴν ὑπόμνησιν· κηρύξωμεν τὴν νέκρωσιν τοῦ διαδόλου, τὴν τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων αἰχμαλωσίαν, τὴν τῶν Χριστιανῶν σωτηρίαν, τὴν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν· διὰ γὰρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ σβέννυται μὲν γέεννα πυρός, σκώληξ ὁ ἀκοίμητος τελευτᾷ, ἄδης
 20 ταράττεται, πενθεῖ διάβολος, ἁμαρτία νεκροῦται, πνεύματα πονηρὰ διώκονται, οἱ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνατρέχουσιν, οἱ ἐν τῷ ἄδῃ ἐλευθεροῦνται τῶν δεσμῶν τοῦ διαδόλου, καὶ Θεῶ προσφεύγοντες λέγουσι τῷ διαδόλῳ· «Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος;».

25 γ'. Αἴτιος δὲ ἡμῖν τῆς θείας ἐορτῆς καὶ πανηγύρεως ὁ Χριστός, ὁ καὶ πάντων ἡμῖν τῶν καλῶν πρόξενος· οὗτος γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν· οὗτος καὶ νῦν ἀπολλυμένους ἔσωσεν, νεκρωθέντας ἐζώωσεν, καὶ τῆς τοῦ διαδόλου τυραννίδος ἀφείλετο· οὗτος δούλους ὄντας ἡμᾶς τῆς ἁμαρτίας, ἐ-
 30 λευθέρους ἀνέδειξεν, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον· «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα», ἐφ' οἷς ἄξιον καὶ ἡμᾶς εἰπεῖν· «Τί ἀνταποδώσομεν

του. Ἐμπόδισε τὸν ἄδη αὐτὸς ποὺ κατέβηκε στὸν ἄδη. Τὸν πίκρανε, ὅταν γεύθηκε τὴ σὰρκα του. Καί αὐτὸ προλαβαίνοντάς το ὁ Ἡσαΐας βροντοφώνησε· «Ὁ ἄδης πικράθηκε»³, ὅταν σὲ συνάντησε κάτω. Πικράθηκε, ἐπειδὴ νεκρώθηκε. Πικράθηκε, ἐπειδὴ ἔμπαίχτηκε. Ἔλαβε σῶμα, καὶ βρῆκε τὸν Θεό. Ἔλαβε χῶμα (γῆ), καὶ συνάντησε τὸν οὐρανό. Ἔλαβε ἐκεῖνο ποὺ ἔβλεπε, καὶ ἔπεσε ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ δὲν ἔβλεπε. «Ποῦ εἶναι, θάνατε, τὸ κεντρί σου; Ποῦ εἶναι, ἄδη, ἡ νίκη σου;»⁴. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός, καὶ ἔπεσαν οἱ δαίμονες. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός, καὶ χαίρονται οἱ ἄγγελοι. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός, καὶ ἡ ζωὴ ἀπελευθερώθηκε. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός, καὶ κανένας νεκρὸς δὲν ὑπάρχει στὰ μνήματα. Γιατὶ ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ἀνάστασή του ἔγινε ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν νεκρῶν. Ἀναστήθηκε ὁ Κύριος ἀπὸ τοὺς νεκρούς, καὶ μαζί μ' αὐτὸν καὶ πολὺ πλῆθος ἁγίων.

Ἄς γιορτάσουμε γεμᾶτοι ἀπὸ εὐχαρίστηση καὶ σωφροσύνη. Γιατὶ πραγματικὰ αὕτῃ εἶναι ἡ ἡμέρα τὴν ὁποία ἔκανε ὁ Κύριος. Ἄς γεμίσουμε ἀπὸ ἀγαλλίαση καὶ εὐφροσύνη κατὰ τὴ διάρκειά της⁵. Ἄς διακηρύξουμε τὴν ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς σωτήριας μέρας. Ἄς διακηρύξουμε τὴ νεκρωσιὶ τοῦ διαβόλου, τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀκάθαρτων δαιμόνων, τὴ σωτηρίαν τῶν Χριστιανῶν, τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν. Γιατὶ μὲ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ σβήνεται ἡ φωτιὰ τῆς κόλασης, πεθαίνει τὸ ἀκοίμητο σκουλήκι, ὁ ἄδης ταράζεται, πενθεῖ ὁ διάβολος, νεκρώνεται ἡ ἁμαρτία, διώκονται τὰ πονηρὰ πνεύματα, οἱ ἄνθρωποι ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴ γῆ στοὺς οὐρανοὺς, ὅσοι βρίσκονται στὸν ἄδη ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ διαβόλου, καὶ καταφεύγοντας στὸν Θεὸ λένε στὸν διάβολο· «Ποῦ εἶναι, θάνατε, τὸ κεντρί σου; Ποῦ εἶναι, ἄδη, ἡ νίκη σου;»;

3. Καὶ αἴτιος τῆς θεϊκῆς γιορτῆς καὶ πανήγυρής μας εἶναι ὁ Χριστός, ὁ πρόξενος σὲ μᾶς ὅλων τῶν καλῶν. Γιατὶ αὐτὸς μᾶς ἔπλασε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ μᾶς ἔφερε ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία στὴν ὑπαρξίαν. Αὐτὸς καὶ τώρα, ἐνῶ ἡμᾶςταν χαμένοι, μᾶς ἔσωσε, ἐνῶ εἴχαμε νεκρωθεῖ, μᾶς ἔδωσε ζωὴ καὶ μᾶς ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου. Αὐτὸς, ἐνῶ ἡμᾶςταν δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, μᾶς ἐλευθέρωσε, ἐξαλείφοντας τὸ ἐναντίον μας γραμμάτιο ὀφειλῆς. Ὁ Χριστὸς μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὴν κατάρα τοῦ νόμου μὲ τὸ νὰ γίνῃ κατάρα ὁ ἴδιος γιὰ μᾶς. Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἀξίζει κι' ἐμεῖς νὰ ποῦμε· «Τί νὰ ἀνταποδώσουμε στὸν Κύριο γιὰ ὅλα

4. Α' Κορ. 15, 55.

5. Ψαλμ. 117, 24.

6. Ψαλμ. 115, 3.

τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;». Ὁ Θεὸς ὁ μονογε-
 νῆς, ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς γενέσθαι εὐδόκησεν, καὶ γέγονεν ὑπήκοος
 μέχρι θανάτου, ἵνα ἡμᾶς αἰωνίου θανάτου ῥύσῃται, δούλου μορ-
 φὴν ἐνεδύσατο ὁ τῶν ἀγγέλων Κύριος· σάρκα προσελάβετο ὁ Θεὸς
 5 Λόγος, καὶ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ὁ σύμμορφος καὶ ὁμοούσιος τῷ Πα-
 τρί· καὶ ταῦτα ὑπέμεινεν, ἵνα ἡμᾶς καὶ τῆς ἀδίκου δουλείας ἐξέλῃ-
 ται, καὶ τῆς ἀτιμίας λυτρώσῃται. Διὰ τοῦτο ἠνέσχετο σαρκὶ ὁ τῆς
 ζωῆς ἀρχηγός διὰ τοῦτο καὶ ἐτάφη τῆς ἀθανασίας ἡ πηγὴ, ἵνα τοῖς
 θνητοῖς αἰεΐδιον χαρίσῃται ζωὴν. Καὶ παρῆν μὲν ἐπὶ τῆς γῆς εὐερ-
 10 γετῶν, καὶ ἰώμενος πάντα τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, ἀναξίας δὲ ὑπὸ
 τῶν θεομάχων Ἰουδαίων ὑπολαμβάνειν τὰς ἀμοιβάς· ὁ μὲν γὰρ
 Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ πολλὴν ἀγαθότητα λεπρούς ἐκα-
 θάρισεν, τυφλοῖς τὸ βλέπειν ἐχαρίσατο, ἀσθενοῦντας ἐθεράπευσεν,
 δαίμονας ἀπήλασεν, τὸν Λάζαρον τετραήμερον ἐκ τῶν νεκρῶν ἡ-
 15 γειρεν, καὶ ἐκ πέντε ἄρτων πεντακισχιλίους ἐχόρτασεν· ἐπὶ θαλάσ-
 σης περιεπάτησεν, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλεν, τὴν αἰμορροοῦσαν
 ἰάσατο, τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρχισυναγώγου θανοῦσαν ἐζωοποίησεν·
 Ἰουδαῖοι δὲ ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας κινηθέντες, ποτὲ μὲν ἐλίθα-
 ζον αὐτόν, ποτὲ δὲ κατακρημνίζειν ἐπειρῶντο, τελευταῖον δὲ καὶ
 20 ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἤγαγον.

δ'. Ἄλλ' ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἐμιμήσατο τῶν
 βλασφημῶν Ἰουδαίων τὴν κακίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νῶτον ἐδίδου εἰς
 μάστιγας, κατὰ τὸν προφήτην, καὶ τὰς σιαγόνας αὐτοῦ εἰς ῥαπί-
 σματα, καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ αἰσχύνῃς
 25 ἐμπτυσμάτων· καὶ τὸ τελευταῖον, «Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη,
 καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωνος», οὐκ ἀντιτασ-
 σόμενος, οὐκ ἀντιλέγων· βλασφημούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πά-
 σχων οὐκ ἠπεῖλει, παρεδίδου δὲ ἑαυτὸν τῷ κρίνοντι· οὐ γὰρ ἦλθεν
 ἐπὶ τῇ πρώτῃ παρουσίᾳ κολάσαι καὶ τιμωρήσασθαι τοὺς ἀπίστους,
 30 ἀλλ' ἠθέλησε διὰ μακροθυμίας ὁδηγήσαι τοὺς πεπλανημένους ἐπὶ
 τὴν ἀλήθειαν καὶ μάθε τοῦ Κυρίου τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν χρηστό-
 τητα τὴν μεγάλην· ἐβλασφημοῦντες εἰς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον·
 Δαμόνιον ἔχεις· ὁ δὲ Κύριος, μακρόθυμος ὢν, τοὺς δαίμονας ἀπὸ
 τῶν ἀνθρώπων ἀπήλαυνεν· Ἰουδαῖοι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνέ-
 35 πτυον, αὐτὸς δὲ τοὺς τυφλοὺς αὐτῶν ἐθεράπευεν· Ἰουδαῖοι τὸν

ὅσα μᾶς ἔχει δώσει;»⁶. Ὁ μονογενὴς Θεὸς καταδέχθηκε γιὰ χάρις μας νὰ γίνῃ ἀνθρώπος, καὶ ἔγινε ὑπήκοος μέχρι θανάτου, καὶ γιὰ νὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν αἰώνιο θάνατο, ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων φόρεσε μορφή δούλου. Προσέλαβε σάρκα ὁ Θεὸς Λόγος, καὶ ἐμφανίσθηκε ὡς ἀνθρώπος αὐτὸς ποῦ εἶχε τὴ μορφή καὶ οὐσία τοῦ Πατέρα. Καὶ αὐτὰ τὰ ὑπέμεινε γιὰ νὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν ἀδίκην δουλείαν καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἀτιμία. Γι' αὐτὸ ἀνέχθηκε τὴ σάρκα ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ καὶ θάφτηκε ἡ πηγὴ τῆς ἀθανασίας, γιὰ νὰ χαρίσῃ τοὺς θνητοὺς αἰώνια ζωή. Καὶ ἦταν βέβαια παρὼν στὴ γῆ εὐεργετῶντας καὶ θεραπεύοντας ὅλα τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, ὅμως ἀπὸ τοὺς θεομάχους Ἰουδαίους δέχθηκε ἀνάξιες ἀμοιβές. Καὶ πράγματι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς, ἕξαιτίας τῆς μεγάλης του ἀγαθότητος, καθάρισε λεπρούς, χάρισε τοὺς τυφλοὺς τὸ φῶς τους, θεράπευσε ἀρρώστους, ἔδιωξε δαίμονες, ἀνέστησε τὸν Λάζαρο ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ὕστερα ἀπὸ τέσσερις ἡμέρες, καὶ μὲ πέντε ψωμιὰ χόρτασε πέντε χιλιάδες. Περιπάτησε πάνω στὴ θάλασσα, μετέβαλε τὸ νερὸ σὲ κρασί, θεράπευσε τὴν αἱμορροοῦσα, καὶ ζωντάνεψε τὴ θυγατέρα τοῦ ἀρχισυνάγωγου ποῦ εἶχε πεθάνει. Ἀντίθετα οἱ Ἰουδαῖοι κινούμενοι ἀπὸ ζήλεια καὶ φθόνον, ἄλλοτε τὸν λιθοβολοῦσαν, ἄλλοτε προσπαθοῦσαν νὰ τὸν κατακρημνίσουν, καὶ τελευταῖα τὸν ὀδήγησαν πάνω στὸν σταυρὸ.

4. Ὅμως ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν μιμήθηκε τὴν κακία τῶν βλάσφημων Ἰουδαίων, ἀλλὰ «πρόσφερε καὶ τὰ νῶτα του σὲ μαστίγωση», σύμφωνα μὲ τὸν προφήτη, «καὶ τὰ σαγόνια του σὲ ραπίσματα, καὶ δὲν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπὸ του ἀπὸ τὴ ντροπὴ τῶν φτυσμάτων»⁷, καὶ τελευταῖα, «Ὁδηγήθηκε σὰν πρόβατο στὴ σφαγὴ, καὶ σὰν ἀρνὶ ἄφωνο σ' ἐκείνον ποῦ τὸ κουρεύει»⁸, χωρὶς νὰ ἀντιστέκεται, οὔτε νὰ ἀντιμιλᾷ. «Ὅταν τὸν ἔβριζαν, δὲν ἀνταπέδιδε τίς βρισιές, ὅταν ὑπέφερε δὲν ἀπειλοῦσε, ἀλλὰ παρῆδινε τὸν ἑαυτὸ του στὸν δίκαιο κριτῆ»⁹. Γιατὶ κατὰ τὴν πρώτη του παρουσία δὲν ἦρθε νὰ κολάσῃ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἄπιστους, ἀλλὰ θέλησε μὲ τὴ μακροθυμία του νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς ποῦ εἶχαν πλανηθεῖ στὴν ἀλήθεια. Καὶ πρόσεξε τὴ μεγάλη ἀγαθότητα καὶ καλωσύνη τοῦ Κυρίου. Τὸν βλασφημοῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγαν «Ἔχεις δαιμόνιον». Καὶ ὁ Κύριος, ἐπειδὴ ἦταν μακρόθυμος, ἔδιωχνε τοὺς δαίμονες ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔφτυναν τὸ πρόσωπό του, καὶ αὐτὸς θεράπευε τοὺς τυφλοὺς τους. Οἱ Ἰουδαῖοι λιθοβο-

7. Ἦσ. 50, 6.

8. Ἦσ. 53, 7. Πράξ. 8, 32.

9. Α' Πέτρ. 2, 23.

Χριστὸν ἐλίθαζον, ὁ δὲ Χριστὸς τοῖς χωλοῖς αὐτῶν τὸ βαδίζειν ἐχα-
 ρίζετο· καὶ δι' ὅλου διετέλεσεν εὐεργετῶν τοὺς ὑβρίζοντας, καὶ ἀντί-
 κακῶν ἀγαθὰ δωρούμενος τοῖς ἀχαρίστοις ἐκείνοις καὶ μισαροῖς
 ἀνθρώποις ἀνεξικάκως δὲ φέρων τὰς λοιδορίας, ἴσως καὶ ἀσθενῆς
 5 ἐνομιζετο ὁ ὑπὸ ἀγγέλων δορυφορούμενος.

ε'. Καὶ ἵνα μὴ πολλὰ λέγοντες δόξωμεν μηκῦναι τὸν λόγον, ἔλ-
 θωμεν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κεφάλαια τῶν πραγμάτων· τέλος οὖν ἦγετο
 ἐπὶ τὸν σταυρὸν καὶ θάνατον ὁ τῆς δόξης βασιλεύς, καὶ προσήλωτο
 τῷ ξύλῳ ὁ ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ἀννυμνούμενος, καὶ ὑπὸ
 10 πασῶν δυνάμεών τε καὶ ἀγγέλων προσκυνούμενος· ταῦτα δὲ πρα-
 εῶς ὑπέμενέ τε καὶ ἔπασχεν, ἡμῖν ὑπογραμμὸν παρέχων καὶ διδά-
 σκαλος ἐπιεικειᾶς γινόμενος. Διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν
 γενναίως φέρειν τὰς τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπειλὰς· ἀλλὰ γὰρ
 καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ κρεμασθεὶς μείζονα ἔργα καὶ πλείονα θαύμα-
 15 τα ἐνεδείξατο, ἵνα ἂν οὕτω παύσῃ τῶν θεοστυγῶν τὴν μανίαν, ὥστε
 μὴ ἔχειν αὐτοὺς πρόφασιν τῆς ἀπιστίας, μήτε λέγειν ὅτι, Ψιλὸν ἄν-
 θρωπον ἐσταυρώσαμεν· πρῶτον μὲν οὖν ἠνέσχετο ὁ Χριστὸς σταυ-
 ρωθῆναι καὶ εἰς τὸν ἀέρα ἀρθῆναι, ἵνα τοὺς ἐν τῷ ἀέρι δαίμονας
 φνυγαδέυσῃ· ἐκρεμάσθη ἐπὶ ξύλου, ἵνα τὴν πάλαι διὰ ξύλου προσγε-
 20 νομένην τοῖς ἀνθρώποις ἁμαρτίαν ἰάσῃται· ἐνύγη καὶ λόγῃ τὴν
 πλευράν, διὰ τὴν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ ληφθεῖσαν γυναιῖκα.
 Ἐπειδὴ γὰρ ὁ ὄφεις τὴν Εὐᾶν ἠπάτησεν, ἡ δὲ Εὐᾶ τὸν Ἀδὰμ παρα-
 θῆναι παρεσκεύασεν, ἐξῆλθε δὴ ἀπόφασις κατὰ τῶν ἀμφοτέρων,
 «Καὶ ἐδασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως καὶ ἐπὶ
 25 τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας». Διὰ τοῦτο τιτρώσκειται ἡ πλευρά, ἵνα μά-
 θωμεν, ὅτι οὐ μόνον ἀνδράσιν ἠνεγκε σωτηρίαν τὸ πάθος τοῦ Χρι-
 στοῦ, ἀλλὰ καὶ γυναιξί· «Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐᾶ καὶ
 Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἐν παραβάσει γέγονε».
 Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας τῆς ἀγίας Μαρίας· αὕτη γὰρ τὸν
 30 Σωτῆρα Χριστὸν ἐτεκνώσατο, οὐκ ἀνδρὶ συνελθοῦσα, ὡς Ἡσαΐας
 μαρτυρεῖ, ἀλλὰ Πνεύματος ἁγίου ἐπισκιάσει, καθὼς ὁ Γαβριὴλ ὁ
 ἀρχάγγελος εὐηγγελίσαστο· διὰ ταύτην οὖν τὴν πρόφασιν καὶ ἡ
 πλευρὰ πλήσσει τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ τὰ προειρημένα οἰκονο-
 μηθῇ, καὶ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος κηρυχθῇ, καὶ ἡ χάρις ἡ

λοῦσαν τὸν Χριστό, καὶ ὁ Χριστὸς χάριζε στοὺς χωλοὺς τὴν ἰκανότητα νὰ βαδίζουν. Καὶ γενικᾶ συνέχισε νὰ εὐεργετῇ ἐκείνους ποὺ τὸν ἔβριζαν, καὶ ἀντὶ τῶν κακῶν δώριζε ἀγαθὰ σ' ἐκείνους τοὺς ἀχάριστους καὶ μισητοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὑποφέροντας τὶς βρῖσιές τους μὲ ἀνεξικακία, νομιζόταν ἴσως καὶ ἀνίσχυρος, αὐτὸς ποὺ τὸν φρουροῦσαν ἄγγελοι.

5. Καὶ γιὰ νὰ μὴ μακρύνουμε τὸν λόγο λέγοντας πολλὰ, ἄς ἔρθουμε καὶ στὰ πιὸ βασικὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα. Ὁδηγήθηκε λοιπὸν τελικὰ στὸν σταυρὸ καὶ στὸ θάνατο ὁ βασιλιάς τῆς δόξας, καὶ καρφώθηκε στὸ ξύλο αὐτὸς ποὺ ἀνυμνεῖται ἀπὸ τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ, καὶ προσκυνεῖται ἀπὸ ὅλες τὶς δυνάμεις τῶν ἀγγέλων. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ὑπέμεινε καὶ τὰ ὑπέστη μὲ πραότητα, δίνοντάς μας ὑπόδειγμα καὶ διδάσκοντάς μας τὴν ἐπιείκεια. Γι' αὐτὸ λοιπὸν κι' ἐμεῖς ὀφείλουμε νὰ ἀνεχόμεστε μὲ γενναιότητα τὶς ἀπειλές τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καὶ ὅταν κρεμάστηκε στὸν σταυρὸ ἔδειξε μεγαλύτερα ἔργα καὶ περισσότερα θαῦματα, ὥστε ἔστω καὶ ἔτσι νὰ σταματήσῃ τὴ μανία τῶν θεομίσητων, γιὰ νὰ μὴ ἔχουν προῶφαση γιὰ τὴν ἀπιστία τους, οὔτε νὰ λένε σταυρώσαμε ἄπλὸν ἄνθρωπο. Πρῶτον λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἀνέχθηκε νὰ σταυρωθεῖ καὶ νὰ ὑψωθεῖ στὸν ἀέρα, γιὰ νὰ φυγαδεύσῃ στὸν ἀέρα τοὺς δαίμονες. Κρεμάστηκε στὸ ξύλο, γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔγινε μέσω τοῦ ξύλου (δένδρου) στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τρυπήθηκε μὲ τὴ λόγχη στὴν πλευρά, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδὰμ πάρθηκε ἡ γυναῖκα. Ἐπειδὴ τὸ φίδι ἐξαπάτησε τὴν Εὐὰ, καὶ ἡ Εὐὰ ὤθησε τὸν Ἀδὰμ στὴν παράβαση, γι' αὐτὸ βγήκε ἀπόφαση ἐναντίον καὶ τῶν δύο· «Καὶ κυριάρχησε ὁ θάνατος ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ μέχρι τὸν Μωυσῆ καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ δὲν εἶχαν ἁμαρτήσῃ»¹⁰. Γι' αὐτὸ πληγώνεται ἡ πλευρὰ του, γιὰ νὰ μάθουμε ὅτι τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔφερε τὴ σωτηρία μόνο στοὺς ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ σὶς γυναῖκες. «Γιατὶ πρῶτος πλάστηκε ὁ Ἀδὰμ, καὶ ἔπειτα ἡ Εὐὰ. Καὶ ὁ Ἀδὰμ βέβαια δὲν ἀπατήθηκε, ἀλλ' ἀπατήθηκε ἡ γυναῖκα καὶ ἔγινε παραβάτιδα»¹¹. Καὶ θὰ σωθεῖ μὲ τὴν τεκνογονία τῆς ἁγίας Μαρίας, γιατί αὐτὴ γέννησε τὸν Σωτῆρα Χριστό, χωρὶς νὰ συνέλθῃ μὲ ἄνδρα, ὅπως βεβαιώνει ὁ Ἡσαΐας¹², ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπισκίαση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπως ἀνήγγειλε ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Γι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγο τρυπιέται καὶ ἡ πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ἐκπληρωθοῦν καὶ ὅσα ἔχουν προφητευθεῖ, καὶ νὰ κηρυχθεῖ τὸ μυ-

10. Ρωμ. 5, 14.

11. Α' Τιμ. 2, 13-14.

μέλλουσα λάμψη· πηγάζει γὰρ αἷμα καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τῆς ἁμαρτίας ἀπαλείψῃ, καὶ τῷ αἵματι αὐτοῦ καθαρισθῶμεν, καὶ τὸν παράδεισον ἀπολάβωμεν.

5 ζ. Ὁ μυστηρίου μεγάλου! μετενόησεν ὁ ληστής· χρεία ἦν ὕδατος ἵνα βαπτισθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐκρέματο· οὐκ ἦν ἕτερος τόπος βαπτίσματος, οὐ πηγή, οὐ λίμνη, οὐκ ὄμβρος, οὐχ ὁ τὴν μυσταγωγίαν ἐπιτελῶν· πάντες γὰρ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων ἔφυγον οἱ μαθηταί· ἀλλ' οὐκ ἠπόρησεν ὁ Ἰησοῦς ναμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
10 σταυροῦ κρεμάμενος, δημιουργὸς ὑδάτων γέγονε· ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τὸν ληστήν δίχα βαπτίσματος, αἷμα καὶ ὕδωρ προσήκατο τῆς νυγείσης αὐτοῦ πλευρᾶς ὁ Σωτήρ, ἵνα αὐτὸν ληστήν ἐλευθερώσῃ τῶν ἐπηρμένων κακῶν, καὶ τὸ αἷμα λύτρον ἀποδείξῃ γενόμενον τῶν εἰς αὐτὸν τὰς ἐλπίδας ἐχόν-
15 των· «Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς κάθαρσιν, πόσω μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν» καθάρσιον γέγονε πάντων ὁμοῦ Χριστιανῶν; Ἐὰν οὖν εἴπῃ σοί τις τῶν ἀπίστων, Διὰ τί ἐσταυρώθη ὁ Χριστός; Εἰπέ αὐτῷ, Ὅτινα σταυρώσῃ τὸν διάβο-
20 λον. Ἐὰν εἴπῃ σοι, Διὰ τί ἐκρεμάσθη ἐπὶ ξύλου; Εἰπέ αὐτῷ, Ὅτινα τὰς ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐκριζώσῃ τοῦ Ἀδάμ· ἐκεῖνος γὰρ στένειν καὶ τρέμειν κατεδικάσθη καὶ τριβόλους γεωργεῖν· Ἰησοῦς οὖν φιλόανθρωπος ὢν, καὶ τοῦ ἰδίου πλάσματος θέλων προνοήσασθαι, πάντα ὑπέστη δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς τῆς καταδίκης ἐλευθερωθῶμεν.
25 Ὅσπερ γὰρ ἐγεννήθη ὑπὸ γυναικός, ἵνα τὴν ἐκ γυναικὸς προσγενομένην ἁμαρτίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπαλείψῃ, οὕτω καὶ ταῖς ἀκάνθαις στεφανοῦται, ἵνα τὴν κακῶς γεωργηθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας γῆν, διὰ τῆς ἰδίας ὑπακοῆς ἡμερωτέραν ἐργάσῃται. Ἐὰν εἴπῃ σοι, Διὰ τί χολὴν καὶ ὄξος ἔπιεν; Εἰπέ αὐτῷ, Ὅτινα ἡμεῖς τὸν θανατηφό-
30 ρον ἰὸν ἐξεμέσωμεν τοῦ δράκοντος· ἢ γὰρ χολὴ ἐμὸν γέγονε γλύκασμα· καὶ τὸ ὄξος ἐκεῖνο ἐμοὶ γέγονεν εἰς γλύκασμα καὶ ἴαμα. Ἐὰν δέ σοι πάλιν εἴπῃ ἄπιστος, Διὰ τί ἐγονυπέτουν αὐτὸν προσιόντες αὐτῷ; εἰπέ αὐτῷ, Ὅτινα καὶ μὴ θέλοντες προσκυνήσωσιν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἄκοντες ἐπὶ τὴν γῆν ὁμολογήσωσι. Νῦν

στήριο τοῦ βαπτίσματος, καὶ νὰ λάμψει ἡ μέλλουσα χάρις. Γιατὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ πήγασε αἷμα καὶ νερό, ὥστε καὶ τὸ χειρόγραφο τῆς ἁμαρτίας μας νὰ ἐξαλείψει, καὶ μὲ τὸ αἷμα του ἐμεῖς νὰ καθαρισθοῦμε, καὶ τὸν παράδεισο ν' ἀπολαύσουμε.

6. Πόσο μεγάλο μυστήριο! Μετανόησε ὁ ληστής· χρειαζόταν νερό γιὰ νὰ βαπτισθεῖ. Ἦταν κρεμασμένος στὸν σταυρό· δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τόπος νὰ βαπτισθεῖ, οὔτε πηγὴ, οὔτε λίμνη, οὔτε βροχή, οὔτε αὐτὸς πού θὰ τελοῦσε τὸ μυστήριο. Γιατὶ ὅλοι οἱ μαθητὲς εἶχαν φύγει ἐπειδὴ φοβοῦνταν τοὺς Ἰουδαίους. Ὁ Χριστὸς ὅμως δὲν ἔστερεῖτο ναμάτων, ἀλλὰ, ἂν καὶ ἦταν κρεμασμένος στὸν σταυρό, δημιούργησε νερό. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μπεῖ στὴ βασιλεία ὁ ληστής χωρὶς βάπτισμα, πρόσφερε ὁ Σωτὴρας αἷμα καὶ νερό ἀπὸ τὴν τρυπημένη πλευρὰ του, γιὰ νὰ ἐλευθερώσει τὸν ληστὴ ἀπὸ τὰ κακὰ πού σήκωνε, καὶ νὰ δείξει ὅτι τὸ αἷμα ἔγινε λύτρο αὐτῶν πού στηρίζουν τὶς ἐλπίδες τους σ' αὐτόν. «Γιατί, ἂν τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ ἡ στάχτη ἀπὸ δαμάλι ραντίζοντας τοὺς μολυσμένους τοὺς ἀγιάζει ὅσον ἀφορᾷ τὴ καθαριότητα τοῦ σώματος, πόσο πιὸ πολὺ τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρα μας»¹³ θὰ καθαρῶσει ὅλους μαζί τοὺς Χριστιανούς; Ἐὰν λοιπὸν κάποιος ἀπὸ τοὺς ἄπιστους σοῦ πεῖ, Γιατὶ σταυρώθηκε ὁ Χριστὸς; Πές του· γιὰ νὰ σταυρώσει τὸν διάβολο. Ἄν σοῦ πεῖ· Γιατὶ κρεμάστηκε πάνω σὲ ξύλο; Ἀπάντησέ του· Γιὰ νὰ ξεριζώσει τὰ ἀγκάθια καὶ τὰ τριβόλια τοῦ Ἀδάμ. Γιατὶ ἐκεῖνος καταδικάστηκε νὰ στενάζει καὶ νὰ τρέμει καὶ νὰ καλλιεργεῖ τριβόλια. Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶναι φιλόανθρωπος καὶ ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ φροντίσει γιὰ τὸ πλάσμα του, ὑπέστη τὰ πάντα γιὰ μᾶς, γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ τὴν καταδίκη. Γιατὶ, ὅπως γεννήθηκε ἀπὸ γυναίκα γιὰ νὰ ἀπαλείψει τὴν ἁμαρτία πού κληρονομήθηκε στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ γυναίκα, ἔτσι στεφανώνεται καὶ μὲ τὰ ἀγκάθια, γιὰ νὰ κάνει μὲ τὴ δική του ὑπακοὴ πιὸ ἡμερὴ τὴ γῆ πού καλλιεργήθηκε κακῶς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ἄν σοῦ πεῖ· Γιατὶ ἦπιε χολὴ καὶ ξύδι; Ἀπάντησέ του· Γιὰ νὰ ξεράσουμε ἐμεῖς τὸ θανατηφόρο δηλητήριο τοῦ δράκου. Γιατὶ ἡ χολὴ ὑπῆρξε δικό μου γλύκισμα, καὶ ἐκεῖνο τὸ ξύδι ἔγινε γιὰ μένα γλυκὸ καὶ θεραπευτικὸ. Καὶ ἐὰν πάλι σὲ ρωτήσῃ κάποιος ἄπιστος· Γιατὶ γονάτιζαν ὅσοι τὸν πλησίαζαν; Πές του· Γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν οἱ Ἰουδαῖοι ἔστω καὶ χωρὶς νὰ θέλουν, καὶ νὰ ὁμολογήσουν ἄθελά τους τὴ βασιλεία του πάνω στὴ γῆ. Γιατὶ τώρα βέβαια τὸν

12. Ἦσ. 7, 14.

13. Ἐβρ. 9, 12-13.

μὲν γὰρ χλευάζοντες προσεκύνοιν, μὴ εἰδότες ὃ ἔπραττον, ἐν δὲ τῇ μελλούσῃ ἀναστάσει «πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς Ἀμήν». Ἔχει δὲ καὶ ἡ
5 γλαυὺς ἐκείνη καὶ ἕτερον αἶνιγμα· οὐ μόνον γὰρ τὴν βασιλείαν ὑπετύπουν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸ αἰμοδόρον καὶ φονῶδες τῶν Ἰουδαίων ἐπεδείκνυντο· ἔδωκαν δὲ καὶ κάλαμον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἵνα γραφῶσιν αὐτῶν αἱ ἁμαρτίαι.

ζ. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ Χριστομάχοι ἐποίουν, ἀγνοοῦντες τὸν ἐ-
10 σταυρωμένον, ἡ δὲ κτίσις οὐκ ἠγνόησε τὸν ἑαυτῆς Δεσπότην καὶ Δημιουργόν· ἔτι γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ κρεμαμένου, θεωρήσας ὁ αἰσθητὸς ἥλιος τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ὑπὸ τῶν ἀνόμων ὑβριζόμενον, καὶ μὴ φέρων τὸ τόλμημα, φεύγει σκοτίσας τὴν γῆν, ἄτοπον ἠγησάμενος συνεργεῖν καὶ φωτίζειν ὀφθαλμοὺς τὴν
15 μεγίστην ἀσεβοῦντας ἀσέβειαν· οὐ μόνον δὲ ὁ ἥλιος ἔφευγεν, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ ἐκινεῖτο μὴ φέρουσα τὴν ἀνομίαν τῶν δρωμένων, ἐνδεικνυμένη δὲ καὶ διδάσκουσα, ὅτι Θεὸς ἦν ὁ σταυρούμενος διὸ οὐδὲ ἠνείχετο, ἀλλ' ἐχαλέπαινε μὴ θέλουσα φέρειν ἐφ' ἑαυτῆς τοὺς θεοστυγεῖς Ἰουδαίους οὐχ οὕτω γὰρ ἀδελφοκτονήσας ἔχρανε τὴν γῆν
20 ὁ Κάϊν, οὐδ' οὕτως ἐβάρῃσεν αὐτὴν ἢ τῶν γιγάντων πυργοποιία, οὐδ' οὕτως αὐτὴν ἐμίαναν ἀθεμιτουργήσαντες Σοδομίται, οὐδ' αὐτοὶ οἱ τὰ εἰδῶλα ἐξ αὐτῆς πλάσαντες, οὐ τὸ αἷμα ἀπὸ Ἀβελ ἕως Ζαχαρίου ἐκχυθὲν ἐποίησεν αὐτὴν οὕτως, ὅσον οἱ Ἰουδαῖοι τὸ μέγα τοῦτο τολμήσαντες ἀσέβημα· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αἱ σκληραὶ πέτραι
25 ἐσχίζοντο, ἵνα μάθωσιν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἡ πνευματικὴ καὶ ζῶσα πέτρα· «Ἐπινον», γὰρ φησιν, «ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός». Ὡ τῆς Ἰουδαίων ἀγνωμοσύνης! Αἱ πέτραι διαρρηγνύνται, καὶ αὐτοὶ ἀναισθητοῦσι· τὰ ἄψυχα κλονεῖται, καὶ οἱ ἔμψυχοι ἀπιστοῦσι· τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ῥήγνυται,
30 ἵνα λοιπὸν ἡ ἐρήμωσις αὐτῶν δειχθῇ· ἐσχίσθη γὰρ τὸ καταπέτασμα καὶ ἐγυμνώθη τὰ ἐν τῷ ναῷ, διὰ τὸν εἰπόντα Χριστόν, «Ἴδου ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος»· καὶ γὰρ ἠρήμωται μετὰ τὴν Χριστοκτονίαν πάντα τὰ τῶν Ἰουδαίων σεμνά· καὶ οἱ παραμένοντες τῇ πόλει καὶ τῷ

προσκυνοῦσαν κοροϊδεῦοντας, χωρὶς νὰ ξέρουν τί ἔκαναν, ἐνῶ στή μέλλουσα ἀνάσταση «θὰ κάμψει κάθε γόνατο τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ κάθε γλῶσσα θὰ ὁμολογήσει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι Κύριος πρὸς δόξα τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Ἀμήν»¹⁴. Ἀλλά καὶ ἐκείνη ἡ χλαμῦδα ἔχει καὶ ἄλλη σημασία. Μ' αὐτὴν δὲν ὑποδήλωναν μόνο τὴ βασιλεία, ἀλλὰ ἔδειχναν καὶ τὴν αἰμοβόρα τάση καὶ τὴ φονικὴ διάθεση τῶν Ἰουδαίων. Τοῦ ἔδωσαν καὶ καλάμι στὸ χέρι, γιὰ νὰ γραφοῦν οἱ ἁμαρτίες τους.

7. Αὐτὰ λοιπὸν ἔκαναν οἱ Χριστομάχοι, ἐπειδὴ ἀγνοοῦσαν τὸν σταυρωμένο. Ἡ κτίση ὅμως δὲν ἀγνόησε τὸν Κύριο καὶ Δημιουργό της. Γιατί, ἐνῶ ἀκόμα ὁ Σωτὴρας ἦταν κρεμασμένος πάνω στὸν σταυρό, βλέποντας ὁ αἰσθητὸς ἥλιος τὸν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης νὰ βρίζεται ἀπὸ τοὺς παράνομους, καὶ μὴ ὑποφέροντας τὸ θράσος τους, ἔξαφανίσθηκε σκοτεινιάζοντας τὴ γῆ, ἐπειδὴ θεώρησε ἄτοπο νὰ συνεργεῖ καὶ νὰ φωτίζει τὰ μάτια ποὺ διέπρατταν τὴν πιὸ μεγάλη ἀσέβεια. Καὶ δὲν ἔφυγε μόνο ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ ταραζόταν, μὴ ὑποφέροντας τὴν παρανομία ἐκείνων ποὺ γίνονταν, δείχνοντας καὶ διδάσκοντας, ὅτι αὐτὸς ποὺ σταυρωνόταν εἶναι Θεός. Γι' αὐτὸ οὔτε ἀνεχόταν, ἀλλὰ καὶ δυσφοροῦσε ἐπειδὴ δὲν ἠθελε νὰ φέρει ἐπάνω της τοὺς θεομίσητους Ἰουδαίους. Γιατί ὁ Κάϊν σκοτώνοντας τὸν ἀδελφὸ του δὲν μόλυνε ἔτσι τὴ γῆ, οὔτε ἡ πυργοποιΐα τῶν γιγάντων τὴν ἐβάρυνε τόσο πολὺ, οὔτε τὴν μίαναν ἔτσι οἱ Σοδομίτες ποὺ διέπραξαν τέτοια ἀσέβεια, οὔτε ἐκεῖνοι ποὺ ἀπὸ τὴ γῆ ἔπλασαν τὰ εἰδῶλα, οὔτε τὸ αἷμα ποὺ χύθηκε ἀπὸ τὸν Ἀβελ μέχρι τὸν Ζαχαρία τὴν ἔκανε ἔτσι, ὅσο οἱ Ἰουδαῖοι ποὺ τόλμησαν νὰ διαπράξουν αὐτὸ τὸ μέγα ἀσέβημα. Γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ οἱ σκληρὲς πέτρες σχίζονταν, γιὰ νὰ μάθουν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἡ πνευματικὴ καὶ ζωντανὴ πέτρα. Γιατί λέγει· «ἔπιναν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πέτρα ποὺ τοὺς ἀκολουθοῦσε, καὶ ἡ πέτρα ἦταν ὁ Χριστός»¹⁵. Πόσο μεγάλη ἦταν πραγματικῶς ἡ ἀχαριστία τῶν Ἰουδαίων! Οἱ πέτρες σχίζονται, καὶ αὐτοὶ μένουν ἀναίσθητοι. Τὰ ἄψυχα συγκλονίζονται, καὶ οἱ ἔμψυχοι δείχνουν ἀπιστία. Τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ σχίζεται, γιὰ νὰ φανεῖ ἡ ἐρήμωσή τους. Γιατί σχίστηκε τὸ καταπέτασμα, καὶ ἀποκαλύφθηκαν ὅσα ὑπῆρχαν μέσα στὸν ναό, ὅπως εἶπε ὁ Χριστός· «Νά, τὸ σπίτι σας ἀφήνεται ἔρημο»¹⁶. Καὶ πραγματικῶς, μετὰ τὴ χριστοκτονία ὅλα τὰ ἱερὰ τῶν Ἰουδαίων ἐρημώθηκαν. Καὶ οἱ ἄγγελοι ποὺ παρέμε-

14. Φιλιππ. 2, 10.

15. Α' Κορ. 10, 4.

16. Λουκᾶ 13, 35.

ἱερῶ ἄγγελοι μετέβησαν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν·
πολλὰ δὲ καὶ σώματα τῶν κεκοιμημένων συνανέστη τῷ Χριστῷ, ἵνα
μάθωμεν ἡμεῖς, ὅτι Χριστὸς ἀποθανὼν, μόνος οὐκ ἀνίσταται, ἀλλὰ
πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας ἐκ νεκρῶν ἀνίστησι.

5 ἡ. Αὕτη ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἐστὶν ἡ σεμνὴ τοῦ Πάσχα ἑορτὴ, καὶ
ταῦτα Χριστιανῶν τὰ μυστήρια περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν καὶ ζωῆς
αἰωνίου πανηγυρίζομεν. Τοιγαροῦν ἑορτάσωμεν μὴ ἐν ζύμῃ κα-
κίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐλικρινείας καὶ ἀληθείας, πι-
στεύοντες εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς Τριάδα
10 ὁμοούσιον καὶ ἄκτιστον, πιστεύοντες τῇ ἀναστάσει, προσδοκῶντες
τὸν Κύριον πάλιν ἐρχόμενον, οὐκέτι μὲν ταπεινῶς, ἀλλ' ἐνδόξως με-
τὰ λαμπρότητος οὐρανοῦ, μετὰ φωτεινῶν ἀγγέλων, μετὰ σαλπίγ-
γων καὶ φόβου καὶ χαρᾶς, χαρᾶς μὲν τῶν ἁγίων, φόβου δὲ τῶν κα-
ταδίκων καὶ ἁμαρτωλῶν. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης καταξιώσῃ πάν-
15 τας ἡμᾶς μετὰ ἁγίων ἀναστάσεως, ἐν ἔργοις καὶ λόγοις εὐρεθέντας
καὶ πίστει ὀρθοδόξῳ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ναν στήν πόλη καί στοῖς ἱεροῖς ἔφυγαν ἀπό ἐκεῖ καί ἤρθαν στήν Ἐκκλησία. Ἀλλά καί πολλὰ σώματα τῶν νεκρῶν ἀναστήθηκαν μαζί μέ τόν Χριστό, γιά νά μάθουμε ἐμεῖς, ὅτι πεθαίνοντας ὁ Χριστός δέν ἀναστήθηκε μόνος, ἀλλά ἀνέστησε καί ὅλους ὅσους πίστεψαν σ' αὐτόν.

8. Αὕτη περιληπτικά εἶναι ἡ σεμνή γιορτή τοῦ Πάσχα, καί αὐτά τὰ μυστήρια τῶν Χριστιανῶν γιά τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν καί τήν αἰώνια ζωή πανηγυρίζουμε. Ἄς γιορτάσουμε λοιπόν ὄχι μέ ζύμη κακίας καί πονηρίας, ἀλλά μέ ἄζυμα εἰλικρινείας καί ἀλήθειας, πιστεύοντας στόν Πατέρα καί στόν Υἱό καί στοῖς ἅγιο Πνεῦμα σέ Τριάδα ὁμοούσια καί ἄκτιστη, πιστεύοντας στήν ἀνάσταση, περιμένοντας τόν Κύριο πού θά ἔρθει πάλι, ὄχι βέβαια ταπεινά, ἀλλά ἔνδοξα μέ οὐράνια μεγαλοπρέπεια, μέ φωτεινοὺς ἀγγέλους, μέ σάλπιγγες καί φόβο καί χαρά, χαρά μὲν τῶν ἁγίων, καί φόβο τῶν κατὰδικων καί ἁμαρτωλῶν. Καί ὁ Θεός τῆς εἰρήνης νά μᾶς ἀξιώσει ὅλους νά ἀναστηθοῦμε μαζί μέ τοὺς ἁγίους, ἀφοῦ βρεθοῦμε καί στὰ ἔργα καί στὰ λόγια στήν ὀρθόδοξη πίστη! Γιατί σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΜΗΣΙΝ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

α. Φωνὴν σάλπιγγος, κερατίνης βοῆς ἀλαλάζουσαν γεγωνότερον καὶ καταδονοῦσαν τὰ πέρατα, ἀπαιτῶν ὁ λόγος πρὸς εὐφημίαν τῆς παρουσίας ἱεροκηρύκτου ἡμέρας, κινδυνεύει, ὡς ἄνδρες, δι' ἀσθενοῦς τοῦ φωνητικοῦ ἡμῶν ὄργάνου προερχόμενος· ἀλλ' ἡ βασί-
5 λισσα καὶ κυρία τοῦ παντός, ὡς οἶά τις ἀφιλότιμος, δέξαιτο τάχα καὶ τὸν τῆδε δουλικὸν αὐτῆς βραχὺν καὶ πενιχρὸν ἡμῶν λόγον, ὡς τῶν ὑψηγόρων τοὺς μακρούς τε καὶ ὑπερλάμπρους, ταῖς τοῦ προστάσσοντος εὐχαῖς εὐμενιζομένη· ἐπεῖπερ καὶ πρὸς ἓν μόνον βλέπει τὸ τῆς προθέσεως ἢ φιλάγαθος Ἐλλά μοι δεῦρο, συναγέρθητι, ἢ ὑπ'
10 οὐρανὸν ἅπασα, ὅσον ἐν ἱεράρχαις τε καὶ ἱερεῦσιν, ἐν μοναδικοῖς τε καὶ μιγάσιν, ἐν βασιλευσὶ τε καὶ ἄρχουσιν, ἐν ἀνδράσι τε καὶ γυναιξίν, ἐν νεανίσκοις τε καὶ παρθένοις, ἐν φυλαῖς τε καὶ γλώσσαις, παγγενεὶ τε καὶ παμπληθεί, καὶ τὰς τῶν ἀρετῶν ἐσθῆτας ἐξυπαλλάσσουσα, ὡς ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιδεβλημένη, πεποικιλμένη, πρόελ-
15 θε φαιδρῶς γεγηθυῖα τῆς Κυριοτόκου Μαρίας ἑορτὴν ἑορτάζουσα τὰ ἐπικήδειά τε καὶ διαβατήρια· μεταβαίνει γὰρ ἐκ τῶν ἐνθένδε καὶ ἐγγίζει ὄρεσιν αἰωνίοις, τὸ ὄρος ὄντως τὸ Σιών, ὃ ἠνυδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ, ὡς ἡ τοῦ ψάλλοντος λύρα· σήμερον τοιγαροῦν ὁ ἐπίγειος οὐρανὸς τῷ τῆς ἀφθαρσίας περιβολαίῳ ἐλισσόμενος, ἐξάλ-
20 λάττεται εἰς διαμονὴν τὴν βελτίονά τε καὶ μακροαίωνα. Σήμερον ἡ νοητὴ καὶ θεοφώτιστος σελήνη τῷ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίῳ συνεισβάλλουσα, ἐκλείπει μὲν τοῦ τῆς παραντίκα ζωῆς προσκαίρου, ἐν τ' αὐτῷ δὲ ἀνατέλλουσα καταλαμπρύνεται τῷ τῆς ἀθανασίας ἀξιώματι· σήμερον ἡ χρυσότευκτος καὶ θεοκατασκεύαστος κιβωτὸς τοῦ ἀ-
25 γιάσματος ἐκ τῶν ἐπιχθονίων σκηνωμάτων ἀπαίρουσα πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ μετακομίζεται, εἰς κατάπανσιν ἀτελεύτητον· καὶ ὁ θεοπάτωρ Δαυὶδ οἶά τις κιθαρίζων ἐκεῖνα ἡμῖν μελωδῶν ἀνα-

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΗΝ ΚΟΙΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΣ ΜΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

1. Ἄν καὶ ὁ λόγος ἀπαιτεῖ φωνὴ σάλπιγγας, ποῦ νὰ βγάξει βοή πρὸ δυνατὴ καὶ νὰ ταρακουνάει τὰ πέρατα, γιὰ νὰ ἐπαινέσει αὐτὴ τὴν ἱεροκήρυκτη μέρα, κινδυνεύει, ὡ ἄνδρες, ἐπειδὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἀδύναμο φωνητικὸ μου ὄργανο. Ἄλλὰ ἡ βασίλισσα καὶ κυρία τοῦ σύμπαντος, ἐπειδὴ δὲν εἶναι φιλόδοξη, ὅπως ὅποτε θὰ δεχθεῖ καὶ αὐτὸν τὸν δουλικὸ, σύντομο καὶ φτωχὸ μου λόγο, ὅπως καὶ τοὺς μεγαλήγορους καὶ τοὺς ἐντυπωσιακοὺς, ἐξευμενιζόμενῃ ἀπὸ τίς προσευχῆς τοῦ συντάκτη, ἀφοῦ ἡ φιλάγαθη ἓνα μόνο προσέχει, τὴν πρόθεση. Ἄλλ' ἐμπρὸς, παρακαλῶ, ὡς συγκεντρωθεῖ ὅλη ἡ οἰκουμένη, ὅλοι οἱ ἱεράρχες καὶ ἱερεῖς, οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ μικτοί, οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες, οἱ νέοι καὶ οἱ παρθένες, οἱ φυλῆς καὶ οἱ γλῶσσες, ὅλα τὰ γένη καὶ τὰ πλήθη, καὶ φορῶντας τὰ ἐνδύματα τῶν ἀρετῶν, ντυμένη μὲ χρυσᾶ κροσσωτὰ, κεντητὰ, ἔλα λάμποντας ἀπὸ χαρᾶ γιὰ νὰ γιορτάσεις τὴ γιορτὴ τῆς Μαρίας ποῦ γέννησε τὸν Κύριο, τὴν Κοίμησιν καὶ τὴ μετὰστασιν. Γιατὶ μεταβαίνει ἀπὸ ἐδῶ καὶ πηγαίνει σὲ ὄρη αἰῶνια, στὸ πραγματικὸ ὄρος Σιών, στὸ ὁποῖο εὐαρεστεῖται νὰ κατοικεῖ ὁ Θεός, ὅπως ψάλλει ἡ λύρα τοῦ Δαβίδ¹. Σήμερα λοιπὸν ὁ ἐπίγειος οὐρανός, τυλιγμένος μὲ τὸ ἐνδύμα τῆς ἀφθαρσίας, ἀλλάζει τὴ διαμονή του μὲ καλύτερη καὶ αἰῶνια. Σήμερα ἡ νοσητὴ καὶ θεοφώτιστη σελήνη, συμπίπτοντας μὲ τὸν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, φεύγει βέβαια ἀπὸ τὴν ἐδῶ πρόσκαιρη ζωὴ, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀνατέλλει στολισμένη μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀθανασίας. Σήμερα ἡ κατασκευασμένη ἀπὸ τὸν Θεὸ χρυσῆ κιβωτός τοῦ ἁγιάσματος, ἀναχωρῶντας πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, μεταφέρεται σὲ ἀτελείωτη ἀνάπαυση, καὶ ὁ Θεοπάτορας Δαβίδ, σὰν ἄλλος κιθαριστὴς τραγουδῶντας μᾶς ἀναγγέλλει ὅλα ἐκεῖνα. Γιατὶ λέγει· «Θά

1. Ψαλμ. 131, 13.

φθέγγεται· «Ἀπενεχθήσονται», φησίν, «τῷ βασιλεῖ παρθένοι»· δηλαδὴ ψυχαὶ ὀπίσω αὐτῆς ἀπενεχθήσονται σοι.

β. Νῦν οὖν αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ Θεοτόκος συμμύσασα, τοὺς νοητοὺς ἡμῖν ὡς λαμπροὺς καὶ μεγάλους ἀνίσχει φωστῆρας, 5 μήπω καταδύσαντας, εἰς τὸ γρηγορεῖν τε καὶ ἐξιλάσκεσθαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ἀντιλήψεως· νῦν ἐν τῇ ἐνάρθρω φωνῇ τὰ θεοκίνητα χεῖλη ὑποσιωπήσασα, αἰίλαλον αὐτῆς τὸ πρεσβευτικὸν ὑπὲρ τοῦ παντός γένους ἐξανοίγει στόμα· νῦν τὰς σωματικὰς καὶ θεοφόρους παλάμας ὑποστείλασα, ἀειρομένας αὐτὰς 10 ἀφθαρτισθεῖσα πρὸς τὸν Δεσπότην ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης παρίστησιν ἄρτι τὸν ἡλιοειδῆ καὶ φυσικὸν χαρακτῆρα ἀποκρύψασα, ἀκτινολαμπεῖ τῇ σκιαγραφικῇ αὐτῆς εἰκόνι καὶ προτίθησι τοῖς λαοῖς εἰς ἀσπασμὸν εὐεργετικὸν σχετικῆς προσκυνήσεως, κἂν μὴ βούλωνται οἱ αἰρετίζοντες. Ἄνω δὴ ἀναπτᾶσα ἢ πάναγνος περι- 15 στερά, τὰ κάτω φυλάττειν οὐ παύεται· τοῦ σώματος ἐξελθοῦσα, τῷ πνεύματι σὺν ἡμῖν ἔστιν· εἰς οὐρανούς εἰσαχθεῖσα, ἐξοστρακίζει τοὺς δαίμονας, μεσιτεύουσα τὰ πρὸς Κύριον. Πάλαι μὲν διὰ τῆς προμήτορος Εὐᾶς ὁ θάνατος εἰσελθὼν ἐκοσμοκράτησε, νῦν δὲ τῇ μακαρίᾳ θυγατρὶ αὐτῆς ὁμιλήσας ἀποκέκρουσαι, ἐκεῖθεν ἐκνικώ- 20 μενος, ὅθεν τὸ κράτος εἰσεδέξατο. Ἀγαλλιάσθω τοίνυν τὸ γυναικεῖον γένος ἀντ' ὀνειδούς δόξαν κατακληρούμενον· εὐφραινέσθω ἢ Εὐᾶ· οὐκέτι γὰρ ἐπάρατος εὐλογίας γόνον τὴν Μαρίαν περιφέρουσα. Σκιρτάτω ἢ σύμπασα κτίσις, τὰ τῆς ἀφθαρσίας νόματα μυστικῶς ἐκ τῆς παρθενικῆς πηγῆς ἀρουομένη καὶ τοῦ θανατηφόρου 25 δίψους ἀποπαύουσα·

Τοιαῦτα ἡμῖν τὰ ἑορταζόμενα σήμερον· τηλικαῦτα τὰ ὑμνολογούμενα, ἃ ἡμῖν ἢ Χριστοανθῆς ρίζα τοῦ Ἰεσσαί, ἢ ἱερόβλαστος ῥάβδος τοῦ Ἀαρῶν, ὁ νοητὸς παραδείσος τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου, ὁ ἔμψυχος λεμιὼν τῶν παρθενικῶν ἀρωμάτων, ἢ κυπρίζουσα θεογεώρ- 30 γητος ἄμπελος τοῦ πεπεύρου καὶ ζωοσταγοῦς βότρυος, ὁ ὑψηλὸς καὶ ἐπηρμένος χερουδικὸς θρόνος τοῦ παμβασιλέως, ὁ πλήρης οἶκος τῆς δόξης Κυρίου, τὸ τοῦ Χριστοῦ ἅγιον καταπέτασμα, ὁ τῆς Ἀνατολῆς φαεινότητος τόπος, κομηθεῖσα ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύ-

ὁδηγηθοῦν στὸν βασιλιὰ παρθένας»², δηλαδή θὰ ὁδηγηθοῦν πίσω ἀπὸ αὐτὴν ψυχῆς.

2. Τώρα λοιπὸν ἡ Θεοτόκος, κλείνοντας τὰ αἰσθητὰ μάτια, ἀνοίγει σὲ μᾶς τὰ νοητά, σὰν λαμπεροὺς καὶ μεγάλους φωστῆρες, μάτια της, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν βασίλευσαν γιὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐξευμενίζουν τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ κόσμου. Τώρα, ἀφοῦ σῶπασε τὰ θεοκίνητα χεῖλη της μὲ τὴν ἔναρθη φωνή, ἀνοίγει λαλίστατο γιὰ πάντα τὸ μεσιτευτικὸ της στόμα γιὰ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Τώρα, ἀφοῦ μάζεψε τὶς σωματικῆς καὶ θεοφόρες παλάμες της, τὶς παρουσιάζει ἀφθαρτοποιημένη ὑψωμένες πρὸς τὸν Δεσπότη παρακαλώντας γιὰ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Ἐφοῦ τώρα ἔκρυσσε τὸ ὄμοιο μὲ τὸν ἥλιο καὶ φυσικό πρόσωπὸ της, ἀκτινοβολεῖ μὲ τὴ ζωγραφιστὴ εἰκόνα της, τὴν ὅποια προβάλλει στοὺς λαοὺς γιὰ νὰ τὴν ἀσπασθοῦν εὐεργετικὰ μὲ σχετικὴ προσκύνηση, ἔστω καὶ ἂν οἱ αἱρετικοὶ δὲν θέλουν. Ἐάν καὶ δηλαδή ἡ πάναγνη περιστερὰ πέταξε πρὸς τὰ ἄνω, δὲν παύει νὰ προστατεύει τὰ κάτω. Ἐάν καὶ θῆκε ἀπὸ τὸ σῶμα, μὲ τὸ πνεῦμα της εἶναι μαζί μας. Πηγαίνοντας στοὺς οὐρανοὺς, ἀπομακρύνει τοὺς δαίμονες μεσιτεύοντας πρὸς τὸν Κύριο. Παλαιότερα μὲ τὴν προμήτορα Εὐὰ μπαίνοντας ὁ θάνατος κυριάρχησε σ' ὅλο τὸν κόσμο. Τώρα ὅμως, συναντώντας τὴ μακάρια θυγατέρα της, ἀποκρούσθηκε, δεχόμενος τὴν ἥττα ἀπὸ ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου εἶχε ἐπιτύχει τὴν ἐπικράτηση. Ἐάν ἀγάλλεται λοιπὸν τὸ γένος τῶν γυναικῶν, κληρονομώντας δόξα ἀντὶ τῆς ντροπῆς. Ἐάν εὐφραίνεται ἡ Εὐὰ. Γιατὶ δὲν εἶναι πιά καταραμένη, ἀφοῦ φέρει τὴ Μαρία ἀπογονό της εὐλογημένο. Ἐάν σκιρτᾷ ὅλη ἡ κτίση, ἀντλώντας τὰ νάματα τῆς ἀφθαρσίας μυστικὰ ἀπὸ τὴν παρθενικὴ πηγὴ, καὶ καταπαύοντας τὴ θανατηφόρα δίψα της.

Αὐτὰ γιορτάζουμε σήμερα. Τόσο μεγάλα εἶναι αὐτὰ ποὺ ὑμνολογοῦμε, τὰ ὅποια μᾶς χαρίζει ἡ ρίζα τοῦ Ἰησοῦ ποὺ βλάστησε τὸν Χριστό, ἡ ράβδος τοῦ Ἄαρων ποὺ βλάστησε, ὁ νοητὸς παράδεισος τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς, τὸ ἔμψυχο λιβάδι τῶν παρθενικῶν ἀρωμάτων, τὸ καλλιεργημένο ἀπὸ τὸν Θεὸ ἄμπέλι ποὺ ἀνθίσει καὶ παρήγαγε τὸ ὄριμο σταφύλι ποὺ στάζει ζωὴ, ὁ ψηλὸς καὶ ὑπερυψωμένος χερουβικὸς θρόνος τοῦ Παμβασιλέως, ὁ οἶκος ὁ γεμᾶτος ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου, τὸ ἅγιο καταπέτασμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ πιὸ φωτεινὸς τόπος τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ κοιμήθηκε μὲ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη. Ποὺ κοιμήθηκε

2. Ψαλμ. 44, 15.

νη χαρίζεται κοιμηθεῖσα, φημί, ἀλλ' οὐκ ἀποθανοῦσα μεταστᾶσα, ἀλλ' οὐ καταλιποῦσα ὑπερασπίζεσθαι τοῦ γένους Ποίῳ τοίνυν λόγῳ παραστήσομέν σου μυστήριον, ἀποροῦμεν ἐννοῆσαι, ἀσθενοῦμεν ἐκφράσαι, ἰλιγγιῶμεν διαγράψαι, ὅτι ξένον καὶ ὑψηλὸν καὶ 5 ἐπηρμένον διανοίαις ἀπάσαις οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων κοινωνεῖ καὶ συμφέρεται, ἵνα δῶμεν προχείρως ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τὰς ἀποδείξεις, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς τὰ περὶ σου εὐσεβῶς διαλαμβάνοντες παραχωροῦμέν σοι μόνη τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον· διήλλαξας τοιγάρτοι τὴν φύσιν κατὰ τὴν ἄρρητον γέννησιν. Ποῦ γὰρ ἔγνω τις παρθένον 10 ἀσπύρως συλλαμβάνουσαν; ὦ τοῦ θαύματος! τὴν ὡς μητέρα λοχεύουσαν, ὄρᾳ ὡς ἄφθορον παρθενεύουσαν, ἐπειδὴ Θεὸς ἦν τὸ γεννώμενον. Τοῦτο οὖν καὶ ἐπὶ τῇ ζωηφόρῳ κοιμήσει, ἐξαλλάττουσα τῶν λοιπῶν, εἰκότως μόνη ἔχεις τοῦ συναμφοτέρου τὸ ἄφθαρτον.

γ'. Ἀλλ' ἡ Σιών ἡμῖν ἀφηγεῖσθω τὰ τῆς ἡμέρας παράδοξα· πε- 15 πλήρωτο τοίνυν τὸ τῆς ζωῆς ὄροθέσιον· παρῆν ἡ τῆς ἀναλύσεως ὥρα· προέγνω ὡς οἶα Θεοῦ μήτηρ ἡ παναγία τὸ τῆς μεταστάσεως στάδιον. Πόσον γὰρ δοίη τις τὸ μείζον, ὃ φιλόχριστοι, πρὸς πάντα τὸν δουλικῶς ὄρωντα, τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀρχιπροφήτιδι; Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἦσθετο καὶ μεμάθηκεν, οἶα ἡμῖν ὁ λόγος ἀνακαλεῖσθαι 20 αὐτὴν ὑποφαίνει; Ἦκεν ἡμέρα τῆς ἐξόδου μου· ἦκεν ὁ χρόνος τῆς πρὸς σὲ ἐκδημίας μου· παρέστωσάν μοι οἱ λειτουργήσοντες τὰ ἐντάφια, Δέσποτα· ἐπισταίησαν οἱ τὴν κηδεῖαν συντελέσοντες διάκονοι. Καὶ εἰς μὲν χειρὰς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, παλάμαις δὲ τῶν μαθητῶν σου τὸ ἄψανστον καὶ θεοδόχον σῶμά μου, ἐξ 25 οὐπερ σὺ ἡ ἀθανασία ἀνατέταλκας, ἐκκομίσασθαι· παραστήτωσάν μοι οἱ ἐν τοῖς πέρασι διεσπαρμένοι πρὸς εὐφροσύνην μου, οἱ κήρυκες καὶ ὑπηρέται τοῦ Εὐαγγελίου σου. Καὶ εἰς τὸν δίκαιον Ἐνὸχ ἔτι ζῶντα μεταθέσθαι διὰ τὸ χρεῖῶδες ηὐδόκησας· τόν τε Θεοβίτην Ἡλίαν ἐπαρθῆναι πυρίνῳ ἄρματι ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς πρὸς ἀδῆλους 30 χώρας, ἀμφοτέρους τὸν τῆς φρικτῆς σου καὶ παμφαοῦς δευτέρας παρουσίας ἀναμένοντας χρόνον· καὶ αὐθις εἰς τὸν προφήτην Ἀμβακοῦμ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Βαβυλῶνα διὰ χρεῖαν τοῦ Δανιὴλ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ μεταστῆσαι καὶ ἀναποδίσαι ἑτερατούργησας· τί σοι οὐ δυνατὸν θελήσαντι μόνον;

δηλαδή, ἀλλὰ δὲν πέθανε· πού μετατέθηκε, ἀλλὰ δὲν ἔπαψε νὰ ὑπερασπίζεται τὸ ἀνθρώπινο γένος. Μὲ ποιὸ λόγον λοιπὸν νὰ σοῦ παρουσιάσουμε μυστήριο πού ἀδυνατοῦμε νὰ τὸ καταλάβουμε, δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἐκφράσουμε, καὶ τρομάζουμε νὰ τὸ περιγράψουμε, γιατί εἶναι παράδοξο καὶ ὑψηλὸ καὶ ὑπερβαίνει κάθε νοῦ; Γιατί δὲν κοινωνεῖ καὶ συμπεριφέρεται ὅπως οἱ ἄλλοι, γιὰ νὰ δώσουμε ἀποδείξεις ἀπὸ τὰ δικὰ μας, ἀλλὰ παίρνοντας μὲ εὐσέβεια ἀπὸ αὐτὰ πού εἶναι πάνω ἀπὸ μᾶς παραχωροῦμε μόνο σὲ σένα ὅσα εἶναι ὑπεράνθρωπα. Πράγματι ἄλλαξες τὴ φύση μὲ τὴν ἀπερίγραπτη γέννηση. Γιατί ποῦ ἄκουσε κανεὶς παρθένο νὰ συλλαμβάνει ἀσπόρως; Πόσο μεγάλο ἀλήθεια θαῦμα! Αὐτὴν πού ὡς μητέρα εἶναι λεχώνα, τὴ βλέπει νὰ εἶναι ἀδιάφθορη παρθένος, ἐπειδὴ αὐτὸ πού γεννήθηκε εἶναι Θεός. Διαφέροντας λοιπὸν ὡς πρὸς αὐτὸ καὶ στὴ ζωηφόρο κοίμησή σου, ἔχεις μόνη ἐσὺ τὴν ἀφθαρσία καὶ στίς δύο περιπτώσεις.

3. Ἀλλὰ ἄς μᾶς διηγηθεῖ ἡ Σιών τὰ παράδοξα τῆς ἡμέρας. Εἶχε συμπληρωθεῖ τὸ ὄριο τῆς ζωῆς της. Εἶχε ἔρθει ἡ ὥρα τῆς ἀναχώρησης. Προαισθάνθηκε σὰν μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡ Παναγία τὴ στιγμή τῆς μεταστάσης της. Πόσο μεγαλῦτερο ἄλλωστε χρόνον, φιλόχριστοί μου, θὰ μποροῦσε νὰ δώσει κανεὶς βλέποντάς τα ὅλα ὡς δοῦλος, στὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀρχιπροφήτιδα; Καὶ ὅταν τὰ αἰσθάνθηκε αὐτὰ καὶ τὰ ἔμαθε, τί μᾶς παρουσιάζει ὁ λόγος ὅτι εἶπε; Ἔρθε ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου μου. Ἔρθε ὁ χρόνος τῆς ἀποδημίας μου σὲ σένα. Ἄς παρουσιαστοῦν αὐτοὶ πού θὰ τελέσουν τὰ ἐντάφια νόμιμα, Δέσποτα. Ἄς ἔρθουν οἱ ὑπηρέτες πού θὰ βοηθήσουν στὴν κηδεία. Καὶ στὰ χέρια σου βέβαια θὰ παραδώσω τὸ Πνεῦμα μου, ἐνῶ στίς παλάμες τῶν μαθητῶν σου τὸ ἀνέγγιχτο καὶ θεοδόχο σῶμα μου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀνέτειλες σὺ ἡ ἀθανασία, γιὰ νὰ τὸ κηδέψουν. Ἄς παραστοῦν οἱ διασκορπισμένοι στὰ πέρατα τῆς γῆς γιὰ νὰ χαροῦν, οἱ κήρυκες καὶ ὑπηρέτες τοῦ Εὐαγγελίου σου. Καὶ ἐφόσον συγκατατέθηκες, ἐπειδὴ ἦταν ἀνάγκη, νὰ μετατεθεῖ ὁ δίκαιος Ἐνώχ ἐνῶ ἀκόμα ζοῦσε, καὶ ὁ Θεοβίτης Ἡλίας νὰ ἀναληφθεῖ μὲ πύρινο ἄρμα φανερὰ πρὸς ἄγνωστες χῶρες, καὶ νὰ περιμένουν καὶ οἱ δύο τὴ φρικτὴ σου καὶ ὀλοφώτιστη δευτέρα παρουσία, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ προφήτης Ἀβδακὸν νὰ μεταφερθεῖ σὲ μιὰ στιγμή ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ στὴν Βαβυλώνα, γιὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ Δανιήλ, καὶ νὰ ἐπιστρέψει πίσω μὲ τρόπο θαυματουργικό, τί δὲν σοῦ εἶναι δυνατόν, ἀρκεῖ μόνο νὰ τὸ θελήσεις;

Ταῦτα ἐπεὶ λέλεχεν ἡ πανύμνητος, καὶ ἡ ἀποστολικὴ δωδεκάς ἐπέστη, ἄλλος ἀλλαχόθεν ὡς νεφέλαι τῶ πτεροῦ τοῦ Πνεύματος πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς νεφέλην ἐλασθέντες καὶ καταπαύσαντες. Τί οὖν φησιν ἡ θεώνυμος καὶ πολυώνυμος καὶ μεγαλώνυμος, ἄρασα κύκλω
 5 τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνακεκλιμένη καὶ ἰδοῦσα τοὺς ζητουμένους; Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔσται μοι τοῦτο εἰς ὄνομα εὐφροσύνης, καὶ εἰς αἴνεσιν καὶ μεγαλειότητα παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τῆς γῆς, ὅτι συνήγαγέ μοι τοὺς θεμελίους τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι
 10 συνήθροισέ μοι τοὺς ἄρχοντας τῆς οἰκουμένης, τοὺς θαυμαστοὺς ὑπηρέτας τῆς ἐμῆς κηδεῖας Ὡ μεγαλοφυοῦς τερατουργήματος! ὦ μητρικῆς ἀφοσιώσεως ἔργον! ὦ σχέσεως νύκτῃς δῶρον! Οὐρανός μοι τὸ δωμάτιον κατεφάνη, τοὺς φωστῆρας τοῦ κόσμου ἐν ἑαυτῶ περιφέρων· ναὸς Κυρίου ἡ ὄροφὴ ᾤφθη, τοὺς θείους μύστας καὶ ἱε-
 15 ρουργοὺς παραστήσασά μοι. Οὐκέτι τὸ Ἰουδαϊκὸν σύστημα μελετή-
 σει τὴν κατ' ἐμοῦ παροινίαν· οὐκέτι κατ' ἐμοῦ ἐφοπλίσει τὴν πάντολ-
 μον χεῖρα πρὸς ἐμὴν φονοκτονίαν τὸ ἱερατικὸν βουλευτήριον. Πάλαι μὲν οὖν μεμελετηκότες συνανήρουν ἂν τῷ Υἱῷ τὴν Μητέρα οἱ φιλαίμονες, ἀλλὰ διήμαρτον τοῦ σκοποῦ, εἰργούσης αὐτοὺς τῆς Προνοίας ἄνωθεν. Πρὸς ἀσύλους μεταδιδάζομαι κατοικεσίας, πρὸς
 20 ἀσύλους καὶ ἀνενοχλήτους διαναπαύσεις, ἔνθα οὐ παρεισδύει ὁ ἐχθρὸς τὰ τῆς κακίας ἔνεδρα, ἔνθα ἴδοιμι τὴν τερπνότητα Κυρίου, καὶ ἐπισκέψομαι τὸν ναὸν ὁ παμφαῆς ναὸς αὐτοῦ.

δ'. Ἀλλ' οἶα πρὸς αὐτήν, εἴτε ἀφ' ἑαυτῶν, εἴτε παρὰ τῶν προφη-
 τικῶν στομάτων ἐκλεξάμενοι οἱ μακάριοι ἀπόστολοι;

25 α'. Χαίροις, φησί, κλίμαξ ἐστηριγμένη ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν, δι' ἧς ἡ καθ' ἡμᾶς κάθοδος καὶ ἡ εἰς οὐρανοὺς ἄνοδος γέγονε τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν μέγαν πατριάρχην Ἰακώβ.

β'. Χαίροις, βάτε παραδοξοειδέστατε, ἐξ ἧς ἐπεφάνη ἄγγελος Κυρίου ἐν φλογὶ πυρός, ἦνπερ κατακαῖον τὸ πῦρ οὐ κατέκαιεν,
 30 κατὰ Μωϋσέα τὸν θεοπτικώτατον.

γ'. Χαίροις, ὁ θεόδεκτος πόκος, ἐξ ἧς ἀπερρήη ἡ οὐράνιος δρόσος, πλήρης λεκάνη ὕδατος, κατὰ Γεδεὼν τὸν θαυμασιώτατον.

δ'. Χαίροις, πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, ἦν οἱ βασιλεῖς θαυμάζοντες μεγαλύνουσι, μετὰ Δαβὶδ τὸν ἀσματογράφον.

Μόλις τὰ εἶπε αὐτὰ ἡ πανύμνητη, ἀμέσως καὶ ἡ δωδεκάδα τῶν ἀποστόλων ἔφτασε, ὁ καθένας ἀπὸ ἄλλο τόπο, μεταφερόμενοι ἀναπαυτικά πάνω στὰ φτερὰ τοῦ Πνεύματος σὰν σὲ σύννεφα, στὴ νεφέλη τοῦ φωτός. Τί εἶπε λοιπὸν ἡ θεώνυμη καὶ πολυώνυμη καὶ μεγαλώνυμη; Στρέφοντας τριγύρω τὰ μάτια της καθὼς ἦταν ξαπλωμένη καὶ βλέποντας αὐτοὺς πὺν ζητοῦσε, εἶπε· "Ὁ ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ μου γιὰ τὸν Κύριο, καὶ ὡς εἶναι τὸ ὄνομα αὐτὸ (τὸ ὄνομα Κύριος) ἡ χαρὰ, ὁ ἔπαινος καὶ ἡ μεγαλωσύνη σ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἐπειδὴ μοῦ συγκέντρωσε τοὺς θεμέλιους τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ μοῦ συγκέντρωσε τοὺς ἄρχοντες τῆς οἰκουμένης, τοὺς θαυμάσιους ὑπηρέτες τῆς κηδεῖας μου. Πόσο μεγαλοφυῆς ἀλήθεια θαῦμα! Τί ἔργο μητρικῆς ἀφοσίωσης! Τί δῶρο υἱικῆς ἀγάπης! Ὁ οὐρανὸς μοῦ ἔγινε δωμάτιο, πὺν ἔχει μέσα του τοὺς φωστῆρες τοῦ κόσμου. Ἡ ὄροφὴ μεταβλήθηκε σὲ ναὸ τοῦ Κυρίου, πὺν μοῦ παρουσίασε τοὺς δασκάλους καὶ λειτουργούς. Τὸ Ἰουδαϊκὸ σύστημα δὲν θὰ ξαναεπιχειρήσει πιά ἐναντίον μου ἀσχημοσύνη. Τὸ ἱερατικὸ βουλευτήριον δὲν θὰ ἐξοπλίσαι πιά ἐναντίον μου τὸ ἀδιάντροπο χέρι του γιὰ νὰ μὲ σκοτώσει. Παλιὰ βέβαια οἱ αἰμοδιψεῖς εἶχαν ἐπιχειρήσει νὰ σκοτώσουν μαζί μὲ τὸν Υἱὸ καὶ τὴ Μητέρα του, ἀλλὰ ἀστόχησαν, ἐπειδὴ τοὺς ἐμπόδιζε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἡ θεία Πρόνοια. Τώρα πηγαίνω σὲ ἀσφαλεῖς κατοικίες, σὲ ἀσφαλεῖς καὶ ἀνενόχλητες ἀναπαύσεις, ὅπου δὲν στήνει ὁ ἐχθρὸς τις ἐνέδρες τῆς κακίας, ὅπου θὰ δῶ τὴν εὐχαρίστηση τοῦ Κυρίου, καὶ θὰ ἐπισκεφθῶ τὸν ναὸ, ἐγὼ ὁ πάμφωτος ναὸς του.

4. Ὅμως τί λένε σ' αὐτὴν εἴτε ἀπὸ μόνοι τους, εἴτε ἐπιλέγοντάς τα ἀπὸ τὰ στόματα τῶν προφητῶν οἱ μακάριοι ἀπόστολοι;

1. Χαῖρε, λένε, κλίμακα στηριγμένη ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανὸ, μέσω τῆς ὁποίας ἔγινε ἡ κάθοδος καὶ ἄνοδος τοῦ Κυρίου μας στοὺς οὐρανοὺς, σύμφωνα μὲ τὸν μεγάλο πατριάρχη Ἰακώβ³.

2. Χαῖρε, βάτε θαυμασιώτατη, μὲ τὴν ὁποία ἐφανίσθηκε ἄγγελος Κυρίου μὲ τὴ μορφή πυρίνης φλόγας, τὴν ὁποία (βάτο), ἐνῶ τὴν ἔφλεγε ἡ φωτιά, δὲν τὴν ἔκαιε, σύμφωνα μὲ τὸν Θεόπτη Μωυσῆ⁴.

3. Χαῖρε, Θεόδεκτε πόκε⁵, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔτρεξε ἡ οὐράνια δροσιά, μιὰ λεκάνη γεμάτη νερό, σύμφωνα μὲ τὸν θαυμάσιο Γεδεών.

4. Χαῖρε, πόλη τοῦ μεγάλου βασιλιᾶ, τὴν ὁποία ἐξυμνοῦν θαυμάζοντάς τὴν οἱ βασιλεῖς, μετὰ τὸν ψαλμωδὸ Δαβίδ.

3. Γεν. 28, 12.

4. Ἐξ. 3, 2 ἔ.

5. Βλ. Κριτ. 6, 36. Ὁ πόκος ἦταν τὸ κουρεμένο μαλλὶ τῶν προβάτων.

ε'. Χαίροις, ἡ νοητὴ Βηθλεὲμ, ὁ οἶκος τοῦ Ἐφραθα, ἐξ οὗ ἐξελήλυθεν ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ, οὗ αἱ ἔξοδοι ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος, κατὰ Μιχαϊάν τὸν θειότατον.

5 ζ'. Χαίροις, τὸ κατάσκιον παρθενικὸν ὄρος, ἐξ οὗ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ ἐπεφάνη, κατὰ Ἀμβρακούμ τὸν θεοδόητον.

ζ'. Χαίροις, λυχνία χρυσοειδέστατε καὶ φωτοφόρε, ἐξ ἧς περιέλαμψε τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις τὸ ἀπρόσιτον φῶς τῆς θεότητος, κατὰ Ζαχαρίαν τὸν θεσπέσιον.

10 η'. Χαίροις, τὸ παγκόσμιον ἰλαστήριον τῶν βροτῶν, δι' οὗ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου καὶ ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομα Κυρίου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα τῷ ὀνόματι αὐτοῦ προσάγεται κατὰ Μαλαχίαν τὸν ἀγιώτατον.

θ'. Χαίροις, κούφη νεφέλη, ἐν ἧ ὁ Κύριος κεκάθικε, κατὰ Ἡσαϊαν 15 τὸν ἱεροφωνότατον.

ι'. Χαίροις, ἱερὰ βίβλος τῶν προσταγμάτων Κυρίου, καὶ ὁ νεοχάρακτος νόμος τῆς χάριτος, δι' ἣν τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ, ἡμῖν γνωστὰ ἐστι, κατὰ Ἰερεμίαν τὸν πολυθρηνότατον.

ια'. Χαίροις, πύλη κεκλεισμένη, δι' ἧς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσρα- 20 ἦλ εἰσελήλυθε καὶ ἐξελήλυθε, κατὰ Ἰεζεκιήλ τὸν θεοπτικώτατον.

ιβ'. Χαίροις, τὸ ἀλάξευτον χειροῦψηλότατον ὄρος, ἐξ οὗ ὁ ἀκρογωνιαῖος ἀποτέμνεται λίθος, κατὰ Δανιήλ τὸν θεολογικώτατον.

ε'. Καὶ ποῖος νοῦς χωρήσειεν, ἢ τίς λόγος ἐφίκοιτο, ὅσα ἐκεῖσε 25 ἦσαν, ἔφασαν, ἐμακάρισαν οἱ θεολόγοι; Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ εἰκότα ἱερούργησαν ἱερωῶς, καὶ ἀγίως τὰ ἅγια ἐπετέλεσαν, ἰδοὺ παρεγένετο καὶ ὁ Κύριος μετὰ δόξης ἰσχύος αὐτοῦ καὶ πάσης στρατιᾶς οὐρανοῦ· καὶ ἀοράτως μὲν ἐλειτούργουν οἱ ἀσώματοι, σωματικῶς δὲ οἱ ἀπόστολοι ὑμνωδοὶ τῆς θείας μεγαλειότητος ἐδείκνυντο· συμμιγῆς 30 ἦν, ἀδελφοί, ἡ πανήγυρις καὶ ὁ θίασος οὐράνιός τε καὶ ἐπίγειος (καὶ μὴ ξενιζέτω ὁ λόγος τὰ θεοπρεπῆ ὑπογράφων), Ἀγγέλων, Ἀρχαγγέλων, Κυριοτήτων, Θρόνων, Ἀρχῶν, Ἐξουσιῶν, Δυνάμεων, τῶν

5. Χαῖρε, νοητὴ Βηθλεέμ, ὁ Οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθε ὁ βασιλιάς τῆς δόξας, γιὰ νὰ εἶναι ἄρχοντας τοῦ Ἰσραήλ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχὴ ξεπερνᾷ τὴν ἀρχὴ τῶν ἡμερῶν τῆς δημιουργίας, σύμφωνα μὲ τὸν θεϊκώτατο Μιχαία⁶.

6. Χαῖρε, τὸ κατάφυτο παρθενικὸ ὄρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἦρθε ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ, σύμφωνα μὲ τὸν θεόπνευστο Ἀβδακούμ⁷.

7. Χαῖρε, λυχνία χρυσοστόλιστη καὶ φωτοφόρε, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔλαμψε σ' αὐτοὺς ποὺ κάθονταν στὸ σκοτάδι καὶ στὴ σκιά τοῦ θανάτου τὸ ἀπλησίαστο φῶς τῆς θεότητος, σύμφωνα μὲ τὸν θεόπνευστο Ζαχαρία⁸.

8. Χαῖρε, τὸ παγκόσμιο ἰλαστήριο τῶν ἀνθρώπων, μέσω τοῦ ὁποίου ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου μέχρι τὴ δύση δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου στὰ ἔθνη, καὶ σὲ κάθε τόπο προσφέρεται θυμίαμα στὸ ὄνομα αὐτοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν ἀγιώτατο Μαλαχία⁹.

9. Χαῖρε, ἀνάλαφρη νεφέλη, στὴν ὁποία κάθισε ὁ Κύριος, σύμφωνα μὲ τὸν ἱεροφωνότατο Ἡσαΐα¹⁰.

10. Χαῖρε, ἱερὴ βίβλος τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ Θεοχάρακτος νόμος τῆς χάριτος, διὰ τῆς ὁποίας εἶναι σὲ μᾶς γνωστὰ αὐτὰ ποὺ ἀρέσουν στὸν Θεό, σύμφωνα μὲ τὸν πολυθρηνότατο Ἰερεμία¹¹.

11. Χαῖρε, πύλη κλεισμένη, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία μπῆκε καὶ βγῆκε ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, σύμφωνα μὲ τὸν θεοπτικώτατο Ἰεζεκιήλ¹².

12. Χαῖρε, τὸ ἀλάξευτο ἀπὸ χέρια ὑψηλὸ ὄρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποκόπηκε ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος, σύμφωνα μὲ τὸν θεολογικώτατο Δανιήλ¹³.

5. Καὶ ποιὸς νοῦς μπορεῖ νὰ χωρέσει, ἢ ποιὸς λόγος νὰ φθάσει ὅλα ὅσα ἔψαλαν, εἶπαν καὶ εὐχήθηκαν οἱ θεολόγοι; Ἀλλ' ὅταν τέλεσαν αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε κατὰ τρόπον ἱερὸ καὶ ἅγιο, νά, ἦρθε καὶ ὁ Κύριος μὲ τὴ δοξασμένη ἰσχύ του καὶ ὅλη τὴ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ οἱ ἀσώματοι βέβαια ἄγγελοι ὑπηρετοῦσαν ἀόρατα, ἐνῶ οἱ ἀπόστολοι σωματικά ὑμνολογοῦσαν τὴ θεϊκὴ μεγαλειότητα. Ἡ πανήγυρη ἦταν ἀνάμικτη, ἀδελφοί, καὶ ἡ συνοδεία οὐράνια καὶ ἐπίγεια (καὶ ἄς μὴ φαίνεται παράξενος ὁ λόγος περιγράφοντας τὰ θεοπρεπῆ), Ἀγγέλλων, Ἀρχαγγέλλων, Κυριοτήτων, Θρόνων, Ἀρχῶν, Ἐξουσιῶν, Δυνάμεων, τῶν

8. Ζαχ. 3, 9. 6, 12.
11. Ἰερ. 25, 13.

9. Μαλ. 1, 11.
12. Ἰεζ. 44, 2.

10. Ἡσ. 19, 1.
13. Δαν. 2, 45.

Χερουδικῶν καὶ Σεραφικῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, δικαίων, τῶν
 μὲν προτρεχόντων, τῶν δὲ προσυπαντώντων, τῶν μὲν ἡγουμένων,
 τῶν δὲ προηγουμένων, τῶν δὲ ἐπομένων, τῶν δὲ παρεπομένων,
 πάντων φωνῇ μιᾷ ἐν εὐφροσύνῃ βοῶντων· Ἄσατε τῷ Κυρίῳ· αἰνέ-
 5 σατε τὸν Κύριον· εὐλογημένος Κύριος ἐπὶ δίκαιον ὄρος τὸ ἅγιον
 αὐτοῦ, καὶ ἀννυρωθήτω ὁ οὐρανὸς εἰς τὸ μετέωρον. Τίς οὖν ἤκουσεν
 ἐξ αἰῶνος τοιοῦτον ἐξόδιον, ᾧ φιλόχριστοι; τίς ἔγνω τηλικαύτης
 κηδείας προπομπήν; τίς ἤσθετο τοιαύτης μεταβάσεως πώποτε, οἷας
 ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου μου ἠξίωται; Καὶ οὐκ ἀπεικός· ἐπειδήπερ
 10 οὐδέ τις ὑπέρτερος αὐτῆς δέδεικται, μειζοτέρας οὔσης ἀπάντων.

Φρίττει μου οὖν τὸ πνεῦμα τὸ μεγαλεῖον τῆς μεταστάσεώς σου,
 ᾧ Παρθένε, διενθυμούμενος· ἐκπλήττεται μου ὁ νοῦς τὸ τῆς κοιμή-
 σεώς σου θαυμάσιον ἀναλογιζόμενος· συνδέεται μου ἡ γλῶττα τὸ
 τῆς παλινζωΐας σου μυστήριον ἐκδιηγουμένη· τίς γὰρ ἐστὶν ἐκεῖνος,
 15 ὃς ἐπαξίως ἀκουστάς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις σου, διηγήσοιτο
 πάντα τὰ θαυμάσιά σου; ποῖος νοῦς ὑψηγορῶν ῥητορεύσει; ποῖα
 γλῶσσα μεγαληγοροῦσα φθέγγεται καὶ τὰ σὰ ἐξείποι, τὰ σὰ παρα-
 στήσει, τοῖς σοῖς προσβάλλει ῥήμασιν, ἢ τῶν σῶν ἐφικνεῖται θαυμα-
 σίων τελετῶν, πανηγύρεων, ἑορτῶν, διηγήσεων, ἐγκωμίων, μεθ' ὧν
 20 καὶ τοῦ παρόντος μυστηρίου ἀσθενεῖ, ἀτονεῖ, ἀποτυγχάνει, ἀπελέγ-
 χεται; Καὶ γὰρ ὑπερέχεις, ὑπερβάλλεις, ὑπερτερεῖς ἀσυγκρίτως, ἐν
 ὕψει καὶ μεγέθει τοῦ ἀνωτάτου πόλου, ἐν ἀγνεΐας λαμπρότητι τοῦ
 ἡλιακοῦ φάους, ἐν παρρησίας οἰκειώσει τῆς ἀγγελικῆς ἀξίας, πά-
 σης τῆς αὐλοῦ καὶ λογικῆς οὐσίας νοητῶν τε καὶ νοερῶν δυνάμεων.

25 ζ'. Ἄλλ' ᾧ τῆς ἐπιφανοῦς σου καὶ λαμπρᾶς (δι' ἡδονῆς γὰρ ἔχω
 λέγειν) πανηγύρεως! ὦ τῆς σημειοφόρου καὶ θαυματοποιοῦ μετα-
 στάσεώς σου! ὦ τῆς ζωοπαρόχου καὶ ἀειφθαρτοδωρήτου ἐντα-
 φιάσεώς σου τῆς φωτοκνήτορος! Ἄλλὰ τὰς νεφέλας διασχοῦσα καὶ
 εἰς οὐρανὸν ἀνιούσα καὶ εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἰσιούσα, ἐν φωνῇ
 30 ἀγαλλιάσεώς τε καὶ ἐξομολογήσεως κατευλογῆσαι ἀξίωσον, Θεο-
 τόκε, τὰ τῆς οἰκουμένης πέρατα· πρεσβείαις σου τοὺς ἀέρας εὐκρα-
 τοῦσα, τοὺς ὄμβρους εὐκαίρως δωρουμένη, τοὺς ἀνέμους εὐθε-
 τοῦσα, τὴν γῆν εὐκαρποῦσα, τὴν Ἐκκλησίαν εἰρηνεύουσα, τὴν

Χερουδικῶν καὶ Σεραφικῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, δικαίων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι ἔτρεχαν μπροστὰ, ἄλλοι πήγαιναν νὰ τοὺς προῦπαντήσουν, ἄλλοι ἦταν ὁδηγοί, ἄλλοι προπορεύονταν, καὶ ἄλλοι ἀκολουθοῦσαν, ἐνῶ ἄλλοι παρακολουθοῦσαν, καὶ ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ φώναζαν μὲ χαρὰ· Ψάλετε στὸν Κύριο· δοξολογῆστε τὸν Κύριο· εὐλογημένος ὁ Κύριος γιὰ τὸ δίκαιο καὶ ἅγιο ὄρος του· καὶ ἅς σηκωθεῖ ὁ οὐρανὸς ψηλὰ στὸ διάστημα. Ποιὸς λοιπόν, φιλόχριστοί μου, στοὺς αἰῶνες ἄκουσε τέτοια ἐκφορὰ νεκροῦ; Ποιὸς εἶδε τόσο μεγάλη προπομπὴ κηδείας; Ποιὸς αἰσθάνθηκε τέτοια συνοδεία ποτέ, σὰν αὐτὴν ποὺ ἀξιώθηκε ἡ Μητέρα τοῦ Κυρίου; Καὶ ἦταν πολὺ φυσικό, γιατί κανένας δὲν εἶχε φανεῖ ἀνώτερος ἀπὸ αὐτήν, ἡ ὁποία ἦταν ἀνώτερη ὅλων.

Τρέμει ἀπὸ συγκίνηση τὸ πνεῦμα μου, Παρθένε, ὅταν θυμᾶμαι τὸ μεγαλεῖο τῆς μετάστασής σου. Μένει κατάπληκτος ὁ νοῦς μου ἀναλογιζόμενος τῇ θαυμάσια κοίμησὲς σου. Δένεται ἡ γλῶσσα μου ὅταν διηγεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀναβίωσής σου. Γιατί ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ κάνει ἐπάξια νὰ ἀκουστοῦν ὅλοι οἱ ἔπαινοί σου, καὶ θὰ διηγηθεῖ ὅλα τὰ θαυμαστά σου; Ποιὸς νοῦς ποὺ διαθέτει ὕψος ὑψηλὸ θὰ τὰ διακηρύξει; Ποιὰ γλῶσσα μεγαλήγορη θὰ φωνάξει δυνατὰ καὶ θὰ διηγηθεῖ τὰ δικά σου, θὰ παρουσιάσει καὶ θὰ προβάλλει τὰ λόγια σου, ἢ θὰ φθάσει νὰ περιγγράψει τὶς θαυμάσιες τελετές, τὶς πανηγύρεις, τὶς γιορτές, τὶς διηγῆσεις καὶ τὰ ἐγκώμια, ὅταν καὶ γιὰ τὸ τωρινὸ μυστήριον ἀδυνατεῖ, ἔξασθενεῖ, ἀποτυχαίνει καὶ ἐπικρίνεται; Γιατί ὑπερέχεις, ὑπερβάλλεις, εἶσαι ἀσύγκριτα ἀνώτερη, ὡς πρὸς τὸ ὕψος καὶ τὸ μέγεθος, ἀπὸ τὸν ἀνώτατο πόλο, ὡς πρὸς τὴ λαμπρότητα τῆς καθαρότητάς σου, ἀπὸ τὸ ἡλιακὸ φῶς, ὡς πρὸς τὴν οἰκείωση τῆς παρρησίας, ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴ τάξη, καὶ ἀπὸ ὅλη τὴν αἴυλη καὶ λογικὴ οὐσία τῶν νοητῶν καὶ τῶν νοερῶν δυνάμεων.

6. Πόσο θαυμαστὴ ἀλήθεια εἶναι ἡ ἔνδοξη καὶ λαμπρὴ (τὸ λέγω μὲ εὐχαρίστηση) πανήγυρὴ σου! Πόσο θαυμαστὴ καὶ θαυματουργικὴ εἶναι ἡ μετάστασή σου! Πόσο θαυμαστός εἶναι ὁ ἔνταφιασμός σου ποὺ χαρίζει ζωὴ καὶ δωρίζει ἀφθαρσία, σὺ ποὺ γέννησες τὸ φῶς! Ἀλλὰ τώρα ποὺ διέσχισες τὰ σύννεφα καὶ ἀνέβηκες στὸν οὐρανὸ καὶ μπῆκες στὰ ἅγια τῶν ἀγίων μὲ φωνὴ ἀγαλλίασης καὶ δοξολογίας, εὐλόγησε, Θεοτόκε, τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, στέλνοντας μὲ τὶς πρεσβεῖες σου εὐκρατους ἀέρες, χαρίζοντας βροχὲς στὸν κατάλληλο καιρὸ, κάνοντας οὐρίους τοὺς ἀνέμους, τὴ γῆ νὰ δίνει καρποὺς καλοῦς, τὴν Ἐκκλησία

Ὁρθοδοξίαν κρατύνουσα, τὴν βασιλείαν φυλάττουσα, τὰ θάρβαρα
 ἔθνη ἀποσοδοῦσα, ἅπαν τὸ Χριστιανῶν φύλον περιέπουσα, εἶτα καὶ
 τῆς ἐμῆς τολμηρίας συγγινώσκουσα. Σοῦ γάρ ἐστι τὸ λόγιον, καὶ σύ,
 ὦ Μήτηρ Θεοῦ, τὸ ἐσόμενον προφητικῶς ἐμελώδησας «Ἴδου γάρ»,
 5 φησίν, «ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί». Ἐπεὶ οὖν οὐχ
 οἶόν τε διαπίπτειν σου τὸν θεόφραστον λόγον, δέξαιο κάμου τοῦ
 ἀναξίου σου οἰκέτου τὴν κατὰ δύναμιν πρόσρησιν καὶ «Ἀπόδος
 τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου»· σθένει τε τῶν πρεσβειῶν σου
 στήριξόν με, σὺν τῷ διαφέροντι μοι πατρὶ καὶ τῇ ἀνατεθειμένῃ ποι-
 10 μνῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ
 κράτος, σὺν τῷ παντοκράτορι Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν
 καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

νά εἰρηνεύει, τὴν Ὁρθοδοξία νά εἶναι δυνατή, φυλάγοντας τὴ βασιλεία, ἀπομακρύνοντας τὰ βάρβαρα ἔθνη, φροντίζοντας ὅλο τὸ πλήρωμα τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ συγχωρώντας τὴ δική μου θρασύτητα. Γιατὶ δικός σου εἶναι ὁ λόγος αὐτός καὶ σύ, Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἔψαλες προφητικᾶ αὐτὸ πὺ θὰ συνέβαινε· Γιατὶ λέγει· «Νᾶ, ἀπὸ τώρα θὰ μὲ μακαρίζουν ὅλες οἱ γενεές»¹⁴. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατόν νά διαψευσθεῖ ὁ θεόφραστος λόγος σου, δέξου καὶ ἀπὸ ἐμένα τὸν ἀνάξιο δοῦλο σου τὴν ἀνάλογη πρὸς τὶς δυνάμεις μου προσφώνηση, καὶ «δῶσε μου τὴν ἀγαλλίαση πὺ χαρίζει ἢ ἐκ μέρους σου σωτηρία μου»¹⁵, καὶ μὲ τὴ δύναμη τῶν πρεσβειῶν σου στήριξέ με, μαζί μὲ τὸν Πατέρα πὺ μὲ ἀνέχεται καὶ τὸ ποιμνιο πὺ μοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμη, μαζί μὲ τὸν παντοδύναμο Πατέρα καὶ τὸ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

14. Λουκᾶ 1, 48.

15. Ψαλμ. 50, 14.

E.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΑΞΙΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΩΝ ΤΑΓΜΑΤΩΝ

α'. Ἀρχιστρατήγων ἡμᾶς νοερῶν περιήγησαν σάλπιγγες, καὶ
θείων ἱερῶν λειτουργῶν περιήστραψαν χάριτες ὑμνολόγων γρηγό-
ρων πρὸς ὕμνους ἐγρηγορέναι συνήθροισαν τάγματα, καὶ τάξεις
αὐτῶν ὑλικοῖς σύννυμοι χορείαν συνέστησαν ὁ τῶν ἄνω χοροστά-
5 τῆς καὶ τῶν κάτω, ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ ταξιαρχεῖ σήμερον. Καὶ τίς γὰρ
οὗτος, ὁ τοσοῦτος Μιχαὴλ πρὸς χάριτος Θεοῦ λαμπρυνόμενος καὶ
βροτοῖς θείων ἐλλάμψεων μεσίτης γενόμενος; Νόμοι μὲν οὖν καὶ θε-
οπαγεῖς ὁμοῦ καὶ πανδίκαιοι, ταῖς ἀρχιδότοις πρὸς ἄνδρας ἐξη-
φάνθησαν θεοτυπίας, καὶ μάλιστα πλείστους ἐξ εὐεργετῶν δωρεᾶς
10 κομιζομένους, μὴ ἀμνήμονας ὁμοῦ τε καὶ ἀγνώμονας καθίστασθαι
πρὸς τοὺς αὐτοῦ προστάτας, ἀλλὰ μὴν τέως ἦν ἔχει πᾶς πᾶσαν φύ-
σεως δύναμιν κηρύττειν τὰς χάριτας προστάται τοίνυν ὀξεῖς καὶ
θερμοὶ πρὸς Θεόν, καὶ πρέσβεις θνητῶν ἄοκνοι ὁμοῦ τε καὶ ἅπαν-
στοι, οἱ ἐκ φιλανθρώπου Δεσπότητος λαβόντες τὸ φιλάνθρωπον, φι-
15 λάνθρωποι ἄγγελοι, τὸ πρωτόκτιστον ἐξ ἀκτίστου φωτὸς μεταδοτι-
κῶς τοῦ φωτὸς φωτιζόμενοι ἄγγελοι, ὁ πρῶτος μὲν πρὸ τοῦ κό-
σμου ὑπερκόσμιος κόσμος, καὶ τούτῳ τῷ κόσμῳ τὸν ὑπερκόσμιον
κόσμον Χριστὸν προκηρύξαντες ἄγγελοι οἱ ἀμεσίτευτοι μεσίται
πρὸς Θεὸν τῶν βροτῶν, θεοὶ τῇ θεώσει ἐκ Θεοῦ, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει
20 λεγόμενοι ἄγγελοι τῆς ἄνω πόλεως τῆς ἐλευθέρας ἐλευθεροπολι-
ται, ἧ γε ἡ ἄνω ἐλευθέρα Ἱερουσαλήμ, ἡ μήτηρ πάντων τῶν συνε-
λευθέρων Χριστοῦ ἄγγελοι, τὸ ἔμψυχον καὶ νοερὸν πῦρ, ἡ λογικὴ
Θεοῦ φλόξ ἄγγελοι τὰ φαινὰ καὶ ὑπέριερα καὶ μετέωρα ὑπερόρια
καὶ αἰώνια ὄρη, «δι' ὧν φωτίζει ἡμᾶς θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰώ-

ΣΤΗ ΣΥΝΑΞΗ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΩΝ ΤΑΓΜΑΤΩΝ

1. Σάλπιγγες νοερῶν ἀρχιστατήγων ἀντήχησαν γύρω μας, καὶ ἄστραψαν θεϊκῶν ἱερῶν λειτουργῶν χάριτες. Συγκέντρωσαν τάγματα γρήγορων ὑμνολόγων ποὺ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ψάλουν, καὶ τάξεις αὐλῶν ψάλλοντας μαζί μὲ ὑλικούς ὀργάνωσαν χορωδία. Ὁ χοράρχης τῶν ἄνω καὶ κάτω εἶναι σήμερα ταξιάρχης στὸν οἶκο αὐτόν· καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ τόσο μεγάλος Μιχαήλ ποὺ λάμπει ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται μεσίτης θεϊκῶν ἀκτινοβολιῶν στοὺς ἀνθρώπους; Νόμοι θεοῦ-δρυτοὶ καὶ κατὰ πάντα δίκαιοι, ποὺ ὀρίστηκαν σύμφωνα μὲ τοὺς ἀρχικούς ὁμοίους τοῦ Θεοῦ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων μάλιστα προῆλθαν ἀπὸ τὶς δωρεές εὐεργετῶν, ὀρίζουν νὰ μὴ λησμονοῦν οὔτε νὰ εἶναι ἀγνώμονες πρὸς τοὺς προστάτες τους, ἀλλὰ ἀντίθετα μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς φύσεώς τους νὰ διακηρύττουν τὶς χάρες. Προστάτες λοιπὸν γρήγοροι καὶ θερμοὶ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρέσβεις τῶν θνητῶν ἀκούραστοι μαζί καὶ ἀκατάπαυστοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν πάρει ἀπὸ τὸν φιλόανθρωπο Δεσπότη τὴ φιλανθρωπία, οἱ φιλόανθρωποι ἄγγελοι, φωτιζόμενοι ἀπὸ τὸ πρωτόκτιστο φῶς ποὺ μεταδίδεται σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὸ ἄκτιστο φῶς. "Ἄγγελοι, ὁ πρῶτος πρὸ τοῦ κόσμου ὑπερκόσμιος κόσμος, ποὺ πρῶτοι κήρυξαν στὸν κόσμο αὐτόν τὸν ὑπερκόσμιο κόσμο, δηλαδὴ τὸν Χριστό." Ἄγγελοι, οἱ ἀμεσίτευτοι μεσίτες τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεό, οἱ ὁποῖοι λέγονται θεοὶ ἐξαιτίας τῆς θέωσής τους ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ ὄχι κατὰ φύση. "Ἄγγελοι, ἐλεύθεροι πολῖτες τῆς ἐλεύθερης ἄνω πόλης, ποὺ εἶναι ἡ οὐράνια ἐλεύθερη Ἱερουσαλήμ, ἡ μητέρα ὅλων τῶν ἐλεύθερων μαζί μὲ τὸν Χριστό." Ἄγγελοι, ἡ ἔμψυχη καὶ νοερὴ φωτιά, ἡ λογικὴ φλόγα τοῦ Θεοῦ. "Ἄγγελοι, τὰ φωτεινὰ καὶ ψηλότερα καὶ μετέωρα πάνω ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ αἰώνια ὄρη, «διὰ τῶν ὁποίων μᾶς φωτίζει ἀπὸ τὰ αἰώνια ὄρη»¹." Ἄγγελοι τοῦ προσκηνίου, οἱ

1. Ψαλμ. 75, 5.

νίων»· ἄγγελοι πρόσκηνοι ἑτομασται τῶν ἄνω σκηναῶν καὶ μονῶν·
 «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων! Εἰς ἃ ἐπι-
 ποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἰς τὰς αὐλάς σου, Κύριε». Διότι
 «φῶς ἀγαλλιᾶσεως καὶ σωτηρίας ἐν ταῖς ἀγγελικαῖς σκηναῖς τῶν
 5 δικαίων», καὶ «ἐν φωνῇ ἀγαλλιᾶσεως καὶ ἔξομολογήσεως, ἐν ἤχοις
 ἑορταζόντων, ἐν τόπῳ σκηνηῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ,
 ἐν ᾧ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐ-
 τοῦ, ἐν ᾧ ἀπλότης ζωῆς εἰρηναία καὶ ἀστασίαστος, «ἐν ᾧ μέγας καὶ
 φοβερός ἐστι ἐπὶ πάντα τοὺς περικύκλω αὐτοῦ»· ἐν ᾧ ἡ κρυφίον-
 10 στος σιγὴ τῶν ἐπινικίων ὕμνων· ἐν ᾧ αἱ ἀόρατοι θεοφωταὶ τῶν
 ἀφθέγκτων καὶ διαπρυσίων ὑμνολογιῶν· ἐν ᾧ ἡ ἀνέσπερος φωτο-
 χυσία τὰ ἄϋπνα τῶν ἀσωμάτων καταυγάζουσα ὄμματα· ἐν ᾧ οἴκῳ
 Θεοῦ νοερῶ ἐκείνων τῶν ἀστέρων ἄγυρις, ἀγγελικῶν, λέγω, δυνά-
 μεων συνεργουσῶν ἡμῖν πρὸς τὰ κρείττονα, αἰεὶ πρὸς διακονίαν
 15 πρὸς ἡμᾶς ἐκ Θεοῦ ἀποστελλόμενοι, διὰ τοὺς μέλλοντας κλη-
 ρονομεῖν σωτηρίαν.

β'. Ἀγγελικῶν δυνάμεων τῶν ἀσωμάτων, στρατευμάτων ἀθα-
 νάτων, ἐν οἷς Θεοῦ ὑπουργοὶ ὁμοῦ καὶ λειτουργοὶ διάφορος ἢ στά-
 σις, διάφοροι αἱ προσηγορίαι, διάφοροι αἱ ἀξίαι, μία ἢ οὐσία,
 20 πολυτρόπους ἔχουσα τὰς ἐργασίας· τάξεις ὑμνολογικαὶ καὶ οὐ-
 ρανῶν φυλακτικαὶ καὶ Θεῶ ἀμέσως παραστατικαί, τάξεις ἐσώτε-
 ραι, τάξεις ἐξώτεροι, αἱ καὶ πύλαι οὐρανῶν προσαγορεύονται· τά-
 ξεις ὑψηλότεραι, τάξεις κατώτεροι, αἱ πρὸς τὰς ἀνωτέρας ποτέ
 ἔλεγον «Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν»· τάξεις ἀποστέλλουσαι,
 25 τάξεις ἀποστελλόμεναι, τάξεις μυσταγωγούσαι, τάξεις μυσταγω-
 γούμεναι· διαφόρων ἀγγέλων διάφοροι αἱ τάξεις· ἄγγελοι τῷ ἀέρι
 ἐφίπτανται, τὰς ψυχὰς τῶν ἀγίων ἐκ τῶν πνευμάτων τοῦ ἀέρος
 διασώζοντες καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, φησὶ τελευ-
 τῶν· «Ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν»· διὸ καὶ ἄγ-
 30 γελοι τὴν ἐπιγείου κόσμου διοίκησιν ἐμπιστεύονται, νεύματι Δε-

ὅποιοι ἐτοιμάζουν τὶς οὐράνιες σκηνές καὶ μονές. «Πόσο ἀγαπητὰ εἶναι τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων! Σ' αὐτὰ ποθεῖ διακαῶς νὰ εἰσέλθει καὶ λειώνει ἀπὸ τὸν πόθο ἢ ψυχὴ μου στὶς αὐλές σου, Κύριε»²· γιατί «φῶς ἀγαλλίασης καὶ σωτηρίας ὑπάρχει στὶς ἀγγελικὲς σκηνές τῶν δικαίων»³, καὶ «φωνὴ ἀγαλλίασης καὶ δοξολογίας καὶ ἤχοι αὐτῶν ποὺ γιορτάζουν στὸν τόπο τῆς θαυμαστῆς σκηνῆς μέχρι τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ»⁴, «στὸν ὅποιο ὅλοι οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, οἱ δυνατοὶ καὶ ἰσχυροί, ἐκτελοῦν κάθε λόγο του»⁵, στὸν ὅποιο ὑπάρχει ἀπλότητα ζωῆς, εἰρηνικὴ καὶ ἀστασίαση· «Στὸν ὅποιο ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος καὶ φοβερός σὲ ὅλους ὅσους στέκονται γύρω ἀπὸ αὐτόν»⁶, μέσα στὸν ὅποιο ψάλλονται οἱ ἀπόρρητες θεϊκὲς μυσταγωγίαι τῶν ἱερώτατων αἰνῶν· στὸν ὅποιο τελοῦνται οἱ ἀόρατες θεοφωτίες τῶν ἀλάλητων καὶ διαπεραστικῶν ὑμνολογιῶν· στὸν ὅποιο ὑπάρχει ἡ διαρκὴς φωτοχυσία, ποὺ φωτίζει τὰ ἄυπνα μάτια τῶν ἀσωμάτων, καὶ στὸν ὅποιο νοερό οἶκο τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει συνάθροιση ἐκείνων τῶν ἀστεριῶν, δηλαδὴ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, ποὺ μᾶς βοηθοῦν πρὸς τὰ ἀνώτερα, ποὺ στέλνονται διαρκῶς ἀπὸ τὸν Θεὸ σὲ μᾶς γιὰ νὰ μᾶς ὑπηρετοῦν, γι' αὐτοὺς ποὺ πρόκειται νὰ κληρονομήσουν τὴ σωτηρία⁷.

2. Τῶν ἀσώματων ἀγγελικῶν δυνάμεων, τῶν ἀθάνατων στρατευμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπηρέτες καὶ λειτουργοὶ βρίσκονται μαζί, εἶναι διαφορετικὴ ἡ στάση, διαφορετικὰ τὰ ὀνόματα, διαφορετικὲς οἱ τάξεις, ἀλλὰ ἡ οὐσία εἶναι μία, ποὺ ἔχει διαφορετικοὺς τρόπους ἐργασίας. Ὑπάρχουν τάξεις ὑμνολογικὲς, καὶ ἄλλες ποὺ φρουροῦν τοὺς οὐρανοὺς καὶ παραστέκονται ἄμεσα στὸν Θεό, ὑπάρχουν τάξεις ἐσωτερικὲς, τάξεις ἐξωτερικὲς, οἱ ὁποῖες ὀνομάζονται καὶ πύλες τῶν οὐρανῶν· ὑπάρχουν τάξεις ὑψηλότερες καὶ τάξεις κατώτερες, οἱ ὁποῖες κάποτε ἔλεγον στὶς ἀνώτερες· «Σηκῶστε τὶς πύλες οἱ ἄρχοντές σας»⁸. Ὑπάρχουν τάξεις ποὺ κάνουν ἀποστολές, τάξεις ποὺ ἀποστέλλονται, τάξεις ποὺ μυσταγωγοῦν, τάξεις ποὺ μυσταγωγοῦνται. Οἱ τάξεις τῶν διαφόρων ἀγγέλων εἶναι διαφορετικὲς. Ὑπάρχουν ἄγγελοι ποὺ πετοῦν στὸν ἀέρα καὶ διασώζουν τὶς ψυχές τῶν ἁγίων ἀπὸ τὰ πνεύματα τοῦ ἀέρα. Καὶ αὐτὸ φανερώνοντάς το ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ὅταν πέθαινε, λέγει· «Ὁ ἄγγελος ποὺ μὲ γλύτωνε ἀπὸ ὅλα τὰ κακά»⁹. Γι' αὐτὸ καὶ σὲ ἀγγέλους ἀνατίθεται ἡ διοίκηση τοῦ ἐπίγειου κόσμου, ἐκτε-

4. Ψαλμ. 41, 5.

7. Ἑβρ. 1, 14.

5. Ψαλμ. 102, 20.

8. Ψαλμ. 23, 7.

6. Ψαλμ. 88, 8.

9. Γεν. 48, 16.

σποτικῶ ποιούμενοι τὴν πρέπουσαν πρόνοιαν· ἄγγελος πάση ψυχῇ Χριστιανοῦ ἀληθοῦς ἐμπεπίστευται ὑπὸ Θεοῦ εἰς τήρησιν καὶ ἀντίληψιν· «Μὴ δάῃς», γάρ, φησὶν, «εἰς σάλον τὸν πόδα σου, καὶ οὐ νυστάξει ὁ φυλάσσῶν σε». Καὶ πάλιν· «Ὁράτε», φησί, «μὴ κατα-
 5 φρονήσατε ἐνὸς τῶν ἐλαχίστων τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»· ἀλλ' ἐκάστη μὲν ψυχῇ ὡς θεοσεβεῖ ἄγγελος ὑπὸ Θεοῦ δεδώρηται· ἐκάστῳ δὲ ὅλῳ πιστῶ ἔθνει εἷς ἄγγελος εἰς πρόνοιαν ὑπὸ Θεοῦ παραδέδωται· «Ἔστησε» γάρ, φη-
 10 σὶν, «ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ»· δι' ἀγγέλων οὐρανόων, Θεοῦ μυστηρίων ἐπὶ γῆς μετάδοσις δι' ἀγγέλων, ὑδάτων καὶ πηγῶν τήρησις ὁμοῦ τε καὶ ἴασις δι' ἀγγέλων τοῖς ἀξίοις πειρασμῶν λύτρωσις· «Παρεμβαλεῖ» γάρ, φησὶν, «ἄγγελος Κυρίου κύκλω τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς»· δι' ἀγγέλων καὶ μαρ-
 15 τύρων τῶν λειψάνων τήρησις· «Κύριος φυλάσσει πάντα τὰ ὅσα αὐτῶν», εἰ καὶ μυστικώτερός πως τούτων τῶν ὁστέων ὁ λόγος δι' ἀγγέλων καὶ Θεοῦ τηροῦνται θυσιαστήρια, καὶ ναοὶ τῶν πιστῶν διαφυλάσσονται· δι' ἀγγέλων δεήσεις καὶ προσευχαὶ ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν τῷ Θεῷ προσάγονται, ὁμοῦ τε καὶ αἱ θεῖαι δωρεαὶ τοῖς
 20 ἀνθρώποις παρέχονται· καὶ πᾶν μικροῦ δεῖν ἐπὶ γῆς Θεοῦ δι' ἀγγέλων τελεῖται μυστήριον.

γ'. Οὕτω ποτὲ τέταχεν ὁ Θεὸς ἀψευστῆ τὰ Χερουβὶμ εἰδότα τηρεῖν τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, τοῖς ἀναξίοις ἀπρόσιτον· οὕτω σχηματίζει τῷ Ἀβραάμ, τρισάγγελον αὐτῷ ἐν εἴδει ἀνδρῶν ἐπιστήσας χορόν,
 25 τὸν τρισάγιον τῆς Τριάδος μηνύοντα θεσμόν· οὕτω τε αὐθις δύο ταύτης τῆς ἀγγελικῆς Τριάδος ἐν Γομόρροις ἐμφανίζει τῷ Λώτ, δεικνὺς ἐπὶ τι τῷ ἐκείσε τιμωριῶν, ὅτι ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν πᾶσαν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ, συμπαρόντος αὐτῷ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος φυσικῶς· οὕτω καὶ Ἰακώβ ὀπτάνεται παλαιστῆς ἄγγε-
 30 λος, εἰς νόμου τύπον τοῦ δι' ἀγγέλου λαληθέντος· οὕτω καὶ Μωϋσεὶ τῷ πάνυ ἐν πυρὶ φλογὸς ἀγγέλων ὁ πύρινος ποταμὸς ὀπτάνεται, τὴν ποηφόρον πυράρδεντον ἀλυμάντως περιφλέγων βάτον, προ-

10. Ψαλμ. 120, 3.

11. Ματθ. 18, 10.

12. Δευτ. 32, 8.

λώντας τὴν ἀνάλογη φροντίδα μὲ ἓνα νεῦμα τοῦ Κυρίου. Ἐγγελος ἀναλαμβάνει ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴ διατήρηση καὶ βοήθεια κάθε ψυχῆς ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ· γιατί λέγει· «Μὴν ἀφήσεις τὸ πόδι σου νὰ σαλευθεῖ, καὶ δὲν θὰ νυστάξει αὐτὸς ποὺ σὲ φυλάγει»¹⁰. Καὶ πάλι λέγει· «Προσέξτε νὰ μὴ περιφρονήσετε κανένα ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν σὲ μένα, γιατί σᾶς λέγω, ὅτι οἱ ἄγγελοι τοὺς βλέπουν τὸ πρόσωπο τοῦ Πατέρα μου στοὺς οὐρανοὺς»¹¹. Ἄλλὰ σὲ κάθε ψυχὴ ποὺ σέβεται τὸν Θεό, δωρήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἓνας ἄγγελος, καὶ σὲ κάθε πιστὸ ἔθνος παραδόθηκε ἓνας ἄγγελος ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ τὸ φροντίζει· Γιατί λέγει· «Ἔορισε τὰ σύνορα τῶν ἐθνῶν ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ»¹². Μὲ τοὺς οὐράνιους ἀγγέλους γίνεται ἡ ἀποκάλυψη τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ, μὲ τοὺς ἀγγέλους γίνεται ἡ διατήρηση καὶ ἴαση τῶν πηγῶν, μὲ τοὺς ἀγγέλους γίνεται ἡ λύτρωση τῶν ἀξίων ἀπὸ τοὺς πειρασμούς· γιατί λέγει· «Θὰ περικυκλώσει ὁ ἄγγελος Κυρίου ἐκείνους ποὺ τὸν φοβοῦνται καὶ θὰ τοὺς γλυτώσει»¹³. Μὲ τοὺς ἀγγέλους γίνεται ἡ διατήρηση τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων, σύμφωνα μὲ τὸ, «Ὁ Κύριος φυλάγει ὅλα τὰ ὄσῃα τους»¹⁴, ἂν καὶ ὁ λόγος γιὰ τὰ ὄσῃα αὐτὰ εἶναι κάπως μυστικός. Μὲ τοὺς ἀγγέλους διατηροῦνται καὶ τὰ θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ καὶ διαφυλάσσονται οἱ ναοὶ τῶν πιστῶν. Μὲ τοὺς ἀγγέλους μεταφέρονται οἱ δεήσεις καὶ προσευχὲς ἀπὸ τὴ γῆ πρὸς τὸν οὐρανὸ στὸν Θεό, καὶ μ' αὐτοὺς πάλι δίνονται στοὺς ἀνθρώπους οἱ θεῖες δωρεές. Καὶ σχεδὸν κάθε μυστήριον τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ τελεῖται μέσω τῶν ἀγγέλων.

3. Ἐτσι κάποτε ὁ Θεὸς διέταξε ἀληθινὰ τὰ Χερουβὶμ νὰ φυλάγουν τὸ δέντρο τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ εἶναι ἀπλησίαστο στοὺς ἀνάξιους¹⁵. Ἐτσι σχημάτισε γιὰ τὸν Ἄβραάμ χορὸ ἀπὸ τρεῖς ἀγγέλους, μὲ τὴ μορφή τριῶν ἀνδρῶν, γιὰ νὰ φανερώσει τὸν τρισάγιο θεσμὸ τῆς Τριάδος¹⁶. Ἐτσι καὶ πάλι δύο ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀγγελικὴ Τριάδα ἐμφανίζει στὰ Γόμορρα στὸν Λῶτ¹⁷, δείχνοντας μὲ τίς ἐκεῖ τιμωρίες, ὅτι ὁ Πατέρας δὲν κρίνει κανένα, ἀλλὰ ὅλη τὴν κρίση τὴν ἀνέθεσε στὸν Υἱό, μὲ τὴν παρουσία φυσικὰ σ' αὐτὸν καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐτσι καὶ στὸν Ἰακώβ ἐμφανίζεται ἄγγελος παλαιστής¹⁸, πρὸς προτύπωση τοῦ νόμου ποὺ εἰπώθηκε μέσω ἀγγέλου. Ἐτσι καὶ στὸν μεγάλο Μωυσῆ ἐμφανίζεται μὲ τὴ μορφή φωτιᾶς ὁ πύρινος ποταμὸς ἀγγέλων φλέγοντας τὴ

13. Ψαλμ. 33, 8.

16. Γεν. 18, 1 ἔ.

14. Ψαλμ. 3, 21.

17. Γεν. 19, 1 ἔ.

15. Γεν. 3, 24.

18. Γεν. 32, 24 ἔ.

διαγράφων Θεοῦ ἐν ἀκανθηφόρῳ τῆς ἀμαρτίας φύσει βροτῶν
 ἀσύγχυτον ἔνωσιν· οὕτω δι' ἀγγέλων ὠλοθρεύετο τότε ταχίστη τινὶ
 ἀψοφητὶ χειρὶ ἀξιφί τῇ νυκτὶ Φαραωνίτιδος γονῆς τὰ πρῶτα νεο-
 γνά, ἀβλαβοῦς τηρουμένου τοῦ τῶν Ἑβραίων φύλου· οὕτω συνε-
 5 δούντο ἐν σχοίῃ, ἀγγελικῇ τῇ χειρὶ ἀλινήκτῳ βυθίῳ πηγῇ, ἄξονες
 τοῖς ἄξοσι σὺν τριστάταις στρατηγοῖς ὅθεν καθορῶντες δὴ οἱ ἀλά-
 στορες τὰς ἀγγελικὰς αὐτὰς συμποντιζούσας δυνάμεις, ἔλεγον·
 «Φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Ἰσραήλ, ὅτι Κύριος ὑπὲρ αὐτῶν πολεμεῖ
 τοὺς Αἰγυπτίους». Οὕτω μετὰ τοῦτο αὐθις ἐν στύλῳ πυρὸς μορφω-
 10 θεῖς ἄγγελος θεῖος, ὁδηγός, ὡς Χριστός, τοῦ λαοῦ, ἀνεδείκνυτο ἀ-
 πλανῆς, οὗ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου νεφέλης περιβαλλόμενος εἶδος,
 τὰς ἐπαύλεις καὶ καταπαύσεις τῷ λαῷ διακελεύεται. Οὕτω προσιόν-
 των πρὸς τὸ τῆς νομοθεσίας ὄρος τῶν νομοθετουμένων, διὰ πλειό-
 νων ἀγγέλων τὰς θεοτύπους ἐδέχοντο πλάκας, τῶν μὲν ἠχούντων
 15 σάλπιγγας ἤχῳ, τῶν δὲ τὸ ὄρος πυριμορφούντων, καὶ ἄλλων ἐν γνό-
 φῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ τοῦτο διακαπνιζόντων πρὸς τὸ ἔμφοβον
 καταστῆσαι λαόν, Θεοῦ ἀφοβίαν νοσοῦντα. Αὐθις τε πάλιν δι' ἀγ-
 γέλου Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ τὴν κατὰ τῶν ὁμοφύλων εὐηγγελίζετο νί-
 κην· Καὶ ὅπως πλείονας ἀγγέλους τῷ ἀρχαγγέλῳ συνάψωμεν (πεί-
 20 θομαι γὰρ τῷ ἑαυτῶν ἀρχιστρατήγῳ αἰεὶ συνευφραίνεσθαι), ἄγγελος
 μὲν ποτε ἐν Ἱερουσαλήμ τὸν Ἰσραὴλ διωλόθρευεν, ἕως ἂν ὁ μέγας
 Δαβὶδ τοὺς ἐν τῇ ἄλῳ τῆς Σιών θεοθυτήσας βόας, ἐν τοῖς ἀλωηφό-
 ροις τούτους ὀλοκαύτωσε, καὶ οὕτω τὴν τοῦ λαοῦ πληγὴν ἔπαυσεν.
 Ὅτι μὴ πάθωμεν καὶ τί παιδευθῶμεν; Ὅτι μόνῃ ἢ διὰ τῶν ξύλων τοῦ
 25 σταυροῦ προσενεχθεῖσα Χριστοῦ θυσία τὴν τοῦ Θεοῦ ἀπειλήν τῆς
 οἰκουμένης κατέπαυσεν· ἐκεῖ γάρ, ὡς ἀληθῶς ὁ μέγας Θεοῦ Φινεὲς
 ἔστη, καὶ ἐξιλίαστο ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐκόπασεν ἢ θραῦσις

δ'. Σκοπῆσαι δὲ θέμις καὶ κεῖνο, τοῦ ἀρχιστρατήγου ἡμᾶς χει-
 ραγωγούντος ἐπὶ τοῦ τῶν ἀγγέλων λόγου. Πῶς οὖν μιᾶς οὐσίας
 30 ὄντες, οὐ μίαν οὐδὲ ὁμοίαν τὴν μορφήν καὶ τὴν ὄπτασίαν ἐπὶ γῆς
 ἐπιδημοῦντες ἐπιδείκνυνται ἀνθρώποις, ἀλλὰ ποτὲ μὲν νεανίσκων
 μορφήν ἐπιδείκνυνται, ποτὲ δὲ στρατιωτῶν, καὶ ἄλλοτε ἱππέων, καὶ

19. Ἐξ. 3, 2. ἕ.

20. Ἐξ. 12, 29.

21. Ἐξ. 14, 25.

θαμνώδη βάτο χωρὶς νὰ τὴν καίει, προτυπώντας τὴν ἀσύγχυτη ἔνωση τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀγκαθωτὴ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες φύση τῶν ἀνθρώπων¹⁹. Ἔτσι μὲ τοὺς ἀγγέλους ἐξολοθρεύθηκαν τότε μὲ ἓνα ταχύτατο ἀθόρυβο χέρι χωρὶς ξίφος κατὰ τὴ διάρκεια νύχτας, τὰ πρωτότοκα νεογνὰ τῆς φυλῆς τοῦ Φαραώ, ἐνῶ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἔμεινε ἀβλαβές²⁰. Ἔτσι ἀπὸ ἀγγελικὰ χέρια δέθηκαν μὲ σχοινὶ μέσα στὸν βυθὸ τῆς θαλάσσης οἱ ἄξονες τῶν ἀρμάτων μαζί μὲ τοὺς ἄρχοντες στρατηγούς, ὁπότε βλέποντας οἱ μαροὶ νὰ τοὺς καταποντίζουν οἱ ἴδιες οἱ ἀγγελικὲς δυνάμεις, ἔλεγαν· «Ἄς φύγουμε ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλιῖτες, γιατί ὁ Κύριος πολεμᾷ μὲ τὸ μέρος τους ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων»²¹. Ἔτσι μετὰ ἀπὸ αὐτὸ πάλι ἄγγελος θεϊκός, μεταμορφωμένος σὲ στυλο φωτεινό, παρουσιάσθηκε ὁδηγὸς ἀλάνθαστος τοῦ λαοῦ ὡς ὁ Χριστός, τοῦ ὁποίου ἡ ὁμορφιὰ τοῦ προσώπου του ντυμένου τῆ μορφῇ νεφέλης ὑποδείκνυε τοὺς τόπους καταλύσεως καὶ ἀνάπαυσεως. Ἔτσι ὅταν οἱ νομοθετούμενοι πλησίασαν στὸ ὄρος τῆς νομοθεσίας δέχθηκαν τὶς θεοχάρακτες πλάκες μὲ περισσότερους ἀγγέλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι σάλπιζαν, ἄλλοι φωταγωγοῦσαν τὸ ὄρος, καὶ ἄλλοι μὲ ἀντάρρα καὶ πυκνὴ ὁμίχλη καὶ θύελλα τὸ γέμιζαν καπνοῦς, γιὰ νὰ φοβίσουν τὸν λαό, ὁ ὁποῖος ἔπασχε ἀπὸ ἔλλειψη φόβου τοῦ Θεοῦ²². Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐπίσης μὲσω ἀγγέλου δέχθηκε τὴν ἀγγελία τῆς νίκης ἐναντίον τῶν ὁμοφύλων του²³. Καὶ γιὰ νὰ προσθέσουμε περισσότερους ἀγγέλους στὸν ἀρχιστράτηγο (γιατὶ πιστεύω ὅτι εὐχαριστοῦνται μαζί μὲ τὸν ἀρχιστράτηγό τους), ἄγγελος κάποτε στὴν Ἱερουσαλήμ ἐξολόθρευε τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό, μέχρι πού ὁ μεγάλος Δαβὶδ θυσιάζοντας στὸν Θεὸ τὰ βόδια πού ὑπῆρχαν στὸ ἀλώνι τῆς Σιών τὰ ἔκαψε σ' αὐτὰ τὰ ἀλώνια καὶ ἔτσι σταμάτησε τὴν πληγὴ τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ πάθουμε καὶ νὰ διδαχθοῦμε τί; Ὅτι μόνη ἡ θυσία, πού προσφέρθηκε μὲ τὰ ξύλα τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, σταμάτησε τὴν ἀπειλὴ τῆς οἰκουμένης ἀπὸ τὸν Θεό. Γιατὶ ἐκεῖ στάθηκε σὰν ἀληθινὸς μεγάλος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ὁ Φινεές, καὶ τὸν ἐξευμένισε γιὰ μᾶς καὶ σταμάτησε ἡ καταστροφὴ.

4. Πρέπει ὅμως νὰ ἐξετάσουμε καὶ ἐκεῖνο, ἐπειδὴ ὁ ἀρχιστράτηγος μᾶς χειραγωγεῖ στὸν λόγο γιὰ τοὺς ἀγγέλους. Πῶς δηλαδή, ἀφοῦ ὅλοι τους εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας, ὅταν ἔρχονται στὴ γῆ δὲν δείχνουν μιὰ οὔτε ὅμοια μορφὴ στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἄλλοτε ἐμφανίζονται μὲ μορφὴ νεαρῶν, ἄλλοτε στρατιωτῶν, ἄλλοτε ἱππέων, ἄλλοτε πάλι σὰν

22. Ἐξ. 19, 16.

23. Ἰησ. Ναυῆ 5, 13 ἔ.

πάλιν ἑξαπτερούγων καὶ πολυομμάτων, καὶ αὐθις λεόντων, εἶτα
 βοῶν, καὶ πάλιν ἀετῶν, ποτὲ δὲ καὶ ἵππων πυρίνων, καὶ πάλιν τρο-
 χῶν καὶ ἀρμάτων; Ἡσαΐας μὲν οὖν ὁ θεῖος, ὅτε τὴν θεϊαν καὶ φρικω-
 δεστάτην ἐκείνην καὶ Δεσποτικὴν προεδρίαν τοῦ θείου καθεώρακε
 5 θρόνου, ἐν ᾧ, ὡς ἑώρα, ἐνίδρυτο ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἐν ἑξαπτερούγων
 εἶδει παριστάναι ἔφασκεν αὐτῷ τὰς ἀνωτάτω τῶν ἀγγελικῶν ὁμοῦ
 καὶ χερουδικῶν τάξεων δυνάμεις· καὶ ταῖς μὲν δυσὶ φησὶ πτέρυξι
 τὰ οἰκειᾶ συνεκάλυπτον πρόσωπα, ταῖς δὲ ἄλλαις δυσὶ τοὺς οἰκείους
 πόδας συνέσκεπον, καὶ ταῖς δυσὶν ἐπέταντο, τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω πε-
 10 ρικαλύπτονται μέρη, σημαίνουσαι μὲν διὰ τοῦ ὑποδείγματος, ὅτι
 καὶ τοῖς ἄνω ἐν οὐρανῷ, καὶ τοῖς κάτω ἐπὶ γῆς ἀόρατον καὶ ἀπόκρυ-
 φον καὶ συγκεκαλυμμένον ὑπάρχει τὸ τῆς θεότητος μυστήριον· ἢ τά-
 χα διὰ τοῦτο τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη ἔσκεπον διδάσκοντες, ὅτι καὶ τὰ
 πρὸ καταβάσεως τοῦ Λόγου καὶ Θεοῦ καὶ Χριστοῦ ἀκατάληπτα,
 15 ὡσαύτως καὶ τὰ μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀνάληψιν· τοῖς δὲ ἐν τῇ σαρκώσει,
 μέσοις ὡσανεὶ πτεροῖς, πιστεύουσα ἢ Ἐκκλησία, εἰς οὐρανὸν ὑψι-
 πετεῖ· ἴσως διὰ τοῦ ὑποδείγματος τῆς σκέπης τῶν προσώπων καὶ
 τῶν ποδῶν ἐκείνο ἡμῖν αἰνίττονται τὰ πανάγια Σεραφίμ, ὅτι οὔτε
 ἀρχὴν οὔτε τέλος τῆς θείας φύσεως ὄραν ἢ ἐξευρεῖν ἢ ἐννοεῖν δυ-
 20 νατόν· ἢ μὲν γὰρ τοῦ προσώπου σκέπη τὸ ἀόρατον ἐδήλου τῆς ἀκτί-
 στού φύσεως, ἢ δὲ τῶν ποδῶν πάλιν τὸ ἀπρόσιτον καὶ ἀπροσπέλα-
 στον.

ε'. Εἶτά φησιν ὁ θεῖος προφήτης ὁ ταῦτα ὁρῶν, ὅτι καὶ πλήρης
 ὁ οἶκος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. «Γνωστός ἦν τότε ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θε-
 25 ὅς, καὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ μόνῳ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ»· ἀλλ' ὅμως ἦν τοῖς
 νοεροῖς προεωρακότα τὰ διορατικὰ τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ
 ἐπὶ θρόνου καθεζομένου Θεοῦ Λόγου μυστήριον· καὶ ὅτι ἐπὶ γῆς
 ἀνθρώποις ὡς ἄνθρωπος μέλλει ὀπτάνεσθαι, καὶ ὁ ἄσαρκος σαρκου-
 30 σθαι διὰ σαρκὸς ὄρατός· καὶ πληροῦν πᾶσαν τὴν γῆν τῆς δόξης καὶ
 τῆς αἰνέσεως καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ· ἐκπλαγέντα τὴν ἄφραστον καὶ
 ἀκατάληπτον συγκατάβασιν, καὶ θαυμάσαντα τὴν ἄρρητον ἦν εἰς

ἔξαπτέρυγα καὶ πολυόμματα, καὶ ἄλλοτε σὰν λιοντάρια καὶ βόδια καὶ ἄετοί, καὶ κάποτε πάλι σὰν πύρινα ἄλογα καὶ τροχοὶ καὶ ἄρματα; Ὁ Ἡσαΐας λοιπὸν ὁ θεϊκός, ὅταν εἶδε ἐκείνη τὴ θεϊκὴ καὶ φοβερὴ καὶ δεσποτικὴ προεδρία τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, στὸν ὅποιον, ὅπως ἔλβεπε, ἦταν καθισμένος ὁ Θεὸς τῶν ὄλων, ἔλεγε ὅτι οἱ ἀνώτερες τῶν ἀγγελικῶν καὶ τῶν χερουβικῶν δυνάμεις παρίσταντο μὲ τὴ μορφὴ ἔξαπτέρυγων. Καὶ μὲ τὶς μὲν δύο πτέρυγες, λέγει, κάλυπταν τὰ πρόσωπά τους, μὲ τὶς ἄλλες δύο σκέπαζαν τὰ πόδια τους, καὶ μὲ τὶς ἄλλες δύο πετοῦσαν²⁴. Καὶ καλύπτοντας τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματός τους, φανέρωναν μὲ τὸ παράδειγμά τους αὐτό, ὅτι καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονταν πάνω στὸν οὐρανό, καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ ζοῦσαν κάτω στὴ γῆ, τὸ μυστήριον τῆς θεότητος εἶναι ἀόρατον καὶ ἀπόκρυφον καὶ συγκαλυμμένο. Ἡ ἴσως νὰ σκέπαζαν τὶς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη τοῦ σώματός τους, διδάσκοντας ὅτι καὶ τὰ πρὶν ἀπὸ τὴν κάθοδον τοῦ Λόγου καὶ Θεοῦ καὶ Χριστοῦ εἶναι ἀκατάληπτα, ὅπως καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀνάληψή του. Ἐνῶ μὲ τὰ φτερὰ ποὺ εἶχαν στὴ μέση τοῦ σώματός τους, ἠθέλουν νὰ δείξουν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία πιστεύοντας πετᾶ ψηλὰ στὸν οὐρανό. Ἴσως πάλι μὲ τὴν κάλυψιν τῶν προσώπων καὶ τῶν ποδιῶν τους τὰ πανάγια Σεραφίμ νὰ ὑπαινίσσονται, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε τὴν ἀρχὴ οὔτε τὸ τέλος τῆς θείας φύσεως νὰ δοῦμε ἢ νὰ βροῦμε ἢ νὰ καταλάβουμε. Γιατὶ ἡ κάλυψιν τοῦ προσώπου φανέρωνε τὸ ἀόρατον τῆς ἀκτιστῆς φύσεως, ἐνῶ τῶν ποδιῶν ἡ κάλυψιν τὸ ἀπλησίαστο καὶ ἀπροσπέλαστο αὐτῆς.

5. Ἐπειτα ὁ θεῖος προφήτης ποὺ τὰ ἔβλεπε αὐτά, λέγει ὅτι ὁ ναὸς ἦταν γεμάτος ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ· «Τότε ὁ Θεὸς ἦταν γνωστὸς στὴν Ἰουδαία καὶ μόνο στὸν Ἰσραὴλ ἦταν δοξασμένο τὸ ὄνομά του»²⁵. Ἀλλ' ὅμως στὰ νοερὰ πνεύματα, τὰ προφητικὰ καὶ διορατικὰ, ἦταν γνωστὸ τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου ποὺ καθόταν στὸν θρόνον, καὶ ὅτι πρόκειται νὰ ἐμφανιστεῖ πάνω στὴ γῆ στοὺς ἀνθρώπους σὰν ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἄσαρκος θὰ σαρκωθεῖ, καὶ αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀόρατος καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμα τὰ ἄυλα, θὰ γίνῃ ὄρατός καὶ στοὺς ὑλικούς μὲ τὴ σάρκα, καὶ ὅτι θὰ γεμίσει ὅλη τὴ γῆ ἢ δόξα καὶ ὁ ἔπαινος καὶ ἡ χάρις του. Καὶ κατάπληκτα ἀπὸ τὴν ἀπερίγραπτη καὶ ἀκατανόητη συγκατάθεσίν του, καὶ θαυμάζοντας τὴν ἀπόρρητη ἀποκάλυψίν του ποὺ ἐπρόκειτο νὰ κάνει στοὺς ἀνθρώπους, μὲ εὐχαριστία καὶ ἐκπληξιν

25. Ψαλμ. 75, 2.

ἀνθρώπους ἔμελλεν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἑαυτοῦ ἀποκάλυψιν, εὐχαριστίας ὁμοῦ καὶ ἐκπλήξεως ἀνακεκράγεσαν ὕμνον βοήσαντα, « Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ », τὴν μέλλουσαν τῶν Ἐκκλησιῶν δόξαν προφητεύοντα Χριστὸν
 5 τὰ μακαριώτατα Σεραφίμ· διό φησιν, ὅτι ἐπλήσθη πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ Ὅρα τί γίνεται· « Ἐπήρθη », φησί, « τὸ ὑπέρθυρον ἀπὸ τῆς φωνῆς », τουτέστιν ἐπήρθη ἡ ἄνωθεν συνέχουσα τὸν ἰουδαϊκὸν ναὸν καὶ λαὸν σκέπη καὶ ἀντίληψις, καὶ ἐπλήσθη ὁ οἶκος καπνοῦ, ἡγουν ἐρημώσεως καὶ σκότους, πλάνης καὶ ἀγνωσίας· προσέχετε
 10 μετὰ ἀκριθείας, παρακαλῶ· ὅτε ἦν ἡ γῆ πᾶσα ἄδοξος ἐν πλάνῃ καὶ ἀγνωσίᾳ, πλήρης ἦν ὁ οἶκος τοῦ ναοῦ τοῦ ἰουδαϊκοῦ δόξης· ὅτε δὲ πᾶσα ἡ γῆ πλήρης δόξης καὶ ἐπιγνώσεως Θεοῦ γέγονε, « Τότε ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ ἐπλήσθη καπνοῦ », σβεσθέντος αὐτοῖς τοῦ νομικοῦ λύχνου· ὅπως φησὶν ὁ Χριστός, οἱ μὴ βλέποντες ἡμεῖς, βλέψωμεν, οἱ
 15 δὲ βλέποντες Ἰουδαῖοι, τυφλοὶ γένωνται· ἀλλὰ ταῦτα μὲν Ἡσαΐας

ζ· Ἰζεκιὴλ δὲ πάλιν, ὁ πρὸς θεοπτίας, εἰ καὶ τις ἄλλος, τὸν νοῦν ἐπιτηδείως ἔχων, οὐ μόνον δὶς, ἀλλὰ τετράμορφα ζῶα τοὺς ἀνωτάτω τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων τεθεώρηκε νόας, προδιατυποῦντας, οἶμαι, σαφῶς καὶ ἐν αὐτοῖς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Ἐμμανουὴλ ἐκ Παρθένου μυστήριον· περιείχετο γὰρ ἐν τοῖς ζώοις εἶδος ἀνθρώπου καὶ σχῆμα βοῦς καὶ τὸ τρίτον λέοντος, τὸ δ' ἀνώτερον τούτοις, ἀετοῦ· ὡς γὰρ ἄνθρωπος, ἀληθῶς ἐφάνη ἐπὶ γῆς Χριστός, ὁ ὄντως ὁμοῦ Θεός τε καὶ ἄνθρωπος· ὡς βοῦς εἰς σφαγὴν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου
 20 σωτηρίας· ὡς λέων, δυνάμει ἐκ νεκρῶν ἐξεγερεθεὶς ἀνέστη· ὡς ἀετός, εἰς οὐρανοὺς ὑψωθείς ἀνελήφθη· ἡ καὶ οὕτω πάλιν ἐπὶ Χριστοῦ ἐκληπτέον τὰ ζῶα· ἄνθρωπος, ὡς λόγος λογικὸς καὶ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, διὰ τὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ νοερὸν καὶ ἀόρατον βοῦς, ὡς δυνατὸς ἀρχιερεὺς καὶ τὸν ζυγὸν τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τὸν ὦμον φέρων, καὶ ἡμῖν τοῖς ἀλόγοις ἐν τῷ τόκῳ συμπατριάσας ἐν Βηθλεέμ, καὶ τὸν σπόρον τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου πάσῃ τῇ γῆ κατασπίρας λέων ὡς βασιλεὺς ἡμῶν τῶν ποτε ἀγρίων καὶ ἀνημέρων καὶ αἰμοδόρων καὶ σαρκοδόρων ἀκαθάρτων ἔθνων· « Ἐβασίλευσε γάρ », φησὶν, « ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη »· οὐ μόνον δὲ λέων ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ σκύμνος λέοντος, ὡς φησι περὶ αὐτοῦ Ἰακώβ, τουτέστι βασι-

μαζὶ ἔπλεξαν ὕμνο φωνάζοντας· «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, ὅλη ἡ γῆ εἶναι γεμάτη ἀπὸ τῆ δόξα του»²⁶, προφητεύοντας τὰ μακαριώτατα Σεραφίμ τῆ μελλοντικῆ δόξα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τὸν Χριστό. Γι' αὐτὸ λένε ὅτι γέμισε ὅλη ἡ γῆ ἀπὸ τῆ δόξα του. Πρόσεχε τί γίνεται· «Σηκώθηκε ψηλὰ», λέγει, «ἀπὸ τῆ φωνή τους ἡ στέγη»²⁷, δηλαδὴ σηκώθηκε ἡ σκέπη καὶ προστασία ἀπὸ πάνω, πού συκρατοῦσε τὸν Ἰουδαϊκὸ ναὸ καὶ λαό, καὶ ὁ ναὸς γέμισε καπνὸ, δηλαδὴ ἐρῆμωση καὶ σκοτάδι, πλάνη καὶ ἀγνωσία. Προσέχετε μὲ ἀκρίβεια, παρακαλῶ. Ὅταν ἡ γῆ ἦταν ἄδοξη μέσα στὴν πλάνη καὶ τὴν ἀγνωσία, ὁ Ἰουδαϊκὸς ναὸς ἦταν γεμάτος δόξα, ἐνῶ ὅταν ὀλόκληρη ἡ γῆ γέμισε ἀπὸ τῆ δόξα καὶ ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ, «τότε ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ γέμισε καπνὸ», ἐπειδὴ ἔσθησε σ' αὐτοὺς τὸ νομικὸ λυχνάρι. Ὅπως λέει ὁ Χριστός· ἔμεῖς πού δὲ βλέπουμε, θὰ δοῦμε, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι πού βλέπουν, θὰ γίνουν τυφλοὶ²⁸. Καὶ αὐτὰ βέβαια λέγει ὁ Ἡσαΐας.

6. Ὁ Ἰεζεκιήλ πάλι²⁹, ὁ ὁποῖος, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, εἶχε τὸν νοῦ του ἔμπειρο ἀπὸ θεῖα ὄραματα, ὄχι μόνο δύο φορές εἶδε σὰν τετραμορφα ζῶα τοὺς ἀνώτερους ἀπὸ τοὺς ἀσώματους ἀγγέλους νόες, πού προτύπωναν, νομίζω, καθαρὰ καὶ στὸν ἑαυτὸ τους τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Ἐμμανουὴλ ἀπὸ Παρθένον. Γιατὶ περιλαμβανόταν μεταξὺ τῶν ζώων μορφή ἀνθρώπου καὶ βοδιοῦ καὶ λιονταριοῦ, καὶ στὸ ἀνώτερο ἀπὸ αὐτὰ ἀετοῦ. Γιατὶ ὁ Χριστός, πού εἶναι πράγματι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐμφανίσθηκε ἀληθινὰ πάνω στὴ γῆ ὡς ἄνθρωπος, ὡς βόδι θυσιάσθηκε γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, ὡς λιοντάρη ἀναστήθηκε μὲ δύναμη ἀπὸ τοὺς νεκρούς, καὶ ὡς ἀετὸς ἀνεληῖφθη στοὺς οὐρανοὺς. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλον τρόπο μπορούμε νὰ ἐκλάβουμε τὰ ζῶα ὡς πρὸς τὸν Χριστό. Ἄνθρωπος, ὡς λόγος λογικὸς καὶ εἰκόνα τοῦ ἀόρατου Θεοῦ, ἐξαιτίας τῆς νοερῆς καὶ ἀόρατης ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ του. Βόδι, ὡς δυνατὸς ἀρχιερέας, καὶ ἐπειδὴ ἔφερε τὸν ζυγὸ τοῦ σταυροῦ στὸν ὦμο του, καὶ ἐπειδὴ ἀνακλίθηκε μαζὶ μὲ μᾶς τοὺς ἄλογους κατὰ τὴ γέννησή του στὴ Βηθλεὲμ μέσα στὴ φάτνη, καὶ ἐπειδὴ ἔσπειρε τὸν σπόρον τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου σὲ ὅλη τὴ γῆ. Λιοντάρη, ὡς βασιλιάς σὲ μᾶς πού κάποτε ἤμασταν ἔθνη ἄγρια, ἀνήμερα καὶ αἰμοδόρα καὶ σαρκοφάγα καὶ ἀκάθαρτα· γιατί λέγει, «ὁ Θεὸς ἐβασίλευσε στὰ ἔθνη»³⁰. Καὶ δὲν εἶναι μόνο λιοντάρη ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ σκύμος λιονταριοῦ, ὅπως λέγει γι' αὐτὸν ὁ Ἰακώβ³¹, δηλαδὴ Υἱὸς βασιλιᾶ, πού προῆλθε ἀπὸ βασιλικὸ

29. Ἰεζ. 1, 1 ἔ.

30. Ψαλμ. 56, 9.

31. Γεν. 49, 9.

λεώς υἱός, ἐκ βασιλικοῦ πατρὸς προελθὼν διὸ καὶ ἀετὸς ὡς βασι-
 λεὺς τῶν οὐρανίων πετεινῶν περωτῶν, νοερῶν ἀγγελικῶν ἀγίων
 δυνάμεων περωτῶν, ὡς ἡμῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ νεοττῶν σκεπα-
 στικῶν οὐσῶν καὶ φρουρητικῶν περωτῶν, ὡς εὐκινήτων καὶ τῶν
 5 γηῖνων πάντων ὑψηλοτέρως ἐχόντων περωτῶν, ὡς τῷ θείῳ ἔρωτι
 ἀεικινήτως καὶ ἀκορέστως ἐχόντων πολυομμάτων, ὡς τῷ θείῳ φωτὶ
 πλουσίως ἐλλαμπομένων, καὶ ὑπὸ τινος ὕλης πρὸς θεωρίαν οὐκ ἀν-
 τισκοτουμένων διὸ καὶ πνεύματα λέγονται, ὡς αἶλα καὶ ἀσώματα
 καὶ ἀόρατα καὶ ἀναψηλάφητα καὶ ἀθάνατα καὶ ἀπαχῆ καὶ ἀέρια,
 10 καὶ χάριτι ἄφθαρτά τε καὶ ἀνόλεθρα.

ζ'. Καὶ πειθέτω σε ὁ ἄγγελος Κυρίου εἰς αὐτοῦ τοῦ Κυρίου συγ-
 κατελθὼν τὸ εἶδος τοῖς περὶ Ἀζαρίαν, ὁ πυρέμψυχος καὶ τὴν πυ-
 ρὰν ψύχων, ὁ δορυφόρον ἀντὶ πυρφόρου ἀποτελέσας τὴν φλόγα·
 τὸ δὲ τοῦ παραδόξου παραδοξότερον, ὅτι οὓς μὲν ἔνδον ὡς ἐν γα-
 15 στρί συνέλαβεν ἡ φλόξ, ἀπεκύνησεν ἀβλαβεῖς οὓς δὲ ἐκτὸς ἀσυλλή-
 πτους ἀμφ' αὐτὴν περιεῖχεν, ἐλυμαίνετο ἀσεβεῖς τοῦτο ῥοπῆς θείας
 δυνάμεως ἀγγέλου ἐξουσία παναλκῆς καὶ οὕτω ῥωμαλέα, ὡς καὶ
 κόσμον ὅλον ἐν ἀκαριαίῳ δυναμένη ὀλοθρεύειν καὶ μάρτυς ἡ κατὰ
 Σεναχεριμ ἐνὸς ἀγγέλου θείου χαλδαικῆ νυκτολεθρία θνησίς, ἀ-
 20 ψοφητὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδων πληθὺν ἀξιφί θανατώ-
 σασα, ἡ δὴ τάχιστα καὶ νῦν τελειῖσθαι ἐν τοῖς παροῦσι Χαλδαίοις
 Θεὸν ἱκετεύομεν· μετεκομίζετο δὲ καὶ κούφως ὑπὸ ἀγγελικοῦ αὐ-
 λου ὁ ἔνυλός τε καὶ σαρκοφόρος Ἀβδακούμ ἐξ ὀρίων Ἱερουσαλήμ
 πρὸς Βαβυλῶνα, ἐπιφερόμενος ὁ προφήτης τῷ συμπροφήτῃ Δα-
 25 νιήλ τροφήν, λάκκου φρουρᾷ τότε ὑπάρχοντι, καὶ εἰσῆει ὁμοῦ καὶ
 ἐξῆει ἀλυμάντως, εἰς Χριστοῦ τάφου τύπον τηροῦντας ἐνλακκίους
 σφραγιδας, ἴν', ὡς ἐκ θανάτου καὶ ἄδου Χριστός, ἀνέλθη καὶ προ-
 φήτης σωθεῖς ἐκ θηρῶν ἀνδρολέθρων, ἀντιχαλῶν τῷ ἄδῃ τοὺς αὐ-
 τὸν ἐν τῷ ἄδῃ κατενέγκαντας καθάπερ ἐπὶ τῶν Χαλδαίων ἰσοτύ-
 30 πως γεγένηται αὕτη ἢ τῆς ψήφου Θεοῦ ἀδέκαστος δίκη, «Τοῦ ποι-
 οῦντος τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐ-

32. Βλ. Δαν. (Προσευχὴ Ἀζαρία, 25).

33. Δ' Βασ. 6, 24.

Πατέρα. Γι' αὐτὸ εἶναι καὶ ἀετὸς, ὡς βασιλιάς τῶν οὐράνιων φτερωτῶν πτηνῶν, τῶν νοερῶν ἀγίων ἀγγελικῶν δυνάμεων, οἱ ὁποῖες εἶναι φτερωτὲς ἐπειδὴ σκεπάζουν καὶ φρουροῦν ἡμᾶς τοὺς νεοσσούς τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι φτερωτές, ἐπειδὴ εἶναι εὐκίνητες καὶ βρίσκονται πιὸ ψηλὰ ἀπὸ ὅλα τὰ γήινα. Φτερωτές, ἐπειδὴ λόγῳ τοῦ θεϊκοῦ ἔρωτᾶ τους εἶναι ἀεικίνητες καὶ ἀκόρεστες. Εἶναι πολυόμματες, ἐπειδὴ φωτίζονται πλοῦσια μὲ τὸ θεϊκὸ φῶς, καὶ ἀπὸ καμμιά ὕλη δὲν ἐμποδίζονται στὸ νὰ βλέπουν. Γι' αὐτὸ καὶ λέγονται πνεύματα, ἐπειδὴ εἶναι ἄυλα καὶ ἀσώματα καὶ ἀψηλάφητα καὶ ἀθάνατα, δὲν ἔχουν πάχος, καὶ εἶναι ἀέρινα καὶ κατὰ χάρη ἀφθαρτα καὶ ἀνόλεθρα.

7. Καὶ ἄς σὲ πείσει ὁ ἄγγελος Κυρίου, ὁ ὁποῖος κατεβαίνοντας μὲ τὴ μορφή τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου μαζί μὲ τοὺς συντρόφους τοῦ Ἄζαρία, αὐτὸς ποὺ εἶχε πύρινη ψυχὴ καὶ ἔκανε τὴ φωτιὰ νὰ κρυώνει, αὐτὸς ποὺ μετέβαλε τὴ φλόγα ἀπὸ φλογοφόρα σὲ δροσοφόρα³². Καὶ τὸ πιὸ παράδοξο ἀπὸ ὅλα εἶναι, ὅτι αὐτοὺς ποὺ μέσα στὴν κάμινο σὰν σὲ μήτρα συνέλαβε ἡ φλόγα, τοὺς γέννησε σώους καὶ ἀβλαβεῖς, ἐνῶ ἀντίθετα, τοὺς ἀσεβεῖς, ποὺ ἦταν ἀσύλληπτοι ἔξω ἀπὸ αὐτήν, τοὺς κατέστρεψε. Αὐτὸ εἶναι ἡ πανίσχυρη ἐξουσία τῆς θεϊκῆς δυνάμεως τοῦ ἀγγέλου καὶ τόσο ρωμαλέα, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ καταστρέψει ἀκαριαῖα καὶ ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Καὶ μάρτυρας αὐτοῦ εἶναι ἡ νυχτερινὴ πανολεθρία ἐναντίον τοῦ Σεναχερίμ, κατὰ τὴν ὁποία ἓνας ἄγγελος τοῦ Θεοῦ σκότωσε ἀθόρυβα ἑκατὸν ὀγδόντα πέντε χιλιάδες χωρὶς ξίφος³³, πρᾶγμα ποὺ καὶ τώρα ἱκετεύουμε τὸν Θεὸ νὰ γίνει στοὺς τωρινούς Χαλδαίους. Μετακομίστηκε ὅμως ἀνάλαφρα ἀπὸ ἄυλο ἄγγελο ὁ ὕλικός καὶ σαρκοφόρος Ἄβδακούμ ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς Ἱερουσαλήμ στὴ Βαβυλώνα, μεταφέροντας ὁ προφήτης στὸν συμπροφήτη του Δανιήλ, ποὺ τότε βρισκόταν στὸν λάκκο φρουρούμενος, καὶ ἔμπαινε καὶ ἔβγαινε χωρὶς βλάβη, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ φύλαγαν τὶς σφραγίδες τοῦ λάκκου, ποὺ προτύπωνε τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ. "Ὡστε, ὅπως ὁ Χριστὸς βγῆκε ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ τὸν ἄδη, ἔτσι νὰ βγεῖ καὶ ὁ προφήτης ἀβλαβῆς ἀπὸ τὰ ἀνθρωποφάγα θηρία, ρίχνοντας τώρα στὸν ἄδη αὐτοὺς ποὺ τὸν κατέβασαν στὸν ἄδη³⁴. "Ἐτσι καὶ στὴν περίπτωση τῶν Χαλδαίων, ἔγινε ὁμοίotyπα αὐτῆ ἡ ἀδέκαστη δίκη μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ, «ὁ ὁποῖος ἔπλασε τοὺς ἀγγέλους τοῦ πνεύματα καὶ τοὺς ὑπηρέτες του σὰν φλόγα τῆς φωτιᾶς»³⁵, ὅπως ὀνομάζονται οἱ μακάριοι ἄγγελοι ἀπὸ τὴν ἁγία Γραφή, ἐπειδὴ

34. Δαν. 6, 24.

35. Ψαλμ. 103, 4. Ἐβρ. 1, 7.

τοῦ πῦρ φλέγον»· καθ' ἃ ὑπὸ τῶν ἱερῶν λόγων οἱ μακάριοι προσαγορεύονται ἄγγελοι, οἷμαί πον, ὡς καθαρτικοὶ πολλάκις τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, καυστικοὶ καὶ τιμωρητικοὶ τῶν ἐναντίων Θεοῦ, καὶ φωτὸς μεταδοτικοὶ τοῖς ἀφωτίστοις βροτῶν.

5 ἦ. Ἴππων δὲ πάλιν ὀρῶνται τοῖς σχήμασιν, ὡς Ζαχαρίας φησὶν, ὡς ὄξυπόρως παντὶ τῷ θείῳ διατρέχοντι· τροχῶν δὲ πυρίνων ὡς τὸν οὐράνιον περιπολοῦντες ὁμοῦ καὶ οἰκοῦντες τροχόν· «Φωνή», γὰρ φησὶ, «τῆς βροντῆς σου ἐν τῷ τροχῷ»· διὸ καὶ ἐν ἄρματι πυρὸς Ἡλίου ὁ Θεοσβίτης ἀπὸ γῆς ἀναλαμβάνεται· ὅπερ τύπος ἦν σαφῆς,
10 τὸ μὲν τέθριππον ἄρμα ἐκ τῶ τεσσάρων στοιχείων ἄνωθεν ἀνῆλθεν ὁ ταύτην φορέσας καὶ ἠνιοχήσας καθὼς ἠβουλήθη Θεὸς Λόγος· Οἱ δὲ ἵπποι τῶν βασιλικῶν ὀχημάτων ἀγίων ἀγγέλων ὑπῆρχον ὑπόδειγμα· «Τὸ γὰρ ἄρμα τοῦ Θεοῦ» φησὶ, «μυριοπλάσιον χιλιάδες εὐθηνούντων καὶ ἑορταζόντων»· εἶδε δὲ καὶ Δανιὴλ ὡς ἐν ὁράσει
15 ἄνδρα πάλιν ἀνθρωπόμορφον ἐπὶ θρόνου ἐνιδρυμένον, τὸν Παλαιὸν τῶν ἡμερῶν Θεόν· «Καὶ χίλια χιλιάδες», φησὶ, «παρειστήκεισαν αὐτῷ καὶ μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ»· ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ὅσα τοιαῦτα ἐν τῇ Παλαιᾷ, ὡς ἐν ὁράμασι καὶ ὀπτασίαις διτυποῦντο· ἐπεὶ οὔτε οὐσίαν Θεοῦ οὔτε μορφήν, οὔτε σχῆμα οὔτε
20 εἶδος οὔτε κάλλος τις τῶν ἐν σαρκὶ εἶδε πώποτε, οὔτε εἰδέσθαι δύναται, ὡς ὁ ἱερὸς ἡμᾶς διδάσκει Λόγος· ἀλλ' οὔτε ἀγγελου τὴν οὐσίαν ἢ τις ἴσχυσεν ἢ ἐθεάσατο.

θ. Οὐκοῦν δεῦρο ἀπὸ τῆς σκιάς ἐπὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην διάβηθι, καὶ τὰς ἀγγελικὰς τρανότερον διακονίας κατόπτεισον· ἦκει
25 μὲν οὖν ποτε χοράρχης καὶ τῶν προκρίτων ὁ ἔξαρχος τῆς ἀνωτάτω φύτλης τῶν ἀσωμάτων λειτουργῶν, ἐκφάντωρ θεομύστης τῶν ἀπορρήτων τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους μυστηρίων, Γαβριὴλ ὁ θεοείκελος λάτρις φερέχαιρος χαροποιὸς πρὸς τὴν βροτείαν φύσιν, καὶ πρὸς πανάφθορον κόρην· πρὸς ἣν εἰσῆει τὴν μορφήν αὐτοῦ κατ'
30 οὐσίαν, ὡς ἔστιν ἐπιδεικνύς τῇ πανσέμκῃ· μόνη γὰρ ἡ ἁγία Θεοτόκος, ὡς φασιν, ἀγγελικὴν ὡς ἔστι καὶ ὡς γέγονεν, εἰδέσθαι δεδύνηται, ἔν' ἐκ τοῦ κάλλους τοῦ δουλικοῦ ὑπερθαυμάσῃ τὸ κάλλος τὸ Δεσποτικόν· διὸ καὶ προστάξει θεία εἰσῆει πρὸς αὐτὴν ὁ ἀρχιστρατήγος, κάλλος ἀμήχανον αὐτῇ ἐνδεικνύμενος, καὶ μορφήν αὐτῶν τῶν

καθαρίζουν πολλές φορές τὰ ἀνθρώπινα πάθη, ὅπως νομίζω, καὶ εἶναι καυστικοὶ καὶ τιμωροὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ μεταδίδουν φῶς στοὺς ἀφώτιστους ἀνθρώπους.

8. Ἐμφανίζονται ἐπίσης καὶ μὲ τὴ μορφή ἀλόγων, ὅπως λέγει ὁ Ζαχαρίας³⁶, ἐπειδὴ τρέχουν μὲ ταχύτητα περισσότερο ἀπὸ κάθε τι θεϊκό. Καὶ μὲ τὸ σχῆμα πύρινων τροχῶν, ἐπειδὴ περιπολοῦν καὶ συγχρόνως κατοικοῦν τὸν οὐράνιο τροχό. Γιατὶ λέγει, «ἡ βροντερὴ φωνή σου ἀντηχεῖ στὸν τροχό»³⁷. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης Ἡλίας ὁ Θεσβίτης ἀνελήφθη ἀπὸ τὴ γῆ μὲ τὸ πύρινο ἄρμα τοῦ Ἡλίου³⁸, τοῦ ὁποίου τὸ ἄρμα μὲ τὰ τέσσερα ἄλογα ἦταν καθαρὸς τύπος τῆς φύσεώς μας ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερα στοιχεῖα, μὲ τὴν ὁποία ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ ὁ Θεὸς Λόγος ὁ ὁποῖος φόρεσε τὴ φύση μας καὶ τὴν ὁδήγησε ὡς ἡνίοχος ὅπως θέλησε. Τὰ ἄλογα ἦταν τύπος τῶν βασιλικῶν ὀχημάτων, δηλαδὴ τῶν ἀγίων ἀγγέλων. Γιατὶ λέγει· «τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ μυριάδες, χιλιάδες ἀγγέλων ποὺ εὐτυχοῦν καὶ γιορτάζουν»³⁹. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δανιὴλ εἶδε σὲ ὄραμα ἄνδρα μὲ τὴ μορφή ἀνθρώπου νὰ κάθεται σὲ θρόνο, τὸν Παλαιὸ τῶν ἡμερῶν Θεό, καὶ λέγει ὅτι, «χίλιες χιλιάδες τὸν παραστέκονταν καὶ μύριες μυριάδες τὸν ὑπηρετοῦσαν»⁴⁰. Ἀλλὰ αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα τέτοια ἀναφέρονται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὡς ὄραματα καὶ ὀπτασίαι, ἐπειδὴ οὔτε τὴν οὐσία, οὔτε τὴ μορφή, οὔτε τὸ σχῆμα, οὔτε τὸ πρόσωπο, οὔτε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ Θεοῦ εἶδε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποτέ, οὔτε μπορεῖ νὰ δεῖ, ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ ἀγία Γραφή, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν οὐσία τοῦ ἀγγέλου μπόρεσε νὰ δεῖ.

9. Ἐλα λοιπὸν καὶ πέραν τώρα ἀπὸ τὴ σκιά στὴν Καινὴ Διαθήκη, καὶ ἐρεῦνησε καλύτερα τίς ἀγγελικὲς ὑπηρεσίες. Ἐρχεται λοιπὸν κάποτε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν προκρίτων, τοῦ ἀνώτατου γένους τῶν ἀσώματων λειτουργῶν, ὁ ἑξᾶγγελος τῶν ἀπόρητων μυστηρίων τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὁ Γαβριὴλ ὁ θεόμορφος ὑπηρετής, ποὺ φέρνει χαροποιὸς τὸ «χαῖρε» πρὸς τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ στὴν κόρη τὴν τελείως ἀδιάφθορη, στὴν ὁποία μπῆκε δείχνοντας στὴν πάνσεμνη τὴ μορφή του στὴν οὐσία, ὅσο ἦταν δυνατὸ. Γιατὶ μόνο ἡ ἀγία Θεοτόκος, ὅπως λένε, μπόρεσε νὰ δεῖ ἀγγελικὴ φύση, ὅπως εἶναι καὶ ὅπως ἔγινε, ὥστε ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ δούλου νὰ θαυμάσει ἀκόμα πιὸ πολὺ τὴν ὠραιότητα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ διαταγὴ θεϊκὴ πῆγε σ' αὐτὴν ὁ ἀχριστράτηγος, δείχνοντάς της ἀκαταγώνιστη

39. Ψαλμ. 67, 18.

40. Δαν. 7, 9-10.

ἡλιακῶν ἀκτίνων λαμπροτέραν τυγχάνουσαν, ἠρέμα προσδιανοίγων τῇ ἀφθόρῳ τὴν πανάφθορον τῆς οἰκείας μορφῆς ἰδιότητα· ὅθεν καὶ εἶδεν εἶδος μικροῦ καὶ αἰδίου ἀπορροῆς ἀνταπαύγασμα· εἶδεν ὥραν ὑπὲρ ὥραν ὠραισμένην ὠραιότητος· εἶδε κάλλους λαμπηδόνα
 5 ξένην ἢ κατὰ συνήθειαν· εἶδεν οὐσίας ἀσωμάτου μαρμαρυγᾶς ὑπερβαλλούσας τὰς ἡλιακᾶς· εἶδε λογικοῦ ἑσφόρου αἰείζων ἀυγῆν· εἶδε φλόγα ψυχικὴν, νοεροῦ φάους συναστράπτουσαν αἴγλην· ὅθεν ὡς οὐκ αἴυλον κατατέθεικεν ἢ πάνσεμνος τοῦ ἀγγέλου τὴν θεωρίαν ὁμοῦ καὶ συντυχίαν, ὡς ἰδοῦσα ὁ ἄλλη οὐκ ἐδέξατο φύσις

10 ἰ. Δεσμεῖται δὲ καὶ Ζαχαρίας τῇ ἀφωνίᾳ ἀγίου ἀπιστήσας ἀγγέλου· ἐπεὶ γὰρ ἔμελλεν εἰς φῶς προέρχεσθαι ἐκ γαστροῦ ὁ τοῦ φωτὸς Πρόδρομος τοῦ ἀληθινοῦ Ἰωάννης, ἡ φωνὴ δηλονότι τοῦ βουώντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμῖν τοῖς ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίας, τοῦ νόμου γέροντα λέγων· οὐ τύπον ἐκκληρῶν ὁ πατὴρ Ζαχαρίας, προτίκει τοῦ Χρι-

15 στοῦ μῆνας ἐξ τὸν Ἰωάννην· «Οὐκ ἦν γὰρ ἐκεῖνος τὸ φῶς»· καὶ διὰ τοῦτο πρὸ ἐξ ἔχει τὸν Ἰωάννην, μεθ' ὃν Χριστὸς ἐτέχθη, ὡς ἐβδόμη τις ἡμέρα· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς ἡμῶν μυστικῆ τῶν Σαββάτων ἀνάπαυσις, ἣν εὐλόγησεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς καὶ ἠγίασεν· ὅτι ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ· καὶ

20 αὐτὸς ἐστὶν ὄντως ἀληθῆς τῆς μεγάλης βουλής τοῦ Πατρὸς Ἀρχάγγελος, καὶ αὐτὸς Κύριος ὁ Θεὸς δυνάμεων· διόπερ αὐτῷ ὑπέκουσι καὶ δουλεύουσι καὶ διακονοῦσιν ἐν παντὶ τρόπῳ καὶ τόπῳ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας αὐτοῦ οἱ ἅγιοι καὶ φιλόανθρωποι ὡς φιλανθρώπῳ Δεσπότη οἱ ἄγγελοι· καὶ ποτε μὲν αὐτοῦ γεννηθέντος τὸ

25 κατὰ σάρκα, ἄγγελοι πρωτογνώστως τοῖς ποιμέσιν ἐπέστησαν, μυσταγωγοῦντες τούτους τῇ ἐν Βηθλεὲμ αὐτοῦ φαυνοθέτῳ γεννήσει· καὶ αὐθις ἀγιασθέντες τὸ μέγα καὶ παράδοξον αὐτοῦ τῆς πτωχοπρεποῦς ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, τό, «Δόξα», λαμπρῶς, «ἐν ὑψίστοις Θεῶ», διαπρυσίως ἐκέκραγον· καὶ ἄγγελος ὡς φωστήρ

30 οὐράνιος εἰς ἀστέρος τύπον μορφωθείς, τὴν ὁδὸν ὠδοποιεῖ μάγοις καλῶν πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν λέγουσαν· «Ἐγὼ εἰμι ὁδός»· χρησιμοτοδεῖ δὲ καὶ πάλιν αὐθις ἄγγελος, ἀναχωρησάντων τῶν μάγων, Ἰωσήφ, σὺν τῇ Μητρὶ καὶ Ἰησοῦ τὴν ἔπαρσιν ποιεῖσθαι ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ οἴχεται φυγᾶς Θεὸς ἐκ βροτοῦ οἰκονομικῶς, οὐ φρίττων

41. Ἦσ. 40, 3. 42. Ἰω. 1, 8. 43. Πρὸβλ. Δοξαστικὸ ἔσπερινοῦ τοῦ Μ. Σαββάτου· «Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εὐλογημένον Σάββατον, αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς καταπαύσεως ἡμέρα, ἐν ἣ

ώραιότητα, πού εἶναι πιό λαμπερή καί ἀπό αὐτές τίς ἡλιακές ἀκτῖνες, ἀποκαλύπτοντας ἡρεμα στήν ἀφθορη τήν τελείως ἀδιάφθορη ἰδιότητα τῆς μορφῆς του. Ἔτσι εἶδε μορφή πού ἦταν ἀκτινοβολία μικρῆς καί αἰώνιας ἐκπομπῆς. Εἶδε κάλλος πού ἦταν ὡραιότερο ἀπό κάθε ὡραιότητα. Εἶδε λάμψη κάλλους παράξενη καί ἀσυνήθιστη. Εἶδε τίς ἀκτινοβολίες ἀσώματης οὐσίας πού ξεπερνοῦσαν τίς ἀνταῦγειες τοῦ ἡλίου. Εἶδε ἀνατολή λογικοῦ αὐγερινοῦ ἀθάνατη. Εἶδε φλόγα ψυχική, πού ἐξέπεμπε λάμψη νοεροῦ φωτός. Γι' αὐτό δέν θαύμασε ἡ πάνσεμνη σάν ἄυλη τή θεά καί συνάντηση τοῦ ἀγγέλου, ἐπειδὴ εἶδε ἐκεῖνο πού ἄλλη φύση δέν δέχθηκε.

10. Καί ὁ Ζαχαρίας βουβάθηκε ἐπειδὴ δέν πίστεψε στόν ἀγγελο. Ἐπειδὴ δηλαδή ἐπρόκειτο νά ἔρθει στό φῶς ἀπό κοιλιὰ ὁ Πρόδρομος τοῦ ἀληθινοῦ φωτός Ἰωάννης, δηλαδή «ἡ φωνή αὐτοῦ πού φωνάζει στήν ἔρημο»⁴¹, σ' ἐμᾶς πού ἀνήκουμε στήν ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησία, θεωρώντας τόν νόμο γέροντα, τοῦ ὁποίου τόν τύπον ἀποτελεῖ ὁ πατέρας Ζαχαρίας, γεννᾶ ἕξι μῆνες πρὶν ἀπό τόν Χριστό τόν Ἰωάννη, γιατί «δέν ἦταν ἐκεῖνος τὸ φῶς»⁴², καί γι' αὐτό τόν φέρνει πρὶν ἕξι μῆνες. Μετὰ ἀπό αὐτόν γεννήθηκε ὁ Χριστός, σάν μιὰ ἑβδομη ἡμέρα, γιατί αὐτός εἶναι πραγματικά ἡ δική μας μυστική ἀνάπαυση τῶν Σαββάτων, τήν ὁποία εὐλόγησε καί ἀγίασε ὁ Θεός τῶν ὅλων, γιατί κατὰ τήν ἡμέρα αὐτή καί μέ αὐτήν σταμάτησε ὅλα τὰ ἔργα του⁴³. Καί αὐτός εἶναι πραγματικά ὁ Ἀρχάγγελος τῆς μεγάλης βουλῆς τοῦ Πατέρα, καί αὐτός εἶναι ὁ Κύριος καί Θεός τῶν δυνάμεων. Γι' αὐτό ὑπακούουν σ' αὐτόν καί δουλεύουν καί τόν ὑπηρετοῦν μέ κάθε τρόπο καί σέ κάθε τόπο τῆς ἔνσαρκης οἰκονομίας του οἱ ἅγιοι καί φιλόανθρωποι ἀγγελοὶ τοῦ φιλόανθρωπου Δεσπότη. Καί ὅταν βέβαια γεννήθηκε κατὰ σάρκα οἱ ἀγγελοὶ πῆγαν πρῶτα στοὺς ποιμένες πληροφωρόντας γιὰ τή γέννησή του στή Βηθλεὲμ μέσα στή φάτνη. Καί πάλι θαυμάζοντας τὸ μεγάλο καί παράδοξο μυστήριό τῆς φτωχῆς του ἐνανθρώπησης ἔψαλλαν μέ ὅλη τους τὴ δύναμη περίλαμπρα τὸ «Δόξα στόν ὑψιστο Θεό»⁴⁴. Καί ἀγγελος σάν οὐράνιο φωτεινὸ σῶμα, μεταμορφωμένος σὲ ἀστέρι, ἔδειχνε τὸ δρόμο στοὺς μάγους, καλώντας πρὸς τὴν ὁδὸ πού ἔλεγε· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ὁδός»⁴⁵. Ἀλλὰ καί πάλι ἀγγελος, ὅταν ἀναχώρησαν οἱ μάγοι, εἰδοποίησε σὲ ὄραμα τόν Ἰωσήφ, μαζί μέ τὴ Μητέρα καί τόν Ἰησοῦ νά φύγουν στήν Αἴγυπτο. Καί ἀναχωρεῖ ὁ Θεός φεύγοντας ἀπό ἄνθρωπο κατ'

κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ...».

44. Λουκᾶ 2, 14.

45. Ἰω. 14, 6.

τῆς τῶν βροτῶν, ἀλλά σοι τύπον καὶ εἰκόνα διδούς, καὶ ὄρους δει-
 λίας καὶ ἀνδρείας, πότε καὶ ποῦ καὶ καιρὸν εἰδέναι τοῖς πᾶσιν· οὐ
 μέχρι δὲ Αἰγύπτου ἢ τῶν ἀγγέλων πρὸς τὸν ἑαυτῶν Δεσπότην λει-
 τουργία, ἀλλὰ καὶ ἀπ' Αἰγύπτου ἄγγελος τῷ Ἰωσήφ μηνύει τὴν ἔξο-
 5 δον.

ια'. Εἶτα τί; Καὶ τὰ ἄλλα περὶ ἀγγέλων εὗροις· ἄγγελοι μὲν τῷ
 Ἰησοῦ βαπτισθέντι ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰς διακονίαν προσέρχονται· οὐχ
 ὅτι πώποτε τοῦ ἑαυτῶν Δεσπότη ἀπέστησαν, ἀλλ' ὅπως σὺ πιστω-
 θῆς ὁ πιστός, ὅτι βαπτισθεὶς καὶ φυλάττων τὴν κάθαρσιν, ἀγγέλους
 10 ἀοράτως πρὸς διακονίαν καὶ τήρησιν κομίζεται· ὅθεν καὶ ἐν τῇ
 Προβατικῇ κολυμβήθρᾳ εἰς τύπον τοῦ βαπτίσματος ἄγγελος τὰς
 ἰάσεις ἐνεδείκνυτο, ἐν ἧ ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος ὁ Χριστός,
 διὰ τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἐτῶν τῷ παραλύτῳ ἔχαρίσατο ἴασιν τρια-
 κονταέτης βαπτιζόμενος, καὶ τὰς πέντε τούτου αἰσθήσεις τῇ πίστει
 15 τῆς Τριάδος παραδόξως ἰώμενος Μικροῦ καὶ αὐτὸ τὸ πάντων κορυ-
 φαιότατον καὶ θαυμασιώτερον ἐν πράγμασιν ἱεροῖς περὶ ἀγγέλων
 φερόμενον, τῷ λόγῳ παρέδραμον. Ποῖον δὲ τοῦτο; Τοὺς κατὰ τὸν
 τῆς ζωῆς Χριστοῦ ζωηφόρον τάφον παραδόξους τε καὶ πολυτρό-
 πους ἀγγέλους, ὧν ὡς ἀληθῶς ξένα καὶ ὑπὲρ λόγον τὰ κατὰ τόπον
 20 κηρύγματα καὶ θαυμάσια, ἐν οἷς σκοπήσεις ἐπιμελῶς πρὸ τῶν ἄλ-
 λων ἐκεῖνο, πῶς μὲν ἅπαντες οἱ Χριστῷ προσφιλεῖς γηγενεῖς τρέχειν
 ἐκεῖ λέγονται, αἱ δὲ φύσεις αἱ ἀνώτεραι ἀδρομί καθέζεσθαι φαί-
 νονται· Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὁ δὲ
 ἄλλος μαθητῆς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου· καὶ Μαρία ἡ Μαγ-
 25 δαληνὴ τρέχει καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ αἱ ἄλλαι Μα-
 ρίαι ἔδραμον ἀπαγγέλλουσαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ αἱ κατὰ τὸν Μάρ-
 κον ὁμοίως ἐν δρόμῳ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· ἀλλ' οὐχ οὕτως
 ἐνθάδε δρόμῳ ἐμφαίνονται καθήμενοι, ὁ δὲ πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ
 ἄλλος πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ οἱ μὲν
 30 ἐντός, οἱ δὲ ἐκτός ἐπάνω τοῦ λίθου καθήμενοι.

ιβ'. Τί οὖν διὰ τούτων μανθάνομεν; Ὅτι οἱ μήπω τὰ θεῖα κατα-

οικονομία, ὄχι ἐπειδὴ φοβόταν ἓνα θνητόν ὁ κριτὴς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ γιὰ νὰ δώσει σὲ σένα παράδειγμα καὶ ὄρους τῆς δειλίας καὶ ἀνδρείας, πότε καὶ ποῦ νὰ τὰ χρησιμοποιεῖς, καὶ νὰ γνωρίζεις σὲ ὅλα τὸν κατάλληλο καιρό. Καὶ ἡ ὑπηρεσία τῶν ἀγγέλων πρὸς τὸν Κύριό τους δὲν τελείωνε μέχρι τὴν Αἴγυπτο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πάλι ἄγγελος εἰδοποιεῖ τὸν Ἰωσήφ γιὰ τὴν ἐπάνοδο του⁴⁶.

11. Καὶ ἔπειτα τί; Καὶ τὰ ἄλλα θὰ δεῖς ὅτι ἄγγελοι τὰ κάνουν. "Ἄγγελοι ἔρχονται γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν Ἰησοῦ στὴν ἔρημο μετὰ τὴν βάπτισή του⁴⁷. "Ὅχι ὅτι ἀπομακρύνθηκαν ποτὲ ἀπὸ τὸν Κύριό τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ βεβαιωθεῖς ἐσὺ ὁ πιστός, ὅτι ἂν καὶ βαπτίσθηκε καὶ ἦταν καθαρός, δέχεται ἀόρατα ἀγγέλους γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετήσουν καὶ νὰ τὸν φυλάξουν. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν Προβατικὴ κολυμβήθρα πρὸς προτύπωση τοῦ βαπτίσματος, ἄγγελος ὑπεδείκνυε τὶς θεραπείες, στὴν ὁποία κολυμβήθρα ὁ ἄγγελος τῆς μεγάλης βουλής Χριστός χάρισε τὴν θεραπεία τοῦ στὸν ἐπὶ τριάντα ὀκτὼ χρόνια παραλυτικό⁴⁸. Βαπτίσθηκε σὲ ἡλικία τριάντα ἐτῶν καὶ τὶς πέντε αἰσθήσεις του τὶς θεράπευσε κατὰ τρόπο παράδοξο μὲ τὴν πίστη τῆς Τριάδος. Παρὰ λίγο ὅμως νὰ παραλείψω στὸν λόγο μου τὸ πιὸ κορυφαῖο καὶ θαυμαστότερο ἀπὸ τὰ ἱερὰ πράγματα ποὺ ἀναφέρεται στοὺς ἀγγέλους. Ποιὸ εἶναι αὐτό; Εἶναι οἱ παράδοξοι καὶ πολύτροποι ἄγγελοι στὸν ζωηφόρο τάφο τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, τῶν ὁποίων τὰ κηρύγματα καὶ τὰ θαύματα σὲ διαφόρους τόπους εἶναι πραγματικὰ πρωτάκουστα καὶ ξεπερνοῦν κάθε λόγο. Μεταξὺ αὐτῶν παρατήρησε μὲ προσοχὴ πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα τοῦτο, πῶς δηλαδή ὅλοι οἱ προσφιλεῖς στὸν Χριστό ἀνθρώποι λέγεται ὅτι τρέχουν ἐκεῖ, ἐνῶ οἱ ἀνώτερες φύσεις ἐμφανίζονται νὰ κάθονται χωρὶς νὰ ἔχουν διανύσει δρόμο. Ὁ Πέτρος σηκώθηκε καὶ ἔτρεξε στὸν μνήμα, ἐνῶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ἔτρεξε γρηγορώτερα ἀπὸ τὸν Πέτρο. Καὶ ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ τρέχει καὶ πηγαίνει στὸν Σίμωνα Πέτρο, καὶ οἱ ἄλλες Μαρίας ἔτρεξαν νὰ ἀναγγείλουν στοὺς μαθητὲς ὅσα εἶδαν, καὶ οἱ γυναῖκες ποὺ ἀναφέρει ὁ Μάρκος ἐπίσης ἔφυγαν τρέχοντας ἀπὸ τὸ μνημεῖο. Ἄλλ' ὅμως δὲν φαίνονται νὰ κάθονται ἐδῶ στὸν δρόμο, ἀλλὰ ὁ ἓνας πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ κεφάλι, ὁ ἄλλος πρὸς τὰ πόδια, ἐκεῖ ὅπου βρισκόταν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἄλλοι πάλι μέσα στὸ μνημεῖο, καὶ ἄλλοι ἔξω καθισμένοι πάνω στὸν λίθο.

12. Τί διδασκόμαστε λοιπὸν ἀπὸ αὐτά; Ὅτι αὐτοὶ ποὺ δὲν κατάλα-

47. Μαθ. 4, 11.

48. Ἰω. 5, 2 ἐ.

λαβόντες μυστήρια, ὡς γηγενεῖς, δικαίως τρέχουσιν, ὡς καὶ Παῦλός
 φησιν, ἵνα καταλάβωσι πρὸς γὰρ τὸ ποθούμενον ὁ τρέχων τρέχει·
 διὸ καθῆσθαι λέγονται ἐν τῷ τάφῳ οἱ πανάγιοι ἄγγελοι, ὡς ἤδη γι-
 νώσκοντες τὰ θεῖα τῆς ἀναστάσεως μυστήρια· ἀλλ' ὁ μὲν πρὸς τῇ
 5 κεφαλῇ κάθηται, ἴσως ὡς τὰ ὑψηλότερα μεμνημένος μυστήρια· ὁ δὲ
 πρὸς τοῖς ποσί, τάχα τῶν κατωτέρων τινῶν μυστηρίων καὶ διακο-
 νιῶν λειτουργὸς γινόμενος· καὶ οἱ μὲν ὁρῶντες ὡς τὰ κρυπτότερα
 διασκοποῦντες θαυμάσια τῆς θεότητος, οἱ δὲ ἐκτός, ἴσως ὡς τὸ τῆς
 σακρώσεως Χριστοῦ θαῦμα κηρύττοντες, καὶ ἄλλος ἐν τοῖς δεξιούσιν
 10 κάθηται, ψυχῶν δικαίων καὶ δεξιῶν Θεοῦ μυσταγωγὸς γινόμενος.
 Ἄλλὰ καὶ νεανίσκων προσώποις ὠραιοῦς ὁρῶνται, τῶν νεανί-
 σκων καὶ ἀθραύστων καὶ ἀγηράτων καὶ ἀφθάρτων, καὶ τὸ εὐστα-
 λές καὶ φιλάρετον τῆς ἑαυτῶν φύσεως πρὸς Θεὸν διὰ τῆς νεανισκο-
 φανοῦς αἰνιττόμενοι ὥρας· ὅθεν καὶ ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις,
 15 ὁμοῦ τε ἵνα δείξωσι τὸ λαμπρὸν καὶ ἄσπιλον καὶ ἐρωτικὸν τῆς Χρι-
 στοῦ ἀναστάσεως, καὶ τὸ ἄρρυτον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀκηλίδωτον χά-
 ριτι τῆς ἑαυτῶν φύσεως· ἐπεὶ γὰρ δεύτερον φῶς μετὰ τὸ πρῶτον, ὃ
 ἐστὶ τὸ φῶς τῶν φώτων, λέγεται ἄγγελος· τούτου χάριν καὶ ἐσθήσε-
 σιν ἀστραπτούσαις, καὶ ὡς ἀστραπή, καὶ ὡς χιῶν οἱ πανίεροι οὗτοι
 20 φωστῆρες τοῖς ἀξίοις ἐμφαίνονται, ἐν οἷς οὐ πάρεστιν οὐ χρῶμα, οὐ
 σῶμα, οὐ πτέρυγες, οὐκ ἐνπηχεῖς βραχίονες, οὐ θριβοφόρος κορυ-
 φή, οὐκ ὄρθιον ἀνάστημα, οὐδ' ὅλως τι τῶν κατὰ τὴν ἔνυλον ὁρω-
 μένων ἢ κινουμένων φύσιν. Εἰ πολλάκις ἐν θείαις ὀπτασίαις ἀν-
 θρωπομόρφως ἐπιφαίνεσθαι λέγονται, ἀλλ' οὐδ' αὐτὰς ταύτας ὡς
 25 περικείμενοι προσηγορίας, τῆς τούτων οὐσίας σημαντικὰς ὑπειλή-
 φαμεν, ἀλλὰ πρὸς τὰς οἰκείας μᾶλλον ἐνεργείας ἐκ Θεοῦ καὶ τῶν
 θεολόγων ἀνδρῶν ἐκομίσαντο· καί γε ὄφελον· καὶ γὰρ ἐμοί γε σκό-
 πευσον οὕτως. Ἄγγελοι, ὡς ἀγγέλλοντες ἀνθρώποις τὰ θεῖα βου-
 λεύματα καὶ ἄλλοθεν ἄγοντες. Ἀρχάγγελοι, ἵνα σὺ μάθης καὶ ἐν
 30 ἀνθρώποις τάξιν καὶ κατάστασιν, ἧς τύπος καὶ ἡ Ἐκκλησία καθέ-
 στηκεν. Ἀρχαὶ δὲ πάλιν λέγονται, ὡς ἐξάρχουσαι πρὸς διδασκα-
 λίαν καὶ φωτισμὸν τῶν κατωτέρω προσταγμάτων. Ἐξουσίαι, ὡς

βαν ἀκόμα τὰ θεῖα μυστήρια, ὡς γήινοι, δίκαια τρέχουν, ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος⁴⁹, γιὰ νὰ προλάβουν. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ τρέχει, τρέχει σ' αὐτὸ ποὺ ποθεῖ. Γι' αὐτὸ λέγεται ὅτι κάθονται στὸν τάφο οἱ πανάγιοι ἄγγελοι, ἐπειδὴ γνωρίζουν ἤδη τὰ θεῖα μυστήρια τῆς ἀνάστασης. Ἀλλὰ ὁ ἕνας κάθεται στὸ μέρος τοῦ κεφαλιοῦ, ἴσως ἐπειδὴ εἶναι μνημένος στά ψηλότερα μυστήρια, ἐνῶ ὁ ἄλλος κάθεται πρὸς τὸ μέρος τῶν ποδιῶν, ἐπειδὴ ἴσως εἶναι ὑπηρέτης μερικῶν κατώτερων μυστηρίων καὶ ὑπηρεσιῶν. Καὶ ἐκεῖνοι βέβαια ποὺ εἶναι μέσα καὶ βλέπουν ἀξιῶνται αὐτὸ τὸ ἔργο ἐπειδὴ παρατηροῦν τὰ πιὸ ἀπόκρυφα θαύματα τῆς θεότητος, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ποὺ εἶναι ἔξω, ἴσως εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ κηρύττουν τὸ θαῦμα τῆς σάρκωσης τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἄλλος κάθεται στά δεξιά, ἐπειδὴ εἶναι μυσταγωγὸς τῶν δικαίων καὶ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ψυχῶν. Ἀλλὰ ἐμφανίζονται καλλωπισμένοι καὶ μὲ πρόσωπα νεαρῶν, ὑποδηλώνοντας μὲ τὴ νεανικὴ ὠραιότητά τους τὴν ἀκεραιότητα, τὸ ἀγέραςτο καὶ ἀφθαρτο, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν εὐπρέπεια καὶ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς τῆς φύσεώς τους πρὸς τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμφανίζονται μὲ ἐνδύματα ἀστραφευρά, γιὰ νὰ δείξουν ταυτόχρονα τὴ λαμπρότητα, τὸ ἀσπιλο καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ τὴν καθαρότητα, τὴν ἀπάθεια καὶ τὸ ἀκηλίδωτο, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, τῆς φύσεώς τους. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ ἄγγελος λέγεται δεῦτερο φῶς, μετὰ τὸ πρῶτο, ποὺ εἶναι τὸ φῶς τῶν φάτων, γι' αὐτὸ ἐμφανίζονται αὐτοὶ οἱ πανίεροι φωστῆρες σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἄξιοι μὲ ἐνδύματα λαμπερά, καὶ σὰν ἀστραπὴ καὶ χιόνι. Σ' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει οὔτε χρῶμα, οὔτε σῶμα, οὔτε φτερά, οὔτε πηχιαῖοι βραχίονες, οὔτε μαλλοφόρα κεφαλὴ, οὔτε ὄρθιο ἀνάστημα, οὔτε γενικᾶ κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ βλέπονται ἢ κινουῦνται στὴν ὑλικὴ φύση. Ἄν πολλὰς φορὲς λέγεται ὅτι ἐμφανίζονται σὲ θεϊκὲς ὄπτασιες μὲ ἀνθρώπινη μορφή, οὔτε ἀκόμα καὶ αὐτὰ τὰ ὄνοματα ποὺ φέρουν θεωροῦμε ὅτι σημαίνουν τὴν οὐσία τους, ἀλλὰ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀποστολή τους ποὺ ἔχουν ἀπὸ τὸν Θεό, ἔχουν πάρει καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τοὺς θεολόγους ἄνδρες. Καὶ εἶναι φυσικὸ. Πρόσεξε με λοιπὸν σὲ παρακαλῶ. Ὀνομάζονται ἄγγελοι, ἐπειδὴ ἀναγγέλλουν στοὺς ἀνθρώπους τὶς βουλὲς τοῦ Θεοῦ, μεταφέροντάς τες καὶ ἀπὸ ἀλλοῦ. Ἀρχάγγελοι, γιὰ νὰ μάθεις ὅτι καὶ στοὺς ἀνθρώπους ὑπάρχει ἱεραρχία καὶ εὐταξία, τῆς ὁποίας τύπος εἶναι καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἀρχὲς πάλι λέγονται, ἐπειδὴ προϊστάνται στὴ διδασκαλία καὶ τὸν φωτισμὸ τῶν κατωτέ-

49. Α' Κορ. 9, 24.

βασιλικὰ καὶ δεσποτικὰ περικείμενα ἀξιώματα. Δυνάμεις, ὡς χάριτι πάσης ἀσθενείας καὶ πάθους καὶ θανάτου ἀνώτεραι. Θρόνοι, ὡς ἐπαναπαυομένου τοῦ Θεοῦ τῆς τούτων πολιτείας καὶ λειτουργίας. Κυριότητες, ὡς ἐμπεπιστευμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πρόνοιαν καὶ σωτηρίαν καὶ χειραγωγίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, καὶ ὡς ἀδούλωτοι χάριτι πάσης λοιπὸν ἐμπαθοῦς κινήσεως καὶ ἐκπτώσεως. Σεραφίμ, ὅπερ τῆς Ἑβραίων φωνῆς πύρωσις ἐρμηνεύεται, ὡς ἐτέρων καθαρτικαὶ καὶ φωτιστικαὶ οὐσίαι τυγχάνουσι· τὰ δὲ ἀνώτατα πάντων καὶ πλησιόθεα Χερουδίμ, ὅπερ πάλιν πλήθος ἐρμηνεύεται γνώσεως.

10 γ'. Ταύτην ἡμῖν ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν ἀγγέλων σήμερον περὶ ἀγγέλων εἶπεῖν ὑφηγήσατο· αὐταί τε τῶν ἀσωμάτων ἐννέα τάξεις, καὶ δεκάτη ὁ ἄνθρωπος· εἰσὶν οὖν δέκα τάξεις ἢ δραχμαί, περὶ ὧν φησὶν ὁ Χριστός. «Εἴ τις γυνὴ ἔχουσα δραχμὰς δέκα, εἰάν ἀπολέσῃ μίαν ἐξ αὐτῶν, οὐ δὲ ἄψασα λύχνον ἀναζητήσῃ ταύτην; Καὶ εἰάν

15 εὕρῃ, συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα· Συγχάρητέ μοι, ὅτι ἠῦρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα»· ἢ τις ἦν καὶ τὸ πρόβατον τὸ ἀπολωλὸς ἐκ τῶν ἐννενηκονταεννέα τῶν μὴ ἀπολωλότων, ὅπερ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος οὐχ ὑπερεῖδεν, ἀλλ' ἀνεζήτησε, καὶ εὐρὼν ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ τοὺς θουνοὺς τοὺς ἐλληνι-

20 κούς κακῶς πλανώμενον καὶ θυσιάζον ἐπέστρεψεν, καὶ βαστάσας τῆς ποιμνῆς τῆς ἀπλανεῖς τὸ πεπλανημένον, εἰς οὐρανοὺς ἀναγαγὼν συνηρίθμησε, καὶ τῆς βασιλείας τῆς αἰωνίου κατηξίωσεν, ἧς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ

25 ζωοποιῷ ὁμοουσίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ρων τάξεων. Ἐξουσίες, ἐπειδὴ φέρουν βασιλικά καὶ δεσποτικά ἀξιώματα. Δυνάμεις, ἐπειδὴ ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ εἶναι ἀνώτερες ἀπὸ ἀσθένεια, πάθος καὶ θάνατο. Θρόνοι, ἐπειδὴ ἐπαναπαύεται ὁ Θεὸς στὴ δική τους πολιτεία καὶ ὑπηρεσία. Κυριότητες, ἐπειδὴ ἔχουν ἀναλάβει ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν εὐθύνη τῆς πρόνοιας καὶ σωτηρίας καὶ χειραγωγίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους, καὶ ἐπειδὴ ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ εἶναι ἀδούλωτοι ἀπὸ κάθε ἐμπαθῆ κίνηση καὶ πώση. Σεραφίμ, πού στὴν ἐβραϊκὴ γλῶσσα σημαίνει πύρωση, ἐπειδὴ εἶναι οὐσίες πού καθαρίζουν καὶ φωτίζουν τοὺς ἄλλους. Καὶ τὰ ἀνώτερα ἀπὸ ὅλα εἶναι τὰ Χερουβίμ, πού βρίσκονται κοντὰ στὸν Θεὸ καὶ σημαίνουν “πλῆθος γνώσεως”.

13. Αὐτὰ μᾶς ὑπαγόρευσε σήμερα νὰ ποῦμε γιὰ τοὺς ἀγγέλους ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν ἀγγέλων. Αὐτὲς εἶναι οἱ ἐννιά τάξεις τῶν ἀσωμάτων, καὶ δεκάτῃ ὁ ἄνθρωπος. Ὑπάρχουν λοιπὸν δέκα τάξεις ἢ δραχμές, γιὰ τίς ὁποῖες κάνει λόγο ὁ Χριστός· «Ἐὰν κάποια γυναῖκα πού ἔχει δέκα δραχμὲς χάσει μιὰ ἀπὸ αὐτές, δὲν θὰ ἀνάψει λυχνάρι καὶ θὰ τὴν ἀναζητήσῃ; Καὶ ὅταν τὴ βρεῖ, συγκαλεῖ τίς φίλες τῆς καὶ τίς γειτόνισσες λέγοντας· Χαρεῖτε μαζί μου, γιατί βρῆκα τὴ δραχμὴ πού εἶχα χάσει»⁵⁰. Κάτι πού ἔγινε καὶ μὲ τὸ πρόβατο πού χάθηκε ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐνενήντα ἐννιά πού δὲν εἶχαν χαθεῖ. Τὸ πρόβατο αὐτὸ ὁ καλὸς ποιμένας, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, δὲν τὸ παρέβλεψε, ἀλλὰ τὸ ἀναζήτησε, καὶ ὅταν τὸ βρῆκε πάνω στὰ ὄρη καὶ στὰ βουνὰ τὰ ἐθνικὰ νὰ περιπλανιέται κακῶς καὶ νὰ θυσιάζει, τὸ ἐπανέφερε, καὶ κρατώντας το στὸ κοπάδι πού δὲν εἶχε πλανηθεῖ, ἀφοῦ τὸ ἀνέβασε στοὺς οὐρανοὺς, τὸ συγκατέλεξε μαζί μὲ τὰ ἄλλα, καὶ τὸ ἔκανε ἄξιο τῆς αἰώνιας βασιλείας⁵¹, τὴν ὁποία εἶθε νὰ ἐπιτύχουμε ὅλοι ἐμεῖς, μὲ τὴ χάρη καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖο ἡ δόξα ἀνήκει στὸν Πατέρα, συγχρόνως καὶ στὸ ἅγιο καὶ ζωοποιὸ καὶ ὁμοούσιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

50. Λουκᾶ 15, 8.

51. Λουκᾶ 15, 1 ἐ.

βασιλικὰ καὶ δεσποτικὰ περικείμεναι ἀξιώματα. Δυνάμεις, ὡς χάριτι πάσης ἀσθενείας καὶ πάθους καὶ θανάτου ἀνώτεροι. Θρόνοι, ὡς ἐπαναπαυομένου τοῦ Θεοῦ τῆς τούτων πολιτεία καὶ λειτουργία. Κυριότητες, ὡς ἐμπειπιστευμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πρόνοιαν καὶ σωτηρίαν καὶ χειραγωγίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, καὶ ὡς ἀδούλωτοι χάριτι πάσης λοιπὸν ἐμπαθοῦς κινήσεως καὶ ἐκπτώσεως. Σεραφίμ, ὅπερ τῆς Ἑβραίων φωνῆς πύρωσις ἐρμηνεύεται, ὡς ἐτέρων καθαρτικαὶ καὶ φωτιστικαὶ οὐσίαι τυγχάνουσι· τὰ δὲ ἀνώτατα πάντων καὶ πλησιόθεα Χερουβίμ, ὅπερ πάλιν πλήθος ἐρμηνεύεται γνώσεως.

10 *ιγ'*. Ταύτην ἡμῖν ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν ἀγγέλων σήμερον περὶ ἀγγέλων εἶπεῖν ὑφηγήσατο· αὐταί τε τῶν ἀσωμάτων ἐννέα τάξεις, καὶ δεκάτη ὁ ἄνθρωπος· εἰσὶν οὖν δέκα τάξεις ἢ δραχμαί, περὶ ὧν φησὶν ὁ Χριστός. «Εἴ τις γυνὴ ἔχουσα δραχμὰς δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ μίαν ἐξ αὐτῶν, οὐ δὲ ἄψασα λύχνον ἀναζητήσῃ ταύτην; Καὶ ἐὰν
15 εὗρῃ, συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα· Συγχαρήτε μοι, ὅτι ἠῦρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα»· ἢ τις ἦν καὶ τὸ πρόβατον τὸ ἀπολωλὸς ἐκ τῶν ἐννενηκονταεννέα τῶν μὴ ἀπολωλότων, ὅπερ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος οὐχ ὑπερεῖδεν, ἀλλ' ἀνεζήτησε, καὶ εὗρων ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ τοὺς θουννοὺς τοὺς ἑλληνι-
20 κοῦς κακῶς πλανώμενον καὶ θυσιάζον ἐπέστρεψεν, καὶ βαστάσας τῆς ποιμνῆς τῆς ἀπλανεῖς τὸ πεπλανημένον, εἰς οὐρανοὺς ἀναγαγὼν συνηρίθμησε, καὶ τῆς βασιλείας τῆς αἰωνίου κατηξίωσεν, ἧς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ
25 ζωοποιῷ ὁμοουσίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ρων τάξεων. Ἐξουσίες, ἐπειδὴ φέρουν βασιλικά καὶ δεσποτικά ἀξιώματα. Δυνάμεις, ἐπειδὴ ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ εἶναι ἀνώτερες ἀπὸ ἀσθένεια, πάθος καὶ θάνατο. Θρόνοι, ἐπειδὴ ἐπαναπαύεται ὁ Θεὸς στὴ δική τους πολιτεία καὶ ὑπηρεσία. Κυριότητες, ἐπειδὴ ἔχουν ἀναλάβει ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν εὐθύνη τῆς πρόνοιας καὶ σωτηρίας καὶ χειραγωγίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους, καὶ ἐπειδὴ ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ εἶναι ἀδούλωτοι ἀπὸ κάθε ἐμπαθῆ κίνηση καὶ πτώση. Σεραφίμ, πὺ στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα σημαίνει πύρωση, ἐπειδὴ εἶναι οὐσίες πὺ καθαρίζουν καὶ φωτίζουν τοὺς ἄλλους. Καὶ τὰ ἀνώτερα ἀπὸ ὅλα εἶναι τὰ Χερουδίμ, πὺ βρίσκονται κοντὰ στὸν Θεὸ καὶ σημαίνουν “πλῆθος γνώσεως”.

13. Αὐτὰ μᾶς ὑπαγόρευσε σήμερα νὰ ποῦμε γιὰ τοὺς ἀγγέλους ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν ἀγγέλων. Αὐτὲς εἶναι οἱ ἐννιά τάξεις τῶν ἄσωμάτων, καὶ δεκάτη ὁ ἄνθρωπος. Ὑπάρχουν λοιπὸν δέκα τάξεις ἢ δραχμές, γιὰ τίς ὁποῖες κάνει λόγο ὁ Χριστός· «Ἐὰν κάποια γυναῖκα πὺ ἔχει δέκα δραχμές χάσει μιὰ ἀπὸ αὐτές, δὲν θὰ ἀνάψει λυχνάρι καὶ θὰ τὴν ἀναζητήσῃ; Καὶ ὅταν τὴ βρεῖ, συγκαλεῖ τίς φίλες τῆς καὶ τίς γειτόνισσες λέγοντας· Χαρεῖτε μαζί μου, γιὰ τὴ βρῆκα τὴ δραχμὴ πὺ εἶχα χάσει»⁵⁰. Κάτι πὺ ἔγινε καὶ μὲ τὸ πρόβατο πὺ χάθηκε ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐνενήντα ἐννιά πὺ δὲν εἶχαν χαθεῖ. Τὸ πρόβατο αὐτὸ ὁ καλὸς ποιμένας, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, δὲν τὸ παρέδλεψε, ἀλλὰ τὸ ἀναζήτησε, καὶ ὅταν τὸ βρῆκε πάνω στὰ ὄρη καὶ στὰ βουνὰ τὰ ἐθνικὰ νὰ περιπλανιέται κακῶς καὶ νὰ θυσιάζει, τὸ ἐπανέφερε, καὶ κρατώντας το στὸ κοπάδι πὺ δὲν εἶχε πλανηθεῖ, ἀφοῦ τὸ ἀνέβασε στοὺς οὐρανοὺς, τὸ συγκατέλεξε μαζί μὲ τὰ ἄλλα, καὶ τὸ ἔκανε ἄξιο τῆς αἰώνιας βασιλείας⁵¹, τὴν ὁποία εἶθε νὰ ἐπιτύχουμε ὅλοι ἐμεῖς, μὲ τὴ χάρη καὶ φιλοανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖο ἡ δόξα ἀνήκει στὸν Πατέρα, συγχρόνως καὶ στὸ ἅγιο καὶ ζωοποιὸ καὶ ὁμοούσιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

50. Λουκᾶ 15, 8.

51. Λουκᾶ 15, 1 ἐ.

*ΕΙΣ ΤΟ ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ
ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ*

α'. Ἀηδόνι τινὶ πολυφώνῳ εὔηχα κελαδούσῃ περὶ τὰς ἑαρινὰς ὥρας εἰκῶς ἡμῖν ὁ λόγος, εὗρεν ἂν τάχα ἐκ μικροῦ ἀνυμνήσαι τὴν μεγάλην φωνὴν τῆς ἀληθείας σήμερον ἀποκνουμένην· ἐπεὶ δέ ἐστιν ἰσχυροεπὴς καὶ δύσφωνος ἄγαν, πῶς ὑμνήσει τὸ μέγα τῶν προφη-
5 τῶν κλέος; πῶς αἰνέσει τὸ ἐξαιρέτον τῶν ἀποστόλων γέρας; πῶς δο-
ξάσει τὸ ξένον τῶν μαρτύρων σέβας; Καί μοι σκοπητέον τοῦτο, ὅτι
ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀγίων ἄλλος ἄλλου διείληφε τὰ ἐγκώμια, ὑψη-
λὸς ὑψηλοῦ, καὶ μετρίου μετριώτερος, τοῦ δὲ νῦν εὐφημουμένου
πρὸ τῶν ἄλλων, αὐτὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡ ἀλήθεια· φησὶ γάρ· «Μεί-
10 ζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐκ ἐγήγερ-
ται». Ἐπεὶ οὖν τοσοῦτον περίεστιν ὁ ἔπαινος τῷ μεγάλῳ Προδρόμῳ
ἀνυπέροβλητος ἐκ τοῦ ἀνωτάτω Λόγου, μὴ τι ἄρα ἐνδεής ἐστι τῆς ἡ-
μετέρας βραχυλογίας. ὦ φιλακροάμονες; Ἄπαγε· ἀλλὰ δουλικὸν
ἀποτιννύντες χρέος, καὶ πατρικὸν ἀποπληροῦντες ἐπίταγμα, καὶ ὡς
15 ἀγιασθησόμενοι ἐκ μόνης τῆς περὶ τὸν Πρόδρομον ὑπομνήσεως, τὸ
τολμηρὸν ἡμῶν ἐπιδεικνύμεθα.

β'. Δεῦρο δὴ οὖν λοιπὸν τὴν ἡμέραν ἐορτάσωμεν, τὰ τοῦ γενε-
σίου πανηγυρίσωμεν, οὐχ οἱ περίοικοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ τοῦ
νοητοῦ Ἰορδάνου περὶχωρος· ἴδωμεν τὸ ξενοπρεπὲς μυστήριον, ἱ-
20 δωμεν τὸ παραδόξως τελούμενον σήμερον, κατανοήσωμεν τὰ τοῦ
Ζαχαρίου, ἀνθομολογησώμεθα τὰ τῆς Ἐλισάβετ. Οὐκ ἐξ ἀγεννῶν
τοίνυν γονέων, ἵνα κἀντεῦθεν δειχθῆ μέγιστος ὁ Πρόδρομος, ἀλλὰ
καὶ λίαν ἐπισήμων καὶ περιδόξων· ὁ μὲν γάρ Ἀαρὼν τις καὶ τὴν

ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΗ

1. Ἐάν ἔμοιαζε ὁ λόγος μου μὲ κάποιο ἀηδόνι πολύφωνο, πού κελαίδει τὶς ἀνοιξιὰτικες ἐποχές, ἴσως θὰ μποροῦσε ἔστω καὶ λίγο νὰ ἐξυμνήσει τὴ μεγάλη φωνὴ τῆς ἀλήθειας πού σήμερα γεννιέται. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἰσχνόφωνος καὶ πολὺ κακόφωνος, πῶς νὰ ὑμνήσει τὴ μεγάλη δόξα τῶν προφητῶν; πῶς νὰ ἐγκωμιάσει τὸ ἐξαιρετο βραβεῖο τῶν ἀποστόλων; πῶς νὰ δοξάσει τὸ ἀσυνήθιστο σέβας τῶν μαρτύρων; Καὶ πρέπει νὰ προσέξουμε, παρακαλῶ, κι' αὐτό, ὅτι τοὺς ἄλλους ἀγίους ὁ ἕνας πλέκει τὸ ἐγκώμιο τοῦ ἄλλου, τοῦ μεγάλου μέγας καὶ τοῦ μετρίτου μετριώτερος. Ἀλλὰ γι' αὐτὸν πού ἐπαινεῖται τώρα πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ Θεός καὶ ἡ ἀλήθεια, λέγει· «Μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Βαπτιστὴ δὲν ἐμφανίσθηκε μεταξὺ αὐτῶν πού γεννήθηκαν ἀπὸ γυναῖκες»¹. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὑπάρχει τόσο μέγας ἔπαινος γιὰ τὸν μέγαλο Πρόδρομο, ἀνυπέρβλητος, ἀπὸ τὸν ἀνώτατο Λόγο, ἔχει ἄραγε ἀνάγκη, φίλοι ἀκροατές, τοῦ δικοῦ μου σύντομου λόγου; Μακριὰ μὰ τέτοια σκέψη· ἀλλὰ ἀποτίοντας δουλικὸ χρέος, καὶ ἐκπληρώνοντας πατρικὴ ἐπιταγή, καὶ ἐπειδὴ θὰ ἀγιασθοῦμε καὶ μόνο μὲ τὴν ὑπόμνηση τῶν σχετικῶν μὲ τὸν Πρόδρομο, ἐπιχειροῦμε τὸ τόλμημα.

2. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἅς γιορτάσουμε τὴν ἡμέρα αὐτή, ἅς πανηγυρίσουμε τὴ γέννηση, ὄχι μόνο οἱ περίοικοι, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ περὶχωρα τοῦ νοητοῦ Ἰορδάνη. Ἄς δοῦμε τὸ ἀσυνήθιστο μυστήριον, ἅς κατανοήσουμε τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Ζαχαρία, καὶ ἅς θυμηθοῦμε ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὴν Ἐλισάβετ. Δὲν προερχόταν δηλαδὴ ἀπὸ γονεῖς ταπεινῆς καταγωγῆς, ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτὸ νὰ φανεῖ σπουδαῖος ὁ Πρόδρομος, ἀλλὰ ἀπὸ πολὺ ἐπίσημους καὶ ἑνδοξους. Γιατὶ ὁ Ζαχαρίας ἦταν ἕνας κάποιος Ἀαζών καὶ ὡς πρὸς τὴν ἡλικία καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα, ντυμένος

1. Ματθ. 11, 11.

πολιᾶν καὶ τὴν ἀξίαν, τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἠμφιεσμένος, τὸ περι-
 στήθιον φημι, τὴν ἐπωμίδα, τὸν ποδήρη, τὸν τε κοσσύμβρωτον
 χιτῶνα, τὴν κίδαριν τε καὶ ζώνην, τὰ ἐκ χρυσοῦ τε καὶ λίθων καὶ
 ὑακίνθου καὶ θύσσου πεποικιλμένα· καὶ οὕτως εἰς τὰ Ἅγια τῶν
 5 ἁγίων εἰσιῶν, κατὰ τὴν ἐφημερίαν τῆς ἱερουργίας, ἣ δὲ τῆς Σάρρας
 ἰσοκλεῆς, καὶ μᾶλλον δὲ ὑπερκλεῆς, ὡς καὶ τῇ Θεομήτορι ἀγκιστεύ-
 ουσα· γεννᾶ γὰρ ἐκ στείρωσεως κατ' ἐπαγγελίαν οὐκ Ἰσαὰκ δοῦλον
 Θεοῦ κληθέντα, ἀλλ' Ἰωάννην τὸν φίλον γνήσιον Κυρίου χρηματί-
 σαντα. Ὡ ἀγόνου νηδύος τοιοῦτον κυφορησάσης παῖδα! ὦ ἀκάρ-
 10 που ἄρουρας τηλικαύτην βλαστησάσης ἄσταχυν· διὰ τοῦτο οὐκ
 ἀποκνητέον τὰ τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Ἡσαΐου καινότερόν πως καὶ
 πρὸς αὐτὴν ἀποφθέξασθαι· «Εὐφρᾶνθητι, στεῖρα ἢ οὐ τίκτουσα·
 ῥῆξον καὶ βόησον, ἢ οὐκ ὠδίνουσα», ὅτι ἐξήνηθης ἐκ τῆς ἐρήμου
 μήτρας τὸ κρίνον τῆς ἀγνείας, τὸ ῥόδον τῆς πνευματικῆς εὐδομίας,
 15 τὸν λεμιῶνα τῆς ἀγαθοφόρου ἐγκρατείας, τὸν ἡμεροφανῆ λαμπτή-
 ρα τῆς Χριστοῦ ἐπιφανείας, Ἰωάννην τὸν θεοπρόβλητον στρατιώ-
 την τοῦ οὐρανοῦ βασιλέως, τὸν ἄριστον τῆς Χριστοῦ νυμφαγωγὸν
 Ἐκκλησίας, τὸν ἀσίγητον μάρτυρα τῆς ὄντως ἀληθείας, Ἰωάννην
 τὸν διαπύρσιον κήρυκα τῆς μετανοίας, τὸν ἐν σώματι ἄγγελον τοῦ
 20 Κυρίου, τὸν ἐκφάντορα τοῦ Ἄμνου τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
 κόσμου· καὶ οὐδ' ἂν αὐτοῦ περιλάβομι τὰς ἀξίας, κἂν πλείω προσ-
 θεῖην τῆς κλήσεως τὰ ὀνόματα· πολυώνυμος γὰρ τίς ἐστι καὶ πολυ-
 ἀξιος, τὸ μείζον παρὰ πάντας τοὺς χριστοὺς Κυρίου κεκληρωμένος
 γ'. Καὶ γοῦν τιμᾶται καὶ Ἰσαὰκ τοῦ προπάτορος τὸ γενέσιον,
 25 ὄνπερ Σάρρα συλλαβοῦσα καὶ τεκοῦσα υἱὸν εἰς γῆρας, εἶτα καὶ
 εἰποῦσα, «Τίς ἀναγγελεῖ Ἀβραάμ, ὅτι θηλάζει Σάρρα παιδίον;», ἐφ'
 ᾧ καὶ μεγάλην δοχὴν ποιῶν φαίνεται ἐν ἡμέρᾳ τῆς αὐτοῦ ἀπογαλα-
 κτίσεως. Καὶ τιμᾶται πάλιν Σαμψὼν τὸ γενέσιον τοῦ τεχθέντος Μα-
 νωῆ κατ' ἐπαγγελίαν, ἐκ στεῖρας καὶ αὐτὸς προερχόμενος· ὅς, φησὶν,
 30 οὐ πίεται οἶνον καὶ σίκερα, καὶ οὐ μὴ φάγη πᾶν ἀκάθαρτον· καὶ
 αὐτὸς ἄρξεται σώζειν τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς ἄλλοφύλων. Ἔτι δὲ
 πρὸς τούτοις, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων παραθέω, καὶ Σαμουὴλ τοῦ τᾶ
 ἔμπροσθεν βλέποντος, ὃν ἔτεκεν ἡ πολυῦμνητος Ἄννα τῷ ἀνδρὶ αὐ-

2. Ἐξ. 28, 15 ἔ.

3. Ἡ περιγραφή τῆς στολῆς τοῦ Ζαχαρία, καθὼς καὶ ἡ εἰσοδός του στὰ Ἅγια τῶν ἁγίων δείχνουν ὅτι ἦταν ἀρχιερέας (βλ. Ἐξ. 28, 1 ἔ.). Ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ διήγησι ὁμως βγαίνει ὅτι ὁ Ζαχαρίας ἦταν ἀπλὸς ἱερέας, πού τελοῦσε

τὴν ἱερατικὴν στολή, δηλαδή τὸ περιστήθιο², τὴν ἐπωμίδα, τὸν ποδήρη καὶ τὸν κροσσωτὸ χιτῶνα, τὸν κίδαρη καὶ τὴ ζώνη, ποὺ ἦταν στολισμένα μὲ χρυσὸ καὶ λίθους πολύτιμους καὶ ὑάκινθο καὶ βύσσο. Καὶ ἔτσι ἔμπαινε στὰ ἅγια τῶν ἁγίων γιὰ νὰ ἱερουργήσῃ τὴν ἡμέρα τῆς ἐφημερίας του³. Καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἦταν ὀνομαστή ὅσο καὶ ἡ Σάρρα, ἡ καλύτερα πιὸ φημισμένη, ἀφοῦ συγγένευε καὶ μὲ τὴ θεομήτορα. Γιατὶ γέννησε, ἂν καὶ στεῖρα, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεση, ὄχι τὸν Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος ὀνομάσθηκε δοῦλος τοῦ Θεοῦ⁴, ἀλλὰ τὸν Ἰωάννη, ποὺ χρημάτισε γνήσιος φίλος τοῦ Κυρίου. Ὡ ἀγονη μήτρα ποὺ κυοφόρησες τέτοιο παιδί! Ὡ ἀκαρπη γῆ ποὺ βλάστησες τέτοιο στάχυ! Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ διαστάζουμε νὰ λέμε τὰ λόγια τοῦ μεγαλοφωνότατου Ἡσαΐα προσαρμοσμένα κατὰ κάποιον τρόπο σ' αὐτήν· «Νὰ εὐφραίνεσαι, στεῖρα ποὺ δὲ γεννᾷς· ξέσπασε καὶ φώναξε, σὺ ποὺ δὲν ἔχεις πόνους τοκετοῦ»⁵, γιατί ἀνθισες ἀπὸ τὴν ἀγονη μήτρα σου τὸ κρίνο τῆς ἀγνείας, τὸ ρόδο τῆς πνευματικῆς εὐωδίας, τὸ λιβάδι τῆς ἀγαθόφορης ἐγκράτειας, τὸν λαμπτήρα τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ποὺ φέγγει τὴν ἡμέρα, τὸν Ἰωάννη, τὸν θεοπροβλήτο στρατιώτη τοῦ οὐράνιου βασιλιᾶ, τὸν ἀριστο νυμφαγωγὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἀσίγητο μάρτυρα τῆς πραγματικῆς ἀλήθειας, τὸν Ἰωάννη τὸν διαπρύσιο κήρυκα τῆς μετάνοιας, τὸν μὲ σῶμα ἄγγελο τοῦ Κυρίου, ἐκεῖνον ποὺ φανέρωσε τὸν Ἀμνὸ ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου. Καὶ δὲν θὰ μπορούσα νὰ περιλάβω ὅλες του τίς ἀξίες, ἔστω καὶ ἂν τὸν προσφωνήσω μὲ περισσότερα ὀνόματα. Γιατὶ εἶναι πολυώνυμος καὶ πολυᾶξιος, ποὺ τοῦ ἔλαχε ὁ μεγαλύτερος κληρὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστοὺς τοῦ Κυρίου.

3. Τιμᾶται λοιπὸν καὶ ἡ γέννηση τοῦ προπάτορα Ἰσαάκ, τὸν ὁποῖο γιὸ γέννησε ἡ Σάρρα στὰ γηρατειά της καὶ εἶπε· «Ποιὸς θὰ ἀναγγεῖλει στὸν Ἀβραάμ, ὅτι ἡ Σάρρα θηλάζει παιδί;»⁶. Γι' αὐτὸ καὶ φαίνεται νὰ κάνει μεγάλη γιορτὴ τὴν ἡμέρα τῆς ἀπογαλάκτισής της. Τιμῶνται ἐπίσης καὶ τὰ γενέθλια τοῦ Σαμψὼν ποὺ γεννήθηκε γιὰ τὸν Μανωῆ, ὕστερα ἀπὸ ὑπόσχεση, προερχόμενος καὶ αὐτὸς ἀπὸ στεῖρα μητέρα, ὁ ὁποῖος, λέγει, δὲν θὰ πιεῖ κρασί καὶ οἴνοπνευματώδη ποτὰ καὶ δὲν θὰ φάει κανένα ἀκάθαρτο, καὶ αὐτὸς θὰ ἀρχίσει νὰ ἐλευθερώνει τὸν Ἰσραήλ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἄλλοφύλων⁷. Μαζὶ μ' αὐτούς, γιὰ νὰ ἀντιπαρῆλθω τοὺς ἄλλους, καὶ ὁ Σαμουὴλ ποὺ ἔβλεπε τὰ μέλλοντα, τὸν ὁποῖο

τὰ ἱερατικὰ του καθήκοντα κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἐφημερίας του (Λουκᾶ 1, 5 ἔ.).

4. Γεν. 24, 14.

5. Ἠσ. 54, 1.

6. Γεν. 21, 7.

7. Κριτ. 13, 1 ἔ.

τῆς Ἐλκανᾶ ἀναθεμένη ἐκ βρέφους τῷ Θεῷ. Ἀλλ' οὕτω τῆς Ἰωάννου τετυχήκασι μεγαλειότητος, ἀγαπητοί· διότι οἱ μὲν πρὸ νόμου τοῦ γραπτοῦ, οἱ δὲ μετὰ νόμον· Ἰωάννης δὲ ὁ υἱὸς Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως καὶ Ἐλισάβετ τῆς θαυμασίας, προεισόδιον ἄνθος τῆς Χριστοῦ παρουσίας, ἀνέθαλλε μέσον νόμου καὶ χάριτος ἀναφανείς προηγασε γὰρ ὁ νοητὸς ἑωσφόρος, σημαίνων τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης· προέδραμεν ὁ στρατιώτης δηλῶν τὴν τοῦ παμβασιλέως ἐπιδημίαν· ἦλθεν ὁ νυμφαγωγὸς μηνύων τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ νυμφίου· καὶ οἱ μὲν μετὰ τινὰς καιροὺς τῆς ἀποκνήσεως ἢ προε-
 10 φήτευσαν ἢ ἑτεροατούργησαν, ὁ δὲ ἔτι ἐγκυφορούμενος, Πνεύματος ἁγίου ἐμπέπλησται καὶ θαυματουργὸς ἀναδέδεικται.

δ'. Τοιγαροῦν ἔοικέ μοι τοιοῦτόν τι, ἵν' ὡς ἐν εἰκόνι παραστήσω τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦ Προδρόμου· Ὡσπερ τις οὖν βασιλεὺς ἐκ τῶν ἀνακτόρων βασιλικῶς προερχόμενος, ἔχει μὲν πρῶτα ἡγουμένους
 15 ῥαβδούχους τινᾶς καὶ σκηπτοφόρους, ἔπειτα ὑπάτους, ὑπάρχους τε καὶ ταξιάρχους, ἔσχατον δὲ τινὰ ἀξιωματικώτερον, μεθ' ὃν εὐθύς ὁ βασιλεὺς ἀμέσως ἐπιφαίνεται χρυσῷ καὶ λίθοις διαυγέσι καταλαμπόμενος, οὕτω μοι νόει καὶ ἐπὶ τοῦ ἀληθινοῦ καὶ μόνου τῶν ὄλων βασιλέως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· μέλλοντος γὰρ αὐτοῦ διὰ
 20 σαρκὸς εἰσιέναι ἐν τῇ οἰκουμένῃ, προηγῆσαντο μὲν πατριάρχαι, οἷον Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, ἔπειτα Μωϋσῆς ὁ θεοφάντωρ, Ἀαρὼν τε καὶ Σαμουήλ, καὶ πᾶς ὁ τῶν προφητῶν ὄμιλος, ὕστατος δὲ πῶς πεφανέρωται Ἰωάννης, καὶ εὐθύς ὁ Δεσπότης Χριστὸς περὶ οὗ φησιν· «Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός
 25 μου ἦν»· καὶ ὁ ἔσχατος τῇ τάξει μείζων τῇ ἀξίᾳ, κατὰ τὸ ἀνάλογον ἀποδέδεικται. Οὕτω τοίνυν καὶ προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων πρῶτιστος κατὰ τὸν ἀληθῆ Λόγον ὁ μέγας Πρόδρομος, τῶν μὲν ὡς ἐφεπόμενος, τῶν δὲ ὡς προηγούμενος· Ἀλλὰ γὰρ, τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν ἀναπτύξαντες, ἀκουσώμεθα τίνα τὰ
 30 τοῦ Γαβριὴλ πρὸς τὸν Ζαχαρίαν ἀπαγγελόμενα.

ε'. «Ὡφθη αὐτῷ», φησὶν, «ἄγγελος Κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν

γέννησε ἡ πολυύμνητη Ἄννα σὸν Ἐλκανᾶ τὸν ἄνδρα τῆς, καὶ τὸν ἀφιέρωσε ἀπὸ βρέφος σὸν Θεό⁸. Ἀλλὰ μὲ κανένα τρόπο, ἀγαπητοί μου, δὲν ἔτυχαν τὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἰωάννη. Γιατὶ ἄλλοι ἔζησαν πρὶν ἀπὸ τὸν γραπτὸ νόμο, καὶ οἱ ἄλλοι μετὰ τὸν νόμο. Ἐνῶ ὁ γιὸς τοῦ ἱερέα Ζαχαρία καὶ τῆς θαυμάσιας Ἐλισάβετ, προεισαγωγικὸ ἄνθος τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ἀνθίσει ἐμφανιζόμενος ἀνάμεσα σὸν νόμο καὶ στὴ χάρη. Γιατὶ φώτισε πρὶν ἀπὸ τὸν νομὸν ὁ νοητὸς ἑωσφόρος, ἀναγγέλλοντας τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης. Ἦρθε πρὶν ὁ στρατιώτης φανερώνοντας τὸν ἐρχομὸν τοῦ παμβασιλέως. Ἦρθε ὁ νυμφαγωγὸς ἀναφέροντας τὴν παρουσίαν τοῦ νυμφίου. Καὶ οἱ ἄλλοι βέβαια προφήτεψαν ἢ ἔκαναν θαύματα μετὰ ἀπὸ κάποια χρόνια ἀπὸ τῆς γέννησής τους, ἐνῶ αὐτός, ὅταν ἀκόμα βρισκόταν στὸ στάδιο τῆς κυοφορίας, ἦταν γεμᾶτος Πνεῦμα ἅγιο καὶ ἀποδείχθηκε θαυματουργός.

4. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι συνέβη κάτι τέτοιο, γιὰ νὰ παραστήσω σὲ εἰκόνα τὸ μεγαλεῖο τοῦ Προδρόμου. Ὅπως δηλαδὴ ἓνας βασιλιάς, ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὰ βασιλικά ἀνάκτορα, ἔχει πρῶτα μερικὸν ραβδούχους καὶ σκηπτροφόρους πρὸν αὐτὸν, ἔπειτα ὑπάτους καὶ ὑπάρχους καὶ ταξιάρχους, καὶ τελευταῖα κάποιον μὲ μεγαλύτερο ἀξίωμα, μετὰ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀμέσως ἐμφανίζεται ὁ βασιλιάς στολισμένος μὲ χρυσαφικὰ καὶ πολύτιμα πετράδια, ἔτσι σκέψου, σὲ παρακαλῶ, ὅτι συνέβη καὶ σὸν ἀληθινὸ καὶ μοναδικὸ βασιλιὰ τῶν ὅλων Χριστὸ καὶ Θεὸ μας. Ὅταν δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἔρθει στὴν οἰκουμένη μὲ σάρκα, προηγήθηκαν πρῶτα οἱ πατριάρχες, ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ, ἔπειτα ὁ θεοφάντορας Μωυσῆς, ὁ Ἀαρὼν καὶ ὁ Σαμουὴλ, καὶ ὅλος ὁ ὄμιλος τῶν προφητῶν, καὶ τελευταῖος φανερώθηκε ὁ Ἰωάννης. Καὶ ἀμέσως ἦρθε ὁ Δεσπότης Χριστός, γιὰ τὸν ὁποῖο λέγει· «Αὐτὸς πρὸν ἐρχεται πίσω ἀπὸ μένα, εἶναι ἀνώτερός μου, γιὰτὶ γεννήθηκε πρὶν ἀπὸ μένα»⁹. Ὁ τελευταῖος δηλαδὴ στὴν σειρὰ ἀποδεικνύεται ἀνώτερος στὴν ἀξία ἀναλογικᾶ. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἀπὸ τοὺς προφῆτες καὶ ἀποστόλους καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους πρῶτος σύμφωνα μὲ τὸν ἀληθινὸ Λόγον εἶναι ὁ μέγας Πρόδρομος, ἀπὸ τοὺς προφῆτες βέβαια ἐπειδὴ ἀκολουθεῖ, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους ἐπειδὴ προηγεῖται. Ἀλλὰ ἀφοῦ ἀνοίξουμε τὴν εὐαγγελικὴν ἱστορίαν, ὡς ἀκούσουμε τί λέγει ὁ Γαβριὴλ σὸν Ζαχαρία.

5. «Ἐμφανίσθηκε σ' αὐτόν», λέγει, «ἄγγελος Κυρίου, πρὸν στεκόταν

9. Ἰω. 1, 15.

τοῦ θυμιάματος· καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν»· ὡς φοβερὰ τις καὶ ἡ ἀγγελικὴ ὄπτασία, καὶ ἐν φοβερῶ τόπῳ καταφανεῖσα· «ὦς φοβερός», γὰρ φησιν, «ὁ τόπος οὗτος! οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ». Καὶ οὐ θαυμαστόν, εἰ δίκαιος ὢν ὁ 5 ἱερεὺς ἐταράχθη, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν, ὅπου καὶ Δανιήλ, ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνὴρ, ἰδὼν ἐθαμβήθη, ἐπὶ πρόσωπόν τε πεπτωκῶς καὶ ἀχανῆς γεγωνῶς, τῇ τῆς ἀγγελικῆς ὑπεροχῆς ἀσυγκρίτῳ λαμπρότητι. «ὦφθη αὐτῶ», φησὶν, «ἄγγελος Κυρίου». Τί φασιν ἡμῖν πρὸς ταῦτα, οἱ μὴ εἰκονίζοντες ἡμίχριστοι; Εἰ ὥπται ἄγγελος ἀν- 10 θρώπῳ, πάντως καὶ εἰκόνισται οὐδαμῶς ἄλλως, ἢ ὡς ὥπται ὥπται δὲ ἐν τοιαύδε μορφῇ, καθ' ἃ καὶ Μωϋσῆ πρότερον ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ τὰ περὶ τὸ ἱλαστήριον Χερουβὶμ ἐν τύπῳ δεικνύμενα· καὶ εἰ τὸ ἀσώμ- τον καὶ ἀσχημάτιστον κατὰ τὸν δεδειγμένον τύπον περιγράφεται, πῶς τὸ ἐνσώματον καὶ σχηματιζόμενον ὑποπίπτον χροιαῖ τε καὶ 15 ἀφῆ, καὶ ταῖς τρισὶ διαστάσεσιν, οἷον τὸ τοῦ Σωτῆρος εἶδος, οὐκ εἰκονίσομεν πρὸς ἐναργῆ τῆς ἀφαντασιάστου αὐτοῦ σαρκώσεως ἀπόδειξιν; Καὶ μὴ συμπεριγράφειν ἡμᾶς ἐν τούτῳ ἠγήσονται οἱ ἄφροντες τὴν θεότητα, ἧς οὐκ ἔκφρασις, οὐ κατάληψις, οὐ θέσις, οὐ σχῆμα, οὐ τόπος, οὐ ποσότης, οὐ πηλικότης, οὐκ ἄλλο τι τῶν περι- 20 γραφῆς ἔνδον διὰ τὸ ἄπειρον καὶ ἀπερίληπτον· ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα τὸν ἀπλῶς ἄνθρωπον εἰκονίζοντες, οὐ τὸ τῆς ψυχῆς αὐλον καὶ ἀνεί- δεον συνεἰκονίζομεν πάντως, οὐ γὰρ ἐνδέχεται, ἀλλὰ καταλλήλως τὰ οἰκειὰ ἑκατέρως ἀπονέμομεν· τῷ ἀπεριγράφῳ τὸ ἀπερίγραφον, καὶ τῷ περιγραπτῷ τὸ περιγραπτόν, ὡς ὁ τῆς ἀληθείας λόγος παρί- 25 στησιν. Ἐπανιτέον δὲ αὐθις εἰς τὸ προκείμενον.

ζ'. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος «Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου». Εὐθὺς κατέστειλε τὸν φόβον τῇ πεύσει, οἷα ἡ ἀγγελικὴ ὄπτασία μετὰ τὸ φοβῆσαι, τὸ δειλὸν ἀφαιρουμένη· καὶ ἐναντίως περὶ τὴν δαιμονικὴν ἔφοδον. «Μὴ φοβοῦ», φησί, «Ζα- 30 χαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβητ γεννήσει σοι υἱόν». Ὡ τῆς ἐπιθυμουμένης θεοπαρόχου ἐπιτάξεως!

στά δεξιὰ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. Ὁ Ζαχαρίας βλέποντάς τον ταράχθηκε καὶ φοβήθηκε»¹⁰. Γιατὶ ἡ ἀγγελικὴ ὄπτασία ἦταν κἀπως φοβερή, καὶ ἔγινε σὲ ἐπίσης φοβερὸ τόπο· γιατί λέγει, «ὁ τόπος αὐτὸς εἶναι πολὺ φοβερός· δὲν μπορεῖ, παρὰ νὰ εἶναι οἶκος τοῦ Θεοῦ»¹¹. Καὶ δὲν εἶναι ἄξιο ἀπορίας, πῶς, ἀφοῦ ἦταν δίκαιος ὁ ἱερέας, ταράχθηκε καὶ τὸν κατέλαβε φόβος, τῆ στιγμῆ πού καὶ ὁ Δανιήλ, ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐπιθυμιῶν, βλέποντας θαμβώθηκε, καὶ πέφτοντας μὲ τὸ πρόσωπο κάτω ἔμεινε ἄφωνος ἀπὸ τὴν ἀσύγκριτη λαμπρότητα τῆς ἀγγελικῆς ὑπεροχῆς· γιατί λέγει· «ἐφανίσθηκε σ' αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου»¹². Τί μᾶς λένε γι' αὐτὰ οἱ ἡμίχριστοι πού δὲν δέχονται τίς εἰκόνες; Ἐὰν ἐφανίσθηκε ἄγγελος σὲ ἄνθρωπο, ὅπωςδῆποτε καὶ εἰκονίζεται, ὄχι κατ' ἄλλον τρόπο, παρὰ ὅπως ἐφανίσθηκε. Καὶ ἐφανίσθηκε μὲ τέτοια μορφή, ὅπως εἶχαν ὑποδειχθεῖ στὸν Μωυσῆ στὸ ὄρος Σινᾶ προηγουμένως τὰ Χερουδίμ τοῦ ἰλαστηρίου. Καὶ ἐφόσον τὸ ἀσῶματο καὶ χωρὶς σχῆμα περιγράφεται, σύμφωνα μὲ τὸν τύπο πού ὑποδείχθηκε, τότε γιατί, αὐτὸ πού ἔχει σῶμα καὶ σχηματιζόμενο ὑπόκειται σὲ χρῶμα καὶ ἀφή καὶ σὲ τρεῖς διαστάσεις, ὅπως ἡ μορφή τοῦ Σωτήρα, νὰ μὴ τὸ εἰκονίζουμε γιὰ νὰ ἀποδείξουμε ὀλοκᾶθαρα ὅτι ἡ ἐνσάρκωσή του δὲν ἦταν φανταστικὴ; Καὶ νὰ μὴ νομίζουν οἱ ἄφρονες, ὅτι ἐμεῖς στὴν εἰκόνα περιγράφουμε καὶ τὴ θεότητα, τῆς ὁποίας οὔτε ἡ ἔκφραση, οὔτε ἡ κατανόηση, οὔτε ἡ θέση, οὔτε τὸ σχῆμα, οὔτε ὁ τόπος, οὔτε ἡ ποσότητα, οὔτε τὸ μέγεθος, οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἐμπίπτουν στὴν περιγραφή, ἐπειδὴ ἡ θεότητα εἶναι ἄπειρη καὶ ἀδύνατο νὰ περιορισθεῖ. Ἐξᾶλλου καὶ στὴν περίπτωση τῶν εἰκόνων, εἰκονίζοντας ἀπλῶς τὸν ἄνθρωπο, ὅπωςδῆποτε δὲν εἰκονίζουμε μαζὶ καὶ τὴν αὐλὴ καὶ χωρὶς μορφή ψυχὴ του, γιατί δὲν ἐπιδέχεται περιγραφή, ἀλλὰ ἀπονέμουμε καταλλήλως στὸ καθένα τὰ δικὰ του· τὸ ἀπερίγραπτο δηλαδή τὸ ἀφήνουμε ἀπερίγραπτο, καὶ αὐτὸ πού περιγράφεται τὸ περιγράφουμε, ὅπως δείχνει ὁ λόγος τῆς ἀλήθειας. Ἀλλὰ ἄς ξαναγυρίσουμε πάλι στὸ θέμα μας.

6. «Καὶ εἶπε ὁ ἄγγελος σ' αὐτόν· Μὴ φοβᾶσαι, Ζαχαρία, γιατί εἰσακούσθηκε ἡ δέησή σου»¹³. Ἀμέσως καθησύχασε τὸ φόβο του μὲ τὴν ἀγγελία. Τέτοια εἶναι ἡ ἀγγελικὴ ὄπτασία· μετὰ τὸν φόβο καθησυχάζει τὸν δισταγμό, ἀντίθετα πρὸς τὴ δαιμονικὴ ἔφοδο. «Μὴ φοβᾶσαι», λέγει, «Ζαχαρία, γιατί εἰσακούσθηκε ἡ δέησή σου, καὶ ἡ γυναίκα σου Ἐλισάβετ θὰ σοῦ γεννήσει γιό»¹⁴. ὦ, πόσο ἐπιθυμητὴ ἡ θεόσδοτη δια-

13. Λουκᾶ 1, 13.

14. Λουκᾶ 1, 14.

ὡ τῆς πολνεύκτου ἀγγελοκομίστου ὑποσχέσεως! ἐπέτυχεν οὐ̄ ἐπεπόθει! ἤνυσεν ὁ ἠντιβόλει· εὗρεν ὁ ἐπεξήτει· τὸν τῆς ἀγονίας καινισμόν, τὸν τῆς εὐπαιδίας πορισμόν, οὐκ ἀκολουθία φύσεως, ἀλλ' ἐπιτυχία ἐντεύξεως· οὐδὲ γὰρ κατάρας ἦν ἐπιτίμιον ἢ στείρωσις, ἀπα-
 5 γε, ἀλλὰ μυστηρίου μεγάλου παρασημείωσις· τοῦ γὰρ Ζαχαρίου ἐπικειμένου ταῖς πικναῖς πρὸς Θεὸν ἰκετηρίαις διαλυθῆναι τὴν στείρωσιν, τάχα ἐπακηκοέναι αὐτὸν δοκῶ· οὐ̄πω συντετέλεσται ὁ καιρός· οὐ̄πω συνετημήθησαν αἱ ἡμέραι τῆς ἐπιφανείας· τότε οὖν ἔλπισον τὴν τεκνογονίαν, Ζαχαρία, ὀπηνίκα ἔλθῃ ἡ προσδοκία τῶν
 10 ἔθνῶν· τότε ἐκδέχου τὴν ἀποστείρωσιν, ὅποταν ἦξει ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς· ἐπειδὴ δὲ ἦκεν ὁ καιρός, λάβε τὸ καταθύμιον διὰ τῆς τοῦ Γαβριὴλ προρρήσεως· ἀνακαινίσθητι ὡς ἀετὸς τῇ νεότητι· γνώρισον, φησί, τὴν ὁμόζυγον· «Εἰσηκούσθη γὰρ ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄ-
 15 νομα αὐτοῦ Ἰωάννην». Ἐγνώρισε καὶ τοῦνομα ὁ κληθήσεται καὶ αὐτῆς τῆς ἐτυμολογίας υἱὸν ἄνωθεν.

ζ. «Εἶπε δὲ Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον». Λοιπὸν γὰρ αὐτῶ ὡς ὁμοδούλῳ παρησιᾷ διαλέγεται· «Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις
 20 αὐτῆς». Ἡ μὲν πρόχειρος καὶ πατρικὴ ἀπόδειξις, ἀπιστίας ἔγκλημα καταγράφει τῷ ἱερεῖ, ὁ δὲ παρῶν λόγος οὐχ ὑποπίπτων, ἀλλ' ἐν δοκιμασίᾳ προερχόμενος, ταυτὸν πεπονθέναι φησὶ τῷ μεγάλῳ Θωμᾷ καὶ τὸν Ζαχαρίαν· οὐ τοῦτο γὰρ ἦν αὐτὸν εἰκὸς ἠγγνηκέναι προφήτην τε ὄντα καὶ τὰ θεῖα πεπαιδευμένον, ὅτιπερ δύναται ἄν
 25 Θεὸς καὶ φύσιν καινουργῆσαι, καὶ γῆρας νεοποιῆσαι, καὶ πόρον ἐν ἀμηχάνοις διεκφᾶναι, ὡς ἐπὶ Ἀβραὰμ καὶ Σάρρας, ὡς ἐπὶ τῆς Σουναμίτιδος, καὶ τῶν ἄλλων ποικίλων καὶ παντοδαπῶν αὐτοῦ τερασιῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ τῶν μεγάλων καὶ παραδόξων προσδοκιῶν ἐπαγγελίαι ἐξάπινα ἀκουόμεναι ταράττειν πῶς εἰώθασιν τὴν
 30 ψυχὴν, οὐ πρὸς ἀπιστίαν ἀναβαλλόμενος, οἶμαι, ἀλλὰ πρὸς τελείωσιν ἐπισπευδόμενος, εὐθύς οἶα ὑφ' ἠδονῆς ἀλούς ἀναφωνεῖ καὶ φράζει, «Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο;». Μὴ δὴ παραλογίσῃ, μηδαμῶς

ταγή! "Ω, πόσο προσευχόταν για τὴν ὑπόσχεση ποῦ τοῦ ἔφερε ὁ ἄγγελος! Πέτυχε ἐκεῖνο ποῦ ποθοῦσε! Πέτυχε ἐκεῖνο ποῦ παρακαλοῦσε. Βρῆκε ἐκεῖνο ποῦ ἐπιζητοῦσε. Τὴν ἀνακαινίση τῆς στειρότητας, τὴν ἀπόκτηση εὐτεκνίας, ὄχι σὰν φυσικὴ ἀκολουθία, ἀλλὰ ὡς ἐπιτυχία τῆς προσευχῆς. " Ἄλλωστε ἡ στείρωση δὲν ἦταν τιμωρία κατάρως, μακριὰ μιὰ τέτοια σκέψη, ἀλλὰ ἀπόδειξη μεγάλου μυστηρίου, γιατί, ἐνῶ ὁ Ζαχαρίας ἐπέμενε μὲ τὶς πυκνὲς παρακλήσεις του στὸν Θεὸ νὰ λυθεῖ ἡ στείρωση, νομίζω πῶς ἄκουε· Δὲν συμπληρώθηκε ἀκόμα ὁ χρόνος, δὲν ἔφθασαν ἀκόμα οἱ μέρες τῆς παρουσίας. Ἐπομένως, Ζαχαρία, τότε νὰ ἐλπίζεις ὅτι θὰ ἀποκτήσεις παιδί, ὅταν θὰ ἔρθει ἡ προσδοκία τῶν ἔθνῶν¹⁵. Τότε νὰ περιμένεις τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴ στείρωση, ὅταν θὰ ἔρθει ἡ ἐλπίδα ὅλων τῶν περᾶτων τῆς γῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦρθε ὁ καιρὸς, πᾶρε αὐτὸ ποῦ τόσο πολὺ ἐπιθυμεῖς μὲ τὴν προαγγελία τοῦ Γαβριήλ. Ξαναπόκτησε ὅπως ὁ ἀετὸς τὴ νεότητά σου, ἔλα σὲ κοινωνία, λέγει, μὲ τὴ σύζυγό σου· «Γιατὶ εἰσακουσθηκε ἡ δέησή σου, καὶ ἡ γυναῖκα σου Ἐλισάβετ θὰ σοῦ γεννήσει γιὸ καὶ θὰ τὸν ὀνομάσεις Ἰωάννη». Μάθε καὶ τὸ ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖο θὰ ὀνομασθεῖ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἐτυμολογία, ὅτι θὰ εἶναι υἱὸς ἀπὸ τὸν οὐρανό.

7. «Καὶ ὁ Ζαχαρίας εἶπε στὸν ἄγγελο». Μιλᾷει δηλαδὴ σ' αὐτὸν μὲ θάρρος σὰν νὰ εἶναι ὁμοίος του. «Πῶς μπορῶ νὰ τὸ γνωρίζω αὐτό; Γιατὶ ἐγὼ εἶμαι ἡλικιωμένος, καὶ ἡ γυναῖκα μου ἐπίσης προχωρημένης ἡλικίας»¹⁶. Ἡ πρόχειρη πατερική ἐρμηνεία καταλογίζει στὸν ἱερεᾶ κατηγορία ἀπιστίας. Ὁ λόγος αὐτὸς ὅμως, χωρὶς νὰ τὸν βαρύνει, ἀλλὰ προερχόμενος ἀπὸ ἐξέταση, λέγει, ὅτι ὁ Ζαχαρίας ἔπαθε τὸ ἴδιο μὲ τὸν μεγάλο Θωμᾶ. Γιατὶ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τὸ ἀγνοεῖ αὐτὸς ποῦ ἦταν προφήτης καὶ γνώστης τῶν θείων, ὅτι δηλαδὴ μπορεῖ ὁ Θεὸς καὶ τὴ φύση νὰ ἀνακαινίσει, καὶ τὰ γηρατειὰ νὰ ἀνανεώσει, καὶ λύση σὲ περίπτωσι ἀμηχανίας νὰ παρουσιάσει, ὅπως στὴν περίπτωσι τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Σάρρας, στὴν περίπτωσι τῆς Σουναμίτιδας καὶ τῶν διαφόρων καὶ ποικίλων ἄλλων θαυμάτων του. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ὑποσχέσεις τῶν μεγάλων καὶ παρὰδοξων προσδοκιῶν ὅταν ἀκούονται ξαφνικὰ ταράζουν συνήθως τὴν ψυχὴ, νομίζω πῶς ὄχι ἀπὸ ἀπιστία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπισπεύσει τὴν ἐκπλήρωση, ἀμέσως, σὰν νὰ εἶχε καταληφθεῖ ἀπὸ ἡδονή, φωνάζει καὶ λέγει· «Καὶ πῶς θὰ πεισθῶ γι' αὐτό;». Μὴ παραλογίζεσαι λοιπὸν, μὴ διαψεύδου, δῶσε μου ἐπίσημη διαβεβαίωσι,

16. Λουκᾶ 1, 18.

διαψεύση, δίδου μοι τὸ ἐπίσημον, πάρεχέ μοι τὸ ἐνέχυρον· ὡς πάλαι ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ πρὸς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἐκ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ ἐξελεύσεσθαι βασιλεῖς, τὸ τῆς περιτομῆς σημεῖον· καὶ πρὸ τούτου, ὡς τῷ Νῶε πρὸς τὸ μὴ ἐπάξει κατακλυ-
5 σμὸν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἐν τῇ νεφέλῃ τόξον· πρὸς τούτους καὶ Μωϋσῆ τὴν ὀφιοθειῖσαν καὶ θᾶπτον ἀποκατασταθεῖσαν ῥάβδον εἰς τὸ πιστεῦσαι τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅτι ᾧπται αὐτῷ ὁ Ὕψιστος.

ἡ'. «Καὶ ἀποκριθεὶς», φησὶν, «ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· Ἴδου ἔση-
σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἀνθ' ὧν ἠπίστευσας τοῖς λόγοις
10 μου (προσθετέον κατὰ τὸ σιωπῶμενον ἀπλῶς τε καὶ ἀνεξετάστως),
οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν». Ἔλαβε τοίνυν τὸ ση-
μεῖον φθογγῆς λυομένης, πρὸς φθογγὴν ζῶσαν καὶ ἐνυπόστατον τε-
χθησομένην αὐτῷ· καὶ συμπτύξας τὰ χεῖλη ὑμνεῖ φωναῖς ἀνακού-
στοις τὸν τοῦ τόκου δοτήρα· «Ἐξελθῶν», γάρ φησιν, «οὐκ ἠδύνατο
15 λαλῆσαι· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἐώρακεν ἐν τῷ ναῶ· καὶ αὐ-
τὸς ἦν διανεύων, καὶ ἔμενε κωφός». Τὸ μὲν πρὸς τὸ μὴ ἐρωτᾶσθαι,
ὡς οὐ καθεκτὸν τὰ τῆς ὀπτασίας ἀκουτίζεσθαι· τὰ δὲ ὡς οἶον ἐκβε-
θηκῶς τῶν αἰσθήσεων, καὶ εἰς ἑαυτὸν ὄλος τὸ ὄραθὲν συστρεφόμε-
νος, κωφεύειν τοῖς ἀεροκτύποις λαλήμασιν· οὐδὲν δὲ οἶον ὡς προ-
20 φητοπάτορα καὶ προφητείας ἔργον κἀνταῦθα ἐπισημαίνειν· καὶ
τοῦτό ἐστιν ἴσως ἢ τῆς νομικῆς λατρείας παῦλα, πρὸς τὴν ἐν τῇ χά-
ριτι διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου ἀνάρρησιν. Τοίνυν παραδρα-
μόντες τὰ διὰ μέσον, ὡς οὔτε τῇ ἡμέρᾳ ἀνήκοντα, οὐδ' αὐτῇ δυνάμει
ὑμῶν ἐφικτά, αὐθις ἐπὶ τὸ κατεπεῖγον ἐλευσώμεθα.

25 θ'. «Καὶ ἐγένετο», φησὶν, «ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπα-
σμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ
αὐτῆς». Ὡς Ἰωάννη τὸ μακάριον βρέφος, τὸ ἀκοίμητον ἔμβρυον! Ὁ
ἐγγάστριος, πῶς ἐγκόσμιος; ὁ ἀτέλεστος, πῶς πληρέστατος; ὁ ἕξα-
μηνιαῖος, πῶς πολυχρόνιος; ὁ ἀδιανόητος, πῶς ἐμφρονέστατος; ὁ
30 ἀδιάλεκτος, πῶς εὐλάλος; φράσον ἡμῖν, φράσον, ἐν ζοφερῷ χωρίῳ

δῶσε μου ἐγγύησιν, ὅπως ἔκανε παλιὰ ὁ Θεὸς στὸν Ἀβραὰμ γιὰ τὸ ὅτι θὰ γίνῃ πατέρας πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του θὰ προέλθουν βασιλεῖς, δίνοντάς του τὸ σημάδι τῆς περιτομῆς¹⁷. Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτόν, ὅπως στὴν περίπτωση τοῦ Νῶε, πού μὲ τὸ οὐράνιο τόξο βεβαίωσε, ὅτι δὲν θὰ ξαναγίνει κατακλυσμὸς στὴ γῆ¹⁸. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ στὸν Μωυσῆ μὲ τὴ ράβδο πού ἔγινε φίδι καὶ ἀποκαταστάθηκε γρήγορα, γιὰ νὰ πιστέψουν οἱ Αἰγύπτιοι ὅτι ἐμφανίσθηκε σ' αὐτόν ὁ Ὡν¹⁹.

8. «Καὶ ἀπαντώντας ὁ ἄγγελος», λέγει, «τοῦ εἶπε· Νὰ, θὰ μείνεις βουδός καὶ δὲν θὰ μπορεῖς νὰ μιλήσεις, ἐπειδὴ δὲν πίστεψες στὰ λόγια μου» (ἄς προστεθεῖ καὶ αὐτὸ πού ἀποσιωπᾶται ἀπλᾶ καὶ ἀνεξέσταστα), «τὰ ὅποια θὰ ἐκπληρωθοῦν στὸν κατάλληλο καιρὸ»²⁰. Ἐλαβε λοιπὸν τὸ κατάλληλο μὲ τὴν περίπτωση σημάδι ὁ Ζαχαρίας, ἀπώλεια τῆς φωνῆς του, πού θὰ λυνόταν μὲ τὴ ζωντανὴ καὶ ἐνυπόστατη φωνὴ πού ἐπρόκειτο νὰ γεννηθεῖ σ' αὐτόν. Καὶ ἀφοῦ ἔκλεισε τὰ χεῖλη του, ὑμνοῦσε τὸν χορηγὸ τοῦ τοκετοῦ μὲ φωνὲς πού δὲν ἀκούονταν. Γιατὶ λέγει· «Βγαίνοντας δὲν μποροῦσε νὰ μιλήσει· καὶ κατὰ λαβὰν ὅτι εἶδε κάποια ὄπτασία μέσα στὸν ναό, καὶ ἐκεῖνος τοὺς ἔκανε νεύματα καὶ παρέμεινε βουδός»²¹. Τὸ ἓνα γιὰ νὰ μὴν ἐρωτᾶται, γιὰτὶ δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ συγκρατηθοῦν νὰ μὴ ἀκούσουν γιὰ τὴν ὄπτασία, καὶ τὸ ἄλλο γιὰ νὰ βγεῖ ὅσο ἦταν δυνατόν ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις, καὶ συστρέφοντας τὸ ὄραμα μέσα του, νὰ κωφεύει στὰ φλύαρα σχόλια. Γιατὶ δὲν ἦταν δυνατόν ὡς πατέρας προφήτη νὰ ἐκτελεῖ ἐδῶ ἔργο προφήτη. Καὶ αὐτὸ προφανῶς σήμαινε ἢ παύση ἀπὸ τὴ νομικὴ λατρεία, μπροστὰ στὴν ἀνάρρηση πού τοῦ ἔγινε ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ γέννηση τοῦ Ἰωάννη. Παρατρέχοντας λοιπὸν τὰ ἐνδιάμεσα, ἐπειδὴ οὔτε τῆς ἡμέρας εἶναι, οὔτε καὶ εἶναι προσιτὰ στὴ δική μου δύναμη, ἄς ἔρθουμε πάλι στὸ θέμα πού κατεπεύγει.

9. «Καὶ μόλις ἢ Ἐλισάβετ», λέγει, «ἄκουσε τὸν χαιρετισμὸ τῆς Μαρίας, πήδησε τὸ βρέφος μὲ ἀγαλλίαση μέσα στὴν κοιλιά της»²². Ὡς Ἰωάννη τὸ μακάριο βρέφος, τὸ ἀκοίμητο ἔμβρυο! Αὐτὸς πού βρῖσκεται μέσα στὴν κοιλιά, πῶς ἐμφανίζεται μέσα στὸν κόσμος; Αὐτὸς πού εἶναι ἀτελής, πῶς ἐμφανίζεται ὀλοκληρωμένος; Ὁ ἕξαμηνιαῖος, πῶς ἐνεργεῖ ὡς ἡλικιωμένος; Αὐτὸς πού δὲν μπορεῖ νὰ σκεφθεῖ, πῶς ἐμφανίζεται λογικώτατος; Αὐτὸς πού δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσει, πῶς γίνεται εὐλαλός;

20. Λουκᾶ 1,20

21. Λουκᾶ 1,22

22. Λουκᾶ 1,41.

τῆς μητρῶας νηδύος συνεχόμενος, τὴν ὄρατικὴν ἔξιν οὐπω ἐνεργῶν, τὸν ἀκουστικὸν ψόφον οὐπω εἰσδεχόμενος, τὸν φωνητικὸν φθόγγον οὐπω εἰσδεχόμενος, τὸν φωνητικὸν φθόγγον οὐπω ἐκβοῶν, τὴν περιπατητικὴν κίνησιν οὐπω μετεληφώς, τὸ γελαστικὸν
 5 ἰδίωμα οὐπω ἐπιτετηδευκώς· πῶς διορθᾷς; πῶς ἐπαίεις; πῶς θεολογεῖς; πῶς περιοκιρτᾷς; ποταπῶς ἀγάλλῃ; Ἀπόκριναι ἡμῖν, ἀπόκριναι, ὧ πανάγαστε. Μέγα, φησὶν, τὸ τελούμενον μυστήριον, καὶ ἔξω ἀνθρωπίνης καταλήψεως τὸ δρᾶμα· καινοτομῶ εἰκότως τὴν φύσιν διὰ τὸν καινοτομεῖν μέλλοντα ὑπὲρ φύσιν ἔμβρου-
 10 ον) ὧν ὄρῶ, ἐπειδήπερ τὸν τῆς δικαιοσύνης Ἡλίον βλέπω κνυφορούμενον ἐνωτίζομαι, ἐπειδήπερ ἐπαῖω, ὡς φωνὴ τοῦ μεγάλου Λόγου τικτόμενος ἀναβοῶ, ἐπειδήπερ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Πατρὸς κατανοῶ σαρκούμενον· σκιρτῶ, ἐπειδήπερ τὸν τοῦ παντὸς Ποιητὴν αἰσθάνομαι ἀνθρωπομορφούμενον· ἀγάλλομαι, ἐπειδή-
 15 περ τὸν Ἀνθρωπὴν τοῦ κόσμου διανοοῦμαι σωματούμενον· ἀρχὴν ὑμῖν, φησὶν, σημαίνομαι τῆς τοῦ Θεοῦ ἐν κόσμῳ εἰσαγωγῆς καὶ σωματικῆς προσελεύσεως· προτρέχω τῆς ἐπιδημίας, καὶ οἶον ἐξάρχω ὑμῖν τῆς ἐξομολογήσεως· λάβετε ψαλμόν, δαυϊτικῶς εἶπεῖν, καὶ τύμπανον, προφητικῶς, ψαλτήριον τερπνὸν μετὰ κιθάρας· ἄσατε
 20 αὐτῶ καὶ ψάλατε αὐτῶ· διηγῆσασθε πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ

ί. Ἐρ' οὖν, Ἰωάννη, ὑπερανέστης τὰ ἐπίγεια; προέκνυψας εἰς τὰ οὐράνια; ὑπεραναβέβηκας ἀγγελικὰς καὶ πρωτουργικὰς διακοσμήσεις; πῶς οὖν γε ἄνπερ τὴν φύσιν οὐκ ἐπελάβου, τούτων τὴν τάξιν καὶ ἀξίαν ἀπεκληρώσω; Τὸ αὐτοῖς ἐξ αἰῶνος ἄδηλον καὶ ἀδίδα-
 25 κτον, εὐθύς ὡς μετὰ Θεὸν διαπορθμεύσας καὶ διαγγείλας ἡμῖν ταῦτα ἔτι μαιευόμενος; Οὐκ ἀεροπόνησα, φησὶν, οὐκ ἐνεφελοδρόμησα, οὐχ ὑπερουράνισα, οὐχ ὑπερανέστηκα τῶν φλογερῶν καὶ ἀσωμάτων δυνάμεων· μὴ τοῦτο ὑπονοεῖσθω, ἀλλ' ὁ ἐπάνω πάντων ὧν, καὶ μένων ἐν τοῖς πατράσις κόλποις σὺν ἀγίῳ Πνεύματι, λαθὼν ἀδια-
 30 στάτως ἅπαντας τοὺς πυρίνους λειτουργοὺς αὐτοῦ, ὡς ἐπ' ἄλλον οὐρανὸν εἰσεληλυθὼς ἐν τῇ γαστρὶ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐνεφάνησεν ἑαυτὸν καὶ μεμυσταγωγῆκέ μοι τὰ τηλικαῦτα· μηνυτῆς οὖν εἶμι τοῦ θρέφους, ὅτι, «Παιδίον γεννᾶται ἡμῖν, υἱὸς καὶ ὑμῖν

Πές μας, πές, ἀφοῦ εἶσαι κλεισμένος στὸν σκοτεινὸ χῶρο τῆς μητρικῆς μήτρας, καὶ δὲν μπορεῖς ἀκόμα νὰ βλέπεις, καὶ δὲν δέχεσαι ἀκόμα τὸν ἀκουστικὸ θόρυβο, καὶ δὲν βγάζεις ἀκόμα φωνή, καὶ δὲν ἔχεις ἀκόμα δοκιμάσει τὴν κίνηση τοῦ περπατήματος, καὶ δὲν ἔχεις ἀκόμα γελάσει, πῶς βλέπεις, πῶς γνωρίζεις, πῶς θεολογεῖς, πῶς σκιρτᾷς ἀπὸ χαρὰ, πῶς πλημμυρίζεις ἀπὸ ἀγαλλίαση; Ἀποκρίσου μας, πές μας, ἀξιοθαύμαστε. Εἶναι μεγάλο, λέγει, τὸ μυστήριον ποὺ συντελεῖται, καὶ εἶναι πέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κατανόηση αὐτὸ ποὺ γίνεται. Καινοτομῶ δικαιολογημένα ὡς πρὸς τὴ φύση, γιὰ ἐκεῖνον ποὺ πρόκειται νὰ καινοτομήσει πάνω ἀπὸ τὴ φύση. Ἐνῶ εἶμαι ἔμβρυο βλέπω, ἐπειδὴ βλέπω νὰ κυφορεῖται ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. Ἀκούω, ἐπειδὴ γνωρίζω ὅτι γεννιέμαι μὲ τὴ φωνὴ τοῦ μεγάλου Λόγου. Φωνάζω, ἐπειδὴ καταλαβαίνω ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πατέρα σαρκώνεται. Ἀναπηδάω ἀπὸ χαρὰ, ἐπειδὴ αἰσθάνομαι ὅτι ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός γίνεται ἄνθρωπος. Χαίρομαι, ἐπειδὴ σκέφτομαι ὅτι ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου σαρκώνεται. Σᾶς φανερώνω, λέγει, τὴν ἀρχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον καὶ τὸν σωματικὸ ἔρχομό του. Τρέχω μπροστὰ ἀπὸ τὸν ἔρχομό του, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἀρχίζω σὲ σᾶς τὴν δοξολογία. Πάρτε ψαλτήριον, γιὰ νὰ μιλήσω σύμφωνα μὲ τὸν Δαβὶδ, καὶ τύμπανον, σύμφωνα μὲ τοὺς προφῆτες, ψαλτήριον εὐχάριστο μαζί μὲ κιθάρα· τραγουδήστε καὶ ψάλετε σ' αὐτόν· διηγηθεῖτε ὅλα τὰ θαυμάσιά του.

10. Ἄραγε, Ἰωάννη, ἔχεις ξεπεράσει τὰ ἐπίγεια; Ἐφτασες στὰ οὐράνια; Ἀνέβηκες πιὸ πάνω καὶ ἀπὸ τὶς ἀγγελικὰς καὶ πρωτοεργατικὰς δυνάμεις; Πῶς ὅμως, ἀφοῦ δὲν ἔχεις τὴ φύση αὐτῶν, κέρδισες μὲ κλῆρον τὴν τάξιν καὶ ἀξία τους; Πῶς, αὐτὸ ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας ἦταν ἄγνωστο καὶ ἀδίδακτο σ' αὐτοὺς, ἐσὺ ἀμέσως, μόλις ἔλαβες τὴν ἀγγελία ἀπὸ τὸν Θεόν, τὴν μετέφερες σὲ μᾶς, ἐνῶ ἀκόμα δὲν ἦρθες στὸν κόσμον; Δὲν περπάτησα στὸν ἀέρα, λέγει, οὔτε βᾶδισα στὰ σύννεφα, οὔτε ἀνέβηκα πιὸ πάνω ἀπὸ τὸν οὐρανόν, οὔτε ξεπέρασα τὶς φλογερὰς καὶ ἀσώματες δυνάμεις. Μὴ περνᾷ κάτι τέτοιο ἀπὸ τὸ μυαλό σας, ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ ὅλα, καὶ μένει στοὺς κόλπους τοῦ Πατέρα μαζί μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διαφεύγοντας, χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς ἀποχωρισθεῖ, ὅλους τοὺς πύρινους ὑπηρέτες του, καὶ μπαίνοντας στὴν κοιλία τῆς ἀειπάρθενης Μαρίας, σὰν σὲ ἄλλο οὐρανόν, μοῦ παρουσίασε τὸν ἑαυτό του καὶ μοῦ ἀποκάλυψε αὐτὰ τὰ τόσο μεγάλα. Ἐπομένως μεταφέρω μήνυμα τοῦ βρέφους, ὅτι δηλαδή· «Παιδί γεννιέται γιὰ μᾶς

ἐδόθη» κατὰ τὸν μέγαν Ἡσαίαν, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός· στειροφυῆς γόνος τυγχάνω, ὅτι παρθενικὸς ὁ τόκος προελεύσεται. Ὡ τῆς ὑπερφουῆς μεγαλοουργίας· ὦ τῆς παραδόξου τερατοουργίας· οἶα ἡμῖν τὸ ἄτικτον βρέφος εὐαγγελίζεται σήμερον; πηλίκα ἡμῖν ὁ Ἐλισάβετ τόκος θεολογῶν προμεμήνυκε; Σκιωτάτω ὑφήλιος ἅπασα, χορευέτω ἡ Ἐκκλησία προεόρτια, προεισόδια τὰ γενέσια τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων πανηγυρίζουσα, καὶ χαρᾶς πληρούσθω τὰ σύμπαντα τὸν μηνυτὴν δεξάμενα τῆς τοῦ παμβασιλέως ἐπελεύσεως.

ια. Ἄλλ' ὦ μακάριε Ἰωάννη, ὁ τῶν μεγίστων μέγιστε προφήτης, ὁ πρῶτιστος ἐν ἀποστόλοις ὁ τῶν μαρτύρων ἐξοχώτατος μεγαλόμαρτυς, ὁ τῆς ἐρήμου θεοκόσμητος πολιοῦχος, ὁ τοῦ ὠραιοτάτου νυμφίου φίλος ἠγαπημένος, ὁ τοῦ ἀφράστου φωτὸς λύχνος ἠτοιμασμένος, ὁ τοῦ ἀμώμου Ἀμνοῦ κῆρυξ πεπιστευμένος, ὁ τῆς πατρικῆς φωνῆς ἄριστος ἐπακροάμων, ὁ βαπτιστῆς Χριστοῦ κεκηρυγμένος, 15 ὁ Ἡρώδου ἀσελγείας ἔλεγχος πεπαρησιασμένος, ὁ τοῖς ἐν ἄδου τὴν ζωὴν προμηνύσας, ἡ θεοσήμαντος σάλπιγξ τῆς οἰκουμένης, ἤχησον καὶ νῦν ἡμῖν οὐρανόθεν, ταῖς ἱερωτάταις πρεσβεΐαις, καὶ εὐμενῆς ἔσο τῷ ἐπάδοντί σοι λαῷ τῇ τε ἐλαχίστῃ σου ποιμνῇ, σὺν τῷ διαφέροντί μοι Πατρὶ συγγνωμονῶν τε αὐτῆς τῆς τολμηρᾶς μου τοῦ 20 πτωχοῦ ἐγχειρήσεως, οὐχ ὡς δωροφορίαν, ἀλλ' ὡς παρὰ δούλου ἀχρείου ὠφειλὴν σοι σὺν φόρῳ τε καὶ πόθῳ προσαγομένην, ὧ ἡ δόξα καὶ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ παντοκράτορι Πατρὶ καὶ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

καὶ μᾶς δίνεται Υἱός»²³, σύμφωνα μὲ τὸν μεγάλο Ἡσαΐα, ὁ προαιώνιος Θεός. Εἶμαι γόνος ποῦ γεννιέται ἀπὸ στεῖρα, ἐπειδὴ θὰ προέρχεται ἀπὸ παρθένο. Πόσο ὑπερφυσικὸ μεγαλουργημα! Πόσο παράδοξη θαυματουργία! Τί εἶναι αὐτὰ τὰ εὐχάριστα ποῦ μᾶς ἀναγγέλλει σήμε-
ρα τὸ βρέφος; Πόσο μεγάλα μᾶς προανήγγειλε τὸ παιδί τῆς Ἐλισάβετ θεολογώντας; Ἔσ χοροπηδάει ἀπὸ χαρὰ ὀλόκληρη ἢ ὑψήλιος, ἄς χο-
ρεῦει ἢ Ἐκκλησία πανηγυρίζοντας τὰ προεισαγωγικὰ γενέθλια τῶν
γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ σύμπαντα ἄς γεμίσουν χαρὰ, ἐπειδὴ
δέχθηκαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Βασιλιᾶ τοῦ παντός.

11. Ἀλλά, μακάριε Ἰωάννη, σὺ ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς πολὺ μεγά-
λους προφήτης, ὁ πιὸ πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, ὁ πιὸ ἔξοχος με-
γαλομάρτυρας τῶν μαρτύρων, ὁ θεοκόσμητος πολιούχος τῆς ἐρήμου, ὁ
ἀγαπημένος φίλος τοῦ πιὸ ὠραίου νυμφίου, τὸ ἔτοιμο λυχνάρι τοῦ ἀπε-
ρίγραπτου φωτός, ὁ ἔμπιστος κήρυκας τοῦ ἁμωμοῦ Ἀμνοῦ, ὁ ἄριστος
ἀφουγκραστής τῆς φωνῆς τοῦ Πατέρα, ὁ κηρυγμένος βαπτιστὴς τοῦ
Χριστοῦ, ὁ θαρραλέος ἐλεγκτὴς τῆς ἀσέλγειας τοῦ Ἡρώδη, αὐτός ποῦ
προεῖπε τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν, ἡ θεοσήμαντη σάλπιγγα τῆς οἰκου-
μένης, ἤχησε καὶ τώρα σὲ μᾶς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, μὲ τίς πιὸ ἱερὴς πρεσβεΐ-
ες σου, καὶ γίνε εὐμενὴς στὸν λαὸ σου καὶ στὴν πολὺ μικρὴ σου ποιμνὴ,
μαζὶ μὲ τὸν ὑπέροχο Πατέρα μου, συγχωρώντας καὶ πάλι τὸ τολμηρὸ
ἐγγείρημα ἐμοῦ τοῦ φτωχοῦ, ὄχι ὡς δωροδοκία, ἀλλὰ σὰν ὀφειλὴ ἄχρη-
στου δούλου, ποῦ προσφέρεται μὲ φόρο καὶ πόθο σὲ σένα, στὸν ὁποῖο
ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησι, μαζὶ μὲ τὸν παντοκράτορα
Πατέρα καὶ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες
τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

23. Ἡσ. 9, 6.

Ζ΄.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΤΟΜΗΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

α΄. Φαινή και θεοχαρής ἡ συναγείρουσα ἡμᾶς πρὸς ἑορτασμὸν
πνευματικὸν πανήγυρις σήμερον, ὧ̄ φιλόχριστοι· φαινή δὲ καὶ ἐξ
αὐτῆς ἐπωνυμίας τοῦ μνημονευομένου, ὅτι λύχνος φωτὸς ἐστὶ γε
καὶ λέγεται, εἰκότως προσαγορευομένη· οὐ δὴ που τὸ ὑλικάϊς μαρ-
5 μαρναγαῖς περιανγάζειν τὰς σωματικὰς ἡμῶν ὄψεις· εἴη γὰρ τούτων
οὐκ ἀειφανῆς ἢ λάμπις, τῷ ἀντιφράσσοντι σκιάσματι ἐκάστοτε δια-
κοπτομένη· ἀλλὰ τὸ ταῖς ἀκτῖσι τῆς θείας χάριτος ἐναστράπτειν τὰς
καρδίας τῶν συνεληλυθότων αἰεί, καὶ πρὸς τὴν τοῦ δικαίου ἀθλησιν
ἀναπέμπειν τὰς διανοητικὰς ἡμῶν θεωρίας, ἵν' ἐκεῖνο τὸ μακάριον
10 πάθος νοερῶς πῶς ὀψόμενοι, ὑπόθεσιν εὐφροσύνης ἐαυτοῖς ὑπο-
στησόμεθα· ἄλλου μὲν γὰρ αἷμα ῥυέν ὑπὸ γῆν ξίφει, οὐκ ἂν τέρψει-
εν ἀνθρώπου θέαν, οὐδ' εἰς ἀκοήν ἐλθὼν σεπτοποιεῖ τὴν μνήμην
τοῦ τεθνηκότος ὁ λόγος· οὐ γὰρ ἡ ῥοή ζωῆς στέρησιν φέρει, πῶς ἂν
τὸν φύσει φιλόζων ἔλξειεν τοῦτο; τουναντίον δὲ μᾶλλον ἐν στυγνό-
15 τητι προσώπου εἰς οἶκτον ἀγάγοι καὶ ἐλεινολογίαν τοῦ πάθους, εἰ
μή τι γε ἄρα ἔξω φρενῶν ἢ θηριώδη τὸν τρόπον εὖροι τὸν τοιοῦτον
κατὰ τὴν τῶν κτηνῶν φύσιν ἀλογισταίνοντα τοῖς ὄραθεῖσι καθά-
περ ἐπὶ τῶν ἀλεκτρονίων οἱ τῶν ὁμοειδῶν αὐτοῖς σφαττομένων
χαίρουσιν, ἄδουσιν, ἀποπηδῶσιν, αἰσθήσει μόνον χρώμενοι, καὶ οὐ
20 συλλογιζόμενοι, ὅτι καὶ ἐπ' αὐτούς ἤξει τὸ πάθος αἷμα δὲ ἀνδρός
δικαίου καὶ ὄψει ἐραστόν, καὶ ὠσὶν εὐαγγελιστόν, καὶ χεῖλεσι προ-
σκυνητόν· ἢ γὰρ τούτου ἀφαίρεσις, τῆς ἀγήρω καὶ ἀμείνω ζωῆς

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΗΝ ΑΠΟΤΟΜΗ ΤΗΣ ΙΕΡΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ
 ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
 ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

1. Εἶναι φωτεινή, φιλόχριστοι, καὶ θεοχαρῆς ἡ σημερινὴ πανήγυρη ποῦ μᾶς συγκέντρωσε γιὰ νὰ γιορτάσουμε πνευματικὰ. Καὶ εἶναι φωτεινὴ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ὄνομα τοῦ ἑορταζομένου, γιατί εἶναι καὶ λέγεται λυχνάρι τοῦ φωτός, ἀπὸ τὸ ὁποῖο εὐλόγα ὀνομάζεται καὶ ἡ ἴδια. Ὅχι ὅμως τὸ φῶς ποῦ μὲ ὑλικὲς ἀνταύγιες φωτίζει τὰ σωματικὰ πρόσωπα μας, γιατί ἡ λάμψη αὐτῶν δὲν εἶναι διαρκῆς, καθόσον διακόπτεται κάθε φορὰ ἀπὸ τὴ σκιά ποῦ τὴν φράσσει, ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ ἀστράφτει μὲ τὶς ἀκτῖνες τῆς θείας χάριτος πάντοτε σὶς καρδιὲς αὐτῶν ποῦ συγκεντρώθηκαν καὶ στέλνει στὴν ἀθλήση τοῦ δικαίου τὰ διανοητικὰ μας μάτια, ὥστε, ἀφοῦ δοῦμε κατὰ κάποιον τρόπο νοερὰ τὸ μακάριο ἐκεῖνο πάθος, νὰ τὸ κάνουμε ἀντικείμενο εὐφροσύνης μέσα μας. Γιατὶ κανενὸς ἄλλου τὸ αἷμα, ποῦ χύθηκε ἐδῶ κάτω στὴ γῆ μὲ ξίφος, δὲν θὰ μπορούσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴ θεὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε καὶ ὅταν ὁ λόγος ἔρθῃ στὰ αὐτιά μας κάνει σεβαστὴ τὴ μνήμη ἐκείνου ποῦ πέθανε. Γιατὶ ἐκείνου ποῦ ἡ ροὴ τῆς ζωῆς φέρνει στέρηση, πῶς θὰ μπορούσε αὐτὸ νὰ ἐλκύσει ἐκεῖνον ποῦ ἀγκιπᾶ τὴ ζωὴ; Ἀντίθετα μάλιστα μὲ σκυθρωπὸ πρόσωπο θὰ τὸν ὀδηγήσῃ σὲ λύπη καὶ ἐλεινολογία τοῦ πάθους, ἂν βέβαια, σύμφωνα μὲ τὴ φύση τῶν κτηνῶν ποῦ φέρονται ἀπερίσκεπτα, δὲν τὸν κάνει ἔξω φρενῶν ἢ θηρίο γι' αὐτὰ ποῦ εἶδε, ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς πετεινοὺς οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ οἱ ὁμοιοὶ τους σφάζονται, αὐτοὶ χαίρονται, κελαηδοῦν, καὶ πηδοῦν ἀπὸ χαρὰ, κάνοντας χρῆση μόνο τὴν αἴσθησης, καὶ δὲν σκέπτονται ὅτι θὰ ἔρθῃ καὶ σ' αὐτοὺς τὸ πάθος. Ἀντίθετα τὸ αἷμα τοῦ δικαίου ἀνδρα εἶναι καὶ στὴν θεὰ ἀγαπητό, καὶ στὰ αὐτιά χαρμόσυνο, καὶ στὰ χεῖλη προσκυνητό. Γιατὶ ἡ

τὴν μέθεξιν ἀποκληροῦται· καὶ οὐ μόνον δὴ φημι ῥανὶς αἵματος, ἀλλὰ καὶ ὄτιοῦν ἀγίου καὶ λάκισμα μέλους, καὶ τριχὸς λείψανον, καὶ ὄτιοῦν ἐφ' οἷς ἐνεδιδύσκετο ἢ ἐφάπτετο, περισπούδαστόν ἐστι καὶ ἐκζητούμενον τῷ εὐσεβεῖν προελομένῳ· διὰ τοῦτο ἄλλος ἄλλο τι
5 ὥσπερ τινὰ θησαυρὸν μέρος ἢ μόριον ἢ τὸ ὅλον κατ' οἴκους ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, πρὸς ἀγιαστικὴν ἐνέργειαν καὶ σωστικὴν ἀσφάλειαν κατέχων ἐγκαλλωπίζεται, προσερχόμενος μετ' αἰδοῦς τῇ τεθναρισμένη κόνει, καὶ ἐφαπτόμενος φόβῳ τῶν ἀψαύστων ἀναθημάτων.

β'. Τοιοῦτον ἡμῖν τὸ τοῦ δικαίου Ἄβελ αἷμα, κὰν γονεῦσι τη-
10 νικαῦτα ξενοφανὲς ὠπτάνετο θρηηνολόγημα· μήπω γὰρ ἑωρακότες τεθνεῶτος πάθος, πῶς ἂν ἐπὶ τῇ τοῦ υἱοῦ σφαγῇ οὐκ ἐξέστησαν, οὐκ ἐδάκρυσαν, οὐ γοερὰ ἔφασαν, ἐξάπινα τάχα προσβλέψαντες κατὰ γῆς ἐρρομένον, αἱματί γε πεφοινιγμένον ἐξ ἀδελφικῆς μαιφονίας, κὰν τεῦθεν τῆς ζωτικῆς ἐνεργείας ἐστερημένον; Τοιοῦτον τὸ
15 τοῦ προφήτου Ἄμωσ ἅγιον αἷμα, ὃν συχνῶς τυμπανίσας ἀνεῖλε ξίφει Ἀμασίας ὁ βασιλεύς· ἐπειδὴ γὰρ τῆς προφητείας ταῖς βολίσιν ἐπλήττετο, πλήξας τὸν δίκαιον ἐν ῥοπάλῳ κατὰ τοῦ κροτάφου, θανάτῳ παραδίδωσιν. Τοιοῦτον τὸ τοῦ προφήτου Μιχαίου ἅγιον αἷμα, ὃν ἀνεῖλε κρημνίσας Ἰωρὰμ υἱὸς Ἀχαάβ τὰ θεῖα παρρησια-
20 ζόμενον. Ἦλεγχε γὰρ αὐτὸν ἐπὶ ταῖς ἀσεβείαις τῶν πατέρων αὐτοῦ, καθ' ἃ γέγραπται. Τοιοῦτον τοῦ προφήτου Ἡσαίου ἅγιον αἷμα δι-
κῆ διαιρουμένου ὑπὸ πριστήρος παρὰ Μανασσῆ τοῦ ἐκκεκληκότος πρὸς εἰδωλολατρικὸν σέβας τὸν εὐπαροίστρωτον καὶ εὐπαρακόμιστον Ἰσραὴλ, οὐ φέροντος ἀκούειν τὰς τῆς προφητείας ἐκφάνσεις
25 Τοιοῦτον τὸ τοῦ γενναίου Ἐλεάζαρ σὺν ἑπτὰ παισὶν καὶ μητρὶ θεόφρο-
νι ἅγιον αἷμα, ὃ ἐξέχεεν Ἀντίοχος ἐν ποικίλοις βασάνοις, μὴ φέρων τὴν ὑπὲρ ἐντολῆς Θεοῦ ἔνστασιν τῶν ἀητητήτων, οὓς πίστει θανάτου σφραγὶς ἐτελείωσε. Τοιοῦτον τὸ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου ἅγιον αἷμα ὃ πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἢ πάροις τῶν Ἰουδαίων ὠ-
30 μότης μαχαίρᾳ ἐξέχεε, οὐκ ἐνεγκοῦσα τὰς τῆς προφητείας ἐμφάνσεις ἀκουτίζεσθαι. Καὶ τί δεῖ μοι πλεῖστα ἀναλέγειν, παρ' ὧ τὸ τῶν ἀπο-

ἀφαίρεση αὐτοῦ ἔξασφαλίζει τὴ συμμετοχὴν στὴν αἰώνια καὶ ἀνώτερη ζωὴ. Καὶ δὲν ἐννοῶ βέβαια μόνο μιὰ σταγόνα αἵματος, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ἐλάχιστο τεμάχιο μέλους ἁγίου, καὶ λείψανο τρίχας, καὶ ὅ,τιδήποτε ἀπὸ αὐτὰ πού φοροῦσε ἢ ἐρχόταν σέ ἐπαφὴ εἶναι περιπόθητο καὶ ἀναζητεῖται μὲ πόθο ἀπὸ ἐκείνον πού θέλει νὰ εἶναι εὐσεβής. Γι' αὐτὸ καθένας πού κατέχει μέρος ἢ μόριο αὐτοῦ ἢ ὀλόκληρο στὸ σπίτι ἢ στὶς ἐκκλησίες, γιὰ ἁγιασμό καὶ ἀσφάλεια σωστικῆ, καυχιέται σὰν νὰ ἔχει κάποιον θησαυρό, πλησιάζοντας μὲ σεβασμὸ τὴν σὰν θησαυρὸ σκὼνη πού κατέχει, καὶ ἀγγίζοντας μὲ φόβο τὰ ἄψαυστα ἀφιερῶματα.

2. Τέτοιο εἶναι γιὰ μᾶς τὸ αἷμα τοῦ δίκαιου Ἰακώβ¹, ἔστω καὶ ἂν στοὺς γονεῖς του τότε φαινόταν ὡς ἀσυνήθιστο θρηηνολόγημα. Γιατί, ἀφοῦ δὲν εἶχαν ξαναδεῖ σκοτωμένον, πῶς δὲν θὰ ἔμεναν κατάπληκτοι γιὰ τὴ σφαγὴ τοῦ γιοῦ τους, δὲν θὰ δάκρυζαν, δὲν θὰ ἔβγαζαν γοερές κραυγές, βλέποντάς τον ἔτσι ξαφνικὰ πεσμένον στὴ γῆ, βαμμένον μὲ τὸ αἷμα ἀπὸ ἀδελφικὴ δολοφονία, καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ στερημένον τῆς ζωῆς; Τέτοιο ἦταν τὸ ἅγιο αἷμα τοῦ προφήτη Ἀμώς, τὸν ὁποῖον ὁ βασιλιάς Ἀμασίας, ἀφοῦ τὸν ξυλοκόπησε πολλές φορές, τὸν σκότωσε μὲ τὸ ξίφος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Ἀμασίας δεχόταν πλήγματα μὲ τὶς βολίδες τῆς προφητείας, χτυπώντας τὸν δίκαιο μὲ ῥόπαλο στὸν κρόταφο, τὸν παρέδωσε στὸν θάνατο. Τέτοιο ἦταν τὸ ἅγιο αἷμα τοῦ προφήτη Μιχαῖα, τὸν ὁποῖο σκότωσε ὁ Ἰωρὰμ, ὁ γιὸς τοῦ Ἀχαάβ, τὴν ὥρα πού διακήρυττε μὲ θάρρος τὰ θεῖα. Τὸν σκότωσε γιὰ τὸν ἠλεγε γιὰ τὶς ἀσεβείες τῶν πατέρων του, ὅπως εἶναι γραμμένο. Τέτοιο ἦταν τὸ ἅγιο αἷμα τοῦ προφήτη Ἡσαΐα, πού κόπηκε στὰ δύο μὲ πριόνι ἀπὸ τὸν Μανασσῆ, πού ἀπαιτοῦσε νὰ στραφεῖ στὴν εἰδολωλατρικὴ πίστη ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς πού εὐκόλα ἐρεθιζόταν καὶ ἄλλαζε πίστη, ἐπειδὴ δὲν ἀνεχόταν τὶς ἀποκαλύψεις τῶν προφητειῶν. Τέτοιο ἦταν τὸ ἅγιο αἷμα τοῦ γενναίου Ἐλεάζαρ μαζί μὲ τὰ ἑπτὰ παιδιά καὶ τὴ μητέρα τους², τὸ ὁποῖο ἔχυσε ὁ Ἀντίοχος μὲ διάφορα βασανιστήρια, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἄρνηση τῶν ἀνίκητων πού ἔμειναν πιστοὶ στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους, μένοντας σταθεροὶ στὴν πίστη, τοὺς τελείωσε ἢ σφραγίδα τοῦ θανάτου. Τέτοιο ἦταν τὸ ἅγιο αἷμα τοῦ προφήτη Ζαχαρία, τὸ ὁποῖο ἔχυσε μπροστὰ στὸ θυσιαστήριο μὲ μάχαιρα ἢ κυριευμένη ἀπὸ μέθη ὠμότητα τῶν Ἰουδαίων, μὴ ὑποφέροντας νὰ ἀκούει τὶς ἀποκαλύψεις τῆς προφητείας. Καὶ γιὰτί πρέπει νὰ ἀπαριθμῶ περισσό-

2. Β' Μακκ. 7, 1 ἔ.

στόλων, προφητῶν τε καὶ μαρτύρων συλλήβδην εἶπειν ἅγιον αἷμα, ὃ πολλοὶ παλαμναῖοι πολυτρόπως ἐξέχεαν, ὡς ὕδωρ πολὺ κυκλοῦν τὴν ὑπ' οὐρανόν, καὶ τῆς ἀσεβείας ὑπάρχον σβεστήριον;

γ'. Τοιοῦτον τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ Χριστοῦ καὶ Προδρόμου ἅγιον
5 αἷμα, περὶ οὗ ἡμῖν ὁ προκείμενος λόγος, ὃ κεκένωκεν ὡς μύρον πολυτελές ἐξ ἱεροῦ τραχήλου εὐωδιάζον τὴν οἰκουμένην· αἷμα, ὃ συνήθροισεν οὐ γαστροῦς ἡδονή, οὐκ οἴνου μετάληψις, οὐ κρεῶν ἐδωδή, οὐκ ἄλλου τινός τῶν λιπαίνειν καὶ ἡδύνειν εἰωθότων τὰς ὀρέξεις, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν σπαργάνων μέχρι τέλους ἢ τῆς ἐγκρατείας
10 ας ἐμπεποίηκε χάρις· «⁷ Ἦλθε», γὰρ φησιν, «ὁ Ἰωάννης μῆτε ἐσθίων, μῆτε πίνων»· αἷμα τὸ προκενωθὲν τοῦ Δεσποτικοῦ καὶ ἀθανάτου ποτηρίου· ἐχρῆν γὰρ τὸν τοῦ φωτὸς πρόδρομον διὰ τῆς ἐκ στείρας ἀνγαστικῆς αὐτοῦ προόδου τοῖς ὑπὲρ γῆς ὀφθέντα, καὶ τοῖς ὑπὸ γῆν διὰ θανάτου κήρυκα φωτοειδῆ χρηματίσαι· αἷμα, ὃ τῆς
15 τοῦ Ἄβελ σφαγῆς πολυπλασίως εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαὼθ διαβεβόηται· τοῦ γὰρ ἔργου ἢ ποιήσις, φωνῆς μυστικῆς ἐστὶν ἀναδόμῃσις, οὐ διὰ φωνητικῶν ὀργάνων προϊούσα, ἀλλὰ τῆ τῆς ἐνεργείας δυνάμει ἀκουτιζομένη· αἷμα, τὸ πατριαρχῶν μὲν αἰδεσιμώτερον, προφητῶν δὲ τιμαλφέστερον, καὶ δικαίων ὀσιώτερον· ἐπεὶ καὶ ἀπο-
20 στόλων προφερέστερον, καὶ μαρτύρων εὐκλεέστερον, ὡς ὁ λόγος παρὰ τοῦ μεγάλου Λόγου τὴν μαρτυρίαν φέρει· αἷμα, τὸ πάσης ἀνθοβαδικῆς εὐχροίας χαριέστερον ὠραῖζον τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὑπὲρ δικαίου κενωθὲν ἐπὶ τέλει τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας προεισόδιον ἄνθος τυγχάνον.

25 δ'. Ἄλλ' ὅπως τοῦτο, καὶ δι' οὗ τινος, καὶ ἐφ' ἧπερ ὑποθέσει κεκένωται, μεθαρμοστέος ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ὁ λόγος· «Ὁ γὰρ Ἡρώδης», φησί, «κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἐδησεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἐλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν
30 αὐτήν· καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὥσπερ προφήτην αὐτὸν εἶχον». Πρῶτον ζητήσῃ τις οὗτος ὁ Ἡρώδης,

τερα, καὶ δὲν ἀναφέρω ὄλο μαζί τὸ ἅγιο αἷμα τῶν ἀποστόλων, προφητῶν καὶ μαρτύρων, τὸ ὁποῖο ἔχυσαν πολλοὶ δολοφόνοι μὲ πολλοὺς τρόπους, πού σάν πολὺ νερὸ κυκλώνει τὴν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γῆ καὶ σβῆνει τὴν ἀσέβεια;

3. Τέτοιο ἦταν τὸ ἅγιο αἷμα τοῦ βαπτιστῆ τοῦ Χριστοῦ καὶ Προδρόμου, γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται γιὰ μᾶς αὐτὸς ὁ λόγος, τὸ ὁποῖο αἷμα ἔχυσε σάν πολύτιμο μύρο ἀπὸ τὸν ἱερό τράχηλό του, καὶ εὐωδιάζει ὅλη τὴν οἰκουμένη. Αἷμα πού συγκέντρωσε ὄχι ἢ ἡδονὴ τῆς σάρκα, οὔτε ἢ οἰνοποσία, οὔτε τὸ φάγωμα κρεάτων, οὔτε κανενὸς ἄλλου ἀπὸ αὐτὰ πού συνήθως παχαίνουν καὶ εὐχαριστοῦν τὶς ὀρέξεις, ἀλλὰ ἢ χάρη τῆς ἐγκράτειας ἀπὸ τὰ σπάργανα μέχρι τέλους. Γιατὶ λέγει, «Ἦρθε ὁ Ἰωάννης μὴ τρώγοντας, οὔτε πίνοντας»³. Αἷμα πού χύθηκε πρὶν ἀπὸ τὸ δεσποτικὸ καὶ ἀθάνατο ποτήρι. Γιατὶ ἔπρεπε ὁ πρόδρομος τοῦ φωτός, πού ἐμφανίσθηκε μὲ τὴν ἀκτινοδόλα προέλευσή του ἀπὸ τὴ στείρα στοὺς ἀνθρώπους πάνω στὴ γῆ, νὰ γίνεῖ μὲ τὸ θάνατό του φωτεινὸς κήρυκας καὶ στοὺς κάτω ἀπὸ τὴ γῆ. Αἷμα, τὸ ὁποῖο κατὰ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴ σφαγὴ τοῦ Ἄβελ ἔφτασε φωνάζοντας στὰ αὐτιά τοῦ Κυρίου τῶν Δυνάμεων. Γιατὶ ἢ διάπραξη τῆς σφαγῆς ἀποτελεῖ μυσικὴ ἀντήχησι τῆς φωνῆς, πού δὲ μεταδίδεται μὲ φωνητικὰ ὄργανα, ἀλλὰ ἀκούεται μὲ τὴ δύναμη τῆς ἐνέργειας. Αἷμα, τὸ ὁποῖο εἶναι βέβαια πιὸ σεβαστὸ ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν πατριαρχῶν καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ τῶν προφητῶν καὶ ἁγιώτερο ἀπὸ τὸ τῶν δικαίων, ἐπειδὴ καὶ παρόμοιο πρὸς τὸ αἷμα τῶν ἀποστόλων εἶναι, καὶ πιὸ ἔνδοξο ἀπὸ τῶν μαρτύρων, ὅπως βεβαιώνει ὁ λόγος τοῦ μεγάλου Λόγου. Αἷμα, πού εἶναι πιὸ χαριτωμένο ἀπὸ κάθε χρῶμα ἄνθους, καὶ ὁμορφαίνει τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πού χύθηκε ὑπὲρ δικαίου στὸ τέλος τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ εἶναι ἄνθος προεισαγωγικὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ.

4. Ἀλλὰ ἂς στρέψουμε τὸν λόγο στὸ πῶς χύθηκε τὸ αἷμα αὐτό, μέσω τίνος, καὶ γιὰ ποῖο σκοπὸ, βάσει τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων. Λέγει λοιπόν· «Ἀφοῦ ὁ Ἡρώδης συνέλαβε τὸν Ἰωάννη, τὸν ἔδεσε καὶ τὸν ἔβαλε στὴ φυλακὴ ἐξαιτίας τῆς Ἡρωδιάδας, τῆς γυναίκας τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου. Γιατὶ ὁ Ἰωάννης τοῦ ἔλεγε· Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἔχεις. Καὶ μολονότι ἤθελε νὰ τὸν σκοτώσει, φοβήθηκε τὸ πλῆθος, γιὰτὶ τὸν εἶχαν σάν προφήτη»⁴. Πρῶτα ἂς δοῦμε ποιὸς ἦταν

4. Ματθ. 14, 3-5.

τῆς ὁμωνυμίας ἀσάφειαν ἐμποιοῦσης τοῦ ὀφειλουμένου προσώπου
 δηλοῦσθαι· ὁ τετράρχης δηλονότι· ὁ γὰρ τούτου πατήρ, ὁ τῶν νη-
 πίων ἀναιρέτης τετελευτηκῶς ἦν πάλαι. Τίνος δὲ χάριν ἠλέγχετο
 παρὰ τοῦ Ἰωάννου; Ὅτι τὴν νομίμως συναφθεῖσαν αὐτῷ γυναῖκα
 5 ἐκδεδωκῶς, ἤγουν τὴν θυγατέρα Ἀρέτα τοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ
 ἀδελφοῦ Φιλίππου Ἡρωδιάδα παρανόμως ἐγήματο· ἐξῆν γὰρ
 αὐτὸν ἄπαιδα οὖσαν ἀγαγέσθαι εἰς βίωσιν πρὸς ἀνάστασιν ἀδελ-
 φικοῦ σπέρματος, κατὰ τὸν μωσαϊκὸν νόμον· ὑπόπαιδα δὲ τυγχά-
 νουσαν, οὐδαμῶς ἦν δὲ αὐτῇ θυγάτριον, ἢ ὁμώνυμος Ἡρωδιάς, τὸ
 10 ἔγγονον τῆς ἀσπίδος, τὸ διαβολικὸν ὄργανον τῆς οἰκείας ἀπωλεί-
 ας οὐκοῦν εἰκότως ὁ ἔλεγχος παρὰ τοῦ Ἰωάννου· καὶ οὗτος ὑπο-
 μνηματικός, ἀλλ' οὐχ ὑβριστικός, ἰατρειτικός, ἀλλ' οὐ τραυματο-
 ποιός· Τί γὰρ φησιν; «Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν»· ἐπὶ τὴν θεῖαν
 αὐτὸν νομοθεσίαν ἄνεισι, τοιαῦτά πως λέγων· «Ἐὰν δὲ καιοικοῦ-
 15 σιν ἀδελφοὶ ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἀποθάνῃ εἷς ἐξ αὐτῶν, σπέρμα δὲ μὴ
 εἶῃ αὐτῷ, οὐκ ἔστιν ἡ γυνὴ τοῦ τεθνηκότος ἔξω ἀνδρὶ μὴ ἐγγίζοντι·
 ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰσελεύσεται πρὸς αὐτήν, καὶ λήψεται
 αὐτήν ἑαυτῷ γυναῖκα, καὶ συνοικήσει αὐτῇ· καὶ ἔσται τὸ παιδίον, ὃ
 ἂν τεχθῆ, κατασταθήσεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τετελευτηκότος, καὶ
 20 οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξ Ἰσραὴλ». Ταῦτά σοι ὁ νό-
 μος παρακελεύεται· σὺ δὲ εἰσοικήσω τὴν ἔχουσαν παιδίον ἐκ τοῦ
 ἀδελφοῦ σου. Μὴ δὲ πασαβῆς τοῦ νομοθέτου τὸν ὄρον, μηδ' αὐτὴν
 ἀλουργίδα μολύνῃς αἵματι ἀνοσίῳ· μήτε μὴν ὁ ἄλλοις τύπος εὐνο-
 μίας ὀφείλων καθεστάναι, τοῖς ὑπὸ χεῖρα αἴτιος ὀφθείης παρανο-
 25 μίας· κὰν τούτῳ ὑποίσοις τὸ κρῖμα ἔνδικον, «ὅτι κρίσις ἀπότομος ἐν
 τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται».

εἰ· Ὁ δὲ ἅμα τῷ κράτει, καὶ τὸ εἶναι Θεὸν ἐπιλελησμένος, ἐμάνη,
 ἐξήφθη τῷ θυμῷ, ἀπεσεῖσατο τὸν ἔλεγχον· οὐκ ἐμμήσατο τὸν
 Δαβὶδ, ὅς, ἐπειδὴ ἠλέγχθη παρὰ Νάθαν τοῦ προφήτου ἐπὶ μοιχείας
 30 ἐγκλήματι, ἐκείνην προεβάλετο τὴν φωνήν, «ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ»,
 οὗ διὰ τὴν ταπείνωσιν καὶ Κύριος παρεκδίβασε τὸ ἁμάρτημα· ἀλ-
 λά, «Κρατήσας», φησί, «τὸν Ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔθηκεν ἐν

αὐτὸς ὁ Ἡρώδης, γιατί ἡ συνωνυμία προκαλεῖ σύγχυση στὴ δήλωση τῆς ταυτότητας τοῦ πραγματικοῦ προσώπου, δηλαδή τοῦ τετραρχῆ. Γιατί ὁ πατέρας αὐτοῦ, ὁ σφαγέας τῶν νηπίων, εἶχε ἀπὸ καιρὸ πεθάνει. Καὶ γιὰ ποιὸ λόγο ἐλεγχόταν ἀπὸ τὸν Ἰωάννη; Ἐπειδὴ εἶχε διώξει τὴ νόμιμα παντρεμένη μὲ αὐτὸν γυναῖκα, τὴ θυγατέρα δηλαδή τοῦ βασιλιᾶ Ἀρέτα, καὶ νυμφεύθηκε παράνομα τὴ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου, τὴν Ἡρωδιάδα. Γιατί τοῦ ἐπιτρεπόταν, ἂν δὲν εἶχε παιδί, νὰ συμβιώσει μαζί της γιὰ νὰ ἀναστήσει ἀδελφικὸ σπέρμα, σύμφωνα μὲ τὸν μωσαϊκὸ νόμο. Ἐπειδὴ ὅμως εἶχε παιδί, δὲν ἐπιτρεπόταν. Καὶ εἶχε αὐτὴ θυγατέρα, ἡ συνώνυμη Ἡρωδιάδα, ποὺ ἦταν γέννημα ἀσπίδας, τὸ διαβολικὸ ὄργανο τῆς ἀπώλειάς της. Ἐπομένως δίκαια γινόταν ὁ ἔλεγχος ἀπὸ τὸν Ἰωάννη. Καὶ αὐτὸς ὁ ἔλεγχος σκοπὸ εἶχε τὴν ὑπενθύμιση καὶ δὲν ἦταν ὑβριστικὸς, ἦταν θεραπευτικὸς καὶ ὄχι τραυματικὸς. Τί δηλαδή λέγει; «Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἔχεις». Τὸν παραπέμπει στὴ θεϊκὴ νομοθεσία, λέγοντάς του αὐτὸ κατὰ κάποιον τρόπο· Πρόσεξε καὶ κατάλαβε καλὰ τί σοῦ λέγει ὁ νόμος· «Ἐὰν κατοικοῦν οἱ ἀδελφοὶ μαζί καὶ πεθάνει ὁ ἓνας ἀπὸ αὐτούς, καὶ δὲν ἔχει παιδιά, ἡ σύζυγος ἐκείνου ποὺ πέθανε δὲν θὰ παντρευτεῖ ἄνδρα ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκογένεια. Ἀλλὰ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρα της θὰ πάει σ' αὐτὴν καὶ θὰ τὴν λάβει γυναῖκα του καὶ θὰ συγκατοικήσει μαζί της. Καὶ τὸ παιδί ποὺ θὰ γεννηθεῖ, θὰ πάρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθανόντος, καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἐξαλειφθεῖ τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ»⁵. Αὐτὰ σοῦ παραγγέλλει ὁ νόμος. Ἐνῶ ἐσὺ ἔκανες γυναῖκα σου αὐτὴν ποὺ εἶχε παιδί ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ σου. Μὴ παραβαίνεις λοιπὸν τὴν ἐντολὴ τοῦ νομοθέτη, οὔτε νὰ μολύνεις τὴ βασιλικὴ πορφύρα μὲ αἷμα ἀνίερο. Οὔτε βέβαια ἐσύ, ποὺ ὀφείλεις νὰ εἶσαι ὑπόδειγμα εὐνομίας, νὰ φανεῖς στοὺς ὑπηκόους σου αἷτιος παρανομίας. Καὶ γι' αὐτὸ θὰ ὑποστεῖς κρίση δίκαιη, «γιατὶ καταδίκη αὐστηρὴ ἐπιβάλλεται στοὺς ἄρχοντες»⁶.

5. Καὶ ἐκεῖνος μαζί μὲ τὴ δύναμη, ξεχνώντας ὅτι ὑπάρχει καὶ Θεός, κυριεύθηκε ἀπὸ μανία, ἀναψε ἀπὸ τὸν θυμὸ, ἀπέρριψε τὸν ἔλεγχο. Δὲν μιμήθηκε τὸν Δαβίδ, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἐλέγχθηκε ἀπὸ τὸν προφήτη Νάθαν γιὰ ἔγκλημα μοιχείας, ἀφῆσε νὰ βγοῦν ἀπὸ μέσα του αὐτὰ τὰ λόγια, «ἁμάρτησα στὸν Κύριο»⁷, καὶ ὁ Κύριος βλέποντας τὴν ταπείνωσή του συγχώρησε τὸ ἁμάρτημά του. Ὁ Ἡρώδης ὅμως, λέγει, «ἀφοῦ συνέλαβε τὸν Ἰωάννη, τὸν ἔδεσε καὶ τὸν ἔβαλε στὴ φυλακὴ». Συνέλαβε

5. Δευτ. 25, 5 ἔ.

6. Σοφ. Σολ. 6, 5.

7. Β' Βασ. 12, 13.

φυλακῆ». Ἐκράτησε τὸν φιλοσοφία ἀκράτητον, ὁ κεκρατημένος τῷ πάθει τῆς ἀσελγείας· ἔδησε τὸν ἀπολελυμένον τῇ ἀπροσπαθείᾳ, ὁ δεδεμένος τῇ μαγγανίᾳ τῆς ἀκολασίας· ἔθετο ἐν φυλακῇ τὸν φύλακα καὶ κήρυκα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ καθειρογμένος τῇ πράξει τῆς ἀκαθαρσίας· «Διὰ Ἡρωδιάδα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ»· Ἡρωδιάδα τὴν τῆς Δαλιδᾶ ὁμότροπον, καὶ τοῦ διαβόλου συμπράκτορα· αὕτη γὰρ τὸν σύγκοιτον, μᾶλλον δὲ σύνθετον ᾤτρυνε πρὸς τὴν τοῦ Ἰωάννου μανίαν· Οὐ φέρω, φησί, κωμωδεῖσθαι, βασίλισσα τυγχάνουσα, ὑπὸ τοῦ παιδὸς Ζαχαρίου· κάθες τὴν γλῶσσαν ἐν φυλακῇ 10 τὴν ἐμὲ στηλιτεύουσαν· κτεῖνον ἐν τάχει αἰχμῇ τὸν ἐμοῦ τὴν ψυχὴν τοῖς λόγοις ὡς θέλει τραυματίζοντα· «Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὥσπερ προφήτην αὐτὸν εἶχον· οὐ γὰρ ἠνίκα βουληθῶσιν οἱ κρατοῦντες προᾶξαι τι τῶν ἐκτόπων, εὐθύς τὴν ὁρμὴν εἰς ἔργον ἄγουσιν, αἰδοῖ καὶ φόβῳ τοῦ ὑπηκόου ἀναβαλλόμενοι καὶ 15 κλωθέντες εἰς ἑαυτοὺς τὸν ἐφαρμόζοντα καιρὸν τῆς μοχθηρίας.

ζ. «Γενεσίῳν δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ, ὅθεν μεθ' ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται». Ὅτε ἐχρῆν αὐτὸν δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ εἰς τόδε προαχθέντα τὸ φῶς, τότε τοῦ σκότους τὰ 20 ἔργα ἀσπάζεται· θυμηδίας γὰρ ὁ καιρὸς οὐκ ὀρχήσεως καὶ μάλιστα γυναικῶδους ἐπὶ ἀρρενικῆς θεάς, ἐξ ἧς τί τὸ τικτόμενον; Ὅρκος· ἐκ δὲ τοῦ; Φόνος. Ἄνελε τὰς ῥίζας τῆς κακίας, καὶ οὐ βλαστήσει καρπὸς τῆς ἀνομίας· τῶν πρώτων δὲ φυέντων, ἀναδοθήσεται δηλονότι τὸ πέρας τῶν πραγμάτων. «Ὁρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος 25 ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ». Καὶ τί γὰρ ἔμελλε πεπαιδεῦσθαι παρὰ τῆς τεκούσης ἢ μαστροπόρινος θυγάτηρ, ἢ τὸ ἐξορχεῖσθαι, καὶ τοσοῦτο ἐξησημημένως ἔχειν περὶ τὴν ὀρχήστραν, ὥστε καὶ ἀρέσαι τῷ Ἡρώδῃ; Ὅθεν μεθ' ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃ. Τοιαύτη γὰρ ἡ προπέτεια τῶν ἐκβακχευομένων τοῖς πάθεσι 30 τῆς ἀτιμίας, ἀπερισκέπτως ἀποφαινομένων κατὰ παντὸς οὔτινος δόξειεν. Ἡ δὲ προδιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἤρπαξε τὸν

ἐκεῖνον ποὺ μὲ τὴν εὐσεβῆ ζωὴ του ἦταν ἀσύλληπτος, αὐτὸς ποὺ εἶχε κυριεφθεῖ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀσελείας. Ἔδεσε ἐκεῖνον ποὺ ἦταν ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ πάθη, αὐτὸς ποὺ ἦταν δεμένος μέσα στὴ μαγεία τῆς ἀκολασίας. Ἔβαλε στὴ φυλακὴ τὸν φύλακα καὶ κήρυκα τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸς ποὺ ἦταν φυλακισμένος μέσα στὰ ἔργα τῆς ἀκαθαρσίας, «ἐξαιτίας τῆς Ἡρωδιάδας, τῆς γυναίκας τοῦ ἀδελφοῦ του»⁸, τῆς Ἡρωδιάδας ποὺ ἦταν ἴδια στοὺς τρόπους μὲ τὴ Δαλιδᾶ, καὶ συμπρόκτορας τοῦ διαβόλου. Γιατὶ αὐτὴ παρακίνησε τὸν σύντροφό της, ἢ καλύτερα τὸν παράνομα ἐνωμένο μαζί της, στὴ μανία του ἐναντίον τοῦ Ἰωάννη. Δὲν ἀντέχω, λέγει, νὰ διακωμωδοῦμαι, ἐνῶ εἶμαι βασίλισσα, ἀπὸ τὸ παιδί τοῦ Ζαχαρία. Ρίξε στὴ φυλακὴ τὴ γλώσσα ποὺ μὲ στηλιτεύει. Σκότωσε γρήγορα μὲ τὸ ξίφος αὐτὸν ποὺ τραυματίζει τὴ ψυχὴ μου μὲ τὰ λόγια του σὰν βέλη. «Καὶ ἐνῶ ἤθελε νὰ τὸν σκοτώσει, φοβήθηκε τὸ πλῆθος, γιατί τὸν εἶχαν ὡς προφήτη»⁹. Ὄταν δηλαδὴ οἱ ἄρχοντες θελήσουν νὰ κἀνουν κάτι παράνομο, δὲν βάζουν ἀμέσως σὲ ἐνέργεια τὴν ἀπόφασή τους, ἀλλὰ τὴν ἀναβάλλουν ἀπὸ σεβασμὸ καὶ φόβο τῶν ὑπηκόων, καὶ κλῶθουν μέσα τους τὸν κατάλληλο καιρὸ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς μοχθηρίας τους.

6. «Ὄταν ὁμως γιορτάζονταν τὰ γενέθλια τοῦ Ἡρώδη, χόρευε ἡ θυγατέρα τῆς Ἡρωδιάδας στὸ μέσο τῶν καλεσμένων, καὶ ἄρесе στὸν Ἡρώδη· γι' αὐτὸ τῆς ὑποσχέθηκε μὲ ὄρκο νὰ τῆς δώσει ὅ,τι θὰ ζητοῦσε»¹⁰. Τότε ποὺ ἔπρεπε νὰ δώσει δόξα στὸν Θεό, ποὺ ὀδηγήθηκε σ' αὐτὸ τὸ φῶς, τότε δέχεται τὰ ἔργα τοῦ σκότους. Γιατὶ ἦταν καιρὸς χάρας καὶ ὄχι ὄρχησης καὶ μάλιστα γυναικείας γιὰ θέαμα στοὺς ἄνδρες. Καὶ τί βγῆκε ἀπὸ αὐτήν; Ὁρκος. Καὶ ἀπὸ αὐτὸν; Φόνος. Κόψε τίς ρίζες τῆς κακίας, καὶ δὲν θὰ βλαστήσει καρπὸς τῆς παρανομίας. Ἐνῶ ὅταν φυτρώσουν οἱ πρῶτες, θὰ κάνει τὴν παρουσία του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τους. «Χόρευε ἡ θυγατέρα τῆς Ἡρωδιάδας στὸ μέσο τῶν καλεσμένων, καὶ ἄρесе στὸν Ἡρώδη». Τί ἄλλο δηλαδὴ θὰ μπορούσε νὰ διδαχθεῖ ἀπὸ τὴ μητέρα της ἢ μαστροποθρεμμένη θυγατέρα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ χορεύει καὶ νὰ εἶναι τόσο καλὴ στὸ χορὸ, ὥστε νὰ ἀρέσει στὸν Ἡρώδη; Γι' αὐτὸ καὶ μὲ ὄρκο ὑποσχέθηκε νὰ τῆς δώσει ὅ,τι θὰ τοῦ ζητοῦσε. Γιατὶ τέτοια εἶναι ἡ αὐθάδεια ἐκείνων ποὺ κυριεύονται ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, ὥστε νὰ ἀποφασίζουν ἀπερίσκεπτα γιὰ κάθε τι ποὺ θὰ τοὺς φανεῖ καλό. Καὶ ἐκείνη δασκαλεμένη ἀπὸ τὴ μητέρα της

8. Ματθ. 14, 3.

9. Ματθ. 14, 5.

10. Ματθ. 14, 6.

τῆς μαιφονίας θάνατον, ὃν ᾧδινε πάλαι ἀποτεκεῖν ἢ ἐχιδνοτόκος Ἡρωδιάς, καὶ πρὸς τὸ ἑαυτῆς θυγάτριον διαθερμανθεῖσα, ἔοικε τοιαῦτα λέγειν· Ἴδε ὁ καιρός, τέκνον, ὃ ἐπιζητούμενος ἡμῖν ἦνυσας τῷ ποδὶ τὸ ἐμοὶ φιλούμενον, πέπανκός μου τὸ ἀλγεινὸν τῷ τεχνικῷ
 5 σου λυρίσματι. Κρύψωμεν εἰς γῆν τὸν ἡμᾶς στηλιτεύοντα· ἴθι τάχιον ταῦτα λέγουσα· «Δός μοι ᾧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ». Ὡ μανίας ὑπερβολῆς αἴτημα! μονονουχὶ ὅτι μὴ ἐντροφᾶν εἶχε τῷ φονικῷ θεάματι· ἐδυσχέρηεν ἢ μαινᾶς καὶ φονεύτρια· οὐχ ἱκανὸν γὰρ ὅτι ξίφος διελάσαι τὰ τοῦ ἱεροῦ τραχή-
 10 λου ἤρετίσω· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ πίνακι δοθῆναί σοι τὴν ἀγίαν κεφαλὴν ἐπραγματεύσω. Ὡ ἀτάσθαλε, καὶ τῆς Ἰεζάβελ ἀπηνέστερον τὸ ἦθος ἔχουσα!

ζ'. «Καὶ ἐλυπήθη», φησὶν, «ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι· καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε
 15 τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ· καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ· καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς». Ὡ διαβολικῆς παρασκευῆς ἀποτελέσμα! Τίς ὁ ἐπενεγκὸν κατὰ τῆς θείας κεφαλῆς τὸ ἀναιρετικὸν ξίφος; Ὁ δεῦτερος Δωὴκ, ὁ ἄνομος ὑπηρέτης, καὶ οὐ μιμητὴς τῶν ἐφεστηκότων ἐμφρόνως Σαοῦλ τῷ βασιλεῖ, ἠνίκα
 20 προσέττατε τοὺς τοῦ Θεοῦ προφήτας ἀποκτείνεσθαι. «Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι». Συμπόσιον εἶπομι ἢ φονευτήριον τὸ τοιοῦτον ἄριστον; δαιτυμόνας καλέσαμεν ἢ παλαμναίους τοὺς συνανακειμένους οἰνόφλυγας; Ὡ καινὸν θέαμα· ᾧ πονηρὸν ὄραμα· ἐκεῖθεν ὄρνις παρετίθετο, ἐντεῦθεν προφητικὴ κεφαλὴ ἤγετο· ἐκεῖθεν
 25 οἶνος ἐχέετο ἄκρατος, ἐντεῦθεν αἷμα δίκαιον κρουνηδὸν ἐφέρετο. Ὡς φοβερὰ ἢ ἀγγελία καὶ φοικτὴ ἢ ἐξηγορία. «Καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς». Φεῦ τῆς ἀτοπίας· ἐδόθη ἢ ἀτίμητος κάρα ὑπὲρ ἀτίμου πράξεως, τῇ ἐναγεῖ καὶ βεβήλῳ, ἢ ἀγνή καὶ ἄψανστος καὶ τοῖς ἀγγέλοις αἰδέσιμος. Καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐ-
 30 τῆς, οἶονεὶ παρέθηκεν ᾧς ἐδέσματι ἐμφορηθῆναι τῇ ὀργώσῃ τὸν τοῦ προφήτου θάνατον· Φάγε, λέγουσα, ᾧ μῆτερ, σάρκας τοῦ ἀσάρκως διώσαντος· πῖε αἷμα τοῦ ἀναίμονος· ἔχομεν διὰ παντὸς σεσιγημένην τὴν γλῶτταν τοῦ ἡμᾶς στηλιτεύσαντος

ἄρπαξε τὸ θάνατο τῆς δολοφονίας, τὸν ὁποῖο κυοφοροῦσε ἀπὸ παλιὰ νὰ γεννήσει ἢ ἐχιδνογέννα Ἡρωδιάδα. Κι ὅταν ρωτήθηκε ἀπὸ τὴ θυγατέρα της, φαίνεται πὼς τῆς εἶπε περίπου αὐτά· Νὰ ἢ εὐκαιρία, παιδί μου, ποῦ ἀναζητοῦσαμε. Πέτυχες μὲ τὰ πόδια σου αὐτὸ ποῦ ἐπιθυμοῦσα· σταμάτησες τὸν πόνο μου μὲ τὰ τεχνικὰ σου λυγίσματα. Ὡς κρύψουμε στὴ γῆ αὐτὸν ποῦ μᾶς κατηγορεῖ δημόσια. Πήγαινε γρήγορα καὶ πές του αὐτά· «Δῶσε μου ἐδῶ μέσα στὸ πιάτο τὸ κεφάλι τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ». Πῶ, πὼ ὑπερβολικὸ αἶτημα μανίας! Μόνο ποῦ δὲν δοκίμαζε ἡδονὴ μὲ τὸ φονικὸ θέαμα. Δημιούργησε δυσκολίες ἢ μαινάδα καὶ φόνισσα. Δὲν θεώρησες ἀρκετὸ νὰ διαπεράσει τὸ ξίφος τὸν ἱερὸ τράχηλο, ἀλλὰ φρόντισες νὰ σοῦ δοθεῖ στὸ πιάτο ἡ ἁγία κεφαλή. Ὡς γυναίκα ἀλαζονική, ποῦ ἔχεις ἦθος σκληρότερο καὶ ἀπὸ τὴν Ἰεζάβελ!

7. «Καὶ λυπήθηκε», λέγει, «ὁ βασιλιάς, ἀλλὰ ἐξαιτίας τοῦ ὄρκου του καὶ τῶν προσκεκλημένων διέταξε νὰ τῆς δοθεῖ. Ἔστειλε τότε καὶ ἀποκεφάλισε τὸν Ἰωάννη στὴ φυλακὴ καὶ φέρθηκε τὸ κεφάλι στὸ πιάτο καὶ δόθηκε στὸ κορίτσι, καὶ ἐκεῖνο τὸ πῆγε στὴ μητέρα της»¹¹. Ὡς διαβολικῆς προετοιμασίας ἀποτέλεσμα! Ποιὸς ἦταν αὐτὸς ποῦ ἐπέφερε στὸ θεῖο κεφάλι τὸ θανατηφόρο ξίφος; Ὁ δεῦτερος Δωὴκ, ὁ ἄνομος ὑπηρέτης, καὶ ὄχι μιμητὴς τῶν συνετῶν κοντὰ στὸν βασιλιὰ Σαοῦλ, ὅταν διέτασε νὰ σκοτώνονται οἱ προφῆτες τοῦ Θεοῦ. «Καὶ φέρθηκε τὸ κεφάλι του στὸ πιάτο». Νὰ τὸ ὀνομάσω συμπόσιο ἢ τὸπο θανατώσεως τὸ δεῖπνο αὐτό; Νὰ τοὺς ὀνομάσω συνδαιτυμόνες, ἢ συνένοχους φόνου τοὺς καλεσμένους μέθυσους; Ὡς πρωτάκουστο θέαμα. Ὡς πονηρὸ ὄραμα. Ἀπὸ ἐκεῖ προσφέρονταν πουλερικά, καὶ ἀπὸ ἐδῶ προσφερόταν προφητικὸ κεφάλι. Ἀπὸ ἐκεῖ χυνόταν κρασί ἀνόθευτο, καὶ ἀπὸ ἐδῶ μεταφερόταν μὲ ἀφθονία αἷμα δίκαιο. Πόσο φοβερὴ ἢ ἀγγελία καὶ φρικτὴ ἢ ἐκφώνηση. «Καὶ δόθηκε στὴ μικρὴ κόρη, καὶ ἐκείνη τὸ πῆγε στὴ μητέρα της. Ἀλλοίμονο στὴν ἀτοπία. Ἡ ἀνεκτίμητη κᾶρα δόθηκε ἔναντι ἄτιμης πράξης στὴν ἐναγῆ¹² καὶ βέβηλη, ἢ ἀγνή καὶ ἀνέγγιχτη καὶ σεβαστὴ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Καὶ τὸ πῆγε στὴ μητέρα της, τὸ παρῆθεσε κατὰ κάποιον τρόπο σ' ἐκείνην ποῦ κατεχόταν ἀπὸ σφοδρὸ πόθο γιὰ τὸν θάνατο τοῦ προφήτη, γιὰ νὰ χορτάσει ἀπὸ τὸ φαγητὸ, λέγοντας· Φάγε, μητέρα, τίς σάρκες αὐτοῦ ποῦ ἔζησε χωρὶς σάρκα. Πιές τὸ αἷμα αὐτοῦ ποῦ δὲν ἔχει αἷμα. Ἐχουμε γιὰ πάντα βουβὴ τὴ γλώσσα ἐκείνου ποῦ μᾶς ἤλεγχε μὲ σφοδρότητα.

12. Ἐνεχόμενη σὲ μίσημα λόγῳ φόνου ἢ ἀνοσιουργήματος.

η'. «Καὶ προσελθόντες», φησίν, «οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦσαν τὸ
 σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό». Ὅρα μοι, ὦ φιλοῖστωρ, εἰκονογραφουμέ-
 νην τὴν ταφὴν τοῦ δικαίου, καὶ τοὺς μὲν εἰκονομάχους ἐπιρροάπιζε
 ὡς ἀληθείας ἐχθρούς, ἐναργῶς δὲ ὑπ' ὄψιν λαμβάνων τὴν ἱστορίαν,
 5 πορίζου τὸ ὠφέλιμον· πῶς ἐκ φυλακῆς αἴρεται ὁ ἅγιος σιδηροδέ-
 σμιος· πῶς ὁ παλαμναῖος ἐνατείνει τὸ ξίφος ἀπηνοειδῶς κατὰ τῆς
 ἱερᾶς κορωνίδος· πῶς ἀποτιμηθεῖσα ἡ μυροφόρος κάρα ἐπιδέδοται
 τῇ κορυθαντιώσῃ Ἡρωδιάδι· ὅπως δὲ θάπτεται τὸ ἱερὸν σῶμα
 χερσὶ τῶν οἰκείων μαθητῶν, οἴονεὶ δακρυόντων, ψυχαλγούντων,
 10 στοιχηδὸν περιῦσταμένων· καὶ τοῦ μὲν ἐφαπτομένου ποδῶν, τοῦ δὲ
 τὴν κεφαλὴν ἐφαρμόζοντος τῷ λοιπῷ σκῆνει, ἐτέρου θυμιῶντος καὶ
 τὰ ἐπικήδεια ἐπιψάλλοντος. Ἐκεῖ εἶμι, ὦ ἀκροαταί, τῇ διανοητικῇ
 θεωρίᾳ, καὶ βλέπω τὴν ταφὴν τοῦ δικαίου ἐν εἰρήνῃ οὕσαν κατὰ τὸ
 γεγραμμένον· ὁρῶ τὸ ἀγγελικὸν ἐκεῖνο πρόσωπον, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ
 15 ὡς δύο φωστῆρες δύσαντες, καὶ οὗ τὸ ὄλον εἶδος τῆς ὄψεως χρη-
 στοφανῶς ἀποτετύπεται· ἄπνουν μὲν τῆς ἐπικήρου ζωτικῆς ἐνερ-
 γείας, εὐπνουν δὲ ὅτι μάλιστα τῇ τῆς θείας χάριτος μυρωδίᾳ. Ἀ-
 σπάζομαι τὰς ἱερὰς χεῖρας ἐκεῖνας, ὧν ἡ ἀφή ἀνέπαφος τῇ ἁμαρ-
 τία, καὶ ὧν τῷ δακτύλῳ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου τοῖς ἀν-
 20 θρώποις καθυπεδείχθη. Προσκυνῶ τοὺς ὠραίους πόδας ἐκείνους,
 ὧν τὸ εὐαγγελίζεσθαι τὰ ἀγαθὰ τοῖς ἐπὶ γῆς, καὶ δι' ὧν προκατηρ-
 τίσθη ἡ ὁδὸς τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας· Παρείτω μοι πρὸς προ-
 σκύνησιν καὶ ἡ τιμία ἄλυσις ἐφ' ἣ ἔδεσμήθη ὁ πολυτίμητος ἐν ἀν-
 θρώποις ἄγγελος· παρείτω μοι καὶ ἡ σεβασμία πίναξ, ἐφ' ἣ ἐπετέθη
 25 ἡ χρυσοῦ τιμαλφεστέρα πανσέβαστος κάρα. Οὐδέ γε τὴν μάχαιραν
 τοῦ παλαμναίου τὴν διελάσασαν κατὰ τοῖ ἱεροῦ τραχήλου εἰ εὐ-
 ροιμι, ἀπροσκύνητον ἐάσαιμι, οὐδέ γε τοῦδαφος ὑφ' οὗ ἐφρουρήθη
 ὁ θησαυρὸς εἰ ἐπέτυχον, μὴ οὐχὶ προσεπτυστάμην ὡς μεταδοτικὸν
 χάριτος. ὦ μακάριε τάφε καὶ οὐ πικρὸ λίθε, ὃς ἔχεις τὸ τρισμακά-
 30 ριον ἐκεῖνο σκῆνος, ὑπὲρ σμαράγδων καὶ μαργάρων σωρείας ἔνδον
 συνειλημμένον· ἐκεῖ τοιγαροῦν παρῆν ὁρατῶς μὲν ὁ τῶν μαθητῶν
 ὄμιλος, ἀοράτως δὲ ἀγγέλων πληθύς, τὸν ὁμώνυμον αὐτὸν ἄγγελον
 ἐν σῶματι, τὸν τοῦ Κυρίου φίλον γνήσιον, τὸν νυμφαγωγὸν τοῦ νυμ-
 φίου, τὸν αἰείφωτον λύχνον τοῦ ἀφράστου φωτός, τὴν ζῶσαν τοῦ

8. «Καὶ ἀφοῦ ἦρθαν οἱ μαθητές του», λέγει, «πῆραν τὸ σῶμα καὶ τὸ ἔθαψαν»¹³. Πρόσεχε σὲ παρακαλῶ, σὺ ποὺ ἀγαπᾷς τὴν ἱστορία, ζωγραφιζόμενη τὴν ταφὴ τοῦ δικαίου, καὶ ἀπὸ τῆ μιᾶ ρᾶπιζε τοὺς εἰκονομάχους ὡς ἐχθροὺς τῆς ἀλήθειας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, προσέχοντας ὀλοκάθαρα τὴν ἱστορία, βγάλε τὸ συμπέρασμα. Πῶς παίρνεται ἀπὸ τὴ φυλακὴ ὁ ἅγιος σιδηροδέσιμος, πῶς ὁ δολοφόνος ἀπλώνει τὸ ξίφος ἀμείλικτος ἐναντίον τῆς ἱερῆς κορυφῆς, πῶς ἡ κομμένη μυροφόρα κᾶρα δίνεται στὴν Ἡρωδιάδα ποὺ μαινόταν ἀπὸ ἐνθουσιασμό, καὶ πῶς θάβεται τὸ ἱερὸ σῶμα μὲ τὰ χέρια τῶν μαθητῶν του, ποὺ κατὰ κάποιον τρόπο δακρῦζουν, πονοῦν ψυχικᾶ, στέκονται τριγύρω κατὰ στίχους, καὶ ἄλλος ἀπὸ αὐτοὺς πιάνει τὰ πόδια του, ἄλλος τακτοποιεῖ τὸ κεφάλι στὸ ὑπόλοιπο σκῆνωμα, καὶ ἄλλος θυμιάζει καὶ ψάλλει τὴν ἐπικήδεια ἀκολουθία. Βρίσκομαι ἐκεῖ, ἀκροατὲς μου, μὲ τὰ μάτια τῆς διάνοιάς μου, καὶ βλέπω τὴν ταφὴ τοῦ δικαίου νὰ γίνεται εἰρηνικᾶ, ὅπως εἶναι γραμμένο¹⁴. Βλέπω ἐκεῖνο τὸ ἀγγελικὸ πρόσωπο, τοῦ ὁποίου τὰ δύο μάτια ἔδυσαν σάν δύο φωστῆρες, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ὅλη ὄψη εἶναι ἀποτυπωμένη μὲ τρόπο ποὺ ταιριάζει σὲ ἀγαθόν, χωρὶς βέβαια τὴν πνοὴ τῆς θνητῆς ζωτικῆς ἐνέργειας, ἀλλ' ἀποπνέοντας ἔντονα τὴν εὐωδία τῆς θείας χάριτος. Ἀσπάζομαι ἐκεῖνα τὰ ἱερά χέρια, ποὺ ἔμειναν ἀνέπαφα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, καὶ μὲ τὸ δάκτυλο τῶν ὁποίων ὑποδείχθηκε στοὺς ἀνθρώπους «Ἐκεῖνος ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου»¹⁵. Προσκυνῶ τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα πόδια, μὲ τὰ ὁποῖα κήρυξε τὰ ἀγαθὰ στοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὲ τὰ ὁποῖα ἐτοιμάστηκε ὁ δρόμος τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου. Ποθῶ νὰ προσκυνήσω καὶ τὴν τίμια ἄλυσίδα μὲ τὴν ὁποία δέθηκε ὁ πολυτίμητος ἄγγελος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ποθῶ νὰ προσκυνήσω καὶ τὸ σεβάσιμο πιάτο στὸ ὁποῖο τοποθετήθηκε ἡ πολυτιμότερη καὶ ἀπὸ τὸ χρυσάφι πελυσέδαστη κᾶρα. Ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴ μάχαιρα τοῦ δολοφόνου ποὺ διαπέρασε τὸν ἱερὸ τράχηλο, ἂν τὴ βρῶ, δὲν θὰ τὴν ἀφήσω ἀπροσκύνητη, οὔτε καὶ τὸ ἔδαφος στὸ ὁποῖο φρουρήθηκε ὁ θησαυρὸς, ἂν τὸ πετύχαινα, δὲν θὰ παρέλειπα νὰ τὸ ἀγκαλιάσω, ἐπειδὴ εἶναι μεταδοτικὸ χάριτος. ὦ μακάριε τάφε, καὶ γλυκὲ λίθε, ὁ ὁποῖος κατέχεις ἐκεῖνο τὸ τρισμακάριο σκῆνωμα, ποὺ μέσα του περιέχει σωρεία θησαυρῶν ἀνωτέρων ἀπὸ σμαράγδια καὶ μαργαριτάρια. Ἐκεῖ λοιπὸν ἦταν ὄρατὸς ὁ ὄμιλος τῶν μαθητῶν, καὶ ἀόρατο πλῆθος ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι τὸν συνώνυμο αὐτὸν ἄγγελο μὲ σῶμα, τὸν γνήσιο

13. Ματθ. 14, 13.

14. Ἦσ. 57, 2.

15. Ἰω. 1, 29. Πρβλ. Ἦσ. 53, 4.

τοῦ μεγάλου Λόγου, τὸν προφήτου περισσότερον, τὸν μείζονα ἐν γεννητοῖς γυναικῶν εὐφημούντων, γεραιρόντων, ἀναγόντων πρὸς οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν ἀγήρω χαρὰν ἀποκομιζόντων· τοιαύτη μὲν οὖν ὡς εἴρηται εἰρηναία ἢ ταφή τοῦ δικαίου, ἀγαλλιάσιμός τε καὶ τῷ 5 κόσμῳ σωτήριος.

θ. Ἡρώδης δὲ ὁ παράφρων ἄρα γε κἀντεῦθεν τῆς δίκης τὸ ἀπόκριμα διέφυγεν; Οὐ μὲν οὖν· ἀλλ' ὡς εἴρηται διὰ ταῦτα ὑπὸ παντός τοῦ ὑπηκόου ἀνταρσίαν ἀποστάς κατασφάττεται, τοῦ Θεοῦ εἰς παιδείαν τοῖς εἰς ὕστερον βασιλεύσουσι τὰ κατ' αὐτὸν ἐκδειματοῦντος, 10 ὡς ἂν μὴ τοῖς ὁμοίοις πάθει περιπέσειεν. Ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐπανελθῶν, ἀρμόζουσαν τῇ παρουσίᾳ ἡμέρα φωνὴν δεῦρο ἐκδοήσομαι.

Σήμερον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ὑπὲρ ἀληθείας τὴν κεφαλὴν ἀποτεμνόμενος μακαρίζεται, καὶ Ἡρώδης ὁ παράνομος κωμωδούμενος διασύρεται.

15 Σήμερον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἐν ταῖς ἀπάντων γλώσσαις τῷ τοῦ ἐλεγμοῦ διηγῆματι τετίμηται, καὶ Ἡρώδης ὁ πανέκφρων ὑφ' ἐκάστου τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον τῇ μοιχείᾳ στηλιτευόμενος ἠτίμωται.

Σήμερον ἡ κεφαλὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐπὶ πίνακι προφέρεται 20 ἱερὸν σφάγιον, καὶ Ἡρωδιάς ἡ μοιχεύτρια στηλιτεύεται καὶ μὴ βουλομένη αἰώνια.

Σήμερον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τὸ αἷμα ὑπὲρ φυλακῆς θείου νόμου χέεται, καὶ ὁ τοῦ Προδρόμου ἀντίθετος διὰ τῆς ἀντιπραγίας ἐνδίκως θριαμβεύεται.

25 Σήμερον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος διὰ τὴν πρὸς Ἡρώδην ὑπὲρ δικαίου παρησιάν ἀποκτείνεται, καὶ βασιλεῖς τῆς γῆς τῶν ἰδίων συνθρόνων μὴ διαζεύγνυσθαι παιδευόμενοι τὸν διαζευχθέντα ἀποπτύουσι.

Σήμερον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος αἶρει σημεῖον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ 30 παραγγέλλεται πᾶς ἄνθρωπος ἀρκεῖσθαι τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ καὶ περαιτέρω μὴ χωρεῖν.

Σήμερον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος εἰς ᾄδου κάτεισι, καὶ οἱ νεκροὶ χαρὰν τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἀνεκλάλητον ἀκουτίζονται.

Σήμερον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον καρατομηθέντα διὰ δικαιοσύνην Θεοῦ οἱ οὐρανοὶ ἐπευφράνθησαν, ἄνθρωποι δὲ ἐπὶ γῆς ὑμνολογοῦσιν ἐόρτια. Καί μοι δοκεῖ ὁ μέγας τοῦ Κυρίου Πρόδρομος

φίλο τοῦ Κυρίου, τὸν παρὰ νυμφο τοῦ νυμφίου, τὸ αἰφωτο λυχνάρι τοῦ ἀπερίγραπτου φωτός, τὴ ζωντανὴ φωνὴ τοῦ μεγάλου Λόγου, τὸν ἀνώτερο ἀπὸ προφήτη, τὸν μεγαλύτερο μεταξὺ αὐτῶν ποῦ γεννήθηκαν ἀπὸ γυναῖκες, τὸν ἐπαινοῦσαν, τὸν δόξαζαν, τὸν ἀνέβαζαν στὸν οὐρανό, καὶ τὸν μετέφεραν στὴν αἰώνια χαρὰ. Τέτοια λοιπόν, ὅπως εἰπώθηκε, ἦταν ἡ ταφή τοῦ δικαίου, ἀγαλλίαση καὶ σωτήρια γιὰ τὸν κόσμο.

9. Καὶ ὁ Ἡρώδης ὁ παράφρονος ἄραγε ξέφυγε τὴν τιμωρία τῆς δίκης; Ὁχι βέβαια, ἀλλὰ, ὅπως εἰπώθηκε, ἕξαιτίας αὐτῶν ὕστερα ἀπὸ ἐξέγερση ὄλων τῶν ὑπηκόων του καθαιρέθηκε καὶ σφάχθηκε, ἐπειδὴ ὁ Θεός, γιὰ νὰ νουθετήσῃ αὐτοὺς ποὺ θὰ βασιλέψουν στὸ ἐξῆς, τοὺς τρομάζει μὲ τὸν δικό του τρόπο, γιὰ νὰ μὴ περιπέσουν στὰ ἴδια πάθη. Ἄλλ' ἐπιστρέφοντας ἀπὸ ἐδῶ, ἅς φωνάξω μιλώντας ὅπως ταιριάζει στὴ σημερινὴ μέρα.

Σήμερα ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἀποκεφαλιζόμενος μακαρίζεται, καὶ ὁ παράνομος Ἡρώδης γελοιοποιούμενος διασύρεται.

Σήμερα ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τιμᾶται μὲ τὴ διήγηση τοῦ ἐλέγχου, ἐνῶ ὁ Ἡρώδης ὁ παράφρονος ἀτιμάζεται ἀπὸ τὸν καθένα ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο, στηλιτευόμενος γιὰ τὴ μοιχεία.

Σήμερα ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου προσφέρεται σὲ πιάτο ὡς ἱερὸ σφάγιο, καὶ ἡ μοιχεύτρια Ἡρωδιάδα καὶ παρὰ τὴ θέλησή της στηλιτεύεται αἰώνια.

Σήμερα τὸ αἷμα τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου χύνεται γιὰ τὴν τήρηση τοῦ θείου νόμου, καὶ ὁ ἀντίθετος τοῦ Προδρόμου μὲ τὴν ἀντίπραξη δίκαια σύρεται σὲ θρίαμβο τοῦ νικητῆ.

Σήμερα ὁ Ἰωάννης Πρόδρομος φονεύεται ἕξαιτίας τοῦ θάρρους του πρὸς τὸν Ἡρώδη ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, διδασκόμενοι νὰ μὴ χωρίζουν τὶς γυναῖκες μὲ τὶς ὁποῖες συμβασιλεύουν, βδελύσσονται αὐτὸν ποὺ τὴ διαζεύχθηκε.

Σήμερα ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ὑψώνει ὄροσημο πάνω στὴ γῆ καὶ ὁ κάθε ἄνθρωπος παροτρύνεται νὰ ἀρκεῖται στὴ δική του γυναῖκα καὶ νὰ μὴ προχωρεῖ παραπέρα.

Σήμερα ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος κατεβαίνει στὸν ἅδη, καὶ οἱ νεκροὶ ἀκοῦνε τὴν ἀνεκκλήτη χαρὰ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ.

Σήμερα τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο ποὺ σφαγιάσθηκε γιὰ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ οἱ οὐρανοὶ ἔνοιωσαν εὐφροσύνη ἕξαιτίας του, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάνω στὴ γῆ ὑμνολογοῦν τὴ γιορτὴ του. Καὶ νομίζω διότι ὁ

ἐξ οὐρανῶν ἡμᾶς ἐποπτεύειν, καὶ ὡς ὑμνωδοὺς αὐτοῦ θείοις χαρί-
 σμασιν ἀμείβεσθαι· ἐν προφήταις ὡς ἀστὴρ ἑωθινὸς διάττων τε καὶ
 ὑπερανγάζων· ἐν ἀποστόλοις ὡς ἥλιος ἐν μέσῳ ἡλίων προλάμπων
 καὶ ὑπερλάμπων· ἐν μάρτυσιν ὡς οὐρανὸς πεποικιλμένος τοῖς ἄ-
 5 στροῖς τῶν θαυμάτων· ἐν δικαίοις ὡς πολλοῖς τῆς δικαιοσύνης
 αὐχήμασιν ὑψικομώτερος, τῶν κέδρων τοῦ Λιβάνου ὑπερφαίνων, ὁ
 χαρᾶν ἐξακουτίσας σήμερον τῇ οἰκουμένῃ. Εἰ γὰρ πολλοὶ ἐπὶ τῇ
 γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται κατὰ τὰ λόγια, ἀνάλογον ἂν εἶη καὶ ἐν
 τῇ αὐτοῦ τελειώσει τὴν αὐτὴν ἔσεσθαι εὐφροσύνην, ἣν πανηγυρί-
 10 ζειν ἡξιώμεθα, ὅσοι ἐν ἱερατικῷ τε καὶ ἐρημικῷ, ἐν μοναδικῷ τε καὶ
 λαϊκῷ τάγματι πᾶσιν ἀνήκοντος τοῦ μνημοσύνου τὸ ἀγαλλίαμα·
 διαφερόντως δὲ ἡμῖν τοῖς τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ οἴκου θιασώταις, οὗ με-
 τασχοίημεν τῶν πρεσβειῶν ἔτι μάλα ἐκτενέστερον, ἐν Χριστῷ Ἰη-
 σουῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
 15 παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτή-
 τους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

μεγάλος Πρόδρομος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς μᾶς παρακολουθεῖ, καὶ ὡς ὑμνωδούς του μᾶς ἀνταμείβει μὲ θεϊκὰ χαρίσματα. Μεταξὺ τῶν προφητῶν εἶναι σὰν ἄστρο ἔωθινὸ πού τρέχει ἀνάμεσα τους καὶ ὑπερλάμπει. Μεταξὺ τῶν ἀποστόλων εἶναι σὰν ἥλιος ἀνάμεσα σὲ ἥλιους, πού λάμπει πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ περισσότερο ἀπὸ αὐτούς. Μεταξὺ τῶν μαρτύρων εἶναι σὰν οὐρανὸς μὲ τὰ ἄστρα τῶν θαυμάτων του. Μεταξὺ τῶν δικαίων εἶναι σὰν δένδρο πού μὲ τὰ πολλὰ καυχήματα τῆς δικαιοσύνης του ξεπερνᾷ τοὺς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Εἶναι αὐτὸς πού σήμερα ἔκανε νὰ ἀκουστεῖ χαρὰ σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη. Γιατί, ἂν εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ πού θὰ χαροῦν μὲ τὴ γέννησή του, σύμφωνα μὲ τὴν ἁγία Γραφή¹⁵, ἀνάλογη θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι καὶ ἡ εὐφροσύνη κατὰ τὴν τελείωση του, τὴν ὁποία ἀξιωθήκαμε νὰ πανηγυρίζουμε, ὅλοι ὅσοι ἀνήκουμε στὴν τάξη τῶν ἱερέων, τῶν ἐρημιτῶν, τῶν μοναχῶν καὶ τῶν λαϊκῶν, γιατί ἡ χαρὰ τοῦ μνημοσύνου ἀνήκει σὲ ὅλους, ἰδιαίτερα μάλιστα σὲ μᾶς τοὺς θιασῶτες αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ¹⁶, οἱ ὁποῖοι μακάρι νὰ ἔχουμε πρὸ ἔκτενεῖς τίς πρεσβεῖες του μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ πανάγιο καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

15. Λουκᾶ 2, 10.

16. Ὁ λόγος ἐκφωνήθηκε στὸ ναὸ τῆς πασίγνωστης μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ὁποίας μεγάλη μοναχικὴ μορφή ὑπῆρξε ὁ Θεόδωρος Στουδίτης.

Η.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

α. Οὐρανοῦ προκειμένου ἡμῖν εἰς ὑπόθεσιν ἐγκωμίου, τίς ἄρα ἐξευρεθείη λόγος τῷ ὕψει τῶν ἐγκωμίων συνεπαρθῆναι δυνάμενος; ποία δὲ διάνοια ὑφάψοι τὸ τοῦ μεγέθους τῆς ὑπερφυοῦς αἰνέσεως; Τάχα ἂν ἀποκάμοιμεν καὶ μόνον τῆς ὑποθέσεως κατάρξασθαι, ὡς 5 τῶν ἀνεφίκτων ἐφαπτόμενοι καὶ εἰς ἀπειροπληθὲς ὕψος πηδᾶν δοκιμάζοντες καὶ μὴν οὐ τόνδε φημί τῶν πόλον, ὃν ἀστρῶι χορεῖται ἐκπρεπῶς καταποικίλλουσι, οὐδ' ὄνπερ ἥλιος ἀρματηλατῶν τὸν ἐφήμερον διανύει διάυλον, οὐδ' οὐ μὴν ὄνπερ σελήνη μηνοειδῆς διαθέουσα ἡμεροφανῆ τὴν νύκτα ἀπεργάζεται, οὐ τοῦ θαύματος 10 καὶ ἡ ὄψις διδάσκαλος, τοῖς τῆς κτίσεως ἐμβαθύνουσα κάλλεσι, καὶ πρὸς τὸν τῆς δημιουργίας αἴτιον τὸν νοῦν ἀναπέμπουσα, ἀλλ' οὐρανὸν ἐκεῖνον λέγομι, οὐ ἀστέρες ἀειφανεῖς τῶν ἀρετῶν σύνοδοι πολλῶν, τῷ φάει τῆς εὐπραξίας ἀποστιλβούντες, καὶ οὐπερ ἥλιος, τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης διάττων πέρατα, 15 μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότερον φρυκτωρεῖ κόσμον ὄρατόν τε καὶ ἀόρατον. Σεληνιαίου γὰρ φωτὸς οὐπω δέδεκται, ὅτι μηδὲ νύξ τὴν περὶ αὐτὸ ἡμέραν οἶδεν διαδέχεσθαι, ἀνεπιδύτως τοῦ φάους μαρμαρῦσσοντος.

β. Καὶ τί οὗτος ὁ μεγαληγορούμενος, μαθεῖν βούλεσθε; Ἰωάν- 20 νης, ὃ ἄνδρες, ὁ ὑπερλίαν ἀπόστολος, τῶν εὐαγγελιστῶν ὁ προφερέστατος, ὁ τοῦ Θεοῦ ἀετός, ὁ μέγας, ὁ χρυσοπτέρυξ, ὁ τοῦ οὐρανοῦ θυθοῦ ἐρευνητῆς ἀφθαστος, ὁ ἐπέκεινα τῶν Χερουβὶμ ἀνανήξας τῇ θεωρίᾳ ἄνθρωπος, ὁ τῆς τοῦ Λόγου ἀνάρχου ὑπάρξεως καὶ ἀγγέλοις ἄγγελος ὁ μεγαλοφωνότατος τῆς ἀληθείας κήρυξ, ὁ νοῦς

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

1. Ἐπειδὴ θέμα τοῦ ἐγκωμίου μας εἶναι ὁ οὐρανός, ποιὸς λόγος μπορεῖ ἄραγε νὰ βρεθεῖ ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ ἀρθεῖ στὸ ὕψος τῶν ἐγκομί-ων; Καὶ ποιά διάνοια θὰ μπορέσει νὰ προσεγγίσει ἀπὸ κάτω τὸ μέγεθος τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἐπαίνου; Θὰ μπορούσαμε ἴσως νὰ ἀπογοητευθοῦμε καὶ μόνο ποὺ ἀρχίζουμε τὸ θέμα, καθὼς καταπιανόμεστε μὲ πράγματα ἀδύνατα, καὶ ἐπιχειροῦμε νὰ πηδήξουμε σὲ ὕψος ἀνυπολόγιστο. Καὶ βέβαια δὲν ἐννοῶ αὐτὴν τὴν οὐράνια σφαῖρα, τὴν ὁποία χορεῖς ἀστρον τὴν διακοσμοῦν ὑπέροχα, οὔτε αὐτὸν τὸν οὐρανὸ ποὺ ὁ ἥλιος, τρέχοντας σὰν μὲ ἄρμα, διανύει τὸ ἡμερήσιο δρομολόγιό του, οὔτε φυσικὰ καὶ αὐτόν, ποὺ διατρέχοντάς τον ἢ δρεπανοειδῆς σελήνη, κάνει τὴ νύχτα νὰ μοιάζει μὲ μέρα, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ θεά του καὶ μόνο γίνεται δάσκαλος, ἐμβαθύνοντας στὶς ὠραιότητες τῆς κτίσεως καὶ ἀνεβάζοντας τὸν νοῦ στὸν αἴτιο τῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ μιλῶ γιὰ τὸν οὐρανὸ ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἀστέρια ἀείφωτα ἀποτελοῦν συναθροίσεις πολλῶν ἀρετῶν, ποὺ λάμπουν μὲ τὸ φῶς τῶν καλῶν ἔργων, καὶ τοῦ ὁποίου οὐρανοῦ ἡ-λιος εἶναι τὸ εὐαγγελικὸ κήρυγμα, ποὺ τρέχοντας στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, μύριες φορές περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιο φωτίζει τὸν ὄρατὸ καὶ ἀόρατο κόσμο. Καὶ βέβαια δὲν δέχεται αὐτὸ ποτὲ σεληνιακὸ φῶς, γιατί οὔτε καὶ νύχτα διαδέχεται τὴν γύρω ἀπὸ αὐτὸ ἡμέρα, ἀφοῦ τὸ φῶς του φέγγει χωρὶς νὰ δύει ποτέ.

2. Καὶ θέλετε νὰ μάθετε ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐπαινεῖται; Εἶναι ὁ Ἰωάννης, ὁ ἄνδρες, ὁ ἐξοχώτερος ἀπόστολος, ὁ πιὸ πρόσφορος ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστῆς, ὁ αἰτὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μέγας, ὁ χρυσόπτερος, ὁ ἀφθαστος ἐρευνητῆς τοῦ οὐράνιου βυθοῦ, ὁ ἄνθρωπος ποὺ μὲ τὴ θεωρία ἀνέβηκε πιὸ πέρα ἀπὸ τὰ Χερουβίμ, ὁ ἄγγελος τῆς ὑπαρξῆς τοῦ ἀναρχοῦ Λόγου καὶ στοὺς ἀγγέλους, ὁ πιὸ μεγαλόφωνος κήρυκας τῆς ἀλή-

ὁ ὑψίδελεπτος, ἡ γλῶσσα ἡ πύρινος, τὸ στόμα τὸ θεόφραστον, τῆς σοφίας τὸ ἄπειρον πέλαγος, τῶν δογμάτων ὁ θυθὸς ὁ ἄφθαστος, τῆς γνώσεως τὸ δοχεῖον τὸ μέγιστον, ἡ κοσμοφανῆς ἀστραπὴ τοῦ Πνεύματος, ἡ οἰκουμενικὴ βροντὴ τῆς χάριτος, τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ
5 στύλος ὁ ἀκρότατος, ὁ τοῦ Θεοῦ στερεοπαγῆς θεμέλιος, ἡ ἀγρευτικὴ σαγήνη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὁ ἀλιευτικὸς τῶν ψυχῶν οὐρανομήκης κάλαμος, ὁ κατὰ πασῶν αἰρέσεων πρίων ἀεικίνητος, ἡ τὰ τῆς ἀσεβείας ζιζάνια διατέμνουσα ὀξεῖα μάχαιρα, ἡ τὰ τῆς ἀθεΐας στρατεύματα διατειχίζουσα κλεῖς οὐράνιος, ἡ σφενδονῶσα
10 τοὺς νοητοὺς θήρας θεοσθενῆς διάνοια, ὁ πελαγίζων ποταμὸς τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τὰνάματα, ὁ τῆς παρθενίας ναὸς καθαρῶτατος, ὁ τῶ ὄντως ἐρασιῶ λίαν ἀγαπητὸς καὶ ἐπιστήθιος, ὁ μέγας τοῦ Εὐαγγελίου ὠραιόδρομος ἥλιος, ἡ εὐῆχος λύρα καὶ σάλπιγξ τοῦ Πνεύματος. Καὶ τί δεῖ λέγειν; Οὐδ' εἰ μυριοστὸν φαίην κατάλογον δυνη-
15 θείην ἂν ἐξιχνεῦσαι τῶν ἐγκωσμίων τὴν ἄδυsson. Φέρε δὴ, φέρε, οὐ τὸ ὄλον εἰπεῖν, τοῦτο γὰρ ἤδη ἄπορον, οὐ τῆ ἐμῆ ἀγλωττία, ἀλλὰ γὰρ καὶ οἷς ὑψηγορεῖν δύναμις, ἠττωμένοις τῶ μεγέθει τοῦ θαύματος, ὅτι μηδὲ ὕψος οὐρανοῦ μετρητόν· κἂν δοίη τις συναίρειν τὸν ἔπαινον, βραχέα δέ τινα ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν λειμώνων μελισσειδῶς
20 ἄνθη λογήσαντες, καὶ ταῦτα οἷά τινα σίμβλα λογικῶς κηροπλαστήσαντες, καὶ ὡς ἀπαρτήσαντες τῆ ἀποστολικῆ πανηγύρει ὥσπερ τινὶ βασιλίδι, ἐπίκουρον τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος λαμβάνοντες, προσενεγκεῖν ἡδιστα θαροσήσομεν.

γ'. Πατρίδα μὲν εἶ τις ἐπιζητήσοι ἐγκωμίων νόμοις ἐπερειδόμε-
25 νος, ἀφ' ἧς ὁ ἀπόστολος εἰς φῶς ἐλήλυθεν, οὐ περιφανῆ ταύτην εὐρήσοι, ἀλλὰ γὰρ καὶ λίαν ἄσημον, τὴν Γαλιλαίαν· κοινοτέρως γὰρ ὁμοῦς κἀνταῦθα περιδλεπτος ὁ ἀπόστολος. Πῶς καὶ τίνι τρό-
πω; Ὅτι ἐξ ἧς οὐδένα προφήτην ἐγηγέρθαι, οὐδ' οὐ μὴν τι ἀγαθὸν εἶναι Ἰουδαίοις τε καὶ τῶ ἀληθῶς Ἰσραηλίτῃ ᾤετο, ἐνταῦθα Χρι-
30 στός, ἡ πηγὴ πάσης ἀγαθότητος, ἐν γαστρὶ Παρθένου τῆς ἀρχιπροφήτιδος συλλαμβάνεται· ὧδε μορφωθείς τῶ καθ' ἡμᾶς εἶδει ἐντέθραπται, τοῖς γονεῦσιν ὑποτασσόμενος, τῆς πόλεως ἀφ' ἧς τὴν κλη-
σιν εἴληφεν· (Ναζωραῖος γὰρ) ὑπὸ τὴν Γαλιλαίαν, ὡς τῆς κώμης

θειας, ὁ νοῦς ποῦ βλέπει ψηλά, ἡ γλώσσα ἡ πύρινη, τὸ στόμα τὸ θεόφραστο, τὸ ἄπειρο πέλαγος τῆς σοφίας, ὁ ἄφθαστος βυθὸς τῶν δογμάτων, τὸ μέγιστο δοχεῖο τῆς γνώσεως, ἡ φανερὴ στὸν κόσμον ἀστραπὴ τοῦ Πνεύματος, ἡ οἰκουμενικὴ βροντὴ τῆς χάριτος, ὁ ἀκρογωνιαίος στύλος τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ σταθερὸ θεμέλιο τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀλιευτικὸ δίχτυ τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, τὸ ἀλιευτικὸ καλάμι τῶν ψυχῶν ποῦ φθάνει μέχρι τὸν οὐρανὸν, τὸ ἀεικίνητο πριόνι ὅλων τῶν αἰρέσεων, τὸ κοφτερὸ μαχαίρι ποῦ κόβει τὰ ζιζάνια τῆς ἀσέβειας, τὸ οὐράνιο κλειδί ποῦ χωρίζει μὲ τοῖχο τὰ στρατεύματα τῆς ἀθείας, ἡ θεοδύναμη διάνοια ποῦ χτυπάει μὲ σφενδόνα τὰ νοητὰ θηρία, ὁ ποταμὸς ποῦ πλημμυρίζει τὰ νάματα τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὁ καθαρῶτατος ναὸς τῆς παρθενίας, ὁ πολὺ ἀγαπητὸς καὶ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ ὄντως ἀγαπητοῦ, ὁ μεγάλος ὠραιοδρομὸς ἡλῖος τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ εὐχη λύρα καὶ σάλπιγγα τοῦ Πνεύματος. Ἀλλὰ γιατί πρέπει νὰ ἀναφέρω τόσα πολλὰ; Ἀκόμα καὶ ἂν παραθέσω μυριοστὸ κατάλογο, δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἀνιχνεύσω τὴν ἄβυσσο τῶν ἐγκωμίων. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἔμπρὸς, ἅς μὴ τὰ ποῦμε ὅλα, γιατί αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο, ὄχι στὴ δική μου εὐγλωττία, ἀλλὰ καὶ σ' ἐκείνους ποῦ εἶναι δυνατοὶ στὴν ρητορικὴ δεινότητα, γιατί νικῶνται ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ θαύματος, ἀφοῦ οὔτε τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθεῖ. Καὶ ἂν κάποιος θελήσει νὰ συντομεύσουμε τὸν ἔπαινο, ἀφοῦ μαζέψουμε λίγα ἄνθη ἀπὸ τὸν εὐαγγελικὸν λειμῶνα, σὰν τὶς μέλισσες, καὶ αὐτὰ, σὰν σὲ κάποια κυψέλη, τὰ πλάσουμε λογικὰ σὲ κερὶ καὶ τὰ προσαρμόσουμε κατάλληλα γιὰ τὴν ἀποστολικὴν πανήγυρη, σὰν γιὰ κάποια βασίλισσα, παίρνοντας ὡς βοηθὸ τὸν λόγο γι' αὐτό, θὰ τολμήσουμε εὐχαρίστως νὰ τὰ προσφέρουμε.

3. Ἄν κανεῖς, στηριζόμενος στοὺς κανόνες τῶν ἐγκωμίων, ἀναζητήσῃ τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴν ὁποία ἦρθε στὸ φῶς ὁ ἀπόστολος, δὲν θὰ τὴ βρεῖ ἐπιφανῆ, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ ἀσήμαντη. Εἶναι ἡ Γαλιλαία, γενικώτερα βέβαια. Ὅμως, ἂν καὶ καταγόμενος ἀπὸ ἐδῶ, ὁ ἀπόστολος εἶναι περίλαμπρος. Πῶς ὅμως καὶ μὲ ποιὸν τρόπο; Γιατί, ἀπὸ αὐτὴν ποῦ κανένας προφήτης δὲν προῆλθε, οὔτε τίποτε τὸ καλὸ ὑπῆρχε, ὅπως νόμιζαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ὁ ἀληθινὸς Ἰσραηλῆτης, ἐδῶ ὁ Χριστὸς, ἡ πηγὴ καθ' ἑκάστη καλοῦ, συνελήφθη στὴν κοιλιὰ τῆς ἀρχιπροφήτιδας Παρθένου. Ἐδῶ, ἀφοῦ ἔλαβε τὴ δική μας μορφή, ἀνατράφηκε, ὑπάκουε στοὺς γονεῖς του, στὴν πόλιν ἀπὸ τὴν ὁποία πῆρε τὸ ὄνομα (Ναζωραῖος δηλαδή), ποῦ ἦταν ἐπαρχία τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἡ ὁποία μάλιστα ὑπαγό-

Βηθσαιδὰ ὑποτελούσης μάλιστα. Ὡς ἀξιάγαστον τὸ ἔδαφος! ὡς μακαριστὴ ἡ πατρίς! τῆς Ἀδαμιαίας πατρίδος αἰδεσιμώτερον διαλάμπουσα, ὡς τὸν ἐξ οὐρανοῦ δεύτερον Ἀδὰμ σὺν τῷ Ἰωάννῃ προικοφορήσασα. Γένος οὐδ' αὐτὸ εὐκαταφρόνητον. Πῶς; Ὅτι 5 ἀπὸ Ζεβεδαίου καὶ Σαλώμης ὁμαίμονος Χριστοῦ κατὰ σάρκα ὁ εὐφημούμενος. Ὡ πῶς εὐαγῶς ἀμφότερα εἰς ταυτὸν συνέδραμεν, τὸν υἱὸν τοῦ νυμφῶνος ἀδελφιδοῦν Χριστοῦ ἐξευρεθῆναι ἀρμοδιώτατον! Καί γε τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν Ἰωάννης εὐγενέστερος, γένος Θεοῦ χρηματίζεται ἀμφοτέρωθεν. Ὅρατε ἡλίκα ἀνεφάνη τὰ δόξαν- 10 τα εἶναι φαυλότερα τῇ φιλοπόνῳ ἐργασίᾳ πλεκόμενα; Τίς ἡ ἀνατροφὴ, ἐπιτήδευμα, ἥτις καὶ οἶον ἐπιδεικτέον, εἰ ἄρα κἀντεῦθεν καθ' εἰρμὸν θαίνει ὁ λόγος.

δ'. Οὐδὲν ἀπορώτερον ὢν ἴσμεν ἐν βίῳ μεθόδων ἀλιευτικῆς τέχνης, οὔτε μὴν τῆς περὶ αὐτὴν ἀνατροφῆς ἀγροικότερον· διότι 15 τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν αἱ προχειρίσεις πρὸς τῷ ἐμπολιτεύεσθαι καὶ πλείονα πορισμὸν τῷ τεχνίτῃ εἰσφέρουσι, ἂν τε λογικῶς, ἂν τε πρακτικῶς εἴποιέν τις, τῆς δέ, πρὸς τῷ ἰδιάζων, καὶ ἡ τῶν ἐδωδίμων σπάνη ἐφάμιλλος, ὡς πληροῦσθαι τὸ τοῦ γράμματος πᾶς, «μόχθος ἀνθρώπου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ»· καὶ γὰρ εἰσι ῥακοδοτοῦντες καὶ 20 ἐρικνωμένοι, ἀνχηροὶ τὴν κόμην καὶ ὀψίκανστοι, γυμνοποδοῦντες ὁμοῦ καὶ ἀναθέοντες, ἀκταῖς τε καὶ ἐρημικωτέροις τόποις ἐνδιατρίβοντες· πῆ μὲν πέτραις ὑπερκαθεζόμενοι, πῆ δὲ θυθοῦς διορῶντες, κἀντεῦθεν τὴν ἄγραν ἀνέχοντες. Τίνος οὖν εἵνεκεν περιεργότερον ὑπεῖπον ταῦτα; Ὅτι, εἰ καὶ ταύτην τὴν τέχνην μέτεισιν ὁ 25 Ἰωάννης, οὐ νεμεσητόν. Μετάδηθι ἐπὶ τὸν τῆς μεταφορᾶς τρόπον θεωρητόν, καὶ εὐρήσεις συμβαίνουσαν τῷ γένει τὴν ἐπιστήμην. Δαβὶδ ποιμὴν πρότερον προβάτων, εἶτα ὑπὸ Θεοῦ «ποιμαίνων τὸν δοῦλον αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ». Σκέψαι μοι καὶ Ἰωάννην ἀπὸ τῆς ἀλόγου εἰς λογικὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Λόγου με- 30 τενηνεγμένον θεοπρεπῶς ἀλείαν· οὐ γὰρ ποιμαίνειν τήνδε ἢ τήνδε καὶ τισιν ὀρίοις διειλημμένας φυλάς, ἀλλὰ γὰρ τὴν οἰκουμένην ἀλι-

ταν στήν κωμόπολη Βηθσαϊδά. Πόσο ἀξιαγάπητο τὸ ἔδαφος! Πόσο μακαριστὴ ἡ πατρίδα, ἡ ὁποία ἔλαμπε πιὸ σεβαστὴ ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ Ἀδάμ, ἐπειδὴ μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννη μᾶς προικοδοῖτησε καὶ τὸν δεῦτερο Ἀδάμ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ. Οὔτε καὶ τὸ γένος του ἦταν εὐκαταφρόνητο. Πῶς; Ἐπειδὴ αὐτὸς ποὺ ἐγκωμιάζεται ἦταν γιὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, ποὺ ἦταν κατὰ σὰρκα συγγενῆς τοῦ Χριστοῦ. Ὡ, πόσο ταιριαστὰ συνέπεσαν καὶ τὰ δύο, ὁ καταλληλότερος γιὸς τοῦ νυμφώνα νὰ βρεθεῖ ἐξάδελφος τοῦ Χριστοῦ! Καὶ ἔτσι, ὄντας ὁ Ἰωάννης εὐγενέστερος ἀπὸ τίς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, ὀνομάζεται γένος Θεοῦ καὶ ἀπὸ τίς δύο πλευρές. Βλέπετε πόσο μεγάλα ἀποδείχθηκαν αὐτὰ ποὺ νομίζονταν κατώτερα, ὅταν ἐξετάζονται μὲ φιλόπονη ἐργασία; Ποιὰ ἦταν ἡ ἀνατροφή του καὶ ποιὸ τὸ ἐπάγγελμά του, αὐτὰ πρέπει νὰ παρουσιάσουμε, γιὰτι πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁδηγεῖ ἡ συνάφεια τοῦ λόγου.

4. Κανένα ἀπὸ τὰ ἐπαγγέλματα ποὺ γνωρίζουμε στὴ ζωὴ δὲν εἶναι φτωχότερο ἀπὸ τὴν ἀλιευτικὴ τέχνη, οὔτε καὶ πιὸ ἄξεστο ὡς πρὸς τὴν ἀνατροφή. Γιατί ἡ ἀσκήση ὄλων τῶν ἄλλων τεχνῶν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι γίνεται μέσα στὴν πόλη, προσφέρει στὸν τεχνίτη καὶ μεγαλύτερο κέρδος, εἴτε λογικὰ εἴτε πρακτικὰ μιλῆσει κανεὶς. Στὴν ἀλιευτικὴ ὁμως τέχνη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση, καὶ ἡ ἔλλειψη τῶν τροφίμων εἶναι ἀνάλογη, ὥστε νὰ ἔχει ἐφαρμογὴ αὐτὸ ποὺ εἶναι γραμμένο· «Κάθε κόπος τοῦ ἀνθρώπου γίνεται γιὰ τὸ στόμα του»¹. Καὶ πράγματι οἱ ἀλιεῖς εἶναι ρακένδυτοι, ρυτιδιασμένοι, μὲ ρυπαρὰ καὶ ἀγριωπὰ μαλλιά, ἡλιοκαμμένοι, ξυπόλητοι καὶ τρέχοντας παντοῦ, καὶ ζώντας σὲ ἀκτὲς καὶ σὲ τόπους ἔρημους. Καὶ ἄλλοτε κάθονται πάνω σὲ πέτρες, ἄλλοτε πάλι ἐρευνοῦν τοὺς βυθοὺς, βγάζοντας ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ψαριὰ. Γιατί ὁμως τὰ περιέγραψα αὐτὰ κάπως περίεργα; Γιατί, ἂν καὶ ὁ Ἰωάννης ἐξασκοῦσε αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα, ὁμως δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτος. Πήγαινε στὸν ὁρατὸ τρόπο τῆς μεταφορᾶς καὶ θὰ λάβεις γνώση αὐτοῦ ποὺ συμβαίνει στὸ ἀνθρώπινο γένος. Ὁ Δαβὶδ ἦταν ἀρχικὰ βοσκὸς προβάτων, καὶ ἔπειτα ἐκλέχθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ «νὰ ποιμαίνει τὸν δοῦλο του, τὸν ἰσραηλιτικὸ λαὸ, ποὺ ἦταν ἡ κληρονομία του»². Σκέψου καὶ τὸν Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ἄλογη ἀλεία μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸν μεγάλο Λόγο στὴ λογικὴ ἀλεία κατὰ τρόπο ποὺ ταιριάζει σὲ Θεό. Γιατί δὲν ὀρίσθηκε νὰ ποιμαίνει αὐτὴν ἡ ἐκείνη τὴ φυλὴ, καὶ σὲ κάποιες φυλές ποὺ περιλαμβάνονται μέσα σὲ σύνορα, ἀλλὰ νὰ ἀλιεύει ὅλη τὴν οἰκουμένη· γιὰτι

2. Ψαλμ. 77, 71.

εύειν ἅπασαν· «Δεῦτε», γάρ φησιν, «ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλιεις ἀνθρώπων»· εἰ δὲ ὅτι κατὰ κοινουῦ ἢ κλησίς, ἀλλὰ ἡμῖν τε ἀκτέον ταύτην ἐπὶ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος· ὡσπερ καὶ ἐπὶ τισιν ἄλλαις γενικωτέραις φωναῖς, οὐ πλεονεκτοῦσι παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀποστό-
5 λους τῷ θεολόγῳ τὰς διὰ τῆς μερικωτέρας ἀναλήψεως, ἅπαγε· ὅτι μηδὲ πλεονεξία τοῖς ἀπὸ κοινουῦ φωτὸς ἀναφθεῖσι λαμπτήρσιν, ἢ ὑφ' ἐνὸς ὀλικῆ τῆς λαμπρότητος μέθεξις.

ε'. Ἐπεὶ δὲ κατέστη ὑπὸ Θεοῦ ἄλιεὺς ὁ μέγας ἀπόστολος, δεῦρο ἴδωμεν αὐτὸν ἀλληγορικῶς ὡς ἐν πλοίῳ ἐν τῷδε τῷ σαρκίῳ καταρ-
10 τίζοντα οὐ διερωγότα δίκτυα, ἀλλὰ τὰ εὐαγγελικὰ ἀπαρτίζοντα ἀμφίβληστρα. Τίς ὁ κάλαμος; Ὁ δογμάτων δόναξ. Τίς ἡ ὄρμις; Ἡ πλοκή τῆς θεολογίας. Τί τὸ ἄγκιστρον; Ὁ τρίμερος σταυρός. Τί τὸ δέλεαρ; Ἡ θεοφόρος σάρξ, ἐν ἣ δελεασθεὶς ἐχειρώθη τὸ μέγα κῆτος ὁ Βελίαρ. Ζητεῖς ἐν ἣ ὑπερκαθίζεται πέτρα; Νόει μοι τὴν στερεὰν
15 ἔδραν τῆς πίστεως. Ὡ τοῦ θαύματος! ῥίπτει τὸ ἀμφίβληστρον οὐκ εἰς τόνδε τὸν κόλπον καὶ τόνδε, ἀλλ' εἰς τοῦ βίου τὴν θάλασσαν· ἐκτείνει τὸν κάλαμον οὐκ εἰς μικρὸν πονο διάμετρον, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα· ἐνίεισιν τὴν ὄρμιαν οὐκ εἰς θάθος ἐπιμετρούμενον, ἀλλ' ἐπ' αὐτὴν τῆς ἀσεβείας τὴν ἄδυsson. Θεά μοι
20 τὴν ἄγραν πλούσιον ἐκ μοναδικῶν τε καὶ μιγαδικῶν συνηθροισμένην, τοὺς ἀδρούς φημι τοῦ λαοῦ καὶ ἀγελαίους, πολυειδῆ τε καὶ ποικίλον, ἔθεσι λέγω καὶ πάθεσιν, ἐκ μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἡλικίαις δηλαδὴ καὶ τάξεσιν· οὓς μὲν τετραχνομένους δόγμασι μοχθηριῶν, ὡς ἐξ ὑφάλων τῆς ἀθείας πετρῶν λαμβάνων, οὓς δὲ λεληϊσμέ-
25 νους ἀφελότητι διανοίας οἷα πελαγοδρομοῦντας σαγηνεύων· καὶ ταῦτα οὐ θανατῶν, ἀλλὰ καὶ ζωογονῶν, οὐκ ἐν ἄλμυροῖς ὕδασι τῆς ἁμαρτίας συνέχων, ἀλλ' ἐν γλυκέσι νάμασι τοῦ βαπτίσματος ἐνδαι-
τῶν· οὐδ' οὐ μὴν ἀργυροῖς φθαρτοῖς ἐπεμπολῶν, ἀλλ' ὑπογραφῆ
υἰοθεσίας ἐκ τῆς τοῦ διαδόλου δουλείας ἐλευθερῶν, προεξωρημέ-
30 νους ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα. Ὡ τοῦ δράματος! τίς ἠκουτίσθη τοιοῦτον θήραμα ἐξ αἰῶνος; τίς ἔγνω τηλικούτον μεγαλέμπο-

λέγει· «Ἐλᾶτε πίσω μου, καὶ θὰ σᾶς κάνω ἀλιεῖς ἀνθρώπων»³. Ἄν ἡ κλήση ἔγινε γιὰ κάτι κοινό, σ' ἐμᾶς ἐναπόκειται νὰ τὴν ὀδηγήσουμε σ' αὐτὸν γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται ὁ λόγος. Ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ μερικές ἄλλες γενικώτερες λέξεις, δὲν ὑπερτεροῦν στὸν θεολόγο ἀπὸ τοὺς ὑπολοιπούς ἀποστόλους οἱ λέξεις πού ἀναφέρονται στὴν μερικώτερη ἀνάληψη ἀποστολῆς· πρὸς Θεοῦ· γιὰτὶ δὲν εἶναι ὑπεροχὴ μεταξὺ τῶν λαμπτήρων πού ἔλαβαν ἀπὸ κοινὸ φῶς, τὸ ὅτι ἓνας ἔγινε μέτοχος ὅλης τῆς λαμπρότητας.

5. Ἄφοῦ λοιπὸν ἔγινε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀλιεῖς ὁ μεγάλος ἀπόστολος, ἔλα νὰ τὸν δοῦμε ἀλληγορικὰ μέσα σ' αὐτὸ τὸ σῶμα, σὰν σὲ πλοῖο, νὰ τακτοποιεῖ ὄχι σχισμένα δίχτυα, ἀλλὰ νὰ συμπληρώνει τὰ εὐαγγελικὰ δίχτυα. Ποιὸ εἶναι τὸ καλάμι; Ἡ φλογέρα τῶν δογμάτων. Ποιὸ εἶναι τὸ νῆμα; Ἡ διάρθρωση τῆς θεολογίας. Ποιὸ εἶναι τὸ ἀγκίστρι; Ὁ τριμερῆς σταυρὸς. Ποιὸ εἶναι τὸ δόλωμα; Ἡ θεοφόρος σὰρκα, μὲ τὴν ὁποία δελεάστηκε καὶ πιάστηκε τὸ μεγάλο ψάρι, ὁ διάβολος. Θέλεις νὰ δεῖς πάνω σὲ ποιά πέτρα κάθεται; Σκέψου σὲ παρακαλῶ τὴ σταθερὴ πέτρα τῆς πίστεως. Πῶ πῶ θαῦμα! Δὲν ρίχνει τὸ δίχτυ σ' αὐτὸν ἢ σ' ἐκεῖνον τὸν κόλπο, ἀλλὰ στὴ θάλασσα τῆς ζωῆς. Δὲν ἀπλώνει τὸ καλάμι σὲ μικρὴ ἀπόσταση, ἀλλὰ στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Βυθίζει τὸ νῆμα ὄχι σὲ βάθος μετρημένο, ἀλλὰ μέσα στὴν ἴδια τὴν ἄβυσσο τῆς ἀσέβειας. Πρόσεχε σὲ παρακαλῶ τὴν ψαριά, εἶναι πλούσια καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ μοναχικοὺς καὶ μικτοὺς, ἐννοῶ αὐτοὺς πού εἶναι τραχεῖς καὶ ζοῦν κατὰ νομᾶδες, πού εἶναι πολύμορφη καὶ διάφορη, δηλαδὴ πού ἀπευθύνεται σὲ ἔθιμα καὶ πάθη, σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους, σὲ κάθε ἡλικία δηλαδὴ καὶ τάξη. Ἄλλους ἔξαγριωμένους ἀπὸ τὶς διδασκαλίες τῶν κακιῶν, σὰν νὰ τοὺς παίρνει ἀπὸ τοὺς ὕφαλους βράχους τῆς ἀθεΐας, καὶ ἄλλους παρασυρμένους ἀπὸ διανοητικὴ ἀφέλεια, πού κατὰ κάποιον τρόπο πελαγοδρομοῦσαν, σαγηνεύοντάς τους. Καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς νὰ τοὺς θανατώνει, ἀλλὰ ἀντίθετα ζωοποιώντάς τους, χωρὶς νὰ τοὺς συγκρατεῖ μέσα στὰ ἀλμυρὰ νερὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ βάζοντάς τους νὰ ζήσουν μέσα στὰ γλυκὰ νάματα τοῦ βαπτίσματος. Οὔτε ἀγοράζοντάς τους μὲ χρήματα φθαρτὰ, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπογραφή υἱοθεσίας ἐλευθερώνοντάς τους ἀπὸ τὴ δουλεία τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶχαν αἰχμαλωτισθεῖ στὸ θέλημά του. Τί δρᾶμα ἀλήθεια! Ποιὸς ἄκουσε τέτοιο κυνήγι στοὺς αἰῶνες; Ποιὸς γνώρισε τέτοιον μεγαλέμπορο

ρον ἀλιέα; Ὅτι μὴ ἑκατοντάδας μόνον καὶ χιλιάδας, ἀλλὰ γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἅ μαθητεύειν ἐπιστεύθη προσάγοντα τῷ πρωθαλιεῖ Δεσπότη Χριστῷ. Οὐκ ἄρα εἰκότως προὔλεγον, μὴ οἶόν τέ με ἐφικνεῖσθαι τῆς ὑποθέσεως, κἂν ἄκρω οἶονεὶ δακτύλῳ;

5 ζ. Σκέψαι μοι καὶ τἄλλα εἰρημολογία ἀρίστη ἀλληγορούμενα. «Ἑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου»· τὸ φῶς ἔλαστικὸν σκότους, ὀφθαλμῶν ὄψις, σωμάτων ἀνακαίνωσις, ἐφετόν, ἀγαστόν. Τί οὖν Ἀπόστολος; οὐ μειοῖ σκότος ἀντικείμενον; οὐκ ὀμματοῖ τυφλοῦς ἀμφοτέρωθεν; οὐ ῥῶσιν παρέχει σώμασιν; οὐ διὰ ταῦτα στερκτός
10 καὶ θαυμαστός; Τοῦτο ἦν ἄρα ὁ Χριστὸς παρεγγυᾶτο· «Ἀσθενοῦν-
τας θεραπεύετε, λεπρούς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε». Ἐννόει μοι τὰ μυρία γένη τῶν νοσημάτων, καὶ ὄψη τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν θαυμάτων τῶν ἐξ ἑκασταχοῦ βο-
τρυδὸν ἀγεληδὸν πρὸς τὸ ἄμισθόν τε καὶ ἄλυπον ἰατροεῖον τῆς σω-
15 τηρίας συρρεόντων, ὅτι μηδὲ τομαῖς τε καὶ καύσεσιν ἢ τισι φαρμα-
κοποσίαις ἢ τῶν ἀλγεινῶν φυγαδεῖα, πίστει δὲ μόνη καὶ λόγου
μάστιγι. Ὡ τῆς μεγαλοδωρεᾶς! ἄρτι τυφλός, βλέπει τὸ φῶς, ἐξαπί-
νης τὸ ἀεινεφές ἀποθέμενος, καὶ χαίρει ὄρῶν τὰ ὑπ' οὐρανὸν κάλλη
τε καὶ θεάματα· ἄρτι χωλός, παραχρηῖμα στερεοποδεῖ, καὶ γήθει
20 ἀλλόμενος ὡς ἔλαφος· ἄρτι μὲν μογιλάλος, τῶν δεσμῶν τῆς γλώσ-
σης λυθείς, ὀρθολεκτεῖ εὐχαριστήρια· ἄρτι δὲ ξηρόχειρ, ὑγιασθεῖς
ἄμφω τῷ χεῖρε πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Δεσπότην ἄδει εὐκτήρια· ἄρτι
μὲν ὑδεριῶν, κενουῖται τοῦ πάθους ὡς τάχιστα, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν
ὑγίειαν ἀνεισιν· ἄρτι δὲ λεπρός ἀποσύρεται τῆς λώβης, καὶ βλέπων
25 τὴν ἑαυτοῦ νεουρηθηῖσαν σάρκα ἀγάλλεται· ἄρτι μὲν παράλυτος,
ἀρτιασθεῖς ἐπωμάδιον φέρει τὸ κλινίδιον· ἄρτι δὲ δαιμονῶν, τοῦ
πνεύματος καθαρθεῖς, σωφρόνως δοξάζει τὸν Κύριον· ἄρτι μὲν
ἡμιθανῆς ἀσθμαίνων, ἐξόδια ἀναθρώσκειν τάχιστα· ἄρτι δὲ νεκρός,

ψαρᾶ, πὺν ὄχι μόνο ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἔθνη πὺν εἶχε ἀναλάβει νὰ διδάξει, τὰ ὀδηγοῦσε στὸν πρωτοψαρᾶ Δεσπότη Χριστό; Ἐπομένως δὲν εἶχα δίκαιο ὅταν ἔλεγα προηγουμένως, ὅτι δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἀγγίξω τὸ θέμα οὔτε μὲ τὴν ἄκρη τοῦ δακτύλου μου;

6. Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὰ ἄλλα πὺν δένονται μεταξὺ τους ἀλληγορικὰ μὲ ἄριστη ἀλληλουχία. «Σεῖς εἶστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου»⁴. Τὸ φῶς πὺν διώχνει τὸ σκοτάδι, πὺν εἶναι ἡ ὄραση τῶν ματιῶν, ἡ ἀνανέωση τῶν σωμάτων, ἐπιθυμητό, ἀγαπητό. Τί κάνει λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος; Δὲν μειώνει τὸ σκοτάδι πὺν εἶναι ἀντίθετο; Δὲν δίνει τὰ μάτια τους στοὺς τυφλοὺς καὶ τὰ δύο, πνευματικὰ καὶ σωματικὰ; Δὲν δυναμώνει τὰ σώματα; Δὲν εἶναι γιὰ ὅλα αὐτὰ ἀγαπητὸς καὶ ἄξιος θαυμασμοῦ; Αὐτὸ ἄλλωστε ἦταν ἐκεῖνο πὺν τοὺς ἔδωσε μὲ ἐγγύηση ὁ Χριστός: «Θεραπεύετε τοὺς ἀσθενεῖς, καθαρίζετε τοὺς λεπρούς, διώχνετε τὰ δαιμόνια. Δωρεὰν τὰ ἐλάβετε, δωρεὰν νὰ τὰ δίνετε»⁵. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τίς μύριες περιπτώσεις τῶν ἀσθενειῶν, καὶ τότε θὰ δεῖς τὸ ἄπειρο πλῆθος τῶν θαυμάτων, πὺν ἀπὸ παντοῦ, σὰν τὰ τσαμπιὰ τῶν σταφυλιῶν, κατὰ ἀγέλες, συνέρρεαν στὸ ἰατρεῖο τῆς σωτηρίας, πὺν οὔτε χρήματα ἔπαιρνε, ἀλλὰ οὔτε καὶ προκαλοῦσε πόνο, γιὰτὶ ἡ ἀπομάκρυνση τῶν πόνων δὲν γινόταν μὲ χειρουργικὲς ἐπεμβάσεις καὶ καυτηριασμούς, ἢ μὲ κάποια φάρμακα, ἀλλὰ μόνο μὲ τὴν πίστη καὶ τὸ μαστίγιό τοῦ λόγου. Πόσο μεγάλη ἀλήθεια δωρεὰ! Ὁ πρὶν ἀπὸ λίγο τυφλὸς βλέπει τὸ φῶς, ἀποβάλλοντας ξαφνικὰ τὸ διαρκὲς νέφος, καὶ χαίρεται βλέποντας τίς κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁμορφιές καὶ τὰ θαυμάσια. Ὁ πρὶν ἀπὸ λίγο χωλός, στέκεται ἀμέσως στὰ πόδια του, καὶ χαίρεται πηδώντας σὰν ἐλάφι. Ὁ πρὶν ἀπὸ λίγο βουβός, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς γλώσσας του καὶ ἐκφράζει σωστὰ τίς εὐχαριστίες. Καὶ ἐκεῖνος πὺν τώρα μόλις εἶχε τὰ χέρια του παράλυτα, θεραπευμένος καὶ στὰ δύο του χέρια, ψάλλει προσευχὲς στὸν οὐράνιο Δεσπότη. Ἐπίσης κι αὐτὸς πὺν μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγο ἔπασχε ἀπὸ ὑδρωπικία, ἀπαλλάσσεται ταχύτατα ἀπὸ τὸ πάθος καὶ ἀνακτᾶ τὴν παλιὰ ὑγεία του. Ὁ πρὶν ἀπὸ λίγο λεπρὸς ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν λέπρα καὶ βλέποντας τὴν ἀνανεωμένη σάρκα του γεμίζει ἀπὸ ἀγαλλίαση. Ὁ πρόσφατα παράλυτος, ὑγιὲς πιά κουβαλάει στὸν ὦμο του τὸ κρεβάτι του. Καὶ ἄλλος πρόσφατα δαιμονισμένος, ἀφοῦ καθαρίσθηκε ἀπὸ τὸ πνεῦμα, δοξάζει τὸν Κύριο μὲ σωφροσύνη. Ἄλλος, ἐτοιμοθάνατος πὺν βαριανασαίνει, ξεφεύγει τὴν κη-

ἐκ φθορᾶς ἀνέθορε τὰ ἐν ἄδου λογοθετῶν τοῖς ὑπὲρ γῆν καὶ ζωάρ-
 χην Θεὸν ἀνθομολογούμενος· ἄρτι μὲν ἑτερόφθαλμος, ὀρθοβλεπεῖ,
 καὶ μονόμματος διδυμομματεῖ, καὶ ἄθριξ καρηκομεῖ· ἄρτι δὲ κυρ-
 τός, ὀρθοῦται, καὶ κωφός ὠτακουστεῖ, καὶ πυρετῶν ἔρρωται, καὶ
 5 ῥιγῶν εὐκρατεῖ· ἄρτι στεῖρα παιδοποιεῖ, καὶ αἵμορροοῦσα εὐπαθεῖ,
 καὶ δυστοκοῦσα εὐτοκεῖ, καὶ καρκινόσαρξ εὐσωμ[ατ]εῖ, καὶ πᾶν
 κολόδωμα φυσικὸν ἀρτιάζεται, καὶ πᾶσα μαλακία ὑποχωρεῖ, καὶ
 πᾶν ψυχικὸν πάθος ἐξωστατεῖ. Ἐὼ λέγειν τὰς ἐν ἀλόγοις ζώοις
 θαυματουργίας, τὰς τε τῶν στοιχείων ἄρσεις καὶ μεταθέσεις, ἧς
 10 τινος οὖν ἄλλης φύσεως παραδοξοποιίαν ἢ γὰρ οὐκ ἀληθὲς τὸ ὑπὸ
 τοῦ Κυρίου εἰρημένον, ὅτι «ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθῃτι καὶ
 βλήθῃτι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ,
 ἀλλὰ πιστεύσει ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἂν εἴπῃ»; "Ορα μοι
 λοιπὸν καὶ ὄρος εἰς ὑγρὸν μεταιρόμενον τυχόν, καὶ αὖ πάλιν θυθὸν
 15 ξηραινόμενον καὶ εἰς χλοηφόρον πεδίον μετατιθέμενον· καὶ... ριγὲς
 ὕδωρ ἀθρόως ἐκ πυθμῶν πηγάζον, πέτραν τε σχιζομένην καὶ τὸν
 χριστοφόρον ἀποπέμπουσαν· καὶ εἴ τι ἄλλο κατὰ χρείαν τῶν εἰς
 πίστιν ἐλκόντων τοὺς μαθητιῶντας, οὐδὲν ἀδυνατούσης τῆς θείας
 χάριτος.

20 ζ'· Ἄλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον ἐνδιατρίβων τοῖς κατὰ μέρος δια-
 κορῆς γίνομι τοῖς ἀκούουσιν, ἐπ' ἄλλο δὴ καὶ τρέψομαι. «Ἑμεῖς
 ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς». Ἐκ τῶν ἀναγκαίων εἴληπται κἀνταῦθα ἡ
 μεταφορά· ὡσπερ καὶ ἀλλαχοῦ, «ἔχετε ἅλας ἐν ἑαυτοῖς»· τοῦτο δέ, τί
 ἄλλο ἢ ἀγάπη ἂν εἴη, ἣτις καὶ νόμου πλήρωμα, ὡς φησι Παῦλος ὁ
 25 ἱερός ἀπόστολος; Ὡς οὖν οὔτε ἄρτος βρωθήσεται ἄνευ ἁλός, ὅτι
 μηδέ τι σχεδὸν τῶν ἐδωδύμων, οὕτω δῆλον ὅτι καὶ ἀγάπης δίχα,
 οὐδὲν τῶν θεοφιλῶν ἐξεργασθήσεται· τοιοῦτον ἡμῖν ἑαυτὸν παρί-
 στησιν ὁ Ἀπόστολος ἀδαμαντίνην ἔχων οἶονεὶ τὴν ψυχὴν καὶ ἀκα-
 ταγώνιστον ἐν τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγῶσι· καὶ μηδοποτέρω διὰ τῶν
 30 δεξιῶν ἢ ἀριστερῶν μεταβαλλόμενος, ἥγουν μωραινόμενος. Σκόπει·
 ἐδεδίακτο, καὶ τῶν διωκόντων τοῦ πόθου οὐκ ἀφίστατο· ἐπὶ βασι-

δεία ταχύτατα. " Άλλος πάλι, πού μόλις πέθανε, ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὸν θάνατο, καὶ διηγεῖται στοὺς ζωντανούς τὰ τοῦ ἄδη, δοξολογώντας τὸν ἀρχηγὸ τῆς ζωῆς Θεό. " Άλλος πρόσφατα μονόφθαλμος, βλέπει κανονικᾶ, ὁ μονόφθαλμος ἀποκτᾶ δύο μάτια, καὶ ὁ φαλακρὸς ἀποκτᾶ πυκνὰ μαλλιά. Ὁ προηγουμένως κυρτὸς ἀνορθώνεται, ὁ κωφὸς ἀκούει, ὁ πάσχων ἀπὸ πυρετὸ γίνεται ὑγιῆς, καὶ ἄλλος πού ὑποφέρει ἀπὸ ρίγος βρίσκει τὴν κανονικὴ θερμοκρασία του. Ἡ πρόην στείρα ἀποκτᾶ παιδί, ἡ αἱμορροοῦσα γίνεται καλὰ, ἐκείνη πού εἶχε δύσκολο τοκετό, γεννᾶ εὐκόλα, ὁ καρκινοπαθὴς ἀποκτᾶ ὑγιῆς σῶμα, κάθε φυσικὸ ἐλάττωμα ἀποκαθίσταται, κάθε σωματικὴ ἀδυναμία ὑποχωρεῖ, καὶ κάθε ψυχικὸ πάθος ἀποβάλλεται. Παραλείπω νὰ πῶ τὰ θαύματα πού ἔγιναν σὲ ἄλογα ζῶα, καὶ τὶς μετακινήσεις φυσικῶν στοιχείων, ἢ κάθε ἄλλη φυσικὴ παράδοξη ἐνέργεια. Γιατὶ ἄλλιῶς δὲν θὰ ἦταν ἀληθινὸ ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Κύριος· «Ὅποιος πεῖ στὸ βουνὸ αὐτὸ σήκω καὶ πήγαινε νὰ πέσεις στὴ θάλασσα, καὶ δὲν ἀμφιδάλει μέσα του, ἀλλὰ πιστέψει ὅτι αὐτὸ πού λέγει γίνεται, θὰ τοῦ γίνῃ ὅ,τι κι' ἂν πεῖ»⁶. Πρόσεχε σὲ παρακαλῶ λοιπόν, ὅτι καὶ βουνὸ μπορεῖ νὰ μετακινηθεῖ, καὶ θυθὸς νὰ ξηραθεῖ καὶ νὰ μεταβληθεῖ σὲ καταπράσινη πεδιάδα, καί... νερὸ πού στέρεψε νὰ πηγάζει ὀρμητικὰ ἀπὸ τὸν πυθμένα, καὶ βράχο νὰ σχίζεται καὶ νὰ βγάξει τὸν χριστοφόρο, καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο κρίνεται ἀναγκαῖο γιὰ τὴν προσέλκυση τῶν μαθητευομένων στὴν πίστη, γιατί στὴ θεία χάρη τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατο.

7. Ἄλλὰ γιὰ νὰ μὴ ἐπιμείνω περισσότερο στὰ ἐπὶ μέρους καὶ γίνομαι κουραστικὸς σ' αὐτοὺς πού μὲ ἀκοῦνε, θὰ στραφῶ σὲ ἄλλο θέμα. «Σεῖς εἶστε τὸ ἅλατι τῆς γῆς»⁷. Καὶ ἐδῶ ἡ μεταφορὰ εἶναι παρμένη ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ, ὅπως καὶ ἄλλου· «Νὰ ἔχετε ἅλατι μαζί σας»⁸. Καὶ αὐτὸ τί ἄλλο θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι, παρὰ ἀγάπη, ἡ ὁποία εἶναι ἐκπλήρωση τοῦ νόμου, ὅπως λέγει ὁ ἱερὸς ἀπόστολος Παῦλος⁹; "Ὅπως λοιπόν οὔτε τὸ ψωμὶ τρώγεται χωρὶς ἅλατι, καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ τρόφιμα, ἔτσι εἶναι φανερό, ὅτι καὶ χωρὶς ἀγάπη δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού θέλει ὁ Θεός. Τέτοιον μᾶς παρουσιάζει τὸν ἑαυτό του ὁ Ἄποστολος, ἔχοντας κατὰ κάποιον τρόπο ἀδαμάντινη τὴν ψυχὴ του καὶ ἀκατάβλητη στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀλήθεια, καὶ πού δὲν μεταβαλλόταν, δηλαδή δὲν μωραινόταν, γιὰ κανένα ἀπὸ τὰ δύο, τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερά. Πρόσεχε· διωκόταν, καὶ ὅμως δὲν ἔπαυε νὰ ἀγαπᾶ τοὺς διῶκτες

7. Μαθ. 5, 13.

8. Μάρκ. 9, 49.

9. Ρωμ. 11, 10.

λείψ και ἡγεμόνας ἤγετο, και τῆς εὐθάρσου ὁμολογίας οὐκ ἐλ-
 λέλειπτο· ἐμαστιζέτο, και τοῖς κολασταῖς ἰητῆρ ἐγνωρίζετο· ἄνειδί-
 ζετο, προὔπηλακίζετο, και τοῖς ὑβρισταῖς δόξαν ἐπραγματέυε,
 μιμούμενος τὸν διδάσκαλον, ὃς και ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πάθους τοῖς
 5 σταυρωταῖς τὴν ἄφεσιν ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ Πατρὸς· ῥομφαίαν δ'
 ἐκεῖνοι προὔτεινον, αὐτὸς τὴν διδασκαλίαν προὔβάλλετο· πῦρ
 ἠπεῖλουν ἐκεῖνοι, ὃ δὲ τὸν πόθον ἠὔξει· αὐτοὶ τὰς ἀπειλάς, και
 οὔτος τὴν προσευχὴν· τὸν θλιμμὸν ἐκεῖνοι, και οὔτος τὸ διψᾶν τὴν
 σωτηρίαν τῶν ἀλγεινῶν τερπόμενος, τοῖς ὑποπιεσμοῖς εὐρυνόμε-
 10 νος. Καὶ μὴν καὶ τῶν δεξιῶν ἡ πείρα· εἶπετο γὰρ δήπουθεν τοῖς
 σημείοις τε και τέρασιν οὐχ ἡ τυχοῦσα τιμὴ τε και ἀφοσίωσις· ἀλλ'
 οὐκ ἐκεῖθεν και ἀπέψυκτο τῆς ἀγάπης, οὔτε ἐντεῦθεν ἐχαυνοῦντο
 τοῖς ἐπαίνοις, ὃ αὐτὸς δὲ ἐν ἅπασι πρὸς τὴν ἐκάστου ἰδιοτροπίαν
 αἰεὶ ποικιλλόμενος και παραρτυόμενος κατὰ τὴν τοῦ μάννα διάγευ-
 15 σιν! Ὡ τοῦ θαύματος! προσθετέον γὰρ και ταῦτα· ὡς πρόβατον ἐν
 μέσῳ λύκων ὑπὸ τοῦ ἀρχιποῖμενος Χριστοῦ ἀποσταλείς, οὔτε αὐτὸς
 ἐλελύκωτο, και τοὺς λύκους εἰς ἄρνας μετέπλαττεν. Δακνόμενος,
 ἰᾶτο τὰ τῶν ψυχῶν δῆγματα, τραύμασι θεραπείας ἀμείδων· ἀγράμ-
 ματος, και τοὺς τοῦ κόσμου σοφούς μετεστοιχειοῦτο εἰς τὰ τῆς
 20 εὐσεβείας δόγματα· ἄοπλος, και τοὺς πολεμίους Θεῶ ἀντεστρατο-
 λογεῖτο κατὰ τοῦ διαδόλου. Ὡ πόσης ταῦτα δυσχερείας! προσθεί-
 ην δ' ἂν και χάριτος· τοιοῦτον δὴ τὸ θεῖον ἄλας τό τε πανοῦργον
 τοῦ ὄφews, και τὸ τῆς περιστερεᾶς ἀκέραιον ὅσον ἐκ τῶν προσεχῶς
 εἰρημένων, ὃ λόγος ὑπέιληφεν, και τὰ πλείω πάρεισι τοῖς εἰδόσι,
 25 φειδοῖ τοῦ μακρηγορήματος· ἀλλ' ἐπὶ τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου
 ἰτέον.

η'. «Και ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα Βοανεργές, ὃ ἐστὶν υἱοὶ βρον-
 τῆς» τὴν βροντὴν φασὶ τινες γέννημα εἶναι ἀνεμιαίου πνεύματος, ὃ
 συλληφθὲν ἐν νέφεσι και οὐκ ἔχων ὄπου ῥαγεῖν διέξοδον, τῇ μὲν
 30 θλίψει τὴν ἀστραπὴν, τῇ δὲ ῥῆξει τὴν βροντὴν ἀπεργάζεται· ἐκ δὲ
 βροντῆς βροντὴν κυῖσκεσθαι εἰπῶν τις, οὐκ ἔξω βάλλει τὸν λόγον

του. Συρόταν σὲ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, καὶ δὲν παρέλειπε νὰ ὁμολογεῖ μὲ θάρρος. Μαστιγωνόταν, καὶ γινόταν θεραπευτὴς ἐκείνων ποὺ τὸν βασάνιζαν. Χλευαζόταν, ἐξευτελιζόταν, καὶ ὅμως φρόντιζε γιὰ τὴ δόξα τῶν ὑβριστῶν του, μιμούμενος τὸν δάσκαλό του, ὁ ὁποῖος καὶ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ πάθους ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Πατέρα τὴ συγχώρηση τῶν σταυρωτῶν του. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνοι πρότειναν ξίφος, αὐτὸς πρόβαλλε τὴ διδασκαλία. Ἐκεῖνοι τὸν ἀπειλοῦσαν μὲ φωτιά, καὶ αὐτὸς μεγάλωνε τὴν ἀγάπη του. Ἐκεῖνοι πρόβαλλαν τὶς ἀπειλές, καὶ αὐτὸς τὴν προσευχή. Ἐκεῖνοι τὴ θλίψη, καὶ αὐτὸς τὴ δίψα τῆς σωτηρίας. Μὲ τὰ ὀδυνηρὰ εὐχαριστιόταν, μὲ τὶς πιέσεις γινόταν περισσότερο εὐρύς. Ἀλλὰ βέβαια ἡ δοκιμασία ἐρχόταν καὶ ἀπὸ τὰ δεξιὰ. Γιατὶ χωρὶς ἀμφιβολία στὰ διάφορα σημεῖα καὶ θαῦματα ἀκολουθοῦσαν ἀσυνήθιστες τιμὲς καὶ ἀφοσιώσεις. Ἀλλ' οὔτε ἀπὸ ἐκεῖνα πάγωνε ἡ ἀγάπη του, οὔτε ἀπὸ αὐτὰ γέμιζε μὲ ματαιοδοξία ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους, ἀλλ' ἦταν ἴδιος σὲ ὅλους, διαφοροποιούμενος πάντοτε ἀνάλογα πρὸς τὴν ἰδιοτροπία τοῦ καθενός, καὶ προσαρμοζόταν ἀνάλογα μὲ τὴν γεύση τοῦ μάννα! Τί θαῦμα ἀλήθεια! Πρέπει ἐπίσης νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἐξῆς: Ἄν καὶ στάλθηκε ἀπὸ τὸν ἀρχιποίμενα Χριστὸ σὰν πρόβατο μέσα σὲ λύκους, ὄχι μόνον αὐτὸς δὲν κατασπαράχθηκε ἀπὸ τοὺς λύκους, ἀλλὰ μετέβαλε καὶ τοὺς λύκους σὲ ἀρνιά. Ἐνῶ δαγκωνόταν, θεράπευε τὰ δαγκώματα τῶν ψυχῶν τους, ἀνταλλάσσοντας τὰ τραύματα μὲ θεραπείες. Ἦταν ἀγράμματος, καὶ ὅμως μετέστρεφε τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου στὰ δόγματα τῆς πίστεως. Ἦταν ἄοπλος, καὶ στρατολογοῦσε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τοῦ διαβόλου. Πόση πραγματικὰ δυσκολία εἶχαν αὐτὰ! Θὰ πρόσθετα ὅμως καὶ χάρη. Τέτοιο λοιπὸν εἶναι τὸ θεϊκὸ ἀλάτι. Ἀλλὰ ὁ λόγος περιέλαβε μὲ τὰ ὅσα ἔχουν λεχθεῖ καὶ τὴν πανουργία τοῦ φιδιοῦ καὶ τοῦ περιστεριοῦ τὴν ἀθωότητα¹⁰. Καὶ τὰ περισσότερα τὰ ἀφήνω σ' αὐτοὺς ποὺ τὰ γνωρίζουν, ἀπὸ φόβο μήπως μακρηγορήσω. Ἀλλὰ ἄς ἔρθουμε στὸ σπουδαιότερο μέρος τοῦ λόγου μας.

8. «Καὶ τοὺς ἔδωσε τὸ ὄνομα Βοανεργές, ποὺ σημαίνει υἱοὶ τῆς βροντῆς»¹¹. Ἡ βροντὴ, λένε μερικοί, ὅτι δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος ἐγκλωβίζεται μέσα στὰ σύννεφα καί, μὴ ἔχοντας ἀπὸ ποὺ νὰ ἀνοίξει διέξοδο, μὲ τὴν πίεση προκαλεῖ τὴν ἀστραπὴ καὶ μὲ τὴ ρήξη τῆ βροντῆ. Καὶ λέγοντας κανεῖς, ὅτι ἀπὸ τῆ βροντῆ γεννιέται βροντὴ, δὲν ἀπομακρύνει τὸν λόγο ἀπὸ τὸ θέμα, ἀφοῦ ὅ,τι εἶναι αὐ-

11. Μάρκ. 3, 17.

τοῦ δέοντος, εἴπερ οἶον τὸ γεννῶν, τοιοῦτον δὴ καὶ τὸ γέννημα. Τί οὖν ἐντεῦθεν; Ὅτι κατὰ τὸ Πνεύματος ἁγίου εἶναι ἀπήχημα, υἱὸς βροντῆς ὠνόμασται ὁ Ἀπόστολος, ἀστράπτων ὁμοῦ καὶ βροντῶν ἡμῖν τὰ θεῖα, ὡς ἐκ νεφελῶν οἶονεὶ ἐκραγεῖς τῆς θείας χάριτος
 5 Εἶδωμεν δέ, εἰ δοκεῖ, ἐν κεφαλαίῳ οἷα καὶ τὰ βροντήματα, ὡς ἂν μᾶλλον θαυμάσοιμεν τοῦ ὀνοματοθέντος τὴν δύναμιν. «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος». Ὡς τῆς μεγαλοφωνοτάτης θεηγορίας! Οὐχ οὕτω βροντῆς πατάγῳ τεθήπασιν ἄνθρωποι, ὡς τὴν Ἰωάννου θεολογίαν σὺν τοῖς ἐπιγεῖοις
 10 ἐξεπλάγησαν καὶ τὰ οὐράνια, εἴπερ κάκεινων παρὰ Ἰωάννου ἡ μαθητεία. «Ἴνα», γὰρ φησι, «γνωρισθῆ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἢ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ»· ὡς μὲν οὖν τὰ ἐν αἰσθήσει συγγράφων, ἀρχὴν ἀπάντων τῶν ποιημάτων τὸν οὐρανὸν προὔθηκεν εἰπὼν· «Ἐν ἀρχῇ
 15 ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»· οὐδὲ γὰρ οἶόν τε ἦν ὁ φθαλμὸν πρῶτον ὄντα τῶν ἐν ἡμῖν αἰσθήσεων, ὑπερταθῆναί που περαιτέρω τοῦ οὐρανόυ ὕψους· διὸ καταλλήλως τῇ αἰσθήσει καὶ τὸ ποίημα προτέτακται, τῶν ἄλλων ταῖς ἄλλαις δευτερευόντων· ὁ δὲ ἅτε ὑπὲρ αἰσθησιν τὴν ἐξηγορίαν ποιούμενος, οὐκ οὐρανὸν καὶ
 20 γῆν, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁμοῦ πάντων τῶν ὑπερουρανόυ νοῶν ποιητὴν, ἀρχὴν εἴληφεν, εἰπὼν· «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».

θ. Εἶδες εἰς ποῖον ὕψος ἄπειρον ἦρε τὸ ὄμμα τοῦ νοῦ; Ὡσπερ τι νοητὸν στερέωμα καταπηξάμενος ἡμῶν ἐν διανοίᾳ τὸ τριταῖον
 25 «ἦν», ἵνα μέχρι τοῦδε, ὥσπερ τι ἕξαλμα φωτὸς προιῶν ὁ νοῦς, πρῶτος ὢν καὶ οὗτος τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, μὴ ἔχοι φύσιν ἀρθῆναί που ἐπέκεινα, κἂν κενεμβατεῖν δόξοιεν ἐκ πολυπραγμοσύνης ἀνεδέκτου, ἀλλ' οἶον ἐπαναπανασάμενος τῆς ἐφέσεως παλινδρομῆ πρὸς τὰ κατόπιν καὶ ὑπὸ κτίσιν, οἷς καὶ συγγενῶς ἔχοι, ὁρῶν τὰ δημιουργ-
 30 γήματα καὶ δοξάζων τὸν ἀριστοτέχνην, ἕνα τε ὄντα ἄναρχον Θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, τὸν πᾶσι τοῖς οὕσιν ἐπιστατοῦντα. Τίνα ταῦτα; Σεραφίμ, Χερουβίμ, Θρόνους, Δυνάμεις, Ἐξουσίας, Κυριότη-

τὸ ποῦ γεννᾶ, τέτοιο εἶναι καὶ αὐτὸ ποῦ γεννιέται. Τί βγαίνει λοιπὸν ἀπὸ αὐτό; Ἐπειδὴ ὁ Ἀπόστολος εἶναι ἀπήχημα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὀνομάσθηκε γιὸς τῆς βροντῆς, ἐπειδὴ ἀστράφτει καὶ βροντοφωνάζει σὲ μᾶς τὰ θεϊκὰ λόγια, σὰν κατὰ κάποιον τρόπο νὰ ἐκρήγνυται μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα τῆς θείας χάριτος. Ἄς δοῦμε ὅμως, ἂν θέλετε, περιληπτικὰ ποιῆς εἶναι καὶ οἱ βροντῆς, γιὰ νὰ θαυμάσουμε περισσότερο τὴ δύναμιν αὐτοῦ ποῦ ὀνομάσθηκε βροντῆ. «Στὴν ἀρχὴ ὑπῆρχε ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦταν κοντὰ στὸν Θεό, καὶ Θεὸς ἦταν ὁ Λόγος»¹². Πόσο ἀλήθεια μεγαλοφωνότατη θεολογία! Ποτέ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν θαυμάσει τόσο δυνατὸν πάταγο βροντῆς, ὅσο ἐξεπλάγησαν ἀπὸ τὴ θεολογία τοῦ Ἰωάννη μαζί μὲ τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ ἐπουράνια, ἀφοῦ καὶ ἐκείνων ἡ μαθητεία γίνεται ἀπὸ τὸν Ἰωάννη. Γιατὶ λέγει· «Γιὰ νὰ γίνει γνωστὴ τώρα στίς ἀρχές καὶ στίς ἐξουσίες τὰ ἐπουράνια, μέσω τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλη σοφία τοῦ Θεοῦ»¹³. Ἐπειδὴ δηλαδὴ περιγράφει τὰ αἰσθητὰ, ἔθεσε στὴν ἀρχὴ ὅλων τῶν δημιουργημάτων τὸν οὐρανὸ, λέγοντας· «Στὴν ἀρχὴ δημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ»¹⁴. Οὔτε ἄλλωστε ἦταν δυνατὸν ὁ ὀφθαλμὸς, ποῦ εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις μας, νὰ ἐπεκταθεῖ πέρα ἀπὸ τὸ οὐράνιο ὕψος. Γι' αὐτὸ ἀνάλογα μὲ τὴν αἴσθησιν πρόταξε καὶ τὸ δημιούργημα, ἐνῶ τὰ ἄλλα, τὰ δευτερεύοντα, ἀντιστοιχοῦν στίς ἄλλες αἰσθήσεις. Αὐτὸς ὅμως, ἐπειδὴ κάνει λόγο γιὰ τὰ ὑπεραισθητὰ, δὲν ἀναφέρει τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, ἀλλὰ ἀναφερόμενος στὸν Ποιητὴ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὅλων μαζί τῶν ὑπερουράνιων ὄντων, ἀρχίζει λέγοντας· «Στὴν ἀρχὴ ὑπῆρχε ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦταν κοντὰ στὸν Θεό, καὶ Θεὸς ἦταν ὁ Λόγος».

9. Βλέπεις σὲ ποιοῦ ὕψος ἄπειρο σήκωσε τὸ μάτι τοῦ νοῦ; Σὰν νὰ ἦταν κάποιον νοητὸ στερεῶμα ἢ διάνοιᾶ μας ἔμπηξε σ' αὐτὴν τὸ τριπλὸ «ἦταν», ἵνα, μέχρις ἐδῶ προχωρώντας ὁ νοῦς σὰν ἀκτῖνα φωτὸς, ἐπειδὴ εἶναι καὶ αὐτὸς πρῶτος ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, νὰ μὴ μπορεῖ ἀπὸ τὴ φύσιν του νὰ ὑψωθεῖ πιὸ πέρα, ἔστω καὶ ἂν φαίνεται, ἀπὸ ἀπαράδεκτη πολυπραγμοσύνη, ὅτι προχωρεῖ στὸ κενό. Ἄλλ' ἀφοῦ κατὰ κάποιον τρόπο ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμία του, νὰ ἐπιστρέφῃ πάλιν στὰ κατώτερα καὶ ὑπὸ δημιουργίαν, πρὸς τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ συγγενῆς, βλέποντας τὰ δημιουργήματα καὶ δοξάζοντας τὸν ἀριστοτέχνη, ποῦ εἶναι ἓνας ἀναρχὸς Θεὸς σὲ τρεῖς ὑποστάσεις, ὁ ὁποῖος ἐπιβλέπει ὅλα τὰ δημιουργήματα. Ποιὰ εἶναι αὐτά; Τὰ Σεραφίμ, τὰ Χερουδίμ, οἱ

13. Ἐφ. 3, 10.

14. Γεν. 1, 1.

τας, Ἀρχάς, Ἀρχαγγέλους, Ἀγγέλους· εἶτα τὰ κατ' αἴσθησιν, οὐ-
 ρανόν, ἥλιον, σελήνην, ἀστέρας, ἀέρα, γῆν, θάλασσαν, ζῶα χερ-
 σαῖα, ἐνάλια, ἐναέρια, φυτά, βοτά, πᾶσαν συλλήβδην φύσιν ἔμψυ-
 χόν τε καὶ ἄψυχον· ἅπαντα γὰρ ταῦτα, καὶ εἴ τι ἕτερον ἐν τοῖς ἄμφω
 5 κόσμοις ἀκατανόμαστον, διὰ τοῦ εἰπεῖν, «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο,
 καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν ὃ γέγονεν», συνεκδοχικῶς παρε-
 δήλωσεν· τί γὰρ δεῖ πλέον περιττοεπεῖν τοῖς θεοφόροις κατὰ λέξιν
 πάσης τῆς θεολογίας ἐνθεαστικώτατα ἐξητασμένοις, παρ' ὧν καὶ
 ἡμῖν τοῖς κνυιδίοις οἶονεὶ ψυχιώδης συνεισφορὰ τοῦ λόγου; Ὡ θεο-
 10 λογίας γεγωνότερον βροντῆς ἠχησάσης τὰ οὐράνια δόγματα! ὦ
 περιφράσεως γοργότερον ἀστραπῆς ἐπελθούσης τοῖς σύμπτῃσι.
 «Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ»· καὶ πρὸς Ἰωάννην ὡς θεο-
 εἰκελον λεγέτω πᾶς τις, τὸν περιλαβόντα τὸ εὖρος τῆς ὑπ' οὐρανὸν
 τοῖς κηρύγμασι, τὸν ἐν ἴχνεσιν ἀδύσσου σοφίας περιπατήσαντα
 15 τοῖς ἐνθυμήμασιν, δι' οὗ πύλαι ἄδου κατήργηνται Θεοῦ φωνῆς
 πληρώματι, καὶ Ὁρθοδοξίας ἀνέτειλεν ἥλιος· δι' οὗ ἡ τοῦ κόσμου
 σοφία μεμώραται, καὶ θεοσοφίας ἐμπέπλησται τὰ πέρατα· ῥητόρων
 καὶ σοφιστῶν καταποθέντων, Ἰωάννου δὲ τῆς θεολογίας βασι-
 λευσάσης καὶ οὐκ οἶδ' ὅ τι λέξεων εἵπομι ἐπάξιον τῆς ὑπερημέ-
 20 νης ἀποστολικῆς μεγαλειότητος, ἢ τὸ παραχωρῆσαι τοῖς προευφη-
 μήσασιν αὐτὸν θείοις στόμασιν τὸν ἱερὸν ἔπαινον.

ι'. Ἀλλὰ τί ἔτι; «Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν
 παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.
 Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας
 25 παρέλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος εἰς τὰ ἴδια». Καὶ ἐν ἑτέρῳ
 πάλιν· «Ὅς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ, καὶ
 εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε;». Ταῦτα ἀποκληρωτικὰ
 ὡσπερ τινὰ ἔδνα βασίλεια τῷ θεολόγῳ, φημί δὴ τὸ κατ' ἐξοχὴν
 παρὰ τοὺς λοιποὺς μαθητὰς ὑπὸ Ἰησοῦ ἀγαπαῖσθαι, ἢ τε ἐπὶ τοῦ
 30 ἀκηράτου στήθους ἐπίπτωσις, πρὸς τῷ καὶ υἱὸν εἰρηῆσθαι τῆς Θεο-
 μήτορος ὡς φοβερὰ τὰ τρία, θάτερον θατέρου ὑπεραιρόμενον, καὶ
 ἕκαστον ἰλιγγά μοι φέρων νοήματος ὡς ἐξαισιώμενον· Ἀνδρέας ἐν

Θρόνοι, οἱ Δυνάμεις, οἱ Ἐξουσίες, οἱ Κυριότητες, οἱ Ἀρχές, οἱ Ἀρχάγγελοι, οἱ Ἄγγελοι. Ἐπειτα τὰ αἰσθητὰ· ὁ οὐρανός, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα, ὁ ἀέρας, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, τὰ χερσαῖα, θαλάσσια καὶ ἐναέρια ζῶα, τὰ φυτὰ, οἱ βοσκές, ὀλόκληρη γενικὰ ἡ φύση ἔμψυχη καὶ ἄψυχη. Γιατὶ ὅλα αὐτὰ, καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει στοὺς δύο κόσμους, τὰ δήλωσε μαζί λέγοντας· «Ὅλα ἔγιναν δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτὸν δὲν ἔγινε τίποτε ἀπ' αὐτὰ πού ἔχουν γίνεи»¹⁵. Γιατὶ λοιπὸν χρειάζεται νὰ περιπλογοῦμε γιὰ τοὺς θεοφόρους, οἱ ὅποιοι ὅλη τὴ θεολογία τὴν ἔχουν ἔξετάσει μὲ θεῖα ἔμπνευση λέξη πρὸς λέξη, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πέφτει καὶ σὲ μᾶς τὰ σκυλάκια σὰν τὰ ψίχουλα ἢ συνεισφορὰ τοῦ λόγου; Ὡ θεολογία, πού βροντοφώνησε πιὸ δυνατὰ καὶ ἀπὸ βροντὴ τὰ οὐράνια δόγματα! Ὡ φωνή, ἡ ὁποία ἔφθασε πιὸ γρήγορα καὶ ἀπὸ ἀστραπὴ στὰ σύμπαντα. «Ἐγινε θαυμαστὴ ἡ γνώση σου ἀπὸ μένα»¹⁶, ἃς λέγει ὁ καθένας καὶ στὸν Ἰωάννη τὸν ὅμοιο μὲ θεό, ὁ ὅποιος μὲ τὰ κηρύγματα τοῦ κάλυψε ὅλο τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ περπάτησε στὰ ἴχνη τῆς ἀδύσσου τῆς σοφίας μὲ τὶς ἐνθυμήσεις του, διὰ τοῦ ὁποίου καταργήθηκαν οἱ πύλες τοῦ ἄδη μὲ τὸ πλήρωμα τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνέτειλε ὁ ἥλιος τῆς Ὁρθοδοξίας. Διὰ τοῦ ὁποίου ἡ σοφία τοῦ κόσμου ἀποδείχθηκε μωρία, καὶ τὰ πέρατα γέμισαν σοφία, μὲ τὸ νὰ ἔξαφανισθοῦν οἱ ρήτορες καὶ οἱ σοφιστές, καὶ νὰ βασιλεύσει ἡ θεολογία τοῦ Ἰωάννη. Καὶ δὲν γνωρίζω ποιά λέξη νὰ πῶ ἀντάξια πρὸς τὴν ὑπερυψωμένη ἀποστολικὴ μεγαλειότητα, ἢ νὰ παραχωρήσω τὸν λόγο στὰ θεῖα στόματα πού ἔχουν κάνει γι' αὐτὸν τὸν ἱερὸ ἔπαινο.

10. Καὶ τί ἄλλο λέγει· «Ὁ Ἰησοῦς βλέποντας τὴ μητέρα καὶ τὸν μαθητὴ πού ἀγαποῦσε νὰ στέκεται κοντά της, λέγει στὴ μητέρα του· Γυναίκα, νὰ ὁ γιός σου. Ἐπειτα λέγει στὸν μαθητὴ· Νὰ ἡ μητέρα σου. Καὶ ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα τὴν πῆρε στὸ σπίτι του ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος»¹⁷. Καὶ ἄλλοῦ πάλι λέγει· «Αὐτὸς πού ἔπεσε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ δείπνου στὸ στήθος του καὶ εἶπε· Κύριε, ποῖος εἶναι αὐτὸς πού θὰ σὲ παραδώσει;»¹⁸. Αὐτὰ ἔτσι στὴν τύχη, σὰν μερικὰ βασιλικά δῶρα στὸν Θεολόγο, ὡς ἀπόδειξη δηλαδή, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὸν ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητές, καὶ τὸ πέσιμο στὸ ἀκηλίδωτο στήθος, καὶ τὸ ὅτι ὀνομάσθηκε υἱὸς τῆς Θεομήτορος. Γιατὶ εἶναι φοβερὰ καὶ τὰ τρία, τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι πιὸ ψηλὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ τὸ καθένα μὲ κάνει νὰ αἰσθάνομαι ἱλιγγο ἔξαιτίας τοῦ ὑπέροχου νοήματος πού φέρει.

16. Ψαλμ. 138, 6.

17. Ἰω. 19, 26-27.

18. Ἰω. 13, 23.

μαθηταῖς πρωτόκλητος, ἀλλ' οὐπω ἀγαπητὸν Ἰησοῦ ἑαυτὸν ὠνό-
 μακεν ὡς οὗτος Πέτρος πρωτόθρονος, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς τῆς τοιαύ-
 της προσηγορίας τετύχηκεν. Τὸ θεῖον ἀπαθές· Χριστὸς ἐξ ἴσου
 ἅπασι τὴν τῆς ἀγάπης ἀκτῖνα ἀφίησιν· ἄλλως τε εἰ Πέτρος πλεῖον
 5 ἀγαπᾷ ἀπάντων ὡς ἐρωτηθεὶς ὡμολόγησεν, καὶ τὴν ὁμολογίαν
 Χριστὸς ἐβεβαίωσεν, διὰ τῆς τρισσῆς πεύσεώς τε καὶ ἀποκρίσεως,
 ἧς προῖκα καὶ τὸ τοὺς ἄλλους ποιμαίνειν εἴληφεν, καὶ ἀνταγαπα-
 σθαι τυχὸν πλεῖον ὄφειλεν, καμπύλον τὸ λῆμμα· καὶ μοι δοκεῖ τὸ
 τῆς παρθενίας χρῆμα εἶναι αἷτιον. Πῶς; Ὅτι, εἰ καὶ ἐπ' ἴσης τοῦ
 10 φωτὸς ἢ βολίς τοῖς κατόπτροις, ἐπέιπερ πάντες καθαροί, ὡς ὁ
 Λόγος, ἀλλ' ὅμως τῇ τῆς παρθενίας στίλψει διειδέστερον ἐν τῷ ἐνὶ
 παρὰ τοὺς ὁμοταγεῖς ἐνίεται. Εἰ καὶ παράδοξός πως ὁ λόγος, καὶ
 τοῦτό ἐστι πλεῖον εἰς ἀγάπην, τὸ φῶς πλεῖον λαμπρύνειν τὸν διειδέ-
 στερον μέτοχον· εἰ δὲ ὅτι πλέον ἀγαπᾷ Πέτρος προῖσταται, ἐκεῖνό
 15 μοι ῥητέον, ὅτι οὐ τὸ πλησιάσαν σῶμα τῷ φωτὶ μᾶλλον φωτίζεται,
 ἀλλ' ὃ τὴν φύσιν διειδεστέραν, κἂν οὐκ ἔγγιον, κέκτηται· εἰ δέ σοι ὁ
 λόγος ἀσθενῆς φαίνοιτο ἔτι, ὁ βαλὼν καὶ ἰάσεται. Ἐντεῦθεν ἢ ἐπι-
 στήθιος πρόσπτωσις. Ὡ τοῦ ἀξιώματος! τὰ Χερουβὶμ, Θεοῦ ὄχημα,
 καὶ Ἰωάννης ἐπιστέρνιον ἀνάκλιμα· Μωϋσῆς μόλις ἴδεν Θεοῦ τὰ
 20 ὀπίσθια καὶ ταῦτα αἰτησάμενος, καὶ Ἰωάννης αὐτεπάγγελτος ἐπί-
 προσθεν περιφύς, καὶ πνιθάνεται ἐκεῖνα δηλαδὴ ἃ Πέτρος ὁ κορυ-
 φαῖος θαρρήσειν οὐκ ἤνεγκε, δούς ἑαυτῷ τὰ δευτέρια, τῇ εἰς Ἰω-
 ἄννην προτιμήσει· ἀμφοτέρας τὰς θεωρίας ἐξετάζων, γνοιῆς οἶον
 καὶ ἠλίκον τὸ ὑπεροχικὸν Ἰωάννου ἀξίωμα· ἐντεῦθεν μοι δοκεῖ
 25 ὥσπερ ἀπὸ τινος πηγαίας ζωῆς τὰ θεόδρυτα αὐτὸν τῆς σοφίας ἀ-
 ρύσασθαι νάματα, κἂν τούτων ἐκ τῆς ἐμψύχου κοιλίας τοὺς ποτα-
 μούς τῆς θεολογίας ρυῖσκεσθαι. Ἀλλ' ἐπὶ τὸν σταυρὸν μετιτέον.

ια'. «Ἰδού», φησίν, «ὁ υἱός σου· εἶτα τῷ μαθητῇ· Ἰδού ἡ μήτηρ
 σου». Βαβαὶ τοῦ δωρήματος! τὸν δούλον τῆς Δεσποίνης διὰ περι-
 30 ουσίας καθαρότητος υἱὸν ἀκουτισθῆναι καὶ φύλακα προχειρισθῆ-

Ὁ Ἀνδρέας ἦταν μεταξὺ τῶν μαθητῶν ὁ πρῶτος ποὺ κάλεσε, ἀλλὰ δὲν ὀνόμασε τὸν ἑαυτό του ἀγαπητὸν τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτός. Ὁ Πέτρος ἦταν πρωτόθρονος, ἀλλὰ οὔτε αὐτὸς ὀνομάσθηκε μὲ τὴν ὀνομασία αὐτὴν. Τὸ Θεῖο δὲν κάνει διακρίσεις. Ὁ Χριστὸς ρίχνει σὲ ὅλους ἐξίσου τὴν ἀκτίνα τῆς ἀγάπης. Ἐξάλλου ἐφόσον ὁ Πέτρος, ὅταν ρωτήθηκε, ὁμολόγησε ὅτι τὸν ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ ὁ Χριστὸς βεβαίωσε τὴν ὁμολογία του, μὲ τὴν τριπλῆ ἐρώτηση καὶ ἀπάντηση, γιὰ τὴν ὁποία πῆρε σάν δῶρο τὸ νὰ ποιμαίνει τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ ἀγαπᾶται ἀντίστοιχα ἐνδεχομένως περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀφμίδρομο. Ἐγὼ νομίζω ὅτι αἰτία τῆς διάκρισης εἶναι ἡ παρθενία. Πῶς δηλαδή; Γιατί, ἂν καὶ ἡ ἀκτινοβολία τοῦ φωτὸς εἶναι στοὺς καθρέφτες ἴση, ἐπειδὴ ὅλοι εἶναι καθαροί, ὅπως ὁ Λόγος, ὅμως μὲ τὸ στίλβωμα τῆς παρθενίας εἰσβάλλει καθαρώτερο στὸν ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀνήκουν στὴν ἴδια τάξη. Ἄν καὶ ὁ λόγος φαίνεται κάπως παράδοξος, αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπὶ πλέον στὴν ἀγάπη, τὸ ὅτι τὸ φῶς κάνει πιὸ λαμπρόν τὸν καθαρώτερο μέτοχο. Ἐὰν ὁ Πέτρος προΐσταται ἐπειδὴ ἀγαπᾷ περισσότερο, πρέπει νὰ πῶ τὸ ἐξῆς ὅτι δηλαδή δὲν φωτίζεται περισσότερο τὸ σῶμα ποὺ πλησίασε τὸ φῶς, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει τὴ φύση του πιὸ καθαρὴ, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι πιὸ κοντὰ στὸ φῶς. Ἐὰν ὁ λόγος σοῦ φαίνεται ἀκόμα ἀσθενής, αὐτὸς ποὺ πλήγωσε καὶ θὰ θεραπεύσει. Ἀπὸ ἐδῶ (δηλαδή ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἰωάννη) ὑπάρχει τὸ πέσιμο στὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ. Πόσο μεγάλο ἀξίωμα! Τὰ Χερουδίμ ἀποτελοῦν ὄχημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Ἰωάννης ξαπλώνει πάνω στὸ στέρνο του. Ὁ Μωυσῆς μόλις ποὺ εἶδε τὶς πλάτες τοῦ Θεοῦ καὶ μάλιστα μετὰ ἀπὸ παράκλησίν του¹⁹. Καὶ ὁ Ἰωάννης αὐθόρμητα τὸν ἀγκαλιᾶζει πρῶτος καὶ μαθαίνει ἐκεῖνα ποὺ ὁ κορυφαῖος Πέτρος δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ κάνει, δίνοντας στὸν ἑαυτό του τὴ δεύτερη θέση, μὲ τὴν προτίμηση τοῦ Ἰωάννη. Ἐξετάζοντας καὶ τὶς δύο ἀπόψεις, θὰ μπορέσεις νὰ μάθεις καὶ πόση εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἰωάννη. Ἀπὸ ἐδῶ, νομίζω, σάν ἀπὸ κάποια πηγαία ζωὴ, ἀντλησε ὁ Ἰωάννης τὰ θεόδρυτα νάματα τῆς σοφίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἔμψυχη κοιλιὰ αὐτῶν τῶν ναμάτων πηγάζουν οἱ ποταμοὶ τῆς θεολογίας. Ἄλλ' ὥς μεταβοῦμε στὸν σταυρό.

11. «Νά», λέγει, «ὁ υἱὸς σου. Ἐπειτα στὸν μαθητὴ· Νὰ ἡ μητέρα σου». Πόσο μεγάλο δῶρο! Ὁ δοῦλος, ἕξαιτίας τῆς περίσσειας καθαρότητάς του, ὀνομάζεται υἱὸς τῆς Κυρίας, καὶ διορίζεται φύλακας τοῦ

19. Ἐξ. 33, 12 ἔ.

ναι τοῦ τῆς ζωῆς θησαυροφυλακίου· ὁ μὲν ἀφίσταται διὰ πάθους
 τῆς ἀπαθῶς τεκούσης, ὁ δὲ ταύτην ὑπηρετικῶς λαμβάνει εἰς τὰ
 ἴδια· ὁ παρθένος τὴν Παρθένον· τὸ κλῆμα τὴν ἀμπελοτόκον· ὁ
 στρατιώτης τὴν βασιλίδα· ὁ Θεολόγος τὴν Θεοτόκον· ὁ κατὰ χάριν
 5 θεάδελφος, τὴν κατὰ φύσιν μητρόθεον· ἴδε τὴν ἁρμονίαν τῆς κα-
 ταλλήλου κλήσεως, καὶ ὑπεραίνεσον τὴν σύμβασιν. Ἐὰρ οὐ τοῦτο
 μόνον πάσαν ἀποκρύψαι ὑπερβολὴν ἐγκωμίου τῷ Θεολόγῳ πάρε-
 στιν, ἀμοιροῦντι τῆς οἴασου ἄλλης αἰνέσεως; Εἰ δὲ μετὰ τῆς τῶν
 προλαβόντων ὑπερβολῆς καὶ τὰ φθάσαντα συναστράψοι, τίς ἂν
 10 δυνηθεῖ ἄντωπῆναι τοῦ ὕψους τὸ ἀναντίβλεπτον; Οὕτω τοιγα-
 ροῦν ὑπερανεστῶς ἐστὶ πάσης τῆς ἐν λόγοις ἐγκωμιαστικῆς δυνά-
 μεως, ὡς μόνου Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνον ἐπαινέσασθαι, εἰ καὶ τολμηρὸν
 εἶπεῖν, παρ' οὗ καὶ πλεονάζει τὴν ἔφεσιν, ὑφ' οὗ καὶ τὰ ἐγκώμια
 ἔστεπται, φῶς καὶ βροντὴ καὶ τὰ τοιαῦτα προσαγορευόμενος. Ἄλλ'
 15 ἐπεὶ ταῦτα οὕτως, καὶ πέρασ εἴληφεν ἡ ἀκήρατος ἀνθολογία,
 καθ' ὅσον ἐφικτὸν ἡμῖν δρέψασθαι τοῖς πενολόγοις, δεῦρο καὶ
 ἡμεῖς ἐν τούτοις συγκαταπαύσωμεν τὸν λόγον, μικροῖς μεγάλα ἀ-
 μείψαντες, ἐκεῖνο προσθέντες τοῖς εἰρημένοις, ὡς οὐ μικρὸν ἂν εἶη
 γέρας αὐτῷ εἰς φιλοτιμίαν καὶ ἡ φρικωδεστάτη Ἀποκάλυψις, ἣν ἐν
 20 Πάτμῳ περιορισθεὶς διὰ τὸν λόγον παρὰ τοῦ τηνικάδε κρατοῦντος,
 θεόθεν μνηθεὶς ἐκδέδωκεν, καὶ τοῦτο ἐκ πλεονασμοῦ τῆς ἀγάπης
 ἰδιαιρέτον παρὰ τοὺς λοιποὺς εἴληφώς· Φασὶ δὲ αὐτὸν μετὰ τὰς ἱε-
 ρὰς ἐκεῖνας περιόδους καὶ τὴν εὐαγγελικὴν περίληψιν τῶν περὰ-
 των, ὧδέ που μέσον εἰς τὴν Ἀσιάτιδα χθόνα, ἐν ἧ καὶ τὸν διδακτι-
 25 κὸν θρόνον μᾶλλον καθιδρύσατο, τὸ ἱερὸν αὐτοῦ σῶμα ἀποθέσθαι
 ταφὴν μὲν κατὰ τύπον θανάτου, μεταστὰς δὲ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπί-
 νην, ἵνα κὰν τούτῳ δοξάσῃ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ ἐραστήν μάλα· ἀλλὰ τὸ
 μὲν σῶμα ἐν τούτοις τὸ καθαρὸν καὶ εὐῶδες καὶ τὰ στίγματα τοῦ
 Χριστοῦ φέρον, τῇ δὲ ψυχῇ οὕση ὡς ἀληθῶς ἡλίου φωτοειδεστέρα,
 30 ἀναπτὰς τῶν ἐνθένδε ἀγγελικῆς δορυφορίας εἰς ἐκεῖνον τὸν χῶρον
 μετελήλυθε τὸν αὐτῷ πρέποντα τῆς ἀρρήτου καὶ πρωτοφανοῦς ἀ-
 γαλλιάσεως

θησαυροφυλακίου τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνος βέβαια ἀπομακρύνεται, λόγω τοῦ πάθους, ἀπὸ ἐκείνην ποὺ τὸν γέννησε χωρὶς πάθος, καὶ αὐτὸς τὴν παίρνει ὡς ὑπηρέτης στὸ σπίτι του. Ὁ παρθένος τὴν Παρθένο· τὸ κλῆμα, ἐκείνην ποὺ γέννησε τὸ ἀμπέλι· ὁ στρατιώτης τὴ βασίλισσα· ὁ Θεολόγος τὴν Θεοτόκο· ὁ κατὰ χάρη ἀδελφός τοῦ Θεοῦ, τὴν κατὰ φύση μητέρα τοῦ Θεοῦ. Πρόσεξε τὴν ἀρμονία τῆς κατάλληλης κλήσεως, καὶ ἐξύμνησε μὲ περίσσεια τὴ συμφωνία. "Αραγε δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ καὶ μόνο γιὰ νὰ καλύψει τὴν ὑπερβολὴ τοῦ ἐγκωμίου πρὸς τιμὴν τοῦ Θεολόγου, ἐπειδὴ στεροῦμαι ὁποιουδήποτε ἄλλου ἐπαινοῦ; Ἐὰν ὅμως, μαζὶ μὲ τὴν ὑπερβολὴ αὐτῶν ποὺ προηγήθηκαν, ἀστράψουν καὶ αὐτὰ ποὺ ἔφτασαν, ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ ἀντικρῦσει τὸ ὕψος ἐκείνου ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀτενισθεῖ; Τόσο πολὺ δηλαδὴ εἶναι πιὸ πάνω ἀπὸ κάθε ἐγκωμιαστικὴ δύναμη μὲ λόγια, ὥστε μόνο ὁ Θεὸς νὰ μπορεῖ ἐκεῖνον νὰ τὸν ἐπαινέσει, ἂν καὶ εἶναι τολμηρὸ νὰ τὸ πῶ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο καὶ εἶναι πολὺ ἐπιθυμητός, καὶ ποὺ μὲ τὰ ἐγκώμιά του ἔχει στεφανωθεῖ, ἐπονομαζόμενος φῶς καὶ βροντὴ καὶ τὰ παρόμοια. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὰ ἔτσι εἶναι καὶ ἔχει τελειώσει ἡ ἄσπιλη ἀνθολογία, ὅσο ἦταν δυνατὸ σὲ μᾶς τοὺς φτωχοὺς στὸ λόγο νὰ τὴν κάνουμε, ἅς τελειώσουμε κι' ἐμεῖς μαζὶ μὲ αὐτὰ τὸν λόγο, ἀφοῦ ἀνταλλάξαμε τὰ μεγάλα μὲ μικρὰ, προσθέτοντας στὰ ὅσα εἰπώθηκαν καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν εἶναι μικρὴ γιὰ τὸν Ἰωάννη τιμητικὴ διάκριση καὶ ἡ καταπληκτικὴ Ἀποκάλυψη, τὴν ὁποία ἔγραψε στὴν Πάτμο, ὅπου περιορίσθηκε γιὰ τὸ κήρυγμά του ἀπὸ τὸν τότε ἐξουσιαστή, ὕστερα ἀπὸ θεϊκὴ μύηση. Εἶναι κι' αὐτὸ ἓνα ἰδιαίτερο δεῖγμα τῆς περισσειας ἀγάπης ποὺ εἶχε λάβει πέρα ἀπὸ ἐκείνην ποὺ εἶχαν λάβει οἱ ὑπόλοιποι ἀπόστολοι. Λένε μάλιστα ὅτι αὐτός, μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς ἱερὲς περιοδεῖες καὶ τὸ ἀγκάλιασμα τῶν περᾶτων τῆς γῆς μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, κάπου ἐδῶ στὴ μέση τῆς ἀσιατικῆς γῆς, στὴν ὁποία εἶχε ἐγκαταστήσει καὶ τὸν διδασκικό του θρόνο, ἄφησε καὶ τὸ ἱερό του σῶμα, μὲ ταφὴ τυπικὰ θανάτου, ἀλλὰ μὲ μετὰστασι ποὺ ἦταν πάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύση, ὥστε καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν νὰ δοξάσει ὁ Θεὸς τὸν ἔραστή του περισσότερο. Καὶ τὸ σῶμα βέβαια ἔτσι ἔχει, τὸ καθαρὸ καὶ εὐωδιαστὸ ποὺ φέρει τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὴν ψυχὴ ὅμως, ἡ ὁποία εἶναι ἀληθινὰ πιὸ φωτεινὴ ἀπὸ τὸν ἥλιο, πετώντας ἀπὸ ἐδῶ πρὸς τὰ ἄνω μὲ ἀγγελικὴ συνοδεία, μεταφέρθηκε στὸ χῶρο ἐκεῖνον ποὺ ταιριάζει σ' αὐτὸν τῆς ἀπερίγραπτης ἐκείνης καὶ πρωτοφανοῦς ἀγαλλίασης.

ιβ'. Ἄλλ' ὦ μακαριώτατε καὶ τρισμακαριώτατε καὶ παμμακα-
 ριώτατε Ἰωάννη, ὁ μέγας τοῦ Εὐαγγελίου ἥλιος, ὁ βροντὴρ τῆς θεο-
 λογίας ὁ ἀένας, τῶν ἀποστόλων ἀκρέμων, ἰσόπετρε, σὺ ἡμᾶς οὐρα-
 νόθεν εὐμενῶς ἔπιδε, ὅσης τὰ ὧδε κατηφείας, ἠφάνισται θυσιαστή-
 5 ρια ἐστεμμένα θείοις ἀγάλμασιν, ἀφήρηται ναῶν ἱερῶν εὐπρέπεια
 ἢ εἰκῶν Χριστοῦ καθύδρισται· ἐξουδένωται καὶ ἐν πόλεσιν καὶ ἐν
 χώραις καὶ κατ' οἴκους· πρὸς δὲ καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ οὐ τινος
 οὐν ἄλλου τῶν οἴος σὺ καὶ μείων σοῦ θεοφόρων. Ὀδυροῦ τὰ
 πάντα Λάβε Πέτρον, συμπαράλαβε Ἰάκωβον, δεόμεθα· οἱ τρεῖς αἰὲ
 10 Χριστῶ συμπάρεδροι, μεταμορφουμένῳ, θαυματουργοῦντι τὰ πολ-
 λά, ἀγωνιῶντι, προσευχομένῳ· ὡς ἤδη τῶν ὁμοχώρων μυστικώτε-
 ροι, αὐτοὶ καὶ νῦν σὺν τῇ λοιπῇ σεβασμῖα ἐννάδι τὴν ἁγίαν Τριάδα
 εὐμενῆ ἡμῖν καταστήσασθε, ἐπιτιμῆσαι Χριστὸν τῇ πονηρᾷ ταύτῃ
 θαλάσῃ, ὡς ποτε τῇ Τιβεριάδα, γαλήνης εἰρηνοδώρου ἀντανι-
 15 σχούσης, ἐπαναδρομεῖν τὰς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ
 ἀρεσθεῖσαν τῆς Ὁρθοδοξίας ὠραιότητα, ἐμοὶ δὲ σὺν τῷ τολμητεία,
 ὦ μάκαρ, ἴλεως ἔσο ὀφλήσαντι οὐκ ἐπαινέσαντι, καί γε δέξαιο τοὺς
 τόνδε σοι τὸν ναὸν ὁμοῦ μὲν περικαλλῶς, ὁμοῦ δὲ καὶ περιουσίως
 ἐγείραντας, ἐν ᾧ καὶ τὰ σώματα οἱ πλείους ἀσκητικῶς εἶασαν εἰς τὰ
 20 προαύλια, ὡς ἐνταῦθα τῆς σῆς φανοτάτης οὐρανίου σκηνῆς παραρ-
 ριπτεῖν δεῖ τοσοῦτον ἀξιουμένους σε ὄραν σὺν παντὶ τῷ ποιμνίῳ
 κατὰ διάμετρον ἀξίας, ὅσον οἱ πρὸς αὐτὸν τὸν ἥλιον ἀποβλέποντες,
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ
 προσκύνησις, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰὲ καὶ
 25 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

12. Ἀλλά, μακαριώτατε καὶ τρισμακαριώτατε καὶ παμμακαριώτατε Ἰωάννη, ὁ μέγας ἥλιος τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ αἰώνια πηγὴ τῆς θεολογίας, ὁ ἀκρότατος τῶν ἀποστόλων, ὁ ἴσος πρὸς τὸν Πέτρο, ρίξε σὲ μᾶς τὸ βλέμμα σου ἀπὸ τὸν οὐρανὸν μὲ εὐμένεια καὶ δὲς πόσο σκυθρωπὰ εἶναι τὰ πράγματα ἐδῶ· θυσιαστήρια στεφανωμένα μὲ θεϊκὰ ἀγάλματα ἀφανίσθησαν, ἀφαιρέθηκε ἡ εὐπρέπεια τῶν ἱερῶν ναῶν. Ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ βεβηλώθηκε καὶ ἐξευτελίσθη καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά καὶ στὰ σπίτια, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ ὁποιουδήποτε ἄλλου ἀπὸ τοὺς ὅμοιους μὲ σένα θεοφόρους καὶ κατώτερους. Ὅλα εἶναι ἀξιοθρήνητα. Πάρε, σὲ παρακαλοῦμε, τὸν Πέτρο καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ τὸν Ἰάκωβο, οἱ τρεῖς σεῖς ποὺ ἤσασταν πάντοτε μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν, ὅταν μεταμορφωνόταν, ὅταν ἔκανε τὰ πολλὰ ἐκεῖνα θαύματα, ὅταν ἀγωνιοῦσε, καὶ ὅταν προσευχόταν, σάν οἱ πρὸ μυστικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁμόχωρους, καὶ σεῖς τώρα, μαζὶ μὲ τοὺς ὑπόλοιπους σεβαστοὺς ἐννιά, κάνετε εὐμενῆ γιὰ μᾶς τὴν ἁγία Τριάδα, ὥστε νὰ ἐπιτιμήσει ὁ Χριστὸς αὐτὴ τὴν πονηρὴ θάλασσα, ὅπως κάποτε τὴν Τιβεριάδα, καὶ κάνοντας νὰ ἐπικρατήσῃ γαλήνη εἰρηνική, νὰ ἐπαναφέρει τίς Ἐκκλησίες τοῦ στῆν παλιὰ καὶ ἀρεστὴ ὠραιότητα τῆς Ὁρθοδοξίας. Σὲ μένα πάλι, ποὺ ἔδειξα, μακάριε, αὐτὴ τὴν τόλμη, γίνε σπλαχνικὸς ποὺ δὲν σὲ ἐπαίνεσα ὅπως ἔπρεπε, καὶ δέξου αὐτοὺς ποὺ ὅλοι μαζὶ ἔκτισαν πρὸς τιμὴν σου αὐτὸν ἐδῶ τὸν ναό, τὸν τόσο ὠραῖο καὶ μὲ τόση ἀπλοχεριά, στὸν ὁποῖο οἱ περισσότεροι ἄφησαν ἀσκητικὰ καὶ τὰ σώματά τους στὰ προαύλια αὐτοῦ, ἐπειδὴ πρέπει νὰ βρίσκονται παραπεταμένοι στὰ προαύλια τῆς δικῆς σου ὀλόφωτης οὐράνιας σκηνῆς²⁰, γιὰ νὰ ἀξιῶνται νὰ σὲ βλέπουν τόσο πολὺ, μαζὶ μὲ ὅλο τὸ ποίμνιο, ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας τους, ὅσο ἐκεῖνοι ποὺ ἀτενίζουν τὸν ἥλιο, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20. Ψαλμ. 83, 10.

Θ'.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΝΔΟΞΟΝ ΚΑΙ ΑΓΙΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ

α'. Μέγιστος μὲν ἄγών, προσθήσω δὲ ὅτι καὶ κλέος οὐτινοσοῦν
τῶν ἁγίων ἔπαινον ἐξυφάνασθαι, καθόσον μείζων ὁ μάρτυς ὀφεί-
λων τοῦ μαρτυρουμένου καθίστασθαι, ἐνδεέστερός ἐστιν ἐνταῦθα
ἅπας τοῦ τὸν μακαρισμὸν διὰ τῆς ἐκδιώσεως ἀνεπίληπτον ἔχοντος·
5 τὸ δὲ καὶ ἀπόστολον ἐπαινέσαι, καὶ τοῦτον τῶν ἐπισήμων, πόσης
ἂν εἴη τῆς ἐργωδίας, ὥστε τοῦ πνεύματος ἐπαρθῆναι ταῖς θεωρίαις,
καὶ κροτῆσαι ταῖς μεγαλοφωνίαις; Οὐ γὰρ ὁ φθόγγος εἰς πᾶσαν
τὴν γῆν ἐξελέλυθεν, ὡς τῇ τῶν ῥημάτων δυνάμει διάττειν (διατάτ-
τειν) τοῖς πέρασιν, δεήσειεν ἂν εἰκότως καὶ ὁ ἔπαινος ἐπ' ἴσης ἐξ-
10 ακουτίζεσθαι· καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός, τίς εὐελπίς, τίς εὐσθενής;
Μὴ γὰρ ὅτι οὐ Πέτρος, οὐδὲ Ἰωάννης, ὁ θεῖος Βαρθολομαῖος ἤδη
μικρολογητέος, καὶ οὐ πολλῆς χρήζων τῆς εὐφημίας; Μαθητὴν
Χριστοῦ ἀκούεις ὄλω, καὶ οὐ φρίττεις τὸν προϊόντα; Μάρτυρα τῆς
ἀληθείας ἐννοεῖς, καὶ οὐ τέθηπας τὸν ἀδόμενον; Καὶ μὴν, εἰ καὶ τῶν
15 πολλῶν εἰς ἧν, ὅμως τῶν Θεοῦ θεραπόντων προφερέστερος τῶν
ἐπαίνων· μὴ ὅτι τῆς θείας δυοδεκάδος ἐστὶν ὁ μεσαίτατος καὶ τῶν
φωστήρων τοῦ κόσμου ὁ διαπρύσιος; Ἔστι γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
ἢ δυοκαιδεκάς, ὥσπερ ἐπὶ κιθάρας ἐναρμονίου ἐφάμιλλος, ἴσον καὶ
ὅμοιον ἀμφοτέρωθεν τὸν ἦχον τῆς θεολογίας ἀναπέμπουσα· εἰ βού-
20 λει δὲ ὥσπερ ἐπὶ ἐνιαυσιαίου κύκλου ἐκάστου μηνὸς ἐπ' ἴσης τὸ
χρήσιμον ἐν τῷ παντὶ συνεισφέροντος, κἂν ἰδίᾳ ἕτερος ἕτερου πο-
σότητί τε καὶ ποιότητι ἔχοι τὸ διάφορον οὐκ ὀλιγοστός ἡμῖν ὁ εὐ-
φημούμενος, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπηρμένος τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος,
ἔχων τι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀπαριθμήσει μυστικὸν θεώρημα κατὰ ἀρι-

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΝ ΕΝΔΟΞΟ ΚΑΙ ΑΓΙΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟ

1. Εἶναι πολὺ μεγάλος ὁ ἀγώνας, καὶ θὰ πρόσθετα ὅτι καὶ κατόρθωμα, γιὰ νὰ πλέξει κανεὶς τὸν ἔπαινο ἑνὸς ὁποιουδήποτε ἀπὸ τοὺς ἀγίους, γιατί, ἐνῶ πρέπει ὁ μάρτυρας νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν μαρτυρούμενο, ἐδῶ εἶναι κατώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος μὲ τὴ ζωὴ του ἔχει ἀνεπίληπτο μακαρισμό. Τὸ νὰ ἐπαινέσει ὅμως κανεὶς ἀπόστολο, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους, πόση δυσκολία δὲν θὰ παρουσίαζε τὸ πρᾶγμα, ὥστε τὸ πνεῦμα νὰ ὑψωθεῖ στὶς θεωρίες καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ μὲ τὴν εὐγλωττία; Γιατὶ αὐτὸς τοῦ ὁποίου ὁ λόγος διαδόθηκε σ' ὅλη τὴ γῆ, ὥστε μὲ τὴ δύναμη τῶν λόγων νὰ διατρέξῃ τὰ πέρατα, χρειάζεται φυσικὰ καὶ ὁ ἔπαινός του νὰ ἀκουσθεῖ ἐξίσου. Καὶ ποῖος εἶναι ἰκανὸς γι' αὐτό; ποῖος εἶναι αἰσιόδοξος; ποῖος ἔχει τὴ δύναμη αὐτή; Μήπως δηλαδή, ἐπειδὴ δὲν εἶναι οὔτε Πέτρος οὔτε Ἰωάννης ὁ θεῖος Βαρθολομαῖος, χρειάζεται λιγώτερα λόγια, καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη μεγάλου ἐγκωμίου; Ἀκοῦς μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ γενικὰ, καὶ δὲν τρέμεις Ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔστειλε; Σκέψτεσαι μάρτυρα τῆς ἀλήθειας, καὶ δὲν θαυμάζεις Ἐκεῖνον ποὺ ὑμνεῖται; Καὶ μπορεῖ βέβαια νὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλούς, ὅμως εἶναι ἐξίσου ὅμοιος πρὸς τοὺς ὑπηρέτες τοῦ Θεοῦ στοὺς ἐπαίνους. Μήπως δὲν εἶναι ὁ μεσαῖος τῆς ἱερῆς δωδεκάδας, καὶ ὁ διαπρύσιος ἀπὸ τοὺς φωστῆρες τοῦ κόσμου; Γιατὶ ἡ δωδεκάδα εἶναι ἐνιαία καὶ μοιάζει μὲ μελωδικὴ κιθάρα, ποὺ ἐκπέμπει ἴσον καὶ ὅμοιο τὸν ἦχο τῆς θεολογίας καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἄν μάλιστα θέλεις, εἶναι σὰν τὸν ἐτήσιο κύκλο κάθε μηνός, ὁ ὁποῖος προσφέρει ἐξίσου τὸ χρῆσιμο στὸν καθένα, παρ' ὅλο ποὺ ὁ καθένας εἶναι διαφορετικὸς σὲ ποσότητα καὶ ποιότητα. Δὲν εἶναι κατώτερος γιὰ μᾶς αὐτὸς ποὺ ἐπαινεῖται, ἀντίθετα μάλιστα εἶναι πολὺ ὑψηλὸς ὡς πρὸς τὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος, ἔχοντας καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἀριθμητικὴ θέση του κάποια μυστικὴ σημα-

θμητικὴν μέθοδον· μόνος γὰρ ὁ ἐξάριθμος τῶν ἀπὸ μονάδος τέλειός ἐστιν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν, συμπληρούμενος ἐκ τῶν αὐτῶν· ἡμίσεως μὲν, τριάδος τρίτου δὲ δυνάδος ἕκτου δέ, μονάδος

β. Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὴν τῶν Πράξεων ἀριθμοθεσίαν ἑβδομον
5 αὐτὸν θεΐμεν, ἀρχὴ πάλιν ἐστὶν καὶ κορυφὴ τῆς δευτέρας ἐξάδος, ὡς ἐντεῦθεν τεκμαίρεσθαι πρὸς Πέτρον αὐτὸν τὴν ἀναφορὰν ἔχειν, ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἐξάδος ἀναλογούσης τῆς ἀρχῆς τῷ τέλει, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, ὅτι κορωνίς τῶν μετ' αὐτὴν ἀριθμουμένων. Ἄθρει γὰρ ἀγαπητέ. Πέτρος μαθητεύει τὰ ἔθνη, ἀλλὰ καὶ Βαρθολομαῖος
10 μετιχναῖται τὰ ἴσα. Πέτρον ὠραῖοι οἱ πόδες τὰ ἀγαθὰ εὐαγγελιζόμενου, ἀλλὰ καὶ Βαρθολομαίου εἰσότερα εἰς τὰ μετέωρα θεολογοῦντος. Πέτρος τερατουργῶν τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ Βαρθολομαῖος θαυματουργῶν τὰ ῥαγδαῖα. Πέτρος ἀνασταυροῦται, ἀλλὰ καὶ Βαρθολομαῖος ἀντίποινα πάσχων καρατομεῖται· ὅσα δρᾷ Πέτρος, τοσαῦτα
15 ἐνεργεῖ Βαρθολομαῖος· ἐφ' ὅσα χωρεῖ μυστήρια ὁ Πέτρος, ἐπὶ τοσοῦτα ἐμβατεύει Βαρθολομαῖος· ἐπ' ἴσης εἰς τὸ τῆς θεολογίας ἀνίσχουσιν ὄρος, ἐπ' ἴσης θεμελιοῖ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀντίρροπα ἔσχεν τὰ λοιπὰ θεῖα χαρίσματα. Δεῦρο γοῦν μελισσόμενος, γενοῦ εὐφορος τοῦ λόγου, ὦ μάκαρ· τράνωσόν μου τὴν γλῶτταν τοῦ μογιάλου· δίδου
20 μοι τὰς ἀφορμὰς τῶν ἐγκωμίων τῆς σῆς μεγαλωσύνης· οὐχ ἵνα αὐτὸς προσλάβοις τι, ἔχων οἴκοθεν τῶν μακαριστῶν τὸ πλήρες, ἀλλ' ἵνα ἀφοσιωθῇ ὁ πόθος τοῦ προστεταχότος, καὶ ἵν' ἐγὼ ὁ πενιχρότατος παῖς σου πατρικῆς εὐχῆς ἀπολαύσαιμι, ἐπαίνῳ τὸν σὸν ἔπαινον συγκροτοῦντος· οὐ γὰρ οἷόν τε ἀμέτοχον φωτισμοῦ μεμενηκέναι τὸν
25 πρὸς τὰς αὐτὰς τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος ἀνανεύοντα τὰς κόρας.

γ. Ἄλλος μὲν οὖν ἄλλοθεν τῶν ἀποστόλων διειληφῶς μέρος τῆς οἰκουμένης ἐν τῷ κηρύγματι τῆς θεογνωσίας, καὶ πάντες τὸ πᾶν διανεμιάμενοι, στρατηγοὶ ὄφθησαν ὡς ἀληθῶς, καὶ τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ καθεστήκασιν ἄρχοντες· «Καταστήσεις γὰρ αὐτοὺς
30 ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσιν τὴν γῆν», τὸ Γράμμα προσηγόρευσεν. Τῷ τοίνυν εὐφημουμένῳ κληρῶς καὶ μερίς, ὁ τῆς Ἀρμενίας χῶρος, ὁ ἀπὸ Εὐιλὰτ μέχρι Γαβαῶθ, ἐν πολλοῖς ἔθνεσιν τε καὶ πόλεσιν περιοριζόμενος τοῦτον τοιγαροῦν ἀποστέλλοντα τὸν Κύριον, ἐκεῖνα δοκῶ

σία, σύμφωνα με τὴν ἀριθμητικὴν μέθοδο. Γιατὶ μόνο ὁ ἀριθμὸς ἕξι τῶν μονάδων εἶναι τέλειος στὰ ἐπὶ μέρους, δίνοντας τὸ μισό του τὸν ἀριθμὸν τρία, διὰ τοῦ τρία, δύο, καὶ διὰ τοῦ ἕξι, μονάδα.

2. Ἐὰν πάλι σύμφωνα με τὴν ἀριθμητικὴν θέση του στίς Πράξεις¹, τὸν τοποθετήσουμε ἕβδομο, πάλι εἶναι ἀρχὴ καὶ κορυφὴ τῆς δεύτερης ἑξάδας. Ὡστε ἀπὸ ἐδῶ νὰ ἀποδεικνύεται, ὅτι ἔχει ἀντιστοιχία πρὸς τὸν Πέτρο, ἐπειδὴ στὴν μὲν πρώτη ἑξάδα ἡ ἀρχὴ ἀναλογεῖ πρὸς τὸ τέλος, ἐνῶ στὴ δεύτερη ἑξάδα εἶναι στὴν κορυφὴ ἐκείνων ποὺ ἀπαριθμοῦνται μετὰ ἀπὸ αὐτόν. Πρόσεχε λοιπὸν, ἀγαπητέ. Ὁ Πέτρος διδάσκει τὰ ἔθνη, ἀλλὰ καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ἀκολουθεῖ τὰ ἴδια ἴχνη. Τὰ πόδια τοῦ Πέτρου εἶναι ὥραϊα ἐπειδὴ εὐαγγελίζεται τὰ ἀγαθὰ², ἀλλὰ καὶ τοῦ Βαρθολομαίου, ἐπειδὴ θεολογεῖ ἐνδότερα στὰ ὑψηλά. Ὁ Πέτρος κάνει τὰ μεγάλα θαύματα, ἀλλὰ καὶ ὁ Βαρθολομαῖος θαυματουργεῖ τὰ ραγδαῖα. Ὁ Πέτρος σταυρώνεται ἀνάποδα, ἀλλὰ καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ὑφιστάμενος ἀντίποινα ἀποκεφαλίζεται. Ὅσα κάνει ὁ Πέτρος, τόσα κάνει καὶ ὁ Βαρθολομαῖος. Σὲ ὅσα μυστήρια προχωρεῖ ὁ Πέτρος, σὲ τόσα μυεῖται καὶ ὁ Βαρθολομαῖος. Ἄνεβαινε ἕξιςου στὸ ὄρος τῆς θεολογίας, ἕξιςου θεμελιώνει καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀντίστοιχα εἶχε καὶ τὰ ἄλλα χαρίσματα. Ἐλα λοιπὸν νὰ εὐφρανθεῖς, δῶσε εὐφορία στὸν λόγο μου, μακάριε. Δυνάμωσέ μου τὴ γλῶσσα ἐμένα τοῦ βραδυγλωσσου. Δῶσε μου τὰ μέσα γιὰ νὰ ἐγκωμιάσω τὴ μεγαλωσύνη σου. Ὅχι γιὰ νὰ λάβεις κάτι ἐσύ, ἀφοῦ ἔχεις αὐτονόητη τὴν πληρότητα τῶν μακαρισμῶν, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐκπληρωθεῖ ὁ πόθος ἐκείνου ποὺ μοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή, καὶ γιὰ νὰ λάβω ἐγὼ τὸ φτωχότατο παιδί σου τὴν πατρικὴ εὐχή σου ἐτοιμάζοντας με ἐγκώμιο τὸν δικὸ σου ἔπαινο. Γιατὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μείνει χωρὶς φωτισμὸ ἐκεῖνος ποὺ σηκώνει τὶς κόρες τῶν ματιῶν του πρὸς τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου.

3. Οἱ ἀπόστολοι λοιπὸν καταλαμβάνοντας ὁ καθένας ἄλλο μέρος τῆς οἰκουμένης στὸ κήρυγμα τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφοῦ ὅλοι διαμοίρασαν τὰ πάντα, ἀποδείχθηκαν πραγματικοὶ στρατηγοὶ καὶ ἔγιναν ἄρχοντες τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ. Γιατὶ εἶπε ἡ Γραφή· «Θὰ τοὺς κάνεις ἄρχοντες σὲ ὅλοκληρη τὴ γῆ»³. Στὸν ἐγκωμιαζόμενον λοιπὸν ἔλαχε ὡς μερίδιο ὁ χῶρος τῆς Ἀρμενίας, ἀπὸ τὸ Εὐϊλάτ μέχρι τὴ Γαβαώθ, ποὺ περιελάμβανε πολλὰ ἔθνη καὶ πόλεις. Ὅταν λοιπὸν ὁ Κύριος ἔστειλε τὸν Βαρθολομαῖο, νομίζω ὅτι τοῦ εἶπε μυστικὰ τὰ ἑξῆς:

1. Πράξ. 1, 13.

2. Ρωμ. 10, 15.

3. Ψαλμ. 44, 17.

μυστικῶς φθέγγεσθαι· Ἄπιθι, ὦ μαθητά, πρὸς τὸ κήρυγμα, ἔξιθι
 πρὸς πόλεμον, χώρησον πρὸς κινδύνους κήδου μου τὸ πλάσμα, ὃ
 οἰκτεῖρας ἐνηνθρωπήσθην, καὶ ὑπὲρ οὗ θάνατον εἰλόμην τὸν ἐπο-
 νείδιστον. Ἐγὼ τὸ πατρικὸν ἔργον τετελείωκα, πρωτομάρτυς τῆς
 5 ἀληθείας γενόμενος ὑμῶν, τὸ ἐνδέον ἀναπληρῶσαι τῶν ἐμῶν ὑστε-
 ρημάτων, καθ' ὁμοίωσίν μου τελοῦντας· μίμησαί σου τὸν διδάσκα-
 λον, παραζηλοῦ τοῦ Δεσπότη σου τὰ πάθη, αἵμασιν αἷμα κάθες,
 σαρξὶν σάρκας προδίδου, πάντα ὅσα ὑπήνεγκα ἀντιπεπονθῶς,
 ὑπόδειξον ἐν αὐτῷ ἐναργῆ τὰ γνωρίσματα τοῦ ἐμοῦ χαρακτήρος·
 10 ὄπλα σοι ἔστω τὸ φιλάνθρωπον ἐν τοῖς ἀπανθρώποις, τὸ ἡμέρον ἐν
 τοῖς λοιδοροῦσιν, τὸ ἀνεξίκακον ἐν τοῖς κτείνουσιν· ὡς πρόβατον ἐν
 μέσῳ λύκων γινόμενος, ὡς ὀπλίτης τεθηγμένος τῇ εὐανδρείᾳ. Οὐκ
 ἠπείθησεν ὁ Ἀπόστολος, οὐκ εἶπεν πῶς περιέσεται ὁ ἀρνὸς τῶν
 λύκων, ὁ εἷς τῶν μυριάδων, ὁ ξένος τῶν πολυούχων, ὁ ἀνέστιος τῶν
 15 ἡγεμόνων, τῶν βασιλέων ὁ μονοχίτων, ἀλλ' οἷα θεράπων πιστὸς τῷ
 Δεσποτικῷ καταπειθήσας προστάγματι, ἄπεισιν χαίρων, οὐδὲν ἐπι-
 φερόμενος μεθ' ἑαυτοῦ, ἢ μόνον τὸ τοῦ Χριστοῦ πολυτίμητον ὄνο-
 μα, ἀντὶ παντὸς ὄπλου.

δ'. Τοίνυν καταλαβὼν τὸ κεκληρωμένον ἔδαφος, ὅσα ἐκεῖσε
 20 ἔδρασεν, ὅσα ὑποίσας ἤνεγκεν, ἱστορήσειεν ὁ λόγος, τὰ μὲν κατὰ
 παράδοσιν ἀρχαιολογίας, τὰ δὲ κατὰ ἀναλογίαν τῶν εὐαγγελικῶν
 διδαγμάτων· εἰ γὰρ πέλει φῶς τοῦ κόσμου, δῆλον ὅτι τὰ φωτὸς
 δέδρακεν ἐν τοῖς ἀφωτίστοις· καὶ εἰ ἄλας τῆς γῆς ὑπάρχει, δῆλον
 ὅτι ἔθνη ἄλογα ἀλίσας ἐσάρωσεν καὶ εἰ ἐργάτης ὠνόμασται, ἀκο-
 25 λούθως γεωργίαν πνευματικὴν τετέλεκεν· ὃ δὲ κατὰ κοινου εἴρηται,
 καὶ καθ' ἑνὸς προσώπου λαμβάνειν εὐλογώτατον. Οὐκοῦν ὄρα αὐ-
 τὸν κατ' ἀλληγορίαν· πῆ μὲν οὐ γῆν ἀρουῖντα ὑπὸ βουσίην ἔλκουσιν
 τὸ σιδήριον, ἀλλὰ τῷ τῆς γλώττης ἀρότρῳ λογικᾶς ἀρούσας διαλα-
 κτίζοντα, τῷ ζεύγει δηλονότι θεωρίας καὶ πράξεως· οὐδὲ σπεύροντά
 30 τι τῶν ἀπορρῦτων καὶ φθειρομένων, ἀλλὰ τὸν τῆς πίστεως λόγον
 εἰς βάθος καρδιακὸν κατατιθέμενον· πῆ δὲ φυτουργοῦντα παραδεί-
 σους καὶ ἀμπελῶνας Κυρίου, τοὺς ἤδη τῇ εἰσδοχῇ τοῦ λόγου πρὸς
 τὰ κρεῖττονα τὴν ἐπίδοσιν ποιησαμένους καὶ ἀπὸ νεογνίας εἰς τὴν
 κατὰ καιρὸν καρποφορίαν ἀναδιδόμενους· καὶ ποτὲ μὲν ἰατρικῶς

Πήγαινε, μαθητή μου, στο κήρυγμα, βγές για πόλεμο, προχώρησε σε κινδύνους, και φρόντιζε το δημιούργημά μου, για το οποίο έγινα άνθρωπος από εύπλαχνία, και για το οποίο υπέμεινα τον όδυνηρό θάνατο. Ἐγὼ ἔφερα εἰς πέρας τὸ ἔργο τοῦ Πατέρα μου, μὲ τὸ νὰ γίνω πρωτομάρτυρας τῆς ἀλήθειας. Εἶναι τώρα δικό σας ἔργο νὰ συμπληρώσετε τὶς δικές μου παραλείψεις ἐνεργώντας ὅμοια μὲ μένα. Μιμήσου τὸν δάσκαλό σου, ζήτησε τὰ πάθη τοῦ Κυρίου σου, χύσε στὰ αἵματα αἷμα, στὶς σὰρκες παράδωσε σάρκα, πάθε ὅλα ὅσα υπέφερα καὶ ἐγώ, φανέρωσε στὸν ἑαυτὸ σου φανερὰ τὰ γνωρίσματα τοῦ δικοῦ μου χαρακτήρα. Ὅπλα σου νὰ ἔχεις τὴ φιλανθρωπία πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὴν πραότητα πρὸς ἐκείνους πού θὰ σὲ βρίζουν, τὴν ἀνεξικακία γιὰ ἐκείνους πού θὰ σὲ σκοτώνουν. Νὰ γίνεις σὰν πρόβατο ἀνάμεσα σὲ λύκους, σὰν ὀπλίτης παίρνοντας θάρρος ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς σου. Ὁ ἀπόστολος δὲν ἔδειξε ἀπείθεια. Δὲν εἶπε μὲ ποιὸν τρόπο θὰ νικήσει τὸ ἄρνι τοὺς λύκους, ὁ ἕνας τὶς μυριάδες, ὁ ξένος τοὺς πλούσιους ἐντόπιους, ὁ ἔρημος τοὺς ἡγεμόνες, ὁ ἔχων ἕνα μόνο χιτῶνα τοὺς βασιλεῖς. Ἀλλὰ σὰν πιστὸς δοῦλος, πειθαρχώντας στὴ διαταγὴ τοῦ Κυρίου, πηγαίνει μὲ χαρὰ, χωρὶς νὰ ἔχει τίποτε μαζί του, παρὰ μόνο τὸ πολῦτιμο ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀντὶ γιὰ ὁποιοδήποτε ἄλλο ὄπλο.

4. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔφθασε στὸ μέρος ποῦ τοῦ κληρώθηκε, αὐτὰ ποῦ ἔκανε ἐκεῖ, αὐτὰ ποῦ υπέφερε καὶ τὰ ἀνέχθηκε, θὰ τὰ ἐξιστορήσει ὁ λόγος, ἄλλα σύμφωνα μὲ τὴν ἱστορία, καὶ ἄλλα κατ' ἀναλογία πρὸς τὴν διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου. Γιατί, ἂν εἶναι φῶς τοῦ κόσμου, ἔκανε στοὺς ἀφώτιστους τὰ ἔργα τοῦ φωτός. Καὶ ἂν εἶναι τὸ ἅλατι τῆς γῆς, εἶναι φανερό ὅτι ἔθνη ἄλογα ἀλατίζοντάς τα τὰ σάρωσε. Καὶ ἐὰν ὀνομάσθηκε ἐργάτης, ἔκανε μὲ συνέπεια γεωργία πνευματικὴ. Καὶ αὐτὸ ποῦ ἔχει λεχθεῖ γιὰ τὸ κοινὸ, εἶναι πολὺ εὐλόγο νὰ τὸ ἐφαρμόζουμε καὶ στὸ κάθε πρόσωπο. Πρόσεχε λοιπὸν αὐτὸν ἀλληγορικά. Ἀλλοῦ ὄργωνε ὄχι τὴ γῆ μὲ βόδια ποῦ ἔσπερναν ἀλέτρι, ἀλλὰ μὲ τὸ ἀλέτρι τῆς γλώσσας, δίνοντας λακτίσματα σ' ἐκεῖνες ποῦ ὄργωναν λογικά, δηλαδὴ τὸ ζευγάρι τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξης. Οὔτε ἔσπερνε κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἀπορρέουν καὶ φθείρονται, ἀλλὰ τὸ λόγο τῆς πίστεως ποῦ τὸν ἔβαζε βαθειὰ στὴν καρδιά. Ἀλλοῦ πάλι φύτευε κήπους καὶ ἀμπελῶνες τοῦ Κυρίου, ποῦ ἔκαναν ἐκείνους ποῦ εἶχαν ἤδη δεχθεῖ τὸ κήρυγμα νὰ παρουσιάζουν ἐπίδοση πρὸς τὰ ἀνώτερα, καὶ ἀπὸ τὴ βρεφικὴ ἡλικία, νὰ παράγουν καρπὸ στὸν κατάλληλο καιρὸ. Καὶ ἄλλοτε πάλι καταγι-

διαγινόμενον, καὶ καταλλήλως ἀλεξιτήρια προβαλλόμενον, ὁποτέ-
 ρως ἂν βούλη, τυφλοὺς ὀμματοῦντα, λεπρούς καθαίροντα, πυρε-
 τούς ἀπελαύοντα, χολεύουσιν εὐδατεῖν παρεχόμενον, κωφεύουσιν
 τὸ ἀκροατήριον, τὰ τῶν λοιπῶν νοσημάτων πολυπλήμονα εἶδη, ἄκε-
 5 σιν ἀφθόροις ἀποκαθιστῶντα εἰς τὸ κατὰ φύσιν. Καὶ μέντοι ποιμαν-
 τικὴν ἔξιν ἀναλαμβάνοντα, καὶ ποιμνία Θεῶ καταρτίζοντα, καθη-
 γούμενον, ἀνακαλούμενον, ἐπιμελούμενον, προπολεμοῦντα, ἀποσο-
 δοῦντα θήρας αἰρέσεων, δαιμόνων τε φάλαγγας, ὅσα τε ἐν μέσῳ
 ἀρδεῦσαι ἀενάως, χειραγωγῆσαι αὐξουμένους τῇ κατὰ Χριστὸν ἡ-
 10 λικία, ἀκάνθας νοητὰς ἐκτίλαι, ὕλας ἀσεβείας ἐμπροῆσαι, χάρακας
 δογματικούς ὑπερεῖσαι, φραγμοὺς διδακτικούς περιθέσθαι, καὶ εἴ-
 τι ἄλλο τῶν δεόντων ἐφεπόμενον καταθρῆσαι. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ οἰκο-
 δόμος, καὶ ἀρχιτέκνων οἰκοδομῆς καὶ τεκτονίας ἀχειροποιήτου,
 τῶν διὰ Πνεύματος, λέγω, καὶ ἀληθείας ἀναδεδομημένων ναῶν Κυ-
 15 ρίου, καὶ καταρτιζομένων εἰς λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔρ-
 γων.

ε'. Σέψαι μοι τὰς πόλεις καὶ τὰς κατοικεσίας ἃς πάλαι ὁ λαο-
 πλάνος τῇ ἀπιστίᾳ κατεῖχεν ἠλίδατος, πυργωθείσας ἐν θεογνωσίᾳ,
 καὶ τὰς τῶν ἐναντίων ἐπιβουλάς ῥᾶον ἀποπεμπομένας, τὰ λήϊα
 20 τεθηλότα, τοὺς ἀμπελῶνας περκάζοντας, τοὺς παραδείσους κυπρί-
 ζοντας, τοὺς νοσοῦντας πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν τεθερα-
 πευμένους. Τοιαῦτα τὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὡς ἂν εἴποι τις, προτέλεια
 καὶ ἐκφόρια, τηλικούτοι οἱ ἀγῶνες, οἱ ἰδρωῶτες, οἱ πόνοι καὶ ταῦτα
 ἐν λιμῶ καὶ δίψει, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, ἐν ὕβρεσιν καὶ ὄνειδεσιν,
 25 ἐν φυλακαῖς καὶ δεσμοῖς, ἐν διωγμοῖς καὶ ἀπαγωγαῖς ἐκ τόπου εἰς
 τόπον, ἐκ πόλεως εἰς πόλιν, ἐκ θεάτρου εἰς θέατρον, ἐν βασάνοις καὶ
 αἰκισμοῖς, ἐν φόνῳ καὶ μαχαίρᾳ τε τελευταῖον. Ἀφ' ὧν γὰρ ἐχρῆν
 ἀμείβεσθαι ἀγαθοῖς τὸν διδάσκαλον, τὸν σωτῆρα, τὸν ἰατρόν, ὑπὲρ
 τούτων εἰσπράττονται τὰ δεινά· προπηλακίζουσι, παίουσι, πλήτ-
 30 τουσι, κολάζουσι, ξέουσι· τί οὐ λέγοντες; τί οὐκ ἐπινοοῦντες; τί οὐ
 πράττοντες; τί οὐκ ἐπεξευρίσκοντες τῶν ὅσα εἰς δριμυτέραν κάκω-
 σιν καὶ ἀνίας ἐπεξεύρεσιν; Βαβαὶ τῆς ἀπηνίας! φεῦ τῆς θηριομα-
 νίας! οἴους τοὺς μισθοὺς τῷ θεραπευτῇ προσήγαγον οἱ ἀναβλάψαν-

νόταν μὲ τὴν ἰατρικὴ καὶ ὑποδείκνυε κατάλληλα φάρμακα, μὲ ὅποιον τρόπο θέλεις, δίνοντας τοὺς τυφλοὺς μάτια, καθαρίζοντας λεπρούς, σταματώντας πυρετούς, κάνοντας τοὺς χωλοὺς νὰ περπατοῦν καλά, τοὺς κωφοὺς νὰ ἀκοῦνε, καὶ ἀποκαθιστώντας ὅλα τὰ ἄλλα πολυειδῆ νοσήματα μὲ θεραπείες ἀγνές στὴ φυσικὴ τους κατάσταση. "Ὁμως καὶ ποιμαντικὸ ἔργο ἀναλάμβανε, καὶ ποίμνια γιὰ τὸν Θεὸ προετοίμαζε, καθοδηγώντας τα, ἀνακαλώντας τα, φροντίζοντάς τα, πολεμώντας μπροστὰ ἀπὸ αὐτά, ἀποτρέποντας τὰ θηρία τῶν αἰρέσεων καὶ τὶς φάλαγγες τῶν δαιμόνων, ποτίζοντας συνεχῶς καὶ χειραγωγώντας ἐκείνους πού αὐξάναν στὴν κατὰ Χριστὸν ἡλικία, ξερριζώνοντας τὰ νοσητὰ ἀγκάθια, καίοντας τὰ ξύλα τῆς ἀσέβειας, τοποθετώντας ὑποστηρίγματα δογματικά, βάζοντας τριγύρω φράκτες διδακτικούς, καὶ τοποθετώντας ὅ,τιδήποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα. Καὶ ἦταν ὁ ἴδιος καὶ οἰκοδόμος καὶ ἀρχιτέκτονας τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῆς ἀχειροποίητης τεχνουργίας, δηλαδὴ τῶν ναῶν τοῦ Κυρίου, πού κτίζονταν μὲ πνεῦμα καὶ ἀλήθεια, καὶ διαπλάθονταν σὲ λαὸ περιούσιο καὶ ζηλωτὴ τῶν καλῶν ἔργων⁴.

5. Σκέψου τὶς πόλεις καὶ τὶς κατοικίες πού κατεῖχε παλιὰ ὁ πελώριος λαοπλάνος στὴν ἀπιστία, οἱ ὁποῖες ἐνισχύθηκαν μὲ πύργους τῆς θεογνωσίας, καὶ τὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν πού εὐκόλα ἀποκρούονταν, τὰ πέτρινα νὰ μαλακώνουν, τὰ ἀμπέλια νὰ ὠριμάζουν, τοὺς κήπους νὰ ἀνθίζουν, τοὺς ἀρρώστους νὰ θεραπεύονται ἀπὸ κάθε ἀρρώστια καὶ σωματικὴ ἀδυναμία. Αὐτὲς εἶναι, ὅπως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ, οἱ θυσίες καὶ οἱ καρποὶ τοῦ Ἀποστόλου, τόσο μεγάλοι οἱ ἀγῶνες, οἱ ἰδρωτὲς, οἱ κόποι, καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ πείνα καὶ δίψα, μὲ κρύο καὶ γυμνότητα, μὲ βρισιὲς καὶ χλευασμούς, μὲ φυλακὲς καὶ δεσμά, μὲ διωγμοὺς καὶ ἀπαγωγὰς ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, ἀπὸ θέατρο σὲ θέατρο, μὲ βασανισμοὺς καὶ κακώσεις, καὶ τελευταῖα μὲ φόνο καὶ μάχαιρα⁵. Ἀπὸ ἐκεῖνα δηλαδὴ τὰ ἀγαθὰ γιὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἀμειφθεῖ ὁ δάσκαλος, ὁ σωτήρας, ὁ γιατρός, γιὰ ὅλα αὐτὰ εἰσπράττονται τὰ δεινά. Τὸν ἐξευτελίζουν, τὸν χτυποῦν, τὸν τραυματίζουν, τὸν βασανίζουν, τὸν ξεσχίζουν. Καὶ τί δὲν τοῦ λένε; τί δὲν ἐπινοοῦν; τί δὲν κάνουν; τί δὲ ἐφευρίσκουν ἀπὸ αὐτὰ πού συντελοῦν στὴν πιὸ σκληρὴ κάκωση καὶ ἐπινόηση θλίψης; Πόση ἀλήθεια σκληρότητα! πόση πραγματικὰ θηριομανία! Τί εἶδους ἀμοιβὲς πρόσφεραν στὸ θεραπευτὴ τους ἐκεῖνοι

4. Τίτ. 2, 14.

5. Β' Κορ. 11, 27.

τες, οἱ εὐακοήσαντες, οἱ οἰκοδομηθέντες, οἱ καταρτισθέντες· ἀντι-
 τιμῆς ἀτιμίαν, ἀντὶ εὐλογίας κατάραν, ἀντὶ δώρων ποινάς, ἀντὶ
 ἀναπαυστικῆς ζωῆς τὸν πικρότατον μόρον. Φασὶ γὰρ αὐτὸν μετὰ
 τὸ πολλάς καὶ ἀνηκέστους ὑποῖσαι κολάσεις, ἐκδεδάρθαι ὑπὸ τῶν
 5 ἀσεβῶν εἰς θύλακος εἶδος· εἶθ' ὕστερον ὑπὸ τῶν πιστῶν τετάφθαι,
 ἵνα κἀνταῦθα πρῦτανις καὶ μετὰ πότιμον φανείῃ ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ
 κῆρυξ. Οὐ γὰρ ἐπεὶ μετῆλθε τῶν τῆδε, ἡμέλει τῶν κτεινάντων, ἀλλ'
 ὡς ποιμὴν ἀγαθὸς ὅσον ἦν καιροῦ, ἐξακαλεῖτο ταῖς θαυματουργί-
 αῖς τοὺς ἀπολισθαίνοντας, προσωκειοῦτο τερατουργίαις τοὺς ἀπε-
 10 στραμμένους, τὴν δὲ θηριότροπον γνώμην, τὴν ἀμείλικτον καρδίαν,
 οὐδὲν τὸ ἀνακτοῦν, οὐδὲν τὸ ἀνασυράζον, ἠνίκα εἰς βάθη κακῶν εἶη
 ἐμπεπτωκυῖα.

ζ. Τί γὰρ τὰ ἐξῆς; Μαίνονται κατὰ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου σώματος
 θυμομαχοῦσι κατὰ τοῦ ἰαματουργοῦντος λάρνακος ἀποπέμπονται
 15 τὸ ἰατρεῖον οἱ ἀσθενοῦντες, οἱ τυφλοὶ τὸν χειραγωγόν, οἱ μυωπάζον-
 τες τὸν φωτοδότην, οἱ ναυαγοῦντες τὸν κυβερνήτην, οἱ θανατούμε-
 νοι τὸν ζωοποιοῦντα. Καὶ τοῦτο πῶς; Ῥίπτουσιν κατὰ πόντον, ὡς
 ἂν μὴ εἶη τις ὁ πρὸς αὐτοῦ εὐεργετησόμενος. Τοιοῦτο γὰρ τῶν
 βασκαιόντων τὸ πάθος, μηδὲ τὴν ἐθελούσιον ἀπώλειαν, σωτηρίαν
 20 ἑτέρων ἀνεχομένων γενέσθαι.

Ἄλλ' ὁ διὰ Δαβὶδ πόρρωθεν ἀναφωνήσας, «Ἐν τῇ θαλάσῃ αἱ
 ὁδοί σου, καὶ αἱ τρίβοι σου ἐν ὕδασι πολλοῖς, καὶ τὰ ἴχνη σου οὐ
 γνωσθήσονται», κἀνταῦθα τὴν ὑγρὰν βατὴν τῇ λάρνακι παρε-
 σκεύασεν· καὶ ὁ Πέτρος ὁ μέγας περιπατῶν ἐν τῇ θαλάσῃ καλοῦν-
 25 τος πρὸς αὐτὸν Χριστοῦ ἐφάνη· τοῦτο ὁ θεῖος Βαρθολομαῖος ὧδε
 τῇ λειψανοφόρῳ λάρνακι πεζεύων κατὰ κυμάτων δέδεικται. Ὡ τοῦ
 θαύματος! ὦ τῆς μεγαλουργίας! Ἐξορμήσας γὰρ ἐκ τῶν χώρων
 Ἀρμενίας ἢ λάρναξ σὺν τέσσαρσιν μαρτυρικοῖς ἄλλοις ἐφ' ὁμοίαις
 ταῖς σημειουργίαις ἐκριφείσαις, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς θαλάσσης ἀμφο-
 30 τέρων ποντοπορησάντων, προσηγουμένων τῶν τεττάρων, καὶ οἶονεῖ
 ὀψικευόντων τῷ Ἀποστόλῳ, ἐκκλινεῖς τὰ ἐπέκεινα Σικελίας πρὸς
 τὴν τῆς Λιπάρεως καλουμένην νῆσον, δι' ἀποκαλύψεως τοῦ τηνι-

πού βρῆκαν τὸ φῶς τους, ἐκεῖνοι πού βρῆκαν τὴν ἀκοή τους, ἐκεῖνοι πού οἰκοδομήθηκαν, ἐκεῖνοι πού θεραπεύθηκαν. Ἄντι γιὰ τιμὴ ἀτιμία, ἀντι γιὰ εὐλογία κατάρρα, ἀντι διὰ δῶρα ποινές, ἀντι γιὰ ἀναπαυτικὴ ζωὴ τὸν πιὸ πικρὸ θάνατο. Γιατὶ λένε, ὅτι αὐτὸς μετὰ τὶς πολλὰς καὶ ἀνίατες τιμωρίες πού ὑπόφερε, γδάρθηκε ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς σὰν νὰ ἦταν ἀσκὸς (τουλούμι), καὶ ὕστερα θάφτηκε ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, ὥστε νὰ φανεῖ καὶ ἐδῶ ἡγεμόνας, καὶ μετὰ τὸν θάνατό του ὁ μεγάλος κήρυκας τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ, ἐπειδὴ ἔφυγε ἀπὸ ἐδῶ, δὲν ἔπαιψε νὰ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτοὺς πού τὸν σκότωσαν, ἀλλὰ σὰν καλὸς ποιμένας, ὅσο καιρὸ ἦταν, ἐπανέφερε μὲ τὶς θαυματουργίες του ἐκείνους πού ἀπομακρύνονταν, καὶ μὲ τὶς ἀσυνήθιστες πράξεις του ἔκανε δικοὺς του τοὺς ἐχθροὺς του. Ὅμως τὴ θηριώδη γνώμη, τὴν ἀσπλαχνη καρδιά, τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ τὴν κερδίσει, τίποτε δὲν τὴν σύρει πρὸς τὰ ἐπάνω, ὅταν ἔχει πέσει στὰ βᾶθη τῶν κακῶν.

6. Τί ἔγινε λοιπὸν στὴ συνέχεια; Τοὺς ἔπιασε μανία ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου σώματος. Πολεμοῦν μὲ μανία ἐναντίον τῆς ἰαματικῆς λάρνακας. Διώχνουν τὸ θεραπευτήριον οἱ ἄρρωστοι, οἱ τυφλοὶ τὸν χειραγωγό τους, οἱ μῦνες τὸν φωτοδότη τους, οἱ ναυαγοὶ τὸν κυβερνήτη, οἱ ὀδηγοῦμενοι στὸν θάνατο τὸν ζωοδότη. Καὶ αὐτὸ μὲ ποιὸν τρόπο; Τὸν ρίχνουν στὴ θάλασσα, γιὰ νὰ μὴ ὑπάρξει κανένας πού θὰ εὐεργετηθεῖ ἀπὸ αὐτόν. Γιατὶ τέτοιο εἶναι τὸ πάθος τῶν φθονερῶν, ὥστε νὰ μὴ ἀνέχονται ἢ ἐθελοντικὴ ἀπώλεια νὰ γίνει σωτηρία τῶν ἄλλων.

Ἄλλὰ Ἐκεῖνος πού μέσω τοῦ Δαβὶδ ἀπὸ πολὺ παλαιὰ εἶχε ἀναφωνήσει, «οἱ ὁδοὶ σου ἦταν στὴ θάλασσα, καὶ οἱ δρόμοι σου πάνω σὲ πολλὰ νερά, καὶ τὰ ἴχνη σου παρέμεναν ἀγνωστα»⁶, ἔτοιμάσε καὶ στὴν περίπτωσιν αὐτὴ τὸν ὑγρὸ δρόμο γιὰ τὴ λάρνακα. Καὶ ὁ μεγάλος Πέτρος φάνηκε νὰ περπατᾷ στὴ θάλασσα, ὅταν τὸν κάλεσε ὁ Χριστὸς πρὸς τὸ μέρος του. Τὸ ἴδιο ὁ θεῖος Βαρθολομαῖος ἐδῶ τὸ ἔδειξε περπατώντας μὲ τὴ λάρνακα πού ἔφερε τὸ λείψανό του. Τί θαῦμα ἀλήθεια! τί μεγαλοῦργημα! Γιατὶ, ξεκινώντας ἢ λάρνακα ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, μαζὶ μὲ ἄλλες τέσσερις, πού κι' αὐτὲς ρίχθηκαν γιὰ τὰ ἴδια θαύματα, καὶ διαπλέοντας τὴν ἴδια θάλασσα, πήγαιναν μπροστὰ οἱ λάρνακες τῶν τεσσάρων, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο συνόδευαν τὸν Ἀπόστολο, παρακάμπτοντας τὴ Σικελία, κοντὰ στὸ νησι πού λεγόταν Λίπαρη,

6. Ψαλμ. 76, 20.

κάδε ἐπισκοποῦντος ὀσιωτάτου Ἀγάθωνος ὁρῶμεναι. Τίς ἠκουτί-
 σθη τηλικούτον τερατούργημα; τίς ἐδιδάχθη τηλικαύτην θαυμα-
 τουργίαν; Θαῦμα ἐν θαύματι· λιπαρεῖ γὰρ οἶον ἢ φερώνυμος νῆσος,
 τοιαῦτα τυχὸν πρὸς αὐτὸν ἀλαλήτοις φωναῖς ἐπιδοῶσα. Δεῦρο
 5 πρὸς με τὴν πτωχεύουσαν ὁ τρισόλβιος θησαυρὸς τοῦ παναγίου
 Πνεύματος· δεῦρο πρὸς με τὴν ἀγέραστον ὁ πολυτίμητος μαργαρί-
 τῆς· δεῦρο πρὸς με τὴν δυσωπήτριαν ὁ παρ' ἄλλων ἀποπεμπόμενος
 ἀνομότατα· ἐνοικίσητί μοι, καὶ πολοικισθήσομαι· πολιοῦχῆσόν με,
 καὶ πολυανθρωπισθήσομαι· ὀνοματίσητί μοι, καὶ πανταχοῦ ἐξη-
 10 χηθήσομαι· οἱ ἄλλοι σὲ τὸν φωστῆρα ἀπώσαντο, ἀλλ' ἐγὼ σου τοῦ
 φάους ἐφίεμαι ἢ στυγνάζουσα· οἱ ἄλλοι σου τῆς τραπέζης τῶν ζών-
 των λόγων ἀπολελεύκασιν, ἀλλ' ἐγὼ σου τῶν λειψάνων ὡς κινά-
 ριον ψυχίσασθαι γλίχομαι.

ζ'. Πρὸς ταῦτα ὥσπερ τινὰς δορυφόρους, ἄλλον ἀλλαγῶ τῶν
 15 μαρτύρων εἰς τοῦπίσω παραπεμπάμενος ὁ Ἀπόστολος, τὸν μὲν
 Παπίνον τοῦνομα εἰς Μειλὰ τὴν πόλιν Σικελίας, τὸν δὲ ἐν Μεσσήνῃ
 Λουκιανὸν τῇ κλήσει· ἐκάτερον αὐτὸν τε ἐν τῇ Καλαβρίτιδι γαίᾳ· Γρη-
 γόριον μὲν ἐν Κολύμνῃ τῇ πόλει, Ἀκάκιον δὲ εἰς Κάλας καλουμέ-
 νην, ὡς ἂν ἕκαστος ἐν ἐκάστη ἢ προασπιστῆς τῶν οἰκητόρων, οἵπερ
 20 καὶ μέχρι τήμερον διαλάμπουσιν ταῖς ἐπικουρίαις· αὐτός, ὡς ἂν τις
 βασιλεὺς οἰκείας ἀναπαύλης μεταληψόμενος, προσώρμησε τῇ κα-
 λούσῃ, ὑπεδέχθη περιφανῶς πολλοῖς λαμπτήρσιν, εὐωδίαις τε καὶ
 ὕμνολογίαις, ἀπάντων τῶν ἐκεῖσε ὑπαντησάντων ἐν ἀγαλλιάσει. Τὸ
 δὲ ἐξῆς οὐ προήει ἢ λάρναξ· οἱ μὲν γὰρ εἶλκον, ἢ δὲ ἦν ἀκίνητος
 25 διεδέξατο τὸ περιχαρὲς ἢ λύπη· ἐν ἀπορίᾳ ὁ λαός, ἐπέτυχε τὸ ἐξευ-
 ρεθὲν· «Ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν»· δύο τοίνυν
 δαμάλεσιν ἀγναῖς ἀναληφθεῖσα ἀπετέθη, ἔνθα ὁ ἱερός αὐτοῦ οἶκος
 αὐτίκα ἐνιδρύνθη· καὶ ἅμα τῶ ἀπαρτισμῶ, καὶ τὸ θαῦμα ἐξαίσιον.
 Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ καλούμενος Βουλκάνος, ἐχέκολλος ὢν σχεδὸν τῇ
 30 νήσῳ, βλαπτικὸς ὑπῆρχεν τοῖς περιοίκοις, ἀπῶστο ἀορασία καὶ
 οἶον ἀποσυρεῖς ὑπεξέστη σταδίους ἑπτὰ πρὸς πόντον τοῦ παρασυρ-
 μοῦ ὥσπερ ποταμίου ῥεύματος μέχρι τῆς σήμερον τὸ θαῦμα ἀνακη-
 ρύττοντος

7. Ψαλμ. 144, 18.

8. Ἡφαιστειογενῆς νησίδα νοτιότερα τοῦ νησιοῦ ποῦ σήμερα λέγεται Λίπαρις (βόρεια τῆς Σικελίας).

θεάθηκαν με ἀποκάλυψη τοῦ τότε ἐπισκόπου, τοῦ ὀσιώτατου Ἀγάθωνα. Ποιὸς ἄκουσε τόσο ἀπίστευτο πρᾶγμα! Ποιὸς διδάχθηκε τόσο μεγάλο θαῦμα! Γιατὶ κατὰ κάποιον τρόπο τὸν ἐκλιπαρεῖ τὸ συνώνυμο νησί φωνάζοντας πρὸς αὐτὸν μὲ ἀλάλητες φωνῆς περίπου τὰ ἑξῆς: "Ἐλα σ' ἐμένα τὸ φτωχὸ σὺ ὁ τρισευτυχισμένος θησαυρὸς τοῦ παναγίου Πνεύματος." Ἐλα σ' ἐμένα τὸ ἀγέραστο σὺ ὁ πολύτιμος μαργαρίτης. "Ἐλα σ' ἐμένα πού σέ ἱκετεύω, σὺ πού ἀπὸ ἄλλους διώχθηκες παρὰ νομα. Κατοίκησε σέ μένα, καὶ θὰ ἀποκτήσω πολλοὺς κατοίκους. Γίνε πολιοῦχος μου, καὶ θὰ γίνω πολυάνθρωπο. Δῶσε μου τὸ ὄνομά σου, καὶ θὰ ἀπλωθεῖ τὸ ὄνομά σου παντοῦ. Οἱ ἄλλοι ἔδιωξαν ἐσένα τὸν φωστήρα, ἐγὼ ὅμως πού ἔχω ὄψη σκοτεινὴ ἐπιθυμῶ τὸ φῶς σου. Οἱ ἄλλοι ἀπόλαυσαν τὴν τράπεζα τῶν ζωντανῶν σου λόγων, ἐγὼ ὅμως ἐπιθυμῶ νὰ χορτάσω σὰν σκυλάκι μὲ τὰ ψίχουλα τῶν λειψάνων σου.

7. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ ὁ Ἀπόστολος, ἀφοῦ ἔστειλε τοὺς ἄλλους μάρτυρες σὰν δορυφόρους, τὸν καθένα σὲ ἄλλο μέρος, ἐκεῖνον πού εἶχε τὸ ὄνομα Παπίνος στὴν πόλη τῆς Σικελίας Μειλά, τὸν ὀνομαζόμενον Λουκιανὸ στὴ Μεσσηνίη, καὶ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς ἄλλους δύο στὴ χώρα τῆς Καλαβρίας, τὸ Γρηγόριο στὴν πόλη Κολύμνα, καὶ τὸν Ἀκάκιο στὴν πόλη πού λεγόταν Κάλας, ὥστε ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς νὰ εἶναι στὴν κάθε μιὰ ὑπερασπιστὴς τῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι καὶ μέχρι σήμερα διακρίνονται γιὰ τὶς βοήθειες του. Τότε ὁ ἴδιος, σὰν κανένας βασιλιάς, γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ἡσυχία του, μπῆκε στὸν ὄρμον τῆς πόλης πού τὸν καλοῦσε, ἢ ὅποια τὸν ὑποδέχθηκε ἐπίσημα μὲ πολλοὺς πυρσοῦς, καὶ μὲ εὐδίες καὶ ὑμνολογίες, καὶ ὅλοι τὸν ὑποδέχθηκαν γεμάτοι ἀπὸ ἀγαλλίαση. Ὅμως ἀπὸ τὸν ὄρμον ἢ λάρνακα δὲν προχωροῦσε. Ἐνῶ δηλαδὴ αὐτοὶ τὴν τραβοῦσαν, ἐκεῖνη ἔμενε ἀκίνητη. Τὴ χαρὰ ὅλων τὴ διαδέχθηκε ἡ λύπη. Ὁ λαὸς μέσα στὴν ἀπορία του βρῆκε τὴ λύση: «Γιατὶ ὁ Κύριος εἶναι κοντὰ σ' αὐτοὺς πού τὸν ἐπικαλοῦνται»⁷. Ἀφοῦ λοιπὸν σηκώθηκε μὲ δύο δαμάλες ἀγνές, τοποθετήθηκε ἐκεῖ, ὅπου ἀμέσως χτίστηκε ὁ ἱερὸς ναὸς του. Καὶ μόλις ὀλοκληρώθηκε ὁ ναὸς, ἔγινε καὶ τὸ ἐξαίρετο ἐκεῖνο θαῦμα. Ἐπειδὴ ὁ λεγόμενος Βουλκάνος⁸, πού ἦταν σχεδὸν κολλητὸς στὸ νησί Λίπαρη, ἔβλαπτε τοὺς περίοικους, ἀπωθήθηκε, κατὰ τρόπον ἀόρατο, καί, σὰν νὰ παρασύρθηκε ἀπὸ ρεῦμα ποταμοῦ, ἀπομακρύνθηκε κατὰ ἑφτά στάδια⁹ στὸ ἀνοιχτὸ πέλαγος, πρᾶγμα πού μέχρι σήμερα διαλαλεῖ τὸ θαῦμα.

9. Περίπου χίλια τριακόσια μέτρα.

ἡ. Τὰ μετέπειτα ὅσα καὶ ἡλίκα τεθαυματούργηκεν, ἢ θαυμα-
τουργῶν ἔστι πρὸς τοὺς πίστει φοιτῶντας μέχρι τοῦ δεῦρο ἐν διαφό-
ροις νόσοις καὶ μαλακίαις ἐνισχημένους, οὔτε πρὸς ἡμῶν τὸ λέγειν,
διὰ τὸ μακρογορές, οὔτε πρὸς τοὺς ἀκούοντας τὸ ἀπειθὲς ἐνέχυρον,
5 τοῦ ἐνὸς τὰς περὶ τῶν ἄλλων συγκαταθέσεις ἔχοντος. Ἀλλά·

Χαίροις, ὦ μάκαρ μακαρίων τρισμακάριστε Βαρθολομαῖε.

Χαίροις, τὸ θεοεἶκελον μίμημα τοῦ καλοῦ διδασκάλου.

Χαίροις, τὸ θεοφεγγὲς ἀγλάϊσμα τῆς σεπτῆς Ἐκκλησίας.

Χαίροις, τὸ εὐηχέστατον ὄργανον τῆς τοῦ Πνεύματος μελωδί-

10 ας.

Χαίροις, τὸ πολύχωρον καὶ γλυκύκαρπον κλῆμα τῆς τοῦ Χρι-
στοῦ ζωηρᾶς τε καὶ πατρογεωργήτου ἀμπέλου.

Χαίροις, ὁ ἀξιόχρεως θεράπων τοῦ Δεσπότητος τῶν ἀπάντων.

Χαίροις, ὁ ἀξιοπόθητος φίλος τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου.

15 Χαίροις, ὁ σοφόρειθρος καὶ πολύαρδος ποταμὸς τοῦ νοητοῦ
παραδείσου.

Χαίροις, ὁ ἐμπειροθήρατος ἄλιεὺς τῶν λογικῶν ἰχθύων.

Χαίροις, ὁ θεοδύναμος τραυματιστῆς τοῦ ληστεύσαντος τὸν
κόσμον διαβόλου.

20 Χαίροις, ὁ πολυφανῆς καὶ κοσμοφανῆς ἑωσφόρος τῆς θεολο-
γίας.

Χαίροις, ὁ θεοφανῆς καὶ πυροειδῆς στύλος τῆς Ὁρθοδοξίας.

Χαίροις, ὁ ἐξ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς θαλαττοβαδίσας παραδό-
ξως.

25 Χαίροις, παμφαέστατε ἥλιε τῆς οἰκουμένης.

Χαίροις, πολύγλωττον στόμα τῆς θεοσοφίας.

Χαίροις, ἀεναόβρουτε πηγὴ τῶν ἰαμάτων.

Χαίροις, διωκτῆρ φοβερῶτατε τῶν δαιμόνων.

Χαίροις, τῆς Ἀρμενίας τὸ πολύευκτον ἐγκαλλώπισμα

30 Χαίροις, τῆς Λιπάρεως τὸ ἀσπασίαστον καὶ πολυπροσκύνητον
αὔχημα

Χαίροις, ὁ τὴν θάλασσαν καθαγιάσας ταῖς πορευτικαῖς μετα-
βάσει.

8. Τὸν ἀριθμὸ τῶν θαυμάτων ποὺ ἔκανε καὶ ἔξακολουθεῖ νὰ κάνει σ' αὐτοὺς ποὺ πηγαίνουν μὲ πίστη μέχρι τώρα, καὶ θεραπεύονται ἀπὸ διάφορες ἀρρώστιες καὶ ἀδυναμίες σωματικές, οὔτε ἐγὼ μπορῶ νὰ τὸν ἀπαριθμήσω, γιατί θὰ χρειασθεῖ νὰ μακροηορήσω, οὔτε καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἀκοῦνε ἢ ἀπείθειά τους ἀποτελεῖ ἐγγύηση, ἐπειδὴ ὁ ἕνας δὲν συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἄλλους. Ἄλλά·

Χαῖρε, μακάριε τῶν μακαρίων, τρισμακάριστε Βαρθολομαῖε.

Χαῖρε, θεοειδῆς μίμηση τοῦ καλοῦ διδασκάλου.

Χαῖρε, τὸ κόσμημα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ποὺ ἐκπέμπεις φῶς θεϊκό.

Χαῖρε, τὸ πιὸ εὐήχο ὄργανο τῆς μελωδίας τοῦ Πνεύματος.

Χαῖρε, τὸ εὐρύχωρο καὶ πολυκαρπο κλῆμα τῆς ζωντανῆς καὶ καλλιεργημένης ἀπὸ τὸν Πατέρα ἀμπέλου τοῦ Χριστοῦ.

Χαῖρε, ἀξιόπιστε δοῦλε τοῦ Δεσπότη τῶν ὅλων.

Χαῖρε, ἄξιε φίλε τοῦ ἐπουράνιου νυμφίου.

Χαῖρε, ποταμὲ τοῦ νοητοῦ παραδείσου μὲ τὰ σοφὰ καὶ πλούσια νάματά σου.

Χαῖρε, ἔμπειρε ψαρά τῶν λογικῶν ψαριῶν.

Χαῖρε, θεοδύναμε τραυματιστὴ τοῦ διαδόλου ποὺ ληστεύει τὸν κόσμο.

Χαῖρε, ἔμπειρε ρήτορα τῆς ἀληθινῆς σοφίας.

Χαῖρε, αὐγερινὲ τῆς θεολογίας ποὺ φωτίζεις τόσο πολὺ ὅλο τὸν κόσμο.

Χαῖρε, σὺ ὁ θεοφεγγῆς καὶ πυρίμορφος στύλος τῆς Ὁρθοδοξίας.

Χαῖρε, σὺ ποὺ βάδισες στὴ θάλασσα ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ μέχρι τὴ δύση κατὰ τρόπο θαυματουργικό.

Χαῖρε, ἦλιε τῆς οἰκουμένης ποὺ φωτίζεις τὸ σύμπαν.

Χαῖρε, πολυγλωσσο στόμα τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ.

Χαῖρε, αἰώνια πηγὴ ποὺ ἀναβρύεις ἰάσεις.

Χαῖρε, φοβερῶτατε διώκτη τῶν δαιμόνων.

Χαῖρε, πολυπόθητο κόσμημα τῆς Ἀρμενίας.

Χαῖρε, τὸ πολυπόθητο καὶ πολυπροσκύνητο καύχημα τῆς Λίπαρης.

Χαῖρε, σὺ ποὺ ἁγίασες τὴ θάλασσα μὲ τὶς πορεῖες σου πάνω σ' αὐτή.

Χαίροις, ὃ τὴν γῆν καταπορφυρώσας τῇ ἐρυθρότητι τῶν παναγίων αἱμάτων σου.

Χαίροις, ὃ τὸν ἀέρα κατευωδιάσας ταῖς ἱεροπνεύστοις θεορρημοσύναις σου.

5 Χαίροις, ὃ εἰς οὐρανοὺς φοιτήσας καὶ τοῦ ὁμοστοίχου θιάσου μεσόχορος ἐκλάμπτων ἐν ἀπροσίτῳ δόξης λαμπρότητι, ἐν ἀγαλλιάσεως ἀκορέστῳ θυμηδία.

Αὐτόθεν ἡμᾶς ἐποπτεύοις εὐμενέστατα· αὐτόθεν εὐλογοῖς τοὺς σὲ μακαρίζοντας αὐτόθεν δοξάζοις τοὺς σὲ ἀναμέλλοντας· αὐτόθεν ὁμονοοῖς τὴν οἰκουμένην εἰρηνεύουσαν· ἱερεῖς δικαιοσύνην ἐν ὁσιότητι ἀμπέχεσθαι, βασιλεῖς ἀγαθοεργίαν ἐν ὀρθοδοξία κατὰ βαρβάρων ὀπλίζεσθαι· μονάζοντας πολιτείαν τὴν ἰσάγγελον ἀκαπήλευτον διασώζεσθαι· ἄνδρας γυναιξί, καὶ ἔμπαλιν, νόμῳ τῷ προσήκοντι φυλάττεσθαι· πατράσιν υἱοῖς, δούλοις δεσπότης, ἄρχουσιν 15 ἄρχομένοις, δανεῖζουσιν, ὀφείλουσι, συναλλάσσουσιν, ὠνουμένοις, πᾶσι τᾶ τῆς εὐνοίας ἐπιλεύσει τελεία τοῦ κοινού, καὶ εὐαρεστήσει Θεοῦ ὀφειλόμενα πρυτανευόμενος· καὶ μέντοι τῶν τροφίμων τῆς καλλώπιζομένης Λιπάρεως, τοῦ ποιμένος τε καὶ τοῦ πομνίου, τοῦ ἐπικτίσαντός σου τὸ ἱερὸν τέμενος, καὶ τοῦ ὑμνήσαντός σε διὰ βρα- 20 χέως ἄγαν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ παντοκράτορι Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

Χαῖρε, σὺ ποὺ κατακοκκίνισες τὴ γῆ μὲ τὸ χρῶμα τῶν πανάγιων αἱμάτων σου.

Χαῖρε, σὺ ποὺ εὐωδίασες τὸν ἀέρα μὲ τὰ θεόπνευστα κηρύγματα σου.

Χαῖρε, σὺ ποὺ ἀνέβηκες στοὺς οὐρανοὺς, καὶ λάμπεις στὴ μέση τῆς χορείας τοῦ ἰσότημου θιάσου μὲ ἀπλησίαστη δόξα, μὲ ἀκόρεστη φαιδρότητα ἀγαλλίασης.

Ἐκκεῖ ψηλὰ εἶθε νὰ μᾶς παρακολουθεῖς μὲ πολλὴ εὐμένεια. Ἐκκεῖ νὰ μᾶς εὐλογεῖς ἡμᾶς ποὺ σὲ μακαρίζουμε. Ἐκκεῖ νὰ δοξάζεις ἡμᾶς ποὺ σὲ ἀνυμνοῦμε. Ἐκκεῖ νὰ μονοιάζεις τὴν οἰκουμένη εἰρηνεύοντάς την. Τοὺς ἱερεῖς νὰ ντυθοῦν μὲ δικαιοσύνη καὶ ἀγιότητα. Τοὺς βασιλεῖς νὰ ὄπλισθοῦν μὲ ἀγαθοεργία, μέσα στὴν Ὁρθοδοξία, ἔναντιον τῶν βαρβάρων. Τοὺς μοναχοὺς νὰ διατηρήσουν τὴν ἰσαγγελη ζωὴ τους ἀκατήλευτη. Τοὺς ἄνδρες πρὸς τὶς γυναῖκες, καὶ ἀντίστροφα, νὰ φυλάξουν τὸν νόμο ποὺ πρέπει. Στοὺς πατέρες καὶ γιούς, στοὺς δούλους καὶ κυρίους, στοὺς ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενους, σ' αὐτοὺς ποὺ δανερίζουν καὶ χρεωστοῦν, σ' αὐτοὺς ποὺ πωλοῦν καὶ ἀγοράζουν, σὲ ὅλους ρύθμισε αὐτὰ ποὺ ὀφείλουν κατὰ τρόπο εὐνοϊκὸ μὲ τὴν τέλεια συναίνεση καὶ εὐαρέστηση τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδιαιτέρα τῶν κατοίκων τῆς Λίπαρης, τοῦ ποιμένα καὶ τοῦ ποιμνίου τῆς, ποὺ σοῦ ἔκτισαν τὸν ἱερὸ ναό, καὶ αὐτοῦ ποὺ σὲ ἐξύμνησε πάρα πολὺ σύντομα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὅποιο πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, μαζὶ μὲ τὸν παντοκράτορα Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

I.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΑ
ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

α. Ῥήτοροι μὲν καὶ σοφισταῖς ἢ πᾶσα σπουδῇ, οὐ τοῦ ἀληθοῦς ἐπιτυχεῖν καθιοῦσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὸ γράφειν, ἀλλ' ὥστε λαμπρῶναι τὴν φράσιν καὶ συντεμεῖν τὸ ἔπος, κἀντεῦθεν ἐπαῶραι τὸ διήγημα πρὸς γαργαλισμὸν τῶν ἀκουόντων. Θέλγουσι γὰρ ταῖς εὐεπίαις, 5 καὶ παραλογίζονται ταῖς πιθανότησιν, ὀλίγα τοῦ ἀψευδοῦς φροντίζοντες, ἅτε δοξήθηρες ὄντες καὶ ἀνθρωπαρεσκεία δουλούμενοι· οἷς δὲ ἀληθείας ἔρωσ, τὸ ὄν εἰπεῖν καὶ τὸ ἀληθὲς πρεσβεῦσαι, κἀν μὴ τὸ γλαφυρὸν καὶ εὐφραδὲς ἔχοιεν ὁ λόγος· ἐπειδὴ γὰρ κάλλους ἀληθείας ἐφίενται, παραπετάσμασιν ἐοικόσι ταῖς φράσεσι χαίρειν φαί- 10 ουσιν, ὅπερ ἐστὶν σοφίας τῆς ὄντως εὔρεμα. Οὕτω δήπουθεν κἀγώ, ὁ βραχὺς καὶ νῶ καὶ λόγῳ καὶ πνεύματι, τὸν ἐμὸν Πατέρα ἐπαινέσομαι, οὐκ ἐκείνῳ χαριζόμενος τὴν εὐφημίαν· τίς γὰρ καὶ χάρις τῷ μηδενὶ τερπομένῳ τῶν τῆδε, ἥδη τὴν ὑπερκόσμιον λαχόντι λῆξιν, ἧς πᾶς ἐπιτυχὼν διαγελαῖ τὰ παρόντα, ὡς μηδενὸς ἐν αὐτοῖς ὄντος στα- 15 σίμου τε καὶ μακαρίου, ἀλλ' ἴσα σκιαῖς παρατρέχοντος, καὶ ἄνθεσιν ἡρινοῖς ἀπομαραινομένου; Ἄλλως τε, εἰ ἔτι ὑπὲρ γῆν ὢν, ἀνάξιον ἑαυτὸν ἠγεῖτο καὶ τοῖς ἀπλῶς μονασταῖς ἐγκατατάττεσθαι, ὅπερ ἦν ἄκρας ταπεινοφροσύνης δεῖγμα καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης ψυχῆς προ- τέρημα, πῶς ἂν μετελθὼν τῶν ἐνθένδε καὶ ἐν τοῖς ἀκηράτοις γενό- 20 μενος, ἐνθα κενῆς δόξης οὐδεμία ἔφφεις, ταύτης ἐκζητήσειεν παρ' ἡμῶν διὰ τῶν ἐπαίνων ἐπιτεύξασθαι;

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ
ΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1. Οἱ ῥήτορες καὶ οἱ σοφιστές, ὅταν κάθονται νὰ γράψουν, ὅλη ἡ προσπάθειά τους δὲν εἶναι νὰ βροῦν τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ νὰ ἐξωραΐσουν τὸν λόγο τους καὶ νὰ τοῦ δώσουν μιὰ συγκεκριμένη μορφή, ὥστε νὰ ἐξυψώσουν τὴ διήγηση, γιὰ νὰ συγκινήσουν ἐκείνους πού τὴν ἀκοῦνε. Γιατὶ γοητεύουν μὲ τὶς καλλολογίες, καὶ παραλογίζονται μὲ τὶς πιθανολογίες, φροντίζοντας πολὺ λίγο γι' αὐτὸ πού εἶναι ἀληθινό, ἐπειδὴ εἶναι κυνηγοὶ τῆς δόξας καὶ ὑποδουλωμένοι στὴν ἀνθρωπαρέσκεια. Ἀντίθετα, ἐκεῖνοι πού ἀγαποῦν τὴν ἀλήθεια, προσπαθοῦν νὰ ποῦν αὐτὸ πού εἶναι πραγματικὸ καὶ νὰ κάνουν νὰ προτανεύσει ἡ ἀλήθεια, ἔστω καὶ ἂν ὁ λόγος τους δὲν ἔχει γλαφυρότητα καὶ εὐφράδεια. Καὶ ἐπειδὴ θέλγονται ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ἀλήθειας, ἀπορρίπτουν τὶς φράσεις πού μοιάζουν μὲ παραπετάσματα, καὶ πού ἀποτελεῖ ἐφεύρεση τῆς πραγματικῆς σοφίας. Κάπως ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐγώ, πού εἶμαι μικρὸς καὶ στὸ μυαλὸ καὶ στὸν λόγο καὶ στὸ πνεῦμα, θὰ ἐπαινέσω τὸν πατέρα μου, χωρὶς νὰ τοῦ προσφέρω ὡς χάρη τὸν ἔπαινο. Ἄλλωστε τί νόημα ἔχει ἡ χάρη σὲ ἐκεῖνον πού δὲν εὐχαριστιέται μὲ τίποτε ἀπὸ τὰ ἐδῶ, ἀφοῦ ἤδη κέρδισε τὸ ὑπερκόσμιο τέλος, τὸ ὁποῖο ὅποιος τὸ ἐπιτύχει περιγελᾷ τὰ παρόντα, ἐπειδὴ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι σταθερὸ καὶ μακάριο, ἀλλὰ προσπερνᾷ σὰν σκιὰ καὶ μαραίνεται σὰν ἀνοιξιὰτικο λουλούδι; Ἐξ-ἀλλου, ἂν ὅσο βρισκόταν πάνω στὴ γῆ θεωροῦσε ἀνάξιο τὸν ἑαυτό του νὰ συγκαταριθμεῖται ἀκόμα καὶ μεταξὺ τῶν ἀπλῶν μοναχῶν, πράγμα πού ἦταν δεῖγμα ἄκρας ταπεινοφροσύνης καὶ προτέρημα ἐκείνης τῆς ἁγίας ψυχῆς, πῶς τώρα πού ἔφυγε ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ πῆγε στὰ αἰῶνια, ὅπου δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἐπιθυμία τῆς κενῆς δόξας, ἦταν δυνατό νὰ ἐπιδιώκει νὰ τὴν ἐπιτύχει μὲ τοὺς δικούς μας ἔπαινους;

β. Ἄλλ' ὅτι χρέος ἔμοι εἶπερ τινὶ ἄλλῳ δικαιοτάτον, ὀφείλοντι μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ὅπως οὖν, καὶ ὑπ' ἐκείνου πόρων τε καὶ ἐπιμελειῶν προσόντος μοι λόγου, οἷά τινα ἀμοιβῆν, τῷ Πατρὶ τὸν λόγον ἀναθήσειν, καίτοι συννοῶν ὅτιπερ ὁ πατρικὸς ἔ-
 5 παινος εἰς υἱοῦ δόξαν ἀναφέρεται, κατὰ εἰπόντα σοφόν, «ἡ δόξα ἀνθρώπου ἐκ τιμῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ», οὐ μὴν διὰ τοῦτο, ὡς ἂν τις οἰηθείη ἐπαινέσων, εἰδὼς πάλιν, ὡς ἕκαστος, εἰ οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ τὸ εὐκλεές ἔχοι, εὐκλεέστερος ἂν εἶη καὶ πατρόθεν δόξαν ἐραυσιζόμενος· εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὀνίνησιν τὸ πατρικὸν γέρας τὸν ἀ-
 10 κλεῖν τε καὶ ἀγέραστον, οἷος ἐγὼ φαίνομαι. Ἄλλ' ὅτι οὐχ ὄσιον, ὑπὸ τὸν τῆς σιγῆς μόδιον θεῖναι, καθάπερ τινὰ λύχνον ἀείφωτον, μαρμαρύσσοντα, θαρρῶ λέγειν, οὐ τῷ δεῖνι καὶ δεῖνι, ἀλλὰ σχεδὸν εἰπεῖν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπεὶ οὖν λυσιτελῆς ἡμῖν καὶ ὑπόχρεος κατὰ τοῦ ἐδείχθη ὁ λόγος, ἔχων μετὰ ἀληθοῦς καὶ τὸ
 15 χρήσιμον ἠλίκον, φέρε ἐκεῖθεν ἀπαρξώμεθα τῶν ἐγκωμίων, ὅθεν καὶ προεπωδέστατον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

γ. Πατέρες μὲν τῷ μακαρίῳ Πλάτωνι Σέργιος καὶ Εὐφημία, ὧν τὸ εὐγενές ἐπίσημον, καὶ ὁ τρόπος οὐκ ἀγενέστερος ἤθεσι χρηστο-
 20 τέροις ἀναστρεφόμενοι καὶ οἰκουριῶν ἐπιμελείαις τὰ ἐνόντα ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς αὖξοντες, καὶ ζηλωτοὶ διὰ ταῦτα συγγενεῦσιν ὑπάρχοντες, οἷς μετὰ τῶν ἄλλων μέγιστον ἐγκώμιον καὶ εὐτεκνίας δώρημα. Φέρουσι γὰρ ὥσπερ τινὰ εὐθυγενῆ βλαστόν, σὺν δυσὶ θυγατρᾶσι, τὸν νῦν ἐπαινούμενον, οὐδὲ αὐταῖς ἀκλεέσιν ὀφθείσαις, ὧν πολ-
 25 λὰ καὶ καλὰ τὰ διηγήματα, τῆς μὲν ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ διαπρεψάσης, τῆς ἐξ ἧς καὶ ἡμεῖς, κἂν τῷ μοναδικῷ τάγματι διαλαμπύσσης Ἐπειδὴ δὲ ἐνέσκηψε κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὀργὴ οὐράνιος (ἄγει με

2. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔχω χρέος, πολὺ πῖο δίκαιο ἀπὸ κάθε ἄλλον, ἐγὼ πού μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ὀφείλω, κατὰ κάποιον τρόπο, καὶ τὸν λόγο πού ἔχω μὲ τοὺς κόπους καὶ τὶς φροντίδες ἐκείνου, σὰν μιὰ ἀμοιβὴ νὰ τοῦ ἀφιερῶσω τὸν λόγο, ἂν καὶ βέβαια κατανοῶ, ὅτι ὁ ἔπαινος τοῦ πατέρα ἀποβλέπει στὴ δόξα τοῦ γιοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν σοφὸ πού εἶπε, «Ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου πηγάζει ἀπὸ τὸ καλὸ ὄνομα τοῦ πατέρα του»¹, χωρὶς φυσικὰ νὰ φθάσω νὰ τὸν ἐπαινέσω γι' αὐτό, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ νομίσει κανεὶς, ἀφοῦ γνωρίζω ἐπίσης, ὅτι ὁ καθένας, ἐὰν ἔχει ἐκ φύσεως καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του τὴ δόξα, θὰ μπορούσε νὰ γίνεῖ πῖο ἔνδοξος, παίρνοντας καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του δόξα. Ἄν δὲν συμβαίνει αὐτό, σὲ τίποτε δὲν ὠφελεῖ ἢ φήμη τοῦ πατέρα τὸν ἄδοξο καὶ χωρὶς τιμῆ, ὅπως εἶμαι ἐγώ. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ βάζουμε κάτω ἀπὸ τὸ μῶδιο τῆς σιωπῆς, σὰν κάποιο λυχνάρι πού φωτίζει αἰώνια, ἐκείνον τὸν ἐνάρετο, ἀλλὰ πρέπει νὰ τοποθετεῖται πάνω στὴ λογικὴ λυχνία γιὰ νὰ ἐκπέμπει τὶς ἀνταύγειές του, τολμῶ νὰ πῶ, ὄχι στὸν ἕνα καὶ στὸν ἄλλον, ἀλλὰ θὰ ἔλεγα σὲ ὅλους σχεδὸν ἐκείνους πού ἀνήκουν στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ λοιπόν, ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τὸν πνευματικὸ μου πατέρα εἶναι ὠφέλιμος καὶ χρέος, ἔχοντας μαζὶ μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ μεγάλη χρησιμότητα, ἔμπρὸς ἃς ἀρχίσουμε τὸ ἐγκώμιο ἀπὸ ἐκεῖ πού εἶναι καὶ τὸ πῖο πρέπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

3. Γονεῖς τοῦ μακάριου Πλάτωνα ἦταν ὁ Σέργιος καὶ ἡ Εὐφημία, ἀπὸ εὐγενικὴ καταγωγῆ, καὶ μὲ τρόπο ζωῆς ἐπίσης εὐγενικό. Ζώντας μὲ ἡθὴ χρηστὰ καὶ φροντίζοντας γιὰ τὸ σπίτι τους, αὕξαναν τὰ ὑπάρχοντά τους περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ γι' αὐτὸ γίνονταν παρὰ-δειγμα πρὸς μίμηση ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τους γι' αὐτά. Τὸ πῖο μεγάλο ὅμως ἐγκώμιο γι' αὐτοὺς εἶναι καὶ τὸ δῶρο τῆς εὐτεκνίας. Γιατὶ γέννησαν, σὰν ἕνα πρωτότοκο βλαστό, μαζὶ μὲ δύο θυγατέρες, αὐτὸν πού τώρα ἐγκωμιάζεται. Ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ δύο θυγατέρες ὑπῆρξαν ἄδοξες, γιὰ τὶς ὅποιες ὑπάρχουν πολλές καὶ καλὲς διηγήσεις, ἀπὸ τὶς ὅποιες ἢ μία διέπρεψε στὸν κοινωνικὸ βίον, ἐνῶ ἢ ἄλλη, ἀπὸ τὴν ὁποία γεννήθηκα καὶ ἐγώ, διέπρεψε καὶ στὸ μοναχικὸ τάγμα. Ὅταν ὅμως ἔπεσε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οὐράνια ὄργη (γιατὶ μὲ ἀναγκάζει ἢ ἴδια ἢ ὑπόθεση νὰ

1. Σοφ. Σειρ. 3, 11.

γὰρ ταύτην δηλῶσαι ἢ ὑπόθεσις), φθορὰν ὅτι μάλιστα ἐπάγουσα πάνδημον, οὐχ ὀλίγαις μὲν ἄλλαις χώραις τε καὶ πόλεσιν μετενδημοῦσα, ὥσπερ τις αἰγυπτιακὴ μάστιξ ἐκ τῆσδε εἰς τήνδε, μάλιστα δὲ τῆ βασιλιζούσῃ Βυζαντίδι, ταύτη τοι καὶ καταλύουσι τὸν θῖον οἱ 5 ἀείμνηστοι. Οὐκ ἄκαιρον δὲ τάχα, ὠφελείας χάριν, καὶ τὸν τοῦ θανάτου τρόπον ἐπισημαῖναι· γένοιτο γὰρ ἂν τὸ διήγημα ἐκδειματουῦν τὰς ψυχὰς τῶν συνετῶς ἐπαιόντων.

δ'. Ἐωρᾶτο ἐξάπινα ἐν τοῖς ἐκάστου ἐσθήμασιν, ἐν βαφίδι ἐλαιώδει, τὸ σημεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ κατεστιγμένον, οἷα παρὰ 10 χειρὸς ὤραιογραφούσης, μᾶλλον δὲ ἐπὶ Θεοῦ δακτύλῳ καὶ ὑπέρερον. Ἐθροεῖτο ὁ ληφθεὶς, ὑπείσιν οἱ εὐθύς ὁ θάνατος· αὐθημερὸν τοῦ αὐτοῦ, καὶ νεκρὸν ἐκκομίζοντος, καὶ νεκροῦ ἐκκομιζομένου, δύο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκίμποδος, δισδύο ἐπὶ ζώου ἀχθοφόρου· φόρτοι ἀλλεπάλληλοι δυστυχῶν σωμάτων· θρηῖνοι πανταχοῦ περιηχούμενοι καὶ ἐλεεινολογίαι, ἠτόνον οἱ ἐκκομισταί, ἐσπᾶνίζον οἱ ἐνταφιασταί, ἐκλείοντο οἴκοι, ἐκενοῦντο ῥεγεῶνες, ἐπληροῦντο πολυάνδρια, διὰ μέσου δυοῖν μηνοῖν, τῆς πολυανθρώπου τε καὶ μυριοίκιδος πόλεως ἐρήμου καὶ ἀοικίστου σχεδὸν εἰπεῖν ἐποφθείσης. Ταῦτα ἐν ἡμέραις Κωνσταντίνου τοῦ δυσσεβοῦς βασιλέως, ὑφ' οὗ ἢ εἰκὼν 20 τοῦ Χριστοῦ καθυβρίσθη, εἶδωλον πλάνης ὀνομασθεῖσα παρὰ τοῦ λαοπλάνου ἐξαγίστου· μᾶλλον δὲ αὐτὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἠτιμώθη, εἴπερ ἢ τῆς εἰκόνης τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον ἀναβαίνει, καθὼς ὁ θεηγόρος ὠδέ πού φησι Βασιλείος Ταῦτα ἢ κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων δικαιοσύνη, ὡς ἂν τις εἴποι, παιδευτικὴ ῥάβδος τοῦ Θεοῦ 25 οὔ, τὴν ἄμετρον ἡμῶν κακίαν ἐπιστρεπτικῶς σωφρονίζουσα, καὶ ὁδοποιούσα τρίβον σωτηρίας τῆ ὀργῇ αὐτοῦ τοῖς εὐαισθήτως δεχομένοις τὴν νουθέτησιν. Ἐμοὶ δὲ ἐπὶ τὸν Πατέρα μεθαρμοστέος ὁ λόγος.

ε'. Καταλιμπάνεται τοιγαροῦν ἔρημος γονέων σὺν τοῖς ὁμαίμοσι, κομιδῇ παῖς τυγχάνων, ὃς προσληφθεὶς ὑφ' ἐνὶ τῶν συγγενῶν, καὶ εἰς ἡλικίαν ἠδῶσαν ἀναχθεὶς, ἀνθεὶ μὲν εὐθύς, ὥσπερ τι ἔρνος εὐθύβλαστον, ἢ ἀκμὴ τῆς νεότητος τὴν καλλίστην σύνεσιν, ἢ περ 30 δυσκατόρθωτος τοῖς ὀρφανία ἠγμένοις, οὐκ ἔχουσι τὸν ἴσα γονέων

2. Ρεγεῶνες ἦταν τὰ δεκατέσσερα τμήματα στὰ ὁποῖα χωριζόταν ἡ Ρώμη καὶ στὴ συνέχεια καὶ ἡ Νέα Ρώμη, ἡ Κωνσταντινούπολη.

τὴν ἀναφέρω), ἡ ὁποία ἔφερε ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή, πὺ μεταδιδόμενη σὲ ἄλλες χῶρες καὶ πόλεις, σὰν κάποια αἰγυπτιακὴ μάστιγα, ἀπὸ τῆ μιᾶ στὴν ἄλλη, καὶ μάλιστα στὴ βασιλεύουσα Βυζαντίδα, ἐξαιτίας αὐτῆς τελειώνουν τὴν ἐδῶ ζωὴ τους οἱ ἀείμνηστοι. Δὲν εἶναι βέβαια ἄκαιρο, γιὰ ὠφέλεια, νὰ ἀναφέρω καὶ τὸν τρόπο τοῦ θανάτου. Γιατὶ θὰ μπορούσε ἡ διήγησις νὰ ἐμβάλει φόβο μέσα στὶς ψυχὰς ἐκείνων πὺ ζοῦν μὲ σύνεση.

4. Ἐμφανίζοταν ξαφνικὰ στὰ ἐνδύματα τοῦ καθενὸς μὲ βαφὴ ἀπὸ λάδι, ζωγραφισμένο τὸ σημεῖο τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, σὰν νὰ τὸ εἶχε ζωγραφίσει χέρι πὺ ζωγράφιζε καλά, ἢ μᾶλλον σὰν νὰ ἦταν δάκτυλο τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνώτερο. Ταρρασόταν ἐκεῖνος πὺ εἶχε προσβληθεῖ, καὶ ἀμέσως ἐρχόταν ὁ θάνατος. Τὴν ἴδια μέρα αὐτὸς πὺ μετέφερε νεκρὸν, μεταφερόταν καὶ αὐτὸς νεκρὸς, δύο πᾶνω στὸ ἴδιο φορεῖο, δυὸ φορὲς δύο πᾶνω σὲ ζῶο μεταφορικῶ. Ἀλλεπάλληλα δηλαδὴ φορτώματα δυστυχησμένων σωμάτων. Θρηνοὶ παντοῦ ἀκούονταν καὶ ἀξιολύπητοι ὄδυρμοί. Ἀδυνατοῦσαν νὰ προλάβουν οἱ μεταφορεῖς, σπᾶνιζαν οἱ ἐνταφιαστὲς, ἔκλειναν σπίτια, ἀδειζαν οἱ συνοικίαις², γέμιζαν τὰ νεκροταφεῖα, καὶ μέσα σὲ δυὸ μῆνες ἢ πολυάνθρωπη καὶ μυριοκατοίκητη πόλις φαινόταν σχεδὸν ἀκατοίκητη. Αὐτὰ συνέβησαν ὅταν βασίλευε ὁ δυσσεβὴς βασιλιάς Κωνσταντῖνος³, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ὑβρίστηκε βάνουσα ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὀνομασθεῖσα εἶδωλο πλάνης ἀπὸ τὸν καταραμένο λαοπλάνο. Ἡ μᾶλλον ἀτιμάστηκε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ὁ Θεὸς μας, ἐφόσον ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνας μεταβαίνει στὸ πρωτότυπο, ὅπως λέγει ἔτσι κάπως ὁ θεολόγος Βασίλειος. Αὐτὰ ἔκανε ἡ πολὺ δίκαιη, θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεῖς, παιδευτικὴ ράβδος τοῦ Θεοῦ ἐναντίον ἐκείνων πὺ ἀμαρταναν, θέλοντας νὰ σωφρονίσει, ὀδηγώντας στὴ μετάνοια, τὴν ἀμέτρητη κακία μας, καὶ ἀνοίγοντας δρόμο σωτηρίας μὲ τὴν ὀργὴν τοῦ σ' ἐκείνους πὺ δέχονταν εὐχαρίστως τὴ νουθεσία του. Ἀλλ' ἐγὼ ἄς στρέψω πάλι τὸν λόγο μου στὸν πατέρα μου.

5. Ἐγκαταλείπεται λοιπὸν ἔρημος ἀπὸ γονεῖς καὶ ἀδέλφια, ἐνῶ ἀκόμα ἦταν πολὺ παιδί, καὶ παραλαμβάνεται ἀπὸ ἓνα συγγενῆ, καὶ ὅταν ἔφτασε στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία, ἀνθίζει ἀμέσως, σὰν ἓνα βλαστάρι ὀλοῖσιο, ἡ ἀκμὴ τῆς νεότητάς του τὴν πιὸ καλὴ σύνεση, κάτι πὺ εἶναι δυσκολοκατόρθωτο γιὰ ἐκείνους πὺ μένουν ὀρφανοί, ἐπειδὴ δὲν ἔ-

3. Πρόκειται γιὰ τὸν σκληρὸ εἰκονομάχο βασιλᾶ Κωνσταντῖνο Ε' τὸν Κοπρώνυμο (718-775).

ἐπιστατοῦντα. Καρποφορεῖ δέ, ταῖς παρ' ἑαυτοῦ σπουδαῖς τε καὶ φιλοζηλίαις, τὴν παιδευσιν τῆς νοταρικῆς μεθόδου, ὡς οὕτω τις τῶν καὶ πατρικαῖς ἐπιμελείαις προμηθευομένων, συζυγοστατῶν τε αὐτῷ προσειληφότι θεῖω τὰ βασιλικὰ χρήματα. Καὶ τοσοῦτον φα-
5 νεῖς ἐνταῦθα περιδέξιος, ὡς ὄνομα μόνον ἔχειν ἐκεῖνον τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ τὸ ἔργον γνωρίζεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα ἐπίσημον μὲν εἶναι ἐν τοῖς βασιλικοῖς ταμιεύμασιν, ἀσπαστὸν δὲ τοῖς ἄρχουσι, γνώριμόν τε καὶ αὐτῷ τῷ Καίσαρι.

ζ'. Οὕτω δὲ διαφαινόμενος, οὐ ταῖς ἀκαθέκτοις ὀρμαῖς τῆς νεό-
10 τητος προὔδωκε τὸν νοῦν, ὡς ἂν τις τῶν ἀφέντων τε καὶ ῥήξιφρόνων, ἀλλ' οἷά τις ἄριστος πωλοδάμνης αὐτὸς ἑαυτῷ γιγνόμενος, ἀπείχετο μὲν ἀσυνέτων, συνήπετο δὲ πεπαιδευμένοις, τῷ τιμαλφε-
στέρῳ συνταττόμενος, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ἀτιμοτέρῳ συνεργόμενος, καὶ τῷ καθ' ἡλικίαν προέχοντι παραζευγνύμενος, ἀλλ' οὐχὶ τῷ νεοπαγε-
15 στέρῳ συνδιαιτώμενος, καὶ πρὸς τὸ ἄναντες, καὶ τῶν ἔξωθεν τιμῶν, τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενές, ληληθότως πως ὁδοποιούμενος. Οὐ τί που συμπόταις καὶ συσσίτοις ἑαυτὸν ἐπιδιδούς κατὰ κοινὴν φιλοτη-
σίαν, ὡς εἶ τις τῶν νεανιευομένων ἐν εὐωχίαις, οὐδ' οὐ μὴν κύβοις καὶ μέθαις καταναλίσκων τὴν οὐσίαν, οἷα τὰ τῶν μαστροπῶν· σχο-
20 λαῖς δὲ ἐπιπόνοις ἐφεστῶς τῇ ζυγοστασίᾳ, κἀντεῦθεν πλοῦτον ἑαυ-
τῷ συναθροίζων, καὶ τοσοῦτον αὐξων, ὡς ἄλλην συστήσασθαι πε-
ριουσίαν, παρὰ τὴν γονικὴν κληρονομίαν ἱκανωτάτην οὔσαν. Τοῦ-
το δὲ οὐκ ἂν προσεγεγόνει, εἰ μὴ αὐταρκεῖα συνετηρεῖτο ἐν πᾶσι,
δι' ἧς καὶ σωφροσύνη ἐκαλλωπίζετο ὁ φιλόκαλος, καὶ φρονήσει
25 ἠγλαιοῦτο ὁ μειλίχιος, πόρρω θάλλων τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας,
αἷς οἱ ἄλόντες οὐ μόνον τὰ οὐκ ὄντα προσλαμβάνονται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνόητα κενοῦν εἰώθασιν.

ζ'. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Τοσοῦτος γέγονε πολλοστός τῇ συνέσει, καὶ
πυκτικὸς ταῖς ἀφορμαῖς τοῦ βίου (ὃ φιλεῖται παρὰ τῶν ἐν κόσμῳ,
30 καὶ σπουδάζεται παρὰ ἐκδιδόντων ἀνδρὶ θυγατέρα), ὡς ἔλκειν αὐτὸν ἄλλον ἄλλοθεν, καὶ τῶν ἄγαν εὐπατριδῶν τε καὶ εὐπόρων,
εἰς κοινωνίαν βίου. Ἄλλ' οὐ γὰρ ἀφήκεν αὐτὸν ὁ θεῖος πόθος, ὃν ἀνήψεν ἑαυτῷ διὰ κρείττονος ἐπιλογισμοῦ, ἐμπαγῆναι τοῖς βίου

χουν ἐκεῖνον πού θά τοὺς φροντίσει ὅπως οἱ γονεῖς του. Καὶ διακρίνεται στίς σπουδές του καὶ στὸν ζῆλο του γιὰ τὴν ἄσκησίν του στὴ γραφικὴ μέθοδο, ὅσο κανένας ἀπὸ ἐκείνους πού εἶχαν πατρικὴ φροντίδα, μετρώντας μαζί μὲ τὸν θεῖο του πού τὸν προσέλαβε τὰ βασιλικά χρήματα. Καὶ ἀποδείχθηκε τόσο πολὺ ἐπιδέξιός σ' αὐτό, ὥστε αὐτὸς μόνος νὰ εἶναι ὀνομαστός στὴν ἐπαρχία, καὶ νὰ γνωρίζει τὸ ἔργο, καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ νὰ καταλάβει ἀνώτατο ἀξίωμα στὰ βασιλικά ταμεῖα, νὰ γίνῃ ἀγαπητὸς στοὺς ἄρχοντες, καὶ γνωστὸς ἀκόμα καὶ στὸν ἴδιο τὸν Καίσαρα.

6. Καὶ ἔτσι διακρινόμενος, δὲν πρόδωσε τὸν νοῦ του μὲ τίς ἀχαλίωτες ὁρμές τῆς νεότητος, σὰν κανένας ἀπὸ τοὺς ἀκόλαστους καὶ ἄφρονες, ἀλλὰ σὰν ἄριστος ἐγκυμναστής πουλαριῶν, ἀπέφευγε τοὺς ἀπερίσκεπτους, ἀκολουθοῦσε ἀπὸ κοντὰ τοὺς μορφωμένους, τασσομένους μὲ τὸ μέρος τοῦ ἐντιμότερου, καὶ ἀποφεύγοντας νὰ σχετίζεται μὲ ἐκεῖνον πού δὲν ἔχαιρε ἐκτιμήσεως· συνδεόταν μὲ ἐκεῖνον πού ἦταν μεγαλύτερος στὴν ἡλικία, δὲν ἔκανε παρέα μὲ νεαρούς, καὶ ἀντίθετα πρὸς τὴ συνήθεια, ἀντὶ τῶν ἐξωτερικῶν τιμῶν, ἀκολουθοῦσε, κατὰ τρόπο ἀπαράτηρητο, τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς. Οὔτε ἐμπιστευόταν τὸν ἑαυτό του σὲ συμποσιαστὲς καὶ ὁμοτράπεζους, σὲ κοινὲς προπόσεις, σὰν κάποιος ἀπὸ ἐκείνους πού συμπεριφέρονται σὰν νεαροὶ σὲ φαγοπότια, οὔτε ξόδευε τὴν περιουσία του σὲ ζάρια καὶ μέθες, ὅπως κάνουν οἱ μαστροποὶ. Ἀντίθετα, ἀσχολούμενος ἐπίπονα στὸ ἔργο τοῦ ζυγιστῆ καὶ συγκεντρώνοντας ἀπὸ αὐτὸ πλοῦτο γιὰ τὸν ἑαυτό του, τὸν αὖξησε τόσο πολὺ, ὥστε ἔφθασε νὰ ἀποκτήσῃ μιὰ ἀκόμα περιουσία, πῶς μεγάλη ἀπὸ τὴν περιουσία τῶν γονέων του. Καὶ αὐτὸ δὲν θά γινόταν, ἂν δὲν ζοῦσε σὲ ὅλα μὲ αὐτάρκεια, μαζί μὲ τὴν ὁποία στολιζόταν καὶ μὲ σωφροσύνη ὁ φίλος αὐτὸς τοῦ καλοῦ, καὶ ἐτιμᾶτο γιὰ τὴ σύνεσίν του ὁ μιλίχιος, μένοντας μακριὰ ἀπὸ τίς νεανικὲς ἐπιθυμίες, ἀπὸ τίς ὁποῖες ὅσοι κυριεύονται, ὄχι μόνον δὲν ἀποκτοῦν ἐκεῖνα πού δὲν εἶχαν, ἀλλὰ συνήθως χάνουν καὶ αὐτὰ πού εἶχαν.

7. Καὶ ποιὸ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα; Ἐγίνε τόσο συνετὸς καὶ ἀσκημένος στίς προϋποθέσεις τῆς ζωῆς (πρᾶγμα πού ἐκτιμᾶται πολὺ ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς καὶ ἐπιδιώκεται ἀπὸ ἐκείνους πού δίνουν τὴ θυγατέρα τους σὲ ἄνδρα), ὥστε νὰ ἐπιδιώκουν πολλοί, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀριστοκράτες καὶ εὐπορους, τὴ συντροφιά του. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφησε ὁ θεῖος πόθος, τὸν ὁποῖο εἶχε ἀνάψει μέσα του μὲ τὴν καλύτερη ἐπιλογή, νὰ

τέλμασιν· καὶ γὰρ ἦν ἀναγνώσει προσέχων ἀντὶ παιγνίων, ἐν τε ἐκκλησίαις προσεδρεύων ἀντὶ θεάτρων, καὶ ἐν σεμνίοις ἀναστρεφόμενος ἀντὶ ἀσέμνων καταγωγίων, καί γε τὸ ἀξιεπαινετώτερον, ἐξαγορεύσεις ποιούμενος τῶν κρυφίων τοῦ νοῦ κινήματων τε καὶ δραμάτων τινὶ τῶν καθηγουμένων, ὃ τῆς μὲν ἐκείνου φιλοθείας ὑπῆρχε σύμβολον, τοῦ δὲ τὴν ἐξαγόρευσιν δεχομένου κατέπληττε τὴν διάνοιαν, τελειωτικῶς γινόμενον.

η'. Ὅθεν ἐπάρας τὸ τῆς διανοίας ὄμμα ἐπὶ τὰς τῶν αἰδίων θεωρίας, καὶ τῶ ἐκεῖθεν πτερωθεὶς ἔρωτι, σθέννυσι τὸν κάτω πόθον, καὶ 10 ποιῆ τὸ τοῦ θεοῦ Ἀντωνίου ὁ θαυμάσιος Πάντα γὰρ διαπιπράσας σὺν αὐτῇ τῇ πατρικῇ ἐστία, καὶ πτωχοῖς διανείμας, τοὺς τε οἰκέτας ἐλευθερώσας, καὶ ταῖς δυσὶν ἀδελφαῖς βραχέα τινὰ καταλείψας, ἔξεισιν Ἀβραμιαία προθέσει, οὐκ εἰς τὰς ἐγγύθεν κώμας ἀσκήσων, ἀλλ' ὡδέ που μακρὰν ἀποδραμῶν, ἐν τοῖς Ὀλύμπου μέρεσι, κατὰ 15 τὸν ὑποδειχθέντα αὐτῶ παρὰ τινὶ τῶν ἐν ἄστει ἀρχιμανδριτῶν τόπον καὶ ἄνδρα, τοῦ μὲν Συμβόλους ἐπικεκλημένου, τοῦ δὲ Θεοκτίστου ἐπονομαζομένου, οὗ ὁ τρόπος ἀγαθός, τό τε γένος περιόβλεπτον, καὶ τὸ τέλος ὄσιον. Ἀλλ' οἶα καὶ ἡ ἀναχώρησις; Μνήμης ὅτι μάλιστα ἐμοὶ ἀξία, ἀκούουσί τε κατανύξεως ἔχουσα φάρμακον ἀπὸ 20 γὰρ τῆς πατρίδος ἀπάρας μεθ' ἑνὸς θυμηρεστάτου οἰκέτου, καὶ κατὰ τοὺς λεγομένους Βασιλεῖς ἐφθακῶς, ὑπὸ τε λόχην τινὰ εἰσδύς, κείρει μὲν τὴν κόμην τῶ χειρὸ τοῦ ἐπομένου, μετενδιδύσκειται δὲ τὴν φαιὰν ἐσθῆτα, ὡς τινὰ πορφυρίδα. Καὶ τὸ ὄραμα ἠλίκον; Τοῦ μὲν χωριζομένου καὶ οἴκαδε ἐπανιέναι μετὰ τῶν ἀπαμφιασμάτων πα- 25 ρεγγνωμένου, κὰν τούτῳ θρήνοις, ὡς τὸ εἶκός, βαλλομένου διὰ τὴν δεσποτικὴν στέρησιν, τοῦδε μονωτάτου μετὰ Θεοῦ ἐγκαταλειφθέντος, ὑπὲρ οὗ καὶ δι' ὃν τὸ δράμα. Τοιοῦτος ὁ θεῖος ἔρωσ, πάντων ἐξιστῶν τὸν ἐραστήν, καὶ περὶ αὐτὸν μόνον συνάγων τὴν ἔφεσιν πυροπολουμένην.

κολλήσει σὰ τέλματα τῆς ζωῆς. Γιατὶ ἀφοσιωνόταν στὴ μελέτη ἀντὶ σὰ παιχνίδια, σύχναζε στὶς ἐκκλησίαις ἀντὶ σὰ θέατρα, καὶ περνοῦσε τὸν καιρὸ του σὰ μοναστήρια, παρὰ σὰ ἄσεμνα καταγώγια, καὶ τὸ πιὸ ἀξιέπαινο, ἔξομολογούμενος τὶς κρυφῆς σκέψεις τοῦ νοῦ του καὶ ἐνέργειες σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἡγουμένους, πρᾶγμα ποὺ ἀποτελοῦσε δεῖγμα τῆς ἀγάπης του στὸν Θεό, ἐξέπληττε τὴ διάνοια ἐκείνου ποὺ δεχόταν τὴν ἔξομολόγησιν, ἐπειδὴ γινόταν μὲ εἰλικρίνεια.

8. Γι' αὐτὸ σηκώνοντας τὰ μάτια τῆς διανοιάς του στὴ θέα τῶν αἰώνων πραγμάτων καὶ ἀναπτερόνοντας τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ τὸν ἔρωτά τους, σβῆνει τὸν πόθο του γιὰ τὰ ἐγκόσμια, ὁ θαυμάσιος, καὶ κάνει αὐτὸ ποὺ ἔκανε καὶ ὁ θεῖος Ἀντώνιος. Ἀφοῦ πούλησε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, ἀκόμα καὶ τὸ πατρικὸ του σπίτι, καὶ τὰ μοίρασε στοὺς φτωχοὺς, καὶ ἀφοῦ ἔλευθέρωσε τοὺς ὑπηρέτες καὶ ἄφησε καὶ στὶς δύο ἀδελφῆς του μερικὰ πράγματα, βγήκε μὲ πρόθεσιν ὅμοια μὲ ἐκείνην τοῦ Ἀβραάμ, ὅχι γιὰ νὰ ἀσκητεύσει σὰ γύρω χωριά, ἀλλὰ πηγαίνοντας κάπου μακριὰ, σὰ μέρη τοῦ Ὀλύμπου, σύμφωνα μὲ τὸν τόπο ποὺ τοῦ ὑποδείχθηκε ἀπὸ ἕναν ἀρχιμανδρίτη τῆς πόλης, σ' ἕνα τόπο ποὺ λεγόταν Συμβόλους, καὶ σὲ ἕναν ἄνδρα ποὺ ὀνομαζόταν Θεόκτιστος, τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ ἦταν ἀγαθὴ καὶ ἡ καταγωγὴ εὐγενής, καὶ τὸ τέλος τοῦ ἁγίου. Ἀλλὰ ποιά ἦταν καὶ ἡ ἀναχώρησή του; Ἀξίζει νὰ τὴν ἀναφέρω ἔδῳ, γιατί ἀποτελεῖ φάρμακο κατὰ νουξινῆς σ' αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀκοῦν. Ἀφοῦ ξενίκησε ἀπὸ τὴν πατρίδα μαζί μὲ ἕναν πολὺ ἀγαπητὸ ὑπηρέτη, καὶ ἔφτασε στὸν τόπο ποὺ λεγόταν Βασιλεῖς, μπαίνοντας κάπου ἀπὸ μιὰ λόχη, κόβει τὰ μαλλιά του μὲ τὰ χέρια ἐκείνου ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε, καὶ φοράει τὸ μαῦρο ἔνδυμα, σὰν νὰ ἦταν πορφύρα. Καὶ ποιὸ ἦταν τὸ θέαμα; Ὁ ὑπηρέτης τὸν ἀποχωρίσθηκε καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ ἐπιστρέψει στὸ σπίτι μαζί μὲ τὰ ρούχα του, βάζοντας τὰ κλάματα, ὅπως ἦταν φυσικό, γιὰ τὴ στέρηση τοῦ κυρίου του, καὶ αὐτὸς ἔμεινε τελείως μόνος μὲ τὸν Θεό, γιὰ χάριν τοῦ ὁποίου καὶ ἕξαιτίας τοῦ ὁποίου γινόταν τὸ δράμα. Τέτοιος εἶναι ὁ θεϊκὸς ἔρωτας, ποὺ κάνει τὸν ἔραστή νὰ ἐγκαταλείψει τὰ πάντα, καὶ νὰ συγκεντρώσει μόνον σ' αὐτὸν τὴν ἐπιθυμία ποὺ τὸν κατακαίει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

9. Καὶ ὅταν, φτάνοντας στὸν δάσκαλο, ρωτήθηκε ποιὸς εἶναι, καὶ

εἶη, καὶ ὄθεν ὠρμηται, καὶ ὅτου χάριν ἢ ἐπιδημία, εὐαγεῖς πρὸς
 ἐκάστην τῶν ἐρωτήσεων τὰς ἀποκρίσεις ἐδίδου· τοῦ δὲ μεμαθηκό-
 τος τὴν τε πατρίδα, τὸ γένος καὶ τὴν ἀνατροφὴν, Οὐπω ἰσχυεῖς,
 φησὶν, ἐν τῇδε τῇ θέσει τοῦ τόπου, σκληραγωγίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν
 5 ἐχούση, τὸν κόπον τοῦ μοναχοῦ ὑπομεμενηκέναί. Πρὸς δὲ ὁ τοῦ
 Χριστοῦ πύκτης· Πάντα σοι, ὦ Πάτερ, ἀποδίδωμι, καὶ νοῦν καὶ
 θέλημα καὶ σῶμα, χρῶ τῷ σῷ οἰκέτῃ ὡς ἂν θούλοι, εἴκοντί σοι κατὰ
 πάντα. Ὡ θαυμασίας προθέσεως ἀπόδειξις καὶ θαυμασιωτέρας
 ἀποταγῆς ὑπόθεσις! Τῆς μὲν, ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας, κα-
 10 τὰ ῥοῦν αὐτῷ χωρῶντων τῶν πραγμάτων, τῶν ἐλπίδων χρηστοτέ-
 ρων ὑποβαλλομένων, πλούτου προκειμένου, δόξης ὑπαστραπτού-
 σης, σαρκὸς σφριγώσης, καὶ ταῦτα σὺν αὐτοκρατεία, νικῶσαν ἔ-
 σχεν ἀπάντων τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν· τῆς δέ, ὅτι, καίπερ οὕτω ἄρι-
 στα βουλευσάμενος, οὐ κατὰ τοῖς πολλοῦς τῶν νῦν ἐπιπλάστως,
 15 οἰκειότερον δὲ εἰπεῖν, ἀναποτάκτως ἀποτασσομένων, τὴν ἀπο-
 ταγὴν ἔθετο, ἀλλ' ὡς ἀπέδειξεν ὁ ἀληθὴς λόγος· Οἱ μὲν γάρ, οὐκ
 οἶδ' ὅπως, ἐπιλαθόμενοι τοῦ Κυρίου λέγοντος, «Ὅς οὐκ ἀποτάσ-
 σεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθη-
 τῆς», καὶ ἀλλαχοῦ προστάσσοντος, «Πώλησόν σου πάντα τὰ ὑπάρ-
 20 χοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο
 ἀκολούθει μοι», ἐγείρουσιν ἑαυτοῖς ναοὺς τε καὶ μοναστήρια, εἴτα
 ἀσπασάμενοι τὸ ἐπάγγελμα, τῶν οἰκείων ἄρχουσί τε καὶ κυριεύου-
 σι, δούλους καὶ ὑλάς διαφόρους ἐπισυρόμενοι, χθὲς ἀμήτοι τοῦ
 ἐπαγγέλματος, καὶ σήμερον ὡς παλαιοὶ καθηγούμενοι· χθὲς μὴ
 25 εἰδότες χειραγωγεῖσθαι μετὰ συνέσεως, καὶ σήμερον χειραγωγεῖν
 ἄλλους ἀπαιδευτῶς προαιρούμενοι, ὧν οὐχ ἡ ἀρετὴ, ἡ χρῆσις δὲ
 τῶν ὑπαρχόντων τὴν ἡγεμονίαν κατεπίστευσεν, οἳ πολλοῖς ἔτεσιν
 ὀφείλοντες ἐμαθεῖν καλῶς τὸ ἄρχεσθαι, εἴθ' οὕτως ἐπὶ τὸ ἄρχειν
 ἀνιέναι, πρὸ τῆς πείρας τοῦ προτέρου ἐπικινδύνως τοῦ δευτέρου
 30 ἐπελαμβάνοντες, τοιούτους ἀπεργαζόμενοι τοὺς ὑπὸ χεῖρας, οἳοι
 καὶ εἰσιν. Ὁ δὲ ἐπειδὴ ἀληθινὴν τὴν ἀποταγὴν ἐποιήσατο, ἀνό-
 θευτον καὶ τὴν ὑποταγὴν δείκνυσιν· καὶ γὰρ προηγεῖται τοῦ δευ-

ἀπὸ ποῦ ἔρχεται, καὶ ποιὸν σκοπὸ εἶχε ὁ ἔρχομός του, ἔδωσε προσεκτικὰς ἀπαντήσεις. Καὶ ἐκεῖνος μαθαίνοντας τὴν πατρίδα, τὴν καταγωγή καὶ τὴν ἀνατροφή του, εἶπε· Δὲν μπορεῖς ἀκόμα νὰ ὑπομείνεις τὸν κόπο τοῦ μοναχοῦ σ' αὐτὴν τὴν τοποθεσίαν, γιατί ἀπαιτεῖ μεγάλη σκληραγωγία. Σ' αὐτὸν ὁ ἀγωνιστὴς τοῦ Χριστοῦ ἀπάντησε· Σοῦ παραδίδω, Πάτερ, τὰ πάντα, καὶ τὸν νοῦ καὶ τὴ θέληση καὶ τὸ σῶμα. Χρησιμοποίησε τὸν δούλο σου ὅπως θέλεις, γιατί σοῦ παραδίδεται ὀλοκληρωτικά. Πόσο θαυμάσια ἀπόδειξη τῆς προθέσεως, καὶ τὸ θεμέλιο τῆς πρὸ θαυμάσιας ἀπάρνησης! Τῆς προθέσεως, γιατί πᾶνω στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, ἐνῶ τὰ πράγματα τῆς ζωῆς του κυλοῦσαν κανονικὰ, οἱ ἐλπίδες ἦταν πολὺ καλές, ὁ πλοῦτος ὑπῆρχε, ἡ δόξα ἄστραφτε, ἡ σάρκα γεμάτη σφρῖγος, καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ πλήρη αὐτοκυριαρχία, ὅλα τὰ νίκησε ἡ ἐπιθυμία τοῦ Θεοῦ. Καὶ τῆς ἀπάρνησης, γιατί, ἂν καὶ σκέφθηκε τόσο πολὺ καλὰ, δὲν τὴν ἔκανε ὅπως τὴν κάνουν πολλοὶ τώρα, οἱ ὅποιοι κάνουν τὴν ἀπάρνηση προσποιητὰ, ἢ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε πρὸ σωστὰ, χωρὶς ἀπάρνηση, ἀλλὰ ὅπως ἀπέδειξε ὁ ἀληθινὸς λόγος. Γιατί οἱ ἄλλοι, δὲν γνωρίζω πῶς, λησμονοῦν τὸν Κύριο ὁ ὅποιος λέγει· «Ὅποιος δὲν ἀπαρνεῖται ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μαθητὴς μου»⁴ καὶ ἄλλοῦ προστάζει· «Πούλησε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά σου, μοίρασέ τα στοὺς φτωχοὺς, καὶ θὰ ἔχεις θησαυρὸν στοὺς οὐρανοὺς, καὶ τότε ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσεις»⁵. Αὐτοὶ λοιπὸν χιτίζουσι γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ναοὺς καὶ μοναστήρια, ἔπειτα, δεχόμενοι τὴν ἰδιότητα τοῦ μοναχοῦ, γίνονται ἀρχηγοὶ καὶ κύριοι τῶν φίλων τους, ἀποκτώντας δούλους καὶ ὑλικὰ. Χθὲς ἀκόμα ἦταν ἀμύητοι τοῦ μοναχικοῦ βίου, καὶ σήμερον ἐμφανίζονται ὡς παλιοὶ ἡγούμενοι. Ἐνῶ χθὲς δὲν ἤξεραν νὰ χειραγωγηθοῦν μὲ σύνεση, καὶ σήμερον ἐπιχειροῦν νὰ χειραγωγήσουν ἄλλους χωρὶς νὰ εἶναι οἱ ἴδιοι παιδευμένοι. Αὐτοὺς δὲν τοὺς ἐμπιστεύθηκε τὴν ἡγεμονία ἢ ἀρετὴ τους, ἀλλὰ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ὑπαρχόντων τους, γιατί, ἐνῶ αὐτοὶ ὄφειλαν γιὰ πολλὰ χρόνια νὰ σπουδάσουν καλὰ γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ γίνουν ἀρχηγοί, καὶ ἔπειτα νὰ ἀναλάβουν τὴν ἀρχηγία, αὐτοὶ προτοῦ κάνουν τὸ πρῶτον, ἀναλαμβάνουν νὰ κάνουν τὸ δεύτερον μὲ τρόπο ἐπικίνδυνον, κάνοντας καὶ τοὺς ὑποτακτικούς τοὺς τέτοιους πὸ εἶναι καὶ οἱ ἴδιοι. Ἐνῶ αὐτός, ἐπειδὴ ἔκανε ἀληθινὴ τὴν ἀπάρνηση τῶν ὑπαρχόντων του, ἔδειξε καὶ τὴν ὑποταγὴν γνήσια. Γιατί προηγεῖται τοῦ δευτέρου τὸ πρῶτον, ὅπως ἡ ἀστραπὴ προηγεῖται

5. Λουκᾶ 18, 22.

τέρου τὸ πρότερον, ὡς ἀστραπή βροντῆς, καὶ ἑωσφόρος ἡλίου ἀνίσχοντος· ὁ γὰρ ἄριστα ἀποταξάμενος, ἄριστα δηλαδὴ καὶ ὑποταγῆσεται, ὁ δὲ καθ' ἑκάτερον σκολιῶσας, καὶ ἐν θατέρῳ δηλονότι χωλανεῖται.

5 ἰ. Πολλὰ μὲν οὖν τὰ κατ' ἀρετὴν ἐπιτηδεύματα ἐγκρατείας κατὰ τῆξις, ἀγρουπνίας νῆψις, δακρῶν κένωσις, εὐχῆς πτέρωσις, χαμευνίας σύνθλιψις, ἐσθῆτος εὐτέλεια, χειρῶν ἐργασία, γονυκλισιῶν πυκνότης, μελέτη θανάτου, ψαλμωδίας εὐτονία, στάσεως καρτερία· οὐδὲν δὲ τοιοῦτον τῷ ὑποτακτικῷ, οἷον τὸ κατ' ἐξαγόρευσιν ἀγώνι-
10 σμα, καὶ τὸ καθ' ὑπακοὴν κατόρθωμα, δι' ὧν ψυχὴ φωτίζεται καὶ νεκροῦται θέλημα καὶ ὀλοτελῆς εἰσοίκησις τοῦ πνευματικῶς γεγεννημένου πρὸς τὸν γεγεννηκότα ἐγγίνεται. Ὁ γὰρ μὴ ταῦτα τῶν ἄλλων προτιμήσας, σαθρὸς πρὸς ὑποταγὴν καθίσταται, καὶ δι' ὧν δοκεῖ σωτηρίας ἔχεσθαι, ἀπάτης ὑφίσταται ὄλεθρον. Τὸ γὰρ ἐγκρατὲς
15 καὶ ἄγρουπνον, καὶ ὀτιοῦν ἄλλο τῶν προειρημένων κατορθωμάτων, αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἐπαινετὸν δοίη τις εἶναι, οὐδ' ἂν δὲ εἴη λυσιτελέες, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πτώσεως αἴτιον τῷ ἰδιορhythμῶς πράττοντι, εἰ μὴ γνώμονι καὶ κανόνι τοῦ καθηγουμένου περαίνοιτο, ὥστε ὁ τὴν ἐξαγόρευσιν μεθ' ὑπακοῆς ἐξισκῶν, τὰ δευτέρια τοῖς ἄλλοις
20 δίδωσιν, ἐν τοῖς δυσὶ τὰ πάντα περικλείων.

ια. Ταῦτα ὁ μακάριος ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις τῶν ἄλλων ἀφοσιωσάμενος, καλὴν τὴν θάσιν πήγνυσι, καὶ ἐπὶ ταύτῃ ἀσφαλῆ τὴν οἰκοδομὴν πεποιήται, πάντα λογισμὸν ἀνατιθέμενος, καὶ πάντα καθ' ὑπακοὴν διαπραττόμενος, καὶ διὰ ταῦτα, Γραφικῶς εἰπεῖν, ἀγαπώ-
25 μενος ἐν προσώπῳ Πατρὸς αὐτοῦ. Γίνεται οὖν ἀδάμας τῇ καρτερίᾳ, περιδέξις τῇ διακονίᾳ, διαλάμπων μὲν ἐν πολλοῖς συνάθλοις, ὧν οὐ πόρρω ἀφίστατο κατὰ τὴν κοινοβιακὴν ζωὴν, ἰδίᾳ δὲ μεθ' ἑνὸς ὁμοτρόπου ὑποταττόμενος καθ' ἡσυχίαν τῷ ἀεμνήστῳ Θεοκτίστῳ, καὶ πῆ μὲν οἴκοι σχολάζων, πῆ δὲ τῇ κοινότητι συνερχόμενος, ἐν τε
30 ψαλμωδίαις διατροφαῖς τε καὶ ἐργασίαις, καὶ οἷον εἰπεῖν κοινός τε καὶ ἐπίκοινος γινόμενος καὶ μέτριος κατὰ πάντα. Οὐ γὰρ, ἐπειδὴ εὐγενὴς τὸ κατὰ σάρκα, ἀπετραχύνετο τοῖς ἀγροικότεροις συνδια-

τῆς βροντῆς καὶ ὁ ἀγγελινὸς τοῦ ἡλίου ποὺ ἀνατέλλει. Γιατί, ἐκεῖνος ποὺ κάνει ἄριστη ἀπάρνηση, ἄριστα καὶ ὑποτάσσεται. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ στὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο πηγαίνει στραβά, εἶναι φανερὸ ὅτι καὶ στὸ ἄλλο θὰ χωλαίνει.

10. Τὰ ἔργα λοιπὸν τῆς ἀρετῆς του ἦταν πολλὰ. Ἐπίπονη ἐγκράτεια, νήψη ἀγρυπνίας, ποταμοὶ δακρῶν, ἀναπτέρωση τῆς προσευχῆς, καταπίεση τοῦ ἑαυτοῦ του στὸ νὰ κοιμᾶται καταγῆς, εὐτέλεια ἐνδυμάτων, χειρωνακτικὴ ἐργασία, πυκνὲς γονυκλισίες, μελέτη τοῦ θανάτου, ἔντονη ψαλμωδία, καρτερικὴ στάση. Ἀλλὰ κανένα ἀπὸ αὐτὰ στὸν ὑποτακτικὸ δὲν ἦταν τόσο δυνατὸ, ὅσο τὸ ἀγώνισμα τῆς ἐξομολόγησης καὶ τὸ ὅτι ὅλα τὰ ἔκανε μὲ ὑπακοή, πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ φωτίζεται καὶ νεκρώνεται τὸ σαρκικὸ θέλημα, καὶ γίνεται ὀλοκληρωτικὴ ἐγκατάσταση τοῦ πνευματικὰ γεννημένου μέσα σὲ ἐκεῖνον ποὺ τὸν γέννησε. Γιατί, ὅποιος δὲν προτιμᾷ αὐτὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα, γίνεται εὐθραυστος στὴν ὑπακοή, καὶ αὐτὰ μὲ τὰ ὁποῖα νομίζει ὅτι ἐπιδιώκει τὴ σωτηρία, μ' αὐτὰ ὑφίσταται τὸν ὄλεθρο τῆς ἀπάτης. Γιατί ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ κατορθώματα ποὺ προαναφέρθηκαν, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μπορεῖ νὰ πεί κανεὶς ὅτι εἶναι ἀξιέπαινα, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὠφέλιμα, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι καὶ αἰτία πτώσεως γιὰ ἐκεῖνον ποὺ τὰ κάνει μὲ δικό του τρόπο ζωῆς, ἂν δὲν τὰ φέρει σὲ πέρας σύμφωνα μὲ τὸν γνώμονα καὶ τὸν κανόνα τοῦ ἡγουμένου. Ὡστε, αὐτὸς ποὺ ἀσκεῖ τὴν ἐξομολόγηση μὲ ὑπακοή, βάζει τὰ ἄλλα σὲ δευτέρη θέση, περικλείοντας μέσα σ' αὐτὰ τὰ δύο τὰ πάντα.

11. Ὁ μακάριος ἀφοσιωμένος σ' αὐτὰ ὅσο κανένας ἄλλος ἀπὸ ὅ,τι ξέρω, ἔβαλε καλὴ βᾶση, καὶ πάνω σ' αὐτὴν ἔχτισε ἀσφαλῆ οἰκοδομὴ, ἀναθέτοντας κάθε λογισμὸ καὶ κάνοντας τὰ πάντα μὲ ὑπακοή, καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ, γιὰ νὰ μιλήσουμε σύμφωνα μὲ τὴ Γραφή, ἀγαπώμενος στὸ πρόσωπο τοῦ Πατέρα του. Ἐγινε λοιπὸν διαμάντι στὴν καρτερία, ἐπιδέξιος στὴ διακονία, διαπρέποντας βέβαια μεταξὺ πολλῶν συναθλητῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν ἀπομακρυνόταν κατὰ τὴν κοινοβιακὴ ζωὴ, ἰδιαίτερα ὅμως ἠσυχάζοντας μὲ ἓναν ὁμοίό του στὸν τρόπο ζωῆς καὶ ὑποτασσόμενος στὸν ἀείμνηστο Θεόκτιστο, καὶ εἴτε βρισκόταν στὸ κελλί του, εἴτε στὶς συνελεύσεις τῆς κοινότητος, καὶ στὶς ψαλμωδίες καὶ στὶς διατροφὲς καὶ στὶς ἐργασίες, καὶ γενικὰ θὰ λέγαμε, σὲ ὅλα καὶ μέσα στὴν κοινότητα τῶν ἀδελφῶν καὶ στὴ ζωὴ μὲ τὸν συνασκητὴ του τηροῦσε παντοῦ τὸ μέτρο. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἦταν κατὰ κόσμον εὐγενοῦς

τῶμενος, οὐδὲ ἐπειδὴ ἐξυπηρετεῖτο παρ' οἰκετῶν πρότερον, τὰς ἀτι-
μοτέρας ἐγχειρίζεσθαι διακονίας ἐξενοπάθει. Τοιγαροῦν καὶ κό-
προν ἐπὶ ὤμων ἐπέφερετο, καὶ χῶρον ἀρδεύειν προσετάττετο, καὶ
ἄλευρα φύρειν ἠνείχετο, καὶ ταῦτα μετὰ τοῦ γράφειν τόνῳ πολλῶ
5 καὶ ἐπιμελείᾳ κρατίστη.

ιβ'. Βούλει μαθεῖν καὶ ἕτερα ὑπακοῆς ἀριστεύματα ἐγγύθεν; Ὁ
πράκτωρ τῶν κατορθωμάτων, ὠνειδίξετο παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐπὶ πα-
ρουσίᾳ ξένων, καὶ ὡς εὐφημίαν δεχόμενος, ἀκλόνητος διέμενεν ὁ εὐ-
κλεέστατος. Ὑπανεγίνωσκεν ἀξιολόγως ἐν ὧσιν ἀδελφότητος, καὶ
10 ὡς παρὰ λόγον ἀναγνοῦς ἐπιπληττόμενος ὑπέπτησεν ὁ ἐμφρονέ-
στατος· δουλογενῆς ἀκούων κατὰ ἀστειασμόν, τὴν κεφαλὴν κατέ-
νευε συνερῶν τῷ Πατρί, ὁ εὐγενῆς ὄντως σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώ-
ματι. Πολύτλας ὢν ἐν τῷ ἐργοχειρῶ καὶ πολλὰ ποριζόμενος, ὡς μη-
δὲν εἰσφέρων ἄτυφος ὅτι μάλιστα διείρχετο ὁ φιλομαθῆς τε καὶ φι-
15 λόθεος, ἀποπεμπόμενος μετὰ γονυπέτησιν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ὡς
ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐμπεμπτικῶς τῷ σφάλματι, οὐκ ἀπηυθαδίαζεν, ἀλλ'
ἐπέμενεν ἐξαιτῶν τὴν συγχῶρησιν ὁ θαυμασιώτατος· ἠτόνει, τὸ δὴ
λεγόμενον, ὁ κατὰ πείραν σκάπτων καὶ διασύρων, οὐκ ἐκορέννυτο
τοῖς ὀνειδέσιν, ὁ διὰ τῆς ἐθελουσίου ἀτιμίας δόξαν ἑαυτῷ περιποι-
20 ούμενος αἰῶδιον. Εἶπω τι καὶ τῶν οὐκ οἰκείων δοκούντων τῷ ἐπαγ-
γέλματι, τὸν δὲ λόγον ἔχον κατευθὺ πραττόμενον, ὅτι ἔρωτι ταπει-
νώσεως θαλλόμενος, παρεκάλει, ἠντιβόλει, κοσσίζεσθαι, ῥαπίζε-
σθαι, καὶ μέντοι ἔπειθεν, καὶ πείθων ἐτετύφετο, καὶ τυπτόμενος πα-
ρὰ τινος κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Πατρὸς, ὡς δῶρον εἰληφῶς ἐγεγήθει·
25 καὶ ἦν τὸ γινόμενον ὑπερφυές, τοῦ μὲν ἐκβιαζομένου διὰ τὸ δοκοῦν
ἀνοίκειον, τοῦ δὲ χαίροντος διὰ τὸ κερδόμεσθον· καὶ ἡ ὠφέλεια ὅση
ὁρῶσί τε καὶ ἀκούουσιν, ὅστις εἶη ὁ ταῦτα ἐκουσίως ὑφιστάμενος
καὶ Χριστὸν ἐντεῦθεν μιμούμενος.

ιγ'. Τὸν οὖν τοιοῦτόν τε καὶ τηλικούτον ἦν ἄρα μὴ ἀγαπᾶσθαι
30 καὶ στέργεσθαι; Καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, ὅλον ἑαυτὸν ἐμπαρέχοντα
τὸν τῆς ὑπακοῆς υἱόν, ἀπόθητον καὶ οὐχ ὀλόστερον εἶναι τῷ γεν-

καταγωγῆς δὲν ἔφερε βαρέως τὸ ὅτι ζοῦσε μαζί μὲ πῖο ἀγροίκους· οὔτε πάλι, ἐπειδὴ προηγουμένως τὸν ἐξυπηρετοῦσαν ὑπηρέτες, ἀπέφευγε ν' ἀναλαμβάνει τὶς πῖο περιφρονημένους διακονίες. Ἔτσι λοιπὸν καὶ κοπριά στούς ὤμους κουβαλοῦσε, καὶ νὰ ποτίζει τὸ χῶρο καταδεχόταν, καὶ ἄλευρα νὰ ζυμώνει ἀνεχόταν, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκανε μαζί μὲ τὴν πάρα πολὺ δυνατὴ καὶ ἔντονη φροντίδα του νὰ γράφει.

12. Θέλεις νὰ μάθεις καὶ ἄλλα κατορθώματα ὑπακοῆς ἀπὸ κοντά; Αὐτὸς ποὺ ἔκανε ὅλα τὰ κατορθώματα, δεχόταν παρατηρήσεις ἀπὸ τὸν Πατέρα μπροστὰ σὲ ξένους, καί, σὰν νὰ δεχόταν ἔπαινο, ἔμενε σταθερὸς ὁ ἐνδοξότατος. Διάβαζε προσεκτικὰ γιὰ νὰ ἀκοῦν οἱ ἀδελφοί, καὶ δεχόμενος παρατηρήσεις, ἐπειδὴ τὰχα διάβαζε χωρὶς λόγο, ζάρωνε ὁ φρονιμώτατος. Ἀκούοντας στὰ ἀστεῖα, ὅτι καταγόταν ἀπὸ δούλους, ἔσκυβε τὸ κεφάλι συμφωνώντας μὲ τὸν Πατέρα, αὐτὸς ποὺ ἦταν πραγματικὰ εὐγενῆς καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα. Ἐνῶ κουραζόταν πολὺ μὲ τὶς χειρωνακτικὰς ἐργασίες καὶ πρόσφερε πολλά, φερόταν σὰν νὰ μὴ πρόσφερε τίποτε. Ἀποχωροῦσε πάρα πολὺ ταπεινὰ ὁ φιλομαθὴς καὶ φιλόθεος, ὅταν διωχνόταν ἀπὸ τὸν Πατέρα ὕστερα ἀπὸ μετάνοια, ἐπειδὴ τὰχα ὑπέπεσε καὶ πάλι στὸ ἴδιο σφάλμα, χωρὶς νὰ αὐθαδιάζει, ἀλλὰ ἐπέμενε νὰ ζητᾶ συγχώρηση ὁ θαυμασιώτατος. Ἀπέκαμνε, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεῖς, ἐκεῖνος ποὺ, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν δοκιμάσει, τὸν κοροΐδευε καὶ τὸν πρόσβαλλε, μὴ χορταίνοντας ἀπὸ τὶς βρισιὰς αὐτὸς ποὺ μὲ τὴ θεληματικὴ ἀτίμωση ἐξασφάλιζε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του δόξα αἰώνια. Θὰ πῶ καὶ κᾶτι ποὺ δὲν φαίνεται νὰ συνηθίζεται στὸν μοναχικὸ βίον, ὅμως γινόταν, ὅπως λέγεται, σίγουρα· ὅτι δηλαδή, ἐπειδὴ διακατεχόταν ἀπὸ ἔρωτα ταπείνωσης, παρακαλοῦσε καὶ ἰκέτευε νὰ κλωτσιέται, νὰ ραπίζεται, καὶ φυσικὰ τοὺς ἐπειθε νὰ τὸ κάνουν, καὶ πείθοντας τὸ θεωροῦσε καύχημά του αὐτό, καὶ ὅταν χτυπιόταν μὲ ἐντολὴ τοῦ Πατέρα, ἐνοιωθε χαρὰ, σὰν νὰ εἶχε δεχθεῖ δῶρο. Καὶ αὐτὸ ποὺ γινόταν ἦταν ὑπερφυσικό· ὁ ἓνας δηλαδή νὰ στεναχωριέται νὰ τὸ κάνει, ἐπειδὴ ἡ πράξις φαινόταν ἐχθρική, καὶ ὁ ἄλλος νὰ χαίρεται, ἐπειδὴ κέρδιζε μισθό. Καὶ ἡ ὠφέλεια ἦταν μεγάλη καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔβλεπαν καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ἄκουαν, σκεπτόμενοι ποῖος μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ τὰ ὑπομένει αὐτὰ θεληματικὰ καὶ μμεῖται ἔτσι τὸν Χριστό.

13. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἦταν τέτοιος καὶ τόσο μεγάλος, ἦταν δυνατὸ νὰ μὴν ἀγαπιέται καὶ νὰ μὴν γίνεται ἀποδεκτός; Καὶ ποῖο λόγο θὰ μπορούσε νὰ ἔχει ὁ υἱὸς τῆς ὑπακοῆς, ποὺ παρέδωσε ὅλο τὸν ἑαυτὸ του

νήτορι; Διὰ τοῦτο καὶ ἀγαπᾶται λίαν, ὡς εἴρηται. Καὶ πανταχοῦ τῆ
 τῆς ἀρετῆς φανότητι διατεθρούλληται, ὡς πάντα τῷ Πατρὶ γινόμε-
 νος, οἶον, ὀφθαλμὸς δεξιὰ βλέπων, χεὶρ ἐργαζομένη, ποῦς βαδίζων,
 σύμβουλος ἀγαθός, παραστάτης καρτερός, συνόμιλος γλυκερός
 5 τῶν ἔνδον ὁ πιστότατος, τῶν ἐκτὸς ὁ φυλακτικώτατος, ὁμοῦ μὲν τὰ
 μαθητῶν, ὁμοῦ δὲ τὰ ἀδελφῶν ἐπιδεικνύμενος, προσθεῖν δ' ἂν ὅτι
 καὶ τὰ Πατρὸς χαριζόμενος, καὶ τοσοῦτος ὢν ἐν ἀμφοτέροις, ὡς εἴ-
 που κατὰ τινα χρεῖαν ἦν ἐκδημεῖν τὸν ἀοίδιμον Πλάτωνα, ἀδημο-
 νεῖν τὸν ἀείμνηστον Θεόκτιστον, καὶ μὴ ἔχειν ἄνεσιν, ἀποστολικῶς
 10 εἶπεῖν, τῷ πνεύματι διὰ τὸν ποθούμενον. Τίς γὰρ ἐκείνου τὸ μέλλον
 προβλέψαι στοχαστικώτερος; τίς δὲ τὸ λυποῦν μαλαῶσαι τε καὶ θε-
 ραπεῦσαι προσηνέστερος; τίς δ' αὐτὸ χρειωῶδες εἰσοῖσαι εὐμαρέστε-
 ρος; τίς δὲ τιμὴν ἀνάψαι ποικιλώτερος; Τοιοῦτος μὲν πρὸς εὐνοίαν
 γνήσιος ὡς πάντων ἐξουσιάζειν τῶν πατρικῶν, τοσοῦτος δὲ ἀφιλό-
 15 ὕλος, ὡς οὐδὲ κύριος ὀβολοῦ. Ἄνθ' ὢν τί τὸ πέρας καὶ τίς ἡ ἀμοιβή;
 Ἡ πατρικὴ εὐλογία ἐπὶ τὸν κατὰ πνεῦμα Ἰακώβ, ἐξ οὗ πατριάρχαι,
 εἴτ' οὖν ἱεράρχαι καὶ ποιμνιάρχαι, ἀφ' ὧν πολλὰ τὰ κατὰ Θεὸν τέ-
 κνα πλήθουσί τε καὶ πληθυνθήσονται, εὖ οἶδα, τοῦ εὐλογημένου
 σπέρματος. Τοσοῦτος ὁ τῆς ὀσιότητος ἐραστής ὡς ἀληθῶς, καὶ τοι-
 20 οὔτον αὐτῷ τὸ τέλος, ὡς ἐν σκιαγραφίᾳ προσεύχρουν χαρακτηῖρα
 τῆς εὐμούσου ὑποταγῆς

ιδ'. Ἐπειδὴ δὲ παραπέμπει πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Δεσπότην τὸν
 καθηγεμόνα, καθίστησιν ἑαυτὸν εἰς τὸν ἐκείνου τόπον καὶ τρόπον,
 καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάξεται ἐννόμως τε καὶ ἐνθέσμως· οὐ κατὰ τοὺς
 25 πολλοὺς τῶν νῦν σφαλερῶς ἐπὶ ταύτην ἐρχομένων, καὶ πρὶν ὑποτά-
 ξαι τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, τοῖς τῆς πονηρίας πνεύμασιν μονομα-
 χήσιν τεθαρρηκότων, καὶ ἐν καιρῷ τῆς νίκης παλαίειν ἐκμελετών-
 των, ὅποτε καὶ πείραν οἰόντων δυστέκμαρτον τὴν νίκην σὺν Θεῷ
 ποιήσασθαι· ὅς γὰρ ἂν οὐκ ἐπαιδεύθη τὴν ὑποταγὴν πρότερον,
 30 πῶς οὗτος ὑποτάξειεν τὰ πολέμια πάθη; καὶ ὅς δ' ἂν μὴ ἐφύλαξεν

στήν ὑπακοή, νὰ μὴν εἶναι ποθητός καὶ πολὺ ἀγαπητός στὸν γεννήτορά του; Γι' αὐτὸ καὶ ἀγαπιέται πολὺ, ὅπως εἰπώθηκε. Καὶ παντοῦ μὲ τὴν φήμη τῆς ἀρετῆς του εἶχε διαδοθεῖ, ὅτι εἶχε γίνει γιὰ τὸν Πατέρα τὰ πάντα, ὅπως, μάτι ποὺ ἔβλεπε δεξιά, χέρι ποὺ ἐργαζόταν, πόδι ποὺ βάδιζε, σύμβουλος ἀγαθός, παραστάτης δυνατός, φίλος ἀγαπητός, ἔμπιστος στὰ ἐσωτερικὰ καὶ προσεκτικός στὰ ἐξωτερικὰ, ποὺ φερόταν ἰσότιμα στοὺς μαθητὲς καὶ στοὺς ἀδελφούς, καὶ θὰ πρόσθετα, ὅτι καὶ στὸν Πατέρα ἦταν ἀγαπητός, καὶ ἦταν τόσο ἀπαραίτητος καὶ στοὺς δύο, ὥστε ὅταν κάποτε ἦταν ἀνάγκη νὰ μεταβεῖ κάπου ὁ ἀοίδιμος Πλάτωνας, νὰ στενοχωριέται ὁ ἀείμνηστος Θεόκτιστος καὶ νὰ μὴ ἡσυχάζει, γιὰ νὰ μιλήσουμε ἀποστολικά⁶, τὸ πνεῦμα του ἐξαιτίας τοῦ πῶθου του γι' αὐτόν. Γιατὶ πράγματι, ποιὸς ἦταν πιὸ στοχαστικός γιὰ νὰ προβλέψει τὸ μέλλον ἐκείνου; Ποιὸς ἦταν πιὸ κατάλληλος γιὰ νὰ ἀπαλύνει καὶ νὰ θεραπεύσει τὴ λύπη του; Ποιὸς ἐπίσης ἦταν πιὸ εὐκόλος στὸ νὰ τοῦ προτείνει τὸ ἀναγκαῖο; Ποιὸς ἦταν πιὸ πολύτροπος στὸ νὰ ἀποδίδει τιμὴ; Ἦταν τόσο γνήσιος στὰ αἰσθήματά του, ὥστε νὰ κυριαρχεῖ στὰ πατρικὰ, καὶ ἀποστρεφόταν τόσο πολὺ τὴν ὕλη, ὥστε νὰ μὴ ἔχει οὔτε ἓναν ὀβολό. Γιὰ ὅλα αὐτὰ ποιὸ ἦταν τὸ τέλος καὶ ποιά ἡ ἀμοιβή του; Ἡ πατρικὴ εὐλογία στὸν πνευματικὸ Ἰακώβ^{6α}, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθαν πατριάρχες, ἔπειτα ἱεράρχες καὶ ποιμενάρχες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑπάρχουν πολλὰ τὰ κατὰ Θεὸν τέκνα, καὶ γνωρίζω καλὰ πῶς θὰ γίνουν περισσότερα τὰ τέκνα τοῦ εὐλογημένου σπέρματος. Τόσο μεγάλος ἦταν ὁ πραγματικὸς αὐτὸς ἐραστής τῆς ἀγιότητος, καὶ τέτοιο τὸ τέλος του, σὰν σὲ σκιαγραφία τοῦ πολύχρωμου χαρακτήρα τῆς γεμάτης ἀπὸ κάθε χάρη ὑποταγῆς του.

14. "Ὅταν προέπεμψε τὸν καθοδηγητὴ του στὸν οὐράνιο Κύριο, ἀνέλαβε αὐτὸς τὴ θέση καὶ τὸ ἔργο ἐκείνου, καὶ ἀσπάσθηκε τὴν ἡσυχία νόμιμα καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς θεσμούς." Ὅχι σὰν τοὺς περισσότερους ποὺ λανθασμένα τώρα ἀνέρχονται στὴ θέση αὐτή, καὶ οἱ ὁποῖοι, πρὶν ὑποτάξουν τὴ σάρκα τους στὸ πνεῦμα, τολμοῦν νὰ μονομαχήσουν μὲ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, καὶ στὸν καιρὸ τῆς νίκης τότε μαθαίνουν νὰ παλεύουν, ὅποτε νομίζουν ὅτι τὴ νίκη, ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ ἀποδειχθεῖ, τὴν πέτυχε ἡ πείρα τους μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ προηγουμένως δὲν ἀσκήθηκε στὴν ὑποταγή, πῶς αὐτὸς θὰ ὑποτάξῃ τὰ πάθη ποὺ τὸν πολεμοῦν; Καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν τήρησε γνήσια τὴν

ἀγνήν τὴν εὐπείθειαν, πῶς οὗτος προσθήσεται τῷ ὄρει τῆς ἡσυχίας;
 ἢ δηλονότι ὁ παρὰ καιρὸν αὐτῆς ἀψάμενος, λίθοις λιθοβολήσεται,
 ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, καὶ τελευτήσκειεν τῷ κατὰ ψυχὴν θα-
 νάτῳ, καθὼς πού φησι τὸ ἱερὸν Γράμμα; Ἄλλ' οὐχ οὕτως ὁ περὶ οὗ
 5 ὁ λόγος· λόγῳ γὰρ καὶ τρόπῳ θεαρέστως ὑποταγεῖς, εὐλόγως καὶ
 εὐαφόρμως ἐπὶ ταύτην πρόσκεισαι, καὶ τὸν νοῦν καθαίρεται ἐγγίζων
 Θεῷ, καὶ ταῖς πρὸς αὐτὸν θεωρίαις γλυκαίνεται μετεωροπορῶν τῷ
 κῶ· ἐπεὶ μηδὲ ἔνεστιν ἡδύτερόν τι τοῦ Θεοῦ ἔχειν ἐν θεωρίᾳ, ὅς ἐστι
 γλυκασμὸς καὶ ὄλος ἐπιθυμία τοῖς γενομένοις αὐτοῦ τῆς ἀκορέστου
 10 ἀγάπης, ὡς λήθην λαμβάνειν καὶ αὐτῆς σχεδὸν τῆς ὀρεκτικῆς τρο-
 φῆς. Ἐφ' ἑαυτῷ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐφέλκεται καὶ πορίζεται, καὶ δυ-
 νάμεως εἰς δύνάμιν μετερχόμενος, καὶ ἀναβάσεις ἀρετῶν ἐν καρδίᾳ
 διατιθέμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

15 ιε'. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἤρκει τὸ καθ' ἑαυτὸν μόνον σκοπεῖν, ζητού-
 σης τῆς ἀγάπης, καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον, τέθειται γοῦν καὶ ἐν
 τάξει Πατρός, μᾶλλον δὲ φωστῆρος δίκην τῇ μνημονευθείᾳ ἀδελ-
 φότητι, κατὰ διαδοχὴν τοῦ μακαρίτου Θεοκτίστου, ἐχούση ἴδιον
 τὸν καθηγεμόνα, ἣν καὶ ἀμφοτέρω πνευματικῶς τε καὶ σωματικῶς
 20 ὅτι μάλιστα εἰς τὸ εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι μονὴν εὐαγεστάτην
 προήγαγον. Γίνεται δὲ καὶ δυοῖν φοιτητῶν καθηγητῆς ἰδιοτρόπως,
 ὑφ' ὧν ἐξυπηρετεῖτο καὶ οὐς εἶχε συνεσίτους, ἀλλ' οὐχὶ συσσίτους,
 ὧν ὁ εἷς ἔτι περίεστι τοῦνομα Ἀντώνιος, ὁ μεθ' ἡμῶν καὶ σὺν ἡμῖν
 μέχρι γήρους ὑποταττόμενος· αὐτὸς ἡμῖν ὑφηγητῆς εἶη ἐνταῦθα
 25 τῶν ἐπιζητουμένων. Ἄρτος, φασί, τῷ Πατρὶ καὶ κύαμος πρὸς λα-
 χάνοις καὶ ἀκροδρύοις, ἢ καθ' ἡμέραν εὐανθίζουσα ἀνέλαιος δια-
 τροφή, πλὴν Κυριακῆς τε καὶ ἑορτῆς, καθ' ἃς εἰώθει ὁμοτράπεζος
 εἶναι τῇ κοινῇ ἀδελφότητι. Ποτόν, ὃ βλύζουσι κρηναί, καὶ ᾧ συνά-
 γεται νοῦς, οὐ χεόμενος οἴνοφλυγίας ῥεύματι, οὐδ' αὐτὸ ἡμερήσιον
 30 αἰεὶ, ἀλλὰ πῆ μὲν ὑπερημερήσιον, πῆ δὲ δυσσευόμενον τῇ ἐβδομάδι,

πειθαρχία, πῶς θὰ προσεγγίσει ὁ ἴδιος στὸ ὄρος τῆς ἡσυχίας; Γιατὶ αὐτὸς ποὺ θὰ πλησιάζει σὲ μὴ κατάλληλο καιρὸ ἢ θὰ λιθοβοληθεῖ, ἢ θὰ σκοτωθεῖ μὲ τόξο καὶ θὰ πεθάνει τὸν θάνατο τὸν ψυχικὸ, ὅπως λέγει κάπου ἡ ἁγία Γραφή. Ὅμως αὐτὸς γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται λόγος δὲν ἦταν τέτοιος. Γιατί, ἀφοῦ ὑποτάχθηκε μὲ τὰ λόγια καὶ μὲ τὸν τρόπο ζωῆς ποὺ ἀρέσει στὸν Θεό, προσῆλθε σ' αὐτὴν κατὰ τρόπο φυσικὸ καὶ ἀσφαλῆ, καὶ ἐγγίζοντας τὸν Θεὸ καθάρισε τὸν νοῦ του, καὶ μὲ τὴ θέα τοῦ Θεοῦ γέμισε ἀπὸ εὐφροσύνη, ἀνεβαίνοντας στὰ ὕψη μὲ τὸν νοῦ⁷. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὸ νὰ βλέπει κανεὶς τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος εἶναι χαρὰ καὶ ὅλος ἐπιθυμία σ' ἐκείνους ποὺ γεύονται τὴν ἀκόρεστη ἀγάπη του, σὲ σημεῖο ποὺ νὰ λησμονοῦν σχεδὸν ἀκόμα καὶ τὴν ὄρεξη γιὰ τροφή. Γιατὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλκύει στὸν ἑαυτὸ του καὶ τὰ κάμνει κτῆμα του, μεταβαίνοντας ἔτσι ἀπὸ τὴ μιὰ δύναμη στὴν ἄλλη καὶ βάζοντας μέσα στὴν καρδιά του τὴν ἀπόφαση νὰ πραγματοποιήσῃ προόδους στὴν ἀρετή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

15. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν τοῦ ἔφτανε νὰ προσέχει μόνο τὸν ἑαυτὸ του, ἀφοῦ ἡ ἀγάπη ἐπιδιώκει καὶ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων, τοποθετεῖται καὶ στὴ θέση τοῦ πνευματικοῦ πατέρα (ἡγουμένου), ἢ καλύτερα σὰν φωτεινὸ ἀστέρι, στὴν ἀναφερθεῖσα ἀδελφότητα, διαδεχόμενος τὸν μακαρίτη Θεόκτιστο, γιατί ἡ ἀδελφότητα εἶχε δικὸ της ἡγούμενο, τὴν ὁποία καὶ οἱ δύο τὴν ἐξύψωσαν πνευματικὰ καὶ σωματικὰ τόσο πολὺ, ὥστε νὰ εἶναι καὶ νὰ ὀνομάζεται μονὴ περιφανής. Γίνεται ὅμως καὶ ἰδιαίτερος καθηγητὴς δύο φοιτητῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ὑπηρετοῦσαν καὶ μὲ τοὺς ὁποίους συνέτρωγε, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὸ ἴδιο φαγητό. Ἀπὸ αὐτοὺς ὁ ἓνας ζεῖ ἀκόμα καὶ ὀνομάζεται Ἀντώνιος, ὁ ὁποῖος μαζί μὲ μένα ἀσκεῖ ὑποταγὴ μέχρι τὰ γεράματα του, καὶ αὐτὸς θὰ μᾶς διηγηθεῖ ἐδῶ αὐτὰ ποὺ ἀναζητοῦμε. Ἡ καθημερινὴ ἐξαιρετικὴ τροφή τοῦ Πατέρα ἦταν τὸ ψωμὶ καὶ ἡ φάβα μαζί μὲ χόρτα καὶ βελανίδια, χωρὶς λάδι, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς Κυριακὰς καὶ γιορτὲς, κατὰ τὶς ὁποῖες συνήθιζε νὰ τρώει μαζί μὲ τὴν ἀδελφότητα. Ποτό του ἦταν αὐτὸ ποὺ ἀναβλύζουν οἱ βρύσες καὶ μὲ τὸ ὁποῖο συγκεντρώνεται ὁ νοῦς, χωρὶς νὰ ἀφήνεται νὰ χύνεται στὸ ρεῦμα τῆς οἰνοποσίας, καὶ αὐτὸ ὄχι κάθε μέρα, ἀλλὰ ἄλλοτε μέρα παρὰ

7. Πρὸβλ. Ψαλμ. 83, 6.

ἢ καὶ δεκατῆμερον λαμβανόμενον τῆς βραδυποσίας, ἴν' οὕτως εἶπω, καὶ ἀποσίας, μετὰ τῆς ἐγκρατοῦς ἐφέσεως, καὶ ἐκ φυσικῆς κράσεως, εἰς ἕξιν αὐτῶ καθεστῶσης.

ις'. Ἐσθῆς εὐτελής καὶ βραχύτιμος, καὶ πρὸς μόνην θάλψιν πε-
5 ποιημένη, ἀλλ' οὐχὶ λεπτοῖς ὑφάσμασιν ἐπιτετηδευμένη, οὐδὲ βαφικαῖς χροιαῖς ἐξηνθισμένη, ἦν οἱ καλλωπισταί, ἀλλ' οὐ μονασταὶ θηρᾶν ἐφίενται. Προσευχὴ καὶ ἀνάγνωσις ἐπίπνοος, ἀφοριζομένη κατὰ καιρόν, καὶ εἰς τροφήν αὐτῶ ἀντὶ τρυφῆς καρυκευομένη. Γονυκλισιῶν πυκνότης, πατρόθεν ἠρογμένη, ἐξ ἧς τύλοι χειρῶν τε καὶ
10 γῆς ἐφ' ἧς ἐβεβήκει, μέχρι τοῦ δεῦρο τὴν ἀρετὴν στηλιτεύοντες. Στρωμνὴ οὐχ ἀπαλὴ τε καὶ διαορέουσα, ἀλλ' ὅση καὶ ὑποπιάζειν τὸ σῶμα δυναμένη, καὶ ἀταπεινῶτον αὐτὸ πρὸς τὰς πνευματικὰς λειτουργίας διαφυλάττειν ἰσχύουσα. Χειρῶν ἐργασία διὰ σπουδῆς τοῦτο γὰρ τῶν ἐκείνου κατορθωμάτων παρὰ τοὺς πολλοὺς, ἵνα μὴ
15 λέγω τοὺς πάντας, τὸ ἐπίσημον, ἢ μᾶλλον, οἰκειότερον εἶπεῖν, σὺν τῶ ἱερῶ Ἀποστόλῳ φάναι, ἔχοντος, «ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὓσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί», ὅτι μηδὲ δωρεὰν ἄρτον ἔφαγεν. Ποία γὰρ χεὶρ τῆς ἐκείνου δεξιᾶς μουσικώτερον ἐσυρμαιογράφησεν, ἢ τίς ἐπιπονώτερον τῆς ἐκείνου προθυμίας ἐσπουδαιο-
20 γράφησεν; καὶ πᾶν ὁτιοῦν προσπεσὸν ἔργον θερμοῶς διεχειρίσατο. Πῶς ἂν τις ἐξαριθμήσειεν τοὺς τὰ ἐκείνου πονήματα εἴτ' οὖν διβλιδάρια ἔχοντας, ἐκ διαφόρων θείων Πατέρων ἀνθολογηθέντα, καὶ ἰκανὴν ποριζόμενα τοῖς κεκτημένοις τὴν ἀφέλειαν; Ταῖς καθ' ἡμᾶς δὲ μοναῖς πόθεν ἄλλοθεν ἢ τῶν δέλτων εὐπορία; ἢ οὐχὶ ἐκ τῶν ἐκεί-
25 νου ἁγίων χειρῶν καὶ πόνων, ὡς οἱ μετιόντες καὶ τὴν ψυχὴν φωτιζόμεθα, καὶ τὴν γραφίδα θαυμάζομεν ὅποια τε καὶ ἡλικία; Ἀλλὰ γὰρ, παραδραμὼν ὁ λόγος ἀνιστόρητά τινα, πάλιν ὑπονοστήσας ἀπαγγελλέτω τὰ παραλειφθέντα.

ις'. Ἦκμαζε τῆνικαῦτα ὁ χειμῶν τῆς ἀσεβείας, Κωνσταντῖνος ὁ
30 δυσσεβῆς λογισμὸς, τὸ τῆς κακίας δοχεῖον, ὁ πολυκέφαλος δράκων,

μέρα, ἄλλοτε δύο φορές τὴν ἑβδομάδα, ἢ ἀκόμα καὶ κάθε δεκατέσσερις ἡμέρες, καθὼς ἢ κατὰ ἀραιὰ διαστήματα πόση, ἢ, γιὰ νὰ τὸ πῶ καλύτερα, ἢ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν πόση, μαζί μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἐγκράτειας καὶ τὴ φυσικὴ ἰδιοσυγκρασία του, γινόνταν συνήθεια.

16. Ἡ ἐνδυμασία του ἦταν φτωχικὴ καὶ φτηνὴ καὶ καμωμένη ἀπλῶς γιὰ νὰ τὸν σκεπάζει, κατασκευασμένη ὄχι ἀπὸ λεπτὰ ὑφάσματα, οὔτε διανθισμένη μὲ χρωματιστὲς βαφές, πράγμα ποῦ ἐπιδιώκουν ἐκεῖνοι ποῦ τοὺς ἀρέσει νὰ καλλωπίζονται καὶ ὄχι οἱ μοναχοί. Ἡ προσευχὴ καὶ ἡ μελέτη ἦταν ἐπίπονη, ποῦ διακοπτόταν κατὰ διαστήματα καὶ εἶχε καρίκευμά της τὴν τροφὴ καὶ ὄχι τὴν ἀπόλαυση. Οἱ γονυκλισίες ἦταν πυκνὲς καὶ εἶχαν ἀρχίσει ἀπὸ τὸν Πατέρα του, ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὰ χέρια του εἶχαν βγάλει κάλους, καὶ ἀπὸ τὸ χῶμα στὸ ὁποῖο στηριζόνταν, διακηρῦσσοντας μέχρι σήμερα τὴν ἀρετὴ του. Τὸ στῶμα του δὲν ἦταν ἀπαλὸ καὶ γλυστερό, ἀλλὰ τέτοιο ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ ταλαιπωρεῖ τὸ σῶμα του καὶ νὰ μπορεῖ νὰ τὸ φυλάει ἀταπείνωτο στὶς πνευματικὲς λειτουργίες του. Ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία γινόταν μὲ ζῆλο. Γιατὶ αὐτὸ ἀπὸ τὶς ἀρετὲς του ἦταν ἐκεῖνο ποῦ τὸν ἔκανε νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς περισσότερους, γιὰ νὰ μὴ πῶ ἀπὸ ὅλους, ἢ καλύτερα, γιὰ νὰ μιλήσω πιὸ ταιριαστὰ μαζί μὲ τὸν ἱερόν Ἀπόστολο· «Τὶς ἀνάγκες τὶς δικές μου καὶ τῶν συντρόφων μου τὶς ἐξυπηρέτησαν αὐτὰ τὰ χέρια»⁸, γιατί δὲν ἔφαγε δωρεάν τὸ ψωμί του. Πράγματι ποῖο χέρι χάραξε γράμματα ἀρμονικώτερα ἀπὸ τὸ δικό του δεξιὸ χέρι, ἢ ποῖος περιέγραψε πιὸ ἐπίπονα τὴν προθυμία του; Καὶ κάθε ἔργο ποῦ παρουσιαζόνταν ἐκτάκτως, τὸ καταπιανόνταν μὲ θέρμη. Πῶς θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἀπαριθμήσει ἐκείνους ποῦ κατέχουν τὰ πονήματά του, δηλαδή τὰ βιβλιαράκια, ποῦ τὰ εἶχε ἀνθολογήσει ἀπὸ διάφορους ἅγιους Πατέρες, καὶ παρέχουν μεγάλη ὠφέλεια σ' αὐτοὺς ποῦ τὰ κατέχουν; Καὶ στὰ μοναστήρια μας ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ προέρχεται ἡ πληθώρα τῶν γραπτῶν μνημείων; Μήπως δὲν προέρχονται ἀπὸ τὰ ἅγια χέρια καὶ τοὺς κόπους ἐκείνου τὰ κείμενα αὐτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἐμεῖς ποῦ τὰ μελετοῦμε, φωτιζόμαστε στὴν ψυχὴ καὶ θαυμάζουμε τὴν ποιότητα καὶ ποσότητα τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου; Ὅμως, ἐπειδὴ ὁ λόγος ἄφησε μερικὰ χωρὶς νὰ τὰ διηγηθεῖ, γυρίζοντας πίσω, ἄς ἀναφέρω καὶ ἐκεῖνα ποῦ παραλείφθηκαν.

17. Ὁ χειμῶνας τῆς ἀσέβειας⁹ τότε βρισκόταν στὴν ἀκμὴ του. Ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ δυσσεβῆς λογισμὸς, τὸ δοχεῖο τῆς κακίας, ὁ πολυκέ-

9. Ὁ ἀγῶνας τῆς εἰκονομαχίας.

ὁ τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως τριστάτης, ὁ τοῦ μοναδικοῦ τάγμα-
 τος πικρὸς διώκτης, ὃς τίνα μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς Ναζιραίων οὐκ ἐξη-
 φάνισεν; τίνα δὲ κρυπτόμενον οὐκ εἰς μέσον ἤγαγεν; ποῖον δὲ ἀντι-
 φερόμενον οὐ κατέσπασεν εἰς τὸ καὶ ἀσεβείας βάραθρον, ὡς, εἴ πού
 5 τίνα ἐναπολειφθέντα τῶν ἐπιφανῶν, ὥσπερ τινὰ σπινθῆρα ἐν ἀπο-
 θύστῳ τόπῳ κείμενον, ἐν νεκροῖς λελογέναι, παρὰ τῶν ἔτι ὑπὲρ γῆν
 ὄντων. Τοιοῦτος ὁ ἡμέτερος Ἡλίας, ὑπὸ Κυρίου φυλαττόμενος ἐν
 οἷς ἠσκειτο τόποις, καὶ μὴ εἰς χεῖρας ἀλούς τοῦ νέου Ἀχαάβ, μηδὲ
 μετασχὼν τῆς ἐκείνου ἀσεβείας, ἴν' ἀναφανῆ μετὰ παρέλευσιν τῆς
 10 νυκτομαχίας, ἀστὴρ ἑωθινὸς ἡμῖν, ὅπερ καὶ γέγονεν. Ἐντεῦθεν διὰ
 τίνα ἀναγκαῖα εἴσεισιν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἄρτι ὥσπερ τινῶν φωστή-
 ρων ἐπιφαινομένων τῶν ἐπιλελειμμένων μοναστῶν τοῖς ἐν ἄστει.

ιη'. Καὶ ἐπεὶπερ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶν ἀνεγνωρίσθη ὁ μακαρίτης
 (οὐδὲ γὰρ ὅτι ὑπῆν ἡμῶν τῆς τεκούσης ὁμαίμων ἐγνωρίζετο), γίνε-
 15 ται περιβόητος οὐ μόνον συγγενεῦσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ πᾶσιν τῇ Βυ-
 ζαντίδι, ἄλλων ἀλλαχοῦ ἐλκόντων αὐτόν, περιχαρῶς τε ἀσπαζομέ-
 νων, καὶ φιλοφρόνως δεξιουμένων, καὶ ἀπολαυόντων διδασκαλίας
 προσηκούσης Ἦν γὰρ ὅτι μάλιστα ὁ ἀνὴρ ἠδύς τὸν λόγον, ἠδύτε-
 ρος τὸν τρόπον, ἀσκητικὸς τὸ εἶδος, πολυειδῆς τὴν διδασκαλίαν,
 20 τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, γιγνόμενος, τῶν ἐν συζυγί-
 αῖς σωφρονιστής, τῶν παρθενευόντων συνασπιστής, τῶν ἐν ἐξουσί-
 αῖς παρακλητικός, τῶν ἀσθενούντων εἰς ψυχὴν ἰατρός, πατράσι τέ-
 κνα συμβιδάζων, πατέρας τέκνοις καταλλάσων, δεσπότης δού-
 λους εὐνοεῖν ἀντιβολῶν, καὶ τούτους ἐκείνοις εὐεργέτας καθιστῶν.
 25 Τᾶλλα ὅσα ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ποιῶν τε καὶ λέγων γνωρίζεται,
 ἐν εἰπῶν εἰς σύστασιν τῶν εἰρημένων, πιστώσω τὸν λόγον. Ὅτιπερ
 ἀφ' οὗ ἐπεδήμησε τοῖς ἐν ἄστει, ὅλους οἴκους μετέπλασε καὶ μετε-
 στοιχείωσεν εἰς βίον ἐνάρετον. Τί δὴ τοῦτο; Ὅρκον ἐκκόψας τῇ
 παραινετικῇ αὐτοῦ γλώττῃ, καλλωπισμοὺς συστείλας τῇ εὐκόσμῳ
 30 διδασκαλία, φιλοπτωχίαν ἐμποιήσας τῇ ἠθικῇ ὑφηγήσει, ἐξ ἧς κέ-

10. Ναζιραῖοι ἦταν ἐκεῖνοι πού γιὰ λόγους θρησκευτικούς ἀπείχαν ἀπὸ τὰ οἰνο-
 πνευματώδη ποτὰ, τὴν κουρά τῶν μαλλιῶν τους, καὶ ἀπὸ κέθε τι πού λειτουργικὰ δὲν

φαλος δράκοντας, ὁ πρόμαχος τῆς εἰκονομαχικῆς αἵρεσης, ὁ σκληρός διώκτης τοῦ μοναχικοῦ τάγματος, ποιὸν ἀπὸ τοὺς Ναζιραίους¹⁰ μας δὲν ἔξαφάνισε; Καὶ ποιὸν κρυμμένο δὲν τὸν ἀνακάλυψε; Ποιὸν ἐπίσης ἀντίθετο δὲν τὸν ἔρριξε στὸ βάραθρο τῆς ἀσέβειας, καὶ μάλιστα σὲ τέτοιο βαθμό, πού ἂν εἶχε ἀπομείνει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς, σὰν κάποιος σπινθήρας, πού βρισκόταν μέσα σὲ τόπο κρυφὸ, νὰ θεωρεῖται νεκρὸς ἀπὸ ἐκείνους πού βρίσκονταν ἀκόμα πάνω στὴ γῆ. Τέτοιος ἦταν ὁ δικός μας Ἡλίας, ὁ ὁποῖος φυλασσόταν ἀπὸ τὸν Κύριο στοὺς τόπους τῆς ἀσκησῆς του, καὶ δὲν εἶχε περιπέσει στὰ χέρια αὐτοῦ τοῦ νέου Ἀχαάβ, οὔτε πῆρε μέρος στὴ δική του ἀσέβεια, μὲ ἀποτέλεσμα, μετὰ τὴν κατὰπαυση τῆς νυχτερινῆς μάχης (τῆς εἰκονομαχίας), νὰ ἀναδειχθεῖ σὲ μᾶς ἀστέρι τῆς αὐγῆς, πρᾶγμα πού καὶ ἔγινε. Καὶ ἀπὸ ἐδῶ, γιὰ κάποιες ἀναγκαῖες ὑποθέσεις, εἰσῆλθε στὴν Κωνσταντινούπολη, σὰν κάποιο ἀπὸ τὰ φωτεινὰ ἀστέρια πού ἐμφανίζονταν ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς πού εἶχαν ἀπομείνει στὴν πόλη.

18. Καὶ ὅταν ὁ μακαρίτης ἀναγνωρίσθηκε σὰν ζωντανὸς ἐκ νεκρῶν (γιατὶ δὲν ἦταν γνωστὸ ὅτι ἦταν ἀδελφὸς τῆς μητέρας μου), ἔγινε περιβόητος ὄχι μόνο στοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ σ' ὁλόκληρη τὴν Κωνσταντινούπολη, καθὼς ἄλλοι τὸν τραβοῦσαν πρὸς τὰ ἐδῶ, καὶ ἄλλοι ἀλλοῦ, πού τὸν ἀσπάζονταν μὲ χαρὰ, τὸν ὑποδέχονταν μὲ φιλοφροσύνη, καὶ ἀπολαμβάναν τὴν κατάλληλη διδασκαλία του. Γιατὶ ὁ ἄνδρας ἦταν πολὺ εὐχάριστος στὸν λόγο, ἀκόμα πιὸ εὐχάριστος στὴ συμπεριφορὰ, ἀσκητικὸς στὴν ἐμφάνιση, πολὺπλευρὸς στὴ διδασκαλία, καὶ, γιὰ νὰ μιλήσω ἀποστολικά, γινόταν γιὰ ὅλους τὰ πάντα. Συνέτιζε τοὺς παντρεμένους, συμπολεμοῦσε μὲ τὶς παρθένους, παραινοῦσε τοὺς ἄρχοντες, γιάτρευε τοὺς ψυχικὰ ἀσθενεῖς, συμβίβαζε τὰ παιδιά μὲ τοὺς γονεῖς, συμφιλίωνε τοὺς πατέρες μὲ τὰ παιδιά τους, προέτρεπε τοὺς κυρίους νὰ δείχνουν εὐνοία πρὸς τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἔκαμνε εὐεργέτες ἐκείνων. Καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὸ ὅτι ἔκανε καὶ ἔλεγε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, θὰ πῶ ἓνα μόνο ὡς συμπλήρωμα τῶν ὄσων εἶπα, ἐπιβεβαιώνοντας τὰ λόγια μου. "Ὅτι δηλαδή, ἀπὸ τότε πού πῆγε στὴν πόλη, μεταμόρφωσε ὁλόκληρα σπῆματα καὶ μετέβαλε τὴ ζωὴ τους σὲ ἐνάρετη. Ποιὸ εἶναι αὐτὸ πού ἔκαμνε; Ἐκοβε τὸν ὄρκο μὲ τὴν συμβουλευτική του γλώσσα, περιορίζε τοὺς καλλωπισμοὺς μὲ τὴν κόσμια διδασκαλία του, τοὺς ἔκαμε φίλους τῶν φτωχῶν μὲ τὴν ἠθικὴ διδασκαλία ἦταν καθαρὸ." Ἐτσι χαρακτηρίζονται καὶ οἱ ἀσκητές.

νωσις χρημάτων καὶ διανομαὶ ἐφ' οὓς ἤσκειτο τόπους δημόσιοι. Πρὸς τε ἀνάγνωσιν ῥυθμίσας, καὶ πρὸς ὀτιοῦν τῶν καλῶν εὖ ἐπανάγων, καὶ ταῦτα ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τληπαθῶν, ἀγρυπνῶν, πεζοπορῶν, ταῖς παρὰ τῶν φύλων καὶ συγγενῶν 5 δεξιώσεσιν, ἀνταλλάσσων τὰς παρ' ἑαυτοῦ κακοπαθείας, ἔργῳ τὸ τοῦ Ἀποστόλου φθεγγόμενος· «Υποπιᾶζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως, ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι».

ιβ'. Ἦρε τοιγαροῦν σύσσημον τῇ βασιλιζούσῃ, τὸν λόγον ὑπὸ τοῦ βίου μαρτυρούμενον ἔχων, καὶ αὐτοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἀπερίτ- 10 του σχήματος, παράκλησις εἰς ἀρετὴν τοῖς ὀρῶσι γινόμενος· εἰ δὲ ὅτι πολιτικός ἦν ἐν τισι γλυκαίνων τὴν φράσιν πρὸς τὸ τῶν ἀκούοντων ἰδιότροπον, ὀράτω τις τὸν καρπὸν, καὶ μὴ μεμφέσθω τὸν τρόπον. Τίς δὲ οὗτος; Ὁ τῶν ἀμαρτανόντων μετὰ μέλος καὶ ὁ τῶν ἀποτασσομένων τοῦ βίου ὄμιλος· πρῶτος γὰρ καὶ μόνος σχεδὸν εἰπεῖν 15 περωτῆς τῶν τοῦ γένους καὶ τῶν ἔξω γένους, ὁ τῆς ὀσιότητος ἐραστής ἡμῶν δέδεικται. Διὰ ταῦτα καὶ προστατεῖν μοναστηρίου ἀστικοῦ ἀναγκάζεται μὲν, οὐ καταπίθεται δέ· καὶ ἄρχειν τῆς Νικομηδέων Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ τηνικαῦτα προέδρου προτρέπεται μὲν, οὐ συνέρχεται δέ, φεύγων τὸν κληρὸν ὁ τούτου ἄξιος, καὶ τὸ τῆς ἱε- 20 ραρχίας ὕψος δεδιῶς ὁ τὴν ἀρετὴν μετέωρος. Διὸ καὶ πρὸς τὴν φίλην αὐτῷ ἡσυχίαν ἐπάνεισιν, κακεῖ καθιστᾶ μνήμης ἄξια, πτωχῶν προιστάμενος, ἀδικουμένων ὑπερασπιζόμενος, θλιβομένους παραμυθούμενος, καὶ θλιῖψιν οἷαν βούλη πιεζομένους θεραπεύων, τοῦτο μὲν διὰ γλώσσης καὶ μέλανος, ἐπεὶ μὴ εἶχεν ἄλλῳ τινὶ φαρμάκῳ ἐπα- 25 μύναι τῷ προσιόντι, καὶ ἰσχνέ γε τὸ γράμμα ὡς δῶρον αἰδοῖ τοῦ ἀνδρός, κάμπτων πρὸς οἶκτον τὸν ἐλεεῖν δυνάμενον.

κ'. Τοῦτο δὲ καὶ ἐξ ὧν εὐπορεῖτο ἡ χεὶρ ἐπιδιδόναί, πληρούντων αὐτὴν τῶν καλῶς τὰ ἐνόητα κενούντων ἐπὶ μεθέξει τῶν ἀκενώτων καὶ αἰωνίων. Εἰ δὴ μῆδ' ἑτέρῳ, παρακλήσει ἐξαίρων τὸ ἄλγος, καὶ 30 μακροτέρῳ διερωτήσει ἀπαλύνων τὴν τραχυνομένην καρδίαν τοῦ

του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γίνονται προσφορὲς χρημάτων καὶ νὰ διανέμονται δημόσια ἐπὶ τόπου. Καὶ ἀκόμα, ρυθμίζοντας τὴ μελέτη, τοὺς ἐπανεφέρε σέ ὅ,τι ἦταν καλὸ, καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ κόπο καὶ μόχθο νύχτα καὶ μέρα, ταλαιπωρούμενος, ἀγρυπνώντας, πεζοπορώντας, ἀνταλλάσσοντας τὶς κακοπάθειές του μὲ τὶς ὑποδοχὲς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν του, κάνοντας ἔργο τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου· «Σκληραγωγῶ τὸ σῶμα μου καὶ τὸ μεταχειρίζομαι σάν δούλο, ἀπὸ φόβο μήπως, ἐνῶ κήρυξα στοὺς ἄλλους, ἐγὼ ὁ ἴδιος θεωρηθῶ ἀποτυχημένος»¹¹.

19. Ὑψωσε λοιπὸν σύμβολο στὴ βασιλεύουσα, ἔχοντας τὸν λόγο ποὺ βεβαιωνόταν ἀπὸ τὴ ζωὴ του, καὶ μὲ τὴν εὐτελεῖ καὶ ἀπλή ἐμφάνισή του γινόνταν παράδειγμα ἀρετῆς σ' ἐκείνους ποὺ τὸν ἔβλεπαν. Ἄν τὴν ἄρα μερικὲς φορὲς, ἐπειδὴ καταγόταν ἀπὸ τὴν πόλη, μιλοῦσε ἡπιώτερα, προσαρμοζόμενος πρὸς τὴν ἰδιαιτερότητα τῶν ἀκροατῶν του, ἃς βλέπει κανεὶς τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ἃς μὴ μέμφεται τὸν τρόπο. Καὶ ποιοῦ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα; Ἡ μεταμέλεια ἐκείνων ποὺ ἀμάρταναν, καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν ποὺ ἀπαρνιόνταν τὴ ζωὴ. Γιατὶ ὁ ἐραστής αὐτὸς τῆς ἀγιότητος ἀποδείχθηκε πρῶτος καὶ σχεδὸν μοναδικός, θὰ λέγαμε, ἀναπτρωτῆς τῶν Χριστιανῶν καὶ μὴ Χριστιανῶν. Γι' αὐτὸ καὶ πιεζόταν νὰ γίνῃ ἡγούμενος κάποιου μοναστηριοῦ τῆς πόλης, ἀλλὰ δὲν πείσθηκε. Τοῦ προτάθηκε ἐπίσης ἀπὸ τὸν τότε πατριάρχη νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Νικομηδείας, ἀλλὰ δὲν δέχθηκε, ἀποφεύγοντας νὰ γίνῃ κληρικὸς αὐτὸς ποὺ ἦταν ἄξιός γι' αὐτὸ, καὶ φοβούμενος τὸ ὕψος τῆς ἀρχιερωσύνης, αὐτὸς ποὺ μὲ τὴν ἀρετὴ του βρισκόταν ἤδη στὰ ὕψη. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπιστρέφει στὴν ἀγαπητὴ του ἡσυχία, καὶ ἐκεῖ κάνει ἔργα ἄξια νὰ μνημονευθοῦν, προστατεύοντας τοὺς φτωχοὺς, ὑπερασπιζόμενος τοὺς ἀδικημένους, παρηγορώντας τοὺς θλιβομένους, καὶ θεραπεύοντας ὅλους ἐκείνους ποὺ πιέζονταν ἀπὸ ὁποιαδήποτε στενοχώρια, πότε μὲ τὰ λόγια, καὶ πότε μὲ ἐπιστολή, ἐπειδὴ δὲν εἶχε κανένα ἄλλο φάρμακο γιὰ νὰ βοηθήσει ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐπισκεπτόταν, καὶ φυσικὰ ἡ ἐπιστολὴ του ἐνεργοῦσε ὡς δῶρο, κάμπτοντας ἐκεῖνον ποὺ μποροῦσε νὰ ἐλεήσει, ἐπειδὴ ντρεπόταν τὸν ἀποστολέα της.

20. Ἄλλοτε πάλι ἔδινε καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἶχε στὸ χέρι, τὰ ὅποια τοῦ ἔδιναν ἐκεῖνοι ποὺ μοίραζαν καλῶς τὰ ὑπάρχοντά τους, γιὰ νὰ γίνουν μέτοχοι τῶν ἀκένωτων καὶ αἰώνιων ἀγαθῶν. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶχε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, τότε τὸν πόνον τὸν ἔδιωχνε μὲ λόγια παρηγορητικά,

11. Α' Κορ. 9,27.

κάμνοντος. Τί θαυμαστόν πρὸς ταῦτα καὶ αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀοιδίου
 Ἰωβ̄ ἐκεῖνα λέγειν, «Διέσωσα πτωχὸν ἐκ χειρὸς δυνάστου καὶ ὀρ-
 φανῶ οὐ οὐκ ἦν βοηθὸς ἐβοήθησα, στόμα δὲ χήρας με ἠυλόγησεν,
 δίκην δὲ ἦν οὐκ ἤδειν ἐξιχνίασα», ὧν ἔνεκεν καὶ ὡς πατὴρ ἐγνωρί-
 5 ζετο, καὶ ὡς προστάτης ἐμεγαλύνετο, καὶ ὡς κηδεμῶν ἐμακαρίζετο,
 ὀρώμενος, ἀπαντῶμενος, ξενιζόμενος, παρὰ μονασταῖς, παρὰ μιγά-
 σιν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὧν ἠσκειτο τόπων τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης δια-
 δραμούσης, καὶ πάντων τὸν Πλάτωνα ἐν ταῖς ἑαυτῶν γλώσσαις, ὡς
 μέγα τι καὶ ἀξιάγαστον χρῆμα, ἐπιφερόντων, ὃν καὶ ὁ μέλλων χρό-
 10 νος εὖ οἶδ' ὅτι οὐ σιγήσειεν, εἴπερ ἀρετὴ πρᾶγμα ἀθάνατον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

κα'. Ἄλλ' ἦκεν ἡμῖν ἡ χριστοφόρος Εἰρήνη, ἡ φερωνύμως βασι-
 λεύσασα, ἐν ἣ μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ ἡ τοῦ μονάζειν παντὶ τῶ
 βουλομένῳ ἠνέφεκτο θύρα, πάλαι ὑπὸ ἀσεβοῦς βασιλείας κεκλεισμέ-
 15 νη, καθάπερ ὑπὸ ἐλληνιζούσης τὸ χριστιανίζειν. Ἐντεῦθεν ἡ περὶ
 ἡμᾶς μὲν πανέστιος ἀποταγή, τοῦ δὲ πανευφήμου Πατρὸς ἡ μετὰ
 τὴν ἡσυχίαν ἡγεμονία, οὐ βουλομένου μὲν, οὐδὲ ὀρεγομένου ἄρχειν
 (πῶς γὰρ ἂν ὁ τὰς μεγίστας φυγῶν ἀρχὰς ἐφέσει τῶν ὑφειμένων
 ἠλίσκετο), ἀλλὰ τὸ μὲν κατακλασθεῖς ὑπὸ τοῦ αἵματος (εἰρήσεται
 20 γὰρ τ' ἀληθές, εἰ καὶ τραχύτερος ὁ λόγος), τὸ δὲ καὶ ἐλπίσας τὴν
 αὐτὴν ἰσχειν ἡσυχίαν, κἂν τῇ ἡγεμονείᾳ, ὅπερ οὐχ οἶόν τε. Οὐδὲ
 γὰρ ζητήσας εὗρε τὸ ἐλπίζόμενον· κἂντεῦθεν αὐτῶ οἱ πολλοὶ πνεύ-
 σαντες πειρασμοί, τὸ δὲ ὑφ' ὧν καὶ δι' οὓς, ἀφήμι λέγειν, αἰδοῖ τῶν
 προσώπων, πλὴν ἔλκει βίον ὀδυνηρόν τε καὶ ἀνώμαλον, καὶ τῆς
 25 οἰκείας ἔξω ἀναρμόδιον.

κβ'. Ἄλλὰ τί ποιεῖ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ὄντως καὶ εὐθύδουλος;
 Ἐπειδὴ ἑώρα ἑαυτὸν ἑαλωκότα τῇ προστασίᾳ, καὶ φυγεῖν ταύτην
 οὐκ ἀκίνδυνον, καίπερ πολλάκις βουλευσάμενος, οἷά τις οἰακο-
 στρόφος, ἐν μέσῳ κλύδωνος περιζέοντος, τὸ τῆς ψυχῆς ὀκνῶδες

ἐνῶ μὲ μακρότερη συζήτηση ἀπάλυνε τὴ σκληρὴ καρδιὰ ἐκείνου ποὺ ὑπέφερε. Τί θαυμαστὸ γιὰ ὅλα αὐτὰ, νὰ λέει καὶ αὐτὸς μαζί μὲ τὸν αἰμνηστο Ἰώβ· «Γλύτωσα φτωχὸν ἀπὸ τὰ χέρια τυράννου, ὄρφανὸν ποὺ δὲν εἶχε βοηθὸ τὸν βοήθησα, στόμα χήρας μὲ εὐλόγησε, καὶ δίκη ποὺ δὲν τὴ γνώριζα τὴν ἐξιχνίασα»¹², ἐξαιτίας τῶν ὁποίων καὶ ὡς πατέρα τὸν ἀναγνώριζαν, καὶ ὡς προστάτη τὸν τιμοῦσαν, καὶ ὡς κηδεμόνα τὸν μακάριζαν, ὅταν τὸν ἔβλεπαν, ὅταν τὸν συναντοῦσαν, ὅταν τὸν φιλοξενοῦσαν, οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ παντρεμένοι, ἐπειδὴ ἡ φήμη γι' αὐτὸν εἶχε ξαπλωθεῖ ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἀσκησῆς του σὲ μέρη πολὺ μακρινὰ, καὶ ὅλοι εἶχαν στὴ γλῶσσα τους τὸν Πλάτωνα σὰν κάτι τὸ μεγάλο καὶ ἀξιγάπητο, τὸν ὁποῖο ξέρω καλὰ πῶς καὶ στὸ μέλλον ὁ χρόνος δὲν θὰ τὸν κρατήσῃ στὴ σιωπῆ, ἐφόσον ἡ ἀρετὴ εἶναι πρᾶγμα ἀθάνατο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

21. Τώρα ὅμως ἦρθε γιὰ μᾶς ἡ χριστοφόρος Εἰρήνη, ἡ συνώνυμη μὲ τὴν εἰρήνη βασίλισσα, κατὰ τὴν ὁποία εἰρήνη, μαζί μὲ τὰ ἄλλα καλὰ, ἀνοιξε καὶ ἡ πόρτα στὸν καθένα ποὺ θέλει νὰ μονάζει, αὐτὴ ποὺ ἀπὸ τὴν ἀσεβῆ βασιλεία ἦταν κλεισμένη, ὅπως καὶ τὸ νὰ γίνεται κανεὶς ἀπὸ εἰδωλολάτρης Χριστιανός. Ἀπὸ τότε ὅλη ἡ οἰκογένειά μου ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμο, ἐνῶ ὁ φημισμένος Πατέρας μετὰ τὴν ἡσυχία ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγία, χωρὶς βέβαια νὰ θέλει οὔτε καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι ἀρχηγός (γιατὶ πῶς ἦταν δυνατόν αὐτὸς ποὺ ἀπέφυγε τὰ μεγαλῦτερα ἀξιώματα, νὰ δελεαστεῖ ἀπὸ τὰ κατώτερα), ἀλλὰ ἀπὸ τὴ μιὰ ὑποκύπτου στίς πιέσεις τῶν συγγενῶν (γιατὶ θὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, ἂν καὶ ὁ λόγος εἶναι σκληρός), καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐπειδὴ ἤλπιζε ὅτι θὰ ἔχει τὴν ἴδια ἡσυχία ἔστω καὶ ὡς ἀρχηγός, πρᾶγμα ποὺ δὲν εἶναι δυνατόν. Οὔτε ἄλλωστε βρῆκε αὐτὸ ποὺ ἤλπιζε ἐπειδὴ τὸ ζήτησε. Ἀπὸ τότε ἐπνευσαν σ' αὐτὸν οἱ πολλοὶ πειρασμοί. Τὸ ἀπὸ ποιούς καὶ ἐξαιτίας ποιῶν, παραλείπω νὰ τὸ πῶ, σεβόμενος τὰ πρόσωπα, ὡστόσο ἔκανε ζωὴ ὀδυνηρὴ καὶ ἀνώμαλη καὶ ἀταιρίαστη στὴ συνήθειά του.

22. Τί κάνει ὅμως ὁ πραγματικὰ ἐκεῖνος γενναῖος καὶ ὁ ὀρθὸς στίς σκέψεις του; Ἐπειδὴ ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του παγιδευμένο μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἀρχηγός, καὶ ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνο τὸ νὰ τὴν ἀποφύγει, ἂν καὶ πολλὰ φορὲς τὸ σκέφθηκε, σὰν κάποιος πηδαλιούχος, σὲ ὥρα τρικυμίας ποὺ

12. Ἰώβ 29, 12-13.

ἀποσεισάμενος, καὶ τὸ τῆς διανοίας ὄμμα ὑψιφρόνως ἀνατείνας, ἰχνηλατεῖ λοιπὸν τοὺς τῶν μακαρίων ἀνδρῶν βίους· οὐ πρὸς τὰ προσεχῆ παραδείγματα βλέπων, ἐπεὶ λοξὰ καὶ συγκεχυμένα, πρὸς δὲ τὴν ἀρχέτυπον εἰκόνα τῆς ἀποστολικῆς ζωῆς ἀποσκοπῶν (ὃ δεῖ
5 πάντας τοὺς τῆς ἀρετῆς γραφέας ποιεῖν, εἴ γε μέλλοιεν πατροεἰκελον καὶ σωτήριον τὸν ἑαυτῶν βίον ἀπεργάζεσθαι), πρῶτον τοῦτο ποιεῖ, καὶ λίαν νεανικῶς

κγ'. Εἰς τὰς τοῦ μεγάλου καὶ θεοφόρου Βασιλείου νομοθεσίας εἰσελθὼν, ὡς ἐν παραδείσῳ, καὶ εὐρῶν ἐναντιουμένην τῇ μοναδικῇ
10 πολιτείᾳ τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν, πρὸς τῷ τοῦ θήλεως ζώῳ δούλοις τὰ κοινόδια διοικούμενα, κἀντεῦθεν πολλὰς τὰς ἀτοπίας τικτομένας, μείζους δὲ τὰς ψυχικὰς ζημίας ὑφισταμένας, ὄρα τί ἐργάζεται. Ἐπερωτήσεσι πρότερον χρησαμένος παρὰ τῶν εὖ εἰδότην, ὡς ἂν μηδὲ αὐτὸ τὸ καλὸν ἀβασάνιστον εἶη (τῆς γὰρ αὐταρεσκείας
15 πόρρω νεύων, οὐκ ἦν τι, ὃ μὴ συμβουλίαις διεπρόαττετο), καινοτομεῖ τὰς ἐκνόμους παραδόσεις ὡς φιλοκάκους αἰρέσεις, καὶ καθιστᾷ τὸ ἑαυτοῦ μοναστήριον ἄτερ δούλων, ἔξω τοῦ θήλεως ζώου δίχα ἐμπορικῆς ἄλλης προσόδου, ἅτινα καπιλικὰ κέρδη ὁ αὐτὸς θεῖος Βασίλειος ὀνομάζων, φευκταῖα εἶρηκεν. Γίνεται δὲ ἡ κατόρθωσις οὐκ
20 ἀμογητὶ, ἀλλὰ γὰρ καὶ λίαν περιστατικῶς ἐκ τῶν συνασκουμένων ἀηθῶν ὄντων, καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἀντιπραπτόντων τῷ ἀγαθῷ σκοπῷ, οὐκ ὀλίγων ὑπαρχόντων. Καὶ οὐ θαυμαστόν· ἐπεὶ μηδὲ συνήθειαν περικόψαι τῶν ῥάστων καὶ εὐπετῶν, μηδέ τι ἀνεπίφθονον τῶν ἐπαινετῶς ἐλουμένων. Ἄρ' οὖν οὐχ ὑπερανεστῶσης διανοίας
25 ἀπορραγῆναι ἐπιβλαβοῦς παραδόσεως, καὶ τοιοῦτον προθεῖναι ἑαυτὸν ὑπόδειγμα καλὸν τοῖς βουλομένοις μὴ μόνον ὀνόματι, ἀλλὰ καὶ πράγματι μονάζειν, καὶ οἰκεῖον τῷ βίῳ καὶ τὸ ἔργον ἔχειν. Πῶς γὰρ ἂν μοναστῆς ἀληθινός, ὃ δεσποτείας φόβον δούλοις ἐπανατεινόμενος, ἢ πῶς ἀγοήτευτος τὴν ὄρασιν ὃ ἐκ θεωρίας τοῦ συνόντος
30 αὐτῷ ὑπουργικοῦ θήλεως ἀσκητῆς καθυπηρετούμενος, ὅπου γε καὶ τούτου ἐκτὸς ὑπάρχων, τῷ ἐμφυλίῳ πολέμῳ συμβέδηκεν ἀλίσκεσθαι; Ἦψατο τοιγαροῦν ὃ ζῆλον τῶν ἐγγύθεν, καὶ μετέλαβον τοῦ

μαίνεται τριγύρω, ἀφοῦ τίναξε ἀπὸ πάνω του τὴ διστακτικότητα τῆς ψυχῆς του, ὑψώνοντας τὰ μάτια τῆς διάνοιάς του μὲ γενναιοῦτητα, ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη τῆς ζωῆς τῶν μακάριων ἀνδρῶν. Καὶ δὲν ἀποβλέπει στὰ κοντινὰ παραδείγματα, γιατί ἦταν λοξὰ καὶ συγκεχυμένα, ἀλλά, ἀτενίζοντας πρὸς τὴν πρότυπη εἰκόνα τῆς ζωῆς τῶν ἀποστόλων (πρᾶγμα ποὺ πρέπει νὰ κάνουν ὅλοι οἱ γραφεῖς τῆς ἀρετῆς, ἐὰν φυσικὰ θέλουν νὰ κάνουν τὴ ζωὴ τους ὅμοια μὲ τοῦ πατέρα καὶ σωτήρια), πρῶτα ἀπὸ ὅλα κάνει αὐτὸ καὶ μὲ πολὺ νεανικὸ τρόπο.

23. Μπαίνοντας στὶς νομοθεσίες τοῦ μεγάλου καὶ θεοφόρου Βασιλείου, σὰν σὲ παράδεισο, καὶ βρίσκοντας ὅτι εἶναι ἀντίθετες στὴ μοναχικὴ πολιτεία οἱ ἀνθρώπινες συνήθειες, τὸ νὰ ρυθμίζονται τὰ κοινοβιακὰ μὲ τὴ χρησιμοποίησις ὡς δούλων θηλυκῶν ζώων, γιατί ἀπὸ αὐτὸ γεννιῶνται πολλὰ ἄτοπα, πρόσεχε τί κάνει. Ζητώντας πρῶτα τὴ γνώμη ἐκείνων ποὺ ἤξεραν καλὰ τὰ πράγματα, γιὰ νὰ μὴ εἶναι οὔτε καὶ αὐτὸ τὸ καλὸ ἀβασάνιστο (γιατί ἀπεῖχε πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν αὐταρέσκεια, καὶ δὲν ὑπῆρχε τίποτε, τὸ ὁποῖο νὰ μὴ γινόταν μὲ συμβουλευτικὲς σκέψεις), ἀλλάζει τὶς παράνομες παραδόσεις ὡς αἰρέσεις ποὺ ἀγαποῦν τὸ κακὸ, καὶ κάνει τὸ μοναστήρι του χωρὶς δούλους, χωρὶς θηλυκὰ ζῶα καὶ ἐμπορικὸ ἢ ἄλλο ἔσοδο, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος θεῖος Βασίλειος, ὀνομάζοντας τα κατηλικὰ κέρδη, λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγονται. Ἡ ἐφαρμογὴ βέβαια αὐτῶν δὲν ἔγινε χωρὶς κόπο, ἀλλὰ καὶ μὲ δυσκολίες τὶς ὁποῖες προέβαλλαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συνασκητῆς, ποὺ ἦταν ἀσυνήθιστοι σ' αὐτὰ, καὶ ἀπὸ τοὺς ἔξω, οἱ ὁποῖοι ἀντιδρούσαν στὸν ἀγαθὸ σκοπὸ, καὶ δὲν ἦταν λίγοι. Καὶ δὲν εἶναι ἄξιο ἀπορίας. Γιατί δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ κόψεις τὴ συνήθεια τῶν εὐκόλων καὶ βολικῶν, οὔτε βέβαια ὑπάρχει κάτι ἀπὸ τὰ ἀξιέπαινα, ποὺ νὰ μὴ προκαλεῖ φθόνον. Ἄρα λοιπὸν δὲν εἶναι δεῖγμα ξεσηκωμένης διάνοιας τὸ νὰ ἀποδεσμευθεῖ κανεὶς ἀπὸ μιὰ βλαβερὴ παράδοση, καὶ νὰ προβάλλει τὸν ἑαυτὸ του ὡς τέτοιο παράδειγμα καλὸ σ' αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ μονάζουν ὄχι κατ' ὄνομα, ἀλλὰ πραγματικά, καὶ νὰ ἔχουν ἀντίστοιχὴ ζωὴ καὶ ἔργο. Γιατί πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι πραγματικὸς μοναχὸς αὐτὸς ποὺ προβάλλει στοὺς δούλους τὸ φόβον τῆς δεσποτείας; Ἡ πῶς θὰ μείνει ἀνεπηρέαστη ἡ ὄρασις τοῦ ἀσκητῆ ἀπὸ τὴ θέα τοῦ θηλυκοῦ βοηθητικοῦ ζώου, τὸ ὁποῖο εἶναι μαζὶ του καὶ τὸν ἐξυπηρετεῖ, τὴ στιγμή ποὺ καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχει αὐτὸ συμβαίνει νὰ αἰχμαλωτισθεῖ μὲ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον; Τὸν ἄγγιξε λοιπὸν ὁ ζῆλος τῶν πλησίων του, καὶ δέχθησαν τὸ ἀγαθὸ ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦν

ἀγαθοῦ οἱ φιλόθεοι πόρρωθεν, κἀκεῖνος τὸ κλέος διαιωνίζον ἀπηνέγκατο. Εἰ δὲ καὶ ἄλλον ἔσχε συναγωνιστὴν τε καὶ συλλήπτορα, φημί δὴ τὸν ταῦτα λέγοντα καὶ γράφοντα, τῷ πατρὶ τὴν χάριν ἀνεκτέον, παιδί γὰρ προσήκει τὸ πάντα πατρῴζειν, καὶ ὅλον ἑαυτὸν
5 ἔμπαρέχειν τῷ γεννήτορι.

κδ'. Ἐπειτα περιστέλλει ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἐν ἄστει προόδων, ἐκ συνουσίας ἀγχιστευόντων, ἐκ συνδιατριβῆς ἀρχόντων, εἴσω τῆς πνευματικῆς αὐλῆς ἐρηρισμένον ἔχων τὸν πόδα· ἐπιστατεῖ τοῖς λογικοῖς θρέμμασι, διατρέφων διδασκαλίας πόα, καὶ ναματίζων κα-
10 τηγήσεως ρείθρω. Ἐξ οὗ τί γίνεται; Εὐθαλεῖ ἢ Λεία, αὖξει τὸ ποίμνιον, γίνεται περιβόητον, δοξάζεται ὁ ἅγιος Θεός, παρ' οὗ πᾶν ἀνθρώποις τὸ κατορθούμενον. Ἄλλ' οἷόν με ἐν μέσῳ τῶν εἰρημένων ἴλαθὸν μικροῦ δεῖν παρέδραμεν! Ἦδη κρατησάσης τῆς εὐσεβοῦς Εἰρήνης, καὶ πολλῶν λόγων βαλλόντων καὶ βαλλομένων περὶ τῆς
15 τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὑποθέσεως, παρρησιάζεται πρὸ τῶν πολλῶν καὶ σὺν ὀλίγοις τὴν ἀλήθειαν, μάχεται τοῖς εἰκονομαχοῦσιν καθ' ὅσον οἷόν τε, ἐπεὶ μηδὲ δογματικὸς ἦν, ἀλλ' ἀπλοῦν μὲν τὸν λόγον, εὐρύχωρον δ' ὅμως φερωνύμως καὶ πειθῆνον [πειθανόν] ἔχων. Ἀπόδειξις τῶν εἰρημένων, τὸ ἐν καθέδρᾳ μητροπόλεως τῶν ἐπι-
20 φανῶν, ἐν τῇ κατὰ τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους συνόδῳ, παρὰ τοῦ τηνικάδε προεδρεύοντος κατ' ἐκλογὴν τεθῆναι τὸν ἄνδρα, οὔτε πρότερον πτοηθέντα τὰς ἀπειλὰς τῶν αἰρετιζόντων, οὔτε τηνικαῦτα ὑποπτήξαντα τὴν ἀποτροπὴν καὶ ἐπίδρομὴν τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος, ἠνίκα ὤρμησε πρὸς τὸν μέγαν νεών, καταβοῶν τοῦ προέ-
25 δρου καὶ ἀνευφημῶν τὸν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ψευδοσύλλογον. Καὶ μικρὸν ὕστερον, ὅποτε διελύετο τὸ τῆς ἀληθείας ἄθροισμα, καὶ ὡς ἐκ μέσου λεόντων ἢ βασίλισσα ὑπεξῆει, ἀνευ αἵματος, ὡς εἰπεῖν, δειχθεῖσα μάρτυς, καὶ ὁ ἡμέτερος καθηγητῆς τῷ ἀρχιερεῖ συνεπόμενος, οὐδὲν ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις ἐδεδοίκει· μικρὸν γάρ
30 ἔστι τὸ ἐν τῇ Νικαέων συνόδῳ ἐκ δευτέρου εὐρεθῆναι, διὰ τὸ ἐκ μέσου τότε γεγονέναι τὸν ἀτίθασον λαὸν καὶ ἀτεράμονα.

κε'. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα οὕτω καὶ τὸ τῆς Ὁρθοδοξίας τρόπαιον ἐκρατύνθη, ἐπανῆκεν ὁ πατὴρ εἰς τὸ οἰκεῖον φροντιστήριον, ἐχόμε-

τὸν Θεὸ ἀπὸ μακριὰ, καὶ ἐκεῖνος κέρδισε τὴν αἰώνια δόξα. Ἐάν εἶχε καὶ ἄλλον συναγωνιστὴ καὶ βοηθό, ἐννοῶ δηλαδὴ αὐτὸν ποὺ τὰ λέγει καὶ τὰ γράφει αὐτὰ, πρέπει νὰ ἀποδώσετε τὴ χάρη στὸν Πατέρα, γιατί πρέπει τὸ παιδί νὰ μοιάζει σὲ ὅλα τὸν πατέρα, καὶ νὰ παραδίνει ὅλο τὸν ἑαυτό του σ' ἐκεῖνον ποὺ τὸ γέννησε.

24. Ἐπειτα περιορίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὶς ἐξόδους στὴν πόλη, ἀπὸ τὶς ἐπισκέψεις συγγενῶν, ἀπὸ τὶς ἐπαφές μὲ τοὺς ἄρχοντες, καὶ κλείνεται μέσα στὴν πνευματικὴ αὐλή. Φροντίζει γιὰ τὰ λογικὰ πρόβ-
 τα, τὰ ὁποῖα τρέφει μὲ τὴ χλόη τῆς διδασκαλίας του, καὶ τὰ ποτίζει μὲ
 τὰ νάματα τῆς κατήχησης. Καὶ τί βγαίνει ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀλλαγή; Βγάζει
 ὡραῖα ἄνθη ἢ Λεῖα¹³, αὐξάνεται τὸ ποίμνιο, γίνεται φημισμένο, δοξάζε-
 ται ὁ ἅγιος Θεός, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχεται κάθε τι ποὺ κατορθώνει ὁ
 ἄνθρωπος. Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ποὺ εἶπα, τὸ ὁποῖο πα-
 ραλίγο νὰ μοῦ διαφύγει! Ὅταν πιά ἐπικράτησε ἡ εὐσεβὴς Εἰρήνη καὶ
 γινόταν πολὺς λόγος γιὰ τὸ θέμα τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἐμφανίζεται μὲ
 παρησία μπροστὰ στοὺς πολλούς, ἔχοντας μαζί του λίγους ποὺ ἀγα-
 ποῦσαν τὴν ἀλήθεια, μάχεται μὲ τοὺς εἰκονομάχους ὅσο μπορούσε, για-
 τί δὲν ἦταν δογματολόγος, ἀλλὰ ἀπλοϊκὸς στὸν λόγο, εὐρύχωρος, σύμ-
 φωνα μὲ τὸ ὄνομά του, καὶ πειστικός. Ἀπόδειξη αὐτῶν ποὺ λέγω εἶναι
 τὸ γεγονός, ὅτι στὸ βῆμα τῆς μητρόπολης τῶν ἐπιφανῶν, κατὰ τὴ σύνο-
 δο στὸν ναὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, μὲ ἐκλογή τοῦ τότε πατριάρχη,
 ἀνέβηκε ὁ ἄνδρας ποὺ οὔτε προηγουμένως εἶχε φοβηθεῖ τὶς ἀπειλὲς τῶν
 αἵρετικῶν, οὔτε καὶ τώρα δείλιασε ἀπὸ τὴν παρεμπόδιση καὶ τὴν ἐπι-
 δρομὴ τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος, ποὺ ὄρμησε μέσα στὸν μεγάλο ναό,
 ἀποδοκιμάζοντας τὸν Πατριάρχη, καὶ ἔπτευφηνώντας τὸν ψευδοσύλλο-
 γο ποὺ ἦταν ἐναντίον τῶν ἁγίων εἰκόνων. Καὶ λίγο ἀργότερα, ὅταν δια-
 λύθηκε ἡ συνάθροιση τῆς ἀλήθειας καὶ ἡ βασίλισσα ἔβγαινε σὰν νὰ
 περνοῦσε μέσα ἀπὸ λιοντάρια, ἀποδειχθεῖσα, ὅπως θὰ λέγαμε, ἀναίμα-
 κτος μάρτυρας, καὶ ὁ δικός μας καθηγητής, ἀκολουθώντας τὸν πατρι-
 ἀρχη, δὲν φοβήθηκε τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔγιναν. Παρὰ λίγο δηλαδὴ νὰ συν-
 ἔβαινε γιὰ δεύτερη φορὰ ἐκεῖνο ποὺ συνέβη στὴ σύνοδο τῆς Νικαίας,
 λόγῳ τοῦ ἀτίθασου καὶ σκληροῦκαρδου λαοῦ ποὺ μπῆκε μέσα τότε.

25. Ὅταν ὅμως τελείωσαν αὐτὰ καὶ ἐνισχύθηκε ὁ θρίαμβος τῆς
 Ὁρθοδοξίας, ἐπέστρεψε ὁ πατέρας στὸ φροντιστήριό του, καὶ ἐπιδό-

13. Παραλληλισμὸς μὲ τὸ Γεν. 29, 31· «ιδὼν ὁ Θεὸς ὅτι μισεῖται Λεῖα, ἤνοιξε τὴν
 μήτραν αὐτῆς».

νος τῆς προστασίας· καὶ βληθεὶς νόσῳ, ἀπόγνωσιν ζωῆς ὑποδη-
 λούση τῷ ἔρμαίῳ τῆς ἐπιθυμίας, μετατίθεται τὴν ἀρχὴν ἐφ' ἡμᾶς,
 τοὺς μηδὲ τοῦ ἄρχεσθαι ἀξιόους. Εὐρίσκει οὖν τὴν ποθουμένην τα-
 πείνωσιν, λαμβάνει ἀνακωχὴν τῶν λυπηρῶν, λύεται τῶν συνεχόν-
 5 των ἐπηρειῶν, ὀφθεῖς οἷος ἦν τὸ πρότερον, ἀφιλάργυρος, ἀφιλο-
 κτήμων, ἀφιλοπράγμων, τῆς δυσμενείας οὐκ ἐχούσης χώραν ἔτι
 συννεφεῖν τῆς ἐκείνου ἀρετῆς τὴν ἀκτῖνα. Πειράζονται γὰρ καὶ δί-
 καιοι, ὡς ἂν τῇ πυρώσει τῶν λυπηρῶν χρυσοειδέστεροι τὰς ψυχὰς
 γένοιεν ἂν καὶ μὴ ὑπολισθαίνουσιν εὐθυποροῦντες, ὡς ἂν μάθοιεν
 10 παρὰ Θεοῦ αὐτοῖς εἶναι πᾶν τὸ κατορθούμενον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

κς. Ὁ μὲν οὖν τῆς καθηγῆσεως τρόπος ἤδη πετέρασται, τρέ-
 ψομαι δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τὸ διαβοητότερον. Ἄλλ' οἴμοι! στένειν
 πάρεστιν, ὀρμωμένῳ μὲν τ' ἀληθῆ φραῖσαι, ἀναινομένῳ δὲ τὴν διή-
 15 γησιν φειδοῖ τῶν δεδρακότων. Ὅμως, ἐπεὶ μὴ οἷόν τε ἄλλως φανε-
 ρῶσαι τὰ κρυβῆναι μὴ ὀφείλοντα, καίπερ πανταχοῦ διαθρουλλούμε-
 να, ἐπὶ τὴν δῆλωσιν ἐλεύσομαι· οὐ θριαμβεύειν τοὺς δράσαντας
 βουλόμενος, ὅσον στηλογραφῆσαι τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀειμάκαρος
 «Οὐαί σοι, πόλις», φησὶν, «ἧς ὁ βασιλεύς σου νεώτερός ἐστιν», τῆς
 20 Γραφῆς πάλαι μὲν ἀκήκοα, νῦν δὲ ἐν πείρᾳ γεγένημαι. Κωνσταντί-
 νος, ὁ τῆς Εἰρήνης ῥάδαμνος, οὗ ἡ πίστις μὲν ὀρθὴ ἐκ μητρικῆς
 εὐσεβείας ἐσφραγισμένη, ὁ βίος δὲ σκαμβὸς ἐξ αὐτοκρατορικῆς
 ἀκολασίας οἰστροηλατημένος· ἄρτι γὰρ κρατήσας ἐν νεαζούσῃ ἡ-
 λικία, ὁμοῦ μὲν τῆς μητρῶας αἰδοῦς καὶ φυλακῆς ἀφηνιάσας, ὁμοῦ
 25 δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ὑπερφρονήσας, ἐκβαλὼν τὴν νομίμως αὐτῷ
 συναφθεῖσαν γυναῖκα, μοιχεύει κατὰ τὸν Ἡρώδη. Ἄλλὰ τίνοσ
 ἔνεκεν ἡ ἱστορία; Ὅτι τοῦ Προδρόμου ὁμόζηλος καὶ ὁ ἡμέτερος
 καθηγητῆς πεφανέρωταί πως, πάντων σχεδὸν συνελθόντων τῇ
 παρανομίᾳ, μόνος, ὡς εἰπεῖν, οὗτος σὺν τοῖς ἑαυτοῦ παισίν, εἴτ' οὖν

14. Ἐκκλ. 10, 16. 15. Πρόκειται γὰρ τὸν Κωνσταντῖνο τὸν Στ', ὁ ὁποῖος συμ-
 βασίλευε μαζί με τὴ μητέρα του Εἰρήνη. Ἀνέβηκε στὸ θρόνο σὲ ἡλικία δώδεκα ἐτῶν,

θηκε στή προστασία του. Καὶ ὅταν προσβλήθηκε ἀπὸ ἀρρώστια, ἡ ὁποία ἔδειχνε τὸ τέλος τῆς ζωῆς του καὶ πού ἦταν ἡ ἀνέλπιστη ἐπιθυμία του, μεταδίβασε τὴν ἀρχηγία σὲ μένα, πού δὲν ἤμουν ἄξιος οὔτε καὶ νὰ ἀρχομαι. Ξαναβρίσκει λοιπὸν τὴν ταπείνωση πού ποθοῦσε, κάνει ἀνακωχή μὲ τὶς θλίψεις, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τοὺς ἐπηρεασμοὺς πού τὸν βασάνιζαν, καὶ ἔγινε ὅπως ἦταν πρὶν, χωρὶς ἀγάπη γιὰ τὸ χρῆμα, τὰ κτήματα καὶ τὰ πράγματα, χωρὶς ἡ ἐχθρότητα νὰ μπορεῖ νὰ συννεφιάσει τὴν ἀκτῖνα τῆς ἀρετῆς του. Δοκιμάζονται βέβαια καὶ οἱ δίκαιοι, ὥστε μὲ τὴ δοκιμασία τῶν θλίψεων νὰ καταστήσουν πιὸ χρυσή τὴν ψυχὴ τους, καὶ νὰ μὴ ξεγλιστροῦν ἐνῶ βαδίζουν στὸν ἴσιο δρόμο, ἀλλὰ καὶ νὰ μάθουν, ὅτι κάθε τι πού κατορθώνουν τοὺς δίνεται ἀπὸ τὸν Θεό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

26. Ὁ τρόπος λοιπὸν μὲ τὸν ὁποῖο ἄσκησε τὰ καθήκοντά του ὁ Πλάτων ὡς ἡγούμενος ἤδη τελείωσε. Θὰ στρέψω τώρα τὸν λόγο στὸ πιὸ ξακουστό. Ἀλλὰ ἀλλοίμονο! Μοῦ ἔρχεται νὰ ἀναστενάξω, καθὼς ἐπιχειρῶ νὰ πῶ βέβαια τὰ ἀληθινά, ἀλλὰ ἀποφεύγω τὴ διήγηση, γιατί νοιώθω λύπη γιὰ ἐκείνους πού τὰ ἔκαναν. Ὅμως, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ φανερώσω ἀλλιῶς αὐτὰ πού δὲν πρέπει νὰ μείνουν κρυφὰ, ἂν καὶ διαδίδονται παντοῦ, θὰ προχωρήσω στὴ φανέρωσή τους, μὲ σκοπὸ ὄχι νὰ ἐκθέσω ἐκείνους πού τὰ ἔκαναν, ἀλλὰ γιὰ νὰ περιγράψω τὴν ἀρετὴ τοῦ μακαρίτη. Γιατί ἄκουσα ἀπὸ παλιὰ τὴ Γραφή νὰ λέγει, «Ἀλλοίμονό σου, πόλη, πού ὁ βασιλιάς σου εἶναι νεώτερος»¹⁴, καὶ τώρα τὸ διαπίστωσα ὁ ἴδιος. Ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ βλαστὸς τῆς Εἰρήνης, τοῦ ὁποίου ἡ πίστη ἦταν ὀρθή, ἐπαβεβαιωμένη ἀπὸ τὴν εὐσέβεια τῆς μητέρας του, εἶχε ζωὴ ἀντίθετη, διακατεχόμενη ἀπὸ αὐτοκρατορικὴ ἀκολασία. Γιατί, μόλις ἔγινε βασιλιάς σὲ πολὺ νεαρὴ ἡλικία¹⁵, ἀποβάλλοντας κάθε ἴχνος ντροπῆς πρὸς τὴ μητέρα του καὶ ξεφεύγοντας ἀπὸ τὸ χαλινὰρι συγκράτησης, καὶ ταυτόχρονα περιφρονώντας τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἔδιωξε τὴ νόμιμη γυναῖκα του, διέπραξε μοιχεῖα ὅπως καὶ ὁ Ἡρώδης. Ἀλλὰ γιατί τὰ λέγω αὐτά; Γιὰ νὰ δείξω, ὅτι καὶ ὁ δικός μου καθηγητὴς ἀποδείχθηκε ἴδιος στὸν ζῆλο κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὸν Πρόδρομο, γιατί, ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν συμβιδάσθηκαν μὲ τὴν παρανομία, αὐτὸς σχεδὸν μόνος του, μαζί μὲ τὰ παιδιά του, δηλαδή τοὺς φοιτητές

τὸ 781, καὶ ἐπειδὴ ἀποδείχθηκε ἀνάξιος, ἔχασε τὸν θρόνο.

φοιτηταῖς, ἀκλόνητος διαμένων, ὑπὲρ οὗ ὅσα καὶ ἡλίκα δι' ὅλου ἔτους τὰ ἀγωνίσματα, ἀκοαὶ ἐπ' ἀκοαῖς, ἀπειλαὶ ἐπ' ἀπειλαῖς, μασιγῶν, ἐξοριῶν, ἀκρωτηριασμῶν.

κζ. Ὡς δὲ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἠνύετο τῶν σπουδαζομένων τῷ Καί-
5 σαρι, ἐφ' ἕτερον μέτεισι τρόπον καὶ ἦν τὸ μὲν δράμα κατὰ τὸ ἀδό-
μενον ἑτέρων, ἢ δὲ χεὶρ Ἀβεσσαλώμ ἢ τοῦτο πρακτεύουσα. Ἴστε
τοὺς παραπεμφθέντας μονάζοντας καὶ τὰ σταλέντα γράμματα. Καὶ
τέλος ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἔωλα καὶ ἀβέβαια, τοῦ Πατρὸς τὰ δέοντα
ἀντεπιφέροντος καὶ ἀντεπιστέλλοντος, ἢ ἀνακάλυψις τῆς βασιλι-
10 κῆς μορφῆς, οὐκέτι χῶραν ἔχοντος τοῦ προσωπείου, φαίνεσθαι.
Ἀβάλε τὰ τότε γεγενημένα παρὰ τῶν σταλέντων δύο στρατηγῶν,
ὡς ἐπὶ πολεμίων τινῶν πρὸς τὸν ἄοπλον μοναστὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ
μόνῳ τῷ θείῳ νόμῳ φραττόμενον. Ἦρθη ποιμὴν ἐκ μέσου, καὶ διε-
σκορπίσθη τὰ πρόβατα ἀπὸ τῆς ποιμνῆς· οἱ μὲν ἐτύφθησαν, ἄλλοι
15 ὑπερωρίσθησαν, ἕτεροι ἐδιώχθησαν, καὶ τό γε ἑλεεινότερον, θέσπι-
σμα βασιλικὸν ἀπροσδέκτους εἶναι πανταχοῦ τοὺς διὰ Κύριον δε-
διωγμένους· καὶ ὑπήκουσάν γε οἱ τῶν σεμνίων προϊσταμένοι, καὶ
σπάνιος ὁ ἀποτολμῶν εἰσδέξασθαι· καὶ Χριστὸς ἐκάθευδεν, δι' οὗς
οἶδεν τρόπους, δοκιμάζων τὰ γιγνόμενα, τῶν μὲν βασανίζων τὸν
20 πρὸς αὐτὸν πόθον εἰ ἐπιμένοιοιεν, τῶν δὲ τὸ ἀπάνθρωπον οἰκτιζόμε-
νος ἐνεγκεῖν εἰς μετάρμελον.

κη. Τί οὖν ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀθλητής; Ἀποτέμνεται τῶν οἰκείων
μελῶν ἐθελοντής, καταλιμπάνεται μονώτατος τὴν ψυχὴν θεὸς ὑπὲρ
τῶν προβάτων, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ ὡς ἀληθῶς ποιμὴν ἀγαθός,
25 ἄγεται ἐπὶ τὸν Καίσαρα ὑπὸ βριαροῦ χειρός, εἰστήκει κατὰ πρόσω-
πον, εἰ καὶ τολμηρὸν εἶπεῖν, οἷον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τοῦ Κυρί-
ου, πλὴν ὅσον ὁ μὲν αὐτοκίνητος, ὁ δὲ ἑτεροκίνητος. Ὡ τῆς ἀνδρι-
κῆς καρδίας! οὐχ ὑπέπτηξεν τῷ κράτει, οὐκ ἐνέδωκεν ταῖς ἀπειλαῖς,
οὐκ ἐχαννώθη ταῖς πειθανότησι, καὶ ταῦτα οὔσης ἀφ' αἵματος τῆς
30 τῆ Ἡρωδιάδι ὁμογνώμονος, ἀλλ' ἐφθέγγετο ἀτρέμας, ἀλλ' ὠμολό-
γησεν ἀνεπαισχύντως τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Εἶπεν ὁ τοῦ Κυρίου

του, ἔμεινε ἀκλόνητος, καὶ γι' αὐτὸ ὑπέφερε τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα βασανιστήρια κατὰ τὴ διάρκεια ὅλου τοῦ ἔτους, ὅπως κατηγορίες πάνω σὲ κατηγορίες, καὶ ἀπειλὲς πάνω σὲ ἀπειλὲς μαστιγώσεων, ἔξοριῶν, ἀκρωτηριασμῶν.

27. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐκτελοῦσε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐπιδίωκε ὁ Καίσαρας, μετέρχεται ἄλλον τρόπο. Καὶ τὸ ἔργο βέβαια, ὅπως λέγεται, ἦταν ἄλλων, ἀλλὰ τὸ χέρι ποὺ τὸ ἔκανε ἦταν τοῦ Ἀβεσσαλώμ. Γνωρίζετε τοὺς μοναχοὺς ποὺ ἀπέστειλε καὶ τὰ γράμματα. Καὶ στὸ τέλος, ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ἀπέβαιναν μάταια καὶ χωρὶς ἀποτέλεσμα, γιὰτι καὶ ὁ Πατέρας τοῦ ἀνταπαντοῦσε γράφοντάς του αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε, τότε ἀποκαλύφθηκε τὸ πραγματικὸ πρόσωπο τοῦ βασιλιᾶ, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ κρύψει πιά τὸ προσωπεῖο του. Ἀλλοίμονο γιὰ τὰ ὅσα ἔγιναν τότε ἀπὸ τοὺς δύο στρατηγοὺς ποὺ ἔστειλε, σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ κάποιους ἐχθροὺς ἐναντίον τοῦ ἄοπλου μοναχοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν περιφραγμένος μόνο μὲ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ. Ἀφαιρέθηκε ὁ ποιμένας μέσα ἀπὸ τὴν ποίμνη καὶ διασκορπίσθηκαν τὰ πρόβατα. Ἄλλοι κἀήκαν, ἄλλοι ἔξορίσθηκαν, ἄλλοι διώχθηκαν, καί, τὸ πιὸ ἔλεεινὸ, διὰταγμὰ βασιλικὸ ὄριζε νὰ μὴ γίνονται πουθενὰ δεκτοὶ αὐτοὶ ποὺ διώχθηκαν γιὰ χάρη τοῦ Κυρίου. Καὶ ὑπάκουσαν φυσικὰ οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηριῶν, καὶ ἦταν σπάνιοι ἐκεῖνοι ποὺ τόλμησαν νὰ τοὺς δεχθοῦν. Καὶ ὁ Χριστὸς κοιμόταν, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ αὐτὸς γνώριζε, δοκιμάζοντας μὲ αὐτὰ ποὺ γίνονταν, ἀπὸ τὴ μιὰ ἄν, παρὰ τὰ βασανιστήριά τους, θὰ παραμείνουν σταθεροὶ στὸν πόθο τους γι' αὐτόν, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη θέλοντας νὰ μεταστρέψει τὴν ἀπάνθρωπη συμπεριφορὰ τους σὲ μετάνοια.

28. Τί ἔγινε ὅμως μὲ τὸν ἀθλητὴ τοῦ Χριστοῦ; Ἐκοψε μόνος μὲ τὴ θέλησή του τὰ μέλη του, καὶ ἐγκαταλείφθηκε ἐντελῶς μόνος, θυσιάζοντας τὴν ψυχὴ του γιὰ τὰ πρόβατά του, σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, ὁ ἀληθινὰ καλὸς ποιμένας, ὁδηγήθηκε στὸν βασιλιᾶ ἀπὸ δυνατὰ χέρια, στάθηκε ἀπέναντι, ἄν καὶ εἶναι τολμηρὸ νὰ τὸ πῶ, ὅπως ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τοῦ Κυρίου, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι ἐκεῖνος τὸ ἔκανε κινούμενος μόνος του, ἐνῶ αὐτὸς κινούμενος ἀπὸ ἄλλον. Τί ἀνδρική πραγματικὰ καρδιά! Δὲν φοβήθηκε τὴν ἐξουσία, δὲν ὑποχώρησε στὶς ἀπειλὲς, δὲν κάμφθηκε ἀπὸ τοὺς πειθαναγκασμούς, καὶ ὅλα αὐτὰ ἐνῶ ζητοῦσε τὸ αἷμα τοῦ ἐκείνη ποὺ εἶχε τὴν ἴδια γνώμη μὲ τὴν Ἡρωδιάδα. Ἀλλὰ μίλησε χωρὶς νὰ τρέμει, καὶ ὁμολόγησε χωρὶς νὰ ντρέπεται τὸν λόγο τῆς

Πρόδρομος· «Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου». Εἶπε καὶ ὁ τούτου μιμητῆς τὰ ἐφάμιλλα πρὸς τὸν Ἡρώδου ὁμοιον· καὶ τέμνεται μὲν τὴν κεφαλὴν οὐδαμῶς, ὅτι μηδὲ ἠβούλετο ὁ Καῖσαρ μάρτυρα τελέσαι τὸν τῆ προαιρέσει ἀθλήσαντα, ὡς προ-
5 λαβὼν ἀπεφθέγγατο, ὁμολογητὴν δὲ Χριστοῦ καὶ μὴ βουλόμενος ἀπέδειξεν, καθείρξας ἐν οἰκίσκῳ τινὶ ὡς κακοῦργον τὸν θησαυρὸν τῆς ἀληθείας, κλειῖς ἐπὶ κλεισὶ θέμενος, καὶ δι' ὀπῆς τὴν τροφὴν πορίζεσθαι κεκελευκῶς, πρὸς τὸ ὑπ' οὐδενὸς ὀρᾶσθαι τῶν ἄλλων ἀπάντων τὸν ὑπὸ Κυρίου ὀρώμενον.

10 κθ'. Καὶ οἱ συναιρούμενοι τῷ Καίσαρι τῶν μοναστῶν οἱ προέχοντες, ὧν αἰσχυναίμην εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ ἡ εἰρκτή, τὸ σχέλιον μοναστήριον τῶν βασιλείων Ἐχέκολλα, καὶ ὁ θαυμαστός φρουραρχος, ὁ τοὺς μοιχωμένους καταστεψάμενος. Οἴμοι! μετὰ τοῦ προφῆτου βοήσομαι, ὅτι «Ἀπόλωλεν ὁ εὐλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ
15 κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἔστιν». Τί γὰρ καὶ εἶπω τὸν παραδώσαντα τὸν ἅγιον τῷ μοιχοζεύκτη εἰς τὸ φρουρηθῆναι, ἢ τὸν προανακρίνατα ἐξ ἀποστολῆς τοῦ βασιλέως τὸν ἀνεύθυνον, ἢ τοὺς μετὰ τὴν εἰρκτὴν παραπεμφθέντας πρὸς τοῦ Καίσαρος ἱεράρχας εἰς τὸ λόγῳ μόνον συνθέσθαι τὸν δίκαιον, τῆς τε φυλακῆς τοῦ χάριν ἀφε-
20 θῆναι, καὶ πάντων τῶν οἰκείων δεσπότης, ἢ τοὺς ἐξωθεν σκώπτοντάς τε καὶ διασύροντάς, ὁμαίμονάς τε καὶ οὐχ ὁμαίμονας, ὁμοσχήμεους τε καὶ ἑτεροσχήμεους; Ὡ τῆς ἀτοπίας, μᾶλλον δὲ τῆς κατὰ τῆς ἀληθείας ἐξυβρίσεως! Ἐκστασιν κατηγοροῦν τοῦ γενναίου οἱ μοιχαλλοῖοι, κενοδοξεῖν ἐπεφήμιζον τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ δόξης ἐνα-
25 γωνιζόμενον οἱ διὰ τὸ τὰ πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ Καίσαρος πράττειν τε καὶ λέγειν τῆς δεσποτείας Κυρίου ἐκπίπτοντες. Ἐφερε δὲ ὁμοῦ τὴν ἀπάνθρωπον τοῦ καιροῦ φορὰν ὁ Χριστοῦ θεραπευτής, πρὸς ἓν μόνον σκοπῶν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἀνταπόδοσιν· καί γε διῆλθε τὴν κάκωσιν ὡς ἐν ἀδύτοις ἀναπανόμενος. Οὗ γὰρ
30 Θεὸς τὸ σπουδαζόμενον, ἐκεῖ οὐδὲν τὸ νικῶν τὸν φιλόθεον.

λ'. Βραχὺ τὸ ἐμμέσω καὶ ἡ μοιχικὴ βασιλεία, μὴ βουληθεῖσα συνιέναι τοῦ ἀγαθῆναι, ἐκ μέσου γίνεται, ὡς ἂν μάθοιεν καὶ βασι-

ἀλήθειας. Εἶπε ὁ Πρόδρομος τοῦ Κυρίου· «Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχεις τὴ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου Φιλίππου»¹⁶. Καὶ ὁ μμηθῆς του εἶπε τὰ ἴδια στὸν ὁμοιο μὲ τὸν Ἡρώδη. Καὶ δὲν τοῦ κόβεται βέβαια τὸ κεφάλι, ἐπειδὴ οὔτε καὶ ὁ Καίσαρας ἤθελε νὰ κάνει μάρτυρα αὐτὸν πού μὲ τὴ θέλησή του ἄθλησε, ὅπως εἶπε προηγουμένως, ἀλλὰ τὸν ἀνέδειξε ὁμολογητὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ παρὰ τὴ θέλησή του, φυλακίζοντας σὲ κάποιο οἰκίσκο σὰν κακοῦργο τὸ θησαυρὸ τῆς ἀλήθειας, τοποθετώντας κλειδαριὲς πάνω στὶς κλειδαριὲς, καὶ διατάζοντας νὰ παίρνει τὴν τροφὴ τοῦ ἀπὸ μιὰ τρύπα, ὥστε νὰ μὴ βλέπεται ἀπὸ κανέναν ἄλλον, αὐτὸς πού βλεπόταν ἀπὸ τὸν Κύριο.

29. Καὶ οἱ ἐξέχοντες μοναχοὶ πού συμφωνοῦσαν μὲ τὸν Καίσαρα, τῶν ὁποίων θὰ ντρεπόμουν νὰ ἀναφέρω καὶ τὰ ὀνόματα, καὶ ἡ φυλακὴ, τὸ ἄθλιο μοναστήρι πού ἦταν κολλητὸ μὲ τὰ ἀνάκτορα, καὶ ὁ θαυμαστός φρούραρχος, πού στεφάνωσε τοὺς μοιχοὺς. Ἀλλοίμονο! Θὰ φωνάξω μαζί μὲ τὸν προφήτη· «Χάθηκαν οἱ εὐλαβεῖς ἀπὸ τὴ γῆ, καὶ δὲν ὑπάρχει ἐνάρετος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων»¹⁷. Γιατὶ τί νὰ πῶ καὶ γι' ἐκεῖνον πού παρέδωσε τὸν ἅγιο στὸν μοιχὸ γιὰ νὰ φρουρηθεῖ, ἢ γι' ἐκεῖνον πού προανέκρινε μὲ ἀποστολὴ τοῦ βασιλιᾶ τὸν ἀνεύθυνο, ἢ γιὰ τοὺς ἱεράρχες πού μετὰ τὴ φυλακὴ στάλθηκαν ἀπὸ τὸν Καίσαρα γιὰ νὰ ἀποσπᾶσουν τὴ συμφωνία ἀπὸ τὸν δίκαιο μόνο μὲ τὸ λόγο, καὶ ὡς ἀμοιβὴ αὐτοῦ νὰ ἀποφυλακισθοῦν καὶ νὰ εἶναι κύριοι τῶν δικῶν τους; Ἡ γιὰ ἐκείνους πού ἀπέξω τὸν εἰρωνεύονταν καὶ τὸν ἐξευτέλιζαν, συγγενεῖς καὶ μὴ συγγενεῖς, ὁμόσχημους καὶ ἑτερόσχημους; Τί παραλογισμὸς ἀλήθεια, ἢ καλύτερα ἐξευτελισμὸς τῆς ἀλήθειας! Κατηγοροῦσαν γιὰ παραφροσύνη τὸν γενναῖο, ἐκεῖνοι πού ἀπὸ τὸν μοιχὸ βασιλιᾶ ἀλλοιώθηκαν ὡς πρὸς τὴν εὐσέβεια, ὀνόμαζαν ματαιόδοξο αὐτὸν πού ἀγωνιζόταν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνοι πού, γιὰ νὰ ἀρέσουν στὸν Καίσαρα, μὲ τίς πράξεις καὶ τὰ λόγια τους ἐκπίπτουν ἀπὸ τὴ δεσποτεία τοῦ Κυρίου. Καὶ ὅμως ὁ ὑπηρέτης τοῦ Θεοῦ ὑπέφερε τὴν ἀπάνθρωπη φορὰ τοῦ καιροῦ, ἀποβλέποντας σὲ ἓνα καὶ μόνο, στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀνταπόδοση γι' αὐτὴν· ἔτσι πέρασε τὴν κακομεταχείριση σὰν νὰ ἀναπαυόταν μέσα στὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ. Γιατὶ ἐκεῖ ὅπου ἐκεῖνο πού ἐπιδιώκεται εἶναι ὁ Θεός, ἐκεῖ τίποτε δὲν νικᾷ αὐτὸν πού ἀγαπᾷ τὸν Θεό.

30. Ὑστερα ἀπὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα ἢ βασιλεία τῆς μοιχείας, πού δὲν θέλησε νὰ καταλάβει, ὥστε νὰ δείξει καλωσύνη, ἔφυγε ἀπὸ

16. Μάρκ. 6, 18.

17. Μιχ. 7, 2.

λείψ μὴ θείων νόμων ὑπεράλλεσθαι, μηδὲ παρανόμους διωγμούς
 καὶ φυλακὰς ἐξυφαίνειν, κἂν μέγα τῇ πορφυρίδι ὑπεραίρωνται. Καὶ
 ὁ πιστὸς τοῦ Κυρίου νομοφύλαξ, τὸ τῆς ὁμολογίας βραβεῖον ἀνα-
 δησάμενος, ἔξεισιν ἀπὸ τῆς φυλακῆς ὡς νικητῆς, πολλὰ τὰ ἐγκώμια
 5 παρὰ πολλῶν δεχόμενος, ὑμνούμενος, μακαριζόμενος, μαρτυρολο-
 γούμενος, καὶ παρ' αὐτῶν τῶν πρότερον σκαυπτόντων τε καὶ κωμω-
 δούντων. Ἰσασιν γάρ, φησὶν ὁ Θεολόγος, θαυμάζειν ἀνδρὸς ἀρε-
 τὴν καὶ πολέμιοι, ὅτ' ἂν, τοῦ θυμοῦ λήξαντος, ἐφ' ἑαυτῆς ἡ προᾶξις
 δοκιμάζεται, εἰ καὶ ἕτερολέκτως ἔχει δεῦρο. Τῆς γὰρ φερωνύμου
 10 Εἰρήνης πάλιν κρατησάσης, καὶ δι' αἰδοῦς μαρτυρικοῦ ἐκβαλού-
 σης τε καὶ ἐχούσης τὸν ἄνδρα, παλιρροίας δίκην καὶ εἴ τις ἐχθρὸς
 εἰς φίλον καὶ ἐπαινέτην μετελήλυθεν, ὡς καὶ αὐτὸ τὸν φρουρέα ἀν-
 τιβολεῖν τὴν συγχώρησιν κατὰ γῆς ἐρρωμένον, ἔπαθε δὲ πάθος μᾶλ-
 λον ὁ ἀναίσθητος λίθος, ἢ τι καινὸν ἐκεῖνος ἐν τοῖς ὀρωμένοις τε καὶ
 15 λεγομένοις

λα'. Ἐπειδὴ δὲ ἐπανήκομεν ἐκ τῆς ὑπερορίας καὶ ἡμεῖς, ἄλλοι
 τε ἀλλαχόθεν, καθάπερ τινὲς ὑπόπτεροι συντρέχοντες, ἐθαυμάζετο
 μὲν τὸ δράμα παρὰ τοῖς εὐσεδέσι, συνήπτετο δὲ τῇ κεφαλῇ τὰ μέλη,
 ἐφθέγγετο δὲ τάχα κἀνταῦθα, εἰ καὶ τολμηρόν, ὁ μεγαλοφωνότατος
 20 Ἡσαΐας «^ε Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ
 τέκνα σου, ἦκουσιν πάντες οἱ υἱοὶ σου μακρόθεν»· τότε ὄψει καὶ χα-
 ρήσῃ καὶ φοβηθήσῃ καὶ ἐκοπήσῃ τῇ καρδίᾳ. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα. Ἐγὼ
 δὲ ἐκεῖνο εἶπομι, ὅτι καὶ ὁ ἱεράρχης ἠδέσθη τὸν ἄνδρα, ἀπολογίαν
 ποιησάμενος καὶ πρὸς ἔνωσιν ἐκκαλεσάμενος, ἢ καὶ γέγονεν, ἐκβο-
 25 λῇ τοῦ στεφανώσαντος καὶ φειδοῦ τῆς διαστάσεως, ἦν ὅτι μάλιστα
 φεύγων ἦν ὁ μακάριος, κἂν νίκης ἔπαθλον πρὸς ἅπαντας τοὺς συν-
 ελθόντας ἀπηνέγκατο· τί γὰρ φιλαίτατον ἄλλο Θεῷ ὁμονοίας καὶ
 ἐνώσεως, ἢνίκα ἢ ἔνωσις μὴ ἐντολῆς Θεοῦ δίστησιν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ΄.

30 λβ'. Ἀλλὰ τί τὰ μετὰ ταῦτα; Ἡ ἀπὸ τοῦ πρώτου φροντιστηρίου

τῆ μέση, γιὰ νὰ μάθουν καὶ οἱ βασιλεῖς νὰ μὴ ξεπερνοῦν τοὺς θεῖους νόμους, οὔτε νὰ ἐξυφαίνουν παράνομους διωγμούς καὶ φυλακές, ἔστω καὶ ἂν καυχῶνται πολὺ γιὰ τὴ πορφύρα. Καὶ ὁ πιστὸς φύλακας τῶν νόμων τοῦ Κυρίου, φορῶντας τὸ βραβεῖο τῆς ὁμολογίας, βγῆκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ ὡς νικητῆς, δεχόμενος πολλὰ ἐγκώμα ἀπὸ πολλούς, ὑμνούμενος, μακαριζόμενος καὶ περιλαμβανόμενος στὰ μαρτυρολόγια, ἀκόμα καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού προηγουμένως τὸν χλεύαζαν καὶ τὸν διακωμωδοῦσαν. Γιατὶ γνωρίζουν, λέγει ὁ Θεολόγος, νὰ θαυμάζουν τὴν ἀρετὴ τοῦ ἀνδρα καὶ οἱ ἐχθροί, ὅταν κάποτε λήξει ὁ θυμὸς καὶ ἡ πράξις ἐξετάζεται καθ' ἑαυτήν, ἂν καὶ ἐδῶ λέγεται αὐτὸ μὲ ἄλλα λόγια. Γιατί, ἀφοῦ βασίλευσε καὶ πάλι ἡ συνώνυμη μὲ τὴν εἰρήνην κι ἔβγαλε τὸν ἀνδρα ἀπὸ τὴ φυλακὴ μὲ τὸν σεβασμὸ πού ταίριαζε σὲ μάρτυρα καὶ τὸν εἶχε ὡς μάρτυρα, σὰν μιὰ παλίρροια, καὶ κάθε ἐχθρὸς του μεταβλήθηκε σὲ φίλο καὶ ἐγκωμιαστή του, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ φρουρὸς του νὰ ζητᾶ γονατιστὸς τὴ συγχώρησή του, ἔπαθε τότε κάτι τὸ φοβερὸ ἢ ἀναίσθητη πέτρα, ἢ κάτι τὸ ἀσυνήθιστο, ἀπὸ αὐτὰ πού φαίνονται καὶ λέγονται.

31. "Ὅταν γυρίσαμε καὶ ἐμεῖς ἀπὸ τὴν ἐξορία, ἀπὸ διάφορα μέρη ὁ καθένας, τρέχοντας σὰν νὰ εἶχαμε φτερά, τὸ πρᾶγμα αὐτὸ προκαλοῦσε τὸ θαυμασμὸ τῶν εὐσεβῶν, ἐνῶ τὰ μέλη ἐνώνονταν μὲ τὴν κεφαλὴ, καὶ ἐπαναλαμβάνονταν καὶ ἐδῶ, ἂν καὶ εἶναι τολμηρὸ, τὰ λόγια τοῦ μεγαλοφωνότατου Ἡσαΐα· «Σήκωσε τριγύρω τὰ μάτια σου καὶ κοίταξε τὰ παιδιά σου συγκεντρωμένα. Ἔρθαν ὅλοι οἱ γιοί σου ἀπὸ μακριά»¹⁸. Τότε θὰ δεῖς καὶ θὰ χαρεῖς καὶ θὰ φοβηθεῖς, καὶ θὰ ἐκπλαγεῖ ἡ καρδιά σου. Καὶ ἐκεῖνος βέβαια λέγει αὐτά. Ἐγὼ ὅμως θὰ ἔλεγα, ὅτι καὶ ὁ ἱεράρχης σεβάσθηκε τὸν ἀνδρα, ἀφοῦ ἀπολογήθηκε σ' αὐτὸν καὶ τὸν κάλεσε σὲ συνεργασία, ἡ ὁποία καὶ ἔγινε μὲ τὴν ἀπομάκρυνση ἐκείνου ποῖ τὸν εἶχε στεφανώσει, καὶ γιὰ ἀποφυγὴ τῆς διάστασης, τὴν ὁποία ὁ μακάριος ἀπέφευγε πάρα πολὺ, ἔστω καὶ ἂν ἀπὸ ὅλους τοὺς συγκεντρωμένους εἶχε ἀποσπάσει βραβεῖο νίκης. Γιατὶ τί εἶναι πιὸ ἀγαπητὸ στὸν Θεὸ ἀπὸ τὴν ὁμόνοια καὶ ἐνότητα, ὅταν φυσικὰ ἡ ἐνότητα αὐτὴ δὲν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

32. Ἀλλὰ τί ἔγινε στὴ συνέχεια; Ἡ μετὰβασή μας ἀπὸ τὸ πρῶτο

18. Ἡσ. 49, 18.

μετάδασις ἡμῶν διὰ τὸ ἔθνος εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔνθα τὴν ἐγκλει-
 στικὴν ζωὴν, διὰ τὸ τὰς ἡνίας μὴ ὑπέχειν τῆς προστασίας, ὁ φιλά-
 ρετος ἡμῶν πατὴρ ἀσπάζεται. Ἄλλ' ὄρα κἀνθάδε παραδόξου
 πράγματος ἐπιτήδευμα· ὅτι διὰ πλῆθος ταπεινώσεως, καὶ τὸ μὴ εἰς
 5 δύο ἀρχὰς διαβλέπεσθαι τὴν ἀδελφότητα, τῷ ζυγῷ τῆς ὑποταγῆς
 ἑαυτὸν ὑποτίθησιν ὁ θεομίμητος, καὶ τοῦτο ὑπὸ μάρτυσι, τοῖς εἰς
 αὐτὸ τοῦτο συνεληλυθόσιν. Ἄρ' οὖν οὐ ξένον τέκνον χρηματίσαι
 τὸν πρὶν πατέρα τοῦ οὐπερ πνευματικῶς ἤνεγκεν, καὶ ὑποτακτικὸν
 τὸ ἀρχικὸν τοῦ οὐπερ ἤρξεν; μὴ ὅτι γε μετὰ τοσοῦτων προδιηνη-
 10 σμένων ἄθλων, οἷς τὸ μετριάξειν μόνον ἀρκετὸν εἰς ἔπαινον. Ἄλλὰ
 τῷ γε ἀξιαγάστῳ εὐπετῶς κατώρθωται, οὐκ ἐπιπλάστως πως καὶ
 νενοθευμένως, ὡς ὄνομα μόνον παραχωρεῖν κρατοῦντι πράγματι,
 ἀλλὰ καὶ λίαν εἰλικρινῶς καὶ θεοφρόνως· οὐ γὰρ ἐξαγόρευσις, ἐκεῖ
 καὶ πεποίθησις, καὶ οὐ πεποίθησις, ἐκεῖ καὶ κοπή θελήματος, καὶ
 15 οὐ κοπή θελήματος, ἐκεῖ ὑποταγῆς τελείωσις. Μάρτυρες δὲ τῶν
 κατορθωμάτων, ὧν καὶ τὰ αἰτήματα· ἠντιβόλει ὑπὲρ τοῦ πέλας, καὶ
 ἐπιτυχῶν τοῦ αἰτήματος, ἔχαιρεν ἀντὶ τοῦ ἀπολαύοντος, ἐξαιτῶν
 οὐκ ἐπετύγχανεν, καὶ ἀπρακτῆσας οὐκ ἐδυσχέραιεν· πρὸς ἓν μό-
 νον ἀποβλέπων, τὸ τοῦ κάμνοντος ὠφέλιμον, οὐχ ὅπως ἐκτελέσειεν
 20 τὸ ἑαυτοῦ θέλημα «Οἴμοι», πάτερ, προφητικῆ φωνῆ, «ὡς τίνα με
 ἔτεκες», πατέρα καλεῖν μὴ αἰσχυνόμενος, τὸν μηδὲ υἱὸν σου ὀνομά-
 ζεσθαι ἐπάξιον; Καὶ ἵνα τί με εἰς τόδε τὸ ἀξίωμα προήγαγες τὸν
 ἀδυνάτως καὶ τοῦ ἄρχεσθαι ἔχοντα; Οἶδεν Θεὸς καὶ ἡ σὴ ἅγια
 ψυχὴ τὸν περὶ τούτου λόγον, καὶ ὡς τὰ ὑπὲρ δύναμιν οἶσει φιλία,
 25 εἴτ' οὖν ὑπακοή, ἵν' ἐν βραχεῖ λόγῳ τὴν ἀπολογίαν ἐνταῦθα θείημι.

λγ'. Ἄλλ' ἐπανιτέον εἰς τὸ προκειμένον. Ἐγκέκλειστο ὁ πατήρ,
 καὶ ἡ κάθειρξις σμικροτάτη, καὶ τοσοῦτον ἐν θέρει θαλπομένη, ὡς
 ἄλλη εἶναι ταύτην κάμινον χαλδαικὴν ἐκ τῆς ἐκπτωρώσεως τῆς μολι-
 βδίνης στέγης· ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπείχετο ἀνιᾶσθαι, ὡς εὐχὴν εὐχε-

φροντιστήριο για χάρη τοῦ ἔθνους στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ὁ φιλάρετος Πατέρας μας, ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρει τὰ ἡνία τῆς προστασίας, δέχθηκε τὴν περιορισμένη ζωὴ. Πρόσεχε ὅμως καὶ ἐδῶ τί παράδοξο πράγμα ἔκανε. Ἐξαιτίας τῆς μεγάλης ταπείνωσής του, καὶ γιὰ νὰ μὴ παρουσιάζεται ἡ ἀδελφότητα ὅτι ὑπάγεται σὲ δύο ἀρχές, ὑποτάσσει καὶ τὸν ἑαυτό του ὁ θεομίμητος στὸ ζυγὸ τῆς ὑποταγῆς, καὶ αὐτὸ κάτω ἀπὸ μάρτυρες ποὺ εἶχαν ἔρθει μαζί. Ἔρα λοιπὸν δὲν ἦταν παράδοξο νὰ διατελέσει παιδί, αὐτὸς ποὺ προηγουμένως ἦταν πατέρας, ἐκείνου τὸν ὁποῖο πνευματικὰ καθοδήγησε, καὶ ὁ ἀρχηγὸς νὰ γίνῃ ὑποτακτικὸς ἐκείνου τοῦ ὁποῖου ἦταν ἀρχηγός; Καὶ αὐτὸ βέβαια ὕστερα ἀπὸ τόσους μεγάλους ἄθλους ποὺ εἶχαν προηγηθεῖ, οἱ ὁποῖοι καὶ στήν πιὸ μέτρια περίπτωση ἦταν ἀρκετοὶ γιὰ τὸν ἔπαινό του. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἀξιοθαύμαστο αὐτὸ ἔγινε εὐκόλα, καὶ ὄχι προσποιητὰ καὶ νοθευμένα, ὥστε στήν πραγματικότητα μόνο τὸ ὄνομα νὰ ἔχει παραχωρήσει στὸν ἀρχηγό, ἀλλὰ μὲ πολλὴ εἰλικρίνεια καὶ εὐσέβεια. Γιατὶ ἐκεῖ ὅπου γίνεται ἐξομολόγηση, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ σταθερὴ πίστη, καὶ ὅπου ὑπάρχει σταθερὴ πίστη, ἐκεῖ ἀποκόπτεται τὸ θέλημα, καὶ ὅπου ἀποκόπτεται τὸ θέλημα, ἐκεῖ ὑπάρχει τέλεια ὑποταγῆ. Καὶ μάρτυρες τῶν κατορθωμάτων του εἶναι ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων δεχόταν τὰ αἰτήματα. Ἰκέτευε γιὰ τὸν πλησίον, καὶ ὅταν πετύχαινε τὸ αἶτημα, χαιρόταν γιὰ λογαριαμὸ ἐκείνου ποὺ δεχόταν τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματός του. Ὅταν δὲν πετύχαινε παρακαλώντας καὶ δὲν κατόρθωνε κάτι, δὲν δυσανασχετοῦσε. Σὲ ἓνα πράγμα μόνο ἀπέβλεπε, σ' αὐτὸ ποὺ ἦταν ὠφέλιμο γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ὑπέφερε, καὶ ὄχι πῶς θὰ κάνει τὸ δικό του θέλημα. «Ἀλλοίμονο», πατέρα, ὅπως λέγει καὶ ὁ προφήτης, «σὰν ποιὸν μὲ γέννησες»¹⁹, νὰ μὴ ντρέπομαι ὅταν μὲ ἀποκαλεῖς πατέρα, ἐμένα ποὺ δὲν εἶμαι ἄξιος οὔτε γιὸς σου νὰ ὀνομάζομαι; Καὶ γιατί μὲ ἀνέβασες σ' αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, ἐμένα ποὺ δὲν μπορῶ οὔτε ὑποτακτικὸς νὰ εἶμαι; Γνωρίζει ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἀγία σου ψυχὴ αὐτὸ ποὺ λέγω, καὶ ὅτι ἡ ἀγάπη θὰ κάνει καὶ αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀδύνατα, δηλαδή ὑπακοή, γιὰ νὰ κλείσω μὲ λίγα λόγια ἐδῶ τὴν ἀπολογία μου.

33. Ἀλλὰ ἄς ἐπανέλθω στὸ θέμα. Ἀπομονώθηκε ὁ Πατέρας, καὶ τὸ κελλί ἦταν πάρα πολὺ μικρὸ, καὶ ποὺ τόσο πολὺ ζεσταινόταν κατὰ τὸ θέρος, σὰν νὰ ἦταν αὐτὸ ἄλλο καμίνι τῆς Χαλδαίας ἐξαιτίας τῆς κάψας καὶ τὴν πυράκτωσης τῆς μολύβδινης στέγης. Καὶ αὐτὸς τόσο πολὺ

19. Ἱερ. 15, 10.

σθαι, τηλικαύτην αὐτῷ ἀνάπανσιν εἰς τὸ μέλλον ταμιεύεσθαι, τοῦ
 πόθου τὸν κόπον κουφίζοντος, καὶ τῆς ἐλπίδος εὐμαριζούσης τὴν
 δυσχέρειαν, ἐξ ὧν αἱ μεγάλα ἀρεταὶ καὶ πολιτεῖαι τὸ κράτος ἔχου-
 σιν. Οὐδ' οὕτω πάλιν ἀρκούμενος ὁ φιλόπονος, ἀλλὰ τόνῳ μὲν ταῖς
 5 χερσὶν ἐργαζόμενος, καὶ πολλῆς δυνάμεως παρ' αὐταῖς ἐξερχομέ-
 νης, εὐτονώτερον δὲ τῇ θείᾳ μελέτῃ ἐπειγόμενος, καὶ πυκτεύων πρὸς
 τὸν πολέμιον ἐκάστοτε, θερμότερον δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀδελφῶν χρεί-
 αν παριστάμενος, καὶ τὸν μὲν θεραπεύων λυπούμενον, τὸν δὲ ψυχα-
 γωγῶν ἐκλείποντα, καὶ ἄλλον ἐπανορθῶν καταλίπτοντα, καὶ ἔτε-
 10 ρον γλυκαίνων πικραίνόμενον, καὶ τῇ τοῦ πάσχοντος ἔξει συμμορ-
 φούμενος, ὁ πολυειδῆς ἐκεῖνος τῶν ψυχῶν ἰατρός, καὶ θεραπεύων
 ἄριστα τοὺς πάσχοντας. Οὐδὲ ἐκεῖνο παραλείψομαι ἀξιωμαθῆναι
 τον τυγχάνον, ὅτι ἄλυσιν σιδηραίαν, ἱκανὴν τῷ βάρει, τῷ ποδὶ περι-
 θείς, ἐνεκαρτέρει τοῖς πόνοις (καὶ τὸ κοπῶδες ὅσον, τὸ μεθ' ἑαυτῆς
 15 καθεύδειν, ὁμοῦ τε ἐργηγορέναι καὶ ἐργάζεσθαι, συνορᾶν ἔξεστιν
 τῷ ἀρτίφρονι), οὐκ ἐπιδεικτιῶν τὴν κάθειρξιν, οὐδ' οὐ μὴν αὐχῶν
 τὴν πρᾶξιν ὡς ἀρετῆς ἐργαστήριον, κατ' ἐκεῖνόν που τὸν Χείρωνα
 τὸ θετταλικὸν ἄντρον οἰκοῦντα (πόρρω γὰρ ὁ ἀθλητῆς τοῦ πά-
 θους), ἀλλὰ τὴν μὲν εὐτελίζων, ὡς οὐ θεραπεύων ἀξίως, τὴν δὲ κρύ-
 20 ψας τέχνην ταπεινοφροσύνης, καὶ μικροῦ λαθῶν ἅπαντας, ἕως ὅτε
 προελθὼν τῆς κέλλης διὰ Κύριον, ἐγνώρισε καὶ μὴ βουλόμενος Πε-
 ρὶ μὲν τούτων ἄλις, φιλοῦντος τοῦ ἀκροατοῦ τὸ μέτριον, καὶ οὐκ εὐ-
 ποροῦντος τοῦ γράφοντος ἐξηγορεῖν πλουσιώτερον.

λδ'. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδίω ὁ τηλικαῦτα θεῖος πρόεδρος, ζητεῖται
 25 ψῆφος πατριαρχήσοντος, καὶ τὰ ψηφίσματα ἐπὶ πολλοὺς οἱ πολλοί,
 ὡς ἕκαστος εἶχε κατὰ φιλίαν ἢ ἀλήθειαν. Ζητεῖται καὶ παρὰ τοῦ
 Πατρός, οὐχ ὑπὸ τῶν τῆς ἱερωσύνης μόνον ἐγκρίτων, ἀλλ' ἤδη καὶ
 πρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλεύοντος. Τί οὖν ἔδει, ὡς πρὸς τῆς ἀληθείας
 αὐτῆς; Οὐχὶ τὸν τοσαῦτα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ἐναθλήσαντα καὶ ἠκρι-
 30 θωμένου βίου τοῖς πᾶσι νόμον προκειμένον, ἀψευδῶς εἰπεῖν τὴν
 ἐνοῦσαν αὐτῷ διάθεσιν, πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦντα; Οὐ,
 φασὶν οἱ τὰ ἐκεῖνου σκώπτοντές τε καὶ διαγελῶντες, ἀλλ' ἢ τὴν ἄ-

ἀπόφευγε νὰ δυσανασχετίσει, ὥστε προσευχόταν νὰ ἔχει τέτοια ἀνάπαυση στὸ μέλλον, καὶ ὁ πόθος του αὐτὸς ἀνακούφιζε τὴν ταλαιπωρία του, ἐνῶ ἡ ἐλπίδα ἔκανε πιὸ εὐκόλη τὴ δύσκολη κατάστασή του, ἐνέργειες ἀπὸ τίς ὁποῖες ἐνισχύονται ὅλες οἱ μεγάλες ἀρετὲς καὶ οἱ ἀληθινοὶ τρόποι ζωῆς. Ὅμως δὲν περιοριζόταν μόνο σ' αὐτὰ ὁ φιλόπονός, ἀλλὰ ἐργαζόταν ἐντονα μὲ τὰ χέρια του καὶ μὲ τὴ μεγάλη δύναμη ποὺ προερχόταν ἀπὸ αὐτά, καταγινόταν ἐπίμονα μὲ τὴ μελέτη τῶν θείων, ἀγωνιζόταν κάθε φορὰ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ παραστεκόταν πιὸ θερμά στις ἀνάγκες τῶν ἀδελφῶν, θεραπεύοντας ἐκεῖνον ποὺ ἦταν λυπημένος, ψυχαγωγώντας ἐκεῖνον ποὺ χανόταν, ἀνορθώνοντας ἐκεῖνον ποὺ ἔχανε τὸ θάρρος του, γλυκαίνοντας ἄλλον ποὺ ἦταν πικραμένος, καὶ γενικὰ προσαρμοζόταν κάθε φορὰ μὲ τὴ συνήθεια ἐκείνου ποὺ ἔπασχε, αὐτὸς ὁ πολύμορφος γιατρὸς τῶν ψυχῶν, θεραπεύοντας ἄριστα ἐκείνους ποὺ ἔπασχαν. Οὔτε καὶ ἐκεῖνο θὰ παραλείψω, γιατί εἶναι ἄξιο νὰ μνημονευθεῖ, ὅτι δηλαδὴ βάζοντας ἀλυσίδα σιδερένια, ἀρκετὰ βαρειά, στὸ πόδι, ἔδειχνε ὑπομονὴ στοὺς πόνους (καὶ μποροῦμε νὰ δοῦμε καὶ τὸν μεγάλο κόπο τοῦ γνωστικοῦ, τοῦ νὰ κοιμᾶται μὲ τὴν ἀλυσίδα, καὶ νὰ ἀγρυπνᾷ καὶ νὰ ἐργάζεται μὲ αὐτήν), χωρὶς νὰ κάνει ἐπίδειξη τῆς ἀπομόνωσής του, οὔτε νὰ παρουσιάζει τὴν πράξη του ὡς ἐργαστήριον ἀρετῆς, κατοικώντας κατὰ κάποιον τρόπο, ὅπως ἐκεῖνος ὁ Χείρωνας ποὺ κατοικοῦσε στὸ θεσσαλικὸ σπήλαιον (ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν εἶχε καμμιά σχέση μὲ τὸ πάθος)· ἀλλὰ μειώνοντας τὴν ἀπομόνωσή του, ἐπειδὴ τάχα δὲν τὴν ἀσκοῦσε ἐπάξια, καὶ κρύβοντας τὴν ἀλυσίδα ἀπὸ ταπεινοφροσύνη, κατόρθωσε νὰ διαφύγει γιὰ λίγο τὴν προσοχὴ ὄλων, μέχρι ποῦ, βγαίνοντας ἀπὸ τὸ κελλὶ γιὰ τὸν Κύριον, τὰ ἔκανε γνωστὰ χωρὶς νὰ τὸ θέλει. Καὶ γιὰ αὐτὰ βέβαια ἀρκετὰ, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀκροατὲς ἀγαποῦν τὸ μέτριον, ἀλλὰ καὶ ὁ γράφων ἀδυνατεῖ νὰ τὰ ἐξιστορήσει ἐκτενέστερα.

34. Ὅταν ὅμως πέθανε ὁ τότε θεῖος πατριάρχης, ζητήθηκε ἡ γνώμη γιὰ ἐκεῖνον ποὺ θὰ γινόταν πατριάρχης, καὶ οἱ ψῆφοι πολλῶν δίνονταν σὲ πολλούς, ἀνάλογα μὲ τὴ φιλία ἢ τὴν ἀλήθεια ποὺ εἶχε ὁ καθένας. Ζητήθηκε καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα ἡ γνώμη του, ὅχι μόνο ἀπὸ τοὺς διαπρεπεῖς κληρικούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν βασιλιά. Τί ἔπρεπε λοιπὸν νὰ κάνει μπροστὰ στὴν ἴδια τὴν ἀλήθεια; Αὐτὸς ποὺ τόσο πολλὰ εἶχε ὑποφέρει γιὰ τὸν καλὸ καὶ συνεπῆ βίον, ποὺ ἀποτελεῖ κανόνα γιὰ ὅλους, δὲν ἔπρεπε νὰ πεῖ ἀληθινὰ τὴ γνώμη του, ἀποβλέποντας στὴν κοινὴ ὠφέλεια; Ὁχι, λένε ἐκεῖνοι ποὺ εἰρωνεύονταν καὶ περιγελοῦσαν ὅσα

γνοιαν προβαλέσθαι, ἢ τοῖς ἐπιζητήσασι παραχωρῆσαι τὸ ψήφισμα· ἔστιν δέ, τὸ μὲν πρότερον ψεῦδος, τὸ δὲ δεύτερον ὑπόκρισις, καὶ ἀμφότερα ἀπόπτυστα. Ὁ μὲν οὖν τὴν ψῆφον ἔστειλεν, τὸ δὲ ἐφ' ὧ, παρῶ λέγειν ἐπέστειλε δ' ὁμως ὡς ὑπὸ Θεῶ μάρτυρι. Καὶ οἱ 5 μὲν ἀσμένως ἐδέξαντο, οὐκ οἶδ' ὁποίῳ τρόπῳ δεδαιώσαντες τὸ γράμμα, ὁ δὲ λαβὼν ἀπεσεύσατο, μετακλίνας ὡς ἐν κύβῳ τὰς ψήφους.

λε'. Καὶ ὁ μὲν (ἐπειδὴ χρεῖα κεφαλῆς προῖσταμένης ἕκαστον τῶν μελῶν τὸ καθ' ἑαυτὸ εἰσοίσειν) πρὸς τινὰ τῶν ὁμοσχήμεων, ἀγ- 10 χιστέα δὲ τοῦ Καίσαρος, μὴ εὐλαβηθεῖς τὴν ἔξοδον διὰ τὸ κοινῆ συμφέρον, νύκτωρ ἄπεισιν, καὶ φθηγξάμενος τὰ εἰκότα, οἴκαδε θᾶπτον ἐπάνεισιν· ὁ δὲ μαθὼν ἐξεμάνη, καὶ μικρὸν λωφῆσας ὅσον εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὸ βεβουλευμένον, αἶρει σὺν ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ εἴκοσι πρὸς τέσσαρσιν ἡμέραις θέμενος ἐν στερεᾷ φυλακῇ, οἴκοι 15 ἐπανελθεῖν ἀφήσιν. Ὅσα γὰρ ἐξύδρισε κατὰ τοῦ ἀνδρός, μᾶλλον δὲ κατ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας θυμομαχῶν, καὶ συνταράσσωσιν τὴν ἀδελφότητα, καὶ τοὺς μὲν φρουρῶν, τοὺς δὲ ἔλκων εἰς κατηγορίας, εἰ καὶ ῥίψασπις ἐν πᾶσι γέγονε καὶ ἀξιογέλαστος, τί δεῖ καὶ λέγειν, ἅτινα παρασκευὴ ἦν τῆς τυρευομένης αὐτῶ πονηρίας καὶ οἴονεῖ 20 προεισόδιος ἀνομία, παιδεύμα δὲ κατὰ τὴν ἐκείνου φληνάφειαν τῆς δοκούσης προπετείας; Βραχὺς ὁ χρόνος καὶ ἡ τῆς κακώσεως ἐπιφορὰ, τὸ δὲ αἴτιον, Ἰωσήφ ὁ μοιχοζεύκτης, τὸ ἐγκόλπιον κακόν, ὁ τῆς Ἐκκλησίας τάρραχος, οὗ, ἐπειδὴ ὡς ἰὼν ὄφειλε κανονικῶς τὴν κοινωνίαν πεφεύγουμεν, ἀπειλαὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος, ἐπὶ ξυροῦ οἱ 25 ἐνιστάμενοι.

λς'. Καὶ πῶς ἂν ἐν ὀλίγαις συλλαβαῖς τὸ πλῆθος τῶν τηνικαῦτα ὑπαρχθέντων δι' ὅλου ἔτους, φοβήτρων τε καὶ ἀποστροφῶν, ἀγῶνων τε καὶ πειρασμῶν, διηγῆσαιμι; Οἶδε ταῦτα ὁ παθὼν, ὁ ἐγγὺς τοῦ παθόντος ἰστάμενος. Τέλος, στρατιωτικὴ φάλαγξ τὴν μονὴν κύ- 30 κλω ἀσφαλῶς περιστοιχῆσασα, ὡς μηδὲ γρυῖξαι ἢ προκύψαι τινὰ ὄλως παραχωροῦσα. Ἐσωθεν φόβοι, ἔξωθεν πτόησις, ἀπειλαὶ παραπεμπόμεναι, καὶ τοὺς παραπεμφθέντας ἀφήμι λέγειν αἰδοῖ

ἐκεῖνος ἔκανε, ἀλλὰ ἢ νὰ προφασισθεῖ ἄγνοια, ἢ νὰ δώσει τὴν ψῆφο του σὲ ἐκείνους ποὺ τοῦ τὴ ζήτησαν. Ὅμως τὸ πρῶτο ἦταν ψέμα, τὸ δεύτερο ὑποκρισία, καὶ τὰ δύο ἀξιοκαταφρόνητα. Αὐτὸς λοιπὸν ἔστειλε τὴν ψῆφο του, ἐγὼ ὅμως θὰ ἀποφύγω νὰ πῶ γιὰ ποιόν. Τὴν ἔστειλε πάντως ἔχοντας ὡς μάρτυρα τὸν Θεό. Καὶ ἐκεῖνοι βέβαια δέχθηκαν εὐχαρίστως τὸ γράμμα, ποὺ δὲν ξέρω μὲ ποιόν τρόπο τὸ ἐπικύρωσαν. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ τὸ πῆρε τὸ ἐξαφάνισε, ἀλλάζοντάς το μὲ ἄλλο ποὺ εὐνοοῦσε αὐτόν, ὅπως ἀλλάζουν τὶς ψηφίδες στὰ ζάρια.

35. Καὶ αὐτὸς βέβαια (ἐπειδὴ ἔπρεπε κάθε μέλος νὰ ρίξει τὴ δική του ψῆφο μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἐπικεφαλῆς) πηγαίνει σὲ κάποιον ποὺ εἶχε τὸ ἴδιο σχῆμα καὶ ἦταν συγγενῆς τοῦ Καίσαρα, χωρὶς νὰ φοβηθεῖ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ μοναστήρι νύχτα, γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ, καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε, ἐπέστρεψε γρήγορα πάλι πίσω. Ἐκεῖνος μαθαίνοντάς το ἔγινε ἔξω φρενῶν, καὶ ἀφοῦ ἠσύχασε λίγο, ὅσο χρειαζόταν γιὰ νὰ τελειώσῃ αὐτὸ ποὺ εἶχε ἀποφασισθεῖ, συλλαμβάνει μαζί μὲ μᾶς τὸν Πατέρα, καὶ ἀφοῦ τὸν ἔβαλε γιὰ εἰκοσιτέσσερις μέρες σὲ ἀσφαλῆ φυλακή, τὸν ἄφησε νὰ ἐπιστρέψῃ στὸ μοναστήρι. Ὅσες ὅμως βρισιῆς ἐξακόντισε ἐναντίον τοῦ ἀνδρα, πολεμώντας ὀργισμένος ἐναντίον τῆς ἀλήθειας καὶ διαταράσσοντας τὴν ἀδελφότητα, ἄλλους ἀπὸ αὐτοὺς φρουρώντας τους καὶ σὲ ἄλλους ἀπαγγέλλοντας κατηγορίες, ἂν καὶ εἶχε γίνῃ φυγόμαχος καὶ καταγέλαστος σὲ ὅλα, γιατί νὰ τὰ πῶ; Ὅλα αὐτὰ ἦταν προοίμιο τῆς κατασκευασμένης ἀπὸ αὐτὸν πονηρίας, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἀπαρχὴ ἀνομίας καὶ τιμωρία, σύμφωνα μὲ τὴ δική του φλυαρία, τῆς φανταστικῆς αὐθάδειάς του. Περνᾷ λίγος καιρὸς καὶ ἔρχεται τὸ συμπλήρωμα τῆς κακίας. Καὶ αἷτιος ὁ Ἰωσήφ ποὺ πάντρεψε μοιχοὺς, τὸ κακὸ τὸ κρυμμένο στὸν κόρφο, ἢ ταραχὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ἀποφύγαμε, σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες, τὴν κοινωνία μαζί του, σὰν δηλητήριον φιδιοῦ, μᾶς ἐκτοξεύθηκαν ἀπειλὲς ἀπὸ τὸν Καίσαρα καὶ βρεθήκαμε στὴν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ.

36. Καὶ πῶς νὰ μπορέσω νὰ διηγηθῶ μέσα σὲ λίγες συλλαβὲς τὸ πλῆθος αὐτῶν ποὺ ἔγιναν ὅλο τὸ ἔτος, τοὺς φοβερισμοὺς καὶ τὶς ἀπέχθειες, τοὺς ἀγῶνες καὶ τοὺς πειρασμούς; Αὐτὰ τὰ γνωρίζει ἐκεῖνος ποὺ τὰ ἔπαθε καὶ ἐκεῖνος ποὺ στεκόταν κοντὰ σ' αὐτόν ποὺ τὰ ἔπαθε. Τελικὰ στρατιωτικὴ φάλαγγα περιστοίχισε τὴ μονὴ μὲ ἀσφάλεια, ἔτσι ποὺ νὰ μὴ ἀφήνῃ κανέναν νὰ βγάλῃ μιλιὰ ἢ νὰ σκύψῃ ἀπὸ τὸ παρᾶθυρο. Ἀπὸ μέσα φόβος, ἀπ' ἔξω ἐκφοβισμὸς, ἐκτοξευόμενες ἀπειλές,

τοῦ σχήματος. Φεῦ τῆς τοῦ καιροῦ φορᾶς! Οὐδεὶς σχεδὸν τοῦ ρεύ-
 ματος ἀνώτερος, οὐδεὶς ὁ τὰ ὀρθὰ συμβουλεύων καὶ ἐπαλείφων τὰ
 θεῖα ἀγαπητὸν εἰ μὴ καὶ πολὺ συμπνέον... τὴν ὀργὴν τοῖς κρατου-
 σι, καὶ τό γε ἔλεεινότερον, τῶν ὁμοταγῶν. Πέρασ, ἴν' ἐν συντόμῳ τὸ
 5 πᾶν παραστήσω, ἀρπαγὴ ἐκ μέσου τῆς ἀδελφότητος νυκτίωρος,
 καὶ μετὰ τὴν ἀρπαγὴν κάθειρξις, καὶ μετὰ κάθειρξιν συνόδου ἡμέ-
 ρα, καὶ ἐπὶ ταύτης σὺν τρισὶν ὑπὸ στρατιωτικῆς χειρὸς ὁ πατὴρ
 παριστάμενος ὡς κακοῦργος. Ἐλεεινὸν θέαμα, γέροντα φοράδην
 ἐξ ἀσθενείας ἀγόμενον σὺν τῇ ἀλύσει, ἣν ἐν τῷ ποδὶ καθηλωμένος
 10 ἐπεφέρετο, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον ὄμμον ὥσπερ τι ἄγος μεταρι-
 πτούμενον.

λξ'. Αἰαί, συνοδικῆς εὐταξίας κατάστασις! Οἰοὶ χριστιανικῆς
 βασιλείας ὑπόληψις! Τί ταῦτα τῶν πάλαι ληστρικῶς συνεδρευόν-
 των, ἢ ἄλλως αἰρετικῶς βασιλευσάντων ἐλλειπέστερα; Καί, ἵνα ὡς-
 15 περ τινὰ παιδιὰν τὰ ἐν μέσῳ παραδράμοιμι, πληροῦν δυνάμενα
 συγγραφῆς μέτρον, κυροῦνται ἐξορία καὶ περιορίζεται ὁ πατὴρ ἐν
 μιᾷ τῶν πρὸς τῷ ἄστει νήσων, ὥσπερ καὶ ὁ ἡμέτερος ἀδελφὸς ἐν
 ἑτέρῳ δυσχερεστάτῃ, μετὰ τοῦ περιορισμοῦ καὶ τῆς φυλακῆς κρα-
 ταιᾶς οὔσης. Ὡ τῆς τῶν πραγμάτων φορᾶς! Τῶν μοναστῶν οἱ μι-
 20 γάδες φιλανθρωπότεροι γεγόνασι, καὶ τῶν κριτῶν οἱ ἀκροαταὶ κρί-
 σιν δικαίαν ἐξοίσειν οὐκ ἐδεδίεισαν· πρόδηλον γὰρ ἦν τὸ παρανο-
 μούμενον. Ἀφήμι τὸ θαλανίον ἐκεῖνο, ἐφ' ᾧ ὁ κρατῶν διὰ φάλαγ-
 γος στρατιωτικῆς ἐκ τῆς μονῆς ἀθροίσας πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα,
 καὶ πειρώμενος ὑποκλίνειν ἕνα ἕκαστον πρὸς τὸ σφῶν θέλημα, ἀπε-
 25 τύγχανεν τῶν ἐλπίδων, ἦσθεὶς τοῦ οἰκείου κράτους κραταιότερους
 εἶναι τοὺς τῷ θεῷ νόμῳ ἐπερειδομένους. Παρήμι τὰς ἐν τοῖς σεμνί-
 οῖς φυλακάς, καὶ τοὺς φρουράρχους ἡγουμένους, πλείω τῶν ἐπι-
 ταγμάτων ἐνίους κακοῦντας τοὺς καθειρωμένους. Παραδραμεῖ μοι
 τὰ μετέπειτα, ἡνίκα ἀπαγωγαὶ καὶ μεταγωγαί, διωγμοὶ καὶ ἐξετα-
 30 σμοί, διαχωρισμοί τε αὖ καὶ ἀφορισμοί, ἀπειλαί τε καὶ ὀργαί, ἐρω-
 τήσεις τε καὶ ἀνταποκρίσεις, καὶ ὁ ἐν πάσῃ τῇ πόλει κωδωνισμός,

καὶ ἐκείνους πού τοὺς ἔστειλαν παραλείπω νὰ τοὺς πῶ ἀπὸ σεβασμὸ
 στὸ σχῆμα τους. Ἄλλοίμονο στὸ γύρισμα τοῦ καιροῦ! Κανένας σχεδὸν
 δὲν εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸ ρεῦμα. Κανένας πού δίνει ὀρθές συμβουλές
 δὲν παροργίζει τὰ θεῖα. Θὰ ἦταν προτιμότερο καὶ νὰ μὴ ὑπῆρχαν πολ-
 λοι πού συμμαχοῦσαν μὲ τὴν ὀργὴ τῶν κρατούντων, καί, τὸ πιὸ ἔλεεινό,
 ἀπὸ ἐκείνους πού ἀνῆκαν στὴν ἴδια τάξη. Τέλος, γιὰ νὰ περιγράψω μὲ
 συντομία τὰ πάντα, γίνεται ἀρπαγὴ τοῦ Πλάτωνα μέσα ἀπὸ τὴν ἀδελ-
 φότητα κατὰ τὶς νυχτερινές ὥρες τῆς συνόδου, καὶ μετὰ τὴν ἀρπαγὴ
 φυλάκιση, καὶ μετὰ τὴ φυλάκιση ἡμέρα τῆς συνόδου, καὶ σ' αὐτὴν
 παριστάμενος ὁ Πατέρας ὡς κακοῦργος στὰ χέρια τριῶν στρατιωτῶν.
 Τὸ θέαμα ἀξιολύπητο, γέροντας ἄρρωστος νὰ σηκώνεται ἀπὸ τὸ κρε-
 βᾶτι καὶ νὰ ὀδηγεῖται μαζὶ μὲ τὴν ἄλυσίδα πού ἔφερε στὸ πόδι του, καὶ
 νὰ πέφτει ἀπὸ τὸν ἓνα ὦμο στὸν ἄλλο σὰν βδελυρὸ πρᾶγμα.

37. Ἄλλοίμονο γιὰ τὴν κατάσταση αὐτὴ τῆς συνοδικῆς συμπερι-
 φορᾶς! Ἄλλοίμονο γιὰ τὴν ἀντίληψη τῆς χριστιανικῆς βασιλείας!
 Κατὰ τί ὑστεροῦν αὐτὰ ἀπὸ ἐκείνους πού παλαιότερα συνεδρίαζαν
 ληστρικά ἢ βασίλευαν αἰρετικά; Καί, γιὰ νὰ παραλείψω τὰ ἐνδιάμεσα
 σὰν ἓνα παιχνίδι, πού θὰ μπορούσαν νὰ καλύψουν τὴν ἔκταση ἑνὸς
 συγγράμματος, ἀποφασίζεται νὰ ἐξορισθεῖ καὶ περιορίζεται ὁ Πατέ-
 ρας σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ νησιά πού ἦταν κοντὰ στὴν πόλη, ὅπως βέβαια καὶ ὁ
 ἀδελφός μου σὲ ἄλλο νησι χειρότερο, μὲ περιορισμὸ καὶ φρούρηση πο-
 λὺ αὐστηρή. Ἀλήθεια τί τροπὴ πραγμάτων! Οἱ λαϊκοὶ ἔγιναν πιὸ φι-
 λάνθρωποι ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς, καὶ οἱ ἀκροατὲς δὲν φοβοῦνται νὰ βγά-
 λουν ἀπόφαση δικαιότερη ἀπὸ τοὺς δικαστές. Γιατὶ ἡ παρανομία ἦταν
 ὀλοφάνερη. Ἀφήνω ἐκεῖνο τὸ λουτρό, στὸ ὁποῖο ὁ Καίσαρας, ἀφοῦ μὲ
 στρατιωτικὴ φάλαγγα συγκέντρωσε ἀπὸ τὸ μοναστήρι ὅλη τὴν ἀδελ-
 φότητα, καὶ προσπαθώντας νὰ ὑποτάξει τὸν καθένα στὸ θέλημά τους,
 ἔχανε τὶς ἐλπίδες του, αἰσθανόμενος ὅτι ἐκεῖνοι πού στηρίζονται στὸ
 νόμο τοῦ Θεοῦ εἶναι πιὸ ἰσχυροὶ ἀπὸ τὴ δική του ἰσχὺ. Ἀφήνω κατὰ
 μέρος τὶς φρουρές στὰ μοναστήρια καὶ τοὺς ἡγουμένους φρουράρχους,
 μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους κακοποιοῦσαν τοὺς φυλακισμένους περισ-
 σότερο ἀπὸ τὶς διαταγές πού εἶχαν. Παρατρέχω τὰ ὅσα ἔγιναν στὴ
 συνέχεια, τὶς ἀπαγωγές καὶ τὶς μεταφορές ἀπὸ ἓνα τόπο σὲ ἄλλον, τοὺς
 διωγμοὺς καὶ τὶς ἀνακρίσεις, τοὺς διαχωρισμοὺς καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς,
 τὶς ἀπειλές καὶ τοὺς θυμούς, τὶς ἐρωτήσεις καὶ ἀντιρρήσεις καὶ τὶς ἐρευ-
 νες σ' ὀλόκληρη τὴν πόλη, μὴ τυχόν εἶναι κρυμμένος κάποιος ἀδελφός,

μή τις που κρύπτοιο λαθῶν τῶν ἀδελφῶν, ὡς καὶ εἰς ὅπας τῆς γῆς
δέει τῶν διωκτῶν τινα διασωθῆναι.

λη'. Καὶ ταῦτα ὑπὲρ τίνος; (Πάλιν γὰρ ἀναλαμβάνειν ἐκπλήξει
τὸ δράμα περιπονοῦμαι). Ἴνα ὁ στεφανώσας τοὺς μοιχωμένους
5 παρὰ τὸ Ἐὐαγγέλιον, κατὰ ἀντίθεσιν τοῦ Προδρόμου, ὡς οἰκονο-
μίαν σωτήριον τῇ Ἐκκλησίᾳ πεποικῶς ἀθωωθῆ ἱερουργεῖν, καὶ οἱ
τοῦτον μὴ προσιέμενοι εὐαγγελικῶς, ἔκνομοι καὶ ἡλλοτριωμένοι!
Ἦ διώκτου πικροῦ, Χριστιανοῦ προσηγορίαν ἔχοντος, καὶ Χρι-
στοῦ νόμους καταπατεῖσθαι ζέοντος! Τί οὕτω μέμηνας, βαρυκάρδιε
10 καὶ ἀπηνέστατε, σὺν τῷ ὁμοτρόπῳ σου σκύμῳ; Οὐκ οἶσθα, ὅτι
πρὸς ἀηττήτους νόμους Θεοῦ παραστήση, οὓς οὐδεὶς βασιλευσάν-
των νενίκηκε, μὴ ὅτι γε καὶ προσκρούσας αὐτοῖς ὡς σύ, περιφανῶς
ἀπώλετο;

λθ'. Ἄλλ' ὦ! πῶς ἀπήγετο ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων! ἐπ' αὐτὸν γὰρ
15 ἐπανήμι. Πάλιν μεθοριζόμενος, καὶ πάλιν διασπῶμενος ὑπὸ δυοῖν
τε σκηριπτόμενος, διὰ τὸ μὴ ἰσχύειν ἔτι προβαίνειν, ἐλκόμενος αὐ-
τε καὶ περισυρόμενος, καὶ θρηῖνον ἐμποιῶν τῆς ἀδίκου πράξεως καὶ
αὐτοῖς τοῖς ἀναισθήτοις λίθοις. Βοάτω ταῦτα ὁ τοῦ περιδοῆτου μάρ-
τυρος Μάμαντος χῶρος γραφέτω ταῦτα ἢ φρουρήσασα, μετὰ τὴν
20 πρώτην τοῦ ἀδελφοῦ φρουράν, τὸν τῆς εὐσεβείας φρουρὸν ὀξεῖα
νῆσος. Φεῦ τῆς ἀναλγήτου καρδίας, τῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως εὐπρεπῶς
εἶπομι, στρατιομονάχων φυλάκων! Ἔθεντο τὸν δίκαιον μονώτατοι
ὡς ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ ἐν τινι κέλλῃ, τετροχωμένον ἤδη τῷ γήρει
καὶ τῇ νόσῳ βαλλόμενον· εἶασαν ὑφ' ἐνὶ δούλῳ, οἱ δοῦλοι τῶν κάτω
25 καὶ τοῦ Καίσαρος, τὸν ὅσιον ἅπαξ τῇ ἡμέρᾳ ἢ δις ὑπηρετεῖσθαι.
Ἦντιδόλει ὁ γέρον μετακομίζεσθαι πρὸς ἀναγκαίαν χρείαν τοῦ
σώματος [τι], καὶ ὁ δυσμενῆς ὠνειδίξεν· ἦται τῶν κατὰ τὴν ἀσθένει-
αν ἐπιτηδείων, καὶ ὁ δύστροπος κατ' αὐτοῦ τὴν θύραν ἐκλείεν· καὶ
ταῦτα ὑφιστάμενος, ἀνεξάρνητος τῆς καλῆς ὁμολογίας, ἧς ὠμολό-
30 γησεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς τοιαύτης
καθεύξεως νοσηλεύεσθαι αὐτὸν ἐπιθανάτιον ἀκήκοεν ὁ Καῖσαρ,

20. Πρόκειται γιὰ τὴ γνωστὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, ποὺ βρισκόταν στὴ
δυτικὴ πλευρὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, στὴν ὁποία τὸ 809 κλείστηκε γιὰ ἀρκετὸ χρο-

ἄφοῦ καὶ στίς τρῦπες τῆς γῆς κρύβονταν γιὰ νὰ διασωθοῦν ἀπὸ τὸ φόβο τῶν διωκτῶν.

38. Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ ποιόν; (Δυστυχῶς ἀναγκάζομαι πάλι μὲ ἔκπληξη νὰ ἐπαναλάβω τὸ δράμα). Γιὰ νὰ ἐπιτραπεῖ νὰ ἱερουργεῖ ἐκεῖνος πού, παρὰ τὸ Εὐαγγέλιο, στεφάνωσε τοὺς μοιχοὺς, ἐπειδὴ τὸ ἔκανε κατ' οἰκονομίαν, ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Προδρόμο, γιὰ νὰ σώσει τάχα τὴν Ἐκκλησία. Καὶ ἐκεῖνοι πού δὲν τὸν ἐπιδοκίμαζαν, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο, ἦταν παράνομοι καὶ ἀποξενωμένοι! Πόσο σκληρὸς διώκτης, πού εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ, καὶ καταπατοῦσε μὲ πάθος τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ! Γιατὶ σὲ ἔχει κυριεύσει τόση μανία, ἀναίσθητε καὶ σκληροκάρδιε, μαζί μὲ τὸν ὁμοίότροπο λεοντιδέα σου; Δὲν γνώριζες ὅτι θὰ ἔρθεις σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ἀνίκητους νόμους τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους δὲν νίκησε κανένας μέχρι τώρα βασιλιάς; Ἀπλῶς καὶ μόνο προσέκρουσε σ' αὐτοὺς, ὅπως ἐσύ, καὶ χάθηκε ὀλοφάνερα.

39. Ἄλλὰ, ὦ! Πῶς γινόταν ἡ ἀπαγωγή τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ; Ἄς ἐπανέλθω πάλι σ' αὐτόν. Τὸν ἔφεραν καὶ πάλι τὸν ἀπομάκρυναν, στήριζόμενο σὲ δύο, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ περπατήσῃ. Τὸν τραβοῦσαν καὶ τὸν ἔσυραν γύρω-γύρω, μὲ τρόπο πού μὲ τὴν ἀδίκη πράξη τους προκαλοῦσε θρήνους ἀκόμα καὶ σ' αὐτὲς τίς ἀναίσθητες πέτρες. Ἄς τὰ βροντοφωνάξῃ αὐτὰ ὁ χῶρος τοῦ περιβόητου μάρτυρα Μάμαντα²⁰. Ἄς τὰ γράψῃ αὐτὰ τὸ τραχὺ νησί, πού μετὰ τὴν πρώτη φρουρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, φρούρησε καὶ τὸν φρουρὸ τῆς εὐσέβειας. Ἄλλοίμονο στὴν ἀνάληπτη καρδιά, ἐκείνων τῶν, δὲν ξέρω πῶς νὰ τοὺς ὀνομάσω, στρατιομονάχων φρουρῶν! Ἔβαλαν τὸν δίκαιο σὲ ἀπομόνωση, σὰν μέσα σὲ λάκκο βαθύτατο, σ' ἓνα κάποιο κελλί, καταπονημένον ἀπὸ τὰ γηρατειὰ καὶ βασανισμένον ἀπὸ τὴν ἀρρώστια. Ἐπέτρεψαν σὲ ἓναν δοῦλο, οἱ δοῦλοι τῶν κάτω καὶ τοῦ Καίσαρα, νὰ ἐξυπηρετεῖ τὸν ὄσιο μὰ ἢ δύο φορὲς τὴν ἡμέρα. Θερμοπαρακαλοῦσε ὁ γέροντας νὰ μεταφερθεῖ γιὰ σωματικὴ του ἀνάγκη, καὶ ὁ ἄθλιος τὸν κοροΐδευε. Ζητοῦσε τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἀρρώστιά του, καὶ ὁ δύστροπος τοῦ ἔκλεινε κατὰμουτρα τὴν πόρτα. Καὶ ἐνῶ ὑφίστατο ὅλα αὐτὰ, δὲν ἀρνιόταν τὴν καλὴ ὁμολογία, τὴν ὁποία εἶχε κάνει μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν ὁ Καίσαρας ἄκουσε, ὅτι ἐξαιτίας τῆς κάθειρξης αὐτῆς βρίσκεται στὰ τελευταῖα του, μαλάκωσε ἡ σκληρὴ του καρδιά, τὸν με-

νικὸ διάστημα ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὁ θεῖος του Πλάτων, καὶ ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ.

μετάγει ἐν τῷ Βυζαντίῳ μαλαχθεῖς τὴν ἀτεράμονα καρδίαν, καὶ ἐνε-
 γκῶν παρασκευάζεται, ἐπανορθοῦν δῆθεν τὸ κακῶς γεγεννημένον.
 Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς γνώμης ὁ σκοπός, οὐδὲ εἰς πέρας ἄγει
 τὴν πρόθεσιν. Τὸν μὲν γάρ, ἐπὶ πολὺν μετεωρισθέντα τῇ ἀπονοίᾳ, ἣ
 5 κραταιὰ χεὶρ τοῦ Θεοῦ εἰς Σκύθας ἐκτοπίσασα, ἐκεῖσε πανοστρατεὶ
 ὤλεσεν, διήγημα φοβερὸν καὶ λάλημα φρικτὸν ταῖς μετέπειτα γε-
 νεαῖς κριμάτων ἀνεφίκτων τῆς ἑαυτοῦ σοφωτάτης οἰκονομίας ἐγ-
 καταλείψασα, τὸν δὲ σὺν ἡμῖν ῥοπή τῶν τηνικαῦτα εὐσεβῶς βασι-
 λευσάντων, εἰς τὴν οἰκείαν πάλιν ποιήνην ἀποκαταστήσασα, ὁμο-
 10 λογητὴν ἑαυτοῖς ἀναδείκνυσιν.

μ'. Καὶ τοῦτο πῶς, οὐδὲ γὰρ παραλιπεῖν ἄξιον. Φροντίδι τῶν
 ἐπισκηπτόντων τὰ καθ' ἡμᾶς, εὐνοικῶς τε ἢ καὶ ἀντιθέτως, ἤρθη ἐκ
 μέσου τὸ σκάνδαλον, δι' οὗ καὶ ἡ διαφορὰ πρὸς τὸν ἱεραρχοῦντα
 ἐδυσώπησαν οἱ κρατοῦντες, ἀπελογήσατο ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης
 15 πάντα τὰ γεγεννημένα ἐξ ἐπεικειαῖς εἶναι τοῦ βασιλεύσαντος. Τηνι-
 καῦτα ἢ σύμβασις καὶ ἢ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσις, ὅτι μηδὲ φίλον
 Θεῷ ἄλλο τι, ὡς τὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καλόν, ἐπ' ἂν ἡ ὁμό-
 νοια οὐ διαφωνία πίστεως, οὐδὲ ἐντολῆς Θεοῦ παράβασις, οὐδ' οὐ
 μὴν κανόνος ἀθέτησις, ὡς ἡ παροῦσα δέδεικται, ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς,
 20 τοῖς νοῦν ἔχουσι, τὰ διὰ μέσου χαίρειν ἐάσαντας, ὡς ὁμότροπα τοῖς
 πάλαι ἐπὶ τῶν θεοφόρων Πατέρων συμβεβηκόσι, καὶ ὡσαύτως
 οἰκονομικῶς παρεωραθεῖσιν, μᾶλλον δὲ ὡς τῆς τούτων ἀκριβοῦς
 ἐξετάσεως ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ ταμιευομένοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

25 μα'. Τί τὰ μετὰ ταῦτα; Οὐκέτι ὁ Πατὴρ ἐγκεκλεισμένος, ὅτι μηδὲ
 ἰσχὺς αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀναγκαίαν χρεῖαν κάξ αὐτοῦ
 ποιεῖσθαι· ἀλλὰ πῆ μὲν ἐπὶ κλίνης κατακείμενος, ἀναδόσει τῶν
 προλαβόντων ἀσκητικῶν καὶ ἀθλητικῶν αὐτοῦ πόνων, πῆ δὲ ἐπὶ
 καθισματίου ἀναπανόμενος, καὶ διὰ γλώσσης τὰ τοῦ Δαυὶδ φθευ-
 30 γόμενος, καὶ κατὰ νοῦν τῷ Θεῷ προσευχόμενος, ὅσα τε ἄλλα εἰς
 βοήθειαν τῆς ἀδελφότητος συνεισφέρων, συμβουλίας, ὑπομνήσεις,
 νουθεσίας, παρακλήσεις, κατὰ τὴν προλαβοῦσαν αὐτῷ πατρικὴν
 καὶ εὐνοικὴν συνήθειαν, οὕτω ἰσχύων ἔτι ἐργάζεσθαι, οὐδ' οὐ μὴν

τέφερε στήν Κωνσταντινούπολη, καί ἐτοιμαζόταν νά ἐπανορθώσει δῆθεν αὐτό πού κακῶς ἔγινε. Ἀλλά ἐπειδὴ ὁ σκοπός του δέν προερχόταν ἀπό καλή πρόθεση, δέν τὸν ἔφερε σέ πέρας. Γιατί τὸν μὲν βασιλιᾶ, πού γιὰ πολὺ χρονικὸ διάστημα ἦταν μετέωρος γιὰ τὴν παράφρονα ἐνέργεια, τὸ κραταιὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τὸν ἐκτόπισε στὴ Σκυθία, καὶ ἐκεῖ τὸν κατέστρεψε μαζί μὲ ὅλο τὸν στρατό του, ἀφήνοντας δίδαγμα φοβερὸ καὶ ἱστορία φρικτὴ στὶς μετέπειτα γενεές, τῶν ἀκατάληπτων ἀποφάσεων τῆς σοφώτατης οἰκονομίας του. Ἐνῶ τὸν Πλάτωνα μαζί μὲ μᾶς, ἡ κλίση ἐκείνων πού τότε βασίλευσαν, τὸν ἐπανεφέρε στὸ ποίμνιό του καὶ τὸν ἀνέδειξαν αὐτοὶ ἔξομολογητὴ τους.

40. Καὶ αὐτὸ πῶς ἔγινε; Γιατί δέν εἶναι ἄξιο νά παραλειφθεῖ. Μὲ τὴ φροντίδα ἐκείνων πού μᾶς κατηγοροῦσαν, εὐνοϊκὰ ἢ καὶ ἀντίθετα, ἀπομακρύνθηκε τὸ σκάνδαλο, καὶ μαζί μ' αὐτὸ καὶ ἡ διαφορὰ μας πρὸς τὸν πατριάρχη. Παρακάλεσαν οἱ ἄρχοντες, ἀπολογήθηκε ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης, ὅτι ὅλα ἔγιναν ἀπὸ ἐπιείκεια τοῦ βασιλιᾶ. Ἔτσι ἔγινε ἡ συμφωνία καὶ ἡ ἀφοσίωση σ' αὐτόν, γιατί τίποτε δέν εἶναι τόσο ἀρεστὸ στὸ Θεό, ὅσο ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια, ὅταν βέβαια ἡ ὁμόνοια δέν εἶναι διαφωνία στὴν πίστη, οὔτε παράβαση ἐντολῆς, οὔτε ἀθέτηση κανόνος, ὅπως ἀποδείχθηκε αὐτή. Ὅσο γιὰ μᾶς, πού ἔχουμε μυαλό, ἀφοῦ ἀφήσουμε κατὰ μέρος τὰ ὅσα μεσολάβησαν, ὡς ἴδια μὲ ἐκεῖνα πού συνέβηκαν παλαιὰ στοὺς θεοφόρους Πατέρες καὶ παραθεωρήθηκαν ἐπίσης κατ' οἰκονομίαν, ἢ καλύτερα πού ἀφέθησαν νά ἔξεταστοῦν μὲ ἀκριβεία στὸν μέλλοντα αἰῶνα ἀπὸ τὸν ἀδέκαστο κριτὴ, (θὰ προχωρήσουμε παρὰ πέρα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

41. Τί ἔγινε μετὰ ἀπὸ αὐτά; Ὁ Πατέρας ἔπαυσε πιά νά εἶναι σὲ ἀπομόνωση, ἄλλωστε δέν εἶχε τὴ δύναμη οὔτε τὴ σωματικὴ του ἀνάγκη νά κάνει μόνος του. Ἀλλὰ πότε ἔμενε ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι, ἔξαιτίας τῆς ἔξαρσης τῶν ἀσκητικῶν καὶ ἀγωνιστικῶν του πόνων, πότε πάλι ἀναπαυόταν σ' ἓνα καθισματάκι, καὶ μὲ τὴ γλώσσα του ἔλεγε τὰ λόγια τοῦ Δαβίδ, προσευχόταν νοερὰ στὸν Θεό, καὶ πρόσφερε ὅσα ἄλλα μποροῦσε στὴν ἀδελφότητα, μὲ συμβουλές, ὑπομνήσεις, νουθεσίες, παρακλήσεις, σύμφωνα μὲ τὴν προηγούμενη πατρικὴ καὶ καλὴ του συνήθεια, γιατί δέν μποροῦσε πιά νά ἐργαστεῖ, οὔτε κἂν νά γονατίσει, οὔτε

γόνυ κλίνει, οὐτ' αὖ ἐπισκῆπτειν ἀναγνώσειν, ἢ ὅσον ἐκ τοῦ πα-
 ραναγινώσκοντος ὑπηρετοῦ. Καὶ ἦν ἐν τούτοις συλλυπούμενος καὶ
 σκυθρωπάζων, ὡς ἤδη ἀπολωλεκὸς τὴν ψυχὴν, διὰ τε τὴν ἀδράνει-
 αν τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν, καὶ τὴν ἀπραξίαν τῶν σωματικῶν
 5 ἐργασιῶν· εἴ ποῦ τι καὶ μετελάμβανε βρῶμα κατάλληλον τῇ νόσῳ, ἢ
 καὶ λουτρῶ καθ' ὑπακοὴν κεχρημένος, ἠὲ χαρίσται μὲν τῷ Κυρίῳ,
 ἠνιάτο δὲ διὰ τὴν ἄνεσιν. Ἄλλ' ὄντως καλὸν δίαυλον καὶ ἠλιακὸν
 δρόμον ὁ πανεύφημος τετέλεκεν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐξ ὑπακοῆς ἀνα-
 τεύλας καὶ εἰς ὑπακοὴν καταλήξας· τῇ δωδεκαταίᾳ γὰρ τῶν ὡρῶν
 10 ἡμερινῇ περιόδῳ ἰσάριθμον τὸν τῶν ἐτῶν κύκλον ἐφ' ἐκάστῳ ἀγῶνι
 διηνυκῶς, εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀδιαδόχῳ φωτὶ ἀναβεβίωκεν. Ἀρίθμει
 τοὺς ἀγῶνας, καὶ εὐρήσεις τοὺς χρόνους, ὀκτὼ πρὸς τεσσαράκοντα·
 πρόσθετος τοὺς πρὸ τῆς ἀποταγῆς δισδυοκαίδεκα, πρὸς ἄλλοις τέσ-
 σαρσι τῶν διωγμῶν, καὶ τρισὶ τῆς ἀσθενείας, καὶ εὐρήσεις τῷ ὀγδο-
 15 ἡκοστῷ ἔτει πλὴν ἐνὸς τελειούμενον τὸν αἰοίδιμον.

μδ'. Ἄλλ' ὦ! πῶς ἀδακρυτὶ τὸ τούτου διηγήσασμαι τέλος; Ἐκεῖτο
 ὁ γέρον, ὥσπερ τι γέρας τίμιον, ἠτοιμασμένος τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν
 ἔξοδον, καὶ κύκλῳ ἢ ἀδελφότητος περιχυθεῖσα ἐξήτει τῶν ἱερῶν
 προσευχῶν αὐτοῦ λαβεῖν τὸ δῶρον καὶ ἐπειτέρ ἕνα ἕκαστον ἠὲ λό-
 20 γησε καὶ κατησπάσατο, ἄπεισιν καὶ πρὸς τὸν τάφον, ὃν ἐκ πόθου
 ἐξήτει πάλαι θεάσασθαι, εἰ καὶ οὐκ ἐπετύγχανε τοῦ καταθυμίου,
 κοπῆ τοῦ θελήματος, ὃν ἰδὼν, ἐχάραξεν λίαν, ἀνθρωπολογήσατο τῷ
 Κυρίῳ, ἐπειπὼν «Αὕτη ἢ κατάπανσις μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος»· με-
 θηρομόσατο καὶ τὴν φωνὴν ἐκείνην «Θέλημα τῶν φοβουμένων αὐ-
 25 τὸν ποιήσει Κύριος». Ἐκίνησε καὶ τῶν ἔξω οὐκ ὀλίγους, οἳ καὶ μὴ
 εὐλαβηθέντες τὸν καιρὸν (ἦν γὰρ τῶν ἱερῶν νηστειῶν περίοδος),
 συνέδραμον μοναδικοὶ τε καὶ μιγάδες, ἠὲ λογιήθησαν, ὑπέστρεψεν,
 ἐφοδιασθέντες καλὸν ἐφόδιον τὴν ἐκείνου ἁγίαν παράθεσιν. Καί γε
 αὐτὸς ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης παρεῖς ἐξητήσατο εὐχὴν, καὶ λαβὼν
 30 ἠσπάσατο. Γέγονέ τε ἡ ὥρα ἐκείνη πάσης ὑπονοουμένης διαφορᾶς
 ἀλεξητήριον, τῶν πρὶν λυπηρῶν ἐκποδῶν γεγεννημένων. Πάντων
 οὖν ὑπεμνημάτισε, πᾶσιν ὑπερηύξατο, ἅπασιν ἀφίησιν, ἐχθράνασι,

21. Ἀγῶνας δρόμου διπλοῦ σταδίου, ἀντίστοιχος πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν 400 μέ-
 τρων. Μεταφορικὰ ἢ λέξις σήμαινε καὶ τὴν ἀπάνοδο στὴν ἀφετηρία, πράγμα πού ται-

ἐπίσης νὰ ἐπιδίδεται σὲ ἀναγνώσεις, παρὰ μόνο ὅσα παρακολουθοῦσε ἀπὸ τὸν ὑπηρέτη ποὺ διάβαζε πλάϊ του. Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἦταν λυπημένος καὶ σκυθρωπὸς, σὰν νὰ ἔχασε ἤδη τὴν ψυχὴ του, ἐξαιτίας τῆς ἀδράνειας τῶν ψυχικῶν του λειτουργιῶν καὶ τῆς ἀδυναμίας του νὰ ἐργασεῖ σωματικᾶ. Ἐάν κάποτε ἔτρωγε κάποια τροφή κατάλληλη γιὰ τὴν ἀρρώστιά του, ἢ ἔκανε χρῆση τοῦ λουτροῦ κατὸ πιν ἐντολῆς, εὐχαριστοῦσε βέβαια τὸν Κύριο, ἀλλὰ στενοχωριόταν γιὰ τὴν πολυτέλεια. Ἐὰν διέτρεξε πραγματικᾶ καλὸ δίαυλο²¹ καὶ ἡλιακὸ δρομολόγιο, ὅπως λέγεται, ὁ πανεύφημος, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ὑπακοή καὶ καταλήγοντας στὴν ὑπακοή. Γιατὶ τὴν δωδέκατη ὥρα τοῦ ἡμερήσιου κύκλου, ἀφοῦ διήνυσε ἰσάριθμα τὸν κύκλο τῶν ἐτῶν σὲ κάθε ἀγώνισμα, ἀναβίωσε στὴν αἰώνια ζωὴ μέσα στὸ χωρὶς τέλος φῶς. Ἀρίθμησε τοὺς ἀγῶνες του, καὶ θὰ βρεῖς χρόνια σαράντα ὀκτώ. Πρόσθεσε τὰ εἰκοσιτέσσερα πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπάρνηση τῶν ἐγκοσμίων, καὶ τὰ ἄλλα τέσσερα τῶν διωγμῶν, καὶ τρία τῆς ἀσθένειάς του, καὶ θὰ βρεῖς, ὅτι ὁ ἀείμνηστος τελείωσε σὲ ἡλικία ἑβδομήντα ἔννια ἔτῶν.

42. Πῶς ὁμως νὰ διηγηθῶ, χωρὶς νὰ δακρῶσω, τὸ τέλος του; Ἦταν ξαπλωμένος ὁ γέροντας, σὰν ἓνα βραβεῖο πολύτιμο, ἔχοντας ἔτοιμη τὴν ψυχὴ του γιὰ τὴν ἔξοδο, καὶ τριγύρω του ἡ ἀδελφότητα συγκεντρωμένη ζητοῦσε νὰ λάβει τὸ δῶρο τῶν ἱερῶν προσευχῶν του. Καὶ ἀφοῦ εὐλόγησε τὸν καθένα χωριστὰ καὶ τὸν ἀσπάστηκε, πῆγε στὸν τάφο, τὸν ὁποῖο ἀπὸ παλιὰ ζητοῦσε μὲ πόθο νὰ δεῖ, ἂν καὶ δὲν πετύχαινε αὐτὸ ποὺ ποθοῦσε, ἐπειδὴ διακοπτόταν τὸ θέλημά του. Βλέποντάς τον χάρηκε πολὺ καὶ προσευχήθηκε στὸν Κύριο λέγοντας: «Αὐτὸς εἶναι ὁ τόπος τῆς αἰώνιας ἀνάπαυσής μου»²², καὶ συμπλήρωσε καὶ τὰ λόγια αὐτὰ: «Τὸ θέλημα ἐκείνων ποῦ τὸν φοβοῦνται θὰ τὸ κάνει ὁ Κύριος»²³. Ἦρθαν καὶ πολλοὶ ἀπ' ἔξω, ποὺ ἔτρεξαν χωρὶς νὰ ὑπολογίσουν τὸν καιρὸ (γιατὶ ἦταν περίοδος τῶν ἱερῶν νηστειῶν), μοναχοὶ καὶ λαϊκοί, εὐλογήθηκαν καὶ ἐπέστρεψαν, ἀφοῦ ἐφοδιάστηκαν τὸ καλὸ ἐφόδιο, τὴν ἅγια δηλαδὴ μαρτυρία ἐκείνου. Ἀκόμα καὶ ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης ἦρθε, ζήτησε τὴν εὐχή του, καὶ ἀφοῦ τὴν πῆρε, τὸν ἀσπάστηκε. Καὶ ἔγινε ἡ ὥρα ἐκείνη ἀλεξητήριο κάθε ὑπονοοῦμενης διαφορᾶς, ἀπομακρύνοντας ὅλα τὰ προηγούμενα θλιβερὰ γεγονότα. Ὅλους λοιπὸν τοὺς ἀνάφερε, γιὰ ὅλους προσευχήθηκε, ὅλους τοὺς συγχώρησε,

ριάζει περισσότερο στὴν περίπτωσή αὐτήν.

22. Ψαλμ. 131, 14.

23. Ψαλμ. 144, 19.

διώξασι, λυπήσασιν, ὁ ὡς ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ Χριστὸν
κάν τῷ θανάτῳ μιμούμενος.

μγ'. Ἐπειδὴ δὲ καὶ διαθήκην ἔδει διαθέσθαι, τίς αὕτη; Ἡ ὀρθό-
δοξος πίστις καὶ ἡ νόμιμος πολιτεία, αἷς συνέζησε καὶ μεθ' ὧν ἀπε-
5 δήμησεν· τοῦτο δὲ κἀκεῖνο διανέμειν, οὐ πρὸς αὐτοῦ (ὅτι μηδ' αὐτῆς
τῆς ἐπωμίδος ἦν κύριος) διατάττεσθαι. Ἀμέλει ἐρωτηθεὶς πρὸς ἐμοῦ
τοῦ ἔλεεινοῦ, μή τι ἔχοιεν παριστάμενον, τῇ μὲν χειρὶ ἀψάμενος τοῦ
ἱματίου, τοῦτο κατέσεισεν, ὡς σύμβολον ὑπακοῆς παντελευθέρου,
φωνὴν δὲ ἀφίησιν λίαν ἀμυδρὰν μηδ' ὀτιοῦν ἔχειν, διὰ τὸ πάντα ἀ-
10 ναθέσθαι τῇ ταπεινώσει μου.

Καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο παραλείψομαι, προορήσεως ἔχον ἔμφασιν,
ὅτι αὐτὸς ἐαντῷ ἐπιτάφιον ὠδὴν πρὸ θανάτου μεμελώδηκεν. Συν-
εχόμενος γὰρ ὑπὸ τοῦ θώρακος καὶ ἀσθμαίνων ἐπάλληλα, ἐκίνει
μὲν τὰ χεῖλη ἐκ τῆς συνήθους αὐτῷ τῶν θείων μελέτης, ὑπέψαλλε δὲ
15 μάλιστα τὸ τῆς ὠδῆς ἐκείνης μέρος, «Ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ
ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ
γῆ», συνάδειν αὐτῷ προτρεπόμενος συνεχέστερον τὸν αὐτὸν ἤδη
στίχον τοὺς παρισταμένους, ἕως ἂν ἠδύνατο σθένειν καὶ μικρὰν
ἀφιέναι φωνήν. Καί γε ἐπηκολούθησε τῇ ὠδῇ ἡ κοίμησις, τότε φθά-
20 σασα, ἠνίκα ἡ τοῦ δικαίου Λαζάρου μνήμη ἐπέστη, πρὸς ὃν ἡ ἀνα-
φορὰ τῆς ὠδῆς, καὶ μεθ' οὗ ἡ μερὶς τοῦ οὐπερ ὁ λόγος.

μδ'. Εἶτα τελευταῖον τὸ σώζεσθαι ἐπιψιθυρίσας, ἐπὶ σχήματός
τε εὐπρεποῦς κείμενος, τὴν κάραν δεξιόθεν ἐπικεκλικῶς, οὕτως
πραεῖα καὶ ἡρεμαῖα τῇ κινήσει τοῦ σώματος, ὡς εἰς τὰ ἴδια ἀπαί-
25 ρειν προαιρούμενος, μύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν ὥρᾳ δύσεως ἡλίου,
παρέδωκε τὴν ἀγίαν ψυχὴν τοῖς ἀπάγουσιν αὐτὴν ἀγίοις ἀγγέλοις
πρὸς τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Καὶ νῦν ἐστὶν ὁ μὲν ἐν οὐρανοῖς,
οὐ μόνον ἀσκητικῆς τάξεώς τε καὶ παραστάσεως θαρρῶ λέγειν ἠ-
ξιωμένος, ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁμολογητῶν χορείαις ἠριθμημένος ὧν γὰρ
30 τοὺς ἄθλους ἠνεγκεν, τούτων δῆλον ὅτι καὶ τῆς κληρουχίας μετεί-
ληφεν· εἰ θούλει δέ, μετὰ ὑποτακτικῶν ὑποτακτικὸς δόκιμος, μᾶλ-
λον δὲ δις ὑπήκοος στεφανίτης, μεθ' ἡσυχαστῶν ἡσυχαστῆς ἔννο-

ἐκείνους πού τόν ἐχθρεύτηκαν, τόν δίωξαν, τόν λύπησαν, σάν ἀληθινός ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, μιμούμενος τόν Χριστό ἀκόμα καί στόν θάνατό του.

43. Ἐπειδὴ ὅμως ἔπρεπε νὰ κάνει καί διαθήκη, ποιὰ ἦταν αὐτή; Ἡ ὀρθόδοξη πίστη καί ἡ νόμιμη συμπεριφορά, μέ τις ὁποῖες ἔζησε, καί μέ τις ὁποῖες ἔφυγε. Τὸ νὰ μοιράσει ὅμως αὐτὸ καί ἐκεῖνο, δέν τόν ἀπασχόλησε (γιατί δέν ἦταν κύριος οὔτε τοῦ μανδύα του). Καί ὅταν ρωτήθηκα ἀπὸ μένα τὸν ἔλεεινὸ, μήπως ἔχει κάτι πού τοῦ ἀνήκει, πιάνοντας μέ τὸ χέρι του τὸ ἱμάτιό του, τὸ κούνησε σάν σύμβολο ὑπακοῆς τελείως ἐλεύθερης, καί μέ πολὺ ἀδύνατη φωνὴ εἶπε, ὅτι δέν ἔχει τίποτε, γιατί ὅλα τὰ ἐγκατέλειψε στὴν ταπεινότητά μου.

Ὅμως δέν θὰ παραλείψω οὔτε κι' αὐτὸ, γιατί ἔχει μορφή προφητείας, τὸ ὅτι ὁ ἴδιος συνέθεσε γιὰ τὸν ἑαυτό του ἐπιτάφια ὠδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶχε ἀναπνευστικὰ προβλήματα καί λαχάνιαζε συνέχεια, κουνούσε βέβαια τὰ χεῖλη του ἀπὸ τὴ συνήθειά του νὰ μελετᾷ τὰ θεῖα, καί σιγοέψελνε μάλιστα τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ὠδῆς πού λέγει· «Θὰ ἀναστηθοῦν οἱ νεκροί, καί θὰ σηκωθοῦν ὅλοι ὅσοι βρῖσκονται στὰ μνήματα, καί θὰ δοκιμάσουν μεγάλη χαρὰ ὅσοι εἶναι στὴ γῆ»²⁴, προτρέποντας πολὺ συχνὰ νὰ συμπάλλουν μαζί του τὸν ἴδιο στίχο καί οἱ παρόντες, ὅσο μπορούσε νὰ βγάλει ἔστω καί πολὺ λίγη φωνή. Καί ἔτσι μετὰ τὴν ὠδὴ ἀκολούθησε ἡ κοίμησή του, πού ἔγινε ὅταν ἑορταζόταν ἡ μνήμη τοῦ δίκαιου Λαζάρου, στόν ὁποῖο ἀναιφερόταν ἡ ὠδὴ, μέ τὸν ὁποῖο ἦταν ἡ θέση αὐτοῦ γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται ὁ λόγος.

44. Ἐπειτα, ψιθυρίζοντας τελευταῖο τὸ νὰ σωθεῖ, καί ὄντας σὲ στάση κόσμια, γέρνοντας τὸ κεφάλι στὰ δεξιὰ, μέ σιγανὴ καί ἤρεμη κίνηση τοῦ σώματος, σάν νὰ ἠθελε νὰ ἀπομονωθεῖ, ἔκλεισε τὰ μάτια τὴν ὥρα πού ἔδνε ὁ ἥλιος καί παρέδωσε τὴν ἅγια ψυχὴ του στοὺς ἀγγέλους πού θὰ τὴν μετέφερναν στόν Ἥλιο τῆς δικαιοσύνης. Καί τώρα ἐκεῖνος βέβαια βρῖσκεται στοὺς οὐρανοὺς, ἀξιωμένος, τολμῶ νὰ πῶ, ὄχι μόνο τῆς θέσεως καί παραστάσεως τῶν ἀσκητῶν, ἀλλὰ καί συναριθμημένος μέ τις χορεῖες τῶν ὁμολογητῶν. Γιατί, ἀφοῦ ὑπέφερε τοὺς ἀθλοὺς τους, εἶναι φανερὸ ὅτι ἔγινε μέτοχος καί τῆς κληρονομίας τους. Ἐὰν μάλιστα θέλεις, μέ τοὺς ὑποτακτικούς ἦταν δοκιμασμένος ὑποτακτικός, ἢ καλύτερα δύο φορὲς στεφανωμένος ὑπάκουος, μέ τοὺς ἡσυ-

24. Ἦσ. 26, 19. Πρβλ. καί τὸν εἰρμὸ τῆς 9 ὠδῆς τοῦ κανόνα τοῦ Μ. Σαββάτου.

μος, μετὰ καθηγητῶν καθηγητῆς ἔνθεσμος, μετὰ ἐγκλείστων οὐ μόνον ἐγκλειστος, ἀλλὰ καὶ ὑποτακτῆτης, ὃ καὶ σεβάσιμον, μετὰ ὁμολογητῶν ὁμολογητῆς ἀπαράγραπτος, μαρτυρούσης τῷ λόγῳ τῆς πράξεως. Ἐγὼ δὲ ὁ δύστηνος, ἀπορφανισθεὶς τοῦ καλοῦ πατρὸς,
 5 ποῦ χεῖρα ἀπερεῖσομαι κατὰ ψυχὴν σαλευόμενος; Τίνα ὑπομνηστὴν εὖρομι παραλόγως φερόμενος; πῶς τοῦ Πονηροῦ τὴν ἔφοδον φύγοιμι, μὴ σὲ τὸν νουθετὴν καὶ παιδευτὴν εὐπορῶν οἴκοθεν;

μέ. Ἄλλ', ὧ θεία μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, σύ με ἐποπτεύοις ἄνωθεν ἴλεως, καὶ ἀνορθοῖς καταπίπτοντα, καὶ διευθύνοις πορευόμενον,
 10 καὶ συντηροῖς ἀνεπηρέαστον, ἄγοις τε καὶ συμποιμαίνοις μοι, καὶ τήνδε τὴν ποιμνὴν, ἣν πολλοῖς πόνοις τε καὶ ἀγῶσι συνεστήσω, ἐν ἴχνεσι τοῖς σοῖς περιπατεῖν, ἐν τρίβοις τῶν θείων ἐντολῶν πορεύεσθαι, σκέπων, περιέπων, προπολεμῶν τῶν μεγάλων σου καὶ μικρῶν ποιμνίων, καθὼς καὶ ὑπέσχου ἐν καιρῷ σου τῆς ἐξόδου. Καὶ γάρ
 15 σου ποιμνία πάντα, ὧν εἰσιν καθηγεμόνες τὰ σὰ τέκνα καὶ ἐκ τέκνων ἔγγονα, ὡς ἂν ἔχοντές σε ἅπαντες εἰς Θεὸν καὶ πρὸς Θεὸν προασπιστὴν, ἀπήμαντοι διαμένομεν ἀοράτων τε καὶ ὄρωμένων ἐχθρῶν, μηδὲν ὑφιέντες διὰ φόβον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, μηδ' αὖ ἐκφερόμενοι τῶν θείων ἐντολῶν, μήτ' αὖ θύραν ἀνοίγοντες ἀπροσε-
 20 ξία τοῖς ὀλεθρίοις πάθεσιν, μήτε μὴν κατολιγωροῦντες τῆς ἀσκήσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὧ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ παντοκράτορι Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ καὶ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

χαστὲς ἡσυχαστῆς νομοταγῆς, μὲ τοὺς καθηγητὲς καθηγητῆς δίκαιος, μὲ τοὺς ἔγκλειστους ὄχι μόνο ἔγκλειστος, ἀλλὰ καὶ ὑπηρέτης, πράγμα πού εἶναι σεβαστό, μὲ τοὺς ὁμολογητὲς ὁμολογητῆς ἀδιαμφισβήτητος, ἐπιβεβαιώνοντας τὰ λόγια μὲ τὶς πράξεις του. Καὶ ἐγὼ ὁ δυστυχῆς, μένοντας ὀρφανὸς ἀπὸ τὸν καλὸν Πατέρα μου, ποῦ νὰ στηρίξω τὸ χέρι, καθὼς σαλεύεται ἡ ψυχὴ μου; Ποιὸν θὰ ἔχω νὰ μοῦ θυμίζει νὰ μὴ φέρομαι παράλογα; Πῶς θὰ ἀποφύγω τὴν ἔφοδο τοῦ διαδόλου, μὴ ἔχοντας ἐσένα νὰ μὲ νουθετεῖ καὶ νὰ μὲ ἐκπαιδεύει αὐτοπροαίρετα;

45. Ἄλλὰ, ὦ θεία καὶ ἱερὴ κεφαλὴ μου, εἶθε νὰ μὲ παρακολουθεῖς ἀπὸ ψηλὰ εὐμενῆς, γιὰ νὰ μὲ σηκῶνεις ὅταν πέφτω κάτω, νὰ μὲ κατευθύνεις ὅταν βαδίζω, νὰ μὲ διατηρεῖς ἀνεπηρέαστον, καὶ νὰ ὀδηγεῖς καὶ νὰ ποιμαίνεις μαζί μου καὶ αὐτὸ τὸ ποίμνιο, τὸ ὁποῖο ὀργάνωσες μὲ πολλοὺς κόπους καὶ ἀγῶνες, ὥστε νὰ περπατεῖ στὰ δικά σου ἴχνη, νὰ πορεύεται στὸ δρόμο τῶν θείων ἐντολῶν, σκεπάζοντας, φροντίζοντας, πολεμώντας μπροστὰ ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ ποίμνιά σου, ὅπως ὑποσχέθηκες κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου σου. Γιατὶ ὅλα τὰ ποίμνια εἶναι δικά σου, τῶν ὁποίων ἡγούμενοι εἶναι τὰ δικά σου παιδιά, καὶ τὰ ἐγγόνια ἀπὸ τὰ παιδιά σου, ὥστε, ἔχοντάς σε ὅλοι ὑπερασπιστὴ στὸν Θεό, νὰ μένουμε ἀβλαβεῖς ἀπὸ τοὺς ἀόρατους καὶ ὄρατοὺς ἐχθρούς, χωρὶς νὰ προδίνουμε ἀπὸ φόβο τίποτε ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πίστη, οὔτε νὰ ξεφεύγουμε ἀπὸ τὶς θεῖες ἐντολές, οὔτε ἐπίσης ν' ἀνοίγουμε πόρτα ἀπὸ ἀπροσεξία στὰ ὀλέθρια πάθη, οὔτε καὶ νὰ παραμελοῦμε τὴν ἀσκησιμὴν, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, μαζί μὲ τὸν παντοκράτορα Πατέρα καὶ τὸ ζωοποιὸ καὶ πανάγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΙΑ΄

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΡΣΕΝΙΟΝ ΤΟΝ ΑΝΑΧΩΡΗΤΗΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

α. Ἀστήρ ἀειφανῆς ἡμῖν, οὐκ ἐν τῷ ζῳδιακῷ κύκλῳ κατηριθμημένος, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς ἀρετῆς οὐρανῷ ἐστηριγμένος, διὰ τῆς ἐτησίου αὐτοῦ μνήμης σήμερον ἀνατέλλων, φωτὶ ἀύλωτάτῳ μαρμαρυγὰς ὑπερλάμπρους ἀγαθοεργίας ἐπαφίησι τῇ οἰκουμένῃ. Τίς δέ 5 ἐστὶν οὗτος, ὃ φιλάγιον ἄθροισμα; Ὁ ἰσάγγελος Ἀρσένιος, ὁ τὴν ἀρετὴν ἀπρόσοιτος, τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος, τὸ τῆς κατανύξεως ῥεῖθρον, οὗ καὶ ἡ μνήμη μόνη παράκλησίς ἐστιν εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν. Καί μοι θαυμάζειν ἐπίησι, πῶς τῶν ἄλλων μακαρίων ἀνδρῶν, παρὰ τῶν κατὰ καιρὸν τῆς ἀρετῆς ἐπαινετῶν, τῶν θείων ἀναγεγραμ-
10 μένων καὶ ταῖς τῶν ἐγκωμίων βολίσι καταστραπτόντων, τοῦδε τοῦ τρισμάκαρος ὁ θίος ἀνιστόρητος εἰάθη, πλήν ὅσον σποράδην παρὰ τινων ὁσίων Πατέρων δεδηλωμένος, καίπερ μὴ ἐναπολιμπανόμενος τῆς ἐναρέτου ἐκείνων λαμπροφορίας, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον τῶν πολλῶν ὑπερλάμπων ταῖς ἀυγαῖς τῶν θείων αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων.

15 β. Τί οὖν; Συνδιαμείψομεν καὶ ἡμεῖς τοῖς προλαβοῦσι τὸν χρόνον, καὶ οἴσομεν τηλικούτον θησαυρὸν ὑπὸ τῆς σιγῆς καλύπτεσθαι; Οὕμενον ἄλλὰ πειθόμενοι τοῖς ἐπὶ τοῦτο παρορμήσασι Πατράσιν, εἰ καὶ ἄμοιροι τοῦ προσήκοντος λόγου, ἡλικιώτερες τε ἐπίκουρον δέξασθαι τοῦ ἐγχειρήματος αὐτὸν τὸν εἰς ὑπόθεσιν τοῦ θείου προ-
20 κείμενον, ἀπαρξόμεθα τοῦ λέγειν, οὐδὲν ξενοδεκτουῦντες παρὰ τὸ ἀληθές, ὅσα δὲ ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ περικεκομμένως εἰρημένων ἀναλεγόμενοι, εἰ καὶ διὰ ἀρράφου διηγήσεως, εἰς ὑπόμνησιν φέροντες, καὶ ταῦτα οἴονεὶ συνυφαίνοντες, καὶ ἐκ τούτων ταῖς ἀκόλουθους

ΙΑ΄.

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΑΡΣΕΝΙΟ ΤΟΝ ΑΝΑΧΩΡΗΤΗ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1. Ἄστέρι ἀείφωτο, ποῦ δὲν συγκαταλέγεται στὸν ζωδιακὸ κύκλο, ἀλλὰ στηρίζεται στὸν οὐρανὸ τῆς ἀρετῆς, ἀνατέλλοντας σήμερα μὲ τὴν ἐτήσια μνήμη του, ἐκπέμπει στὴν οἰκουμένη ὑπέρλαμπρες ἀκτινοβολίες ἀγαθοεργίας μὲ τὸ ἄυλο φῶς του. Ποιὸς ὅμως εἶναι αὐτός, φίλη τῶν ἀγίων συνάθροιση; Εἶναι ὁ ἰσάγγελος Ἀρσένιος, ὁ ἀπρόσιτος στὴν ἀρετῇ, τὸ ὕψος τῆς ταπείνωσης, ὁ ποταμὸς τῆς κατάνυξης, τοῦ ὁποῖου καὶ μόνη ἢ μνήμη ἀποτελεῖ προτροπὴ γιὰ ἐπίδοση στὴν ἀρετῇ. Καὶ μοῦ προκαλεῖ ἀπορία πῶς, ἐνῶ τῶν ἄλλων μακάριων ἀνδρῶν οἱ βίοι ἔχουν ἀναγραφεῖ ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς ἐγκωμιστὲς τῶν ἀρετῶν καὶ καταστράπτουν μὲ τὶς βολίδες τῶν ἐγκωμίων, αὐτοῦ τοῦ τρισμακάριστου ὁ βίος ἔμεινε ἀνιστόρητος, ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα σποραδικὰ ἔχουν γίνει φανερὰ ἀπὸ μερικὸς ὄσιους Πατέρες, ἂν καὶ βέβαια δὲν εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὴν ἐνάρετη λαμπροφορία ἐκείνων, ἂν δὲν λάμπει καὶ περισσότερο ἀπὸ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς μὲ τὶς ἀκτινοβολίες τῶν ἀνδραγαθημάτων του.

2. Τί λοιπόν; Θ' ἀφήσουμε ἔτσι πίσω μας καὶ ἡμεῖς μαζί μὲ τοὺς πρὶν ἀπὸ μᾶς τὸν χρόνον καὶ θ' ἀνεχθοῦμε νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὴ σιωπὴ ἓνας τόσο μεγάλος θησαυρός; Ὁχι βέβαια. Ἀλλά, πειθαρχώντας στοὺς Πατέρες ποῦ μᾶς ὤθησαν σ' αὐτό, ἂν καὶ δὲν ἔχουμε τὸ κατάλληλο χάρισμα τοῦ λόγου, καὶ ἐλπίζοντας ὅτι θὰ δεχθοῦμε βοηθὸ στὸ ἐγχείρημά μας αὐτὸν γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ὁποῖου πρόκειται, θ' ἀρχίσουμε νὰ μιλάμε, χωρὶς νὰ δεχθοῦμε τίποτε τὸ ξένο, παρὰ μόνο ὅ,τι εἶναι ἀληθινὸ, ἐπαναλαμβάνοντας ὅσα ἔχουν εἰπωθεῖ γι' αὐτὸν ἀποσπασματικά, ἔστω καὶ χωρὶς συνοχὴ, καὶ συρράπτοντας αὐτὰ κατὰ κάποιον τρόπο καὶ προσθέτοντας κάπου κάπου τὶς σκέψεις ποῦ βγαίνουν ἀπὸ αὐτὰ μὲ ἀλληλουχία,

ἐννοίαις ἔσθ' ὅτε προσθήκην ποιούμενοι καθ' εἰρμόν, πειρασόμεθα τὸν θῖον ἀπαρτίσασθαι, ἀφοσιούμενοι τὸν πόθον, ὃν περὶ τοῦ παμμάκαρος ἔχουσιν οἱ φιλάρετοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

5 γ'. Γένος μὲν Ἀρσενίου, τὰληθὲς εἶπεῖν, καὶ οὐ σπάνιοι οἱ μετέχοντες, ἢ ἀρετῇ, καὶ τὸ ἐκεῖθεν κατάγεσθαι καὶ χαρακτηριζέσθαι· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀφ' αἵμασιν τοῖς φιλομαθέσιν ἐπιζητεῖται, ἢ πρώτη τῶν ὑπουρανίων πόλεων τούτῳ πατρίς, Ῥώμην λέγω τὴν περιβόητον, ἀφ' ἧς τὴν προσηγορίαν οἱ τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον κατέχοντες ἐξε-
10 λήφασιν· εὐγενῶν γεννητόρων στέλεχος, πλούτῳ τε κομώντων καὶ τῇ λοιπῇ τοῦ θῖου περιφανεῖα, οὗ ἔστία μέχρι τοῦ νῦν περίεστιν οὐχ ὀλόκληρος (πῶς γὰρ ἂν καὶ διεσέσωστο τοσοῦτοις ἔτεσιν;), ἴχνη δὲ καὶ τοσοῦτῳ μεγέθει διαφέροντα, ὡς ἐν τριακοσίαις κέλλαις διαιρουῖσα τοῖς οἰκήτορσι. Ἐξαρκούντος τούτου ἐπιδηλῶσαι, ὅσος ἦν περιφα-
15 νῆς καὶ πολὺὸλθος ὁ ἀοίδιμος τοιοῦτός τε ὢν, ὑπῆρχε καὶ τῇ παιδεύσει ὑπέρτερος, ἑλληνικῇ τε καὶ ῥωμαϊκῇ σοφίᾳ θαυμαζόμενος

δ'. Ἐπεὶ οὖν τὸ τηνικαῦτα Θεοδοσίῳ τῷ μεγάλῳ βασιλεύοντι ἐξηκούσθη τὰ περὶ αὐτοῦ, ζητοῦντι παιδευτὴν τοιοῦτον ἐπιστηῆσαι υἱοῖς αὐτοῦ Ἀρκαδίῳ καὶ Ὠνορίῳ, ὃς εἶη προὔργιέστερος ἀπάντων, ἄγε-
20 ται ὁ Ἀρσένιος τῇ τοῦ κρατοῦντος ῥοπῇ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, καὶ παραλαβὼν ἀμφοτέρους τοὺς παῖδας, ἀνῆγεν αὐτοὺς ἐν τε ἡθεσιν καὶ παιδεύμασιν, ἀρίστους ἀποδεικνύς ἀμφοτέρωθεν. Μέχρι δὲ τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ διηνυκῶς, καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ κατὰ διάνοιαν ἔχων, ἐστέναζε καὶ παρεκάλει τὸν
25 Θεὸν μετὰ δακρῶν λέγων· Κύριε ὁδήγησόν με, πῶς σωθῶ. Καὶ δὴ ἐν μιᾷ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ, ἀκούει θείας φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Ἀρσένιε, εἰ θέλεις σωθῆναι, φεύγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώσῃ.

ε'. Τούτων οὖν ἀκούσας ὁ Ἀρσένιος, καὶ ἐπιπολὺ τῷ θείῳ πόθῳ τρωθεῖς, πάσης εὐθύς καταφρονήσας ἀνθρωπίνης καὶ προσκαιροῦ
30 αἰνέσεως καὶ περιφανεῖας, τρυφῆς τε σωματικῆς καὶ πάσης ἄλλης φιλοδοξίας, καὶ βασιλείους αὐλᾶς εἰς οὐδὲν διαλογισάμενος, μηδενὶ μηδὲν εἰρηκῶς ἀποπλέει ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κακεῖθεν ἔρχεται εἰς Σκῆτιν καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, προσέρχεται τοῖς κληρικοῖς λέγων·

θά ἐπιχειρήσουμε νὰ συμπληρώσουμε τὸν βίο του, ἀνταποκρινόμενοι στὸν πόθο πού ἔχουν γιὰ τὸν παμμακάριστο ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἀρετή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

3. Τὸ γένος τοῦ Ἀρσενίου, γιὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο συμφωνοῦν πολλοί, εἶναι ἡ ἀρετή, καὶ ἀπὸ αὐτὴν κατάγεται καὶ χαρακτηρίζεται. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπὸ τοὺς φιλομαθεῖς ἀναζητεῖται τὸ γένος τοῦ αἵματος, πατρίδα του εἶναι ἡ πρώτη τῶν πόλεων τῆς γῆς, ἐννοῶ τὴν περιβόητη Ρώμη, ἀπὸ τὴν ὁποία πῆραν τὸ ὄνομα αὐτοὶ πού κρατοῦν τὸ βασιλικὸ σκῆπτρο. Ἦταν γόνος εὐγενῶν γονεῶν, πού ἦταν περήφανοι γιὰ τὸν πλοῦτο τους καὶ τὴν ὑπόλοιπη κοινωνικὴ τους λαμπρότητα, τὸ σπίτι τοῦ ὁποίου διασώζεται μέχρι τώρα, ὄχι βέβαια ὀλόκληρο (πῶς ἄλλωστε ἦταν δυνατὸ νὰ διασωθεῖ τόσα χρόνια;), ἀλλ' ὑπάρχουν ἴχνη του μόνο, καὶ τόσο πολλὰ σὲ μέγεθος, ὥστε νὰ χωρίζονται σὲ τριακόσια δωμάτια γιὰ τοὺς ἐνοίκους του. Αὐτὸ νομίζω εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ φανερώσει πόσο ἐπιφανὴς καὶ βαθύπλουτος ἦταν ὁ αἰμίμητος. Καὶ ἐνῶ ἦταν τέτοιος, ἦταν καὶ στὴν παιδεία του ἀνώτερος, θαυμαζόμενος γιὰ τὴν ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ σοφία του.

4. Ὄταν λοιπὸν μαθεύτηκαν τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν στὸν τότε βασιλιᾶ Θεοδόσιο τὸν μέγα, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε γιὰ τὰ παιδιά του Ἀρκάδιο καὶ Ὀνώριο ἕναν τέτοιο δάσκαλο, πού νὰ εἶναι ὁ πιὸ κατάλληλος ἀπὸ ὅλους γι' αὐτό, ὁδηγήθηκε ὁ Ἀρσένιος μὲ διαταγὴ τοῦ βασιλιᾶ στὴν Κωνσταντινούπολη, καὶ παραλαμβάνοντας καὶ τὰ δύο παιδιά, τὰ προήγαγε καὶ στὰ ἦθη καὶ στὰ γράμματα, κάνοντάς τα καὶ τὰ δύο ἄριστα. Ζώντας μέχρι τὰ σαράντα του χρόνια στὸ παλάτι καὶ ἔχοντας στὸν νοῦ του τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, στέναζε καὶ παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ μὲ δάκρυα λέγοντας· Κύριε, ὁδήγησέ με πῶς νὰ σωθῶ. Καὶ νά, μὰ μέρα πού βρισκόταν στὸ παλάτι ἄκουσε θεϊκὴ φωνὴ νὰ τοῦ λέγει· Ἀρσένιε, ἂν θέλεις νὰ σωθεῖς, φύγε μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ σωθεῖς.

5. Ὄταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ Ἀρσένιος, πληγώθηκε πολὺ ἀπὸ τὸν θεῖο πόθο, καὶ ἀμέσως, περιφρονώντας κάθε ἀνθρώπινη καὶ πρόσκαιρη δόξα καὶ ἐπίδειξη, καθὼς καὶ σωματικὴ ἀπόλαυση καὶ κάθε ἄλλη φιλοδοξία, καὶ ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς βασιλικὲς αὐλές, χωρὶς νὰ πεῖ τίποτε σὲ κανένα, ἀπέπλευσε στὴν Ἀλεξάνδρεια, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πῆγε στὴ Σκήτη. Ἐκεῖ, μπαίνοντας στὴν Ἐκκλησία, πλησιάζει τοὺς κληρικούς λέγοντας·

Διὰ τὸν Κύριον, ποιήσατέ με μοναχόν, καὶ ὀδηγήσατέ με πῶς σωθῶ.

Οἱ δὲ τὴν εὐγένειαν τοῦ ἀνδρός ἐκ τοῦ ἠθους καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς συντυχίας στοχασάμενοι, ἐξήταζον αὐτόν, τίς εἶη καὶ πόθεν. Ἄρ-
5 νουμένου δὲ αὐτοῦ τὰ πρῶτα καὶ λέγοντος, ὅτι,

Ἄνθρωπός εἰμι ξένος καὶ ταπεινὸς σωθῆναι ζητῶν,
μόγις ἠδυνήθησαν πείσαι αὐτὸν θαρρήσαι αὐτοῖς τὰ καθ' ἑαυτόν.
Καὶ μαθόντες, εἶπον πρὸς ἀλλήλους

Τίς ἄρα ἐστίν, ὃ ὀφείλων τοῦτον παραλαβεῖν καὶ ὀδηγήσαι εἰς
10 τὴν μοναδικὴν πολιτείαν.

Καὶ δὴ βουλευσαμένων αὐτῶν, συνεῖδον ἀπενεγκεῖν αὐτὸν τῷ ἀββᾷ Ἰωάννῃ τῷ Κολοβῷ. Καὶ λαβόντες αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν γέροντα. Καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι αὐτοῦς εὐχὴν, ἐλάλησαν αὐτῷ περὶ Ἀρσενίου.

15 ζ'. Καὶ ἐν τῷ συντυγχάνειν αὐτούς, καταλαβούσης τῆς ἐνάτης ὥρας, λέγει τοῖς κληρικοῖς ὁ γέρων

Δεῦτε, ποιήσωμεν ἀγάπην, καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω.
Καὶ καθεσθεις ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης μετὰ τῶν κληρικῶν, ἤρξαντο ἐσθί-
ειν, ἐάσαντες τὸν Ἀρσένιον ἰστάμενον. Ρίπτει οὖν παξαμὰν εἰς τὴν
20 γῆν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης καὶ λέγει τῷ Ἀρσενίῳ

Φάγε, ἐὰν θέλης

Ὁ δὲ κλίνας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἀπῆλθε περιπατῶν ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς ποσίν, ὅπου ἦν ὁ παξαμάς, καὶ ἔφαγεν αὐτὸν ὡς ἔκειτο εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἰδὼν ὁ γέρων λέγει τοῖς ἀδελφοῖς

25 Ὑπάγετε μετὰ καλοῦ καὶ εὐξασθε ὑπὲρ ἡμῶν οὕτω γὰρ γινώσκετε, ὅτι δόκιμον ἔχει ποιῆσαι μοναχόν.

Ἠρώτησαν οὖν οἱ κληρικοὶ τὸν Ἀρσένιον καθ' ἑαυτούς, λέγοντες αὐτῷ

30 Ποίησον ἀγάπην, ἀδελφέ, διὰ τὸν Κύριον, καὶ εἰπέ ἡμῖν, ποῖον λογισμὸν ἔσχες ἐσθίαν τὸν παξαμὰν;

Καὶ λέγει αὐτοῖς

Ἐλογισάμην πρὸς ἑμαυτόν, ὅτι ὡς κυνὶ σοι ἔρριψαν τὸν ἄρτον, ὡς κύων φάγε αὐτόν.

Καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν. Χρόνον οὖν ὀλίγον μείνας μετὰ τοῦ ἀββᾶ
35 Ἰωάννου ὁ Ἀρσένιος, καὶ μαθὼν πᾶσαν τὴν μοναχικὴν κατάστασιν, ἀπελύθη παρ' αὐτοῦ ἀπελθεῖν καὶ καθίσει κατὰ μόνας καὶ ἔμεινεν ἀγωνιζόμενος ἐν Κυρίῳ, ὥστε πολλοὺς τῶν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον

Γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, κάνετε με μοναχὸ καὶ καθοδηγήστε με μὲ ποιὸν τρόπο θὰ σωθῶ.

Ἐκεῖνοι ὅμως ὑποπτευθέντες τὴν εὐγένεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ τὸ ἦθος καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπὸ του καὶ ἀπὸ τὴ συζήτηση μαζί του, τὸν ρωτοῦσαν ποιὸς εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ κατάγεται. Ἐπειδὴ αὐτὸς ἀρνιόταν στὴν ἀρχὴ καὶ ἔλεγε,

Εἶμαι ἄνθρωπος ξένος καὶ ταπεινός, καὶ ζητῶ νὰ σωθῶ, μὲ πολὺ κόπο μπόρεσαν νὰ τὸν πείσουν νὰ τοὺς ἐμπιστευθεῖ τὰ μυστικά του. Καὶ ὅταν τὰ ἔμαθαν, εἶπαν μεταξύ τους·

Ποιὸς εἶναι ἄραγε αὐτὸς πού πρέπει νὰ τὸν ἀναλάβει καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴ μοναχικὴ πολιτεία.

Καὶ ἀφοῦ συσκέφθησαν, συμφώνησαν νὰ τὸν δώσουν στὸν ἀββά Ἰωάννη τὸν Κολοβό. Παίρνοντάς τον τότε μαζί τους, πῆγαν στὸν γέροντα, καὶ ἀφοῦ ἔκαναν εὐχή, τοῦ μίλησαν γιὰ τὸν Ἀρσένιο.

6. Καὶ καθὼς μιλοῦσαν, τοὺς βρῆκε ἡ ἐνάτη ὥρα, ὅποτε λέγει στοὺς κληρικοὺς ὁ γέροντας·

Ἐλᾶτε νὰ κάνουμε ἀγάπη, καὶ ἃς γίνεῖ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

Καὶ ἀφοῦ κάθισε ὁ ἀββάς Ἰωάννης μὲ τοὺς κληρικοὺς, ἄρχισαν νὰ τρώνε, ἐνῶ τὸν Ἀρσένιο τὸν ἄφησαν νὰ στέκεται ὀρθίος. Ρίχνει τότε ὁ ἀββάς ἓνα παξιμάδι στὴ γῆ καὶ λέγει στὸν Ἀρσένιο·

Φάγε, ἂν θέλεις.

Καὶ ἐκεῖνος σκυδοντας στὴ γῆ, πῆγε περπατώντας μὲ τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια ἐκεῖ πού ἦταν τὸ παξιμάδι, καὶ τὸ ἔφαγε, ὅπως ἦταν ἐπάνω στὸ χῶμα. Βλέποντάς τον ὁ γέροντας λέγει στοὺς ἀδελφούς·

Πηγαίνετε μὲ τὸ καλὸ καὶ προσεύχεσθε γιὰ μᾶς. Γιατὶ πρέπει νὰ ξέρετε, πὼς μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ὁ δόκιμος θὰ γίνεῖ μοναχός.

Ρώτησαν τότε οἱ κληρικοὶ τὸν Ἀρσένιο κατ' ἰδίαν λέγοντάς του·

Δεῖξε ἀγάπη, ἀδελφέ, γιὰ τὸν Κύριο, καὶ πές μας· Τί σκέψεις ἔκανες τρώγοντας τὸ παξιμάδι;

Καὶ ἐκεῖνος τοὺς εἶπε·

Σκέφθηκα μέσα μου, ὅτι μοῦ πέταξαν τὸ ψωμὶ σὰν νὰ ἤμουν σκυλί· φάγε το λοιπὸν σὰν σκυλί.

Καὶ δόξασαν τὸν Θεό. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ἀρσένιος ἔμεινε λίγο καιρὸ μὲ τὸν ἀββά Ἰωάννη καὶ ἔμαθε ὅλη τὴ μοναχικὴ τάξη, ἀφέθηκε ἐλεύθερος νὰ φύγει καὶ νὰ καθίσει μόνος. Καὶ ἔμεινε ἀγωνιζόμενος μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, ὥστε νὰ ξεπεράσει στοὺς κόπους πολλοὺς ἀπὸ τοὺς μεγά-

μεγάλων γερόντων ὑπερβῆναι τοῖς πόνοις, τῇ τε καρτερίᾳ καὶ τῇ ὑπομονῇ τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων. Ἀναχωρήσας οὖν ἐν τῷ ἡσυχαστικῷ βίῳ, πάλιν ἠὔξατο τῷ Θεῷ λέγων·

Κύριε, ὁδήγησόν με, πῶς σωθῶ.

5 Καὶ ἤκουσε φωνῆς λεγούσης·

Ἄρσένιε, φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε· αὐταὶ γὰρ εἰσιν αἱ ρίζαι τῆς ἀναμαρτησίας.

ζ'. Θεόθεν οὖν δεξάμενος τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα, μετατίθησιν ὄλην τὴν διάθεσιν πρὸς οὐρανὸν ὁ Ἄρσένιος, ἐν γῇ μὲν διατρίβων
10 τῷ σώματι, τῇ δὲ καρδίᾳ ταῖς ἄνω δυνάμεσι συμπεριπολῶν· ἐφ' ὃ ἀγόμενον αὐτόν τις τῶν Πατέρων, τοῦνομα Μάρκος, οὕτω φιλησυχῶντα, φησὶ πρὸς αὐτόν·

Ἄρσένιε, οἶδεν, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς ἅλλ' οὐ δύναμαι εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων· αἱ ἄνω χιλιάδες καὶ μυριάδες ἐν
15 θέλημα ἔχουσι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλὰ θελήματα ἔχουσι. Οὐ δύναμαι οὖν ἀφείναι τὸν Θεόν, καὶ σχολάζειν ἀνθρώποις
Καὶ γοῦν πρὸς σαφεστέραν αὐτοῦ δῆλωσιν τῆς ἡσυχίας, καὶ τοῦτο ρητέον ἀξιομνημόνευτον ὄν.

η'. Παραβαλόντος οὖν αὐτοῦ εἰς τόπον τινά, ἐπείπερ ἦσαν ἐκεῖ
20 κάλαμοι, κινούμενοι ὑπὸ ἀνέμου, εἶπεν τοῖς ἀδελφοῖς ὁ Ἄρσένιος·

Τί ἐστὶν ὁ σεισμὸς οὗτος;

Οἱ δὲ φασὶ·

Κάλαμοί εἰσι, πάτερ.

Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ γέρον·

25 Φύσει εἰάν κάθηται τις ἐν ἡσυχίᾳ, ἀκούσει δὲ φωνὴν στρουθίου, οὐκ ἔχει ἢ καρδίᾳ τὴν αὐτοῦ ἡσυχίαν· πόσω γε μᾶλλον ὑμεῖς, ἔχοντες τὸν σεισμὸν τοῦτον;

Πῶς δὲ οὐκ ἔμελλεν ὁ οὕτως ἡρεμῶν, καὶ τὴν ἔκστασιν τῆς ἐκ τῶν κάτω θορύβων περιδονήσεως ἀκλόνητον ἔχων πρὸς Θεόν, μὴ οὐχὶ
30 καὶ τὸ ἀσύμφυρτον φιλεῖν τῆς ἀνθρωπίνης διατριβῆς, ἀπρόοδόν τε ἔχειν τὴν ἀπὸ γλώσσης ὁμιλίαν, ὅτι μὴ πάση ἀνάγκῃ, δηλώσει δὲ ὁ λόγος.

λους γέροντες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης στήν καρτερικότητα καί στήν ὑπομονή τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων. Ἀναχωρώντας λοιπόν γιά τήν ἡσυχαστική ζωή προσευχήθηκε πάλι στόν Θεό λέγοντας:

Κύριε, ὀδήγησέ με, μέ ποιόν τρόπο θά σωθῶ.

Τότε ἄκουσε φωνή πού τοῦ ἔλεγε:

Ἀρσένιε, φεῦγε, σώπα, ἡσύχαζε. Γιατί αὐτές εἶναι οἱ ρίζες τῆς ἀναμαρτησίας.

7. Ἀφοῦ λοιπόν πῆρε ἀπό τόν Θεό αὐτή τήν ἐντολή ὁ Ἀρσένιος, μετάθεσε ὅλη τήν προσπάθειά του στόν οὐρανό, ζώντας βέβαια σωματικά στή γῆ, ἐνῶ μέ τήν καρδιά περιφερόταν μαζί μέ τίς οὐράνιες δυνάμεις. Γι' αὐτό βλέποντάς τον κάποιος ἀπό τούς πατέρες, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἦταν Μᾶρκος, νά περιφέρεται ἔτσι ἀποζητώντας τήν ἡσυχία, τοῦ εἶπε:

Γιατί μάς ἀποφεύγεις, πάτερ;

Καί ὁ γέροντας τοῦ ἀπάντησε:

Ὁ Θεός γνωρίζει ὅτι σᾶς ἀγαπῶ, ἀλλά δέν μπορῶ νά εἶμαι μαζί μέ τόν Θεό καί μέ τούς ἀνθρώπους. Οἱ οὐράνιες χιλιάδες καί μυριάδες ἔχουν ἓνα θέλημα, ἐνῶ οἱ ἀνθρωποὶ ἔχουν πολλὰ θελήματα. Δέν μπορῶ λοιπόν νά ἀφήσω τόν Θεό, καί νά ἀσχολοῦμαι μέ τούς ἀνθρώπους.

Γιά καλύτερη ἀπόδειξη τῆς ἡσυχίας του ἄς λεχθεῖ κι' αὐτό, πού ἀξίζει ν' ἀναφερθεῖ.

8. Φθάνοντας κάποτε σέ ἓναν τόπο, ὅπου ὑπῆρχαν καλάμια πού κουνιόνταν ἀπό τόν ἀέρα, ρώτησε ὁ Ἀρσένιος τούς ἀδελφούς:

Τί εἶναι αὐτός ὁ σεισμός;

Καί ἐκεῖνοι εἶπαν:

Καλῆμα εἶναι, πάτερ.

Τούς λέγει τότε ὁ γέροντας:

Ἄν κάποιος κἀθεται στή φύση σέ ἡσυχία, καί ἀκούσει τή φωνή σπουργίτη, ἡ καρδιά του δέν ἔχει τήν ἡσυχία του. Πόσο μάλλον ἐσεῖς, ἔχοντας αὐτὸν τὸν σεισμό;

Πῶς λοιπόν, αὐτὸς πού ἀγαποῦσε τόσο πολὺ τήν ἡρεμία καί εἶχε τή φυγή του ἀπό τίς περιδονήσεις τῶν γήινων θορυβῶν ἀκλόνητη στόν Θεό, δέν θά ἀγαποῦσε καί τήν ἀποφυγή ἀπὸ τή συμβίωσή του μέ τούς ἀνθρώπους καί δέν θά θεωροῦσε περιττὴ τήν ὁμιλία μέ τή γλώσσα, θά τὸ ἐξηγήσει παρακάτω ὁ λόγος.

θ. Ποτὲ παραλαβῶν αὐτῷ Θεόφιλος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, μετὰ ἄρχοντός τινος, ἠρώτα τὸν γέροντα, ἀκούσαι παρὰ αὐτοῦ λόγον. Μικρὸν δὲ σιωπήσας ὁ γέρον, ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτόν·

5 Καὶ ἐὰν ὑμῖν εἶπω, φυλάσσετε;

Οἱ δὲ συνέθεντο. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ γέρον·

Ἔστω ἐὰν ἀκούσητε Ἀρσένιον, μὴ πλησιάσητε.

Ἄλλοτε πάλιν βουληθεὶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος παραβαλεῖν αὐτῷ, ἀπέστειλε πρῶτον εἰδέναι, εἰ ἀνοίγοι ὁ γέρον. Καὶ δηλοῖ αὐτῷ λέγων·

10 Ἐὰν ἔλθῃς, ἀνοίγω, καὶ ἐὰν σοι ἀνοίξω, πᾶσιν ἀνοίγω, καὶ τότε οὐκ ἔτι καθέζομαι ὧδε.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος, εἶπεν·

Εἰ διῶξαι αὐτὸν ἀπέρχομαι, οὐκ ἔτι ἀπέρχομαι πρὸς αὐτόν.

Καὶ μὴν καὶ τινος τῶν Πατέρων ἐλθόντος πρὸς αὐτόν, καὶ κρούσαντος τὴν θύραν, ἀνέωξεν ὁ Ἀρσένιος, νομίζων ὅτι ὁ διακονητὴς αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν ἕτερον ὄντα, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ·

Ἀνάστα, ἀδελῶ, ἵνα σε ἀσπάσωμαι.

Ἔφη οὖν ὁ γέρον·

20 Οὐκ ἐγείρομαι, ἐὰν μὴ ἀναχωρήσης.

Καὶ ἐπὶ πολὺ παρακληθεὶς, οὐκ ἀνέστη, ἕως ἀνεχώρησεν ἐκεῖνος.

Οὐχ, ὡς ἂν τις οἰηθεῖ, παραλύων τὸν δεσμόν τῆς ἀγάπης, ἧς ὅτι καὶ μάλιστα ἐραστής εἶη, ἀλλ' ἵνα μὴ διακοπεῖη τῆς κρείττονος.

ι. Ἐπεὶ καὶ τινες ἀδελφοὶ μέλλοντες ὑπάγειν εἰς Θηβαῖδα διὰ 25 μινάρια, λέγουσι πρὸς ἑαυτούς·

Δι' ἀφορμῆς εἶδωμεν καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρσένιον.

Εἰσηλθεν ὁ ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, καὶ λέγει τῷ γέροντι·

Ἀδελφοὶ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἐλθόντες θέλουσί σε ἰδεῖν.

Ὁ δὲ γέρον ἔφη·

30 Ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἤκασι;

Καὶ μαθὼν ὅτι εἰς Θηβαῖδα ὑπάγουσιν, λέγει ὁ γέρον·

Φύσει οὐ βλέπουσι τὸ πρόσωπον Ἀρσενίου, ὅτι δι' ἐμὲ οὐκ ἤλ-

9. Κάποτε τὸν ἐπισκέφθηκε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, μαζί μὲ κάποιον ἄρχοντα, καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ ἀκούσουν ἀπὸ αὐτὸν κάτι. Ὁ γέροντας τότε, ἀφοῦ σῶπασε γιὰ λίγο, τοῦ ἀπάντησε·

Ἄν σᾶς πῶ κάτι θὰ τὸ κάνετε;

Καὶ ἐκεῖνοι συμφώνησαν. Τοὺς εἶπε τότε ὁ γέροντας·

Ὅπου ἀκούσετε νὰ βρῖσκεται ὁ Ἀρσένιος, μὴ πλησιάσετε.

Ἄλλοτε πάλι θέλοντας ὁ ἀρχιεπίσκοπος νὰ τὸν ἐπισκεφθεῖ, ἔστειλε προσηγουμένως κάποιον γιὰ νὰ δεῖ ἂν ὁ γέροντας ἀνοίγει. Καὶ ἐκεῖνος τοῦ μῆνυσε λέγοντας·

Ἄν ἔρθεις, θὰ ἀνοίξω, καὶ ἂν ἀνοίξω σὲ σένα, θὰ ἀνοίξω σὲ ὅλους· ἀλλὰ τότε δὲν θὰ καθίσω ἐδῶ.

Ἀκούοντάς τα αὐτὰ ἀρχιεπίσκοπος, εἶπε·

Ἄν πρόκειται πηγαίνοντας νὰ τὸν διώξω, τότε δὲν ξαναπηγαίνω σ' αὐτόν.

Ἀλλὰ καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες πού πῆγε σ' αὐτόν καὶ χτύπησε τὴν πόρτα, ὁ Ἀρσένιος ἀνοίξε νομίζοντας ὅτι εἶναι αὐτὸς πού τὸν διακονοῦσε, καὶ μόλις εἶδε ὅτι ἦταν ἄλλος, ἔπεσε στὰ πόδια του. Καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπε·

Σήκω, ἀββᾶ, νὰ σὲ ἀσπασθῶ.

Καὶ ὁ γέροντας ἀπάντησε·

Δὲν σηκώνομαι ἂν δὲν φύγεις.

Καὶ μολονότι παρακλήθηκε πάρα πολύ, δὲν σηκώθηκε, μέχρι πού ἀναχώρησε ἐκεῖνος πού εἶχε ἔρθει. Δὲν τὸ ἔκανε αὐτὸ, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ νομίσει κανεὶς, καταλύοντας τὸν δεσμὸ τῆς ἀγάπης, τῆς ὁποίας ἦταν πολὺ μέγας ἐραστής, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ ἀποσπασθεῖ ἀπὸ τὴν ἀνώτερη Ἀγάπη.

10. Ἀλλὰ καὶ κάποιοι ἀδελφοὶ πού ἐπρόκειτο νὰ μεταβοῦν στὴ Θηβαΐδα γιὰ νὰ ἀγοράσουν δίχτυα, σκέφθηκαν καὶ εἶπαν·

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὕτη ἄς δοῦμε καὶ τὸν ἀββᾶ Ἀρσένιο.

Μπῆκε μέσα ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος καὶ εἶπε στὸν γέροντα·

Ἀδελφοὶ πού ἦρθαν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια θέλουν νὰ σὲ δοῦν.

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε·

Γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἦρθαν;

Καὶ μαθαίνοντας ὅτι πηγαίνουν στὴ Θηβαΐδα, ὁ γέροντας εἶπε·

Ἐκ φύσεως τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀρσενίου δὲν μπορούν νὰ τὸ δοῦν,

θον. Ἀνάπαυσον οὖν αὐτούς καὶ ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν αὐτοῖς, ὅτι Ὁ γέρον οὐ δύναται ἀπαντῆσαι.

Ἄλλοτε πάλιν ἦλθον πρὸς αὐτὸν γέροντες, πολλὰ παρεκάλεσαν, ἵνα συντύχωσιν αὐτῷ· καὶ παρεκάλουν αὐτόν, εἰπεῖν αὐτοῖς λόγον 5 ἐπὶ τῶν ἡσυχάζόντων καὶ μηδενὶ ἀπαντώντων. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ γέρον·

Ὅταν ἡ παρθένος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἦ, πολλοὶ θέλουσιν αὐτὴν μνηστευθῆναι, ἐπὶ δὲ προέλθῃ, οὐχ οὕτως ἔχει τιμὴν, ὅτε ἦν κεκρυμμένη. Οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς· ἀφ' ὅτε δημοσιεύε-

10 ται, οὐ πᾶσιν ἀρέσκειν δύναται.

Μέτρον οὖν ἡμῖν ὑποδείκνυται ἐνταῦθα τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἀπαντήσεως· οὐ γὰρ πάντοτε πάντως, ἵνα μὴ τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου προτιμώμενοι ζημιούμεν ἑαυτοὺς μὴ αἰσθανόμενοι· ἀλλ' οἷον καὶ τοῦτο, ἐνταῦθα ὄφελον παραζευχθῆναι.

15 ια'. Ἀδελφός τις ἐλθὼν εἰς Σκῆτιν, παρεκάλει τοὺς κληρικούς, λέγων·

Συντυχεῖν θέλω τῷ ἀδελφῷ Ἀρσενίῳ.

Εἶπον οὖν αὐτῷ·

Ἀναπαύου μικρόν, καὶ βλέπεις αὐτόν.

20 Ὁ δὲ ἔφη·

Οὐ γένομαί τινας, εἰ μὴ αὐτῷ ἀπαντήσω.

Ἐπεμψαν οὖν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καταστῆσαι αὐτόν, ὅτι μακρὰν ἦν ἡ κέλλα αὐτοῦ· καὶ κρούσαντες τὴν θύραν, εἰσῆλθον, καὶ ἀσπασάμενοι τὸν γέροντα ἐκάθισαν σιωπῶντες. Εἶπεν οὖν ὁ ἀδελφός ὁ τῆς 25 ἐκκλησίας

Ἐγείρομαι, ὑπάγω, εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ὁ δὲ ξένος ἀδελφός, μὴ εὐρῶν παρηρησίαν πρὸς τὸν γέροντα, εἶπεν τῷ ἀδελφῷ·

Ἐρχομαι καὶ γὰρ μετὰ σοῦ.

30 Καὶ ἐξῆλθον ὁμοῦ. Παρεκάλεσεν οὖν αὐτόν, λέγων·

Λάβε με καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Μωσῆν τὸν ἀπὸ λησιῶν.

Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς αὐτόν, ἐδέξατο αὐτόν μετὰ χαρᾶς, καὶ φιλοξενίας ἀπέλυσεν.

ἔπειδὴ δὲν ἦρθαν γιὰ μένα. Βάλε τους νὰ ἀναπαυθοῦν καὶ ἄφησέ τους νὰ φύγουν μὲ εἰρήνη, λέγοντάς τους, ὅτι ὁ γέροντας δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς συναντήσῃ.

Ἄλλοτε πάλι ἦρθαν γέροντες, οἱ ὁποῖοι τὸν παρακάλεσαν πολὺ νὰ τὸν δοῦν. Καὶ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ τοὺς μιλήσῃ γι' αὐτοὺς ποὺ ἤσυχάζουν καὶ δὲν ἔρχονται σὲ ἐπικοινωνία μὲ κανέναν. Τοὺς λέγει τότε ὁ γέροντας:

Ἢ παρθένος βρίσκεται στὸ σπίτι τοῦ πατέρα της πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ τὴν ἀρραβωνιαθοῦν. Ὄταν ὅμως θγεῖ ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι, δὲν ἔχει τὴν τιμὴν ποὺ εἶχε ὅταν ἦταν κρυμμένη. Ἔτσι καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ὅταν ἀποκαλύπτονται, δὲν μποροῦν νὰ ἀρέσουν σὲ ὅλους.

Ἐδῶ φυσικὰ μᾶς ὑποδεικνύεται τὸ μέτρο τῆς συνάντησης μὲ τοὺς ἀδελφούς. Δὲν πρέπει δηλαδὴ νὰ γίνεται πάντοτε ὅπωςδὴποτε, γιὰ νὰ μὴ ζημιώνουμε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, προτιμώντας, ἀντὶ τοῦ κυρίως ἔργου μας, τὸ πάρεργο. Ἀλλὰ ποιὸ ἀκριβῶς εἶναι κι' αὐτὸ, πρέπει καὶ αὐτὸ νὰ τὸ ἐκθέσω μὲ ἄλλο παράδειγμα.

11. Κάποιος ἀδελφὸς ποὺ πῆγε στὴ Σκήτη, παρακαλοῦσε τοὺς κληρικοὺς λέγοντας:

Θέλω νὰ συναντήσω τὸν ἀββά Ἀρσένιο.

Τοῦ εἶπαν ἐκεῖνοι:

Ξεκουράσου λίγο καὶ θὰ τὸν δεῖς.

Καὶ ἐκεῖνος εἶπε:

Δὲν τρώγω τίποτε, ἂν δὲν τὸν συναντήσω.

Τὸν ἔστειλαν λοιπὸν μὲ ἓναν ἀδελφὸν γιὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ, γιατί τὸ κελὶ τοῦ Ἀρσενίου ἦταν μακριὰ, καὶ ἀφοῦ χτύπησαν τὴν πόρτα, μπῆκαν μέσα, ἀσπάσθηκαν τὸν γέροντα καὶ κάθισαν χωρὶς νὰ μιλήσουν. Τότε ὁ ἀδελφὸς τῆς ἐκκλησίας εἶπε:

Σηκώνομαι καὶ φεύγω, προσευχηθεῖτε γιὰ μένα.

Καὶ ὁ ξένος ἀδελφός, μὴ βρίσκοντας τὸ θάρρος νὰ μιλήσῃ στὸν γέροντα, εἶπε στὸν ἀδελφόν:

Ἔρχομαι καὶ ἐγὼ μαζί σου.

Καὶ θγῆκαν μαζί. Τὸν παρακάλεσε πάλι, λέγοντας:

Πήγαινε με καὶ στὸν ἀββά Μωυσῆ, τὸν πρώην ληστή.

Κι' ὅταν πῆγαν σ' αὐτόν, τοὺς δέχθηκε μὲ χαρὰ, κι' ἀφοῦ τοὺς φιλοξένησε, τοὺς ἄφησε νὰ φύγουν.

Καὶ λέγει ὁ ἐνεγκῶν τὸν ἕτερον ἀδελφός·

Ἴδου ἀπήνεγκά σε πρὸς τὸν ξενικὸν μοναχὸν καὶ πρὸς τὸν Αἰγύπτιον τίς ἐκ τῶν δύο ἤρεσέ σοι;

Λέγει ὁ ἀδελφός·

5 Ὁ Αἰγύπτιος ἤρεσέ μοι.

Ἀκούσας δέ τις τῶν Πατέρων ταῦτα, ηὔξατο τῷ Θεῷ, λέγων·

Κύριε, δεῖξόν μοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ὅτι ὃς μὲν φεύγει διὰ τὸ ὄνομά σου, ὃς δὲ ἐναγκαλίζεται διὰ τὸ ὄνομά σου.

Καὶ ἐδείχθη αὐτῷ δύο πλοῖα μεγάλα· καὶ θεωρεῖ τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πλέοντες ἐν ἡσυχία εἰς ἓν καὶ ὁ ἀββᾶς Μωσῆς καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ πλέοντες εἰς ἓν, καὶ ἐψώμιζον μελικηρίδας· οὕτω δὲ ὑποχωρῶν τὰς τῶν ἀνδρῶν ὀμιλίας ἐνεδίδου, τὰς τῶν γυναικῶν ὁτιοῦν οὐδαμῶς· δριμύς γὰρ ἦν ὁλος καὶ ἀπαρησίαστος, ἐρωτικῶς πρὸς Θεὸν διακειόμενος

15 ιβ'. Ἐλθοῦσα τοιγαροῦν εἰς τὸν Κάνωπον Ἀλεξανδρείας μιᾷ συγκλητικῇ ἀπὸ Ῥώμης πλουσία σφόδρα, καὶ φοβουμένη τὸν Θεόν, ποθοῦσα ἰδεῖν αὐτόν, ὑπεδέξατο αὐτήν ὁ Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, καὶ παρεκάλεσεν αὐτόν ἵνα πείσῃ τὸν γέροντα δέξασθαι αὐτήν. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἀρχιεπίσκοπος πρὸς αὐτόν, παρεκάλει δέξασθαι αὐτήν. Ὁ δὲ γέρον οὐ κατεδέξατο ἀπαντῆσαι. Ὡς οὖν ἀηγυγέλη αὐτῇ ταῦτα, κελεύει στρωθῆναι τὰ κτήνη αὐτῆς, λέγουσα·

Πιστεύω τῷ Θεῷ ἰδεῖν αὐτόν· οὐ γὰρ ἄνθρωπον ἤλθον ἰδεῖν· εἰσὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν πολλοὶ ἄνθρωποι· ἀλλὰ προφήτην ἤλθον ἰδεῖν.

25 Καὶ ὡς ἔφθασε περὶ τὴν κέλλαν τοῦ γέροντος, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ ηὐκαίρησεν ἔξω τῆς κέλλης ὁ γέρον· καὶ ἰδοῦσα αὐτόν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, καὶ ἤγειρεν αὐτήν μετ' ὀργῆς, καὶ προσέσχεν αὐτῇ λέγων·

Εἰ τὸ πρόσωπόν μου θέλεις ἰδεῖν, ἰδοῦ, βλέπε.

30 Ἡ δὲ ἀπὸ αἰσχύνης οὐ κατενόησε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῇ·

Οὐκ ἤκουσας τὰ ἔργα μου; Ταῦτα βλέπειν ἀναγκαῖον; Πῶς δὲ καὶ ἐτόλμησας ποιῆσαι τοσοῦτον πλοῦν; Οὐκ οἶδας, ὅτι γυνὴ εἶ, καὶ οὐκ ὀφείλεις προσέρχεσθαι πῶποτε; Ἡ ἵνα ἀπέλθῃς

35 εἰς Ῥώμην καὶ εἵπῃς ταῖς γυναιξίν, ὅτι Ἐώρακα Ἀρσένιον,

Λέγει τότε ὁ ἀδελφὸς πού ὀδήγησε τὸν ἄλλον·

Ἐορίστε, σὲ πῆγα στὸν ξένο μοναχὸ καὶ στὸν Αἰγύπτιο. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δύο σοῦ ἄρεσε;

Καὶ ὁ ἀδελφὸς εἶπε·

Μοῦ ἄρεσε ὁ Αἰγύπτιος.

Ἀκούοντάς τα λοιπὸν αὐτὰ κάποιος ἀπὸ τοὺς πατέρες, προσευχήθηκε στὸν Θεὸ λέγοντας·

Κύριε, ἐξήγησέ μου αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· ἄλλος φεύγει ἐξαιτίας τοῦ ὀνόματός σου, καὶ ἄλλος σὲ ἀγκαλιᾶζει πάλι λόγῳ τοῦ ὀνόματός σου.

Τοῦ παρουσιάσθησαν τότε δύο μεγάλα πλοῖα, καὶ βλέπει τὸν ἀβδᾶ Ἄρσένιο καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ πλέουν στὸ ἓνα, καὶ ὁ ἀβδᾶς Μωυσῆς καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ νὰ πλέουν στὸ ἄλλο, ταῖζοντάς τους μέλι κηρήθρας. Ἔτσι ὑποχωρώντας, τὶς μὲν ἐπικοινωνίεις μὲ τοὺς ἄνδρες τὶς δεχόταν, μὲ τὶς γυναῖκες ὁμως καθόλου, γιατί ἦταν γενικὰ αὐστηρὸς καὶ χωρὶς παρησία, ὄντας ἐρωτικὰ ἀφοσιωμένος στὸν Θεό.

12. Ὄταν λοιπὸν πῆγε στὸν Κάνωπο¹ τῆς Ἀλεξάνδρειας μὲ συγκλητικὴ ἀπὸ τὴ Ρώμη, πολὺ πλούσια καὶ θεοφοβούμενη, ἐπιθυμώντας νὰ τὸν δεῖ, τὴν δέχθηκε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεοφίλος καὶ ἐκείνη τὸν παρακάλεσε νὰ πείσει τὸν γέροντα νὰ τὴ δεχθεῖ. Πῆγε τότε ὁ ἀρχιεπίσκοπος σ' αὐτὸν καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τὴ δεχθεῖ. Ὁ γέροντας ὁμως δὲν δέχθηκε νὰ τὴ συναντήσῃ. Ὄταν λοιπὸν τῆς τὰ ἀνήγγειλαν αὐτὰ, διατάζει νὰ ἐτοιμαστοῦν τὰ κτήνη τῆς, λέγοντας·

Πιστεύω στὸν Θεὸ ὅτι θὰ τὸν δῶ. Γιατὶ δὲν ἦρθα νὰ δῶ ἄνθρωπο, ἀφοῦ ἄνθρωποι ὑπάρχουν καὶ στὴν πόλη μας πολλοί. Ἦρθα νὰ δῶ προφήτη.

Καὶ ὅταν ἔφθασε κοντὰ στὸ κελλὶ τοῦ γέροντα, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ ὁ γέροντας ἦταν γιὰ λίγη ὥρα ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί. Βλέποντάς τον ἡ Συγκλητικὴ ἔπεσε στὰ πόδια του, καὶ ἐκεῖνος τὴ σήκωσε θυμωμένος καὶ στρεφόμενος πρὸς αὐτὴν τῆς εἶπε·

Ἐὰν θέλεις νὰ δεῖς τὸ πρόσωπό μου, ὀρίστε, κοίταξέ το.

Καὶ ἐκείνη ἀπὸ ντροπὴ δὲν κοίταξε τὸ πρόσωπό του. Τῆς εἶπε τότε·

Δὲν ἀκουσες τὰ ἔργα μου; Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ δεῖς; Καὶ πῶς τόλμησες νὰ κάνεις τόσο μακρινὸ ταξίδι; Δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶσαι γυναῖκα, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔρθεις ποτὲ ἐδῶ; Ἦρθες γιὰ νὰ ἐπιστρέψεις στὴ Ρώμη καὶ νὰ πεῖς στὶς γυναῖκες, Εἶδα τὸν Ἄρσένιο,

1. Ἀρχαία πόλη τῆς Αἰγύπτου, δυτικὰ τοῦ σημερινοῦ Ἀβωκίρ, δίπλα στὸν Κανωπικὸ ἢ Ἡρακλεωτικὸ βραχίονα τοῦ Νείλου.

καὶ ποιήσουσι τὴν θάλασσαν ὁδὸν γυναικῶν ἐρχομένων πρὸς
με;

Ἡ δὲ εἶπεν·

Ἐὰν θέλῃ Κύριος, οὐκ ἀφῶ τινα ἐλθεῖν ὧδε· ἀλλ' εὐχου ὑπὲρ
5 ἐμοῦ, καὶ μνημόνευέ μου διαπαντός.

Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῇ·

Εὐχομαι τῷ Θεῷ, ἵνα ἐξαλειφθῇ τὸ μνημόσυνόν σου ἐκ τῆς δια-
νοίας μου.

Ταῦτα ἀκούσασα, ἐξῆλθεν τεταραγμένη. Καὶ ὡς ἦλθεν εἰς τὴν πό-
10 λιν, ἀπὸ λύπης ἔβαλε πυρέττειν. Καὶ ἀνηγγέλη τῷ πάπα, ὅτι ἀσθε-
νεῖ. Καὶ ἐλθὼν πρὸς αὐτήν, παρεκάλει μαθεῖν τί ἐστίν, ὃ ἔχει. Ἡ δὲ
εἶπεν αὐτῷ·

Εἴθε μὴ ἀπήνησα ὧδε· εἶπα γὰρ τῷ γέροντι, Μνημόνευέ μου,
καὶ εἶπέ μοι, ὅτι Εὐχομαι τῷ Θεῷ, ἵνα ἐξαλειφθῇ τὸ μνημόσυνόν
15 σου ἐκ τῆς διανοίας μου. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω ἐκ τῆς λύ-
πης.

Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος.

Οὐκ οἶδας ὅτι γυνὴ εἶ, καὶ ὁ ἐχθρὸς διάβολος διὰ τῶν γυναικῶν
πολεμεῖ τοὺς ἁγίους; Καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ γέρον· περὶ γὰρ τῆς
20 ψυχῆς σου εὐχεται διαπαντός.

Καὶ οὕτως ἐθεραπεύθη ὁ λογισμὸς αὐτῆς, καὶ ἀπῆλθε μετὰ χαρᾶς εἰς
τὰ ἴδια. Ἡ μὲν οὖν ἡσυχία καὶ ἡ ἀπάντησις τοιαύτη τοῦ Ἀρσενίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

ιγ'. Εὐχῆς δὲ καὶ ταπεινοφροσύνης χάρισι τίς οὕτως ἐκεκόσμη-
25 το; Καὶ τις μὲν μάρτυς ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος, ὁ παραβαλὼν ἐν τῷ κελλίῳ
τοῦ γέροντος, ὃς, προσχὼν διὰ τῆς θυρίδος ἔνδον, θεωρεῖ τὸν γέρον-
τα ὅλον ὡς πῦρ. Ἦν καὶ ἄξιος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἰδεῖν. Καὶ ὡς ἔκρου-
σεν, ἐξῆλθεν ὁ γέρον, καὶ ἰδὼν τὸν ἀδελφὸν ἐκθαμβῶν, λέγει αὐτῷ·

Ἔχεις πολλὴν ὄραν κρούων; Μὴ τίποτε εἶδες ὧδε;

30 Καὶ εἶπεν·

Οὐχί.

Καὶ λαλήσας αὐτῷ, ἀπέλυσεν. Τίς δὲ ὁ εἰπὼν, ὅτι ὥσπερ οὐδεὶς
τοῦ παλατίου ἐφόρει βελτίονα αὐτοῦ ἐσθῆτα ἐν τοῖς βασιλείοις διά-
γων, οὕτως οὐδὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Σκήτεως προσερχόμενος εὐτε-

καὶ νὰ κάνουν τὴ θάλασσα δρόμο γυναικῶν ποῦ θὰ ἔρχονται σέ μένα;

Καὶ ἐκείνη εἶπε·

Ἐὰν θέλει ὁ Κύριος, δὲν θὰ ἀφήσω καμμὶ νὰ ἔρθει ἐδῶ. Ἄλλὰ νὰ προσεύχεσαι γιὰ μένα καὶ νὰ μὲ μνημονεύεις παντοτινά.

Καὶ ἐκεῖνος ἀπαντώντας τῆς εἶπε·

Προσεύχομαι στὸν Θεὸ νὰ σῆσει ἀπὸ τὸν νοῦ μου τὴν ἀνάμνησή σου.

Ἀκούοντάς τα αὐτὰ βγῆκε ἔξω ταραγμένη. Καὶ ὅταν πῆγε στὴν πόλη, ἀπὸ τὴ λύπη τῆς ἀνέβασε πυρετό. Ἀναφέρθηκε τότε στὸν ἀρχιεπίσκοπο, ὅτι εἶναι ἄρρωστη. Καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος πηγαίνοντας κοντὰ τῆς, τὴν παρακαλοῦσε νὰ τοῦ πεῖ, τί εἶναι αὐτὸ ποῦ ἔχει. Καὶ ἐκείνη τοῦ εἶπε·

Μακάρι νὰ μὴ ἐρχόμουν ἐδῶ. Γιατὶ εἶπα στὸν γέροντα· Μνημόνευέ με, καὶ μοῦ εἶπε, Προσεύχομαι στὸ Θεὸ νὰ σῆσει ἢ ἀνάμνησή σου ἀπὸ τὸν νοῦ μου. Καὶ νὰ ἐγὼ πεθαίνω ἀπὸ τὴ λύπη.

Καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς εἶπε·

Δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶσαι γυναίκα, καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς διάβολος μέσω τῶν γυναικῶν πολεμᾷ τοὺς ἁγίους; Γι' αὐτὸ τὸ εἶπε ὁ γέροντας αὐτό, ἐνῶ γιὰ τὴν ψυχὴ σου προσεύχεται παντοτινά.

Καὶ ἔτσι θεραπεύθηκε ὁ λογισμὸς τῆς, καὶ ἔφυγε χαρούμενη στὸ σπίτι τῆς. Τέτοια λοιπὸν ἦταν ἡ ἡσυχία τοῦ Ἀρσενίου καὶ ἡ συνάντησή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

13. Ἄλλὰ καὶ στὰ χαρίσματα τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ποιὸς διακρινόταν τόσο πολὺ; Καὶ ἓνας μάρτυρας εἶναι ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πλησίασε στὸ κελλί τοῦ γέροντα καί, κοιτάζοντας μέσα ἀπὸ τὸ παράθυρο, εἶδε τὸν γέροντα ὀλόκληρον σὰν φωτιά. Ἦταν βέβαια ἄξιος καὶ ὁ ἀδελφὸς νὰ τὸ δεῖ. Καὶ ὅταν χτύπησε τὴν πόρτα, βγῆκε ὁ γέροντας, καὶ βλέποντας τὸν ἀδελφὸ ἐκθαμβο, τοῦ εἶπε·

Ἐχεις πολλὴ ὥρα ποῦ χτυπᾷς; Μήπως εἶδες τίποτε ἐδῶ;

Καὶ ἐκεῖνος εἶπε·

Ὁχι.

Καὶ ἀφοῦ τοῦ μίλησε, τὸν ἀφῆσε νὰ φύγει. Καὶ ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ εἶπε, ὅτι, ὅπως κανένας στὸ παλάτι δὲν φοροῦσε ἔνδυμα καλύτερο ἀπὸ τὸ δικό του, ὅταν ζοῦσε στὰ ἀνάκτορα, ἔτσι οὔτε ὅταν πῆγαινε στὴν

λεστέραν αὐτοῦ ἄλλος ἐφόρησεν. Ὅτε καὶ ἐδόθη ποτὲ εἰς Σκῆτιν πρὸς ολίγα ἰσχάδια, καὶ ὡς μηδὲν ὄντα οὐκ ἀπέστειλε τῷ Ἀρσενίῳ, ὡς ἵνα μὴ ὕβριν πάθῃ. Ὁ δὲ γέρων ἀκούσας, οὐκ ἤλθεν εἰς τὴν σύναξιν, λέγων

5 Ἐφορίσατέ μοι τοῦ μὴ δοῦναί μοι τὴν εὐλογίαν, ἣν ἔπεμψεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀδελφοῖς, ἣν οὐκ εἰμι ἄξιος λαβεῖν.

Καὶ ἤκουσαν πάντες, καὶ ὠφελήθησαν εἰς τὴν ταπείνωσιν τοῦ γέροντος. Καὶ ἀπελθὼν ὁ πρεσβύτερος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν σύναξιν μετὰ χαρᾶς.

10 ιδ'. Τὸ δὲ διερωτᾶν αὐτόν, καὶ μὴ στοιχεῖν ἐν τῷ ἰδίῳ σκοπῷ, οὐ ταπεινώσεως ἔργον, καίπερ γνώσει καὶ συνέσει καὶ σοφία κατηγλαϊσμένος; Τοῖνον πνιθανόμενον αὐτόν ποτέ τινα Αἰγύπτιον περὶ τῶν ἰδίων λογισμῶν, ἰδὼν αὐτὸν ἕτερος τῶν ἀδελφῶν, εἶπεν·

Ἄββᾶ Ἀρσένιε, πῶς τοσαύτην παιδευσιν ῥωμαϊκὴν καὶ ἑλληνικὴν ἐπιστάμενος, τοῦτον τὸν ἀγροῖκον περὶ τῶν σῶν ἐρωτᾶς λογισμῶν;

Καὶ ὁ μακάριος ἔφη·

Τὴν μὲν ῥωμαϊκὴν καὶ ἑλληνικὴν παιδευσιν ἴσταμαι, τὸν δὲ ἀλφάβητον τοῦ ἀγροῖκου τούτου οὐπω μεμάθηκα.

20 Τί δηλοῖ ὁ ἅγιος ἐν τούτῳ; Ὅτι, κἂν πᾶσαν παιδευσιν ἢ τις ἐξησκηκῶς, μὴ τὴν διὰ ταπεινώσεως ἀληθοῦς ἀλφάβητον ἐν πρώτοις μάθοι, ἐν δευτέρῳ τιθεῖς ὡς ἐν παρέργῳ πᾶσαν σοφίαν κοσμικὴν, ἀπαιδευτός ἐστι τῷ ὄντι καὶ ἀμαθέστατος. Πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐτόν·

Πῶς ἡμεῖς ἀπὸ τοσαύτης παιδεύσεως καὶ σοφίας οὐδὲν ἔχομεν, οὔτοι δὲ οἱ Αἰγύπτιοι τοσαύτας ἀρετὰς κέκτηνται;

Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀρσένιος·

Ἡμεῖς ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου παιδεύσεως οὐδὲν ἔχομεν· οὔτοι δὲ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἰδιῶται ἀπὸ ἰδίων κόπων ἐκτήσαντο τὰς ἀρετὰς.

30 ιε'. Πρὸς δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ εὐκατάνυκτος ἦν ὁ ἅγιος, προχέων ἀενάως τὸ ἱερόν ἐκείνου δάκρυον· ὅλον γὰρ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ καθεζόμενος εἰς τὸ «ἐρχόμενον», ῥάκος εἶχεν ἐν τῷ κόλπῳ χάριν τῶν δακρύων, τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Προσῆν δὲ αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἀγρυπνίας χάρισμα ὑπερφυῶς

ἐκκλησία τῆς Σκήτης, κανένας ἄλλος δὲν φοροῦσε ἔνδυμα εὐτελέστερο ἀπὸ τὸ δικό του. Καὶ ὅταν κάποτε μοιρᾶστηκαν στὴ Σκήτη ἀπὸ λίγα ξερὰ σῦκα, ἐπειδὴ δὲν ἦταν τίποτε σπουδαῖο, δὲν ἔστειλαν στὸν Ἀρσένιο, γιὰ νὰ μὴ τὰ θεωρήσει προσβολή. Ὁ γέροντας ὅμως μαθαίνοντάς το, δὲν πῆγε στὴν σύναξη, λέγοντας·

Μὲ ξεχωρίσατε μὴ δίνοντάς μου τὴν εὐλογία πού ἔστειλε ὁ Θεὸς στοὺς ἀδελφούς, τὴν ὁποία δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λάβω.

Τὸ ἄκουσαν αὐτὸ ὅλοι καὶ ὀφελήθηκαν ἀπὸ τὴν ταπείνωση τοῦ γέροντα. Πῆγε τότε ὁ πρεσβύτερος καὶ τὸν ὀδήγησε στὴ σύναξη χαρούμενος.

14. Καὶ τὸ ὅτι ρωτοῦσε μὲ ἐπιμονὴ τοὺς ἄλλους, ἂν καὶ δὲν ἀκολουθοῦσαν τὸν ἴδιο σκοπό, δὲν εἶναι ἔργο ταπείνωσης, ἀφοῦ ἦταν κατακοσμημένος καὶ ἀπὸ γνώση καὶ ἀπὸ φρόνηση καὶ ἀπὸ σοφία; Ὅταν λοιπὸν ρωτοῦσε κάποτε ἕναν Αἰγύπτιο γιὰ τοὺς δικούς του λογισμούς, βλέποντάς τον ἕνας ἄλλος ἀδελφὸς τοῦ εἶπε·

Ἄββᾶ Ἀρσένιε, πῶς ἐσὺ πού γνωρίζεις τόσο καλὰ τὴ ρωμαϊκὴ καὶ ἑλληνικὴ παιδεία, ρωτᾶς αὐτὸν τὸν ἀγροῖκο γιὰ τοὺς δικούς σου λογισμούς;

Καὶ ὁ μακάριος Ἀρσένιος ἀπάντησε·

Τὴ ρωμαϊκὴ βέβαια καὶ ἑλληνικὴ παιδεία τὴ γνωρίζω, ἀλλὰ τὸ ἀλφάβητο αὐτοῦ τοῦ ἀγροῖκου δὲν τὸ ἔμαθα ἀκόμα.

Τί φανερῶνει μὲ αὐτὸ ὁ ἅγιος; Ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμα κάποιος ἀσκηθεῖ σὲ ὅλη τὴν παιδεία, ἂν δὲν μάθει πρῶτα τὸ ἀλφάβητο τῆς ἀληθινῆς ταπείνωσης, θέτοντας σὲ δεύτερη μοῖρα σὰν πάρεργο ὅλη τὴν κοσμικὴ σοφία, εἶναι στὴν πραγματικότητά ἀπαίδευτος καὶ ἀμαθέστατος. Καὶ πάλι τὸν ρώτησαν·

Πῶς ἐμεῖς δὲν ἔχουμε τίποτε ἀπὸ τὴν τόσο μεγάλη παιδεία καὶ σοφία, καὶ αὐτοὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἔχουν τόσο πολλὰ ἀρετές;

Καὶ ἀπάντησε ὁ Ἀρσένιος·

Ἐμεῖς δὲν ἔχουμε τίποτε ἀπὸ τὴν παιδεία τοῦ κόσμου· ἐνῶ αὐτοὶ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἀπλοῖκοι μὲ τοὺς δικούς τους κόπους ἀπέκτησαν τὶς ἀρετές.

15. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνη ὁ ἅγιος ἦταν καὶ εὐκολοσυγκίνητος, χύνοντας διαρκῶς ἐκεῖνα τὰ ἱερά του δάκρυα. Γιατὶ ὅλα τὰ χρόνια τῆς ζωῆς του, καθισμένος στὸ μέρος πού λεγόταν «ἐρχόμενο», εἶχε στὸν κόλπο του ἕνα πανί γιὰ τὰ δάκρυα πού ἔπεφταν ἀπὸ τὰ μάτια του. Ἀλλὰ καὶ τὸ χάρισμα τῆς ἀγρυπνίας τὸ εἶχε σὲ πολὺ μεγάλο βαθ-

Ποτὲ οὖν ἐκάλεσε τὸν τε Ἀβδᾶν Ἀλέξανδρον καὶ Ζώϊλον, τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ταπεινῶν ἑαυτὸν, εἶρηκεν·

Ἐπειδὴ οἱ δαίμονες πολεμοῦσί με, καὶ οὐκ οἶδα εἰ κλέπτουσί με ἐν ὕπνῳ, τὴν νύκτα ταύτην κοπιάσατε μετ' ἐμοῦ, καὶ τηρήσατέ με, εἰ νυστάξω ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ.

Καὶ ἐκάθισαν εἰς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ ἀπὸ ὄψε σιωπήσαντες, καὶ εἶπον ἀμφότεροι, ὅτι,

Ἡμεῖς ἐκοιμήθημεν καὶ ἀνέστημεν, καὶ οὐκ ἠσθάνθημεν αὐτὸν νυστάξαντα, καὶ ἐπὶ τῷ πρωί, ὁ Θεὸς οἶδεν ἢ ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ ἐποίησεν, ἵνα νοήσωμεν ὅτι ἐνύσταξεν, ἢ ὅτι κατ' ἀλήθειαν ἢ φύσις τοῦ ὕπνου ἦλθεν, ἐκύσησε τρεῖς πνοάς, καὶ εὐθύς ἀνέστη, λέγων· Ἐνύσταξα, ναί. Καὶ ἀπεκρίθημεν· Ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν. Πλὴν ὅλην τὴν νύκτα διετελεῖ ἀγρυπνῶν, καὶ ὅτε ἦλθε τῷ πρωί διὰ τὴν φύσιν καθευδήσαι, ἔλεγεν τῷ ὕπνῳ· Δεῦρο, κακὲ δούλε, ὑπόρηγσον· καὶ ἤρπαξε μικρὸν καθεζόμενος, καὶ εὐθέως ἠγείρετο. Ὅψὲ Σαββάτων, ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς, ἤφιε τὸν ἥλιον ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχόμενος, ἕως οὗ πάλιν ὁ ἥλιος ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐκαθέζετο.

20 ἰς. Φέρων δὲ ἦν διὰ γλώσσης ὁ μακάριος καὶ τοῦτο· ὅτι,

Ἄρκετὸν τῷ μοναχῷ, ἵνα κοιμᾶται μίαν ὥραν, εἴαν ἔστιν ἀγωνιστής.

Καὶ πάλιν, ὅτι,

Ἐένος μοναχὸς εἰς ἀλλοτριάν χώραν μηδὲν μεσαζέτω, καὶ ἀναπαύεται.

Καὶ πάλιν εἶπεν·

Ἐὰν τὸν Θεὸν ζητήσωμεν, φανήσεται ἡμῖν, καὶ εἴαν αὐτὸν κατὰσχωμεν, παραμένει ἡμῖν.

Εἰργάζετο δὲ καὶ ταῖς χερσὶν ὁ Ἀρσένιος, ἀποστολικῶ κανχήματι σεμνυνόμενος· ἔπλεκε γὰρ τὴν σειρᾶν, καὶ ἔρραπτεν ἕως ὥρας ἕκτης, καὶ τὸ δὴ θαυμαστόν, ὅτι, εἰ μὴ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ οὐκ ἤλασσε τῶν βαΐων τὸ ὕδωρ, μᾶλλον δὲ προσετίθη. Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν τινες τῶν Πατέρων, λέγοντες·

Διὰ τί οὐκ ἀλλάσσεις τῶν βαΐων τὸ ὕδωρ; ὅτι ὄζει.

35 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·

Ἄντι τῶν θυμιαμάτων καὶ τῶν μύρων, ὧν ἀπήλαυσα ἐν τῷ κόσμῳ, χρεῖα ἀπολαύειν με τῆς δυσωδίας ταύτης.

μό. Κάποτε λοιπόν κάλεσε τὸν ἀββᾶ Ἀλέξανδρο καὶ τὸν Ζώιλο, πού ἦταν μαθητὲς του, καὶ ταπεινώνοντας τὸν ἑαυτό του, εἶπε·

Ἐπειδὴ οἱ δαίμονες μὲ πολεμοῦν καὶ δὲν ξέρω ἂν μὲ ἐξαπατοῦν στὸν ὕπνο, τὴ νύχτα αὐτὴ κοιμᾶστε μαζί μου, καὶ παρακολουθήστε, ἂν θὰ νυστάξω κατὰ τὴν ἀγρυπνία.

Κάθισαν τότε ἕνας στὰ δεξιά καὶ ἄλλος στὰ ἀριστερὰ του ἀποβραδὶς σιωπώντας, καὶ εἶπαν καὶ οἱ δύο·

Ἐμεῖς κοιμηθῆκαμε καὶ σηκωθήκαμε καὶ δὲν αἰσθανθήκαμε ἂν αὐτὸς νύσταξε· τὸ πρωὶ ὅμως, ὁ Θεὸς ξέρει, ἢ τὸ ἔκανε ἐπίτηδες γιὰ νὰ νομίσουμε ὅτι νύσταξε, ἢ ὅτι πραγματικὰ ἦρθε ἢ φύση τοῦ ὕπνου, ἔκανε τρεῖς ἀναπνοές, καὶ ἀμέσως σηκώθηκε λέγοντας· Νύσταξα, ναί. Καὶ ἀπαντήσαμε· Ἐμεῖς δὲν ξέρουμε. Ὡστόσο ὅλη τὴν νύχτα ἔμενε ἀγρυπνος, καὶ ὅταν τὸ πρωὶ τοῦ ἦρθε ἀπὸ τὴ φύση νὰ κοιμηθεῖ, ἔλεγε στὸν ὕπνο· Ἔλα, δοῦλε κακέ, ὑπηρέτησε. Καὶ ἄρπαξε λίγο ὕπνο καθιστός, καὶ ἀμέσως σηκώθηκε. Ἀργὰ τὸ Σάββατο, ἐνῶ ξημέρωνε ἡ Κυριακή, ἄφηνε τὸν ἥλιο πίσω του, καὶ ἄπλωνε τὰ χέρια του στὸν οὐρανὸ προσευχόμενος, καὶ ἔμενε ἔτσι καθισμένος μέχρι ποῦ ὁ ἥλιος ἔλαμπε πάλι στὸ πρόσωπό του.

16. Διαδίδεται ὅτι ὁ μακάριος ἔλεγε κι' αὐτό·

Εἶναι ἀρκετὸ στὸν μοναχὸ νὰ κοιμᾶται μιὰ ὥρα, ἂν εἶναι ἀγωνιστής.

Καὶ πάλι·

Ἐένος μοναχὸς νὰ μὴ μένει μέσα σὲ ξένη χώρα καὶ ν' ἀναπαύεται.

Καὶ πάλι εἶπε·

Ἐὰν ζητήσουμε τὸν Θεὸ θὰ ἐμφανισθεῖ σὲ μᾶς, καὶ ἐὰν τὸν κάνουμε κτῆμα μας, θὰ παραμείνει μέσα μας.

Δοῦλεψε ὅμως καὶ χειρωνακτικὰ ὁ Ἀρσένιος, καὶ καυχόταν ἀποστολικὰ². Γιατὶ ἔπλεκε συνεχῶς καὶ ἔρραβε μέχρι τὴν ἕκτη ὥρα, καὶ τὸ πιὸ ἀξιοθαύμαστο, δὲν ἄλλαζε τὸ νερὸ τῶν βαϊῶν οὔτε μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, ἀλλὰ πρόσθετε ἄλλο στὸ παλιό. Τὸν παρακαλοῦσαν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ τοῦ ἔλεγαν·

Γιατὶ δὲν ἀλλάζεις τὸ νερὸ τῶν βαϊῶν, ἀφοῦ μυρίζει;

Καὶ τοὺς ἀπαντοῦσε·

Ἐὰντὶ γιὰ τὰ θυμιάματα καὶ τὰ ἀρώματα πού ἀπόλαυσα στὸν κόσμο, πρέπει τώρα ν' ἀπολαύσω αὐτὴ τὴ δυσωδία.

Οὐ μὴ παρῆ καὶ τὸ ἐγκρατὲς ἐν τῷ τοιούτῳ σκοπῷ, ἀλλ' ὑποπιᾶζων τὸ σῶμα, ἐδουλαγῶγει ἑαυτὸν, ὡς ἄριστος πωλοδάμνης, φεύγων μὲν τὸν κόρον, ὡς ὑβριστὴν πῶλον. Τῆς ὀπώρας δὲ πάντα ἀπεχόμενος ἦν. Μόνον ὡς ἤκουσεν, ὅτι ἐτέλεσεν πᾶν γέννημα ὀπώρας, ἔλε-
5 γεν ἀφ' ἑαυτοῦ·

Φέρετέ μοι·

Καὶ ἐγεύετο ἅπαξ ἀπὸ πάντων μικρόν, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. Ἔλεγε δὲ ὁ ἀββᾶς Δανιὴλ περὶ αὐτοῦ, ὅτι·

10 Τοσαῦτα ἔτη ἔμεινε μεθ' ἡμῖν, μόνον θαλλὴν σίτου ἐποιοῦμεν αὐτῷ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ὅτε παρεβάλομεν πρὸς αὐτόν, ἐξ αὐτοῦ ἠσθίομεν.

ἰζ'· Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀκτῆμων ἦν ὁ Ἀρσένιος, ὁ ὄντως ἐν ἀγαθοῖς πλούσιος. Ἐχρηζον οὖν πράγματος ἕως ἐνὸς λικνοῦ, καὶ μὴ ἔχων, πόθεν ἀγοράσαι, ἔλαβε παρὰ τινος ἀγάπην, καὶ εἶπεν·

15 Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε, ὅτι ἠξίωσάς με λαβεῖν ἀγάπην διὰ τὸ ὄνομά σου.

Οἶον δὲ καὶ τὸ παρὸν ἀπαθείας ὦν ἀκροτάτης λεκτέον. Ἦλθε οὖν ποτε πρὸς αὐτὸν μαγιστριανός, φέρων αὐτῷ διαθήκην συγκλητικοῦ αὐτοῦ, ὃς κατέλιπεν αὐτῷ κληρονομίαν πολλὴν σφόδρα, καὶ λαβὼν
20 αὐτὴν ἠθέλε σχίσαι. Ἐπεσε δὲ ὁ μαγιστριανός εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγων·

Δέομαί σου, μὴ σχίσῃς αὐτήν, μὴ δεξάμενος.

Πρὸς τούτοις καὶ διακριτικὸς ὑπῆρχεν, εἴ ποτε ἤρετό τις. Πυθομέ-
νου οὖν τοῦ ἀββᾶ Μάρκου καὶ λέγοντος·

25 Καλὸν τὸ μὴ ἔχειν τινὰ παράκλησιν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ; καὶ γὰρ εἶδον ἀδελφὸν ἔχοντα μικρὰ λάχανα καὶ ἐκριζοῦντα αὐτά.

Εἶπεν ὁ γέρον·

Καλὸν μὲν ἐστίν· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἕξιν τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν γὰρ μὴ ἔχη ἰσχὺν ἐν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, πάλιν φυτεύει ἄλλα.

30 Ἄλλοτε πάλιν εἶπεν ὁ γέρον τῷ ἀββᾶ Ἀλεξάνδρῳ·

Ὅτ' ἂν ἀποσχίσῃς τὰ θαλλία σου, δεῦρο γεῦσαι μετ' ἐμοῦ.

Ὁ οὖν ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ὁμαλῶς εἰργάζετο καὶ ἐπιεικῶς, καὶ ὡς γεγόνασιν ἡ ὥρα, ἀκμὴν εἶχε θαλλία, καὶ θέλων τηρῆσαι τὸν λόγον

Δέν παρέλειπε ὁμως καὶ τὴν ἐγκράτεια γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό, ἀλλὰ σκληραγωγούσε τὸ σῶμα του καὶ τὸ μεταχειριζόταν σὰν δούλο³, σὰν ἄριστος ἐκγυμναστής πουλαριῶν, ἀποφεύγοντας βέβαια τὴν ὑπερβολή, ὡς βρῖσιά τοῦ σώματος. Ἐκτὸς τῶν φρούτων ἀπειχε ἐντελῶς. Καὶ μόνο ὅταν ἄκουε ὅτι ὠρίμασαν ὅλα τὰ εἶδη τῶν φρούτων, ἔλεγε μόνος του·

Φέρτε μου.

Καὶ δοκίμαζε μιὰ μόνο φορᾶ, λίγο ἀπὸ τὸ καθένα, εὐχαριστώντας τὸν Θεό. Ἐλεγε μάλιστα ὁ ἀββάς Δανιήλ γι' αὐτόν·

Τόσα χρόνια ἔμεινε μαζί μας, καὶ μόνο ἓνα ζεμπίλι σιταριοῦ κάναμε γι' αὐτόν, καὶ ὅταν πηγαίναμε σ' αὐτόν τρώγαμε ἀπὸ αὐτό.

17. Ἀλλὰ ἦταν καὶ ἀκτήμονας ὁ Ἀρσένιος, αὐτὸς ποὺ ἦταν πραγματικὰ πλούσιος σὲ ἀγαθὰ. Εἶχαν λοιπὸν κάποτε ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα ἀντικείμενο, ἓνα κόσκινο μὲ τὸ ὁποῖο λιχνίζουν τὸ σιτάρι, καὶ μὴ ἔχοντας πῶς νὰ τὸ ἀγοράσει, πῆρε ἀπὸ κάποιον ἐλεημοσύνη, καὶ εἶπε·

Σὲ εὐχαριστῶ, Κύριε, ποὺ μὲ ἀξίωσες νὰ δεχθῶ ἐλεημοσύνη γιὰ τὸ ὄνομά σου.

Πρέπει μάλιστα νὰ ποῦμε καὶ τὸ ἕξῃς, ποὺ εἶναι δεῖγμα μεγάλης ἀπάθειας. Πῆγε δηλαδὴ κάποτε σ' αὐτόν ἓνας ἀξιωματοῦχος, φέροντάς του διαθήκη τοῦ συγκλητικοῦ του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἄφηνε πολὺ μεγάλη κληρονομιά. Καὶ παίρνοντάς την ἠθέλε νὰ τὴ σχίσει. Τότε ἔπεσε στὰ πόδια του ὁ ἀξιωματοῦχος λέγοντας·

Σὲ παρακαλῶ, ἂν δὲν τὴν δέχεσαι, μὴ τὴν σχίσεις.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἦταν ἱκανὸς νὰ κάνει διάκριση τῶν πραγμάτων, ὅταν καμμιά φορὰ συνέβαινε νὰ τὸν ρωτήσῃ κάποιος. Ὅταν λοιπὸν τὸν ρώτησε ὁ ἀββάς Μάρκος καὶ τοῦ εἶπε,

Εἶναι καλὸ νὰ μὴ ἔχει κανεὶς τίποτε στὸ κελλί του; Γιατὶ εἶδα ἓναν ἀδελφό, ποὺ εἶχε μικρὰ λάχανα, νὰ τὰ ξερριζώνει.

Ὁ γέροντας τότε τοῦ ἀπάντησε·

Εἶναι καλὸ βέβαια, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ συνήθεια τοῦ ἀνθρώπου. Γαί, ἂν δὲν ἔχει ἰσχυρὴ θέληση γι' αὐτὸ ποὺ κάνει, θὰ ξαναφυτέψῃ ἄλλα.

Ἄλλοτε πάλι εἶπε ὁ γέροντας στὸν ἀββά Ἀλέξανδρο·

Ὅταν κόψεις τὰ κλωνάρια σου, ἔλα νὰ φᾶμε μαζί.

Ὁ ἀββάς Ἀλέξανδρος λοιπὸν ἐργαζόταν κανονικὰ καὶ λογικὰ, καὶ ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα, εἶχε ἀκόμα νὰ κόψῃ πολλὰ κλωνάρια, καὶ θέλοντας

τοῦ γέροντος, ἀνέμεινε πληρῶσαι αὐτά. Ὁ οὖν ἀδῶς Ἀρσένιος ὡς εἶδεν ὅτι ἐχρόνισε, λογισάμενος μήποτε ξένους ἔσχεν, ἐγεύσατο. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ὡς ἐτέλεσεν, ὁψὲ ἀπῆλθε· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρον·

Ἐένους ἔσχες;

5 Καὶ λέγει·

Οὐχί·

Εἶπον οὖν αὐτῷ·

Πῶς οὐκ ἦλθες;

Ὁ δὲ λέγει·

10 Ὅτι εἶπές μοι· Ὅτι ἂν ἀποσχίσης τὰ θαλλία σου, ἐλθέ, καὶ τηρῶν σου τὸν λόγον, οὐκ ἦλθον, ὅτι ἄρτι ἐπλήρωσα.

Καὶ ἐθαύμαζεν ὁ γέρον τὴν ἀκριβείαν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ·

Ταχύτερος κατάλυε, ἵνα καὶ τὴν σύναξίν σου δάλης, καὶ τοῦ ὕδατός σου μεταλαμβάνης· εἰ δὲ μή γε, ταχέως ἔχει τὸ σῶμά σου

15 ἀσθενῆσαι.

ἠ΄. Οὐκ ἔδεῖτο δὲ ταπεινοῦσθαι καιρῷ τινι τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ μακάριος. Καθεζομένου αὐτοῦ ποτε ἐν τοῖς κάτω μέρεσι καὶ ὀχλουμένου, ἔδοξεν αὐτῷ καταλιπεῖν τὸ κελλίον, μηδὲν ἐξ αὐτοῦ λαβῶν. Καὶ ἐπορεύθη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, τοὺς Φαρανίτας,

20 Ἀλέξανδρον καὶ Ζωῖλον. Εἶπεν οὖν Ἀλεξάνδρῳ·

Ἀνάστα, ἀνάπλευσον.

Καὶ ἐποίησεν οὕτως.

Καὶ τῷ Ζωῖλῳ εἶπεν·

25 Δεῦρο μετ' ἐμοῦ ἕως τοῦ ποταμοῦ, καὶ ζήτησόν μοι πλοῖον ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀναπλέον, καὶ οὕτω καὶ σὺ ἀνάπλευσον πρὸς τὸν ἀδελφόν σου.

Ὁ δὲ Ζωῖλος ἐπὶ τῷ λόγῳ ταραχθεὶς, ἐνιώπησε, καὶ οὕτως ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. Κατήλθεν οὖν ὁ γέρον ἐπὶ τὰ μέρη Θηβαΐδος, καὶ ἠσθένησεν ἀρρωστίαν μεγάλην. Οἱ δὲ τούτου διακονηταὶ

30 εἶπον πρὸς ἀλλήλους·

Μὴ ἄρά τις ἡμῶν ἐλύπησε τὸν γέροντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη ἀφ' ἡμῶν;

Καὶ οὐχ εὗρον ἐν ἑαυτοῖς οὐδέν. Ὑγιάνας δὲ ὁ γέρον εἶπεν·

Πορεύσομαι πρὸς τοὺς πατέρας μου.

35 Καὶ οὕτως ἀναπλεύσας ἦλθεν εἰς τὴν Πέτραν, ὅπου ἦσαν οἱ μαθη-

νά τηρήσει τὸν λόγο τοῦ γέροντα, περίμενε νὰ τὰ τελειώσει. Ὁ ἀββάς Ἀρσένιος βλέποντας ὅτι ἄργησε, σκέφθηκε μήπως εἶχε ξένους, καὶ ἔφαγε. Ὁ Ἀλέξανδρος πάλι, ὅταν τελείωσε, πῆγε ἄργά. Τοῦ εἶπε τότε ὁ γέροντας.

Εἶχες ξένους;

Καὶ τοῦ ἀπάντησε·

”Ὁχι.

Τοῦ εἶπε τότε πάλι·

Γιατί δὲν ἦρθες;

Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε·

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες, ὅταν τελειώσεις τὰ κλωνάρια σου, ἔλα, κρατώντας λοιπὸν τὸν λόγο σου δὲν ἦρθα, γιατί τώρα τελείωσα.

Θαύμασε τότε ὁ γέροντας τὴν συνέπειά του, καὶ τοῦ εἶπε·

Τρῶγε συχνότερα, ὥστε καὶ τὴ σῦναξη νὰ κάνεις, καὶ τὸ νερὸ σου νὰ πίνεις, γιατί ἄλλιῶς γρήγορα τὸ σῶμα σου θὰ ἀσθενήσει.

18. Δὲν δίσταζε μάλιστα νὰ ταπεινώνεται καμμιά φορὰ καὶ στοὺς μαθητὲς τοῦ ὁ μακάριος. Ἐπειδὴ κάποτε καθόταν στὰ κάτω μέρη καὶ εἶχε ἐνοχλήσεις, θεώρησε καλὸ νὰ ἐγκαταλείψει τὸ κελλί, χωρὶς νὰ πάρει τίποτε ἀπὸ αὐτό. Πῆγε λοιπὸν στοὺς μαθητὲς του, τοὺς Φαρανῖτες, τὸν Ἀλέξανδρο καὶ τὸν Ζώιλο, καὶ εἶπε στὸν Ἀλέξανδρο·

Σήκω καὶ πλεῦσε πρὸς τὰ ἐπάνω (ἀντίθετα πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ).

Καὶ ἐκτέλεσε τὴν ἐντολή του. Καὶ στὸν Ζώιλο εἶπε·

Ἔλα μαζί μου μέχρι τὸν ποταμό, καὶ βρές μου ἓνα πλοῖο πού νὰ πλέει πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρεια, καὶ ὕστερα πλεῦσε καὶ σὺ πρὸς τὸν ἀδελφὸ σου.

Ὁ Ζώιλος ταραχθῆκε μὲ τὰ λόγια του, ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, καὶ ἔτσι χωρίσθηκαν μεταξύ τους. Κατέβηκε τότε ὁ γέροντας στὰ μέρη τῆς Θηβαΐδας καὶ ἀρρώστησε βαρειά. Αὐτοὶ τότε πού τὸν διακονοῦσαν εἶπαν μεταξύ τους·

Μήπως ἄραγε ἓνας ἀπὸ μᾶς στενοχώρησε τὸν γέροντα καὶ γι’ αὐτὸ ἔφυγε ἀπὸ μᾶς;

Ἀλλὰ δὲν βρῆκαν τίποτε στὸν ἑαυτὸ τους. Ὅταν δμως ὁ γέροντας ἔγινε καλά, εἶπε·

Θὰ πάω στοὺς πατέρες μου.

Πλέοντας τότε πῆγε στὴν Πέτρα, ὅπου ἦταν οἱ μαθητὲς του. Ἐνῶ ὁμως

ταὶ αὐτοῦ. Ὦντος δὲ αὐτοῦ πλησίον τοῦ ποταμοῦ, παιδίσκη τις Αἰθιόπισσα ἔλθοῦσα, ἤψατο μηλωτῆς αὐτοῦ. Ὁ δὲ γέρον ἐπετίμησεν αὐτῇ. Ἡ οὖν παιδίσκη λέγει αὐτῷ·

Εἰ μοναχὸς εἶ, πορεύου εἰς τὸ ὄρος.

5 Ὁ δὲ γέρον ἐπὶ τῷ λόγῳ κατανυγείς, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ·

Ἄρσένιε, εἰ μοναχὸς εἶ, πορεύου εἰς τὸ ὄρος.

Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀπήντησαν αὐτῷ ὃ τε Ἀλέξανδρος καὶ Ζώϊλος, καὶ ἐπιπεσόντων αὐτῶν τοῖς ποσὶ αὐτοῦ, ἔρριψεν ἑαυτὸν ὁ Γέρον, καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. Εἶπε δὲ ὁ γέρον·

10 Οὐκ ἠκούσατε, ὅτι ἀσθενῶ;

Καὶ εἶπον αὐτῷ·

Ναί.

Καὶ λέγει ὁ γέρον·

Καὶ διὰ τί οὐκ ἦλθετε ἰδεῖν με;

15 Καὶ λέγει ὁ ἀδβᾶς Ἀλέξανδρος·

Ὅτι ὁ χωρισμὸς σου ἀφ' ἡμῶν οὐ γέγονε πιθανός, καὶ πολλοὶ οὐκ ὠφελήθησαν, λέγοντες ὅτι, Εἰ μὴ παρήκουσαν τοῦ γέροντος, οὐκ ἂν ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῶν.

Καὶ λέγει αὐτοῖς·

20 Κἀγὼ ἔγνω· πάλιν οὖν μέλλουσιν λέγειν οἱ ἄνθρωποι. Ὅτι μὴ εὐροῦσα ἢ περιστερὰ ἀνάπαισιν τοῖς ποσὶν αὐτῆς, ἀνέστρεψε πρὸς Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν.

Καὶ οὕτως ἐθεραπεύθησαν, καὶ ἔμειναν μετ' αὐτοῦ ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ.

25

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ιβ. Πάλιν ἄλλου πυθομένου καὶ λέγοντος τῷ Ἄρσενίῳ·

Οἱ λογισμοί μου θλίβουσί με, λέγοντες Οὐ δύνασαι νηστεῦσαι, οὐδὲ ἐργάζεσθαι, κἂν ἐπισκέπτου ἀσθενούντας, καὶ τοῦτο δὲ ἀγάπη ἐστίν.

30 Εἰδὼς δὲ ὁ γέρον τὰς πονηρίας καὶ τοὺς δόλους τῶν δαιμόνων, λέγει τῷ ἀδελφῷ·

Ὑπαγε, φάγε πίε, κοιμῶ, καὶ μὴ ἐργάση· μόνον τοῦ κελλίου σου μὴ ἀποστῆς ἥδη γὰρ ὅτι ἡ ὑπομονὴ τοῦ κελλίου φέρει τὸν μοναχὸν εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ.

4. Λευκὸ μαλλοφόρο ἔνδυμα μετ' ἡ μαλλοφόρο ὄψη πρὸς τὰ ἔξω. (Βλ. Π. Παπαευ-

βρισκόταν κοντὰ στὸν ποταμό, ἦρθε μιὰ παιδίσκη Αἰθιοπίσσα καὶ ἀκούμπησε τὴ μηλωτὴ του⁴, καὶ ὁ γέροντας τὴν μάλωσε. Τοῦ εἶπε τότε ἡ παιδίσκη·

Ἄν εἶσαι μοναχὸς πῆγαινε στὸ ὄρος.

Ὁ γέροντας συγκινήθηκε βαθειὰ μὲ τὰ λόγια της καὶ ἔλεγε μέσα του·

Ἀρσένιε, ἂν εἶσαι μοναχὸς πῆγαινε στὸ ὄρος.

Καὶ πάνω σ' αὐτὸ τὸν συνάντησαν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Ζώιλος, καὶ ἐνῶ ἔπесαν αὐτοὶ στὰ πόδια του, ἔπесε καὶ ὁ γέροντας, καὶ ἔκλαψαν καὶ οἱ δύο. Καὶ εἶπε ὁ γέροντας·

Δὲν ἀκούσατε ὅτι εἶμαι ἄρρωστος;

Τοῦ ἀπάντησαν·

Ναί.

Τότε γιατί δὲν ἦρθατε νὰ μὲ δεῖτε;

Καὶ ὁ ἀββάς Ἀλέξανδρος τοῦ εἶπε·

Ἐπειδὴ ὁ χωρισμὸς σου ἀπὸ μᾶς δὲν ἦταν πιστευτὸς, καὶ πολλοὶ σκανδαλίστηκαν λέγοντας, ὅτι, ἂν δὲν παράκουσαν τὸν γέροντα, δὲν θὰ χωριζόταν ἀπὸ αὐτοῦς.

Καὶ ὁ γέροντας τοῦς εἶπε·

Κι' ἐγὼ τὸ ἤξερα. Πάλι ὅμως οἱ ἄνθρωποι θὰ ποῦν, ὅτι Ἐπειδὴ τό περιστέρι δὲν βρῆκε τόπο νὰ ξεκουράσει τὰ πόδια του, ἐπέστρεψε στὸν Νῶε στὴν Κιβωτό⁵.

Καὶ ἔτσι συμφιλιώθηκαν καὶ ἔμειναν μαζί του μέχρι τὸ θάνατό του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

19. Ὅταν πάλι ἄλλος ρώτησε καὶ εἶπε στὸν Ἀρσένιο·

Οἱ λογισμοὶ μου μὲ στενοχωροῦν, λέγοντάς μου· Ἄν δὲ μπορεῖς νὰ νηστεύσεις, οὔτε νὰ ἐργάζεσαι, ἂν ὅμως ἐπισκέπτεσαι ἀσθενεῖς, καὶ αὐτὸ εἶναι ἀγάπη.

Ὁ γέροντας πού γνώριζε τίς πονηρίες καὶ τοῦς δόλους τῶν δαιμόνων, εἶπε στὸν ἀδελφὸ·

Πῆγαινε, φάγε, πιές, κοιμήσου καὶ μὴν ἐργάζεσαι. Ἀρκεῖ νὰ μὴ ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ τὸ κελλί σου. Γιατὶ ἡ ὑπομονὴ τοῦ κελλιοῦ φέρνει τὸν μοναχὸ στὴν τάξη του.

αγγέλου, «Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση τῶν μοναχῶν», στὴν Ἐπετηρίδα τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, Ἀθῆναι 1966, σελ. 168.

5. Γεν. 8, 9.

Οὐκ ἀπελιμπάνετο δὲ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος, ἔμπλεως ὢν ὁ αἰοίδιμος θείας χάριτος Καθημένου οὖν αὐτοῦ εἰς τὸ κελλίον, ἦλθε φωνή, λέγουσα αὐτῷ·

Δεῦρο, δείξω σοι τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων.

5 Καὶ ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπήνεγκεν αὐτὸν εἰς τόπον τινά, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ Αἰθίοπα, κόπτοντα ξύλα καὶ ποιοῦντα φορτίον μέγα· ἐπειραζε δὲ βαστάσαι αὐτό, καὶ οὐκ ἠδύνατο, καὶ ἀντὶ τοῦ ἄραι ἐξ αὐτοῦ, ἀπελθὼν πάλιν ἔκοπτε ξύλα καὶ προσετίθη τῷ φορτίῳ. Καὶ προβάς ὀλίγον, ἔδειξεν αὐτῷ τινα ἰστάμενον ἐπὶ λάκκου, καὶ ἀντλοῦντα
10 ὕδωρ ἐξ αὐτοῦ καὶ μεταβάλλοντα εἰς δεξαμένην τετρουπημένην καὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ ἐκχέουσαν. Καὶ πάλιν λέγει αὐτῷ·

Δεῦρο, δείξω σοι.

Καὶ θωρεῖ ἱερὸν καὶ δύο ἄνδρας καθημένους ἵπποις, καὶ βαστάζοντας ξύλον πλαγίως ἓνα κατὰ τοῦ ἑνός. Ἦθελον δὲ διὰ τῆς πύλης τοῦ
15 ἱεροῦ εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἠδύνατο, διὰ τὸ εἶναι τὸ ξύλον αὐτῶν πλάγιον οὐκ ἔταπεινώσε δὲ αὐτὸν ὁ εἷς ὀπίσω τοῦ ἄλλου ἐνέγκαι τὸ ξύλον ἐπ' εὐθείας καὶ διὰ τοῦτο ἔμειναν ἔξω τῆς πύλης. Ἐπύθετο οὖν ὁ Ἀρσένιος τί ἦ ταῦτα. Καὶ ἐρρέθη αὐτῷ·

Οὗτοί εἰσι, φησίν, βαστάζοντες ξύλον δικαιοσύνης μετὰ ὑπερηφανίας, καὶ οὐκ ἔταπεινώθησαν τοῦ πορευθῆναι τῇ ταπεινῇ ὁδῷ
20 τοῦ Χριστοῦ, διὸ μένουσιν ἔξω τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ τὰ ξύλα κόπτων, ἄνθρωπός ἐστι ἐν ἁμαρτίαις πεφορτισμένος, καὶ ἀντὶ τοῦ μετανοῆσαι, ἕτερα προστιθῶν οὐ παύεται. Καὶ ὁ τὸ ὕδωρ ἀντλῶν, ἄνθρωπός ἐστι καλὰ μὲν ἔργα ποιῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ
25 σὺν αὐτοῖς ἔχει τινὰ πονηρά, ἐν τούτῳ ἀπώλεσε καὶ τὰ χρηστά. Χρεῖα οὖν νήψεως τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἵνα μὴ εἰς κενὸν κοπιᾷσῃ.

κ'. Διηγούμενον δὲ ἐστι καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ· ὅτι ἀσθενήσαντος αὐτοῦ ποτε εἰς Σκῆτιν, ἀπῆλθεν ὁ πρεσβύτερος καὶ ἤνεγκεν αὐ-
30 τὸν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἔθηκεν αὐτὸν εἰς χαλάδριον καὶ μικρὸν προσκεφάλαιον πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ. Καὶ εἷς τῶν γερόντων ἐλθὼν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἰδὼν αὐτὸν εἰς τὸ χαλάδριον, ἐσκανδαλίσθη, λέγων·

Οὗτός ἐστι ὁ ἀβδᾶς Ἀρσένιος, καὶ εἰς ταῦτα ἀνάκειται;

35 Λαθὼν δὲ αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος, λέγει αὐτῷ·

Τί ἦν το ἔργον σου ἐν τῇ κώμῃ σου;

Ἄλλὰ δὲν μειονεκτοῦσε καὶ στοῦ διορατικὸ χάρισμα, ὄντας ὁ ἀείμνηστος γεμᾶτος θεία χάρη. Ἐνῶ λοιπὸν καθόταν στοῦ κελλί του ἀκούσθηκε μὰ φωνή που τοῦ ἔλεγε·

Ἔλα νὰ σοῦ δείξω τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων.

Ἄφοῦ σηκώθηκε, βγῆκε ἔξω, καὶ ἡ φωνή τὸν ὀδήγησε σὲ κάποιο μέρος καὶ τοῦ ἔδειξε ἕναν Αἰθίοπα που ἔκοβε ξύλα καὶ ἔκανε μεγάλο φορτίο. Ἐπιχειροῦσε λοιπὸν νὰ τὸ σηκώσει καὶ δὲν μπορούσε, καὶ ἀντὶ νὰ βγάλει μερικὰ ξύλα ἀπὸ τὸ φορτίο, πῆγε πάλι καὶ ἔκοβε ξύλα καὶ τὰ πρόσθετε στοῦ φορτίο. Καὶ προχωρώντας λίγο, τοῦ ἔδειξε κάποιον που στεκόταν σὲ λάκκο βγάζοντας ἀπὸ αὐτὸν νερό, που τὸ ἀδειαζε σὲ τρύπια δεξαμενή, ἡ ὁποία ἔχυνε τὸ νερό. Καὶ πάλι τοῦ εἶπε·

Ἔλα, νὰ σοῦ δείξω.

Καὶ βλέπει ἕνα ναὸ καὶ δυὸ ἄνδρες νὰ κάθονται πάνω σὲ ἄλογα, κρατώντας ἕνα ξύλο πλάγια ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο, καὶ νὰ θέλουν νὰ μποῦν μέσα περνώντας ἀπὸ τὴν πύλη. Δὲν μπορούσαν ὅμως ἐπειδὴ τὸ ξύλο που κρατοῦσαν ἦταν πλάγιο. Καὶ δὲν ταπεινώσε τὸν ἑαυτὸ του κανένας μπαίνοντας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο κρατώντας τὸ ξύλο σὲ εὐθεία, καὶ γι' αὐτὸ ἔμειναν ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη. Ρώτησε τότε ὁ Ἀρσένιος νὰ μάθει, τί σημαίνουν αὐτά. Καὶ τοῦ εἰπώθηκε·

Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι που κρατοῦν τὸ ξύλο τῆς δικαιοσύνης μὲ ὑπερηφάνεια, καὶ δὲν ταπεινώθηκαν νὰ βαδίσουν τὴν ταπεινὴ ὁδὸ τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ μένουν ἔξω ἀπὸ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος πάλι που κόβει τὰ ξύλα εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ φορτωμένος μὲ ἁμαρτίες, που ἀντὶ νὰ μετανοήσῃ, δὲν σταματᾷ νὰ προσθέτει καὶ ἄλλες. Καὶ ἐκεῖνος που ἀντλεῖ τὸ νερό, εἶναι ὁ ἄνθρωπος που κάνει βέβαια καλὰ ἔργα, ἀλλὰ ἐπειδὴ μαζὶ μὲ αὐτὰ ἔχει καὶ μερικὰ πονηρά, γι' αὐτὸ χάνει καὶ τὰ καλὰ. Χρειάζεται λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νήψη καὶ προσοχὴ στοῦ ἔργου του, γιὰ νὰ μὴ κοπιᾷσει ἄδικα.

20. Διηγοῦνται ὅμως καὶ τοῦτο γι' αὐτόν. Ὅταν κάποτε ἀρρώστησε στὴ Σκήτη, πῆγε ὁ πρεσβύτερος καὶ τὸν ἔφερε στὴν ἐκκλησία καὶ τὸν ἔβαλε στοῦ ἀχυρένιο στρώμα μὲ ἕνα μικρὸ προσκέφαλο στοῦ κεφάλου του. Καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς γέροντες, που ἦρθε νὰ τὸν ἐπισκεφθεῖ, βλέποντάς τον στοῦ ἀχυρόστρωμα, σκανδαλίσθηκε καὶ εἶπε·

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀββάς Ἀρσένιος, καὶ εἶναι ξαπλωμένος σ' αὐτά; Παίροντάς τον ὁ πρεσβύτερος κατὰ μέρος τοῦ λέγει·

Ποιὸ ἦταν τὸ ἔργο σου στοῦ χωριό σου;

Λέγει ὁ γέρων

Ποιμὴν προβάτων ἤμην.

Καὶ λέγει ὁ πρεσβύτερος

Πῶς οὖν, φησί, διήγες τὸν βίον σου;

5 Ὁ δὲ φησιν

Ἐν κόπῳ πολλῶ καὶ μόχθῳ.

Καὶ λέγει αὐτῷ

Καὶ πῶς διάγεις ἀρτίως ἐν τῷ κελλίῳ σου;

Ὁ δὲ ἔφη

10 Καλῶς ἀναπαύομαι.

Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ πρεσβύτερος

Βλέπεις τοῦτον τὸν ἀβδᾶν Ἀρσένιον; πατὴρ βασιλέως ὑπῆρχεν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ χίλιοι δοῦλοι σφηροφόροι παρίσταντο αὐτῷ, πολύτιμα δὲ στρώματα ὑποκάτω αὐτοῦ ἦν· σὺ δὲ ποιμὴν ὢν,

15 οὐκ εἶχες, ἦν νῦν ἔχεις, ἀνάπαυσιν καὶ οὗτος τὴν τροφήν, ἣν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ, ὧδε οὐκ ἔχει. Ἴδου οὖν, σὺ μὲν ἀναπαύῃ, καὶ κεῖνος θλίβεται.

Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, κατηνύγη καὶ ἔβαλε μετάνοιαν, λέγων

Συγχωρησόν μοι, ἀβδᾶ, ἡμάρτηκα, ὅτι οὗτος ἦλθεν εἰς κόπον,

20 καὶ γὰρ εἰς ἀνάπαυσιν

Καὶ ὠφελῆθεις ὁ γέρων ἀνεχώρησε.

κα'. Τούτῳ τῷ μακαρίῳ ἐπέστησαν οἱ δαίμονες ἐν τῷ κελλίῳ, θλίβοντες αὐτόν. Παραλαβόντες δὲ οἱ διακονοῦντες αὐτῷ καὶ στάντες ἔξω τῆς κέλλας, ἤκουσαν αὐτοῦ βοῶντος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ

25 λέγοντος

Ὁ Θεός μου, μὴ ἐγκαταλίπῃς με· οὐδὲν ἐποίησα ἐνώπιόν σου ἀγαθόν· ἀλλὰ δός μοι κατὰ τὴν χρησιμότητά σου βαλεῖν ἀρχήν.

Πυθομένου δὲ αὐτὸν ἑτέρου ἀδελφοῦ ἀκοῦσαι λόγον ὠφελείας, εἶπεν αὐτῷ ὁ γέρων

30 Ὅση δύναμις, ἀγώνισαι, ἵνα ἡ ἔνδον σου ἐργασία κατὰ Θεὸν ᾗ, καὶ νικήσεις τὰ ἔξω πάθη.

Διηνεκῶς οὖν ἐν πολλοῖς ἔτεσιν ὁ Μακάριος τοὺς ἀσκητικούς αὐτοῦ ἀγῶνας, καὶ ἀνάπλευς ὢν παντὸς κατορθώματος, ἐπεὶ ἐνέστηκεν ὁ τῆς μεταστάσεως καιρός, παρήνει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων

Καὶ ὁ γέροντας εἶπε·

Ἦμουνα βοσκὸς προβάτων.

Καὶ ὁ πρεσβύτερος τὸν ρώτησε·

Πῶς λοιπὸν περνοῦσες τὴ ζωὴ σου;

Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε·

Μὲ πολὺ κόπο καὶ μόχθο.

Καὶ πάλι τὸν ἐρωτᾷ·

Πῶς περνᾷς τώρα στὸ κελλί σου;

Καὶ ἐκεῖνος εἶπε·

Ἄναπαύομαι καλά.

Καὶ ὁ πρεσβύτερος τοῦ λέγει·

Βλέπεις αὐτὸν τὸν ἀββᾶ Ἀρσένιο; Στὴν κοσμικὴ του ζωὴ ἦταν πατέρας βασιλέων, χίλιοι δοῦλοι ντυμένοι στὰ μεταξωτὰ τὸν παρέστεκαν, καὶ ἀπὸ κάτω του ὑπῆρχαν σιρῶματα πολύτιμα. Ἐνῶ σύ, πού ἦσουν βοσκός, δὲν εἶχες τὴν ἄνεση πού ἔχεις τώρα. Καὶ αὐτὸς τὴν ἀπόλαυση πού εἶχε στὸν κόσμο, δὲν τὴν ἔχει ἐδῶ. Γιατὶ νά, ἐσὺ ἀναπαύεσαι, ἐνῶ αὐτὸς ὑποφέρει.

Ὁ γέροντας τότε ἀκούοντάς τα αὐτὰ συγκινήθηκε, καὶ ἔβαλε μετάνοια λέγοντας·

Συγχώρησέ με, ἀββᾶ, ἀμάρτησα, γιατί αὐτὸς ἦρθε στὸν κόπο, κι' ἐγὼ στὴν ἄνεση.

Καὶ ἀφοῦ ὁ γέροντας ὠφελήθηκε, ἔφυγε.

21. Σ' αὐτὸν τὸν μακάριο πῆγαν οἱ δαίμονες στὸ κελλί του καὶ τὸν ἔθλιβαν. Ὅταν πῆγαν ἐκεῖνοι πού τὸν ὑπηρετοῦσαν καὶ στάθηκαν ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί, τὸν ἀκουσαν νὰ φωνάζει στὸν Θεὸ καὶ νὰ λέγει·

Θεέ μου, μὴ μὲ ἐγκαταλείπεις. Δὲν ἔκανα τίποτε καλὸ μπροστά σου, ἀλλὰ δός μου τὴ δύναμη μὲ τὴν ἀγαθότητά σου νὰ κάνω ἀρχή.

Καὶ ὅταν ἄλλος ἀδελφὸς τὸν ρώτησε, θέλοντας νὰ ἀκούσει λόγο ὠφέλιμο, ὁ γέροντας τοῦ εἶπε·

Ἀγωνίσου μὲ ὅλη σου τὴ δύναμη, ὥστε ὅλη σου ἡ ἐσωτερικὴ ἐργασία νὰ εἶναι σύμφωνη μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε θὰ νικήσεις τὰ ἐξωτερικὰ πάθη.

Διαρκῶς λοιπὸν ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὁ μακάριος ἔδινε τοὺς ἀσκητικούς του ἀγῶνες, γεμᾶτος μὲ ὅλες τὶς ἀρετές, καὶ ὅταν ἦρθε ὁ καιρὸς τῆς μετᾶστασής του, συμβούλευε τοὺς μαθητὲς του λέγοντάς τους·

Μὴ φροντίσητε ποιεῖν ἀγάπας ὑπὲρ ἐμοῦ· ἐγὼ γάρ, εἴ τι ἐποίησα ἐμαυτῶ, ταύτην ἔχω εὐρεῖν.

Ἐταράχθησαν οὖν οἱ μαθηταί, ἀκούσαντες ταῦτα καὶ λέγει αὐτοῖς
 Οὐπω ἦλθε ἡ ὥρα· ὅτε δὲ ἔρχεται, λέγω ὑμῖν· κριθῆναι δὲ ἔχω
 5 μεθ' ὑμῶν ἐπὶ τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, εἰὰν δώσητε τὸ λείψανόν μου τινι.

Τί οὖν, φησί, ποιήσομεν; ὅτι οὐκ οἶδαμεν ἐνταφιάσαι.

Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Γέρον·

Οὐκ οἶδατε βαλεῖν σχοινίον καὶ ἄραί με εἰς τὸ ὄρος;

10 Οὗτος δὲ ἦν ὁ λόγος τοῦ Γέροντος·

Ἄρσένιε, διὸ ἐξῆλθες, τοῦτο σημαῖνον. Ἐπείπερ, φησί Θεῶ
 συνεῖναι σαυτὸν προέθου, ἀκλόνητον τὸν νοῦν διατήρει, ἵνα μὴ
 διὰ τῆς λήθης κενὸς γένη τοῦ συναμιλλᾶσθαι Θεῶ.

κβ'. Ἐλεγε δὲ καὶ τοῦτο·

15 Λαλήσας γὰρ πολλάκις μετεμελήθη, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε.
 Τούτῳ γὰρ ἐδήλωσεν ὁ ὄσιος, ὅτι ἐκ πολυλογίας πολλάκις, καὶ μὴ
 ἐστοχασμένος προσφέρειν τὰ ἀρμόζοντα, ἐκπίπτει ὁ ἄνθρωπος, καὶ
 ἐπὶ συμφορὰς ἴσως καὶ θανατηφόρους καὶ δικαιολογίας κρημνι-
 ζόμενος ὁ ἄφρων μὴ αἰσθανόμενος, οὐ μετεμελήθη, ἀλλὰ μᾶλλον
 20 ἀναισχυντῶν ἐπὶ τὸ ἐναντίον εἰς τὸ λέγειν ἀνδρίζεται διὰ ἔριν κα-
 κίας παγίς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χεῖλη, καὶ ἀλίσκεται ῥήμασιν
 ἰδίου στόματος· Ὁ δὲ εὐφρων, καὶ τὸν νοῦν κεκαθαρομένον ἐπέχων,
 λαλήσας παρὰ τὸ δέον, πολλάκις μετεμελήθη.

Εἶθε γάρ, φησί, μὴ τόνδε λόγον προεξήνεγκον.

25 Ἐκ γὰρ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν. Διὰ τοῦτο καλὸν ἡ εὐ-
 καιρος σιωπή. Ὡς δὲ ἐγγὺς ἦν τοῦ τελευτᾶν, εἶδον αὐτὸν οἱ ἀδελ-
 φοὶ κλαίοντα, καὶ λέγουσιν αὐτῶ·

Ἐν ἀληθείᾳ καὶ σὺ φοβῆ, πάτερ;

Καὶ λέγει αὐτοῖς

30 Ἐν ἀληθείᾳ ὁ φόβος ὁ νῦν ὢν μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, μετ'
 ἐμοῦ ἦν ἀφ' οὗ γέγονα μοναχός

Νὰ μὴ φροντίσετε νὰ κάνετε ἀγάπες γιὰ μένα, γιατί ἐγώ, ὅ,τι ἔκανα γιὰ μένα, αὐτὸ θὰ βρῶ.

Ταράχθησαν οἱ μαθητὲς τοῦ ἀκούοντας αὐτά. Καὶ τοὺς εἶπε·

Δὲν ἦρθε ἀκόμα ἡ ὥρα. “Ὅταν ὅμως ἔρθει, θὰ σᾶς πῶ. Ἐὰν θὰ κριθῶ μαζί σας στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, ἂν δώσετε τὸ λείψανό μου σὲ κάποιον.

Τί νὰ κάνουμε λοιπόν, τοῦ λένε· γιατί δὲν ξέρουμε νὰ κάνουμε ἐνταφιασμό.

Καὶ ὁ Γέροντας τοὺς εἶπε·

Δὲν μπορεῖτε νὰ μὲ δέσετε καὶ νὰ μὲ μεταφέρετε στὸ ὄρος;

Καὶ αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος τοῦ Γέροντα·

Ἄρσενιε, ὁ λόγος γιὰ τὸ ὁποῖο βγῆκες ἀπὸ τὸν κόσμον ἔχει αὐτὴ τὴ σημασία· Ἐπειδὴ, λέγει, πρόσφερες τὸν ἑαυτὸ σου νὰ εἶναι μαζί μὲ τὸν Θεό, διατήρησε ἀκλόνητο τὸν νοῦ σου, ὥστε μὲ τὴ λησμοσύνη νὰ μὴ ἀποδειχθεῖς κενὸς στὴν ἄμιλλά σου γιὰ τὸν Θεό.

22. Ἐλεγε ὅμως κι' αὐτό·

Μιλώντας πολλές φορές μετάνοιωσα, ἐνῶ σιωπώντας δὲν μετάνοιωσα ποτέ.

Αὐτὸ δηλαδὴ τὸ εἶπε ὁ ὅσιος, ἐννοώντας ὅτι, προσφέροντας ὁ ἄνθρωπος αὐτὰ πού πρέπει μὲ πολυλογία καὶ χωρὶς περίσκεψη, ξεπέφτει, καὶ γκρεμίζεται ἐνδεχομένως σὲ συμφορὲς θανατηφόρες καὶ δικαιολογίες. Ὁ ἀσύνητος, ἐπειδὴ δὲν αἰσθάνεται, δὲν μετανοεῖ, ἀλλὰ ἀντίθετα κάνοντας ἀδιάντροπες πράξεις ἐνισχύεται στὸ νὰ λέγει ἀντίθετα, ἕξαιτίας τῆς ἔριδας τῆς κακίας. Γιατὶ εἶναι δυνατὴ παγίδα γιὰ τὸν ἄνδρα τὰ χεῖλη του, καὶ παγιδεύεται μὲ τὰ λόγια ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα του⁶. Ἐνῶ ὁ συνειδητὸς πού ἔχει τὸν νοῦ του καθαρὸ, μιλώντας περισσότερο ὅσο πρέπει, πολλές φορές μετάνοιωσε. Γιατὶ λέγει·

Μακάρι νὰ μὴν τὸν ἔλεγα τὸν λόγο αὐτόν.

Καὶ πράγματι μὲ τὴν πολυλογία δὲν θὰ ἀποφύγεις τὴν ἁμαρτία. Γι' αὐτὸ ἡ σιωπὴ στὴν κατάλληλη ὥρα εἶναι ἀρετὴ. Καὶ ὅταν πλησίασε ἡ ὥρα νὰ πεθάνει, τὸ εἶδαν οἱ ἀδελφοὶ νὰ κλαίει, καὶ τὸν ρώτησαν·

Ἀλήθεια, φοβᾶσαι καὶ σύ, πᾶτερ;

Καὶ ἐκεῖνος τοὺς εἶπε·

Στὴν πραγματικότητα τὸν φόβο πού ἔχω τὴν ὥρα αὐτὴν, τὸν εἶχα ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινα μοναχός.

Καὶ οὕτως ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. Ἀμέλει ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν ἀκούσας ὅτι ἐκοιμήθη, δακρύσας εἶπεν·

Μακάριος εἶ, ἀββᾶ Ἀρσένιε, ὅτι ἔκλαυσας σαυτὸν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ· ὁ γὰρ μὴ κλαίων ἑαυτὸν ᾧδε, αἰωνίως ἐκεῖ κλαύσεται.

5 Εἴτε οὖν ᾧδε ἐκόν, εἴτε ἐκεῖ ἀπὸ βασάνων ἀδύνατον μὴ κλαῦσαι.

κγ'. Διηγῆσατο δὲ ἀββᾶς Δανιήλ περὶ αὐτοῦ, ὅτι·

Οὐδέποτε ἠθέλησε λαλῆσαι ζήτημα τῆς Γραφῆς, καίπερ δυνάμενος λαλῆσαι, εἰ ἤθελεν· ἀλλ' οὔτε ἐπιστολὴν ταχέως ἔγραφεν.

10 Ὅτε δὲ ἤρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ χρόνου, ὀπίσω τοῦ στύλου ἐκαθίζετο, ἵνα μηδεὶς ἴδῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, μὴ τε αὐτὸς ἄλλου προσχῆ.

Ἦν δὲ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀγγελικός, ὥσπερ τοῦ Ἰακώβ, ὀλοπόλιος, ἀστεῖος τῷ στόματι, ξηρὸς δὲ ὑπῆρχε καὶ μακρός, ἀλλ' ἐκυρτώθη ἀπὸ τοῦ γήρωσ. Εἶχε δὲ τὸν πάγωννα μέγαν,

15 φθάνοντα ἕως τῆς κοιλίας, αἱ δὲ τρίχες τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔπεσον ἀπὸ τοῦ πολλοῦ κλαυθμοῦ. Τελευταῖα δὲ ἐτῶν ἐνενήκοντα

πέντε· ἐποίησε δὲ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ τῆς θείας μνήμης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἕως τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς αὐτοῦ ἡλικίας,

καὶ ἐν τῇ Σκήτει ἔτη μ', καὶ δέκα εἰς Τρώην τῆς ἄνω Βαβυλῶνος κατέναντι Μέμφεως, καὶ ἔτη γ' εἰς τὸν Κάνωπον τῆς

20 Ἀλεξανδρείας, καὶ ἄλλα δύο ἔτη ἦλθε πάλιν εἰς Τρώην, καὶ ἐκεῖ ἐκοιμήθη, τελέσας ἐν εἰρήνῃ καὶ φόβῳ Θεοῦ τὸν δρόμον αὐτοῦ·

ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης Πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. Κατέλιπε δέ μοι τὸν χιτῶνα αὐτοῦ τὸν δερμάτινον, καὶ τρίχινον

25 κάμισιν λευκόν, καὶ σανδάλια σεβέννινα, καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος ἐφόρεσα αὐτά, ὅπως εὐλογηθῶ.

Τοῦτο τὸ πέρας τοῦ βίου τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου, ὡς ἐν ὀλίγοις δὲ διηγημένον, οὐ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀξιαγάστων αὐτοῦ πρακτικῶν,

ἀλλὰ κατὰ τὸ φθᾶσαι βραχυμερὲς γραφῆ παραδοθῆναι παρὰ τῶν ὁσίων γερόντων. Ἡμεῖς δὲ καὶ τὰ περὶ ἑαυτῶν ληψόμενοι, οὐκ ὀ-

30 κνήσομεν τόλμη χρώμενοι προσθῆναί τι τοῖς εἰρημένοις, τῆς μὲν πενιχρολογίας ἡμῶν δήλωσιν, τοῦ δὲ πρὸς τὸν Ἅγιον πόθου ἀποπλήρωσιν.

Καὶ ἔτσι κοιμήθηκε με εἰρήνη. Φυσικά ὁ ἀββάς Ποιμὴν, ἀκούοντας ὅτι κοιμήθηκε, δάκρυσε καὶ εἶπε·

Εἶσαι μακάριος, ἀββά Ἀρσένιε, γιατί ἐκλαψες τὸν ἑαυτό σου σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ δὲν κλαίει τὸν ἑαυτό του ἐδῶ, θὰ κλαίει ἐκεῖ αἰώνια.

Εἶτε ἐδῶ λοιπόν, εἶτε ἐκεῖ με τὰ βάσανα, εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ κλάψουμε.

23. Ὁ ἀββάς Δανιὴλ διηγήθηκε γι' αὐτόν·

Ποτέ δὲν θέλησε νὰ μιλήσει γιὰ ζήτημα τῆς Γραφῆς, ἂν καὶ μπορούσε νὰ μιλήσει ἂν ἤθελε. Ἄλλὰ οὔτε καὶ ἐπιστολὴ ἔγραφε συχνά. Ὅταν πήγαινε στὴν ἐκκλησία ὕστερα ἀπὸ πολὺ χρόνο, καθόταν πίσω ἀπὸ ἓνα στυλο, γιὰ νὰ μὴ βλέπει κανένας τὸ πρόσωπό του, οὔτε αὐτὸς νὰ προσέχει ἄλλον. Ἦταν τὸ πρόσωπό του ἀγγελικό, ὅπως τοῦ Ἰακώβ, με κάτασπρα μαλλιά καὶ χαριτωμένο στόμα, λεπτὸς καὶ ψηλός, ἀλλὰ κυρτωμένος ἀπὸ τὰ γηρατειά. Εἶχε ἐπίσης μακριὰ γένεια ποὺ ἔφταναν μέχρι τὴν κοιλιὰ του, ἐνῶ τὰ βλέφαρά του εἶχαν πέσει ἀπὸ τὸ πολὺ κλάμα. Πέθανε σὲ ἡλικία ἐνενήντα πέντε ἐτῶν, καὶ ἔζησε μέχρι τὸ τεσσαρακοστὸ ἔτος τῆς ἡλικίας του στὸ παλάτι τοῦ ἀλησιμόνητης μνήμης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἀλλὰ σαράντα χρόνια στὴ Σκήτη, δέκα στὴν Τρώη τῆς Ἄνω Βαβυλώνας, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Μῆμφιδα, τρία στὸν Κάνωπο τῆς Ἀλεξάνδρειας καὶ γιὰ ἄλλα δυὸ χρόνια πῆγε πάλι στὴν Τρώη, ὅπου καὶ κοιμήθηκε, ἀφοῦ τελείωσε με εἰρήνη καὶ φόβο Θεοῦ τὸ δρόμο του⁷. Γιατὶ ἦταν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ γεμάτος Πνεῦμα ἅγιο καὶ πίστη. Καὶ μοῦ ἄφησε τὸν δερμάτινο χιτῶνα του καὶ τὸ λευκὸ τρίχινο πουκάμισό του καὶ τὰ σανδάλια του, ποὺ ἦταν καμωμένα ἀπὸ φλοιὸ φοινικόδενδρου. Καὶ ἐγὼ ὁ ἀνάξιος τὰ φόρεσα, γιὰ νὰ εὐλογηθῶ.

Αὐτὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦ μακαριστοῦ Ἀρσενίου ἱστορημένο με λίγα λόγια, καὶ ὄχι ἀνάλογα πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀξιοθαύμαστων ἔργων του, ἀλλὰ ὅπως ἔφτασε νὰ παραδοθεῖ περιληπτικὰ ἐγγράφως ἀπὸ τοὺς ὄσιους γέροντες. Ἐμεῖς ὅμως, περιλαμβάνοντας καὶ τὰ δικά μας, δὲν θὰ διστάσουμε, τολμώντας, νὰ προσθέσουμε στὰ ὅσα εἰπώθηκαν καὶ κάτι με τὸν πενιχρὸ λόγο μας, γιὰ νὰ ἐκπληρώσουμε τὸν μεγάλο μας πόθο πρὸς τὸν Ἄγιο.

7. Β' Τιμ. 4, 7.

κδ. Τίς λόγος δυνηθείη φράσαι τοῦ πανολβίου τούτου καὶ τρι-
 σμάκαρος ὀσιωτάτου ἀνδρὸς τὰ κατορθώματα διηγήσασθαι, ἃ οὐ
 μόνον ἢ καθ' ἡμᾶς γενεὰ θαυμάζει καὶ πειροᾶται τὰς τούτου ἀθλη-
 τικὰς ἐν ἀσκήσει παλαιίστρας ζηλοτυπῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκρέμονες
 5 καὶ κορυφαῖοι τῶν ἀγίων ἀρχαίων Πατέρων τὴν τοῦ ἐμιμήσαντο
 πολιτείαν; Λέγω δὴ τὸν μέγαν Εὐθύμιον, ὃς πᾶσαν σπουδὴν ἐποι-
 εῖτο τούτου μιμεῖσθαι τὰς ἀρετάς, τὴν τε ἡσυχίαν αὐτοῦ καὶ σιωπὴν
 καὶ ταπεινοφροσύνην, τὸ τοῦ ἐνδύματος εὐτελές καὶ τὴν τῶν βρω-
 μάτων ἀποχὴν, καὶ τὴν εἰς πάντα καρτερίαν τὸ ἐαυτῷ προσέχειν,
 10 κατὰ τὸ ὑπ' ἐκείνου λεγόμενον·

Ἄρσένιε, διὸ ἐξῆλθες;

Ἐξήλου δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν κατάνυξιν καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰς παννύ-
 χους ἀγρυπνίας, τὸ φιλέρημόν τε καὶ μισόδοξον καὶ μισοσύντυχον,
 τὸ εἰς προσευχὴν πρόθυμόν τε καὶ εὐτονον, τό τε συμπαθὲς καὶ δια-
 15 κριτικόν. Ἐπειδὴ τοίνυν πάση σπουδῇ τὴν ἐκείνου ἐμιμήσατο πολι-
 τείαν, καὶ τῶν ἐκείνῳ προσόντων χαρισμάτων ἠξιώθη ἐν ἀπολαύσει
 γενέσθαι τῆς τε τοῦ παναγίου Πνεύματος μεταδοσίας, καὶ τῆς τοῦ
 θεοῦ φωτὸς ἐλλάμπσεως, καὶ τοῦ διορατικοῦ χαρίσματος

κε. ὦ μακαρίων μακαριώτατε Ἄρσένιε, τὸ καθαρὸν τοῦ Πνεύ-
 20 ματος καταγώγιον. Τίς ἀξίως ἐφηγεῖται λόγος τῶν σῶν κατορθω-
 μάτων; ποῖον δὲ εἶδος ἀρετῆς πρῶτον ἐν σοὶ ἐπαινέσομαι; Ἄνα-
 χώρησιν κόσμου; Καὶ τίς οὕτως ἐπακηκοῶς φωνῆς θείας κατέλιπε
 θᾶπτον κόσμον ὅλον; Πρὸς τὸν τρόπον καὶ τὸν τόπον τῆς σωτηριώ-
 δους καταπαύσεως προσδραμῶν Ἀβραάμ ὁ πατριάρχης, ἀλλὰ σὺν
 25 γυναικὶ καὶ ἀποσκευῇ· σὺ δὲ μονώτατος καὶ ἄσκευος καὶ ἀπέριττος,
 μόνον τοῦ Χριστοῦ τὸν σταυρὸν ἐπωμάδιον φέρων ηὐλίσθης ἐν τῇ
 ἐρήμῳ. Βασιλείοί σε αὐλαὶ οὐ καθεῖλκυσαν, ὑπεροχαὶ ἀξιωματίων
 οὐ περικράτησαν. Ὅσον ταῦτα ἐκείνου θαυμασιώτερα προσέτυχεν
 ἐργασίαν. Τίς οὕτω συστραφεὶς τῶν αἰσθήσεων ἔξω κόσμου, καὶ
 30 τῶν κάτω φαντασιῶντων χαρακτήρων γενόμενος, Θεῷ συλλαλήσαι
 ἠξιώται; Μωσῆς ὁ μέγας ἀναχθεὶς ἐν τῷ Σιναίῳ· ἀλλὰ καὶ σὺ ἐν τῷ
 τῆς προσευχῆς στύλῳ ἐφθακῶς ὁμιλεῖν Θεῷ ἠξίου ἐκάστοτε. Κἀ-
 κείνος τὸ πρόσωπον ἐντεῦθεν δόξῃ περιήστραπτο· σὺ δὲ οὐχ ὅλος

24. Ποιὸς λόγος θὰ μποροῦσε νὰ ἐκφράσει διηγούμενος τὰ κατορθώματα αὐτοῦ τοῦ πανευτυχοῦς καὶ τρισμακάριστου καὶ ὀσιώτατου ἄνδρα, τὰ ὅποια ὄχι μόνο ἡ δική μας γενιὰ θαυμάζει καὶ προσπαθεῖ νὰ μιμηθεῖ τοὺς ἀθλητικούς ἀγῶνες του στὴν ἄσκηση, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκρότατοι καὶ κορυφαῖοι ἀπὸ τοὺς παλιοὺς ἅγιους Πατέρες μιμήθηκαν τὸν τρόπο ζωῆς του; Καὶ ἐννοῶ βέβαια τὸν μέγα Εὐθύμιο, ὁ ὁποῖος κατέβαλε κάθε προσπάθεια νὰ μιμηθεῖ τὶς ἀρετές του, τὴν ἡσυχία καὶ τὴν σιωπὴ καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη του, τὴν εὐτέλεια τῆς ἐνδυμασίας του, τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὶς τροφές καὶ τὴν ὑπομονή του σὲ ὅλα, τὴν προσοχὴ τοῦ ἑαυτοῦ του, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο ποὺ ὁ ἴδιος ἔλεγε·

Ἄρσένιε, γιατί ἔφυγες ἀπὸ τὸν κόσμο;

Ἐμμεῖτο καὶ τὴν κατάνυξή του, τὰ δάκρυα καὶ τὶς ὀλονύκτιες ἀγρυπνίες, τὴν ἀγάπη τῆς ἐρήμου καὶ τὸ μῖσος τῆς δόξας καὶ τὸ κουβεντολόι, τὴν προθυμία καὶ ἐντασή του στὴν προσευχή, καθὼς ἐπίσης τὴ συμπάθεια καὶ τὴ διάκρισή του. Ἐπειδὴ λοιπὸν μιμήθηκε τὴν προσπάθεια καὶ τὴν πολιτεία ἐκείνου, ἔγινε ἄξιος νὰ ἀπολαύσει καὶ τὰ χαρίσματα ποὺ ὑπῆρχαν σ' ἐκεῖνον, καὶ τὴ μετάδοση τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ τὴν ἔλλαμψη τοῦ θείου φωτός, καὶ τὸ χάρισμα τῆς διορατικότητας.

25. Ὡ μακαριώτατε μεταξὺ τῶν μακαρίων Ἄρσένιε, τὸ πιὸ καθαρὸ κατάλυμα τοῦ Πνεύματος. Ποιὸς λόγος μπορεῖ νὰ διηγηθεῖ τὰ δικὰ σου κατορθώματα; Καὶ ποιὸ εἶδος ἀρετῆς νὰ ἐπαινέσω σὲ σένα πρῶτο; Τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὸν κόσμο; Καὶ ποιὸς, ἀκούοντας τόσο πολὺ τὴ θεϊκὴ φωνή, ἐγκατέλειψε ὅλον τὸν κόσμο; Ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ πηγαινόντας στὸν τρόπο καὶ τὸν τόπο τῆς σωτήριας κατάπαυσης, πῆγε μὲ τὴ γυναίκα του καὶ τὴν οἰκοσκευὴ του. Ἐνῶ ἐσύ, κατάμονος καὶ χωρὶς ἀποσκευὴ καὶ ἀπλός, κλείστηκες στὴν ἐρημὸν, φέροντας μόνο τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ στὸν ὦμο σου. Οἱ βασιλικὲς αὐλὲς δὲν σὲ τράβηξαν, τὰ ὑψηλὰ ἀξιώματα δὲν σὲ κράτησαν. Πόσο πιὸ θαυμάσια τὰ ἐφάρμοσες αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖνον! Ποιὸς ἄλλος, ποὺ συναναστράφηκε τόσο πολὺ μὲ τὶς ἀπολαύσεις τοῦ ἔξω κόσμου καὶ συσχετίσθηκε μὲ τοὺς κάτω φαντασμένους τρόπους ζωῆς, ἀξιώθηκε νὰ μιλήσει μὲ τὸν Θεό; Ὁ μέγας Μωυσῆς, ὅταν ἀνέβηκε στὸ ὄρος Σινᾶ. Ἀλλὰ καὶ σύ, ἀνεβαίνοντας στὸν στύλο τῆς προσευχῆς, ἀξιωνόσουν κάθε φορὰ νὰ συνομιλεῖς μὲ τὸν Θεό. Καὶ ἐκείνου τὸ πρόσωπο ἀπὸ ἐδῶ ἄστραψε ἀπὸ τὴ δόξα. Ἀλλὰ καὶ σὺ δὲν φαινόσουν ὀλόκληρος φωτεινὸς σ' ὅποιον σὲ ἔβλε-

πῦρ τῶ ὀρώντι ἐδείκνυσο; Ὡ τοῦ θαύματος τῆ δι' εὐχῆς πρὸς Θεὸν συναφεία φλόξ δεικνύμενος, ἐφόμοιος ὢν τοῦ μετεχομένου ὁ μετέχων, ἄγγελος πυριφλεγέθων, καὶ εἰ μὴ τολμηρῶς εἰπεῖν, τῆς Μωσαϊκῆς δόξης ὑπερφερέστερος. Τί δὲ ἢ στάσις ἢ πάννυχος; ἢ νύξ ὡς 5 ἡμέρα ταῖς προσευχαῖς ἐπεφώτιστο, ὡς ὁ θεῖος Δαβὶδ ἐμελογράφησεν. Ἡλιός σε παρεστῶν τῆ εὐχῆ ἠλίῳ παρέπεμπε, τὴν κυκλικὴν περιδρομὴν ποιούμενος. Ὡ ἦλιε καὶ τοῦ ὄντως νοητοῦ Ἡλίου ἐφάμιλλε· ἢ διάνοιά σου φωτὸς ἐγκύμων ὑπάρχουσα ἠλιακῶν ἀκτίνων καθαρώτερον, τοὺς λογισμοὺς εἰς οὐρανὸν ἠφίη καὶ ὑπὲρ τοῦ 10 οὐρανοῦς ἀνατρέχοντας.

κς. Ἡσυχίας τερπνότητα; Καὶ τίς σου ὥπται φιλησυχώτερος, τῶν ἀνθρωπίνων θορύβων ἀφιστάμενος, καὶ πρὸς Θεὸν μόνον μετεωριζόμενος; Πυθαγόραν φασὶ τὸν φιλόσοφον ἄλλω μὲν οὐδενί, θου-σὶ δὲ καὶ ὀρνέοις προσλαλεῖν ἠσυχίας ἔρωτι. Σὺ δὲ τοῦδε τὸ 15 ἀφιλόσοφον διήλεξgas ὡς μικροπρεπές, μηδὲ φωνῆς ὀρνέων ἐπαῖοντα τὸν ἠσυχαστὴν ἠρεμεῖν. Ἐοικέ σου ἢ καθαρὰ καρδιά πελάγει κατε-στορεσμένῳ γαλήνῃ βαθείᾳ, πόρρω τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων θαλλομένων ἐπιπνοία τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐν ᾧ τὸν πλοῦν δια-περάνας, εἰς τὸν ἀκύμονα λιμένα τῆς ἄνω βασιλείας 20 κατέπαυσας Ταπεινοφροσύνης ὕψος; Καὶ τίς οὕτως ἐταπείνου ἑαυτὸν ἐν εὐτελείᾳ ἐσθῆτος; Τίς οὕτω τὰ πρῶτα ἔχων ἐν βασιλεῦσι καὶ πολὺς ἐν παιδεύσει, ὕστατος ὤφθη ἐν ἀποκρύψει εὐγενείας τε καὶ σοφίας τῆς ἀπολλυμένης; Ὁ χρυσοστόλιστος πενιχροφόρος, ὁ πολύσοφος ἀγροικιζόμενος ὁ πολυμαθέστατος μαθητευόμενος ταῖς 25 ἐρωτήσεσιν καὶ ταῖς ἐκμαθήσεσι προσπαθείας νεκρότητα, καὶ παρῆκες ἐτέρῳ πλέων ἔχειν. Τὸ πρὸς τοὺς ἀγχιστεύοντας αἰσθῆσθαι; Ἐντεῦθεν σοὶ τὸ λέγειν

Ἐγὼ πρὸ ἐκείνου ἀπέθανον,

τῶ προαιρετικῷ δηλαδὴ θανάτῳ τοῦ φυσικοῦ προτεθνηκότος σου. 30 Ἐντεῦθεν τὸ μακάριόν σου ἐπίφθαγμα·

Ἀρσένιε, διὸ ἐξῆλθες

ὁ ἄδουσι χοροὶ μοναστῶν, φέροντες σωτηρίας ἐφόδιον· ἁμαρτίας γάρ ἐστιν ἐμπόδιον, τὴν αἰτίαν, δι' ἣν κόσμου ἐπερράγημεν,

πε; ὦ τοῦ θαύματος! Ἐμφανιζόμενος σάν φλόγα μέ τήν ἐπαφή σου μέ τόν Θεό, μέσω τῆς προσευχῆς, γινόσουν, σὺ πού μετεῖχες, ὅμοιος μέ τόν μετεχόμενο, ἄγγελος φωτεινός, καί, ἄν δέν εἶναι τολμηρὸ νὰ τὸ πῶ, ἀνώτερος ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ Μωυσῆ. Καί ἡ ὀλονύκτια ὀρθοστασία; Ἡ νύχτα μέ τις προσευχῆς φωτιζόταν σάν νὰ ἦταν ἡμέρα, ὅπως ἔψαλε ὁ θεῖος Δαβίδ⁸. Ὁ ἥλιος πού σέ παραστεκόταν κατὰ τήν προσευχή, συμβόλιζε τόν ἥλιο πού ἔκανε τήν κυκλική του διαδρομή. ὦ ἥλιε, ἐφάμλλη τοῦ πραγματικά νοητοῦ Ἡλίου. Ἡ διάνοιά σου ἐγκυμονώντας φῶς, καθαρώτερο ἀπὸ τις ἀκτίνες τοῦ ἥλιου, ἀνέβαζε τοὺς λογισμοὺς σου στὸν οὐρανό, προχωρώντας καί πιὸ πάνω ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς.

26. Στὴν μέ εὐχαρίστηση ἀπόλαυση τῆς ἡσυχίας; Ποιὸς ὑπῆρξε πιὸ μέγάλος φίλος τῆς ἡσυχίας ἀπὸ σένα, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπινους θορύβους, καί ἀνερχόμενος μόνο πρὸς τόν Θεό; Λένε πῶς ὁ φιλόσοφος Πυθαγόρας ἀπὸ ἔρωτα πρὸς τήν ἡσυχία δέν μιλοῦσε μέ κανέναν ἄλλον, παρὰ μόνο μέ τὰ βόδια καί τὰ ὄρνια. Ἐνῶ ἐσὺ ἀπέδειξες, ὅτι καί ἡ φιλοσοφία ἐκείνου εἶναι ἀνάξια λόγου, γιατί ὁ ἡσυχαστῆς γιὰ νὰ ἡρεμήσει δέν ἀνέχεται οὔτε τὴ φωνὴ τῶν ὀρνέων. Ἡ καθαρὴ σου καρδιὰ μοιάζει μέ πέλαγος σὲ ἀπόλυτη γαλήνη, μακριὰ ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, τὰ ὅποια βάλλονται ἀπὸ τὴν πνοή τοῦ παναγίου Πνεύματος, σὲ ὅποιο πέλαγος, ἔχοντας περᾶσει τὸν πλοῦν, κατέληξες σὲ ἀκῦμαντο λιμάνι τῆς οὐράνιας βασιλείας. Στὸ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης; Ποιός, ὄντας τόσο πρῶτος μεταξὺ τῶν βασιλέων καί πολὺ παιδευμένος, ἐμφανίσθηκε τελευταῖος ὄλων, ἀποκρῦπτοντας τὴν εὐγένεια καί τὴ σοφία πού καταστρέφεται; Σὺ ὁ χρυσοστόλιστος, ἐμφανίσθηκες ρακένδυτος, ὁ πολῦσοφος, ὡς ἀγροῖκος, ὁ πολυμαθέστατος, ὡς μαθητευόμενος μέ τις ἐρωτήσεις καί τὴ νέκρωση κάθε προσπάθειας γιὰ γνώσεις, καί ἄφησες σὲ ἄλλον νὰ ἔχει περισσότερα. Στὰ αἰσθήματα πρὸς τοὺς συγγενεῖς; Ἀπὸ τότε ἔλεγες:

Ἐγὼ πέθανα πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον,
ἐννοώντας δηλαδή, ὅτι πέθανες μέ τὸν προαιρετικὸ θάνατο, πρὶν ἀπὸ τὸν φυσικό. Ἀπὸ τότε εἶπες τὸν μακάριο ἐκεῖνο λόγο σου:

Ἀρσένιε, γιὰ ποιὸ λόγο ἔφυγες ἀπὸ τὸν κόσμος;
τὸν ὅποιο ἐπαναλαμβάνουν οἱ χοροὶ τῶν μοναχῶν, ἔχοντάς τον ἐφόδιο σωτηρίας. Γιατί ἀποτελεῖ ἐμπόδιο τῆς ἁμαρτίας, θυμίζοντάς μας τὴν

8. Ψαλμ. 138, 12. «Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ. Νύξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καί τὸ φῶς αὐτῆς».

ἐπαναμιμνήσκειν, καὶ πρὸς μηδὲν ἄλλο, ἢ περὶ τοῦδε μόνου φροντίζειν.

κζ'. Τί δὲ ἡ ἀγαλλίασις τῆς θείας κατανύξεως, μελέτη θανάτου διηνεκῆς, ἀενάως πελαγίζουσα ἐν τῇ καθαρᾷ καρδίᾳ σου, ἐξ ἧς τὰ ρεῖθρα τῶν δακρῦων ἀνελλειπῶς προχέοντα πυρσόν σοι ἀνῆψε θείας ἀγαπήσεως; Τῇ σωφροσύνῃ δεύτερον Ἰωσήφ εἰκότως καλέσαιμι· ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς θήλεος μνημόσυνον εἰς ἅπαν ἐξαίρων ἐξ ἀγνῆς καρδίας σου. Ὁ ὄντως Φερόνυμος ἄρσην, καὶ οὐδὲν θηλυπρεπῶς ἐπιφερόμενος. Τῇ ἐγκρατεία τὰ πάθη πτερνίζων, τὸν πατριάρχην Ἰακώβ ἐξήλωσας, ἐσθίων διὰ τὸ ζῆν, οὐ ζῶν διὰ τὸ ἐ-
10 σθίειν· ὃ γὰρ τοῖς ἔξω λόγῳ πεφιλοσόφηται, τοῦτό σοι ἔργῳ ἐκάστοτε ἐπεπλήρωτο. Τῇ ἀγρυπνία ὡς ἀσώματος διετέλεσας, κοιμίζων τοὺς ἀστέρας ταῖς ἐγρηγόρσεσι, παραπέμπων τὴν νύκτα ταῖς ἐπικλήσεσι, πάσης ἀρετῆς ἀνάπλεως, παντὸς κατορθώματος ἐραστῆς ἀκριδέστατος.

15 Ὡ φωστὴρ τῆς ὑπ' οὐρανὸν φωτεινότητε.

Ὡ ἀστὴρ ἡσυχαστῶν ἀγγοειδέστατε.

Ὡ κλέος μοναστῶν πολνευκτότατον.

Εὐγε, ἄγγελε, ἐπίγειε, ἀπαθείας ὠραιότησιν ἐπτερωμένε.

Εὐγε, ἀρετῶν παράδεισε, παντὸς ὠραίου κατορθώματος πεφυ-
20 τευμένε.

Εὐγε, οὐρανὲ κατάστερε, ποικίλοις κάλλεσι... δεδημιουργημένε ἐφ' ὕψει τοῦ καθαρωτάτου βίου...

αίτια για τὴν ὁποία ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ δὲν φροντίζουμε γιὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο γι' αὐτό.

27. Καὶ ἡ ἀγαλλίαση τῆς θείας κατανύξεως, ἡ διαρκὴς μελέτη τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία πλημμύριζε τὴν καθαρὴ καρδιά σου, ἀπὸ τὴν ὁποία πηγάζαν ἀκατάπαυστα οἱ ποταμοὶ τῶν δακρῶν, ἀνάδοντάς σου τὴ δάδα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; Ὡς πρὸς τὴ σωφροσύνη θὰ μποροῦσα δίκαια νὰ σὲ ὀνομάσω δεύτερο Ἰωσήφ· ἀλλὰ καὶ ἀπομάκρυνες τελείως τὴν ἀνάμνηση τοῦ θηλυκοῦ ἀπὸ τὴν ἀγνή καρδιά σου, σὺ ποῦ εἶσαι ἀρσενικὸς μὲ τὸ ὄνομα, χωρὶς νὰ ἔχεις ὅμως τίποτε τὸ θηλυπρεπὲς ἐπάνω σου. Διώχνοντας τὰ πάθη μὲ τὴν ἐγκράτεια, μιμήθηκες τὸν πατριάρχη Ἰακώβ, τρώγοντας γιὰ νὰ ζεῖς, καὶ ὄχι ζώντας γιὰ νὰ τρῶς. Αὐτὸ δηλαδὴ ποῦ ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἐρευνήθηκε φιλοσοφικὰ, αὐτὸ ἀπὸ σένα ἐφαρμοζόταν κάθε φορὰ στὴν πράξη. Μὲ τὴν ἀγρυπνία σου ἔγινες σάν νὰ ἦσουν ἀσώματος, κοιμίζοντας τὰ ἀστέρια μὲ τὶς ἀγρυπνίες σου, ἀποπέμποντας τὴ νύχτα μὲ τὶς ἐπικλήσεις, γεμᾶτος ἀπὸ κάθε ἀρετὴ καὶ πιστὸς ἐραστὴς κάθε κατορθώματος.

Ἦ φωστήρα τῆς γῆς φωτεινότατε.

Ἦ ἀστέρι τῶν ἡσυχαστῶν λαμπρότατο.

Ἦ δόξα τῶν μοναχῶν πολυπόθητη.

Εὐγε, ἐπίγειε ἄγγελε, ποῦ ἔχεις γιὰ φτερά σου τὶς ὁμορφιὲς τῆς ἀπάθειας.

Εὐγε, παράδεισε τῶν ἀρετῶν, φυτευμένε μὲ κάθε ὠραῖο κατόρθωμα.

Εὐγε, οὐρανὲ κατάσπαρτε μὲ ἀστέρια, μὲ ποικίλες ὁμορφιὲς... ποῦ ἔγινες τέτοιος μὲ τὸ ὕψος τοῦ καθαροῦ βίου...

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΑΥΤΟΥ ΜΗΤΕΡΑ

α. Ἦνεγκεν ὁ καιρός, ὃ τέκνα καὶ ἀδελφοί, ἀγγελίαν ὑμῖν ἀναγγεῖλαι ἀπροσδόκητον, ἣτις ἐστὶν ὁ θάνατος τῆς ἀοιδίμου ἀδελφῆς τοῦ κοινοῦ Πατρὸς ἡμῶν· αὕτη γὰρ τῇ ὠρισμένη βουλῇ τοῦ ζωοπλάστου Θεοῦ λειτουργήσασα τῷ παρόντι βίῳ, μετακεχώρηκεν
 5 εἰς τὰ ὑπερκόσμια, οὐ λύπην ἡμῖν καταλιποῦσα ἀλόγιστον, ὡς ἄν τις οἰηθείη, ἀλλὰ χαρὰν ἐμποιήσασα διὰ τῆς εὐελπίστου αὐτῆς μεταβάσεως. Θέλετε γὰρ διηγῆσωμαι ὑμῖν, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐνταῦθα (ἐπειδὴ καιρός οὐ τοῦ σιγαῖν, ἀλλὰ τοῦ λαλεῖν, κατὰ τὴν κελεύουσαν ἐντολήν, «μὴ ἐπαινέσης ἄνδρα ἕως τῆς ἐξόδου αὐτοῦ»), ὅσα
 10 ἐποίησεν ἡ μακαρία ἐκείνη, ἔτι ἐν σαρκὶ οὕσα, καλὰ τε καὶ ὅσια, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπάξια; Θέτε δὴ οὖν τὰς ἀκοὰς ὑμῶν, τέκνα μου, καὶ γὰρ ὑφηγήσομαι ὑμῖν, ἔξω τοῦ ψεύδους παντελῶς φερόμενος, καὶ γενήσεται ὑμῖν ἡ περὶ ταύτης ἀπαγγελία ἀντικατηγήσεως, οὐκ ἀνόνητος, ὡς οἶμαι, ἀλλὰ καὶ μάλα ὠφέλιμος.

15 β. Ἐκ γονέων μὲν ἤρχθαι αὐτῆς τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ καὶ τὸν βίον, οὐκ ἔχω λέγειν· ἐπεὶ μηδὲ τὰ πρὸ ἐμοῦ, ἀλλὰ τὰ μετ' ἐμὲ προῆγμαι συγγράφειν, καὶ ἐξότε πείραν εἰληφυῖα ἦν τῆς διαγνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ μὴ οὕτως ἔχοντος. Ἴνα οὖν τὰ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας μεθελικιώσεως παρῶμεν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς συμβιώσεως ἀρ-
 20 ξώμεθα τῆς διηγήσεως, καὶ εἰ μὴ οἰκείως ἡμῖν ἔχει ὁ κοσμικὸς βίος τῆς καλλιμήτορος, ὅμως ἐκ τῆς ἀρχῆς τὸ τέλος κατίδωμεν, ἀναγκαίως τοῦτον προσθήσομαι. Ἐκείνης τοίνυν πρῶτον κατόρθωμα, τὸ τὸν Θεὸν σεβασθῆναι καὶ ἀγαπήσαι ἐξ ὀλοκλήρου, ὥστε, εἰ συνήφθη ἀνδρὶ, ἀλλ' ὄλην ἑαυτὴν ἐδιάζετο τῆς κρείττονος μοίρας γενέ-

Ἐννοεῖ τὸν Πλάτωνα, ἀδελφὸ τῆς μητέρας του Θεοκτίστης καὶ πνευματικὸ πατέρα του ὡς ἡγούμενο τῆς μονῆς. Βλ. Λόγος 11, Ἐπιτάφιος στὸν Πλάτωνα, σελ. 178-234.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ

1. Ἦρθε ὁ καιρός, παιδιά καὶ ἀδελφοί μου, νὰ σᾶς κάνω μιὰ ἀπροσδόκητη ἀγγελία, πὺ εἶναι ὁ θάνατος τῆς ἀείμνηστης ἀδελφῆς τοῦ κοινοῦ Πατέρα μας¹. Γιατὶ αὐτή, ἀφοῦ μὲ τὴν ὀρισμένη βούληση τοῦ δημιουργοῦ τῆς ζωῆς Θεοῦ ὑπηρετήσε στὴν παροῦσα ζωὴ, ἀποδήμησε στὰ ὑπερκόσμια, χωρὶς νὰ μᾶς ἀφήσει λύπη ἀνυπολόγιστη, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ ὑποθέσει κάποιος, ἀλλὰ, ἀντίθετα, μᾶς ἔδωσε χαρὰ μὲ τὴν ἐλπιδοφόρα τῆς μετάβαση. Θέλετε λοιπὸν νὰ σᾶς διηγηθῶ, ὅπως καὶ στοὺς ἔδῳ (ἐπειδὴ δὲν εἶναι καιρὸς νὰ σιωποῦμε, ἀλλὰ νὰ μιᾶμε, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ πὺ μᾶς παραγγέλλει: «Νὰ μὴ ἐπαινέσεις ἄνθρωπο μέχρι τὸ θάνατό του»)², ὅσα καλὰ καὶ ἅγια ἔκανε ἐκείνη ἢ μακαρία, καὶ ἐπάξια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν; Στῆστε λοιπὸν, παιδιά μου, τὰ αὐτιά σας, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς διηγηθῶ, χωρὶς νὰ ἀναφερθῶ σὲ ψέματα, καὶ αὐτὰ πὺ θὰ σᾶς πῶ γι' αὐτὴν θὰ γίνουν ἓνα εἶδος κατηγορίας, πὺ, ὅπως νομίζω, δὲν θὰ εἶναι ἀνώφελη, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ ὠφέλιμη.

2. Ἄν ἡ ἀρετὴ τῆς ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῆς, ὅπως καὶ ἡ ζωὴ τῆς, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ πῶ, γιατί δὲν προτίθεμαι νὰ γράψω ὅσα ἔκανε πρὶν ἀπὸ μένα, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ μένα, καὶ ἀπὸ τότε πὺ ἔμαθε νὰ κάνει διάκριση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Παραλείποντας λοιπὸν τὰ τῆς πρώτης καὶ δεύτερης ἐνηλικίωσής τῆς, θὰ ἀρχίσουμε τὴ διήγηση ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺ ζήσαμε μαζὶ, καὶ παρ' ὅλο πὺ δὲν μοῦ εἶναι πολὺ οἰκτεῖος ὁ κοσμικὸς βίος τῆς καλῆς μητέρας, ὅμως, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θὰ δοῦμε τὸ τέλος, γι' αὐτὸ ἀναγκαστικὰ θὰ ἀναφερθῶ πρῶτα στὸν κοσμικὸ βίος τῆς. Πρῶτη λοιπὸν ἀρετὴ τῆς ἦταν ὁ ὀλοκληρωτικὸς σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τῆς πρὸς τὸν Θεό, ὥστε, ἂν καὶ παντρεύθηκε, κατέβαλλε κάθε προσπάθειά τῆς νὰ φθάσει στὴν ἀνώτερη μοῖρα. Γι' αὐτὸ

2. Ἐκκλ. 11, 28.

σθαι· διὰ τοῦτο γεννήσασα ἡμᾶς πρώτως, οὐκ εἶπε τὸ ταῖς ἄλλαις
 γυναιξίν, οἷα ἐκεῖναι ἐπὶ τοῖς νεογόνοις εἰώθασι κατὰ δαμονικὴν
 κίνησιν κεχρηῆσθαι κληδονισμοῖς καὶ περιάμμασιν καὶ ἄλλαις τισὶν
 ἐπωδαῖς εἷς τε τοὺς δίφρους καὶ τοὺς κοιτωνίσκους, περιτραχήλιά
 5 τε βάλλουσαι καὶ περιάπτα, ἀλλ' ἤρκειτο μόνον τῇ σφραγιῶδι τοῦ
 ζωοποιοῦ σταυροῦ τετειχίσθαι ἡμᾶς, ἀντὶ ὄπλου τινὸς καὶ θυρεοῦ
 ἀμαχωτάτου τοῦτο προβαλλομένη· διὰ τοῦτο πασῶν τῶν ἄλλων γυ-
 ναικῶν προσκυνουσῶν καὶ ἀπανισταμένων ἐξ αὐτῆς ὄψεως τῇ αὐ-
 τουργῶ καὶ μυσταγωγῶ καὶ διδασκάλῳ τῶν τοιούτων, μόνῃ οὐκ ἤ-
 10 νείχετο ἢ ἡμετέρα μήτηρ, οὔτε κεφαλὴν κλῖναι πᾶποτε, οὔτε προσ-
 δραμεῖν, οὔδ' αὖ μετασχεῖν τῆς γοητείας, καίπερ ὑπὸ τῶν τελουμέ-
 νων ἀπειλουμένη πολλάκις ἀλλ' ὄντως, «ψυχαὶ δικαίων ἐν χειρὶ
 Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν βάσανος. Καὶ ὁ πεπορθῶς ἐπὶ Κύ-
 ριον, ὡς ὄρος Σιών», ὡς τὰ λόγια φησιν.

15 γ'. Δεύτερον, τοῦ θείου πόθου αὐξοντος αὐτῆς ἐν τῇ καρδίᾳ,
 ἐπειδὴ ἦν ἀγράμματος ἐξ ὀρφανίας ἀγομένη, γραμματίζει ἑαυτὴν ἢ
 σοφὴ καὶ συνετίζει, καὶ τὸ Ψαλτήριον ἀποστηθίζει κάλλιστά τε καὶ
 συντομώτατα. Καὶ τοῦτο πῶς; Οὐκ ἐν ἡμέρᾳ σχολάζουσα τῇ μελέτῃ,
 ὡς ἂν μὴ τὸν ἄνδρα παραλυπήσῃ ἢ τὸν οἶκον ὑπελαττώσῃ, ἀλλὰ
 20 πρὸ ὕπνου τε καὶ μεθ' ὕπνον, φωταγωγούσης κανδήλης κάμνουσα
 τόκῳ, τοῦ ἐκ τῶν χειρῶν ἔργου οὐκ ἡμέλει· ἀλλὰ πῆ μὲν τούτῳ προσ-
 έχουσα, πῆ δὲ τὸ ἕτερον εἶδος μεταχειριζομένη, καὶ τὸν οἶκον ἱϋῖξει,
 καὶ τῶν μαθημάτων ἐπελαμβάνετο· ἔκτοτε τοίνυν οὐκ ἐπαύσατο
 ὀμιλοῦσα τῷ θεῷ Δαυὶδ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ ταῖς θεῖαις ἀνα-
 25 γνώσεσι προσέχουσα. Ἐκεῖθεν τε καιομένη τὴν καρδίαν καὶ πρὸς
 τὸ μέλλον ἀγαθὸν ἀναλάμπουσα, τί ποιεῖ καὶ τί ἐργάζεται ἢ θαυμα-
 σία; Ἀποκοσμήσασα ἑαυτὴν τῶν ματαίων, καὶ ὡς χηρευτικόν τι
 σχῆμα ἀναλαβοῦσα, οὔτως εἷς ὑπόδειγμα καλὸν προὔκειτο ταῖς
 γνωρίμοις, μήτε ὀμνύουσα τὸ καθόλου, μηδ' αὖ ψευδομένη, μήτε τὰ
 30 πολλὰ κρεοφαγοῦσα, ἐν τῷ μάλιστα τεσσαρακοστίξιν· ἀλλὰ καὶ εἶ-
 ποτε εἷς εὐωχίαν προὔκαλεῖτο γαμικὴν, λανθανόντως ὑπεξῆγεν

ὅταν μὲ γέννησε πρῶτον, δὲν ἔκανε αὐτὸ πού ἔκαναν οἱ ἄλλες γυναῖκες, νὰ χρησιμοποιοῦσιν δηλαδή, ὅπως συνήθιζαν ἐκεῖνες νὰ χρησιμοποιοῦν, μὲ δαιμονικὴ παρακίνηση, μαντεῖες καὶ φυλαχτὰ καὶ κάποιες ἄλλες μαγγανεῖες στὰ καροτσάκια καὶ τὰ ὑπνοδωμάτια, καὶ νὰ κρεμοῦν γύρω ἀπὸ τὸ λαιμὸ τους κοσμήματα καὶ φυλακτὰ (χαίμαλιὰ), ἀλλὰ θεωροῦσε ἐπαρκὲς νὰ μᾶς περιτειχίξει μόνο μὲ τὴ σφραγίδα τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, προβάλλοντας αὐτὸν ἀντὶ γιὰ κάποιον ὄπλο καὶ ἀσπίδα πού εἶναι ἀνίκανα γιὰ τὴ φυλαξή μας. Γι' αὐτό, ἐνῶ ὅλες οἱ ἄλλες γυναῖκες προσκνυοῦσαν καὶ πῆγαιναν, μόλις ἐμφανιζόταν τὸ παιδί, στὴν αὐτοδίδακτη μυσταγωγὸ καὶ δασκάλαν ὄλων αὐτῶν, μόνο ἡ δική μας μητέρα δὲν ἀνεχόταν οὔτε τὸ κεφάλι της νὰ γείρει ποτέ, οὔτε νὰ προσφύγει σ' αὐτήν, οὔτε νὰ πάρει μέρος σὲ γοητεῖες, ἂν καὶ πολλές φορὲς τὴν ἀπειλοῦσαν ἐκεῖνοι πού τὰ τελοῦσαν. Ἀλλὰ πραγματικά, «Οἱ ψυχὲς τῶν δικαίων βρίσκονται στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τίς βλάψει βασκανία»³ καὶ, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, «ὅποιος ἔχει πίστη στὸν Θεό, εἶναι σὰν τὸ ὄρος Σιών»⁴.

3. Δεύτερη ἀρετὴ της, καθὼς ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ μεγάλωσε μέσα στὴν καρδιά της, ἐπειδὴ ἦταν ἀγράμματη λόγῳ τῆς ὀρφάνιας της, μαθαίνει μόνη της ἢ σοφὴ γράμματα καὶ συνετίζεται, καὶ ἀποστηθίζει τὸ Ψαλτῆρι πάρα πολὺ καλὰ καὶ πολὺ σύντομα. Καὶ αὐτὸ μὲ ποιὸν τρόπο; Χωρὶς νὰ ἀσχολεῖται τὴν ἡμέρα μὲ τὴ μελέτη, γιὰ νὰ μὴ στενοχωρήσει τὸν ἄνδρα της, ἢ νὰ μὴ λείψει τίποτε ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀλλὰ πρὶν καὶ μετὰ τὸν ὕπνο, κοπιᾶζοντας ἔντονα μὲ τὸ φῶς τῆς καντήλας, χωρὶς ν' ἀφήνει ἀπὸ τὰ χέρια της τὴ δουλειά. Ἀλλὰ ἄλλοτε δίνοντας προσοχὴ σ' αὐτό, καὶ ἄλλοτε καταγινόμενη μὲ ἄλλο ἔργο, καὶ τὸ σπίτι ἐνίσχυε, καὶ τὰ μαθήματά της πραγματοποιοῦσε. Ἀπὸ τότε λοιπὸν δὲν ἔπαυσε νὰ συνομιλεῖ μὲ τὸν θεῖο Δαβίδ, μέρα μὲ τὴ μέρα, καὶ νὰ ἐπιδίδεται στὰ ἱερὰ ἀναγνώσματα. Ἀνάβοντας λοιπὸν ἀπὸ ἐκεῖ μεγάλη φλόγα στὴν καρδιά της καὶ ἀποβλέποντας πρὸς τὸ μελλοντικὸ ἀγαθόν, τί κάνει ἢ θαυμάσια; Ἀφοῦ ἀπάλλαξε τὸν ἑαυτὸ της ἀπὸ τὰ μάταια κοσμήματα καὶ φορώντας κάτι πού ἔμοιαζε σὰν ἐκεῖνα πού φοροῦν οἱ χῆρες, κατέστησε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ τὸν ἑαυτὸ της ὑπόδειγμα καλὸ στίς γνωστὲς, χωρὶς νὰ ὀρκίζεται ποτέ, οὔτε νὰ ψεύδεται, οὔτε καὶ νὰ τρώει πολλὰ κρέατα, ἰδιαίτερα μάλιστα κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τεσσαρακοστῆς. Ἀλλὰ καὶ ἂν καμμιά φορὰ ἦταν καλεσμένη σὲ γαμήλιο

4. Ψαλμ. 124, 1.

ἑαυτήν, μηδὲ μὲν ἀπτομένη κρεῶν, μηδὲ τὸ ὄμμα αἴρουσα εἰς τὰ
 θυμελικὰ παίγνια· καὶ γὰρ ἦν σώφρων εἰ καὶ τις ἄλλη, ἓνα ἄνδρα
 γνωρίσασα, καὶ τὴν ψυχὴν μετὰ τὴν ἀποταγὴν τοσοῦτον εἰς ἄ-
 κρον ἀγνεύσασα, ὡς καὶ μέχρι λογισμοῦ τυραννήσεως ἀκριβεύε-
 5 σθαι.

δ'. Τίς οὖν ἐκείνην ἔλαθεν μεσονυκτίου καιρός; Ἐπειδὴ ἔργον
 τὸ λόγιον ἐπλήρου «Μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαι
 σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου». Τίς δὲ ὄρθρου ἐξέγερσις;
 τίς δὲ ἑτέρας διωρισμένης εὐχαριστίας ὥρα παρελείπετο; Οὐδαμῶς
 10 ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουρίας ἀντεχομένη λίαν, καὶ ὡς οὐκ ἂν τις τῶν φι-
 λοπόνων, πλουσιωτέραν τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις εἰσεποιεῖτο ἐπί-
 δοσιν, ῥυθμίζουσα τῷ καθ' ἑαυτὴν ὑποδείγματι, καὶ τὸν ὁμόζυγον
 καὶ παῖδας καὶ θεραπαινίδας τὸν μὲν, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ εἰς ὑπό-
 μνησιν φέρουσα τοῦ θανατικοῦ χωρισμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο συμβου-
 15 λεύουσα καὶ παρακαλοῦσα τὴν ἀπ' ἀλλήλων στέρησιν καὶ μέντοι
 πείθει· καὶ πείσασα ἐπὶ μιᾶς εὐνῆς ὅλοις πέντε ἔτεσιν ἢ καὶ πρὸς,
 οὐκ ἔγνωσαν ἑαυτοῦς, τὸ παρδοξότατόν τε καὶ δυσεύρητον· πῶς
 γὰρ ἂν καὶ οὐχ ὁμιλήσειεν τὸ πῦρ τῇ παρακειμένη καλάμῃ, εἰ μὴ
 ὑπερφυῶς ἐστὶ τὸ γινόμενον; Καὶ εἰ ὁ Βοός τὴν Ροῦθ ἔἴσας ἀνέπα-
 20 φον συγκαθευδήσασαν ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐπαινεῖται, πῶς οὐκ ἀμφοτέρω
 εἰκότως σωφροσύνης ἀπενέγκωνται κλέος; Ἄλλ' ἔστω μὲν τοῦτο
 τοῖς δυοῖν ἐγκώμιον· παραπολαύσει γὰρ ἐνταῦθα οὐκ ἀκαίρως καὶ
 ὁ γεννήσας τοῦ τῆς τεκούσης ἐπαίνου.

Τὰ δὲ τέκνα ἢ πανάρετος παιδεύει ἐν νουθεσίαις καὶ παραινέ-
 25 σεσιν, πῇ μὲν ῥάβδῳ λογικῇ πλήσσουσα, πῇ δὲ ἐμμελείᾳ ἄγουσα καὶ
 προσάγουσα καὶ αὔξουσα εἰς τὰ τελεώτερα. Ἐξ οὗ τί γίνεται; Κα-
 ταρτίζει τὸ θυγάτριον καὶ ὁ τρόπος θαυμαστός· οὔτε εἰς ὄψιν ἀρρέ-
 νων φέρουσα, οὔτε τὰ γυναικικὰ ἐμπλόκια καὶ περιδέξια καὶ περι-
 πόρφυρα ὑποδεικνύουσα· πρὸς δὲ θεοσέβειαν ἀνάγουσα, καὶ τὰ ἱε-
 30 ρὰ γράμματα ἐκπαιδεύουσα, καὶ τοὺς πτωχοὺς ὑποδέχεσθαι ἐκδι-
 δάσκουσα, καὶ τῶν λωβῶν τὰ ἔλκη ἐκμάσσεσθαι αὐτοχείρως ὑπα-

γεῦμα, εὔρισκε τρόπο νὰ ἀποφεύγει χωρὶς νὰ τρώει καθόλου κρέατα, οὔτε νὰ στρέφει τὰ μάτια της πρὸς τὰ θεατρικὰ παιχνίδια. Ἦταν πραγματικὰ συνετὴ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη, ἔχοντας γνωρίσει ἓνα μόνο ἄνδρα, καὶ διατηρώντας τὴν ψυχὴ της τόσο πολὺ ἀγνή μετὰ τὴν ἀπάρνηση, ὥστε νὰ φθάνει μὲ ἀκρίβεια μέχρι καὶ τὴν τυραννίαν τοῦ λογισμοῦ.

4. Ποιὸς καιρὸς λοιπὸν τοῦ μεσονυκτίου τῆς διέφυγε, ἔχοντας κάνει ἔργο της τὸν θεῖο λόγο, «Σηκωνόμενα τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ σὲ δοξολογήσω γιὰ τὰ δίκαια παραγγέλματά σου»⁵; Ποιὸ πρωινὸ ξύπνημα, ποιά ἄλλη καθορισμένη ὥρα εὐχαριστίας παραλειπόταν; Καθόλου. Ἄλλὰ καὶ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ σπιτοῦ τὴν φρόντιζε πάρα πολὺ, καὶ περισσότερο ἀπὸ κάθε φιλόπονον ἐπιδιδόταν στὰ καλὰ ἔργα, προσαρμόζοντας στὸ δικό της ὑπόδειγμα καὶ τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ παιδιά της καὶ τὶς ὑπηρέτριες, θυμίζοντας στὸν ἄνδρα της μαζί μὲ τὰ ἄλλα καὶ τὸν χωρισμὸ διὰ τοῦ θανάτου, καὶ ἔξαιτίας αὐτοῦ συμβουλευοντας καὶ παρακαλώντας τον νὰ στεροῦνται ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, καὶ ἀσφαλῶς τὸν ἔπεισε. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἔπεισε, γιὰ πέντε ἢ καὶ περισσότερα χρόνια δὲν ἦρθαν σὲ σαρκικὴ ἐπαφή, τὸ τόσο παράδοξο καὶ σπάνιο αὐτὸ πρᾶγμα· γιὰτὶ πῶς μπορούσε νὰ μὴ ἔνωθεῖ ἢ φωτιά μὲ τὴν καλαμιᾶ πού βρισκόταν δίπλα της, ἂν αὐτὸ πού ἔγινε δὲν ἦταν ὑπερφυσικό; Καὶ ἂν ἐπαινεῖται ὁ Βοῶζ ἐπειδὴ ἄφησε ἀνέπαφη τὴν Ροῦθ πού κοιμήθηκε μιὰ νύχτα μαζί της⁶, πῶς δὲν εἶναι φυσικὸ νὰ δεχθοῦν τὴ δόξα τῆς σωφροσύνης καὶ οἱ δύο αὐτοί; Ἄλλὰ ἅς εἶναι αὐτὸ ἐγκώμιο καὶ γιὰ τοὺς δύο. Γιατὶ θὰ ἀπολαύσει καὶ αὐτὸς πού μᾶς γέννησε τὸν ἔπαινο τῆς μητέρας μας στὸν κατάλληλο καιρὸ.

Ἄλλὰ καὶ τὰ παιδιά της τὰ ἐκπαίδευε ἢ πανάρετη γυναίκα μὲ νοθεσίες καὶ παραινέσεις, ἄλλοτε χτυπώντας τα μὲ τὴ λογικὴ ράβδο, καὶ ἄλλοτε μὲ χάρη ὀδηγώντας καὶ προσφέροντας καὶ αὐξάνοντάς τα πρὸς τὰ τελειώτερα. Καὶ ποιὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ αὐτό; Διαπλάθει τὴ θυγατέρα κατὰ τρόπο θαυμάσιο, ὥστε οὔτε τὴν ἐμφάνιση τῶν ἀρρένων νὰ ἔχει, οὔτε καὶ νὰ ἐπιδεικνύει τὶς γυναικεῖες πλεξοῦδες καὶ τὰ βραχιόλια καὶ τὰ πορφυρὰ τελειώματα στὰ φορέματά της. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καθοδηγώντας τὴν στὴ θεοσέβεια, ἐκπαιδεύοντάς τὴν στὰ ἱερὰ γράμματα, μαθαίνοντάς τὴν νὰ δέχεται μὲ φιλοφροσύνη τοὺς φτωχοὺς, καὶ παροτρύνοντάς τὴν νὰ μάθει νὰ καθαρίζει τὶς πληγὲς τῶν λεπρῶν μὲ τὰ ἴδια

6. Ροῦθ 3, 8 ἔ.

ναγκάζουσα· καὶ τέλος, εἰς Θεὸν καὶ τὰ ἐπουράνια κάλλη ἀπὸ τῶν ἐνθένδε χαμαιζήλων τὸν νοῦν τοῦ κορασίου μετάγουσα, Θεῶ ἀνατίθησιν. Ἀλλὰ πολλά με λέγειν ἢ ὑπόθεσις τῆς καλλίστης αὐτῆς παιδοτροφίας ὑπομνήματα παρεχομένη, διὰ τὸν κόρον ἐνταῦθα
5 στήτω, ὃ δέ με καταλιπεῖν οὐ καλόν, τοῦτο προσθεῖην· ὅτι ἐκάστοτε μετὰ τὸ καθευδῆσαι τοὺς παῖδας, οὐ πάντως ἦν αὐτὴν κοιτασθῆναι, πρὶν ἂν ἀπιούσαν σημειοῦσθαι τὰ σφῶν μέλη τῇ τοῦ σταυροῦ σφραγιῶδι· εἶτα πάλιν μετὰ τὴν ἔγερσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νύσσουσαν καὶ ἀφυπνοῦσαν ἡμᾶς καὶ πρὸς προσευχὴν προτρεπομένην, ἵνα μὴ
10 μόνον ἐκείνη, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα Θεῶ λατρεύειν παιδεύωνται.

εἰ. Ἐπεὶ δὲ περὶ δούλων καὶ δουλιδων, πολὺς ὁ λόγος, βουλομένω μοι φράζειν, ὅσα ἐκείνη ὠμήρετο, διέτρεφεν, ἐπότιζεν, ἐνεδίδουσκεν, ὡς οὐδεὶς πολὺ τῶν ἄλλων, καὶ εἰ λίαν φιλανθρώπων· οὐχ ὡς ἔτυχεν ἄρτω καὶ οἴνω καὶ λάρδῳ δεξιουμένη, τὸ ἐφημερήσιον σιτηρέσιον,
15 ἀλλὰ πολλαχῶς καὶ ἐν ἐορταστικαῖς ἡμέραις, καὶ προσφάτω κρέει διατρέφουσα, ὄψοις τε καὶ ὀρνέοις καὶ καρυκεντικαῖς προπόμασιν, οὐ φέρουσα τὴν τῶν τοιούτων μετάληψιν ἐφ' ἑαυτῆς μόνης ἰσταμένην. Ἐπεὶ οὐκ ἐπαινετὰ ταῦτα καὶ ξενίζοντα καὶ τῆς ἀγίας ψυχῆς ἐκείνης προτερήματα· Συμφήσετε οἶδ' ὅτι οἱ ἐνωτιζόμενοι. Ἀλλ'
20 ἔμοιγε εὖ ἂν ἔχοι πρὸς τούτοις εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἠπειλεί καὶ ἠσφαλίζετο, καὶ μάλιστα τοῖς ἐγγύθεν (οὐκ οἶδ' ὅ τι, ἐν μέρει ψόγου ἢ ἐπαίνου θήσομαι), τὸ καὶ ἐρράπιζε καὶ ἐφύβριζε, καὶ προσέτυπτε διὰ τὸ ὑπὲρ σωφροσύνης καὶ ἀκλοπίας καὶ ἄλλης ἀρετῆς ταῦτα γίνεσθαι, καὶ τῷ θυμῷ ἐπλήσσετο ἢ σπουδαιόψυχος, ἐπεὶ καὶ φύσεως ἦν
25 ὀξύτερας, ζήλω Θεοῦ τὰ πολλὰ τιτρωσκομένης Ἐκείνης δέ ἐστιν τὸ μετὰ τὸ τετυφέναι εἰσερχομένης εἰς τὸν κοιτωνίσκον, καὶ ἑαυτῆς ἀντιτυπούσης τὰς παρεϊάς, εἰς πονοίης, ἑαυτῇ ἐπιλεγούσης, καὶ τούτου ἀνακοπτομένης πρὸς μετᾶμελον, καὶ τὴν τυφθεῖσαν προσκαλουμένης καὶ γονυπετούσης καὶ ἐξαιτουμένης συγχώρησιν. Καὶ ὡ
30 τῆς εὐαγοῦς ἐπανακλήσεως! καὶ γὰρ τὸ πρότερον δοίη τις κατηγορούμενον, ἀλλὰ γε τὸ δεύτερον παραδόξως γινόμενον, ὃ αὐτὸς ἐπαινέσειεν· ὅθεν καὶ κεράσασα τῷ φόβῳ τὸν ἔλεον, καὶ στέργεσθαι παρ' αὐτῶν ἐγνωρίζετο, καὶ φρουρεῖν αὐτὰς πρὸς σωφρονισμὸν

της τὰ χέρια, ὄδηγοῦσε τελικὰ τὸν νοῦ τῆς θυγατέρας της ἀπὸ τὰ ἐδῶ χαμερπῆ, στὸν Θεὸ καὶ στὶς οὐράνιες ὠραιότητες, ἀφιερώνοντάς την στὸν Θεό. Ἄλλὰ, ἂν καὶ ἡ ἀφορμὴ αὐτῆς τῆς ἀριστῆς ἀνατροφῆς παιδιῶν μοῦ δίνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ πῶ πάρα πολλά, ἅς σταματήσω ἐδῶ γιὰ νὰ μὴ σᾶς κουράσω. Θὰ προσθέσω ὅμως αὐτὸ ποῦ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ παραλείψω, ὅτι δηλαδή καθέ φορά ποῦ τὰ παιδιά κοιμόντουσαν, δὲν πῆγαινε νὰ ξαπλώσει αὐτή, ἂν φεύγοντας δὲν σταύρωνε τὰ μέλη τους μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Καὶ ἐπίσης, ὅταν σηκωνόμασταν, ἀφοῦ μᾶς τσιμποῦσε καὶ μᾶς ξυπνοῦσε, μᾶς προέτρεπε νὰ προσευχηθοῦμε, ὥστε ὄχι μόνο ἐκείνη, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδιά της νὰ ἀσκοῦνται στὸ νὰ λατρεύουν τὸν Θεό.

5. Ἄν θελήσω ἐπίσης νὰ ἀναφέρω γιὰ τοὺς δούλους καὶ τὶς δοῦλες, θὰ χρειασθεῖ μακρὺς λόγος γιὰ νὰ περιγράψω τὸ πόσο ἐκείνη τοὺς καθοδηγοῦσε, τοὺς ἔτρεφε, τοὺς πότιζε, τοὺς ἔντυνε, ὅσο κανένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀκόμα καὶ τοὺς φιλόανθρωπους. Γιατί δὲν τοὺς ἔδινε στὴν τύχη ψωμί καὶ κρασί καὶ λαρδί, τὸ καθημερινὸ δηλαδή σιτηρέσιο, ἀλλὰ τοὺς διέτρεφε μὲ πολλοὺς τρόπους καὶ κατὰ τὶς γιορταστικὲς μέρες, μὲ νωπὸ κρέας, μὲ τροφίμα, μὲ πουλερικά καὶ μὲ ὀρεκτικὰ ποτὰ, γιὰτί δὲν ἄντεχε ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ γεύεται μόνο ἐκείνη. Δὲν εἶναι ἄραγε αὐτὰ ἐπαινετὰ καὶ ἐκπληκτικὰ καὶ προτερήματα τῆς ἁγίας ψυχῆς της; Ξέρω ὅτι θὰ συμφωνήσετε ὅσοι μὲ ἀκοῦτε. Ἄλλὰ σὲ μένα φαίνεται καλὸ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ νὰ πῶ καὶ ὅτι τοὺς φοβέριζε, τοὺς φυλάκιζε, καὶ μάλιστα τοὺς πιὸ κοντινοὺς (δὲν ξέρω ἂν πρέπει νὰ τὸ χρεῶσω στὶς κατηγορίες ἢ στοὺς ἐπαίνους), καὶ ὅτι τοὺς ράπιζε καὶ τοὺς ἐξευτέλιζε καὶ τοὺς χτυποῦσε, κάνοντάς τα αὐτὰ γιὰ νὰ τοὺς σωφρονίσει νὰ μὴ κλέβουν καὶ γιὰ ἄλλες ἀρετές, καὶ γέμιζε θυμὸ αὐτῆ ἢ σπουδαία ψυχῆ, ἐπειδὴ εἶχε χαρακτήρα ὀξύ καὶ πληγωνόταν πολὺ ἀπὸ τὸν ζῆλο της γιὰ τὸν Θεό. Ἄλλὰ καὶ ἐκείνη ἡ ἴδια, μετὰ ἀπὸ τὴν ἔπαρση, μπαίνοντας στὸν κοιτωνίσκο της, χτυποῦσε τὶς παρειές της, λέγοντας στὸν ἑαυτὸ της: Μακάρι νὰ πονέσεις, καὶ μὲ αὐτὸ συγκρατιόταν καὶ μετανοοῦσε, καὶ προσκαλώντας ἐκείνην ποῦ χτύπησε, γονάτιζε καὶ τῆς ζητοῦσε συγχώρηση. Τί ἀγνή ἀλήθεια ἀντίδραση! Γιατί, καὶ ἂν ἀκόμα μποροῦσε κανεὶς νὰ τὴν κατηγορήσει γιὰ τὸ πρῶτο, ὅμως γιὰ τὸ δεύτερο, ποῦ γινόταν κατὰ τρόπο παράδοξο, ὁ ἴδιος θὰ τὴν ἐπαινοῦσε. Ἔτσι, ἀναμιγνύοντας τὸν φόβο μὲ τὴν εὐσπλαχνία, ἦταν γνωστὸ ὅτι καὶ ἀγαπιόταν ἀπὸ αὐτές, καὶ φαινόταν ὅτι τὶς φύλαγε γιὰ νὰ τὶς σωφρο-

ὑπεδείκνυτο· καὶ ἑκατέρωθεν τὸ κράτιστον ἐκέκτητο. Ἀγάπησιν δὲ παρὰ τῶν γειτνιαζουσῶν, ἐλεημοσύνην δὲ πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς, τίς ὑπερέβαλεν ἐκείνην; ἔχουσαν τὸ μὲν ἐκ τοῦ συμμετριάζειν, μάλιστα ταῖς ὑποδεεστέραις, τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἄγαν συμπαθοῦσα, κἂν ὅσον τὸ 5 δαψιλὲς τῆς προθέσεως, οὐκ εἶα προφαίνεσθαι ἢ μετριότης τῆς ὑπάρξεως. Πλὴν μάρτυρες τῆς ἀληθείας οἱ πολλοὶ καὶ πολλάκις καὶ ἀποτεταγμένως, ὀρφανοὶ τε καὶ χῆραι, ξένοι τε καὶ αὐτόχθονες, νοσεροὶ τε καὶ γέροντες, καὶ οἱ τῆς ἱεραῆς νόσου λαχόντες, παρὰ τῆς πτωχοτρόφου δεξιᾶς θεραπευόμενοι. Καὶ γοῦν καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ 10 ἐξαίρετον, τὸ σύνδειπνον καὶ ὁμοτράπεζον τὸν Χριστὸν ἔχειν ἠνίκα μάλιστα παρῆν καιρὸς τοῦ ἐορτάζειν. Ταῦτα οὐ μικρά μοι καταφαίνεται τοῖς προληφθεῖσι τῷ γάμῳ πρὸς σωτηρίας ἐφόδιον, εἰ καὶ ἔτι λέγειν οὐκ ἔχομεν μείζονα περὶ τῆς εὐφημουμένης.

ζ'. Τοιγαροῦν ἐπειδὴ ἦνεγκεν ὁ καιρὸς τὴν τοῦ μοναδικοῦ σχή-
15 ματος ἀνάκλησιν, τίς πρὸ ἐκείνης, ἢ ὑπεδέξατο τοὺς Χριστοῦ θερα-
πευτάς, ἢ ἐξενοδόγησεν ἢ ἐθεράπευσεν, μάλιστα καὶ ἐκ τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ συνελκομένη; Ὅθεν, ἵνα τὰ πολλὰ συντέμω, εἰς πόθον ἐλ-
θοῦσα τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς, πείθει τὸν ἄνδρα, συμπεῖθει τοὺς παῖ-
δας πολλαῖς ἐπιμελείαις καὶ νουθεσίαις καὶ ὑποσχέσεσιν, ἔπειτα
20 τοὺς ἐξ ἀνδρὸς ἀδελφούς, καὶ τὰ πάντα εὖ διαθεμένη, ἐξέρχεται τῆς οἰκίας, δῆμον ὅλον τῷ Θεῷ παραστήσασα· τέτταρα μὲν τὰ τέκνα, τρεῖς τοὺς ἐξ ἀνδρὸς ἀδελφούς, καὶ μεθ' ἑαυτῆς τὴν κεφαλὴν. Ὡ τῆς θαυμασίας καινοτομίας! ὦ τῆς παραδόξου μεταστάσεως! Τοῦ-
το ἐξένισε μὲν κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν βασιλίδα, ἐξέπληξε δὲ τὰς συγ-
25 γενίδας, ἐθάμβησε δὲ τὰς γνωρίμους, κατένυξε δὲ οὐ μόνον τοὺς ὄρῳντας, ἀλλὰ καὶ ἀκούοντας, ὅτι συζυγία ἔτι μεσηλικιοῦσα, αὐ-
ταρκουμένη τε κατὰ τὸν θίον, ἀξιώματι βασιλικῷ καὶ ταμιευτικῷ τιμωμένη, τοὺς παῖδας ἡλικιώτας ἔχουσα, οὐχ εἴληθη μὲν τῷ τού-
των φίλτρῳ, οὐ τῷ καταλιπεῖν διάδοχον τοῦ γένους, οὐδὲ τῷ αἵματι
30 τῆς ἀγχιστείας, οὔτε τῇ τῆς οἰκίας ἀποστερήσει, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ τῆς θεραπείας ἀλλοτριώσει, ἀλλ' ἔρριψε μὲν τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς, κατεπάτησε δὲ τὰ τοῦ θίου τερπνά, διέκοπέ τε τῇ τοῦ πνεύματος μαχαίρᾳ ἑαυτὴν ἐκ τῶν σαρκικῶν σχέσεων, καὶ τὰ δόξαντα Θεῷ πέπραχε μεγαλοβούλως Ὡ τῆς ἀβραμιαίας ψυχῆς ὡς ἀληθῶς καὶ

νήσει, κάνοντας και στίς δύο περιπτώσεις τὸ καλύτερο. Καὶ ποιά ἀπὸ τὶς γειτόνισσές της τὴν ξεπέρασε ὡς πρὸς τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐλεημοσύνη σ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν ἀνάγκη; Ἐπειδὴ ἤξερε νὰ ταπεινῶνεται, μάλιστα μεταξὺ τῶν κατωτέρων της, καὶ ἐπειδὴ συμπαθοῦσε πάρα πολύ, ἔστω καὶ ἂν ὄχι τόσο, ὅση ἦταν ἡ πλούσια προῦθεσή της, δὲν ἄφηνε νὰ φαίνεται ἡ μετριοφροσύνη της. Ὅμως μάρτυρες τῆς ἀλήθειας εἶναι οἱ πολλοί, καὶ πολλές φορὲς περιφρονημένοι, ὄρφανοὶ καὶ χῆρες, ξένοι καὶ ἐντόπιοι, ἀσθενεῖς καὶ γέροντες, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔπασχαν ἀπὸ τὴν ἱερῆ νόσο καὶ οἱ ὅποιοι περιθάλπονταν ἀπὸ τὸ πτωχοτρόφο χέρι της. Καὶ βέβαια καὶ αὐτὸ ἦταν τὸ ὑπέροχο γνώρισμά της, ὅτι εἶχε συνδαιτυμόνα καὶ ὁμοτράπεζό της τὸν Χριστό, καὶ μάλιστα ὅταν ἦταν περίοδος γιορτῆς. Αὐτὰ δὲν μοῦ φαίνονται ὅτι εἶναι μικρότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ προηγήθηκαν τοῦ γάμου της ὡς ἐφόδιο τῆς σωτηρίας, ἂν καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε τώρα καὶ ἄλλα μεγαλύτερα γιὰ τὴν ἐγκωμιαζόμενη.

6. Ὅταν λοιπὸν ἔφθασε ὁ καιρὸς νὰ δεχθεῖ τὸ μοναχικὸ σχῆμα, ποιὸς πρὶν ἀπὸ ἐκείνην ἢ ὑποδέχθηκε τοὺς ὑπηρέτες τοῦ Χριστοῦ, ἢ τοὺς φιλοξένησε, ἢ τοὺς ὑπηρέτησε, παροτρυνόμενη μάλιστα καὶ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ της; Ἔτσι, γιὰ νὰ συντομεύσω τὰ πολλά, ὅταν ἔφθασε στὸν πόθο τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς, ἔπεισε τὸν ἄνδρα της, καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ τὰ παιδιὰ τους, μὲ πολλές προσπάθειες καὶ νουθεσίες καὶ ὑποσχέσεις, καὶ ἔπειτα καὶ τοὺς ἀδελφούς τοῦ ἄνδρα της. Καὶ ἀφοῦ τὰ τακτοποίησε ὅλα καλά, ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι της, παρουσιάζοντας ὀλόκληρο πλῆθος στὸν Θεό· τέσσερα παιδιά, τρεῖς ἀδελφούς τοῦ ἄνδρα της, καὶ αὐτὴ ἐπικεφαλῆς. Τί θαυμάσια ἀλήθεια καινοτομία! Τί παράδοξη μετάθεση! Αὐτὸ παραξένεψε τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὴ βασίλισσα, ἐξέπληξε τὶς συγγενεῖς, θάμπωσε τὶς γνωστές, καὶ συγκίνησε ὄχι μόνον ἐκείνους ποὺ τὴν ἔβλεπαν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ ἄκουαν, ὅτι σύζυγος, ποὺ βρισκόταν ἀκόμη στὴ μέση ἡλικία, ἔχοντας αὐτάρκεια στὴ ζωὴ της, τιμημένη μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλικοῦ θησαυροφύλακα, καὶ ἔχοντας τὰ παιδιά της ἡλικιωμένα, δὲν θέλχθηκε ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτά, οὔτε ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψη τοῦ διαδόχου τοῦ γένους, οὔτε ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς συγγένειας, οὔτε ἀπὸ τὴν στέρηση τοῦ σπιτιοῦ της, οὔτε καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι θὰ ἀποχωριζόταν ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες της, ἀλλὰ πέταξε τὶς τιμὲς τῶν βασιλέων, καταπάτησε τὰ εὐχάριστα τῆς ζωῆς, διέκοψε μὲ τὴ μάχαιρα τοῦ πνεύματος τὸν ἑαυτὸ της ἀπὸ τὶς σαρκικὲς σχέσεις, καὶ ἔκανε μὲ γενναία ἀπόφαση αὐτὰ ποὺ ἀρέσουν στὸν Θεό. Τί ἀβραμαία ἀλήθεια ψυχῆ

ἀνδρείοφρονος! Εἰκότως ἄν τις αὐτὴν μετὰ τῆς μακκαβαϊκῆς ἀρίστης μητρὸς συντάξειεν, θύσασαν τῇ ἀσκητικῇ ἀθλήσει τὰς ὠδῖνας καὶ μετὰ Ἄννης τῆς Σαμουηλίτιδος, οὐχ ἓνα τὸν ἐξ ἐπαγγελίας, ἀλλ' ὅλον τὸν καρπὸν αὐτῆς ἀφιερῶσασαν τῷ Κυρίῳ.

5 Χαρίσομαι δὲ ὑμῖν τοῖς ἀκροαταῖς τάχα τι ὀσιώτερον, καὶ τὸν τῆς ἐκθάσεως αὐτῆς τρόπον διηγησάμενος. Ἐπὶ γὰρ τῇ ὠρισμένη τὴν οἰκίαν ἐξαλλάξασα, ὡς οἶον ἄγουσα ἐορτάσιμον ἡμέραν, οὕτω προσκαλεῖται τοὺς τοῦ γένους ἅπαντας· καὶ οἱ μὲ ἤλγουν, αἱ δὲ ἐθρήνον, ξένον τι ὄρωσαι θέαμα τὸν ἐθελοντὶ χωρισμὸν, καὶ ἐν ἑαυ-
10 τοῖς δοκιμάζουσαι τοῦ μυστηρίου τὸ μέγεθος, ἀνύμνου τὸ γινόμενον· καὶ γὰρ ἐώρων ἀμφοτέροι, τὸν μὲν ἐξιόντα τῆς οἰκίας, τὴν δὲ πρὸς μικρὸν ἐπιμένουσαν, εἴτα ἀπιούσαν πρὸς τὸ ἀσκητήριον, καὶ αὐτὴν τὴν οἰκίαν ἀπεμπωληθεῖσαν καὶ διανεμηθεῖσαν τοῖς ἐνδεέ-
15 σιν. Ταῦτά εἰσιν τῆς ἡμετέρας μητρὸς τῆς κοσμικῆς διώσεως τὸ ἐπί-
σημα, καὶ ταῦτα διήλθον, οὐχ ἵνα μόνον ὑμεῖς, ἀλλ' εἰ καὶ τινες τῶν ἐν τῷ κόσμῳ φθάσωσιν ἐπανιέναι, ἔχωσιν ὠφελεῖσθαι τοῖς καλλίστοις διηγήμασιν Θεῶ ἀνθομολογούμενοι.

ζ. Δευῆρο δὴ λοιπόν, τῶν ἐξῆς ἐχώμεθα, πρὸς ἃ μάλιστα καὶ οἰκείως ἡμῖν ἐξει ὁ λόγος, ἠγαπημένοι. Ἀλλοιοῦται τὴν καλὴν ἀλ-
20 λοίωσιν, τὸ ἰσάγγελον σχῆμα μεταμφιασαμένη ἢ περίκοσμος κινεῖ γούν πολλῶν δάκρυα ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ συνεληλυθότων κατὰ τὴν ἡμέραν, ἔστιν ὧν καὶ ἀκλήτως, ἵνα καὶ μόνον θεάσωνται τὸ μυστήριον τελούμενον. Παρῆμεν δὲ καὶ ἡμεῖς σὺν τῷ κοινῷ πατρὶ, τί καὶ φῶ, ἐορτάσοντες ἢ θρηνησοντες; τὴν τε μητέρα ἀποβεβληκότες,
25 οὐκέτι μετὰ τῆς αὐτῆς παρησιίας, οὔτε προσομιλοῦντες, οὔτε προσ-
ιόντες, τὸν τε ἀπ' αὐτῆς χωρισμὸν ἐπινοοῦμενοι καὶ καρδιαλογούμενοι. Καὶ γὰρ μελλόντων ἡμῶν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ καιροῦ ἀπαίρειν πρὸς τὸ καὶ ἡμᾶς τελεσθῆναι μετὰ τοῦ γεννήτορος, ἔγωγε μὲν ὡς ἄτε ἐξ ἀγενεῖων εἰς ἄνδρα τελῶν, ἀλγεινῶς μὲν καὶ ὀδυ-
30 νηρῶς. (πῶς καὶ οὐ), πλὴν ἔφερον μετ' εὐχαριστίας τὸ πάθος τοῖς δυοῖν δὲ ἀδελφοῖν, ὁ ἕτερος κομιδῇ νέος ὧν, ἐπειδὴ παρῆν ἢ τῆς ἐκ-

καὶ ἀνδρεία! Δίκαια θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴν κατατάξει μαζί με τὴν ἄριστη μητέρα τῶν Μακκαβαίων, ποὺ θυσίασε με ἀθλητικὴ ἄσκηση τὰ παιδιὰ της⁷, καὶ με τὴν Ἄννα τὴ μητέρα τοῦ Σαμουήλ, ἡ ὁποία ὄχι μόνο τὸ ἓνα παιδί της ποὺ εἶχε ὑποσχεθεῖ, ἀλλὰ τὸ μοναδικὸ ὄλο κι' ὄλο παιδί της τὸ ἀφιέρωσε στὸν Κύριο⁸.

Θὰ χαρίσω ὅμως σὲ σᾶς τοὺς ἀκροατές μου καὶ κάτι πιὸ ἅγιο, διηγούμενος καὶ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο ἀναχώρησε ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὴν καθορισμένη λοιπὸν ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι, σάν νὰ ἦταν μέρα γιορτάσιμη, κάλεσε ὅλους τοὺς συγγενεῖς. Καὶ ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν λυπημένοι, ἄλλες ἔκλαιαν, βλέποντας ἓνα παράξενο θέαμα, τὸν ἐθελοντικὸ χωρισμό, καὶ αἰσθανόμενες μέσα τους τὸ μεγαλεῖο τοῦ μυστηρίου, ἐπαινοῦσαν αὐτὸ ποὺ γινόταν. Γιατί ἔβλεπαν καὶ οἱ δύο τὸν ἄνδρα της νὰ θγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι, ἐνῶ ἐκείνη νὰ παραμένει γιὰ λίγο, καὶ ἔπειτα νὰ ἀναχωρεῖ πρὸς τὸ ἀσκητήριον, καὶ τὸ ἴδιο τὸ σπίτι νὰ πουλιέται καὶ νὰ μοιράζεται στοὺς φτωχοὺς. Αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς κοσμικῆς ζωῆς τῆς μητέρας μας. Καὶ αὐτὰ τὰ ἐξιστόρησα, ὥστε ὄχι μόνο σεῖς, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ ἄλλοι, ποὺ ἐνδεχομένως θὰ φτάσουν στὸ σημεῖο νὰ ἐπιστρέψουν στὸν κόσμον, νὰ μπορούν νὰ ὠφεληθοῦν με τὶς τόσο ωραῖες διηγήσεις, ἀναπέμποντας εὐχαριστίες στὸν Θεό.

7. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀγαπημένοι μου, νὰ προχωρήσουμε σ' αὐτὰ ποὺ ὁ λόγος μας εἶναι περισσότερο ἐξοικειωμένος. Ὅταν ἡ περίλαμπρη φόρεσε τὸ ἀγγελικὸ σχῆμα, ἔπαθε τὴν καλὴ ἀλλοίωση. Προκάλεσε λοιπὸν τὰ δάκρυα πολλῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν προσέλθει τὴν ἡμέρα ἐκείνη γι' αὐτὸ ποὺ ἔγινε, σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις μάλιστα καὶ ἀπρόσκλητοι, ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο γιὰ νὰ δοῦν τὸ τελούμενον μυστήριον. Ἡμᾶσταν φυσικὰ καὶ ἐμεῖς παρόντες μαζί με τὸν κοινὸ πατέρα μας, με σκοπὸ, τί νὰ πῶ; γιὰ νὰ γιορτάσουμε ἢ νὰ κλάψουμε, ποὺ καὶ τὴ μητέρα μας χάσαμε, μὴ μπορώντας πιά νὰ τὴν πλησιάζουμε καὶ νὰ μιλοῦμε μαζί της με τὸ ἴδιο θάρρος, καὶ σκεπτόμενοι καὶ πονώντας γιὰ τὸ χωρισμό μας ἀπὸ αὐτήν. Γιατί, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο καὶ ἐμεῖς μετὰ τὴ συμπλήρωση τοῦ χρόνου νὰ ἀναχωρήσουμε μαζί με τὸν πατέρα μου, γιὰ νὰ μυηθοῦμε στὴ μοναχικὴ ζωὴ, ἐγὼ βέβαια, ἐπειδὴ ἀπὸ ἔφηβος ἤμουν ἤδη ἄνδρας, ὑπέμενα τὸ γεγονὸς με πολὺ πόνον καὶ θλίψη (πῶς δηλαδὴ ὄχι), ἀλλὰ καὶ με εὐχαρίστηση. Ἀπὸ τοὺς δύο ἀδελφούς μου ὅμως, ὁ ἓνας

8. Α' Βασ. 1, 27.

δημίας ἡμέρα, οἷ τε ἐξιτήριοι λόγοι καὶ προπεμπτήριοι, αἷ τε ἀνακλήσεις, αἷ τε οἰμωγαί, αἷ τε περιπλοκαί, ἐπέτρεχεν, εἰσεκολπούτο, δυσασποσπιάστως εἶχε τῆς μητρός, ὡσανεὶ μοσχάριον τὴν διάζευξιν ἀπαναινόμενον, ἐξήτει ἔτι ἐπιμένειν πρὸς βραχὺ τῇ μητρί, εἶθ' ὕστερον πληροῦν αὐτῆς τὸ θούλευμα ἐπήγγελο. Ἐρ' οὖν κατεμαλακίσθη ἡ ἀδαμαντίνη καρδία ἐκείνη, ἢ συνέπεσεν, ἢ συνώκλασε τοῖς τοῦ παιδὸς κλαυθμυρίσμασιν; Οὕμενον· ἀλλ' οἷον τὸ ὄσιον αὐτῆς ἐπίφθεγμα; μετὰ τινος ἐμβριθοῦς ἕξεως ὑπερνικήσαντος τῶν μητρῶων σπλάγχων τὸ τυραννικώτατον, Εἰ μὴ ἐκῶν, φησὶν, ὡ τέκνον 10 ἀπέλθοις, ἐγὼ σε τῇ νηϊ αὐτοχειρὶ ἐπιβαλοῦμαι. Εἶξεν οὖν ὁ παῖς, καὶ διέστημεν ἀμφοτέρω· κἀκείνη, ὡς δοκῶ, ἐφάμιλλόν τι τῆς ἐπὶ τοῦ τῶν Τεσσαράκοντα μαρτύρων ἀγίας μητρός ἀδομένου ἐπὶ τῇ τῆς ἀμάξης τοῦ ἔτι ἐμπνέοντος οἰκείου νιού ἄρσει τε καὶ ἐπιθέσει, ἐξετέλεσεν.

15 ἡ. Ἀλλὰ τί τὰ ἐξῆς; Ἐπόθει τοίνυν ἡ γενναία ἔρχεσθαι μᾶλλον, ὡσπερ καὶ ἦν δίκαιον· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς πρὶν διειλήσεως, οὔτε μοναστήριον ἦν συνιστάμενον, οὐδ' αὖ ψυχὴ ἐπιστημόνως δυναμένη ἀφηγεῖσθαι τῶν πολλῶν, ἐκ τούτου διάζεται ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ κελλιωτικῶς διῶσαι μετὰ τῆς προκαρθείσης θυγατρίδος καὶ ἑτέρας 20 συγγενίδος Ζῆ μὲν αὐτίκα ὑπομονητικῶς· ζῆ δὲ ὀδυνηρῶς Πῶς γὰρ οὐ, τὸν χειραγωγοῦντα μὴ κεκτημένη, καὶ τὰς ἀντιπραπτύσας τῷ εὐσεβεῖν ἐφευραμένη, καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τοῦ σεμνεῖου ἐξορίζεσθαι; Αἰδοῦμαι εἰπεῖν ὑπὲρ τίνος καὶ διὰ τίνος, φειδοῖ τῶν ἀκροωμένων· ὅμως φέρει ὑπὲρ τοῦ καλοῦ πάσχουσα καὶ διὰ Κύριον πελαζομένη. Καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπαγγείλω τὰς ἐπαλλήλους ἐπιφορὰς καὶ μεταγωγὰς τῆς ζωῆς αὐτῆς, καὶ τὰς ἐπισυμβάσας ἡμῖν, ἐκ τε συγγενείας, ἐκ τε βασιλείας θλίψεις καὶ ὀδύνας καὶ περιστάσεις τὸ δὲ συναγόμενον ἦν, ἡ θρυλλουμένη μοιχεία τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπὲρ ἧς καὶ τὸ πάσχειν ἦν αὐτῇ. Ἐπεὶ δὲ τοῦ οἰκου- 30 μενικοῦ τολμήματος ἐμνήσθην, ἵστε οἷον ὀδυνηρὸν ἔλαβεν, ἠνίκα ἐώρα ἡμᾶς ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἀρπαζομένους, συνελθοῦσα κατὰ τὴν ὄραν· ἀλλά, εἰ καὶ τὸ θρηνεῖν ἦν αὐτῇ μονουμένη μάλιστα ἐξ ἡμῶν, οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐ προΐετο ῥῆμα ἀγενές, οὐδὲ ἔρηξε τὸν

πού ἦταν πολὺ νέος, ὅταν ἦρθε ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχώρησης καὶ τὰ λόγια τῆς ἐξόδου καὶ τῆς προπομπῆς, καθὼς καὶ τὰ παρακάλια καὶ οἱ ὄδυρ-μοὶ καὶ οἱ ἐναγκαλισμοί, ἔτρεχε κοντὰ τῆς, χωνόταν στοὺς κόλπους τῆς μητέρας καὶ δύσκολα ἀποκολλοῦσε ἀπὸ κοντὰ τῆς, σὰν μοσχάρι πού ἀρνεῖται τὸν ἀποχωρισμὸ, ἰκέτευε τὴ μητέρα νὰ μείνει λίγο ἀκόμα, καὶ ὕστερα ἄς ἐκπληρώσει τὴν ὑπόσχεσή τῆς. " Ἀραγε μαλὰκωσε ἡ ἀδαμά-ντινη ἐκείνη καρδιά, ἢ λύγισε ἢ γονάτισε μὲ τὰ κλάματα τοῦ παιδιοῦ; " Ὅχι βέβαια. Ἄλλὰ ποιὸς ἦταν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος λόγος τῆς, ὁ τυραννικώ-τατος, πού μὲ κάποια σταθερὴ συνήθεια ξεπέρασε ἀπὸ τὰ μητρικὰ σπλάχνα τῆς; " Ἄν, παιδί μου, λέγει, δὲν φύγεις θεληματικά, θὰ σὲ βά-λω ἐγὼ στὸ πλοῖο μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια. " Ἀναχώρησε λοιπὸν τὸ παιδί καὶ χωρισθήκαμε καὶ οἱ δύο. Καὶ ἐκείνη, ὅπως νομίζω, ἔψαλλε κάτι ἀνάλογο πρὸς ἐκεῖνο πού ἔψαλλε ἡ ἁγία μητέρα τῶν Σαράντα μαρτύ-ρων, κατὰ τὸ σήκωμα καὶ τὴν τοποθέτηση πάνω στὴν ἄμαξα τοῦ γιοῦ τῆς πού ἀκόμα ἀνέπνεε.

8. Καὶ ὕστερα τί ἔγινε; Ποθοῦσε λοιπὸν ἡ γενναία γυναίκα μᾶλλον νὰ βρῖσκεται κάτω ἀπὸ ἀρχηγό, ὅπως ἦταν σωστό. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπὸ τὸν προηγούμενο ἀνεμοστρόβιλο οὔτε μοναστήρι ὑπῆρχε, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἄνθρωπος πού νὰ μπορεῖ μὲ ἀληθινὴ γνώση νὰ ἀναλάβει τὴν καθο-δήγησι τῶν πολλῶν, ἀναγκάζεται ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ τῆς νὰ ζήσει σὲ κελ-λί μαζὶ μὲ τὴ θυγατέρα τῆς, πού εἶχε καρεῖ μοναχὴ πρὶν ἀπὸ αὐτήν, καὶ μὲ μιὰ ἄλλη συγγενῆ. Καὶ ζοῦσε ἐκεῖ μὲ ὑπομονὴ καὶ πόνο. Πῶς ὄχι ἄλλωστε, ἀφοῦ οὔτε κάποιον νὰ τὴν χειραγωγήσει εἶχε, ἀλλὰ καὶ βρη-κε καὶ ἐκεῖνες πού ἀντιδρουσαν στὴν εὐσέβεια, καὶ σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε νὰ ἐξοριστεῖ ἀπὸ τὸ κελλί; Ντρέπομαι νὰ πῶ γιὰ ποιὸν καὶ μέσω τίνος, ἐπειδὴ σέβομαι τοὺς ἀκροατές. Ὅμως τὰ ὑποφέρει ὅλα, πάσχο-ντας γιὰ τὸ καλὸ καὶ βασανιζόμενη γιὰ τὸν Κύριο. Καὶ δὲν ξέρω πῶς νὰ ἀναφέρω τὶς ἀπανωτὲς συμφορὲς καὶ μεταβολὲς τῆς ζωῆς τῆς, καθὼς καὶ τὶς στενοχώριες καὶ τοὺς ψυχικοὺς πόνους καὶ τὶς καταστά-σεις πού μᾶς συνέβηκαν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα. Καὶ ἡ αἰτία γιὰ ὅλα αὐτὰ ἦταν ἡ διαδιδόμενη μοιχεία τοῦ αὐτοκράτορα, ἡ ὁποία ἔκανε τὴ μητέρα μας νὰ ὑποφέρει. Καὶ ἐπειδὴ θυμήθηκα τὴν οἰκουμενικὴ τολμηρὴ πράξι, γνωρίζετε τί πόνο ἔνοιωσε βλέποντάς μας νὰ ἀρπαζόμαστε ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ὅταν ἦρθε πάνω στὴν ὥρα. Ἄλλὰ, ἂν καὶ θρηνοῦσε καθὼς ἀποχωριζόταν ἀπὸ μᾶς, δὲν ἀγανάκτη-σε, δὲν ἔβγαλε ἀπ' τὸ στόμα τῆς λόγο ἀπρεπῆ, δὲν ἔσχισε τὸν χιτώνα

χιτῶνα, οὐκ ἠλάλαξε τοῖς κωκυτοῖς, ἀλλ', Ἔπιτε, φησίν, ὦ παῖδες, καὶ σφύζοισθε ἐν Κυρίῳ, ὅπουπερ ἂν ἀπάγοισθε, καὶ ὅποιά ποτ' ἂν πάθοιτε, διὰ νόμον αὐτοῦ τοῦτο προελόμενοι· ἀγαθὸν γὰρ ὑμῖν ὅτι ἂν καὶ ὑποσταίητε δεινὸν μέχρι καὶ αἵματος, ἢ προσήκασθαι τὸν
5 μοιχεύσαντα, καὶ διὰ τοῦτο προδοῦναι τὴν ἀλήθειαν. Ὡς τῆς τολμηροῦς καὶ γενναίας ψυχῆς! εὐθύς οὐ κατέπεσεν, ὥσπερ ἦν εἰκός, χθαμαλωτέρας καὶ ἀνάνδρου παθεῖν· ἀλλὰ τίς συνεξεδήμησε, συνωδοιπόρησε, συνέθραυσε τὸ ἀπαλώτατον σαρκίον, τῇ τοῦ ὄρους ὑπερβάσει, οὐδὲ τὸν πρόθυμον συνοδοιπόρον εὐραμένη. Αἰῖ, αἰῖ,
10 πῶς γεγόνασι πάντες τοῦ καιροῦ ἀπανθρωπότεροι! καὶ μᾶλλον τινες καὶ προσεπεμδαίνοντες καὶ προσονειδίζοντες τῶν ὑποχειριῶν, ὡς πληρωθῆναι τὸ εὐαγγελικόν, ὅτι «Ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκειακοὶ αὐτοῦ»· ἔφθασε γοῦν ἡμᾶς καὶ αἰκισθέντας ἢ μακαρία.

θ. Καὶ μή τις ἐν τῷδε λογίσηται ἑαυτοῦς ἡμᾶς ἐγκωμιάζειν, οὐκ
15 ἔχοντάς τι τῶν ἐπαινουμένων· ἄλλοι γάρ, οὐχ ἡμεῖς, οἱ ἀνδρισάμενοι, καὶ τῷ κοινῷ πατρὶ ἐπιγραπτέον τὸ κατόρθωμα· ἵνα δὲ παραστήσωμεν τὸν τῆς ἐπαινουμένης ἀγῶνα, ἐνεπέσαμεν, σύγγνωτε, εἰς τοὺς περὶ τῶν ἡμετέρων ἐκείνων λόγους, ὡς οὐ βεβουλήμεθα· ἀλλὰ, «Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ». Ὡς ἐκείνη
20 λανθανόντως ὑπεισῆει ἐν τῷ φρουρίῳ τὰς πληγὰς ὄρωσα, καὶ ταύτας ὑπαλείφουσα, καὶ τῷ Θεῷ δόξαν καὶ αἶνον ἐν τῷ δι' ἐντολὴν αὐτοῦ ταῦτα ὑφίστασθαι τὰ αὐτῆς ἔγγονα ἀναπέμπουσα· οὕτως ἡμᾶς εὐκτικῶς καὶ κλαυθμυρικῶς καὶ περιχαρῶς ἐν μεταιχιμίῳ τῶν δύο παθῶν, ἐκ τῶν ἐκεῖσε πρὸς τὰ ἐπέκεινα τῆς ἀπαγωγῆς παρα-
25 πέμπουσα ἐθαυμάζετο, Θεῷ τε καὶ τοῖς εὐσεβεστέροις τῶν ἀνθρώπων μακαριζομένη· οὕτω προέφθασεν αὐθις παλινστροφῆσαντας ἐκ τῶν Καθαρά, καὶ πρὸς Θεσσαλονίκην ὑπεροριζομένους εἰς χειμερινὴν καὶ ἐσπεραίαν ὥραν ἐν χωριακῷ καταλύματι, φόβῳ πολλῷ κρυπτοφανῶς καὶ ἀδιαγνώστως θεάσασθαι, καὶ συντυχεῖν ἡμῖν δι'
30 ὅλης σχεδὸν τῆς νυκτός Διεθεμένων ἡμῶν διαθήκας τὰς ἐν Κυρίῳ πρὸς ἀλλήλους, καὶ εὐθύς ἔωθεν (ὅποῖον ἦν ἀλγεινὸν καὶ ἐλεεινόν!) διαζευγνυμένων ἡμῶν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ κείνης τὸν συντακτῆριον λόγον ποιούσης, καὶ ὡς ἐξόδια τοῖς φιλήμασιν προσεπιτιθεμένης

9. Ματθ. 10, 36.

10. Ψαλμ. 146, 5.

11. Ἴσως ἀπὸ τῆ μονῆ τῶν Καθαρῶν,

της, δὲν ξέσπασε σὲ κραυγὲς καὶ θρήνους. Ἀντίθετα εἶπε, Πηγαίνετε, παιδιά μου, καὶ εἶθε νὰ σωθεῖτε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, ὅπου καὶ νὰ ὀδηγηθεῖτε, καὶ ὅ,τι καὶ ἂν πάθετε, νὰ τὸ δέχεσθε γιὰ τὸν νόμο αὐτοῦ· γιατί εἶναι καλὸ γιὰ σᾶς νὰ ὑποστεῖτε ὅ,τιδήποτε κακὸ, μέχρι καὶ νὰ χύσετε τὸ αἷμα σας, παρὰ νὰ ἔχετε ὅποιαδήποτε σχέση μὲ τὸν μοιχό, καὶ ἕξαιτίας αὐτοῦ νὰ προδώσετε τὴν ἀλήθεια. Τί τολμηρὴ καὶ γενναία ψυχὴ! Δὲν κατέρρευσε, ὅπως ἦταν φυσικὸ νὰ τὸ πάθει μιὰ κατώτερη καὶ ἄνανδρη. Ἀλλὰ τί ἔκανε; Ἐξορίστηκε μαζί μὲ μᾶς, ὀδοιπόρησε μαζί μας, συνέτριψε τὸ ἀπαλώτατο κορμί της μὲ τὸ πέρασμα τοῦ βουνοῦ, χωρὶς νὰ βρεῖ ἓνα πρόθυμο συνοδοιπόρο. Πῶ πῶ, πῶς ἔγιναν ὅλοι στὸν καιρὸ μας οἱ πιὸ ἀπάνθρωποι! Μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες της παρενέβαιναν καὶ τὴ χλεύαζαν, ὥστε νὰ ἐκπληρώνεται ὁ εὐαγγελικὸς λόγος· «Ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ του»⁹. Μᾶς ἔφθασε ἀκόμα καὶ στίς κακώσεις ἢ μακάρια.

9. Καὶ μὴ σκεφθεῖ κανεὶς μὲ αὐτὰ, ὅτι ἐγκωμιάζουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, μὴ ἔχοντας τίποτε γιὰ τοὺς ἐπαινούμενους. Γιατί ἄλλοι εἶναι ἐκείνοι πού ἔδειξαν ἀνδρεία, ὄχι ἐμεῖς, καὶ τὸ κατόρθωμα πρέπει νὰ τὸ ἀποδώσουμε στὸν κοινὸ Πατέρα μας. Ἀλλὰ προκειμένου νὰ παρουσιάσουμε τὸν ἀγῶνα τῆς ἐγκωμιαζόμενης, πέσαμε, συγχωρῆστε με, στοὺς λόγους γιὰ τὰ δικὰ μας, πρᾶγμα πού δὲν θέλαμε. Ἀλλὰ, «εἶναι μεγάλος ὁ Κύριός μας, καὶ μεγάλη ἡ δύναμή του»¹⁰. Καθὼς ἐκείνη ἔμπαινε κρυφὰ στὸ φρούριο, βλέποντας τίς πληγές μας καὶ ἀλείφοντας αὐτές, ἀνέπεμπε δόξα καὶ ἔπαινο στὸν Θεό, γιὰ τὸ ὅτι μὲ ἐντολὴ δική του τὰ παδιά της πάθαιναν αὐτὰ. Ἔτσι μὲ προσευχὲς καὶ κλαυθμυρισμοὺς καὶ γεμάτη χαρὰ, ἀνάμεσα στὰ δύο πάθη, παραπέμποντάς μας ἀπὸ τὰ ἐκεῖ πρὸς τὰ μακρύτερα, θαυμαζόταν καὶ μακαριζόταν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς πιὸ εὐσεβεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἔτσι μᾶς πρόλαβε πάλι ὅταν ἐπιστρέψαμε ἀπὸ τὰ Καθαρά¹¹, ὀδηγοῦμενοι σὲ ἕξορία στὴ Θεσσαλονίκη, μιὰ χειμωνιάτικη νυχτερινὴ ὥρα σ' ἓνα χωριάτικο κατάλυμα, μὲ πολὺ φόβο κρυφὰ καὶ χωρὶς νὰ διακρίνεται, γιὰ νὰ μᾶς δεῖ καὶ νὰ μᾶς συναντήσῃ σχεδὸν ὀλόκληρη τὴ νύχτα. Καὶ ἀφοῦ ἐπιβεβαιώσαμε τίς μεταξὺ μας συμφωνίες στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἀμέσως τὸ πρωὶ (πόσο ἔλεεινὸ καὶ ὀδυνηρὸ πρᾶγμα!), καθὼς ἀποχωριζόμεσταν καὶ ἐκείνη μᾶς ἔλεγε τὰ λόγια τοῦ ἀποχωρισμοῦ καὶ μᾶς φιλοῦσε σὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός μας κλαίοντας, σὰν νὰ μᾶς ἔβλεπε γιὰ τελευ-

ἕξ ἀπὸ τὴν Κων/πολη, πού εἶχε κτιστεῖ ἀπὸ τὸν Σπαθάριο τοῦ Ἰουστινιανοῦ Ναρση.

ἡμῖν κατὰ πᾶν μέλος τοῦ σώματος μετὰ κλαυθμῶν. Ἐγὼ γάρ, φησίν, ἄρτι, τέκνα, ἵνα καὶ τὸν αὐτόλεκτον αὐτῆς λόγον εἶπω, ἐξοδιάξιν ὑμᾶς δοκῶ· ἔξεστι στοχάσασθαι τοῖς ἐχέφροσιν· εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς συγκραθεῖσιν ἀγαπητικῶς πρὸς ἀλλήλους καὶ δισταμένοις γίνεται, 5 κατὰ τὸν μέγαν Θεολόγον Γρηγόριον, ὥσπερ ἐνὸς σώματος εἰς δύο τομῆ καὶ ἀμφοτέρων νέκρωσις, ἢ μόσχων συντροφῶν καὶ ὁμοζύγων διάξενξις γοερῶς μυκωμένων ἐπ' ἀλλήλοις καὶ οὐ φερόντων τὴν ἀλλοτρίωσιν, τί καὶ πόσον καὶ ἠλίκον δοίημεν ἐπὶ τοῦ παρόντος; Καὶ κατεκρατοῦμεν ἀμφοτέρα φοβοθειᾶ τῆς δριμυπαθείας. Ἀλλὰ 10 τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον καὶ τηλικούτον ὄν, τῆς μεγαλοψυχίας αὐτῆς τιμάσθω.

ι'. Τὸ δὲ ὑμέτερον, ἀδελφοί, αὐτοὶ ἐξηγήσασθε, οἱ καὶ τῆς εὐεργεσίας ἀπολαύσαντες, ὡς συμβέβληκεν ὑμᾶς ἐξερχομένη πρὸς ἡμᾶς, καθάπερ νεοττοὺς ἐκκριφέντας ἐκ καλιᾶς, εἰς τὸ οἰκεῖον φροντιστήριον· ἔπειτα ὑποστρέψασα καθάπερ ἕκαστον παρηγορήσατο 15 πρὸς τὰ ἐν ἄστει πορευομένη· κἀκεῖσε ποδαπῶς εἰσελθοῦσα περιέτρουξεν, ἠντιδόλει, τὸν μὲν προσδεχομένη, τὸν δὲ ὑπαλείφουσα, τὸν δὲ ἐρείδουσα, τὸν δὲ ὑπεξάγουσα· καὶ οὓς μὲν τροφευομένη, οὓς δὲ διοικουμένη, ὡς ἂν τις ἄριστος οἰκονόμος καὶ κατὰ Θεὸν προστάτης, ἢ ὄντως νέα Ναταλία καὶ Πρισκίλλης ὁμόζηλος καὶ μάρτυρες 20 ὑμεῖς, οἱ εὖ παθόντες καὶ διὰ γλώσσης τὸ εὐσυμπάθητον φερόμενον ἔχοντες καὶ θαυμαζόμενον. Ἠξιώθη τοιγαροῦν τηνικαῦτα ἢ θαυμασία καὶ τοῦ τελευταίου μακαρισμοῦ ἐπιτυγχάνουσα, ὀνειδιζομένη ὑπὸ τινῶν, ὧν τὰ ὀνόματα ἐκὼν ὑπερβήσομαι· καὶ μέντοι διωκομένη ἔνεκεν δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας. Ἀπόκρινέ μοι καὶ αὐτός, ὦ 25 πάτερ, ὃ τι καὶ ὑπέστη διὰ σὲ πεφρουρισμένῳ σου ἔνεκα ἢ πολυαθλος, ἐν τῇ συζητήσει, ἐν τῇ φροντίδι τῶν ἀναγκαίων· λέγε τὴν ἀρπαγὴν τοῦ κρατοῦντος, τὴν ἀπειλήν, τὴν ἀνέτασιν· οὐχὶ καὐτὴ συμπέπονθέν σοι, τριακονθήμερον μείνασα φρουρουμένη ὑπὸ τετ- 30 τάρων τῶν συνασκουμένων, καὶ ταῦτα, διηρημένων ταῖς εἰρκταῖς; Κἀκεῖ ἐῷ λέγειν ὅσα ὑπὸ τῶν δουλίδων τοῦ φρουρέως ὑπέστη, καὶ ὅσα ἐταλαιπωρήθη κατὰ τὴν τῆς ζωῆς ἀφορμὴν, καὶ ἄρτον ὀδύνης

12. Σύζυγος τοῦ μάρτυρα Ἀδριανοῦ, πὺ μαρτύρησε στῆ Νικομήδεια ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ. Ἡ Ναταλία τὸν ἐπισκεπτόταν στῆ φυλακῇ, ὅπου τὸν

ταία φορά, ἔλεγε· Ἐγὼ τῶρα, παιδιὰ μου (γιὰ νὰ μεταφέρω τὰ ἴδια τῆς τὰ λόγια), νομίζω ὅτι σᾶς κηδεύω. Καὶ μποροῦν νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν αὐτὸ ὅσοι εἶναι μυαλωμένοι. Γιατί, ἐὰν σ' αὐτοὺς ποὺ ἐνώθησαν μεταξύ τους μὲ ἀγάπη καὶ χωρίζουν, κατὰ τὸν μεγάλο θεολόγο Γρηγόριο, συμβαίνει κατὰ κάποιον τρόπο σὰν νὰ κόβουμε ἓνα σῶμα στὰ δύο καὶ νεκρώνονται καὶ οἱ δύο, ἢ ὅπως τὰ μοσχάρια, ποὺ εἶναι σύντροφα καὶ δεμένα στὸν ἴδιο ζυγὸ, ὅταν χωρίσουν μουγγρίζουν θλιμμένα τὸ ἓνα γιὰ τὸν ἄλλο, καὶ δὲν ὑποφέρουν τὸν χωρισμό, τί καὶ πόσο μεγαλύτερο πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι συνέβη στὴ δική μας περίπτωση; Καὶ συγκρατούσαμε βέβαια καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ τὸ ἔντονο πάθος μας, ἀλλ' αὐτό, ποὺ ἦταν τέτοιο καὶ τόσο μεγάλο, ἄς καταγραφεῖ στὴ μεγαλοψυχία ἐκείνης.

10. "Ὅσον ἀφορᾷ τὴ δική σας πλευρὰ, ἀδελφοί, διηγηθεῖτε σεῖς οἱ ἴδιοι, ποὺ ἀπολαύσατε τὶς εὐεργεσίες τῆς, πόσο σᾶς βοήθησε ἐρχόμενη κοντὰ σας, σὰν μικρὰ πουλιὰ ποὺ εἶχατε πέσει ἀπὸ τὴ φωλιά σας, στὸ φροντιστήριό σας." Ἐπειτα ἐπιστρέφοντας, ἀφοῦ παρηγοροῦσε τὸν καθένα σας, πήγαινε στὴν πόλη, καὶ ἐκεῖ μπαίνοντας μὲ διάφορους τρόπους, γκρίνιαζε, ἰκέτευε, καὶ ἄλλον τὸν δεχόταν φιλικὰ, ἄλλον περιπιόταν τὶς πληγές του, ἄλλον τὸν ἐνθάρρυνε, καὶ ἄλλον τὸν ἔβγαζε ἔξω λαθραῖα. Καὶ ἄλλους τοὺς ἔτρεφε, ἄλλους τοὺς συντηροῦσε, σὰν ἄριστος οἰκονόμος καὶ κατὰ Θεὸν προστάτης, ἢ πραγματικὴ νέα Ναταλία¹² καὶ μιμήτρια τῆς Πρίσκιλλας¹³. Καὶ μάρτυρες εἴστε ἐσεῖς ποὺ εὐεργετηθήκατε καὶ μιλάτε συνεχῶς καὶ θαυμάζετε τὴν ἀγάπη τῆς. Ἐγίνε ἄξια ἢ θαυμάσια τότε καὶ τοῦ τελευταίου μακαρισμοῦ¹⁴, ὑβριζόμενη ἀπὸ κάποιους, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων τὰ παραλείπω μὲ τὴ θέλησή μου, καὶ διωκόμενη γιὰ τὴν δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀλήθεια. Πές μου καὶ σὺ ὁ ἴδιος, Πατέρα, τί ὑπέφερε ἢ πολὺάθλος γιὰ σένα ὅταν ἦσουν φυλακισμένος, συζητώντας μαζί σου καὶ φροντίζοντας γιὰ ὅ,τι σοῦ χρειαζόταν. Μίλησε γιὰ τὴν ἀρπαγὴ τοῦ βασιλιᾶ, τὴν ἀπειλή, τὴν ἀνάκριση. Δὲν συνέπασχε καὶ αὐτὴ μαζί σου μένοντας τριάντα μέρες φρουρούμενη ἀπὸ τέσσερις ἄνδρες, καὶ αὐτὰ, ἐνῶ οἱ συνασκητὲς ἦταν χωρισμένοι μόνον σὲ φυλακές; Καὶ ἐκεῖ παραλείπω νὰ ἀναφέρω τὰ ὅσα ὑπέφερε ἀπὸ τὶς δοῦλες ἐκείνου ποὺ τὴν φρουροῦσε καὶ τοὺς κινδύνους ποὺ πέρασε ἢ ἴδια ἢ ζωὴ τῆς, τρώγοντας ψωμὶ καὶ πίνοντας νερὸ θλίψεως.

ἐνθάρρυνε καὶ περιπιόταν τὶς πληγές του (Acta, Σεπτεμβρίου 3, σελ. 209).

13. Ρωμ. 16, 3.

14. Ματθ. 5, 10.

ἐσθίουσα καὶ πόμα θλίψεως πίνουσα· καὶ οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ τὰ τηνικάδε τετολμημένα καὶ γεγεμένα διασημαίνειν· ἀλλὰ συγχωρεῖσθω τοῖς δεδρακόσιν, ὅτι καὶ πεπράχασιν· οὕτω γὰρ εἶπεῖν ἀρμοδιώτερον, εἰ καὶ κρίμασιν οἷς παρεχώρησεν ἢ ὠκονόμησεν, ἵνα 5 ἐγκόπτηται κακία, καὶ μὴ εἰς νόμον ἔρχεται τὸ παρανομούμενον, Θεὸς τὸν διωγμὸν ἀνεκαλέσατο· καὶ γὰρ ἐπανήκομεν οἱ ὑπερορισθέντες καὶ διασκορπισθέντες εἰς ταυτόν, ὡς ἴστε, δεξιᾶς τυχόντες τῆς ἐπανελεύσεως παρὰ τῆς κρατούσης

ια. Ἄλλὰ τί ἔτι τῇ θεοτιμῆτῳ μητρὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις προσ-
10 θείημεν, καὶ τί προσερεισόμεθα ἀρμοδιώτερον; Ὡ δακρῶν ὀχετοί, ὅσοι ἐκ τῶν ἐκείνης ὀφθαλμῶν ἀενάως προεχέοντο διὰ τὸν ἄνδρα, διὰ τῶν παίδων τὸν σφαλερώτερον, διὰ τὸ ποιμνιον, διὰ τοὺς ὀλισθαίνοντας, διὰ τὸν καθ' ἕκαστον στηριγμόν! Ἐπειδὴ ὡς μήτηρ πνευματικὴ τὸ ἐλεεῖν εἶχεν, καὶ ὡς ἀδελφὴ ὑπὲρ ἀδελφῶν κατὰ Κύ-
15 ριον αἰεὶ ἠγωνίζετο, κἂν οὐ συνωκίζετο. Ὡ ψυχῆς οἰκτίρομος καὶ ἐλεήμονος ἐπίδοσις! καὶ ὦ σπλάγχχνων συμπαθῶν κένωσις, οὐ φερόντων τὴν τῶν προσιόντων στένωσιν, ὥστε καὶ δέεσθαι αὐτὴν ὑπὲρ τῶν δεομένων, καὶ δανείζεσθαι ὑπὲρ τοῦ δανείων ἀπαλλάξαι καὶ χαίρειν καὶ ἑαυτὴν πρίασθαι ὑπὲρ τῆς ἐτέρων ἀπολυτρώσεως,
20 τραπεξοποιουμένην αὐτῷ πλειστάκις χριστομιμῆτως, καὶ τὰς πενομένας συγκαλουμένην, καὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑπηρετοῦσαν, διότι ἔρωσ ἦν αὐτῇ, τὸ τῆς φιλοπτωχίας δώρημα! Ὡ τιμίον στόματος τῆς ἐκ θείων λογίων ἀενάου ἐκμελετήσεως, καὶ ἀπαρалаίπτου μέχρι θανάτου διαλειτουργήσεως! Ὡ τιμίον ποδῶν ἀποσφυρώσεως, ἐκ
25 τῆς ἐντευκτικῆς πρὸς Θεὸν ἀνενδότου πήξεώς τε καὶ παραστάσεως! Ὡ οὐ μόνον ἐσπερινῆς, ἀλλὰ καὶ ὀρθρινῆς καὶ μεσονυκτινῆς ὀσίων χειρῶν πρὸς Θεὸν ἐπάρεσεως καὶ διανυκτικῆς τῶν αἰτηθέντων ἐπιτεύξεως! Καὶ ὦ νυκτερινῶν ἐνυπνίων διασαφήσεως! Ἐπειδὴ πρὸς τὰ παριστάμενα λυπηρά, πολλάκις αὐτῇ Θεὸς τὸ μέλλον προ-
30 μεμήνηκεν, παραμυθούμενος τὴν αὐτοῦ θεραπείαν. Ὡ τῆς τοῦ ὄλου σώματος ἐξ ἀσκήσεως παραλύσεως! Καὶ ὦ εὐτελοῦς καὶ ἀθάλπου ἐν καιρῷ κρούους ἐνδύσεως! Καὶ ὦ στρωμνῆς διαξήρου στενῆς τε καὶ κολοβῆς καὶ ψυχούσης ἀνακλίσεως! Ὡ τῆς ἀφίλου καὶ ἀσυνδύαστου πρὸς πᾶσαν ὄψιν ἄρρενος διαθέσεως! Καὶ ὦ τῆς ἐπιμόνου

Καὶ δὲν εἶναι τῆς παρούσας ὥρας νὰ ἐπισημάνω αὐτὰ ποὺ τότε ἀποτολήθηκαν καὶ ἔγιναν. Ἄλλὰ ἄς εἶναι συγχωρημένοι ἐκεῖνοι ποὺ τὰ ἔκαναν καὶ γιὰ ὅ,τι ἔκαναν. Γιατὶ ἔτσι εἶναι σωστότερο νὰ ποῦμε, ὅτι ἀποφάσισε ἢ θέλησε ὁ Θεός, γιὰ νὰ ἐμποδίζεται ἡ κακία, καὶ νὰ μὴ γίνεται νόμος τὸ παράνομο. Ἄλλὰ ὁ Θεὸς σταμάτησε τὸ διωγμὸ καί, ὅπως γνωρίζετε, ξαναγυρίσαμε πάλι στὰ ἴδια ὅσοι εἴχαμε ἔξοριστεῖ καὶ διασκορπιστεῖ, γινόμενοι μὲ τὴν ἐπιστροφή μας εὐνοϊκὰ δεκτοὶ ἀπὸ τοὺς κρατοῦντες.

11. Ἄλλὰ τί νὰ προσθέσουμε ἀκόμη γιὰ τὴ θεομίμητη μητέρα μας σὲ ὅσα εἶπαμε, καὶ τί εἶναι καταλληλότερο νὰ ὑποστηρίξουμε; Ὡ ρυάκια δακρῶν, ποὺ χύνονταν διαρκῶς ἀπὸ τὰ μάτια τῆς γιὰ τὸν ἄνδρα τῆς, γιὰ τὴν εὐκολία στὸ νὰ παραστρατήσουν τὰ παιδιὰ τῆς, γιὰ τὸ ποίμνιο, γὰ ἐκείνους ποὺ παραστρατοῦσαν, γιὰ τὸν στηριγμὸ τοῦ κάθε ἐπὶ μέρους! Ἐπειδὴ σὰν μητέρα πνευματικὴ ἦταν ἐλεήμων, καὶ ὡς ἀδελφὴ ἀγωνιζόταν πάντοτε γιὰ τοὺς ἀδελφούς κατὰ Κύριον, καὶ ὅταν ἀκόμα δὲν κατοικοῦσε μαζί τους. Ὡ ἐπίδοση ψυχῆς σπλαχνικῆς καὶ ἐλεήμονης! Καὶ ὦ προσφορὰ συμπαθῶν σπλάχνων, ποὺ δὲν ἀνέχονταν τὸν στεναγμὸ ἐκείνων ποὺ προσέρχονταν, ὥστε ἀκόμα καὶ νὰ δέεται αὐτὴ γιὰ ἐκείνους ποὺ εἶχαν ἀνάγκη, καὶ νὰ δανείζεται, προκειμένου νὰ τοὺς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὰ δάνεια, καὶ νὰ χαίρεται νὰ πουλάει καὶ τὸν ἑαυτὸ τῆς ἀκόμα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἄλλων, νὰ παραθέτει τραπέζι ἐπίσης πολλές φορές μιμούμενη τὸν Χριστό, καὶ νὰ συγκεντρώνει ἐκεῖνες ποὺ ἦταν φτωχῆς καὶ νὰ τίς ὑπηρετεῖ μὲ τὰ ἴδια τῆς τὰ χέρια, γιατί εἶχε ἔρωτα μὲ τὸ χάρισμα τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς φτωχοὺς. Ὡ πολύτιμο στόμα ἀπὸ τὴν συνεχῆ μελέτη τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀδιάλειπτη μέχρι τὸ θάνατό τῆς διάδοσις! Ὡ στραγγάλισμα τῶν ποδιῶν ἀπὸ τὴν ἐπίμονη στάση καὶ παρὰστασις στὸν Θεὸ μὲ τὴν προσευχή! Ὡ ὄχι μόνο ἔσπερινή¹⁵, ἀλλὰ καὶ πρωινὴ καὶ μεσονυκτικὴ ἀνύψωσις τῶν χειρῶν στὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἐπίτευξις τῶν αἰτημάτων τῆς! Ὡ ἐρμηνεῖα τῶν νυχτερινῶν ὀνείρων! Γιατί, λόγῳ τῶν θλίψεων ποὺ συνέβαιναν, πολλές φορές ὁ Θεὸς τῆς προέλεγε τὸ μέλλον, παρηγορώντας τὴ δούλη του. Ὡ ἡ παράλυσις ὅλου τοῦ σώματός τῆς ἀπὸ τὴν ἀσκησις! Ὡ εὐτελὴς ἐνδυμασία, ποὺ στὴν περίοδο τοῦ κρύου δὲν θέρμαινε! Ὡ στρῶμα ξερὸ, στενὸ καὶ κοντό, καὶ κρύα κατὰκλισις! Ὡ διάθεσις στερημένη ἀγάπης καὶ ἀσυμβίβαστη σὲ κάθε θεὰ ἀρσενικοῦ!

15. Βλ. Ψαλμ. 140, 2· «Ἐπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἔσπερινή».

καὶ τεταμένης αὐτῆς πρὸς Θεὸν μονώσεως. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀκη-
 δία παλαίους, καὶ μήτε ἡμᾶς ὄραν ἔχουσα συχνότερον, μήτε ἄλλον
 τὸν πνευματικῶς ὑπαλείφοντα, ἠττάτο ποιουμένη τὰς τινὰς προό-
 δους καὶ ἀποδημίας, ἀλλὰ κὰν τούτῳ τὸν κανόνα φυλάττουσα ἀπα-
 5 ράλειπτον ἀπεδείκνυτο. Ὡ φιλεργίας ἀνυπερβλήτου νύκτωρ τε καὶ
 μεθ' ἡμέραν διακοπώσεως, καὶ ὡ δακτύλων τοῦ ἐργαστικοῦ ἀπο-
 σκληρώσεως, καὶ εἰς θύρσης σκληρότητα μεταποιηθείσης τῆς φυ-
 σικῆς ἀπαλότητος μὴ ὅτι πρὸς τὸ ἑαυτὴν ἐπαρκεῖν ἐργαζομένης
 (τοῦτο γὰρ μηδενὸς λόγου πρὸς αὐτῆς), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ὄλον κοι-
 10 νόδιον σχεδὸν ἐνδιδύσκειν, ὡς ἐπίστασθε οἱ ἀκούοντες.

ιβ'. Καὶ γὰρ ξένη τις τῶν γυναικῶν ἐν τούτῳ ὤφθη μετὰ τῶν
 ἄλλων ὥστε, καὶ εἴ τι ὡς ἄνθρωπον αὐτὴν ἔστι μωμεῖσθαι, ἐντεῦθεν
 τὰς ἀφορμὰς προσεῖναι, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης αὐτῆς περὶ τὰ καλὰ θερμο-
 τητος, ἐπιτακτικὴν ὡς τὰ πολλὰ οὖσαν ἀκριβολογουμένην πρὸς τὰς
 15 συνασκουμένας ὑποχειρίους, καὶ θυμουμένην ἔστιν ὅτε ἐν ταῖς ἐλλεί-
 ψεσιν εἴτε τῶν ἔργων, εἴτε τῶν ψαλμωδιῶν, εἴτε τῶν παραστάσεων,
 ὡς καὶ νικηθῆναι αὐτὴν οὐ πολλάκις, ὠθῆσαι τε νυσταζούσας, ἢ καὶ
 ῥαπίσαι ἀνηκούσας Ἀλλὰ καὶ εἴθ' οὕτως εἶχε τὸ ἀγαπᾶσθαι μᾶλ-
 λον ὑπὲρ τοὺς λίαν ὀμαλωτάτους, διὰ τὸ ἐξ ἀγαθοῦ αὐτὴν κινεῖσθαι
 20 πρὸς ταῦτα, καὶ πάντοτε ἀπογινώσκουσα καὶ ζητοῦσα ὑποτάσσε-
 σθαι· καὶ μέντοι διὰ τοῦτο τὸν Θεὸν ἰλεουμένη, ὡς ἡμεῖς αὐτοὶ τὰς
 συγχωρήσεις εἰκότως ἐποιούμεθα. Καὶ γὰρ μετὰ τὴν κάθειρξιν τοῦ
 πατρὸς τοσοῦτον ὑπετάγη μου τῇ ταπεινώσει καὶ ἐπιδέδωκεν εἰς
 ὑπακοήν, ὥστε καὶ δούλην ἑαυτὴν ὀνομάζειν καὶ τῶν ἀναξίων μου
 25 ποδῶν ἐφάπτεσθαι, ἐξαγορεύειν τε τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας, καὶ εἰς
 ἅπαν ὀτιοῦν μὴ ἀντιτείνειν τῶν ἐπιταγμάτων. Αἰδοῦς τοίνυν πληροῦ-
 μαι ἔγωγε ὁ τάλας ὁσάκις ἂν καὶ ἀναλογίσωμαι, ὅπως τέ με ὠνόμα-
 ξε κύριον καὶ πατέρα, καὶ ὅπως ἐσέβετο συμμίξασα τῷ φόβῳ τὸν πό-
 θον, καὶ οὐχ ὡς μήτηρ, ἀλλ' ὡς τέκνον πειθαρχοῦσα.

30 ιγ'. Πρὸς ταῦτα ἐγκρατείας μὲν ὄρον, τὸ μὴ εἰς κόρον φαγεῖν
 εἶχεν τὴν δὲ ποιότητα τῶν βρωμάτων συστεῖλαι ἢ ὑποταγὴ οὐκ εἶα,
 καίπερ προσκειμένην ἐπὶ τοῦτο σφοδρῶς καὶ μὴ εἰσακουομένην.
 Ἦν τοίνυν μονοσιτοῦσα, καὶ πρὸς δύσιν τοῦ ἡλίου ὡς τὰ πολλὰ,
 μεταλαμβάνουσα λιτὴν τινὰ καὶ σχέδιον, ἀνέλαιόν τε καὶ ἄοινον

Καὶ ὦ ἐπίμονη καὶ παρατεταμένη μόνωσή της μὲ τὸν Θεῶ. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ μὲ ἀμεριμνησίᾳ πάλευε, καὶ οὔτε ἐμᾶς μᾶς ἔβλεπε πολὺ συχνά, οὔτε ἄλλον, πού νά τὴν ἐνισχύει πνευματικά, ἀπέφευγε, κάνοντας κάποιες ἐξόδους καὶ ἀποδημίες. Ἀλλὰ καὶ στὸ θέμα αὐτὸ παρουσίαζε τὴν τήρηση τοῦ κανόνα ἀπαράβατη. Ὡ ἀγάπη τῆς ἐργασίας ἀξεπέραστη καὶ κόπωση νυχτερινὴ καὶ ἡμερησία! Καὶ ὦ δάχτυλα πού σκληρύνθηκαν ἀπὸ τὴν ἐργασία, καὶ ἡ φυσικὴ ἀπαλότητά τους μεταβλήθηκε σὲ κατειργασμένο δέρμα, ὄχι ἐπειδὴ δούλευε ὅσο χρειαζόταν γιὰ τὸν ἑαυτὸ της (γιατὶ γι' αὐτὸ δὲν γινόταν κανένας λόγος ἀπὸ αὐτήν), ἀλλὰ γιὰ νὰ ντύνει ὀλόκληρο σχεδὸν τὸ κοινόβιο, ὅπως γνωρίζετε σεῖς πού μὲ ἀκοῦτε.

12. Γιατὶ πραγματικά ὡς πρὸς αὐτὸ ἦταν μιὰ τελείως ἀλλιώτικη γυναίκα μεταξὺ τῶν ἄλλων γυναικῶν. Ὡστε, καὶ ἂν ὡς ἄνθρωπο ὑπάρχει κάτι νά τὴν κατηγορήσει κανεὶς, ὀφείλεται σ' αὐτὸ καὶ στὸν ζῆλο της γενικὰ γιὰ τὰ καλὰ, ἐπειδὴ ἦταν αὐστηρὴ πρὸς τὶς συνασκούμενες πού εἶχε ὑπὸ τὴν εὐθύνη της καὶ λεπτολόγος, καὶ ὀρισμένες φορές θύμωνε γιὰ τὶς παραλείψεις εἴτε τῶν ἔργων, εἴτε τῶν ψαλμωδιῶν, εἴτε τῶν παραστάσεων τους, ὥστε νὰ φτάνει πολλές φορές νὰ τὶς σπρώχνει ὅταν νύσταζαν, ἢ καὶ νὰ τὶς ραπίζει ὅταν ἔδειχναν ἀνυπακοή. Ἀλλὰ καὶ ἔτσι τὴν ἀγαποῦσαν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ὑπερβολικὰ μαλακούς, ἐπειδὴ ἐκινεῖτο γι' αὐτὰ ἀπὸ τὸ καλὸ καὶ πάντοτε μετανοοῦσε καὶ ζητοῦσε νὰ ὑποταχθεῖ. Γι' αὐτὸ καὶ ζητοῦσε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι φυσικὰ τὴ συγχωρούσαμε. Γιατί, μετὰ τὴ φυλάκιση τοῦ πατέρα μου, ὑποτάχθηκε τόσο πολὺ σὲ μένα μὲ τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ἐπίδοσή της στὴν ὑπακοή, ὥστε νὰ ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸ της δούλη, καὶ νὰ πέφτει στὰ ἀνάξια πόδια μου, νὰ μοῦ ἐξομολογεῖται τὰ μυστικά τῆς καρδιάς της, καὶ νὰ μὴ προβάλλει σὲ καμμιά ἐντολὴ ἀντιρρήσεις. Γεμίζω λοιπὸν ἀπὸ ντροπὴ ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος, κάθε φορὰ πού σκέπτομαι, ὅτι μὲ ὀνόμαζε κύριο καὶ πατέρα, καὶ ὅτι μὲ σεβόταν ἔχοντας μπερδέψει τὸν πόθο μὲ τὸν φόβο, καὶ πειθαρχοῦσε ὄχι σὰν μητέρα, ἀλλὰ σὰν νὰ ἦταν παιδί μου.

13. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ εἶχε σὰν ὄριο ἐγκράτειας τὸ νὰ μὴ τρώει μέχρι νὰ χορτάσει, ἐνῶ ἡ ὑποταγὴ δὲν ἄφηνε νὰ περιορίσει τὴν ποιότητα τῶν τροφῶν, ἂν καὶ τὸ ἤθελε πολὺ αὐτό, χωρὶς ὅμως νὰ εἰσακούεται. Ἐτρωγε λοιπὸν μόνο μιὰ φορὰ, συνήθως κατὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, τρώγοντας κάποια λιπὴ καὶ αὐτοσχέδια τροφή, χωρὶς λάδι καὶ κρασί.

τὴν τροφήν· κὰν ὁπότε δὲ κατέλυεν ἐν ταῖς ὠρισμέναις ἡμέραις, οὐ κατὰ πλησμονήν, ἐξ ὀλίγου δὲ καὶ κατὰ μικρὸν λαμβάνουσα ἤρκεῖτο· ἀκτημοσύνης δὲ δεῖγμα, τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτήν, μήτε θεραπανίδα, μήτε χρυσίον, μήτε ἀργύριον, μήτε τι τοῦ αἰῶνος τοῦτο, ἢ μό-
 5 νον τὰ τρίχινά ῥάκη ἃ περιδέβλητο, καὶ τὰ δύο πενιχρὰ σκεπάσματα. Ἀμέλει τοίνυν ὅτε ἀπετελεύτα, ἐμοί τε καὶ τῷ ἀδελφῷ διανείμασα ταῦτα, καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἐνταφιασμὸν ἔχουσα, οὕτω γυμνή καὶ ταῖς ὕλαις καὶ ταῖς τοῦ κόσμου προσπαθείαις, χαίρουσα καὶ ὡς πρὸς τὰ ἴδια χωροῦσα, ἀπεδήμησεν ἐκ τῶν ἐνθένδε, ἐπιφθεγξαμένη
 10 ἡμῖν εὐκτήρια καὶ σωτήρια, καὶ κατασφραγίσασα ἕκαστον τῶν παρισταμένων, ἐπειδὴ καὶ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν εὐρέθησαν θεώμενοι τὴν κοίμησιν.

ιδ'. Ἀλλ', ὦ μητερ σεβασμία καὶ πολυπόθητε (πρὸς σὲ γάρ εἰμι ἐπιστρεφόμενος, τὸ γλυκύ μοι καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, τὸ ποθητόν
 15 μοι καὶ ἐράσιμον θεώρημα, ἢ μητρότεκνος, μᾶλλον δὲ διτοτόκος μου διμήτηρ), ποῦ ποτε ἡμᾶς ἀπολέλοιπας; ποῦ ποτε μετακεχώρηκας; πῆ δὲ μεθωρίσθης; πῆ δὲ καὶ ἐν ποίοις τόποις ἐνανλίζῃ; ἐν ποίαις ἐπαύλεσι συγχωριάξεις; ὀπηλίκας κατοπτεύεις; Τὸν γὰρ ἄρχοντα τοῦ ἀέρος τούτου εὖ οἶδα ἐκ τῶν ἀγαθῶν σου πράξεων ὑπερ-
 20 κήσασαν, ἐκεῖσε εἶναι ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός, ἔνθα τῶν ἁγίων πάντων ἐστὶν εὐφραιομένων ἢ κατοικία, ἔνθα ἦχος καὶ χορὸς ἐορταζόντων καὶ ἀγαλλιωμένων, ἔνθα καὶ οἱ κοινοὶ ἡμῶν ἀδελφοί, οὓς καὶ ἐπόθησας καὶ συγκοινωνεῖν ἤρω· ἄρτι γὰρ τὰ ιδιώματα τῆς σαρκὸς παρόντα διαφορὰν ποιοῦνται τῆς συμβιώσε-
 25 ως. Μὴ δὴ ἐπιλάθῃ ἡμῶν τῶν σῶν ἐλαχίστων τέκνων· μή, παρακαλῶ· μή, ἀντιβολῶ, μὴ ἐπιλήσῃ τοῦ ποιμνίου σου τοῦ μικροῦ τε καὶ τοῦ μεγάλου, ἀλλά, παρησίας τυχοῦσα, πιστεύω δ' ὅτι καὶ ἐπιτετύχηκας, στηθι καὶ ἰλεοῦ καὶ ἐξιλάσκου, προσεύχου καὶ ὑπερεύχου, καὶ μᾶλλον ἄρτι ἐκτενεστέρω, παιδαγωγοῦσα καὶ στηρίζουσα καὶ
 30 φρουροῦσά με τὸν δεῖλαιον ἀπὸ φόβου ἁμαρτητικοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἀνομίας, ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐπηρείας δαιμονικῆς, ποιμαί-

Καὶ ὅταν καμμιά φορὰ ἔτρωγε κατὰ τὶς καθορισμένες μέρες, δὲν ἔτρωγε ὥσπου νὰ χορτάσει, ἀλλὰ περιοριζόταν στὸ νὰ τρώει ἀπὸ λίγο κατὰ μικρὰ διαστήματα. Δεῖγμα τῆς ἀκτημοσύνης τῆς ἦταν, τὸ ὅτι δὲν εἶχε τίποτε, οὔτε ὑψηρῆτρια, οὔτε χρυσαφικά, οὔτε ἀσημικά, οὔτε τίποτε ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, παρὰ μόνο τὰ τρίχινα ράκη πού φοροῦσε, καὶ τὰ δύο φτωχὰ σκεπάσματα. Ὅταν λοιπὸν πέθαινε, τὰ μοίρασε αὐτὰ σέ μένα καὶ τὸν ἀδελφό μου, καὶ τὰ ὑπόλοιπα τὰ κράτησε γιὰ τὸν ἐνταφιασμό τῆς, καὶ ἔτσι ἀπαλλαγμένη καὶ ἀπὸ τὰ ὑλικά πράγματα καὶ ἀπὸ τὶς φροντίδες τοῦ κόσμου, μὲ χαρὰ, σὰν νὰ πῆγαινε στὸ σπίτι τῆς, ἔφυγε ἀπὸ τὰ ἐδῶ, ἀφοῦ μᾶς ἔδωσε τὶς εὐχὲς τῆς γιὰ σωτηρία μας, καὶ σφράγισε μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ ὅλους ὅσους παραβρέθησαν, καθόσον ἦταν καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς πού παρακολουθοῦσαν τὴν κοίμησή τῆς.

14. Ἄλλὰ, μητέρα μου σεβαστὴ καὶ πολυπόθητη (γιατὶ τώρα ἀπευθύνομαι σέ σένα, τὸ γλυκὸ γιὰ μένα πρῶγμα καὶ ὄνομα, τὸ ποθητὸ καὶ ἀγαπημένο μου θέαμα, τὴ μητέρα καὶ παιδί, ἢ καλύτερα πού μὲ γέννησες δύο φορές, τὴ διπλῆ μητέρα μου), πού μᾶς ἄφησες; ποῦ πῆγες; σέ ποιὸ λιμάνι ἀγκυροβόλησες; ποῦ καὶ σέ ποιούς τόπους παραμένεις; σέ ποιὲς ἐπαύλεις συχνάζεις; ποιούς μεγάλους βλέπεις; Γιατὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀέρα αὐτοῦ ξέρω καλὰ ὅτι μὲ τὶς ἀγαθὲς σου πράξεις τὸν ἔχεις ὑπερνήσει, καὶ βρίσκεσαι ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός¹⁶, ἐκεῖ ὅπου βρίσκεται ἡ κατοικία ὅλων τῶν ἀγίων πού εὐφραίνονται, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει μουσικὴ καὶ χορωδία αὐτῶν πού γιορτάζουν καὶ χαίρονται, ἐκεῖ ὅπου βρίσκονται καὶ οἱ κοινοὶ ἀδελφοί μας, τοὺς ὁποίους ἀγάπησες καὶ θέλησες νὰ ἐπικοινωνήσεις. Γιατὶ τώρα οἱ ἰδιότητες τῆς σάρκας πού ἔχουμε ἀκόμα διαφοροποιοῦν τὴ συμβίωσή μας. Μὴ λοιπὸν λησμονήσεις ἐμᾶς τὰ ἐλάχιστα παιδιὰ σου. Μὴ, σέ παρακαλῶ, μὴ, σέ ἱκετεύω, μὴ λησμονήσεις τὸ ποίμνιό σου τὸ μικρὸ καὶ τὸ μεγάλο, ἀλλὰ ἐὰν ἔχεις παρηρησία στὸν Θεό, καὶ πιστεύω ὅτι ἔχεις, στάσου ὀρθία καὶ παρακάλεσε καὶ ἐξευμένισέ τον, προσευχήσου, αὐξήσε τὴν προσευχή σου περισσότερο, καὶ πολὺ πιὸ παρατεταμένα τώρα, παιδαγωγώντας καὶ ἐνθαρρύνοντας καὶ φρουρώντας ἐμένα τὸν ἄθλιο ἀπὸ τὸν φόβο τῆς ἁμαρτίας, ἀπὸ τὰ βέλη τῆς ἀνομίας πού ρίχνονται ἐπάνω μου, ἀπὸ κάθε ἄλλη δαιμονικὴ ἐπενέργεια, ποιμένοντας

16. Πρὸβλ. εὐχή τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας (*Μέγα Εὐχολόγιον*, Ἀθῆναι 1980, σελ. 394).

νουσα καὶ συμπομαίνουσα, νύσσουσα καὶ προσυπομμινήσκουσα
 διὰ ψυχικῆς ἐντεύξεως ἐπισκεπτομένη τε καὶ ἐπανορθουμένη ἐκά-
 στοτε, καὶ θεωμένη πῶς ἀνίσταμαι, πῶς κεκίνημαι ψυχῇ τε καὶ σώ-
 ματι, ἵνα παντοίῳ λόγῳ ῥυθμούμενος καὶ καταρτιζόμενος, κατὰ
 5 σκοπὸν τε θαίνων τῆς ἀληθείας, φθάσω εὐαρεστεῖν Θεῷ διὰ τῆς
 ἀγαθῆς ἀφηγήσεως, καὶ τύχω μετὰ τὸν τῆδε βίον σὺν τοῖς ἐπομέ-
 νοις μοι ὑπὸ τὴν σκέπην σου εἶναι, καὶ συμμετασχεῖν σου ὡς τέκνον
 ἐλάχιστον τῆς ἐκ δεξιῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν παραστάσεως

Ταῦτά με, τέκνα, ἠνάγκασεν ἡ ἀλήθεια διηγῆσασθαι καὶ ὑμῖν,
 10 παρὰ ῥεῦσιν τὰ τοιαῦτα κελεύουσιν.

καὶ συμποιμένοντάς με, κεντρίζοντάς με καὶ ὑπενθυμίζοντάς μου μὲ ψυχικὴ συνάντηση καὶ συνομιλία, μὲ τὸ νὰ μὲ ἐπισκέπτεσαι καὶ νὰ μὲ ἐπανορθῶνεις κἀθε φορά, καὶ προσέχοντας πῶς σηκώνομαι, πῶς κινούμαι μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, ὥστε, ρυθμιζόμενος καὶ κατευθυνόμενος σὲ κἀθε μου λόγο, καὶ βαδίζοντας σύμφωνα μὲ τὸν σκοπὸ τῆς ἀλήθειας, νὰ κατορθώσω νὰ εὐαρεστήσω τὸν Θεὸ μὲ τὴν καλὴ μου διήγηση, καὶ νὰ ἐπιτύχω μετὰ ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴ μου, μαζί μὲ αὐτοὺς ποὺ μὲ ἀκολουθοῦν, νὰ βρεθῶ κἀτω ἀπὸ τὴν προστασίᾳ σου, καὶ νὰ ἀξιωθῶ σὰν ἐλάχιστο παιδί σου νὰ πάρω μέρος στὰ δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μας.

Αὐτά, παιδιά μου, μὲ ἀνάγκασε ἡ ἀλήθεια νὰ τὰ διηγηθῶ καὶ σὲ σᾶς, μετὰ ἀπὸ παρὰκλήσή σας, γιὰ νὰ μὴ λησμονηθοῦν.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΣΤΟΥΔΙΟΥ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΙ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΑΥΤΟΥ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ Α΄. – ΛΓ΄.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΣΤΟΥΔΙΟΥ
ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΙ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΑΥΤΟΥ ΜΑΘΗΤΑΣ
(ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ)
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Α΄.

*• Οτι χρή ἡμᾶς μὴ ἀδιαφόρως ζῆν, ἀλλὰ προσέχειν ἑαυτοὺς
καὶ ἐν ἐτοιμασίᾳ εἶναι τὸ καθ' ἑκάστην.*

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, εἰ μὲν περὶ ἄλλου τινὸς
ἡμῖν τῶν σωματικῶν καὶ γηίνων ἦν ὁ ἀγὼν, ἤρκοῦμεθα ἂν τυχόν,
ἕως τοῦ παρόντος πολλάκις λαλήσαντες, τὸ ὀφειλόμενον ἀποπλη-
ρῶσαι· ἐπεὶ δὲ περὶ ψυχῆς ἐστὶν ὁ λόγος τῆς ἀθανάτου καὶ ἀθάνατα
5 κολασθησομένης ἢ ἐπαινεθησομένης, δι' ἀρετὴν ἢ κακίαν, ὡς ἔφη
τις τῶν ἁγίων, ἀναγκαῖον πρὸς τοῖς λαληθεῖσι καὶ ἔτι λαλήσαι, καὶ
πρὸς τοῖς κατηχηθεῖσι καὶ ἔτι κατηχήσαι, καὶ τοῦτο μέχρις ἂν ἐμ-
πνέωμεν, ἵνα οὕτω δυνηθεῖμεν περισῶσαι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐκ
τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος, πονηροῦ ὄντος, κατὰ τὰς ἐπιφορὰς τῶν ἀο-
10 ράτων ἐχθρῶν.

Διήλθομεν τοίνυν, τέκνα, καὶ τὰς ἤδη ἐπιγενομένας ἐορτάς, τῶν
τε Θεοφανείων φημὶ καὶ Ἐπιφανίων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, καὶ ὁ χρόνος παριππεύων ἐστὶ καὶ ἔλκων ἡμᾶς πρὸς τὸ πέρασ
τῆς παραντίκα ζωῆς· Τίς οὖν, ὡς πολλάκις λέγομεν, φρονῶν ὑπάρ-
15 χει, ἵνα μὴ παραπόληται τὸν χρόνον ἐν τῇ ἀδιαφόρῳ ζωῇ καὶ ἐν τῇ
κακοτεχνίᾳ τῶν τοῦ διαβόλου πανουργευσμάτων; Τίς προσέχων πο-
ρεύεται, μὴ ὑποσυρόμενος τῇ ἀμελείᾳ ἀλλ' ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ θανά-
του τὸ καθ' ἑκάστην συνέλκων ἑαυτὸν καὶ συμπαριστῶν καθαρὸν
αὐτοῦ τὸ ἔργον, τό τε πνευματικὸν καὶ σωματικόν, κατὰ πρόσωπον
20 τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ; Τίς οὖν ἐστὶν αἴρων τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΣΤΟΥΔΙΟΥ
ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΙ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ
(ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ)
ΚΑΤΗΧΗΣΗ 1η.

**Ὅτι πρέπει νὰ μὴ ζοῦμε ἀνέμελα, ἀλλὰ νὰ προσέχουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας
καὶ νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι σὲ κάθε στιγμή.**

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, ἐὰν βέβαια ὁ ἀγώνας γινόταν γιὰ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ σωματικά καὶ γήινα, θὰ μπορούσαμε ἴσως ν' ἀρκεστοῦμε στὸ παρὸν γιὰ τὸ ὁποῖο μιλήσαμε πολλές φορές, ἐκπληρώνοντας ἔτσι τὸ καθήκον μας. Ἐπειδὴ ὅμως πρόκειται γιὰ τὴν ψυχὴ, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀθάνατη καὶ θὰ τιμωρηθεῖ ἢ θὰ ἐπαινεθεῖ αἰώνια, γιὰ τὴν ἀρετὴ ἢ τὴν κακία της, ὅπως εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἁγίους, εἶναι ἀνάγκη, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ πού εἰπώθηκαν, νὰ ποῦμε καὶ ἄλλα, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τίς κατηχήσεις πού ἔγιναν, νὰ κάνουμε καὶ ἄλλες κατηχήσεις, καὶ νὰ τὸ κάνουμε αὐτὸ ὅσο ἀναπνέουμε, γιὰ νὰ μπορέσουμε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν νὰ περισώσουμε τίς ψυχές μας ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν πού εἶναι πονηρός, ἐξαιτίας τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀόρατων ἐχθρῶν.

Περάσαμε λοιπόν, παιδιά μου, καὶ τίς ἑορτές πού ἤδη τελείωσαν, καὶ ἐννοῶ τίς γιορτές τῶν Θεοφανείων καὶ Ἐπιφανίων τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ χρόνος προχωρεῖ ἔφιππος καὶ μᾶς σύρει πρὸς τὸ τέλος τῆς παρούσας ζωῆς. Ποιὸς λοιπόν εἶναι αὐτός, ὅπως πολλές φορές λέμε, πού πιστεύει ὅτι δὲν χάνει τὸν καιρὸ του μὲ τὴν ἀνέμελη ζωὴ του καὶ τὰ πανοῦργα τεχνάσματα τοῦ διαδόλου; Ποιὸς βαδίζει προσέχοντας, χωρὶς νὰ παρασύρεται ἀπὸ τὴν ἀνεμελιά, ἐτοιμαζόμενος κάθε μέρα γιὰ τὸν θάνατο, συμπαρασύροντας τὸν ἑαυτό του καὶ παρουσιάζοντας καθαρὸ τὸ ἔργο του, καὶ τὸ πνευματικὸ καὶ τὸ σωματικὸ, μπροστὰ στὸν παντοδύναμον Θεό; Ποιὸς εἶναι αὐτός πού σηκώνει τὰ μάτια

αὐτοῦ ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπιβλέπων τὰ κάλλη τῶν ἐκεῖ θεαμάτων, ἀμυδρῶς πῶς, καὶ ὄλον τὸν ἔρωτα μετατιθέμενος πρὸς τὴν ἐκεῖσε ἐπιθυμίαν καὶ συμμετεωροπορούμενος ταῖς ἀνωτάτω δυνάμεσι, καὶ πρὸς ταῦτα μηδὲν ἠγούμενος ἐπαχθές, ἀλλὰ φέρων καὶ 5 ὕβριν καὶ ἐξουδένωσιν καὶ κακοπάθησιν, πεινάν τε καὶ δίψαν, ψυχός τε καὶ θάλπος, καὶ κυλιόμενος ἐν μέσῳ τῆς ἀδελφότητος ὡς λίθος ἅγιος, κατὰ τὸ γεγραμμένον;

Καὶ γοῦν ἐγὼ ὄρῳ ἐξ ὑμῶν οὐχ ἓνα, οὐ δύο, ἀλλὰ καὶ πολλούς, κατὰ τὸ ζητούμενον ὄλους εὐπειθεῖς καὶ εὐπαρακλήτους, προση-
10 νεῖς τε καὶ μελιχίους, ὑπηκόους καὶ φερεπόνους, εὐεξαγγέλτους τε καὶ πιστοτάτους. Καὶ τάχα οὐδὲ πολλῶν γραμμάτων εἰσὶν ἐπιτυχόντες, οὐδὲ σοφισμάτων καὶ ἀναγνωσμάτων, οὐδὲ ἐκστηθισμάτων καὶ διαψαλμάτων· ἐν δὲ ἔχουσιν, ὃ ζητεῖ ὁ λόγος καὶ ᾧ τινι ἄφομοιοῦσιν ἑαυτοὺς τῷ Χριστῷ, τὴν ταπεινοφροσύνην λέγω καὶ τὴν πραό-
15 τητα· «Μάθετε γάρ», φησὶν, «ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ». Ἐπιβλέψατε τοιγαροῦν, τέκνα μου ἠγαπημένα, εἰς τὸ φῶς καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὴν εὐθύτητα καὶ εἰς τὴν μακαριότητα καὶ εἰς τὴν ἠπιότητα καὶ εἰς τὴν ἀγαθότητα, καὶ μὴ ὅτι εἰς ἔμμαντὸν περιέλκοντα δόξαν ταῦτα διαλέγειν με οἴεσθε, ἀλλ' ὅτι δι'
20 ὑμᾶς τοὺς ποθητούς μου καὶ φιλητούς, κυρίους τε καὶ δεσπότας, καὶ μέντοι καὶ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχοντας, δι' οὓς καὶ ὁ ἀγὼν μου καὶ ἡ σπουδή, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο συστείλατε ἑαυτοὺς, παρακαλῶ, ἀπὸ πάσης ὀξυχολίας, ἀπὸ πάσης καχεξίας· «Υἱοὶ ἀνθρώπων» φησὶν, «ἕως πότε βαρυνκάρδιοι; Ἴνα τί
25 ἀγαπᾶτε ματαιότητα καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;», ἵνα τί «ὄνειδιεῖ ὁ ἐχθρός, παροξυνεῖ ὁ ὑπεναντίος;».

Σύγγνωτέ μοι· αἰσχύνομαι τοὺς ἀγγέλους, ἐπειδὴ ἐπιβλέπουσι τὰ καθ' ἡμᾶς, ὡς φύλακες ἡμῶν ὑπάρχοντες· αἰσχύνομαι τοὺς ἀγίους καὶ ὁσίους πατέρας ἡμῶν, ὧν τὴν πολιτείαν ἐπανηρημέθα καὶ 30 ὧν τὸν βίον διεξάγομεν. Ὅσίως τὰ ὅσια ἐκτελέσωμεν, ἀδελφοί μου, καὶ ἀγίως τὰ ἅγια ἀποπληρώσωμεν, τεκνία μου. Μὴ, παρακαλῶ, μὴ σκληροὶ καὶ ἀπειθεῖς καὶ ἀντίλογοι, μὴ τραχύφωνοι καὶ θυμικοὶ καὶ μεγαλορρημονες, μὴ σκῶπται καὶ συκοφάνται καὶ διασύρται, μὴ πολύλογοι καὶ γελοιασταὶ καὶ παρρησιασταί. Φιλόθεοι, ἀλλὰ μὴ

τῆς ψυχῆς στὸν οὐρανὸ καὶ βλέπει τὰ κάλλη αὐτῶν ποὺ ὑπάρχουν ἐκεῖ, ἀμυδρὰ βέβαια, καὶ μεταθέτει ὅλο τὸν ἔρωτά του στὴν ἐπιθυμία του γι' αὐτὰ ἐκεῖ, συμπορευόμενος μετέωρος μαζί μὲ τὶς ἀνώτατες δυνάμεις, καὶ μὴ θεωρώντας γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν τίποτε δυσάρεστο, ἀλλὰ ὑποφέροντας καὶ τὴ βρισιὰ καὶ τὴν ταπείνωση καὶ τὴν κακοπάθεια καὶ τὴν πείνα καὶ τὴ δίψα καὶ τὸ κρῦο καὶ τὴ ζέστη, καὶ κυλιόμενος μέσα στὴν ἀδελφότητα σὰν ἅγιος λίθος, ὅπως εἶναι γραμμένο;

Καὶ ὅμως ἐγὼ βλέπω ἀνάμεσά σας ὄχι ἓνα, οὔτε δύο, ἀλλὰ πολλούς, σύμφωνα μ' αὐτὸ ποὺ συζητοῦμε, ὅλους πειθαρχικούς καὶ προσηλωμένους, προσηνεῖς καὶ μειλίχιους, ὑπάκουους καὶ φιλόπονους, ποὺ δέχονται εὐκόλα τὸ ἄγγελμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ μένουν πιστοὶ σ' αὐτό. Καὶ μπορεῖ βέβαια νὰ μὴν ἔχουν μεγάλη μόρφωση, οὔτε νὰ ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ σοφίσματα καὶ ἀναγνώσματα καὶ ἀποστηθίσεις καὶ ψαλμωδίες, ἔχουν ὅμως ἓνα, αὐτὸ ποὺ ζητᾷ ὁ λόγος, καὶ μὲ τὸ ὅποιο ἐξομολιώνουν τὸν ἑαυτὸ τους μὲ τὸν Χριστό, δηλαδή τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν πραότητα. Γιατὶ λέγει· «Μάθετε ἀπὸ μένα, ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά»¹. Προσηλωθεῖτε λοιπόν, ἀγαπητὰ μου παιδιὰ, στὸ φῶς καὶ στὴν ἀλήθεια, στὴν εἰλικρίνεια καὶ στὴ μακαριότητα, στὴν πραότητα καὶ στὴν καλωσύνη, καὶ μὴ νομίζετε ὅτι αὐτὰ τὰ λέγω θέλοντας ν' ἀποσπάσω δόξα γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου, ἀλλὰ τὰ λέγω γιὰ σᾶς ποὺ ποθῶ καὶ ἀγαπῶ, τοὺς κυρίους καὶ δεσπότες μου, καὶ ἀνθρώπους βέβαια τοῦ Θεοῦ, γιὰ τοὺς ὁποίους καὶ ἀγωνίζομαι καὶ προσπαθῶ, καὶ γενικὰ γιὰ τὴ σωτηρία ὅλων. Γι' αὐτό, σᾶς παρακαλῶ, περιορίστε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀπὸ κάθε θυμὸ καὶ ἀπὸ κάθε κακία. Γιατὶ λέγει· «υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς πότε θὰ ἔχετε σκληρὴ καρδιά; Γιατὶ ἀγαπᾶτε αὐτὰ ποὺ εἶναι μάταια καὶ ἐπιδιώκετε τὸ ψέμα;»² γιατί «χλευάζει ὁ ἐχθρὸς, καὶ προκαλεῖ τὴν ὀργή σου ὁ ἀντίθετός μας»³.

Συγχωρῆστε με· ντρέπομαι τοὺς ἀγγέλους, ποὺ βλέπουν τὰ ἔργα μας, ἐπειδὴ εἶναι φύλακές μας. Ντρέπομαι τοὺς ἀγίους καὶ ὁσίους πατέρες μας, τῶν ὁποίων τὴ συμπεριφορὰ ἐπιλέξαμε καὶ τὴ ζωὴ ἀκολουθοῦμε. Ἄς ἐκτελοῦμε, τέκνα μου, τὰ ὅσα μὲ τρόπον ὅσιο, καὶ ἄς ἐκτελοῦμε τὰ ἅγια μὲ τρόπον ἅγιο. Μὴν εἴστε, σᾶς παρακαλῶ, σκληροὶ καὶ ἀπειθαρχοὶ καὶ ἀντιρρησίες καὶ φωνακλάδες καὶ ὀξύθυμοι καὶ καυχησιάριδες, οὔτε εἰρωνες καὶ συκοφάντες καὶ κακολόγοι, οὔτε φλύαροι καὶ χωρατατζῆδες καὶ ἀθυρόστομοι. Νὰ εἴστε φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ

2. Ψαλμ. 4, 31.

3. Ψαλμ. 73, 10.

φιλόπορνοι γίνεσθε· φιλόησχοι, ἀλλὰ μὴ φιλόλαλοι· δυσείμονες, ἀλλὰ μὴ φιλόκαλοι, κάτω νενευκότες, ἄνω δὲ τὸν νοῦν ἔχοντες, πανταχόθεν περισκοποῦντες ἑαυτούς, μὴ που πληγὴ συνεισέλθῃ ἀφυλάκτως ἐχόντων ἡμῶν, ἀπὸ τῶν βελῶν τῆς ἁμαρτίας.

5 Εἶτα τί ἐκ τούτων; Ἀντὶ κόπων αἱ ἀναπαύσεις ἐτομασθήσονται, ἀντὶ τῶν ἄθλων οἱ στέφανοι, ἀντὶ τῶν ὕδρεων αἱ τιμαὶ καὶ αἱ δόξαι, ἀντὶ τῶν ἐξουδενώσεων αἱ εὐφημῖαι καὶ εὐδοξίαι, ἀντὶ τῶν συγχωρήσεων αἱ ἀφέσεις καὶ αἱ χαρμοσύναι, ἀντὶ τῆς ὑποταγῆς τὸ ἄρχειν «ἐπάνω δέκα πόλεων», ἀντὶ τῶν γονικῶν καὶ συγγενικῶν
10 στερήσεων αἱ κληρονομῖαι καὶ συγκληρονομῖαι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀντὶ τῆς κοπῆς τοῦ θελήματος ἢ μετὰ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου συναυλία, καὶ τὰ μὲν πρόσκαιρα καὶ ἐλαφρότατα καὶ ὡς σκιά παριπτάμενα, τὰ δὲ αἰώνια καὶ ἀθάνατα καὶ τέλος οὐκ ἔχοντα. Ἐὰν θέλητε βασιλείας οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, ἐὰν θέλητε
15 ζωῆς ἀθανάτου ἀπολαῦσαι, ἐὰν θέλητε νῖοθεσίας ἐπιτυχεῖν, ἐὰν θέλητε οἰκιστὰι τοῦ Παραδείσου γενέσθαι, ἐὰν θέλητε ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ εἰσαχθῆναι, ἐὰν θέλητε εἰς τὸν ἀχειροποίητον νυμφῶνα ἐντρυφῆσαι ἢ τι τῶν ἄλλων ἐπιλήψεσθαι, ἔξεστιν ὑμῖν καὶ ἀρπακτόν ἐστιν καὶ ὑπὸ χειρᾶς ὑμῶν καὶ ἐτοιμότατον· ἐὰν δὲ ἐφίεσθε τὴν
20 ἑτέραν μερίδα, πῦρ ἀτελεύτητον, σκῶληκα ἰοδόλον, τὴν φλόγα τῆς γεέννης, τὸν θρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὴν τῶν ἐρίφων στάσιν, τὴν ἀπόφασιν τῶν κατηραμένων ἢ καὶ ἄλλο τι εἰπεῖν, καταντήσῃ ὑμῖν, ὃ μὴ γένοιτο. Ἄλλ' οὐκ ἂν, μὴ γένοιτο, εἰ μὴ εὐζωήσομεν, ὡς εἴρηται, τέκνα μου, εἰ μὴ εὐθετήσομεν, εἰ μὴ εὐτακτήσομεν. Κερδανεῖ τις
25 οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, κερδανεῖ καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ καὶ τὸν ἄθλιον, εὖ πράττων καὶ θεοσεβῶς πορευόμενος, καὶ τίμιος ἐναντίον Κυρίου, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ μακάριός ἐστι καὶ μακαριζόμενον τὸ ὑπόμνημα ἐγκαταλείψει.

Τί λοιπὸν ὠφελεῖ τῷ σκληρευομένῳ ἢ σκληρότης καὶ τῷ ἀπειθεῖ
30 ἢ ἀπειθία καὶ τῷ δυσηκῶ ἢ δυσηκοῖα καὶ τῷ ὑπερηφάνῳ ἢ ὑπερηφανία; Ἡ οὐχὶ θησαυρίζει ἐαυτῷ «ὄργην ἐν ἡμέρᾳ ὄργῆς καὶ δικαιοκρισίας Θεοῦ καὶ ἀποκαλύψεως»; Ἡ οὐχὶ ἔοικε τὸ ἔργον

ὄχι τῆς πορνείας, φιλήσυχοι καὶ ὄχι φλύαροι, κακοντυμένοι καὶ ὄχι φίλοι τοῦ καλλωπισμοῦ. Νὰ κοιτᾶτε κάτω, ἀλλὰ νὰ ἔχετε τὸν νοῦ σας στραμμένο πρὸς τὰ ἄνω, προσέχοντας ἀπὸ παντοῦ τὸν ἑαυτό σας, μήπως, ἔχοντας ἀφύλακτο τὸν ἑαυτό σας, σᾶς συμβεῖ κανένα χτύπημα ἀπὸ τὰ βέλη τῆς ἁμαρτίας.

Καὶ τί θὰ προκύψει ἀπὸ αὐτά; Ἐναντὶ τῶν κόπων θὰ ἔρθει ἡ ἀνάπαυσις, ἐναντὶ τῶν ἀγώνων τὰ στεφάνια, ἐναντὶ τῶν ὕβρεων οἱ τιμὲς καὶ οἱ δόξες, ἐναντὶ τῶν ταπεινώσεων οἱ εὐφημίες καὶ οἱ ἔπαινοι, ἐναντὶ τῶν συγχωρήσεων οἱ συγγνώμες καὶ οἱ χαρὲς, ἐναντὶ τῆς ὑποταγῆς, ἡ ἀρχηγία «δέκα πόλεων»⁴, ἐναντὶ τῆς στέρησης τῶν γονέων καὶ τῶν συγγενῶν, ἡ κληρονομία μαζὶ μὲ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, ἐναντὶ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ θελήματος, ἡ συνεύρησις μαζὶ μὲ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανο, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ πρῶτα εἶναι πρόσκαιρα καὶ ἐλαφρότατα καὶ φεύγουν πετώντας, ἐνῶ τὰ ἄλλα εἶναι αἰώνια καὶ ἀθάνατα καὶ δὲν ἔχουν τέλος. Ἐάν θέλετε νὰ κερδίσετε τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἂν θέλετε νὰ ἀπολαύσετε τὴν ἀθάνατη ζωὴ, ἂν θέλετε νὰ ἐπιτύχετε τὴν υἰοθεσία, ἂν θέλετε νὰ γίνετε κάτοικοι τοῦ Παραδείσου, ἂν θέλετε νὰ μπεῖτε στοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἂν θέλετε νὰ ἀπολαύσετε τὸν ἀχειροποίητο νυμφῶνα, ἢ νὰ ἀπολαύσετε κάτι τι ἄλλο, σᾶς ἐπιτρέπεται, καὶ μπορεῖτε νὰ τὸ ἀρπάξετε, καὶ εἶναι ἕτοιμο καὶ βρῖσκεται ἤδη στὸ χέρι σας. Ἐάν ὅμως ἐπιθυμεῖτε τὴν ἄλλη μερίδα, θὰ καταντήσετε στὸ πῦρ τὸ αἰώνιο, στὸ δηλητηριῶδες σκουλήκι, στὴ φλόγα τῆς κολάσεως, στὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν, στὴν τάξιν τῶν ἐριφίων, στὴν καταδίκη τῶν καταραμένων, καὶ ὅτι ἄλλο μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ, τὸ ὅποιο εὐχομαι νὰ μὴ σᾶς συμβεῖ. Ἐλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὰ ἀποφύγουμε, μὴ γένοιτο, ἂν δὲ ζήσουμε καλὰ, ὅπως εἶπα, τέκνα μου, ἂν δὲν ἀκολουθήσουμε τὸν εὐθὺ δρόμο, ἂν δὲν ἀγαπήσουμε τὴν τάξιν. Καὶ θὰ κερδίσει κανεὶς ἔτσι καὶ τὴν ψυχὴν του, καὶ τοὺς ἀδελφούς του, καὶ ἑμένα τὸν ἄθλιο, ἐνεργώντας σωστά καὶ πορευόμενος ὅπως ἀρέσει στὸν Θεό, καὶ ὄντας «ἐντιμος μπροστὰ στὸν Κύριον»⁵, καὶ ὁ λόγος του καὶ τὸ πρόσωπό του, καὶ θὰ εἶναι μακάριος καὶ θὰ ἀφήσει μακάρια ἀνάμνησιν.

Τί ὠφελεῖ λοιπὸν στὸν σκληρὸ ἢ σκληρότητα, στὸν ἀπείθαρχο ἢ ἀπείθεια, στὸν βαρύνκοο ἢ βαρυνκοῖα καὶ στὸν ὑπερήφανο ἢ ὑπερηφάνεια; Ἡ μήπως δὲν ἀποταμιεύει γιὰ τὸν ἑαυτό του «ὄργην γιὰ τὴν ἡμέραν τῆς ὄργης καὶ δίκαιης κρίσεως καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ»; Ἡ μή-

αὐτοῦ ξύλοις καὶ χόρτοις καὶ καλάμοις, καὶ πληροῦται ἐν αὐτῷ τό,
 «εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσε-
 ται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός»; Καὶ γὰρ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῷ κο-
 λαστικῷ πυρὶ ἀποκαθαρθήσόμεθα τῆς ὑλώδους κακίας· μενούμεν δὲ
 5 εἰς τὸ αἰεὶ καιόμενοι καὶ μὴ κατακαιόμενοι, ἐνορῶντες τὴν δόξαν τῶν
 ἁγίων καὶ ἐφιέμενοι ταύτης καὶ ἀποστερούμενοι, καὶ διὰ τοῦτο ὀδυ-
 ρόμενοι καὶ καταθρηνοῦμενοι ἀνόνητα καὶ ἀνήνυτα. Μὴ οὖν φθάσῃ
 τις ἡμῶν, τέκνα, εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, μηδὲ εἰς τὴν στάσιν ταύτην·
 ἀλλ' ἕως ἔσμεν ἐνταῦθα, ἑαυτοὺς ἀποκαθάρωμεν τῷ πυρὶ τοῦ φόβου
 10 τοῦ Θεοῦ, ἵνα τῆς μελλούσης φλογὸς ἀπείρατοι διαμείνωμεν ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πα-
 τρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
 νων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Β'.

15 Ὅτι χρὴ ἡμᾶς μετὰ καθαροῦ συνειδότος τὰς διακονίας
 ὑπεξέρχεσθαι καὶ μὴ ποιεῖν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, εἰ ὁ σπορευὺς χαίρει καταβαλλόμενος
 τὰ σπέρματα τῆ γῆ, πόσον οὐχὶ μᾶλλον εὐφρανθήσομαι καὶ γὰρ ὁ
 ταπεινὸς σπερματίζων ὑμῖν τὸν λόγον τῆς κατηχήσεως; Ἀλλ' ἐκεῖ-
 20 νος μὲν ἀμᾶται τοὺς στάχνας, σώματος ἐπίκηρον τροφήν, ἐγὼ δὲ τὰ
 κατορθώματα ὑμῶν, ψυχικὴν ἀπόλαυσιν αἰωνίαν. Διὰ τοῦτο χαίρω,
 τέκνα, καὶ ἀγάλλομαι, ἐν λυπούμενος καὶ μόνον, τὰς ἁμαρτίας μου,
 καὶ τὸ μὴ κατ' ἀξίαν τῶν τιμίων ὑμῶν ψυχῶν εὐπορεῖν με λέγειν·
 ἀλλὰ δέχεσθε τὰ τῆς πτωχείας καὶ ταπεινώσεώς μου καὶ τῆ οἰκεία
 25 ὑμῶν εὐπορία πλουτίζετε με τὸν πτωχὸν καὶ πένητα τῶν ἀρετῶν· οὐ
 γὰρ ὡς πατὴρ ἔχω θησαυρίζειν ὑμῖν τοῖς τέκνοις, κατὰ τὸν ἀπόστο-
 λον.

Ἐν μὲν δὴ τοῦτο τῆς ἐμῆς ἀπολογίας δεύτερον δέ, ἐπειδὴ γε-
 ωργίας προᾶγμα αἰεὶ τὰς χώρας ἐπισκέπτεσθαι τὸν γεηπόνον καὶ φι-
 30 λοκαλεῖν αὐτὰς ἀπὸ πάσης ἀκανθῶδους καὶ ὑλώδους παρεκφυήσε-

πως δὲν θὰ μοιάζει τὸ ἔργο του μὲ ξύλα καὶ χόρτα καὶ καλάμια», ὅποτε θὰ ἐκπληρωθεῖ σ' αὐτὸν τὸ «ἐὰν τὸ ἔργο κάποιου καεῖ, θὰ τιμωρηθεῖ, ἐνῶ αὐτὸς θὰ σωθεῖ, ἀλλὰ μὲ τέτοιο τρόπο, ὅπως σώζεται κανεὶς ἀπὸ πυρκαϊά»⁶; Γιατὶ στὸν μελλοντικὸ κόσμον θὰ καθαρισθοῦμε μὲ τὴ φωτιὰ τῆς κολάσεως ἀπὸ τὴν ὑλικὴ κακία μας, καὶ θὰ μείνουμε στὴν κατάστασιν τοῦ νὰ καιόμαστε αἰῶνια, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κατακαιόμαστε, βλέποντας τὴ δόξα τῶν ἀγίων καὶ ἐπιθυμώντας τὴν, ἀλλὰ θὰ τὴ στεροῦμαστε, καὶ γι' αὐτὸ θὰ κλαῖμε καὶ θὰ θρηνοῦμε ἀνώφελα. Νὰ μὴ φθάσει λοιπὸν κανεὶς μας, παιδιὰ μου, στὸ μέτρο αὐτὸ καὶ στὴν κατάστασιν ἐκείνη. Γι' αὐτὸ, ὅσο εἶμαστε ἐδῶ, ἅς καθαρίσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὴ φωτιὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ γνωρίσουμε τὴ μελλοντικὴ φλόγα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 2η.

Ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτελοῦμε τὶς διακονίες μας μὲ καθαρὴ τὴ συνείδησιν καὶ νὰ μὴ παραμελοῦμε τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, ἂν ὁ σπορέας χαίρεται ὅταν ρίχνει τὸν σπόρον ἐπὶ τὴ γῆ, πόσο περισσότερο θὰ χαρῶ καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ρίχνοντας σὲ σᾶς τὸν λόγο τῆς κατήχησιν; Ἀλλ' ἐκεῖνος βέβαια θερίζει τὰ στάχυα, ποῦ εἶναι φθαρτὴ τροφή τοῦ σώματος, ἐνῶ ἐγὼ θὰ ἔχω τὰ δίκασας κατορθώματα αἰῶνια ψυχικὴ ἀπόλαυσις. Γι' αὐτὸ χαίρομαι, παιδιὰ μου, καὶ αἰσθάνομαι ἀγαλλίασιν, καὶ μόνον γιὰ ἓνα πράγμα λυπᾶμαι, γιὰ τὶς ἁμαρτίες μου, καὶ γιὰ τὸ ὅτι δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω ὅπως ἀξίζει ἐπὶ τὶς τίμες ψυχῆς σας. Ἐσεῖς ὅμως νὰ δέχεσθε τὰ φτωχὰ καὶ ταπεινά μου λόγια, καὶ μὲ τὸ δικὸ σας πλοῦτον νὰ πλουτίζετε καὶ ἐμένα τὸν φτωχὸ καὶ γυμνὸ ἀπὸ ἀρετῆς. Γιατὶ σὰν πατέρας δὲν μπορῶ νὰ πλουτίσω ἑσᾶς τὰ παιδιὰ μου, σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολον¹.

Αὐτὸ βέβαια εἶναι τὸ ἓνα τῆς ἀπολογίας μου. Καὶ τὸ δεύτερον, ἐπειδὴ ἔργο τῆς γεωργίας εἶναι νὰ ἐπισκέπτεται ὁ γεωργὸς τὰ χωράφια καὶ νὰ τὰ καθαρίζει ἀπὸ κάθε ἀκανθώδη καὶ δασώδη βλάστησιν, ἀναγκά-

1. Β΄ Κορ. 12, 14, 15.

ως, ἀναγκάζομαι, τέκνα μου, καὶ γὰρ ἐπιβλέπειν τὰς ψυχὰς ὑμῶν διὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν καὶ τὰ ἔνδον καταστοχάζεσθαι. Βλέπετε τοίνυν πῶς αὐξάνεσθε, πῶς ἀνάγεσθε, πῶς τελειοῦσθε, πῶς καρποφορεῖτε Θεῷ καὶ ἡμῖν τὴν ἀρίστην πολιτείαν ὑμῶν. Ἐν τῇ 5 ὑποταγῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ἐν τῇ ταπεινώσει ὑμῶν ὑψώσατε τὸ κέρας τῆς διαβιώσεως ὑμῶν, ἐν τῇ ὑπακοῇ ὑμῶν ἐνδείξασθε «μαρτύριον τῆς συνειδήσεως» ὑμῶν, ἀδόλως καὶ ἀκαπηλεύτως τὰς διακονίας ὑπεξερχόμενοι. Οἷόν τι ἀποτέτακται ὁ μὲν εἰς τήνδε, ὁ δὲ εἰς τήνδε τὴν χρεῖαν, μὴ προσπαθῶς, μηδὲ ἐχθρωδῶς, μη- 10 δὲ καταφρονητικῶς ἐνεργεῖτω, παρακαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἐποψίᾳ Θεοῦ εὐκρίτως καὶ εὐσυνειδήτως καὶ ἀξιολόγως ἢ διδότη ἢ λαμβανέτω ἕκαστος τῶν παρισταμένων, ἵνα ἀκούσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· «Εὐ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου». Οὐ γὰρ εἰσι τῆς φωνῆς 15 ταύτης ἄξιοι, συγχωρήσατε, οἱ ἱμάτιον ἢ ὑπόδημα ἢ δαπάνημα ἢ ἀνάγνωσμα ἢ διάταγμα ἢ ἀπάντημα ἢ ἐπιτίμημα ἢ τίμημα ἢ τόδε ἢ ἐκεῖνο, βέλτιον λέγω, ἢ ἄλλο τι ἐπιδιδόντες ἀθεοφόβως τῷ ἀδελφῷ· μᾶλλον δὲ ἐκείνης τῆς λεγούσης «Ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε», λέγει Κύριος, καὶ ὅτι «ἐπικατάρατος πᾶς ὁ 20 ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς».

Τί γὰρ καὶ ἐντεῦθεν οὐκ ἀναφύεται; Δουλοπάθεια, ὁρῶντος τοῦ ἑτέρου τὸν ἕτερον καὶ σκανδαλιζομένου, ὡς τὸ εἶκός, κατὰ τοῦ δώσαντος. Τοῦτο δὲ λέγω, οὐχ ἵνα ἐξανασητῆτε οἱ λαμβάνοντες πρὸς ἐπιζήτησιν σφαλερᾶν καὶ διάκρισιν πονηρᾶν καὶ ἐπίβλεψιν δο- 25 λερᾶν τοῦ φορήματος ἢ τοῦ ὑποδήματος ἐκείνου ἢ τοῦδε τοῦ ἀδελφοῦ (στέργειν γὰρ ἐπὶ πᾶσιν ἀναγκαῖον ὑμῖν, ἐχόντων τὸ κρῖμα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, τῶν τὴν ἐξουσίαν ἐχόντων), ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς οἱ διανομεῖς τῶν τοιούτων φόβῳ Θεοῦ καὶ πόθῳ ἐξανύετε καλλίστως τὰς ἐγχειρισθείσας ὑμῖν ἀρχὰς καὶ διδοῖ ὁ δίδων ἀπροσπαθῶς 30 καὶ κατ' ἀξίαν ἢ τὸ ἱμάτιον ἢ τὸ ὑπόδημα ἢ τὸ βιβλίον ἢ τὸ ἀνάγνω-

ζομαι, παιδιά μου, καὶ ἐγὼ νὰ ἐπιβλέπω τὶς ψυχῆς σας μὲ τὸ νὰ ἀναλογίζομαι αὐτὰ ποῦ ἔχετε μέσα σας ἀπὸ τὶς ἐξωτερικῆς σας ἐνασχολήσεις. Νὰ προσέχετε λοιπὸν μὲ ποιὸν τρόπο μεγαλώνετε, πῶς προοδεύετε, πῶς τελειοποιεῖσθε, πῶς προσφέρετε ὡς καρπὸ στὸν Θεὸ καὶ σὲ μένα τὴν ἄριστη συμπεριφορὰ σας. Μὲ τὴν ὑποταγὴ σας θὰ κερδίσετε τὶς ψυχῆς σας², μὲ τὴν ταπείνωσὴ σας θὰ ἀνυψώσετε τὸ τῶξο τῆς διαβίωσῆς σας, μὲ τὴν ὑπακοή σας θὰ δείξετε «τὸ μαρτύριο τῆς συνειδήσεώς σας»³, ἐκτελώντας τὰ διακονήματά σας χωρὶς δόλο καὶ ἰδιοτέλεια. Ὅ,τι δηλαδὴ ἀνέλαβε ὁ καθένας, ὁ ἕνας σ' αὐτὴ τῆ διακονία, καὶ ὁ ἄλλος σὲ ἄλλη, παρακαλῶ νὰ τὸ κάνει ὄχι μὲ ἐκνευρισμό, οὔτε μὲ ἀπέχθεια, οὔτε μὲ περιφρόνηση, ἀλλὰ σὰν νὰ ἐποπτεύεται ἀπὸ τὸν Θεὸ, εὐδιάκριτα, εὐσυνείδητα καὶ ὅσο καλύτερα γίνεται νὰ δίνει ἢ νὰ παίρνει ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς παρισταμένους, ὥστε τὴν ἡμέρα ἐκείνη νὰ ἀκούσει· «Εὐγε, δοῦλε καλὲ καὶ πιστῆ. Στὰ λίγα φάνηκες πιστὸς, σὲ πολλὰ θὰ σὲ ἐγκαταστήσω. Μπὲς μέσα στὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου σου»⁴. Γιατὶ δὲν εἶναι ἄξιοι αὐτῶν τῶν λόγων, συγχωρῆστε με, ἐκεῖνοι ποὺ δίνουν στὸν ἀδελφὸ χωρὶς φόβο Θεοῦ ἕνα ροῦχο ἢ παπούτσι ἢ κάτι ἀναλώσιμο, ἢ ἀνάγνωσμα, ἢ διαταγὴ ἢ ἀπάντηση ἢ ἐπίπληξη ἢ ἐκτίμηση ἢ αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο, ἢ ὅ,τι-δήποτε ἄλλο δίνουν, ἀλλὰ νὰ ἔχουν ὑπόψη τους τὰ λόγια τοῦ Κυρίου «Νὰ προσέχετε σεῖς ποὺ περιφρονεῖτε καὶ θαυμάστε καὶ ἔξαφανισθεῖτε»⁵, καὶ ὅτι «εἶναι καταραμένος ὁποῖος ἐκτελεῖ μὲ ἀδιαφορία τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου»⁶.

Γιατὶ τί δὲν βλαστάνει ἀπὸ αὐτά; Ὑποταγὴ σὲ πάθος, ὅταν ὁ ἕνας βλέπει τὸν ἄλλον καὶ σκανδαλίζεται, ὅπως εἶναι φυσικό, ἐναντίον ἐκείνου ποῦ τὰ ἔδωσε. Καὶ τὸ λέγω αὐτὸ ὄχι γιὰ νὰ ἐξεγερθεῖτε σεῖς ποὺ παίρνετε καὶ νὰ ζητᾶτε νὰ βρεῖτε σφάλματα καὶ ὑποπτές διακρίσεις, καὶ νὰ παρατηρεῖτε μὲ δόλο τὸ φόρεμα ἢ τὰ παπούτσια ἐκείνου ἢ αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ (γιατὶ, σύμφωνα μὲ τὸν μέγα Βασίλειο, πρέπει νὰ δείχνετε στοργὴ σὲ ὅλους αὐτοὺς ποὺ παίρνουν τὴν ἀπόφαση αὐτὴ, σ' αὐτοὺς δηλαδὴ ποὺ ἔχουν τὴν ἐξουσία), ἀλλὰ τὰ λέγω, ὥστε σεῖς ποὺ εἶστε οἱ διανομεῖς αὐτῶν, νὰ ἐκτελεῖτε μὲ φόβο Θεοῦ καὶ πόθο, κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο τὶς ἐξουσίες ποὺ σᾶς ἔχουν δοθεῖ, καὶ αὐτὸς ποὺ δίνει νὰ δίνει πρόθυμα καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία τοῦ καθενὸς τὸ ἔνδυμα ἢ τὰ παπούτσια ἢ τὸ βιβλίον ἢ τὸ ἀνάγνωσμα ἢ τὸ καλλιγράφημα ἢ

4. Ματθ. 25, 23.

5. Ἀββακ. 1, 5.

6. Ἱερ. 31, 10.

σμα ἢ τὸ καλλιγράφημα ἢ τὸ δαπάνημα ἢ ἄλλο τι οὖν, ἵνα μὴ λεπτολογῶμεν τὰ πράγματα, καὶ οὕτω ποιούντων ὑμῶν εὐστάθεια καὶ γαλήνη ἔτι καὶ ἔτι ἀναφανήσεται ἐν ὑμῖν τοῖς ἡγαπημένοις μου. Ναί, ναί, παρακαλῶ καὶ δέομαι, ἀδελφοί μου ἡγιασμένοι, πληρώσατε τὰς 5 καρδίας ὑμῶν παντὸς ἀγαθοῦ ἐπιτηδεύματος· δότε ἀλλήλοις δι' ἀγάπην ἑαυτούς, χαίρετε τῇ ἀλλήλων εὐδοκίμῃσει, λυπεῖσθε ἐπὶ τῇ τοῦ πέλας καταπτώσει. «Οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί», φησί, «καὶ οἶος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι». Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐπουράνιος ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν, καὶ τοῦ ἐλέους 10 αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ», ὡς ψάλλει Δαβίδ. Ὁμοιωθῶμεν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς καὶ νῦν μὲν τοῦτο κατορθώσωμεν, νῦν δὲ πρὸς τὸ ἐξῆς ἐπειχθησώμεθα, καὶ μηδὲ ἐν τῇ ἐλλείψει ἀθυμήσωμεν, μηδὲ ἐν τῇ ἐπικτήσει κενοδοξήσωμεν, ἀλλὰ ἐπὶ μὲν τῷ εὐχαριστήσωμεν Κυρίῳ («Οὐ γὰρ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος», φησὶν, «ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θε- 15 οῦ»), ἐπὶ δὲ τῷ ἐπιμένομεν καὶ γενήσεται· «Ὁ ζητῶν γάρ», φησὶν, «εὕρήσει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται».

Οὕτως οὖν, τέκνα, μου, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐργάζεσθε ἀναδιδαζόμενοι ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα. Χαρᾶς οὖν καιρὸς τῆς ἀληθινῆς πραγματείας, τῆς οὐκ ἀπολλυμένης· δρό- 20 μου καιρὸς, ἀλλὰ τοῦ πνευματικοῦ· πλουτισμοῦ καιρὸς, ἀλλὰ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Μακάριος ὁ τρέχων, τρισμακάριος ὁ ὑπομένων, παμμακάριος ὁ πῦρ πυρὶ ἐπιθυμίας καὶ ἀγάπῃ Θεοῦ ἀνάπτων ἐν ἑαυτῷ καθ' ἑκάστην. Οὐκ ἀποθανεῖσθε, τέκνα μου, ἀλλὰ ζήσεσθε· οὐ χωρισθήσεσθε, ἀλλὰ συναφθήσεσθε· οὐκ ἀτμασθήσεσθε, ἀλλὰ 25 δοξασθήσεσθε, ἐάν περ τὴν ὁμολογίαν ὑμῶν βεβαίαν καὶ ἀκλινηῖ μέχρι τέλους τῆς ὀσίας ὑποταγῆς ἀραρότως τῇ εὐχῇ τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν κατέχητε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

τό ἀναλώσιμο ἀγαθὸ ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο, γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὰ πράγματα τό καθένα ξεχωριστὰ. Καὶ ἐφόσον θὰ ἐνεργεῖτε ἔτσι, θὰ ὑπάρχει σταθερότητα καὶ γαλήνη ἐπὶ μακρὸν ἀνάμεσα σὲ σᾶς τοὺς ἀγαπημένους μου. Ναί, ναί, σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω, ἀγιασμένοι ἀδελφοί μου, γεμίστε τὶς καρδιές σας μὲ κάθε καλὴ ἐνασχόληση. Παραδῶστε τοὺς ἑαυτοὺς σας μὲ ἀγάπη ὁ ἓνας στὸν ἄλλο, νὰ χαίρεστε μὲ τὴν προκοπὴ ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου, καὶ νὰ λυπᾶστε γιὰ τὴν πτώση τοῦ πλησίον σας. «Ὅπως ἦταν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος γήινος, τέτοιοι εἶναι», λέγει, «καὶ οἱ γήινοι· καὶ ὅπως εἶναι ὁ ἐπουράνιος, τέτοιοι εἶναι καὶ οἱ ἐπουράνιοι»⁷. Καὶ ὁ ἐπουράνιος Θεὸς μας ἀγαπᾷ τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴ δικαιοσύνη, καὶ ἡ γῆ εἶναι γεμάτη μὲ τὴν εὐσπλαγχνία του»⁸, ὅπως ψάλλει ὁ Δαβίδ. Ἄς γίνουμε καὶ ἐμεῖς ὅμοιοι μὲ αὐτόν, καὶ τώρα βέβαια νὰ κατορθώσουμε αὐτὸ, ἄλλοτε πάλι νὰ προσπαθήσουμε νὰ προχωρήσουμε στὸ ἐπόμενο, καὶ οὔτε ὅταν ἔχουμε ἔλλειψη νὰ λιποψυχοῦμε, οὔτε ὅταν ἀποκτοῦμε νὰ ματαιοδοξοῦμε, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἓνα νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Κύριο (γιατὶ λέγει, «δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε ἀπὸ τὴν προσπάθειά του, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ»⁹), ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιμονή μας θὰ γίνει, γιατί λέγει, «αὐτὸς ποὺ ζητᾷ, βρίσκει, καὶ ὁ αὐτὸν ποὺ χτυπᾷ, ἀνοίγει ἢ πόρτα»¹⁰.

Ἔτσι λοιπόν, τέκνα μου, μέρα μὲ τὴ μέρα πετυχαίνετε τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν σας, ἀνεβαίνοντας πρὸς τὰ ψηλότερα. Εἶναι λοιπὸν καιρὸς χαρᾶς ὁ καιρὸς τῆς ἀληθινῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία δὲν πηγαίνει χαμένη. Εἶναι καιρὸς δρόμου, ἀλλὰ δρόμου πνευματικοῦ. Καιρὸς πλουτισμοῦ, ἀλλὰ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν. Εἶναι μακάριος αὐτὸς ποὺ τρέχει, τρισμακάριος αὐτὸς ποὺ ὑπομένει, παμμακάριος αὐτὸς ποὺ κάθε μέρα ἀνάβει μέσα του φωτιά, μὲ τὴ φωτιὰ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Δὲν θὰ πεθάνετε, τέκνα μου, ἀλλὰ θὰ ζήσετε. Δὲν θὰ χωριστεῖτε, ἀλλὰ θὰ ἐνωθεῖτε. Δὲν θὰ ἀπημασθεῖτε, ἀλλὰ θὰ δοξασθεῖτε, ἐφόσον βέβαια κρατήσετε τὴν ὁμολογία τῆς ὑποταγῆς σας σταθερὴ καὶ ἀκλόνητη μέχρι τέλους, μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

9. Ρωμ. 9, 16.

10. Ματθ. 7, 11. Λουκᾶ 11, 10.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Γ'.

*Ὅτι χρὴ μισεῖν ἡμᾶς τὴν φιλαυτίαν καὶ ὑπερηφανίαν,
δι' ἧς ἐξεπέσομεν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀγγελικῆς
ἡμῶν διαγωγῆς.*

5 Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, μικροῦ δεῖν πρὸς τὰ παρι-
στάμενα οὐδὲ γρούξαι ἤθελον τῇ φωνῇ μου, οὐχ ἵνα κατηχῶ ἐν εὐθυ-
μία, διότι βίον ἤσυχον, κατὰ τὰς ἀμαρτίας μου, ἄρτι οὐκ ἔχομεν διά-
γειν ἐκ τῆς ἀκαταστασίας τοῦ κόσμου. Ὡδε ἡμεῖς ἄλλον βασιλέα
κηρύσσομεν, οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἔξω ἕτερον· ξίφη ἀκονοῦνται κατὰ
10 τῶν ὁμοφύλων, στρατόπεδα κινουῦνται· θυμὸς, ὁ δεινὸς ὀπλίτης, ἐξ-
άπτεται καὶ Χριστιανὸς Χριστιανὸν ἐπαρᾶται καὶ ἐπιθυμεῖ φοινί-
ξασθαι τὴν ἑαυτοῦ μάχαιραν κατὰ τοῦ πλησίον ἄνθρωπος, καὶ τέ-
λος ὄρκους φρικτοῖς ἐπαφῇ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ὑπὲρ
τοῦ σφετέρου ἐκάτερα τὰ μέρη μέχρις αἵματος ἐμπεδοῦσι, τί ἄλλο ἢ
15 αὐτὸν τὸν ἀναιρέτην τοῦ θανάτου ἀναισθητῶς ἀναλαμβάνοντες;
Οὐ γὰρ ἔχει φύσιν τοὺς δύο ἄρχειν ἐν μιᾷ βασιλείᾳ.

Ὡ τῆς ἐλεεινῆς συμφορᾶς! ὦ τῆς τοῦ πονηροῦ σκαιωρίας! ὦ
τῆς πικρᾶς φιλαρχίας, δι' ἧς ἐκ πρώτης ἡμέρας τὰ κακὰ εἰσῆλθεν
εἰς τὸν κόσμον· ἠγαπήσαμεν γὰρ τὴν φιλαυτίαν καὶ ἰσόθεοι ἐδόξα-
20 μεν γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐξεπέσομεν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀγγελι-
κῆς διαγωγῆς, ἐξώβλητοι τοῦ Παραδείσου γενόμενοι. Καὶ ἐπεὶ τοῦ-
το συνέβη, οἴονεϊ σειρὰ τις ἔκτοτε μέχρι τῆς δεῦρο ἢ ἀνθρωπίνη κα-
κία παρεκτείνεται. Ἦρξατο οὖν ὁ θάνατος ἀπὸ τοῦ Ἄβελ καὶ τοῦ
Κάιν· οὐ γὰρ ἦν πρότερον, οὐδὲ τί ἦν ἐγινώσκετο. Δύο ἀδελφοὶ ὄν-
25 τες οὐκ ἠνεγκαν τὴν εἰς ἀλλήλους παρευδοκίμησιν, ἀλλ' ἔσφαξεν ὁ
μείζων τὸν ἐλάσσονα. Φεῦ τοῦ πονηροῦ δράματος· ἐκλείσθη τὰ
σπλάγχνα, ἐπωρώθη ἡ καρδία, ἠλλοιώθη ὁ νοῦς. Πῶς οὐκ ἐπέσχε
τὴν χεῖρα κατὰ τοῦ συγγόνου ὁ φονάδελφος; πῶς οὐκ ἐνάρκησε
συμπλακῆναι καὶ πατάξαι ἄνευ ἀνάγκης τὸν ὁμογάστριον ὁ ἀπαν-
30 θρωπώτατος; Κἂν τοὺς γεννήσαντας πῶς οὐκ ὠκτείρησεν ὁ τάλας;
πῶς οὐκ ἠδέσθη; Ποίῳ προσώπῳ ὀφθῆ αὐτοῖς; ποίοις λόγοις ἀπολο-

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 3η.

“Οτι πρέπει νὰ μισοῦμε τὸν ἔγωισμό καὶ τὴν ὑπερηφάνεια,
ἕξαιτίας τῶν ὁποίων ξεπέσαμε ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἀγγελικῆς
μας διαγωγῆς.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, ἀκόμα λίγο καὶ δὲν θὰ ἤ-
θελα οὔτε μιὰ νὰ βγάλω γιὰ τὰ ὅσα κακὰ μᾶς βρῆκαν, ὄχι γιὰ νὰ διδά-
σκω μὲ εὐθυμία, γιὰτὶ λόγῳ τῆς ἀκαταστασίας τοῦ κόσμου δὲν μπορῶ
νὰ κάνω ἡσυχὴ ζωὴ ἕξαιτίας τῶν ἀμαρτιῶν μου. Ἐμεῖς ἐδῶ κηρύττουμε
ἄλλο βασιλιά, καὶ οἱ ἀδελφοὶ μας ἔξω ἄλλον. Ξίφη ἀκονίζονται ἐνα-
ντίον τῶν ὁμοπίστων, στρατὸς μετακινεῖται, ὁ θυμὸς εἶναι ὁ φοβερὸς
ὀπλίτης, οἱ Χριστιανοὶ ἔξάπτονται καὶ καταριῶνται Χριστιανούς, καὶ
ἐπιθυμοῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ βάψουν μὲ αἷμα τὴ μάχαιρά τους, καὶ τέλος
μὲ φρικτοὺς ὄρκους καὶ φιλώντας τὸν σταυρὸ ὀρκίζεται ἡ κάθε πλευρὰ
νὰ φτάσουν στὸ σημεῖο νὰ χύσουν τὸ αἷμα τους, ἐπικαλούμενοι, χωρὶς
νὰ τὸ αἰσθάνονται, τί ἄλλο, παρὰ Ἐκεῖνον ποὺ κατάργησε τὸν θάνατο;
Γιὰτὶ εἶναι φύσει ἀδύνατον νὰ εἶναι ἀρχηγοὶ καὶ οἱ δύο σὲ μιὰ βασιλεία.

Τί ἔλεινὴ ἀλήθεια συμφορὰ! Πόσο φρικτὴ σκευωρία τοῦ πονη-
ροῦ! Τί ὀλέθρια φιλαρχία, μέσω τῆς ὁποίας ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα μπῆ-
καν τὰ κακὰ στὸν κόσμον! Γιὰτὶ ἀγαπήσαμε τὸν ἔγωισμό καὶ νομίσαμε
ὅτι γίναμε ἴσοι μὲ τὸν Θεό, καὶ γι' αὐτὸ ξεπέσαμε ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἀγ-
γελικοῦ τρόπου ζωῆς, καὶ γίναμε ἑξόριστοι τοῦ Παραδείσου. Καὶ ἐπει-
δὴ ἔγινε αὐτό, ἡ ἀνθρώπινη κακία, σὰν μιὰ ἀτέλειωτη ἀλυσίδα, ἀπὸ
τότε ἐκτείνεται μέχρι σήμερα. Ὁ θάνατος δηλαδὴ ἄρχισε ἀπὸ τὸν Ἄ-
βελ καὶ τὸν Κάιν¹. Πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ὑπῆρχε, οὔτε ἦταν γνωστὸ τί
ἀκριβῶς ἦταν. Ἄν καὶ ἦταν δύο ἀδέλφια, δὲν μπόρεσαν νὰ ἀνεχθοῦν ὁ
ἓνας τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ ὁ μεγαλύτερος ἔσφαξε τὸν μικρότε-
ρο. Πόσο διαβολικὸ δρᾶμα! Ἐκλείσαν τὰ σπλάχνα τους, πωρώθηκε ἡ
καρδιά τους, ἀλλοιώθηκε ὁ νοῦς τους. Πῶς δὲν συγκράτησε τὸ χέρι του
ἐναντίον τοῦ συγγενοῦς του ὁ φονιάς τοῦ ἀδελφοῦ του; Πῶς δὲν ναρκώ-
θηκε ἐπιχειρώντας νὰ συμπλακεῖ καὶ νὰ χτυπήσει χωρὶς λόγο τὸν ἀδελ-
φό του ὁ ἀπάνθρωπος; Καὶ πῶς ὁ ταλαίπωρος δὲν λυπήθηκε οὔτε ἐκεί-
νους ποὺ τὸν γέννησαν; Πῶς δὲν τοὺς ντράπηκε; Μὲ τί μοῦτρα παρου-
σιάσθηκε μπροστὰ τους; Μὲ ποιά λόγια δικαιολόγησε τὴ δολοφονία;

1. Γεν. 4, 8.

γῆσηται τὴν μαιφονίαν; Ἄλλ' ἦν ὁ κινῶν καὶ στρατηγῶν αὐτόν, ὁ ληστής ὁ μέγας, ὁ ὄφεις ὁ σκολιός, ὁ δράκων ὁ πικρός, ὁ Σατανᾶς, ὁ ὡς ἀστραπὴ πεσὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καί, ἐφ' ὅσον ἤρκεται τὸ κακόν, ὁ φθόνος ἔλαβε νομὴν ἐν ταῖς καθεξῆς γενεαῖς, οὕτω καὶ ἀλλοίως, 5 πολυτρόπως ταῖς ἀλληλοφονίαις διερχόμενος μέχρι τῆς σήμερον, ὥσπερ ἀναγινώσκομεν.

Ταῦτα πῶς οὐχὶ στεναγμῶν καὶ δακρῶν δίκαια, ἀδελφοί μου; Ἰερεμίου ἐστὶν ἄρα καὶ νῦν τοῦ πολυθρηνοτάτου χρεία καὶ εἰπεῖν, «τίς δάψῃ τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ τοῖς βλεφάροις μου πηγὴν δα- 10 κρῶν», καὶ καθίσομαι καὶ κλαύσω ἐπὶ τῷ συντριμματι, οὐ τῶν πά- λαι Ἰσραηλιτῶν, ἀλλὰ τῶν Χριστιανῶν ἄρτι; Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐκεῖνος, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ τέως κἂν ὑπὲρ ἀδελφῶν ὡς ἀδελφοὶ βοήσω- μεν, στενάξωμεν, παρακαλέσωμεν, καὶ τίς οἶδεν, εἰ μεταμεληθῆ Κύ- ριος, κατὰ τοὺς Νινευίτας, καὶ παραγάγῃ τὴν ὀργήν; Τάχα δὲ καὶ 15 προοίμια τῶν δεινοτέρων ἀνιαρῶν τὰ παρόντα προτρέχουσι καὶ διὰ τῶν προαναπτομένων σπινθήρων τὸ ἐκκαιόμενον πῦρ παραδηλοῦ- ται. Τί πρὸς ταῦτα λοιπόν, ἀλλ' ἢ, ὡς εἴρηται, τὸ πενθῆσαι καὶ σκν- θρωπάσαι καὶ ἐπάραι χεῖρας πρὸς Θεόν, τὸ δέεσθαι νυκτὸς καὶ ἡμέ- ρας, ὅπως παραβιδάσῃ Κύριος, οἷσις οἶδε τρόποις σοφίας, τὸν πει- 20 ρασμόν, τοῦ συμβιδασθῆναι τὸ διαιρεθὲν εἰς αὐτοκρατορίαν μίαν, τὸ λυθῆναι τὰ ἐν μέσῳ σκᾶλα, τὸ βραβευθῆναι τὴν οἰκουμένην ἐν εἰρήνῃ;

Γινώσκετε τοίνυν τὴν ἡμέραν θλίψεως εἶναι, γινώσκετε αὐτὴν πειρασμοῦ μεγάλου ὑπόθεσιν. Πλὴν τί λέγει ὁ θεῖος Δαβίδ; Ὅτι 25 «θλίψεις καὶ ἀνάγκαι εὐροσάν με, ἀλλ' αἱ ἐντολαί σου μελέτη μου». Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν καὶ πορευόμεθα ἐν τοῖς τοῦ Κυρίου μαρ- τυρίοις καὶ φυλαττάμεθα τὴν κατάστασιν ἡμῶν ἐν ἀγιασμῶ σωφρο- σύνης, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβούμενοι, τὴν ἀγάπην ἀσπαζό- μενοι καὶ τὴν ὑπακοὴν θωρακιζόμενοι, δεήσει τοῦ πατρός μου καὶ 30 ὑμῖν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐπῆρχε ὁμως ἐκεῖνος πού τόν παρακινούσε καί τόν ὀδηγοῦσε, ὁ ληστής ὁ μέγας, τὸ φίδι τὸ διεστραμμένο, ὁ δηλητηριώδης δράκος, ὁ Σατανᾶς, αὐτὸς πού ἔπεσε σάν ἀστραπή ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, καί ἀφοῦ μιὰ φορὰ ἄρχισε τὸ κακό, ὁ φθόνος ξαπλώθηκε στὶς ἐπόμενες γενεές, ἔτσι κι' ἄλλιῶς, φτάνοντας μὲ τοὺς ἀλληλοσκοτωμούς, πού γίνονται μὲ ποικίλους τρόπους, μέχρι σήμερα, ὅπως διαβάζουμε.

Αὐτὰ δὲν εἶναι ἄξια γιὰ στεναγμούς καί γιὰ δάκρυα, ἀδελφοί μου; Ἐπομένως εἶναι ἀνάγκη καί τώρα νὰ πεῖ ὁ πολυθρηνότατος Ἱερεμίας². Ποιὸς θὰ δώσει στὸ κεφάλι μου νερὸ καί στὰ βλέφαρά μου πηγὴ δακρῶν, γιὰ νὰ καθίσω καί νὰ κλάψω πάνω στὰ συντρίμια, ὄχι τῶν παλιῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀλλὰ τῶν σημερινῶν Χριστιανῶν; Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ὑπάρχει ἐκεῖνος, ἀλλὰ ἔμεῖς οἱ ταπεινοί, ἔστω καί γιὰ τοὺς μέχρι τώρα ἀδελφούς μας, ὡς ἀδελφοὶ ἅς φωνάξουμε, ἅς στενάξουμε, ἅς παρακαλέσουμε, καί ποιὸς ξέρει, μήπως ἀλλάξει γνώμη ὁ Κύριος, ὅπως ἔκανε στὴν περίπτωση τῶν Νινευιτῶν³, καί ἀπομακρύνει τὴν ὀργή; Ἄλλ' ἴσως αὐτὰ πού γίνονται τώρα νὰ εἶναι προἰάγγελοι τῶν πιὸ μεγάλων δεινῶν, καί οἱ σπινθῆρες πού ἀνάβουν τώρα στὴν ἀρχή, νὰ φανερώσουν τὴ φωτιὰ πού ἤδη ἔχει ἀνάψει. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνουμε γι' αὐτὰ; Τί ἄλλο, παρὰ, ὅπως εἰπώθηκε, νὰ πενθήσουμε, νὰ γίνουμε σκυθρωποὶ καί νὰ ὑψώσουμε τὰ χέρια μας στὸν Θεό, νὰ προσευχόμαστε νύχτα καί μέρα, ὥστε ν' ἀπομακρύνει ὁ Κύριος, μὲ ὁποιοὺς τρόπους τῆς σοφίας του γνωρίζει, τὸν πειρασμό, ὥστε νὰ συμβιβασθοῦν οἱ διηρημένοι σὲ μιὰ αὐτοκρατορία, νὰ διαλυθοῦν τὰ ἀνάμεσά τους ἐμπόδια, καί νὰ ἐπικρατήσῃ στὴν οἰκουμένη ἡ εἰρήνη;

Γνωρίζετε λοιπὸν, ὅτι ἡ ἡμέρα εἶναι ἡμέρα θλίψεως. Γνωρίζετε ὅτι πρόκειται γιὰ ὑπόθεση μεγάλου πειρασμοῦ. Ἄλλὰ τί λέγει ὁ θεῖος Δαβίδ; «Μὲ βρῆκαν θλίψεις καί ἀνάγκες πιεστικές, ἀλλὰ οἱ ἐντολές σου ἀποτελοῦν μελέτη πού μὲ παρηγορεῖ»⁴. Αὐτό ἅς κάνουμε κι' ἔμεῖς, καί ἅς βαδίζουμε στὶς ἐντολές τοῦ Κυρίου, καί ἅς φυλάσσουμε τὴν κατὰστασή μας μὲ τὸν ἀγιασμό τῆς σωφροσύνης, ἐνστερνιζόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνη, ἀσπαζόμενοι τὴν ἀγάπη, καί φορώντας ὡς θώρακα τὴν ὑπακοή, μὲ τὴ δέηση τοῦ πατέρα μου καὶ δικοῦ σας πατέρα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καί τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καί πάντοτε καί στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες. Ἀμήν.

3. Ἰωνᾶς 3, 10.

4. Ψαλμ. 118, 143.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Δ΄.

Περὶ τοῦ φυλάττειν τὴν πόλιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων διὰ φυλακῆς τῶν θείων ἐντολῶν.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, δεινὴ μὲν ἔστι καὶ ἡ νῦν ἀταξία γεννη-
 5 θεῖσα ἐν τοῖς Χριστιανοῖς, καθὼς προειρήκαμεν, στοχαζόμεθα δὲ
 ὅτι καὶ τὰ ἐξῆς πονηρὰ καὶ τραγωδίας ἀνάμεστα· οὐπω δὲ τοσοῦτο
 δέδοικα ἐγὼ ὁ τάλας ταύτην, ἂν ξίφη κατ' ἐμοῦ ἀκονίσῃ τις, κἂν
 πληγὰς ἐπιθήσῃ, κἂν ἐξορίαν ἐπενέγκῃ, κἂν θάνατον προτείνῃ,
 ὑπὲρ ἀγαθοῦ Θεοῦ μόνον καὶ τῆς ἀληθείας δεδιῶ δὲ καὶ φοβοῦμαι
 10 τὴν ἐν τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ ἐπανισταμένην διαβολικὴν ἐπήρειαν,
 ἥνίκα βασιλεύῃ ἐν τῷ θνητῷ μου σώματι ἡ ἁμαρτία, οἷον ἀνασοδή-
 σασα κατὰ τῆς ἀρετῆς τῷ πλήθει τῶν στρατευομένων ὑπ' αὐτῆς
 ἀναριθμῆτων παθῶν. Καὶ τοῦτό μοι φοβερόν, τὸ βέλος τὸ τῆς ἡδυ-
 νῆς, ὅτι τιτρώσκει οὐ σάρκα, ἀλλὰ καρδίαν· καὶ τοῦτό μοι φρικτόν,
 15 τὸ αἷμα, ὃ οὐ διαρρεῖ ἐπὶ τὴν γῆν διὰ ξίφους, ἀλλ' ὃ ἐκχέεται ἐπὶ
 ψυχὴν διὰ μαχαίρας ἀοράτου, λιμὸν δὲ ἐκείνον, καθὼς ἄδει ὁ προ-
 φῆτης, οὐκ ἄρτου, οὐδὲ ὕδατος, ἀλλὰ τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου.
 Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ δεδιῶ καὶ ἐν τούτοις εἰμὶ τρομάσσων, πάντως δὲ
 καὶ ἡμεῖς οἱ θεοδίδακτοι, ὥστε, ἀνεπιβουλεύτους ἡμᾶς διαμένοντας
 20 ἐκ τῆς μηχανουργίας τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ αἰῶνος τούτου, ἄρχε-
 σθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν ἀπάντων καὶ δεσπότης Θεοῦ, διὰ τῆς
 ἐπιδείξεως τῶν καλῶν ἔργων καὶ ἀλλοτριώσεως τῶν πονηρῶν ἐπι-
 τηδευμάτων.

Προσέχωμεν λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἑαυτοῖς καὶ σκοπῶμεν, μή-
 25 πως ἐμπηδήσῃ τις ἐν τῇ πόλει τῆς ψυχῆς ὑμῶν ὡς ἐπίδουλος καὶ ἀλ-
 λότριος, ἢ νοῦς ὑπερήφανος, ἢ λογισμὸς ἐμπαθής, ἢ ἡδονὴ ὑποσύ-
 ρουσα κλέπτρια, ἢ παρακοὴ ἐξοστρακίζουσα, ἢ ἰδιορρυθμία ἐξα-
 πατῶσα καὶ ἀπολλύουσα, ἢ σκληρότης ἀκατάνυκτος, ἢ ἀπειθεία
 ἀπαράκλητος, ἢ δικαιολογία ἀσυμβίβαστος, ἢ εἴ τι ἄλλο τῶν δυνα-
 30 μένων ταράξαι ψυχὴν· ἀλλ' ὡς ἐπάλξεσί τισι περιτειχίσωμεν ἑαυ-
 τοὺς ταῖς θείαις ἐντολαῖς καὶ σῶσι πάντοτε διαμένοιμεν. Εἰ δὲ καὶ
 συμβῇ ληστὴν τοιοῦτον εἰσελθεῖν, θᾶπτον ὑφοράσθω καὶ δεσμείσθω

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 4η.

Γιὰ νὰ φυλάγουμε τὴν πόλη τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ τὶς πονηρὲς
ἐνασχολήσεις μὲ τὴν τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν.

Ἄδελφοὶ καὶ πατέρες, εἶναι φοβερὴ βέβαια καὶ ἡ τωρινὴ ἀταξία
ποῦ δημιουργήθηκε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, ὅπως εἶπα καὶ πρὶν, ἀλλὰ
ὡς σκεφτόμαστε ὅτι καὶ τὰ στή συνέχεια κακὰ εἶναι γεμᾶτα τραγικὲς
καταστάσεις. Καὶ δὲν φοβᾶμαι τόσο πολὺ ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τὴν κατὰ-
στασὴ αὐτή, κι ἂν ἀκόμα κάποιος ἀκονίζει τὸ ξίφος τοῦ ἐναντίον μου,
καὶ ἂν μοῦ καταφέρει πλήγματα, καὶ ἂν μὲ ὀδηγήσει σὲ ἐξορία, καὶ ἂν
μὲ ἀπειλήσει μὲ θάνατο, γιὰ χάρι μόνου τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀλή-
θειας. Δειλιάζω ὅμως καὶ φοβᾶμαι τὴ διαβολικὴ ἐπίδραση ποῦ ἐπα-
ναστατεῖ μέσα στὴν ταπεινὴ μου ψυχὴ, ὅταν βασιλεύει σὸ θνητὸ μου
σῶμα ἡ ἁμαρτία, σὰν νὰ μὲ συνταράσσει ἐναντίον τῆς ἀρετῆς μὲ τὸ
πλῆθος τῶν ἀναρίθμητων παθῶν ποῦ ἐπιστρατεύονται ἀπὸ αὐτήν. Κι
αὐτὸ εἶναι γιὰ μένα φοβερὸ, τὸ βέλος τῆς ἡδονῆς, γιὰτὶ πληγώνει ὄχι
τὴ σὰρκα, ἀλλὰ τὴν καρδιά. Κι αὐτὸ εἶναι γιὰ μένα φρικτὸ, τὸ αἷμα, τὸ
ὁποῖο δὲν κυλάει στὴ γῆ μὲ ξίφος, ἀλλὰ αὐτὸ ποῦ χύνεται στὴν ψυχὴ μὲ
τὴν ἀόρατη μάχαιρα, καὶ ἐκείνη τὴν πείνα, ὅπως ψάλλει ὁ προφήτης¹,
ὄχι γιὰ ψωμί, οὔτε νερὸ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀκούσω τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.
Αὐτὰ ἐγὼ φοβᾶμαι καὶ ἀπὸ αὐτὰ τρομάζω, ὅπωςδὴποτε ὅμως καὶ σεῖς
οἱ θεοδίδακτοι, ὥστε, μένοντας ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὴ μηχανορραφία
τοῦ κοσμοκράτορα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, νὰ ἔχουμε ἀρχηγὸ μας τὸν βασι-
λιὰ τῶν ὄλων καὶ Δεσπότη Θεό, μὲ τὴν ἐπίδειξη τῶν καλῶν ἔργων καὶ
τὴν ἀπομάκρυνσή μας ἀπὸ τὶς πονηρὲς ἐνασχολήσεις.

Ἄς προσέχουμε λοιπόν, ἀδελφοί μου, τοὺς ἑαυτοὺς μας, καὶ ὡς πα-
ρατηροῦμε μήπως πηδήσει μέσα στὴν πόλη τῆς ψυχῆς μας, ὡς ἐχθρὸς
καὶ ξένος, ἢ νοῦς ὑπερήφανος, ἢ λογισμὸς ἐμπαθής, ἢ ἡδονὴ κλέφτρα
ποῦ παρασύρει, ἢ παρακοὴ ποῦ ἀπομακρύνει, ἢ ἰδιορρυθμία ποῦ ἐξα-
πατᾶ καὶ καταστρέφει, ἢ σκληρότητα ποῦ δὲν ἔχει κατάνυξη, ἢ ἀπεί-
θεια ἀπαρηγόρητη, ἢ δικαιολογία ἀσυμβίβαστη, ἢ ὅ,τιδὴποτε ἄλλο
ἀπὸ αὐτὰ ποῦ μποροῦν νὰ ταράξουν τὴν ψυχὴ. Ἄλλὰ ὡς περιτειχίσουμε
τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὶς θεῖες ἐντολὲς σὰν ἐπάλξεις καὶ ὡς παραμείνουμε
πάντοτε σῶοι. Ἄλλὰ κι ἂν συμβεῖ νὰ μπεῖ μέσα μας ἕνας τέτοιος ληστής,
νὰ ἐπισημαίνεται γρήγορα, νὰ δένεται καὶ νὰ διώχνεται μακριὰ ἀπὸ

1. Ἀμὼς 8, 11.

καὶ ἀποπεμπέσθω πόρρω που ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἀναλαβόμεθα, εἰ βού-
 λεσθε, παρακαλῶ, ἕξιν μᾶλλον πρὸς τὰ πάθη καὶ στιβαρότητα καρ-
 δίας καὶ κραταίωσιν πνεύματος, ἵνα βαλλόμενοι μὴ καταπίπτωμεν,
 ἀλλὰ ἀντικρούωμεν καὶ ἀντιπεμπώμεθα τοὺς ἀοράτως ἡμῖν ἐπανι-
 5 σταμένους ἐχθρούς. Σήμερον οὗτος ὁ δαίμων βάλλει, αὔριον ὁ ἕτε-
 ρος ἐξανίσταται, εἶτα πάλιν ὁ ἄλλος, ὁ τῆς πορνείας φημί, τῆς γα-
 στρμαργίας, τῆς ὑψηλοφροσύνης, τῆς ὑπερηφανίας, τῆς δειλίας,
 τῆς θρασύτητος, τῆς ἰδιοπραγμοσύνης, τῆς ἀβουλίας, τῶν ἄλλων
 μυρίων παθῶν, ὧν τὰ ὀνόματα οὐ καιρὸς λέγειν. Πρὸς ἅπαντας
 10 ὑπαντᾶν ὀφείλομεν, τοὺς πάντας πολεμεῖν, καταργεῖν ἐν ὀνόματι
 τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος ἡμῖν ἀποδιδεῖν τὸ
 βραβεῖον τῆς νίκης ἐν ἡμέρᾳ ἀνταποδόσεως.

Καὶ μακάριός ἐστιν, ἀδελφοί μου, ὁ ἀκούων καὶ συνιῶν καὶ
 φυλάσων, ὁ διαζόμενος ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ νοητῷ
 15 πολέμῳ· βίαιον γάρ ἐστι τὸ σῶζεσθαι καὶ οἱ διασταὶ ἀρπάζονται τῆς
 βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὀφείλετε ξενίζεσθαι, εἴαν
 συμβῇ ὑμῖν πειράζεσθαι, πρὸς δοκιμασίαν ὑμῶν τοῦ τοιούτου γινο-
 μένου. Διὸ μὴ ὀλιγορήσητε ἐλεγχόμενοι, ἐπιτιμώμενοι, νουθετούμε-
 νοι, ἀφοριζόμενοι, παραπληκτιζόμενοι, ὀνειδιζόμενοι, ἔστιν ὅτε καὶ
 20 ὑβριζόμενοι, εἰ τοῦτο δέοι· ἀλλ' εὐθυμεῖτε καὶ εὐθαρσεῖτε καὶ εὐψυ-
 χεῖτε, ὅτι ἐν τούτοις ὑμῶν ἡ σωτηρία, ἐν τούτοις ἡ προκοπή, ἐν τού-
 τοις ἡ μαρτυρία, ἐν τούτοις οἱ στέφανοι, καὶ τὰ λοιπὰ διὰ τὴν ὥραν
 παραλειπτέον. Ὁ δὲ Κύριος καὶ Θεὸς τοῦ πατρός μου καὶ νῦν καὶ
 πάντοτε φυλάττων φυλάξει καὶ διαζώζων διασώσει ἀπὸ παντὸς
 25 πειρασμοῦ, ἀπὸ πάσης θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἀπὸ πάσης ἐχθρας
 καὶ μανίας δαιμόνων, ἐν αὐτῷ φρουρουμένους, ἐν αὐτῷ διασωζο-
 μένους, ὅτι αὐτῷ πρέπει τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
 ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Ε΄.

30 **Περὶ τοῦ κεκαθηλῶσθαι ἡμᾶς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ,
 ὡς ἂν μὴ κατακυριευώμεθα ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπιθυμιῶν.**

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, τί ὑμῖν ἐν τῇ προτέρᾳ

μᾶς, καὶ ν' ἀποκτοῦμε, ἂν θέλετε, παρακαλῶ, συνήθεια ἐναντίον τῶν παθῶν, στιβαρὴ καρδιὰ καὶ δύναμη πνευματικὴ, ὥστε ὅταν δεχόμεστε ἐπίθεση νὰ μὴ πέφτουμε κάτω, ἀλλὰ νὰ ἀντικρούουμε καὶ ν' ἀπομακρύνουμε τοὺς ἐχθροὺς ποὺ μᾶς ἐπιτίθενται ἀόρατα. Σήμερα μᾶς ἐπιτίθεται αὐτὸς ὁ δαίμονας, αὐριο ἐπαναστατεῖ ὁ ἄλλος, ἔπειτα πάλι ὁ ἄλλος, ἐννοῶ ὁ δαίμονας τῆς πορνείας, τῆς γαστρομαργίας, τῆς ἀλαζονείας, τῆς ὑπερηφάνειας, τῆς δειλίας, τῆς θρασύτητας, τῆς ἰδιοτέλειας, τῆς ἀβουλίας, τῶν μύριων ἄλλων παθῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὄνόματα δὲν εἶναι καιρὸς νὰ πῶ. Σὲ ὅλους ὀφείλουμε νὰ ἀντιδρούμε, ὅλους νὰ τοὺς πολεμοῦμε καὶ νὰ τοὺς καταργοῦμε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ μᾶς δώσει τὸ βραβεῖο τῆς νίκης τὴν ἡμέρα τῆς ἀνταποδόσεως.

Καὶ εἶναι μακάριος, ἀδελφοί μου, αὐτὸς ποὺ ἀκούει καὶ καταλαβαίνει καὶ φυλάσσει, αὐτὸς ποὺ ἐξαναγκάζει τὸν ἑαυτὸ του κάθε μέρα στὸν νοητὸ πόλεμο. Γιατὶ ἡ σωτηρία εἶναι καρπὸς βίας, καὶ οἱ διαστῆς ἀρπάζουν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν², καὶ γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ παραξενεύεστε ὅταν συμβαίνει νὰ πειράζεστε, γιατί αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ δοκιμασθεῖτε. Γι' αὐτὸ μὴν ἀδιαφορεῖτε ὅταν ἐλέγχεστε, ἐπιτιμᾶστε, νοθετεῖστε, ἀπομακρύνεστε, ἐπιπλήττεσθε, δέχεστε χλευασμούς, καὶ καμμιὰ φορὰ καὶ βρισιές, ἂν αὐτὸ χρειάζεται. Ἀλλὰ νὰ αἰσθάνεσθε εὐθυμία, νὰ ἔχετε θάρρος καὶ γενναιοψυχία, γιατί σ' αὐτὰ βρίσκεται ἡ σωτηρία σας, σ' αὐτὰ ἡ προκοπὴ σας, σ' αὐτὰ ἡ μαρτυρία σας, σ' αὐτὰ τὰ στεφάνια καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ γιὰ τὴν ὥρα παραλείπονται. Καὶ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τοῦ πατέρα μου καὶ τώρα καὶ πάντοτε φυλάσσοντας θὰ σᾶς φυλάξει καὶ σώζοντας θὰ σᾶς διασώσει ἀπὸ κάθε πειρασμό, ἀπὸ κάθε θλίψη καὶ ἀνάγκη, ἀπὸ κάθε ἐχθρὰ καὶ μανία τῶν δαιμόνων, φρουρώντας σας, σώζοντάς σας μὲ τὴ βοήθειά του, γιατί σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνηση, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 5η.

**Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ καθηλωνόμαστε στὸν φόβο τοῦ Θεοῦ,
ὥστε νὰ μὴ κυριευόμαστε ἀπὸ τίς δικές μας ἐπιθυμίες.**

² Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, τί σᾶς ὑπενθύμισα στὴν

2. Ματθ. 11, 12.

3. Παροιμ. 3, 11.

κατηγήσει ὑπέμνησα; Οὐχὶ τοῦτο, ὅτι προσέχωμεν μήπως εἰς ἑαυ-
 τούς ἐπιβουλὴν πάθωμεν κατὰ ψυχὴν, ὡς ἔτι τὴν ἔξωθεν καὶ κο-
 σμικὴν ἀνασοβὴν καταθρονηοῦμεν; Ἴδου οὐκ εἰς μακρὸν καὶ τοῦτο αἰ-
 ἄμαρτία μου ἤγαγον ἐπὶ τὸν ἀποδράσαντα ἀδελφὸν ἡμῶν, τὸν ἔλε-
 5 εἰνὸν λέγω Ἀββακούμ, ὃς πάντως μὴ ἔχων φυλακὴν νοητὴν, μηδὲ
 τοὺς στρατηγοῦντας αὐτῷ λογισμοὺς πιστοὺς καὶ εὐσεβεῖς πρὸς
 Θεὸν κτώμενος, ἀλλὰ πεπλανημένους καὶ ἀκανονίστους, ἔπαθεν ὁ
 ἔπαθεν καὶ ἔξωστρακίσθη ἐκ μέσου ἡμῶν, ὀπίσω τοῦ διαβόλου
 πορευόμενος, καὶ τὸ χαλεπώτατον, ὅτι συνηπάτησε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ
 10 συνηγμαλώτευσε καὶ τὸ παιδίον τὸν Φινεὲς. Καὶ βλέπε μοι ποῦ ἄρτι
 πορεύεται ὡς πρόβατον θηριάλωτον ἐκτὸς ὁδηγίας, ἐκτὸς φωτι-
 σμοῦ. Πῶς γὰρ δύναται ἔτι ψάλλειν ἢ ὑμνεῖν τὸν Θεόν, ἐξ οὗ διέστη
 διὰ τῆς ἀρνητικῆς ἀθετήσεως καὶ τῶν συνθηκῶν αὐτοῦ; Πῶς δύνα-
 ται ἄδειν, «μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλήῳ ἀσεβῶν», ταύ-
 15 τὴν τὴν ὁδὸν ὁ τάλας στελλόμενος; Ἡ πῶς δύναται λέγειν «αὕτη ἡ
 κατάπανσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος ὧδε κατοικήσω, ὅτι ἡρετισάμην
 αὐτήν», ἡθετηκῶς τὴν φρικτὴν καὶ ἀγγελολογρᾶφον ὁμολογίαν αὐ-
 τοῦ; Τὸ γὰρ «ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι καὶ
 εἰσήκουσε τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου» πόρρω ἀπ' ἐκείνου. Οἱ-
 20 κείον δὲ ψαλμὸν εὖροι ἂν ψάλλειν, εἴπερ ἐπαρᾶται ἑαυτὸν λέγων
 «Ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου». Ἐπικατά-
 ρατος οὖν ἔστιν, ὡς ἀληθῶς, καὶ ἀποδοδοκιμασμένος, εἰ μὴ Κύριος ὁ
 Θεὸς ταῖς εὐχαῖς τοῦ πατρός μου καὶ πατρός ὑμῶν, συννυπουργού-
 σης καὶ τῆς ὑμετέρας δεήσεως, προφθάσῃ εἰς ἐπιστροφὴν.

25 Ἄλλ' ἵνα τί οὕτω γίνεται, τέκνα μου, καὶ διατί λαμβάνει ἡμᾶς
 ὑποχειρίους αὐτοῦ ὁ Σατανᾶς; Καὶ πῶς οὐκ ἔσμεν καθηλωμένοι ἐν
 τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ μηδαμῶς κατακυριευόμενοι ὑπὸ τῶν
 ἰδίων ἐπιθυμιῶν, ἀλλ' οὕτω χλιαροὶ καὶ νόθοι καὶ σκαιοί, ἀκαρτέ-
 ρητοί τε καὶ ἀφερέπονοι καὶ ἀρριζωτοί, ἴν' οὕτως εἴπω, καὶ ἀκαρ-
 30 ποφόρητοί δεικνύμεθα; Ποῦ ἢ πατρικὴ πίστις; ποῦ ἢ πρὸς τοὺς
 ἀδελφούς ἀγάπης; Τί εἴπω πρὸς ταῦτα ὁ τάλας καὶ ἀκάθαρος

1. Ψαλμ. 1, 1.

2. Ψαλμ. 131, 14.

προηγούμενη κατήχηση; Δὲν ἦταν αὐτό, τὸ νὰ προσέχουμε μὴπως δεχθοῦμε στὴν ψυχὴ μας ἐχθρική ἐπίθεση, ὥστε νὰ θρηνοῦμε ἀκόμα καὶ τὴν ἐξωτερικὴ κοσμικὴ ἀναταραχὴ; Ὅριστε, δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ οἱ ἁμαρτίες μου ὁδήγησαν στὸν ἀδελφὸ μας ποὺ δραπέτευσε, ἐννοῶ τὸν ἔλεεινὸ Ἀββακούμ, ὁ ὁποῖος, μὴ ἔχοντας ὅπως σὴν ποτε νοητὴ ἐπαγρύπνηση, οὔτε πιστοὺς καὶ εὐσεβεῖς πρὸς τὸν Θεὸ λογισμοὺς, ποὺ νὰ τὸν κατευθύνουν, ἀλλὰ λογισμοὺς πλανεμένους καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν κανόνα, ἔπαθε αὐτὸ ποὺ ἔπαθε καὶ ἀποσκίρτησε ἀπὸ ἀνάμεσά μας, ἀκολουθώντας τὸν διάβολο, καὶ τὸ χειρότερο εἶναι, ὅτι ἐξαπάτησε μαζί μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ αἰχμαλώτισε καὶ τὸ τέκνο μας τὸν Φινεές. Καὶ κοίταξε, σὲ παρακαλῶ, ποὺ βαδίζει τώρα σὰν πρόβατο ποὺ ἔχει πέσει σὲ ἄγρια θηρία, χωρὶς καθοδήγηση καὶ χωρὶς φωτισμό. Γιατί πῶς μπορεῖ ἀκόμα νὰ ψάλλει καὶ νὰ ὑμνεῖ τὸν Θεὸ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀποχωρίσθηκε μὲ τὴν ἀρνητικὴν του ἀθέτηση καὶ τὶς συμφωνίες του μὲ τὸν διάβολο; Πῶς μπορεῖ ἀκόμα νὰ ψάλλει, «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν πῆγε ποτὲ σὲ συνέδριο ἀσεβῶν»¹, ἀκολουθώντας ὁ ταλαίπωρος αὐτὸν τὸν δρόμο; Ἡ πῶς μπορεῖ νὰ λέγει, «Αὐτὸς εἶναι ὁ τόπος τῆς παντοτινῆς μου καταπαύσεως· ἐδῶ θὰ κατοικήσω, ἐπειδὴ τὸν ἐξέλεξα»², ἀφοῦ ἀθέτησε τὴ φρικτὴ καὶ γραμμὴν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ὁμολογία του; Γιατί τό, «Περίμενα μὲ μεγάλη καρτερία τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὸς μὲ πρόσεξε καὶ ἄκουσε τὴ δέησή μου»³, βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ αὐτόν. Θὰ μπορούσε βέβαια νὰ βρεῖ κατάλληλο ψαλμὸ νὰ ψάλλει, ἐὰν καταριέται τὸν ἑαυτό του λέγοντας· «Καταραμένοι ἐκεῖνοι ποὺ ξεστρατίζουν ἀπὸ τὶς ἐντολές σου»⁴. Εἶναι λοιπὸν καταραμένος πραγματικὰ καὶ ἀποδοκιμασμένος, ἂν ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μὲ τὶς προσευχὰς τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας, καὶ μὲ τὴ δική σας δέηση, δὲν προφθάσει νὰ τὸν κάνει νὰ ἐπιστρέψει.

Ἄλλὰ γιατί συμβαίνει αὐτό, παιδιά μου, καὶ γιατί μᾶς κάνει ὁ Σατανᾶς σκλάβους του; Καὶ πῶς δὲν εἴμαστε προσηλωμένοι στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ; Πῶς δὲν εἴμαστε θωρακισμένοι μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ του, χωρὶς νὰ κυριευόμαστε ἀπὸ τὶς δικές μας ἐπιθυμίες, ἀλλὰ ἐμφανίζομαστε τόσο γλιαροὶ καὶ νόθοι καὶ βάνασοι, χωρὶς ὑπομονὴ καὶ χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ κοπιᾶσουμε, καί, γιὰ νὰ μιλήσω ἔτσι, χωρὶς ρίζες καὶ καρπὸ; Ποῦ εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν πατέρα; Ποῦ εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς; Τί νὰ πῶ γι' αὐτὰ ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἀκάθαρ-

3. Ψαλμ. 39, 1.

4. Ψαλμ. 118, 21.

ἐγώ; Τῷ δοκεῖν φροντίζειν ἐνὸς ἐκάστου ὑμῶν καθ' ἐκάστην, ὡς
 εἶπεῖν, τιτρώσκομαι καὶ φλέγομαι καὶ κόπτομαι, ἰμειρόμενος ὑμῶν
 καὶ τὰ ψυχικὰ καὶ τὰ σωματικά. Καὶ ἐν τούτῳ συνθλιβόμενος καὶ ἐν
 τούτῳ συμπεριστατούμενος μετὰ τοῦ πατρός μου καὶ τῶν ἐξεχόν-
 5 των, μάλιστα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, πῶς ἄρα διατραφῆτε ἐκατέρω-
 θεν, ἢ πῶς διασωθῆτε ἐκ τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν πειρασμῶν. Καὶ
 αὐτοὶ οὐπω ἀκμὴν ἤψασθε τῶν λυπηρῶν καὶ θᾶπτον ἐκλύεσθε· οὐκ
 εἰδότες τὸ στάδιον, τρέπεσθε εἰς τὰ ὀπίσω. Πῶς ὑμῖν πιστεύσω, ὅτι
 ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης διὰ τῆς ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ πεποι-
 10 θήσεως τίθεσθε τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ὑμῶν καὶ ὑπομένετε θλί-
 ψεις καὶ στενοχωρίας, λιμούς τε καὶ διωγμούς, ἐξορίας τε καὶ βασά-
 νους καὶ θανάτους; Κἂν τοὺς τοῦ κάτω βασιλέως στρατιώτας οὐ θε-
 ωρεῖτε, πῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τινες πιστὰ φυλάττοντες, ἢ φόβῳ ἢ ἀγάπῃ,
 καὶ ὑβρίζονται καὶ ξυρίζονται, δέρονται καὶ ἐκδέρονται, φθᾶσθι δέ,
 15 κατὰ τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ τὰ αἵματα κενουῖσιν, ὡς καὶ τινες, καὶ
 ταῦτα ὑπὲρ τίνος; Ἴνα πλείους ἢ τιμᾶς ἢ ἀξίας δέξωνται. Ἄλλ' οὐχὶ
 τοιοῦτοι οἱ ἡμέτεροι ἀγῶνες, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἀφθάρτου καὶ ἀοράτου
 καὶ μόνου βασιλέως τῶν ὅλων Θεοῦ, ὑπὲρ τοῦ βασιλείας οὐρανῶν
 ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ὑπὲρ τοῦ συγκληρονόμους ἡμᾶς γενέσθαι Χριστοῦ,
 20 ὑπὲρ τοῦ ἀπολαῦσαι ἡμᾶς «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε
 καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη». Καὶ ὁμῶς ῥέγχομεν καὶ κοι-
 μώμεθα, καὶ ὁμῶς ἀποδοκολοούμεθα καὶ ἐξαπατῶμεθα. Οὐκ ἀνανή-
 φομεν, οὐ κραταιούμεθα, οὐ στεροροποιούμεθα, οὐ γνήσιοι υἱοὶ γεγε-
 νήμεθα, οὐχὶ «υἱοὶ φωτὸς» χρηματίζομεν, οὐχὶ τέκνα εὐπειθείας φα-
 25 νερούμεθα, οὐχὶ σπέρμα ἅγιον ἀποδεικνύμεθα, οὐκ αἰχμαλωτίζομεν
 πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, οὐχ ὑπεράνωθεν τῶν κο-
 σμικῶν φρονημάτων προσανατρέχομεν, οὐχὶ κἂν πολλάκις τῆς ἡμέ-
 ρας δεῖ θανεῖν διὰ Χριστὸν τεθνηξόμεθα;

Naί, ναὶ παρακαλῶ, τέκνα μου ἠγαπημένα· γενώμεθα υἱοὶ δυ-
 30 νάμεως, ὀπλιται Χριστοῦ, λαὸς περιούσιος, χορὸς ἀγγελικός, σύ-
 σθημα ἀκαταγώνιστον, κατὰ τοὺς ἁγίους πατέρας ἡμῶν, κατὰ τοὺς
 μακαρίους ὑποτακτίτας, ἵνα ἔχωμεν τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας
 ἡμῶν πατούμενον καὶ ἐκνευρούμενον, ὡς ἐκεῖνος ὁ ἅγιος Σιλβανός,

τος; Μὲ τὸ νὰ νομίζω ὅτι φροντίζω κάθε μέρα γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ σᾶς, ὅπως θὰ μπορούσα νὰ πῶ, πληγώνομαι καὶ φλέγομαι καὶ ὀδύρομαι, ἀπὸ πόθο γιὰ σᾶς ψυχικὰ καὶ σωματικὰ. Καὶ γι' αὐτὸ θλίβομαι καὶ περνᾶω δύσκολες στιγμὲς μαζί μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τοὺς προϊσταμένους σας, ἰδιαίτερα τὶς μέρες αὐτές, σκεπτόμενος πῶς νὰ διατραφεῖτε ὑλικὰ καὶ πνευματικὰ, ἢ πῶς θὰ διασωθεῖτε ἀπὸ τοὺς αἰσθητοὺς καὶ νοητοὺς πειρασμοὺς. Ἐνῶ σεῖς οὔτε κἂν ἀντιληφθήκατε ἀκόμα τὰ θλιβερὰ καὶ πολὺ γρήγορα χαλαρώνετε, καὶ, μὴ γνωρίζοντας τὸ στάδιο ποὺ ἔχετε νὰ τρέξετε, γυρίζετε πίσω. Πῶς νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνη σὲ σᾶς, ὅτι γιὰ χάρι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη σας σ' ἐμένα τὸν ἁμαρτωλό, θὰ θυσιάσετε τὶς ψυχὲς καὶ τὰ σώματά σας, καὶ θὰ ὑπομείνετε θλίψεις, στενοχώριες, πείνες καὶ διωγμοὺς, ἔξοριες καὶ βασανιστήρια καὶ θάνατο; Οὔτε κἂν τοὺς στρατιῶτες τοῦ γήινου βασιλιᾶ δὲν βλέπετε, πῶς μερικοὶ γι' αὐτόν, φυλάγοντάς τον πιστὰ ἢ ἀπὸ φόβο ἢ ἀπὸ ἀγάπη, καὶ βρίζονται καὶ ξυρίζονται καὶ δέρνονται καὶ γδέρνονται, καὶ φτάνουν μερικοί, τὸ ἔξομολογοῦμαι, ἀκόμα καὶ τὸ αἷμα τους νὰ χύσουν, καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ ποιὸ λόγο; Γιὰ νὰ πάρουν περισσότερες τιμὲς ἢ ἀξιώματα. Οἱ δικοὶ μας ὅμως ἀγῶνες δὲν εἶναι τέτοιου εἴδους, ἀλλὰ γίνονται γιὰ τὸν ἀθάνατο καὶ ἄορατο καὶ μοναδικὸ Βασιλιᾶ τῶν ὅλων Θεῶ, γιὰ νὰ κερδίσουμε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, γιὰ νὰ γίνουμε συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ἀπολαύσουμε «ἐκεῖνα ποὺ μάτι ἀνθρώπου δὲν εἶδε, καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε, καὶ νοῦς ἀνθρώπου δὲν συνέλαβε»⁵. Καὶ ὅμως ροχαλίζουμε καὶ κοιμώμαστε, χάνουμε τὸν δρόμο μας καὶ ξεγελιόμαστε. Δὲν ἀποκτοῦμε τὴν πνευματικὴν μας διαύγεια, δὲν ἰσχυροποιούμαστε, δὲν σταθεροποιούμαστε, δὲν γινόμεστε γνήσιοι υἱοί, δὲν καθιστάμεθα «υἱοὶ τοῦ φωτός»⁶, δὲν ἀποδεικνύομαστε παιδιὰ πειθαρχικά, δὲν αἰχμαλωτίζουμε κάθε σκέψη μας στὴν ὑπακοὴ τοῦ Χριστοῦ, δὲν τρέχουμε πάνω ἀπὸ τὰ κοσμικὰ φρονήματα, καὶ δὲν θὰ πεθάνουμε γιὰ τὸν Χριστὸ κι ἂν ἀκόμα χρειασθεῖ νὰ τὸ κάνομε πολλὲς φορὲς τὴν ἡμέρα;

Ναί, ναὶ παρακαλῶ, τέκνα μου ἀγαπημένα. Ἄς γινόμεστε υἱοὶ δυνατοί, ὀπλίτες τοῦ Χριστοῦ, λαὸς περιούσιος⁷, χορὸς ἀγγελικός, ἀδελφότητα ἀκαταγώνιστη, σύμφωνα μὲ τοὺς ἁγίους πατέρες μας, σύμφωνα μὲ τοὺς μακάριους ὑποτακτικούς, γιὰ νὰ ἔχουμε τὸν Σατανᾶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας καταπατούμενο καὶ ἀποδυναμωμένο, ὅπως

5. Α' Κορ. 2, 9.

6. Α' Θεσσ. 5, 5.

7. Ἐξ. 19, 5. Τίτ. 2, 14.

ὡς ἐκεῖνος ὁ ὄσιος Δοσίθεος, ὡς ἐκεῖνος ὁ αἰοίδιμος Ζαχαρίας, ὡς πάντες οἱ τῶν πάντων ὀσίων φοιτηταὶ χρηματίσαντες Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνος Δοσίθεος, οὐδὲ μόνος Σιλβανός, οὐδὲ μόνος Ζαχαρίας δεδόξασται, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ συμφοιτηταὶ συνθεωροὶ καὶ συμμετοχοὶ 5 τῆς ἐκείνων δόξης γίνονται, κἂν προλάμπωσιν οὗτοι ὡς ὑψηλότεροι, ἐσώμεθα καὶ ἡμεῖς, δέομαι, ὡς οὗτοι, καὶ μὴ ἐπιβουλευώμεθα, μὴ ἀνασοβενώμεθα, μὴ ἀποκτεννώμεθα τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον, ἀλλ' ἔτι τὰς ὑπολοιπούς ἡμέρας ἢ ὥρας τοῦ βίου ἡμῶν ζήσωμεν εὐ- 10 αρέστως Θεῷ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΣΤ'.

Ὅτι χρὴ ἡμᾶς μὴ ἀτονεῖν ἐν τῷ πνευματικῷ ἔργῳ, ἀλλ' εὐτόνως καὶ εὐμαρῶς ἐξανύειν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα.

15 Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ἴδετε εἰς ποίας ἡμέρας ἐτηρήθημεν πονηρὰς καὶ χαλεπωτάτας, κατὰ τὰς ἁμαρτίας μου, ἐν αἷς ἀφήρηται τὸ καλὸν τῆς εἰρήνης, εἰσαχθείσης διχονοίας ἐν τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ ἄρτι ἠσφάλισται ἡ πόλις καὶ φρουρεῖται ὑπὸ στρατιω- 20 τι παρεμβαλόντων τῶν ἀνταράντων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ ὀπλιζομένων καταλήψεσθαι τὴν πόλιν ὡς νοσοσιᾶν.

Ταῦτα μὲν οὖν δεινὰ καὶ χαλεπὰ καὶ πολλῶν ἄξια δακρύων, καὶ δεῖ προσκεῖσθαι ἡμᾶς τῷ Θεῷ ἐκτενῶς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, μετὰ στεναγμῶν καὶ δακρύων, ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς τῆς ὀργῆς καὶ ἀπο- 25 καταστάσεως τῆς εἰρήνης, καθ' ὃν τρόπον οἶδεν ἡ ἀνεξιχνίαστος αὐτοῦ σοφία· «ἂ γάρ», φησὶν, «ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, τίς διασκεδάσει; καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;». Χρὴ δὲ ἡμᾶς, τέκνα, μὴ ἐξαπορεῖν, ὡς ἐγκαταλελειμμένους ὑπὸ Θεοῦ, μηδὲ ἀτονεῖν ἐκ τοῦ ἔργου ἡμῶν τοῦ πνευματικοῦ, ἀλλ' ἔχεσθαι τῆς

ἐκεῖνος ὁ ἅγιος Σιλβανός, ὅπως ἐκεῖνος ὁ ὄσιος Δοσίθεος, ὅπως ἐκεῖνος ὁ αἰμίμητος Ζαχαρίας, ὅπως ὅλοι ἐκεῖνοι πού διατέλεσαν φοιτητὲς ὄλων τῶν ὀσίων. Καὶ ἐπειδὴ δὲν δοξάσθηκε μόνον ὁ Δοσίθεος, οὔτε μόνον ὁ Σιλβανός, οὔτε μόνον ὁ Ζαχαρίας, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ συμφοιτητὲς τοὺς βλέπουν μαζί τους καὶ συμμετέχουν στὴ δόξα ἐκείνων, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ λάμπουν πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ, σὰν ψηλότεροι πού εἶναι, ἃς γίνουμε καὶ ἐμεῖς, παρακαλῶ, σὰν ἐκείνους, καὶ ἃς μὴν ἐπιβουλευόμαστε, ἃς μὴ ταρασσόμαστε, ἃς μὴ πεθαίνουμε τὸν θάνατο τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τίς ὑπόλοιπες μέρες ἢ ὥρες τῆς ζωῆς πού μᾶς ἀπομένει ἃς τίς ζήσουμε ὅπως ἀρέσει στὸν Θεό, στὸν ὁποῖο ἀνήκει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 6η.

Ὅτι πρέπει νὰ μὴ χαλαρώνουμε στὸν πνευματικὸ ἔργο, ἀλλὰ νὰ ἐκτελοῦμε τὸν ἀγώνα πού ἔχουμε μπροστά μας μὲ ὅλη τὴ δύναμή μας καὶ μὲ προθυμία.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, κοιτᾶξτε σὲ τί μέρες πονηρὲς καὶ πολὺ δύσκολες φθάσαμε, ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου, κατὰ τίς ὁποῖες ἐξαφανίσθηκε τὸ ἀγαθὸ τῆς εἰρήνης, καὶ μπῆκε ἡ διχόνοια μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, καὶ τώρα τελευταῖα ἡ πόλη ἀσφαλίσθηκε καὶ φρουρεῖται ἀπὸ στρατιῶτες σὲ κάθε μέρος της, ἐνῶ στὴν πύλη τῆς Χρυσούπολης ἔχουν στρατοπεδεύσει οἱ ἀδελφοί μας πού ἔχουν ἐξεγερθεῖ, καὶ ὀπλισμένοι ἀπειλοῦν νὰ καταλάβουν τὴν πόλη σὰν φωλιὰ.

Αὐτὰ βέβαια εἶναι φοβερὰ καὶ ἐπικίνδυνα καὶ ἄξια πολλῶν δακρύων, καὶ πρέπει ἐμεῖς νὰ ἀπευθυνόμαστε μὲ ἐπιμονὴ στὸν Θεό, νύχτα καὶ μέρα, μὲ δάκρυα καὶ ἀναστεναγμούς, γιὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν ὀργὴ καὶ νὰ ἐπαναφέρει τὴν εἰρήνη, μὲ τὸν τρόπο πού ἡ ἀνεξιχνίαστη σοφία του γνωρίζει. «Γιατὶ αὐτὰ πού ἀποφάσισε ὁ Θεός», λέγει, «ποιὸς μπορεῖ νὰ τὰ ματαιώσει; Καὶ ποιὸς θὰ στρέψει ἄλλοῦ τὸ χερὶ του τὸ δυνατό;»¹. Καὶ πρέπει, τέκνα μου, νὰ μὴ βρισκόμαστε σὲ ἀμηχανία, σὰν νὰ εἴμαστε ἐγκαταλελειμμένοι ἀπὸ τὸν Θεό, οὔτε νὰ ἀφήνουμε τὸ πνευματικὸ ἔργο μας νὰ ἀτνεῖ, ἀλλὰ νὰ εἴμαστε ἀφοσιωμένοι στὴν

1. Ἦσ. 14, 27.

σπουδῆς καὶ τῆς ἐργασίας ἡμῶν τῆς θεοπρακτοῦ· «τοῖς γὰρ ἀγαπῶσι τὸν Θεόν», εἶρηκεν ὁ ἀπόστολος, «πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν». Ὡστε οὔτε αὐτὴ ἢ παροῦσα ἀταξία, οὔτε ἕτερα τις συμφορὰ δεινότερα, μᾶλλον δέ, ἵνα ἀποστολικῶς εἴπωμεν, «οὔτε θάνατος, οὔτε 5 ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἕτερα δυνήσεται χωρίσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν». Διὸ πρὸς Θεὸν ὀρῶντες καὶ βλέποντες καὶ πρὸς τὰ ἀποκείμενα ἡμῖν ἀγαθὰ ἀποσκοποῦντες, τὸν προκείμενον ἡμῖν 10 ἀγῶνα ἐξανύωμεν εὐμαρῶς καὶ εὐσταθῶς καὶ εὐτόνως, μήτε τῇ ἀκηδία χαυνούμενοι, μήτε τῇ νηστεία ἐξατονούμενοι, μήτε τῇ ἀγρυπνία ἐκνευρούμενοι, μήτε τῇ προσευχῇ ὀκνηριαζόμενοι, μήτε ταῖς ἄλλαις ἐντολαῖς ἀπονάρχουμενοι, ἀλλ' ὡς εἰς χαράν, ὡς εἰς ζωὴν, ὡς εἰς εὐφροσύνην, ὡς εἰς ἀγαλλίασιν, καὶ ἔτι μείζω τούτων, ὡς εἰς 15 φῶς, ὡς εἰς Θεὸν τρέχουμεν καὶ διώκουμεν καὶ εἰσερχόμεθα ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν τῶν ἐντολῶν καὶ ἐκ δόξης εἰς δόξαν τῶν ἀρετῶν, μεταμορφούμενοι καὶ ὅλοι βελτιούμενοι καὶ ἀεὶ λαμπρυνόμενοι καὶ τὰ θεῖα καταπλουτούμενοι, ἕως ἂν φθάσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα, φησί τῆς πίστεως, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν 20 Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ὃν κόσμῳ ἐσταυρώθημεν καὶ κόσμος ἡμῖν ἐσταύρωται, δι' ὃν ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠγησάμεθα σκύβαλα εἶναι, ἵνα αὐτὸν κερδήσωμεν.

Βλέπετε οὖν, τέκνα μου, ὁποῖον καὶ ἡλίκον ἐξετελέσαμεν ἔργον, φυγόντες κόσμον καὶ ἀπειπάμενοι πάντα τὰ βιωτικῆ, καὶ συγγένειαν 25 καὶ πατρίδα καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς, πόλεις, οἴκους, ἰδίους, πάντα συλλήβδην τὰ σαρκικὰ καθήκοντα; Μὴ οὖν ἄρτι μωμηθῆ τὸ τηλικούτον ἔργον ἡμῶν, παρακαλῶ καὶ ἀντιβολῶ, δι' ἀτονίας, δι' ἀμελείας, δι' ἀπροσεξίας τοῦ νοῦ. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἔὰν ἀρχόμεθα τελεῖν τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ ἐκτελεῖν τὰ τῆς 30 ψυχῆς παθήματα, οἷον ἐπιζητοῦντες τοῦτο, ἐκεῖνο, ἰμάτιον καλόν,

προσπάθεια καὶ τὴν ἐργασία μας ποὺ κάνουμε κατὰ Θεόν. Γιατὶ ἔχει πεῖ ὁ ἀπόστολος, ὅτι «σ' ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεὸ, ὅλα συνεργοῦν στὸ καλό»². Ὡστε οὔτε ἡ τωρινὴ αὐτὴ ἀταξία, οὔτε καμμιά ἄλλη χειρότερη συμφορὰ, ἢ καλύτερα, γιὰ νὰ μιλήσω ἀποστολικά, «οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχές, οὔτε δυνάμεις, οὔτε τὰ παρόντα, οὔτε τὰ μέλλοντα, οὔτε κάτι ἀπὸ τὰ βρισκόμενα στὰ ὕψη, οὔτε ἀπὸ τὰ βρισκόμενα στὰ βάθη, οὔτε κανένα ἄλλο δημιουργήμα θὰ μπορέσει νὰ μᾶς χωρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ποὺ μᾶς ἔδειξε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας»³. Γι' αὐτό, ἔχοντας στραμμένο τὸ βλέμμα μας στὸν Θεὸ καὶ ἀποβλέποντας στὰ ἀγαθὰ ποὺ μᾶς περιμένουν, ἅς διεξάγουμε τὸν ἀγῶνα ποὺ ἔχουμε μπροστά μας πρόθυμα καὶ σταθερὰ καὶ μὲ ὅλη τὴ δύναμή μας, χωρὶς νὰ πέφτουμε σὲ νωθρότητα ἀπὸ ἔλλειψη φροντίδας, οὔτε νὰ ἀπονοῦμε μὲ τὴ νηστεία, οὔτε νὰ παραλύουμε μὲ τὴν ἀγρυπνία, οὔτε νὰ τεμπελιάζουμε κατὰ τὴν προσευχή, οὔτε μὲ τίς ἄλλες ἐντολές νὰ πέφτουμε σὲ νάρκωση, ἀλλὰ νὰ τρέχουμε σὰν νὰ πηγαίνουμε σὲ χαρὰ, στὴ ζωὴ, στὴν εὐφροσύνη, στὴν ἀγαλλίαση, καὶ ἀκόμα σ' ἀνώτερα ἀπὸ αὐτὰ, σὰν νὰ τρέχουμε πρὸς τὸ φῶς, πρὸς τὸν Θεό, καὶ νὰ ἐπιδιώκουμε νὰ μπαίνουμε ἀπὸ τὴ μιὰ δύναμη τῶν ἐντολῶν στὴν ἄλλη, καὶ ἀπὸ τὴ μιὰ δόξα τῶν ἀρετῶν στὴν ἄλλη⁴, μεταμορφούμενοι καὶ βελτιούμενοι ὅλοι, καὶ πάντοτε καταλάμποντας καὶ πλουτίζοντας μὲ ὑπεραφθονία μὲ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, μέχρι νὰ φθάσουμε, λέγει, στὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, στὸ μέτρο τοῦ τέλειου ἀναστήματος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ⁵, γιὰ χάρι τοῦ ὁποίου σταυρωθήκαμε ὡς πρὸς τὸν κόσμον καὶ ὁ κόσμος σταυρώθηκε ὡς πρὸς ἐμᾶς⁶, καὶ γιὰ χάρι τοῦ ὁποίου τὰ ἀφήσαμε ὅλα καὶ τὰ θεωρήσαμε ὡς ἀνάξια λόγου, μὲ σκοπὸ νὰ κερδίσουμε Αὐτόν⁷.

Βλέπετε λοιπόν, τέκνα μου, τί λογῆς καὶ πόσο μεγάλο ἔργο κάναμε ποὺ φύγαμε ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀρνηθήκαμε ὅλα τὰ βιωτικὰ πράγματα, καὶ συγγενεῖς, καὶ πατρίδα, καὶ γονεῖς, καὶ ἀδελφούς, καὶ ἀδελφές, καὶ πόλεις, καὶ σπίτια, καὶ τοὺς δικούς μας, ὅλα μονομιᾶς τὰ σαρκικά καθήκοντα; Ἄς μὴ κατακριθεῖ λοιπόν τώρα τὸ τόσο μεγάλο αὐτὸ ἔργο μας, σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω, ἕξαιτίας χαλάρωσης, ἕξαιτίας ἀμέλειας καὶ ἀπροσεξίας τοῦ νοῦ μας. Καὶ αὐτὸ γίνεται, ὅταν ἀρχίζουμε νὰ ἐκτελοῦμε τὰ θελήματα τῆς σάρκα καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, δηλαδή νὰ ἐπιζητοῦμε αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο, ἔνδυμα ὠραῖο, καὶ αὐτὸ μὲ χρῶμα

5. Ἐφ. 4, 13.

6. Γαλ. 5, 24. 6, 14.

7. Φιλ. 3, 8.

καὶ τοῦτο αὐτόχροιον ἢ κοκκόβαφον ἢ πολύκολπον, ὑψηλότατον
 κουκούλλιον, καὶ τοῦτο καινότατον ἢ βαθυφόρητον, ἢ ψιλοῦφαν-
 τον, ἢ πολύσταυρον, ἅτινά εἰσι τῶν νηπιοφρόνων τὰ νεωτερίσματα·
 5 πρὸς τούτοις τὸ ἐπιζητεῖν ζώνας μεταξορράφους καὶ εὐγραμμί-
 στους, καλίκια, ὀλένδυντα, εὐμάλακτα μανδύα πολύτιμα, βαθύτατα,
 καλόχροια, περιστέλλειν δὲ τοὺς χιτῶνας καὶ ὥσπερ ἐπὶ σκηνηῆς
 γραμμίζεσθαι καὶ στιδίξεσθαι, ὡς αἱ κόραι. Οὐκ αἰσχνόμεθα οἱ
 ἀναίσχυντοι ταῦτα ἐπιτηδεύοντες; Ἄλλ' οὐχὶ τοιοῦτοι οἱ ὄσιοι καὶ
 ἅγιοι πατέρες ἡμῶν· αὐτῶν γὰρ εἰσιν τὰ πολύρραφα κεντωνάρια,
 10 τὰ εὐτελεῆ κουκούλλια, τὰ ἐξ ἀρμένων μαφόρια, τὰ πολυπέζωτα
 ὑποδήματα, ἐξ ὧν ἡ θεομίμητος ταπεινώσις, ἡ ἀδιάκριτος ὑπακοή,
 ἡ εἰλικρινής πίστις, τὸ πρὸς τὸν κόσμον μῖσος, τὸ πρὸς Θεὸν φίλ-
 τρον, ὃ εἰς αὐτὸν ἔρως ἄληκτος, οἱ ἀγῶνες οἱ θαυμαστοί, οἱ φωτι-
 σμοὶ οἱ ψυχικοί, τὰ ὅσα ἀποτελέσματα.

15 Τούτους οὖν μιμησώμεθα καὶ ἡμεῖς, τέκνα καὶ ἀδελφοί, καὶ
 ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμεν, καὶ ἑαυτοὺς ἐκδιασώμεθα τοῖς ἴχνεσι τῶν
 ἁγίων κατακολουθοῦντες, ἵνα καὶ τῆς μερίδος αὐτῶν καταξιωθῶ-
 μεν. Καὶ μὴ βαρέως φέρετε ὑπομιμησκόμενοι· οὐ γὰρ περὶ πάν-
 των ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τινων, οὓς ὁ Κύριος διορθώσεται καὶ σώ-
 20 σει, ὅτι αὐτῷ πρόπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ
 καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἄμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Ζ.

25 Ὅτι χρηὴ ὑποῖσαι ἡμᾶς καὶ πεινᾶν καὶ διψᾶν καὶ
 πᾶσαν ἄλλην στενοχωρίαν μέχρι θανάτου, καθὼς
 ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἡμῶν Θεῷ συνεθέμεθα.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, ἐκ τῆς συμβάσεως μοι κατὰ τὰς ἁμαρ-
 τίας μου ἀσθενείας διέκοψα κατὰ τὸ σύνηθες κατηχεῖν· ἐπεὶ δὲ ἔρ-
 ρωταί μοι νῦν τὸ πανάθλιόν μου σῶμα, εἰ καὶ οὐ παντάπασιν ἐκα-

φυσικό, κοκκινοβαμμένο ἢ πολύχρωμο, πολὺ ψηλὸ κουκούλλιο, καὶ αὐτὸ ὄλοκαίνουργο καὶ πολὺ μακρὺ, ἢ ψιλοῦφαντο ἢ πολυσταύριο, πράγματα ποῦ ἀποτελοῦν καινοτομίες ἐκείνων ποῦ ἔχουν μυαλὰ νηπίων. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὸ νὰ ζητᾶμε ζῶνες μεταξορραμμένες καὶ καλλίγραμμες, ὑποδήματα μὲ ἐσωτερικὴ ἐπένδυση, ἀπαλοὺς μανδύες πολῦτιμους, μακροτάτους, καλλίχρωμους, καὶ νὰ σφίγγουμε τοὺς χιτῶνες μὲ τὶς γραμμωτὲς διακοσμῆσεις, ὅπως ἐκεῖνοι τῶν ἡθοποιῶν, καὶ νὰ βάζουμε τὰ βλέφαρα σὰν τὶς κόρες. Δὲν ντρεπόμαστε οἱ ἀδιάντροποι κάνοντας αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ πράγματα; Ἄλλὰ δὲν εἶναι τέτοιοι οἱ ὅσοι καὶ ἅγιοι πατέρες μας. Γιατὶ αὐτοὶ ἔχουν τὰ πολύρραφα μπαλωμένα ἱμάτια, τὰ εὐτελῆ κουκούλλια, τὰ ἀρμενικὰ μαφόρια⁸, τὰ πολυφορεμένα ὑποδήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δηλώνεται ἡ θεομίμητη ταπείνωση, ἡ ἀδιάκριτη ὑπακοή, ἡ εἰλικρινὴς πίστη, τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ὁ ἀκατάπαυστος ἔρωτας πρὸς αὐτόν, οἱ θαυμαστοὶ ἀγῶνες, ὁ φωτισμὸς τῆς ψυχῆς, τὰ ὅσα ἀποτελέσματα.

Αὐτοὺς λοιπὸν ἄς μιμηθοῦμε καὶ ἐμεῖς, τέκνα μου καὶ ἀδελφοί μου, καὶ νὰ διαπλάσσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσουμε νὰ ἀκολουθήσουν τὰ ἴχνη τῶν ἁγίων, γιὰ νὰ γίνουμε ἄξιοι καὶ τῆς κληρονομίᾳς ἐκείνων. Καὶ νὰ μὴ τὰ φέρετε βαρεῖα ὅταν σᾶς ὑπενθυμίζονται αὐτὰ! Γιατὶ ὁ λόγος δὲν γίνεται γιὰ ὅλους, ἀλλὰ γιὰ ὀρισμένους, τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος θὰ τοὺς διορθώσει καὶ θὰ τοὺς σώσει, γιατί σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνηση, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 7η.

Ὅτι πρέπει νὰ ὑποφέρουμε καὶ πείνα καὶ δίψα καὶ κάθε ἄλλη θλίψη μέχρι τὸν θάνατο, ὅπως ὑποσχεθήκαμε στὸν Θεὸ κατὰ τὴν εἰσαγωγή μας.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, ἕξαιτίας τῆς ἀσθένειας ποῦ μὲ βρῆκε λόγω τῶν ἁμαρτιῶν μου, διέκοψα τὴ διδασκαλία ποῦ συνήθιζα. Ἐπειδὴ ὅμως τώρα τὸ πανάθλιο σῶμα μου ἀνάρρωσε, ἂν καὶ δὲν ἀπαλλά-

8. Εἶδος πέπλου ποῦ κάλυπτε τὸ κεφάλι καὶ τοὺς ὤμους (Παπαευαγγέλου, Ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου, Θεσ/νίκη 1965, σ. 76.

θαριεύθη θερμασίας, ἀναγκαῖον ἡγησάμην πάλιν ἔχεσθαι τῆς δια-
 κονίας μου· ἡ γὰρ διακονία μου αὕτη ἐστίν, ἵνα ὑμᾶς τοὺς ἀειποθή-
 τους μου, τοὺς διὰ Πνεύματος ἁγίου γεννηθέντας μοι, καθυπομονή-
 σκω καὶ ὑποβάλλω τὰ χρήσιμα καὶ σωτήρια, καὶ οἶονεὶ καθ' ἑκά-
 5 στην διεγείρω καὶ ἀνακαινίζω τὸ νηφάλιον τῶν ψυχῶν ὑμῶν φρό-
 νημα, καὶ οὕτω κέκτημαι τὸ τοιοῦτον χάρισμα. «Ἐργάζεσθε οὖν»,
 ὡς φησιν ὁ Κύριος, «μὴ τὴν βρωσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν
 μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον», τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ δηλονότι, τὰ δικαι-
 ῶματα, ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετῶντες ἡμέρας καὶ νυκτός, ὥστε γενέ-
 10 σθαι ὑμᾶς «ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν
 ὑδάτων», καθὼς ψάλλει ὁ θεῖος Δαβὶδ, «καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν ἐπιδο-
 θήσεται ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον ὑμῶν τῆς σωτηρίας οὐκ
 ἀπορροήσεται», δηλαδὴ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. «Οὐχ οὕτως οἱ ἀσε-
 βεῖς δέ, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνουῖς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προ-
 15 σώπου τῆς γῆς».

Ἄσεβεῖς δὲ εἶεν ἂν οὐ μόνον ἀλλόπιστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ παραβά-
 ται τῶν τοῦ Κυρίου ἐντολῶν, καὶ ἵνα ἐπὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς συστήματος
 ἐκλάβοιμεν τὸ ῥῆμα, τί βούλονται ἄλλο εἶναι οἱ ἀνήκοι, οἱ ὑπερή-
 φανοι, οἱ τροπολόγοι, οἱ τεχνασταί, οἱ ἀλαζόνες, οἱ παρρησιασταί,
 20 προσθήσω δὲ καὶ οἱ λαθροφάγοι, οἱ γογγυσταί, οἱ φιλόκαλοι, οἱ πε-
 ριέργοι, οἱ ἀεργοί, οἱ ἀδιάφοροι, οἱ ψιθυρισταί, οἱ ἰδιογνώμονες, οἱ
 κατάλαλοι, ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ ἀχάριστοι καὶ ἐκζητηταὶ τῶν μὴ προσ-
 ηκόντων; Οὐ γὰρ ἀρκοῦνται ἐφ' οἷς αἱ δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ δίδονται,
 ἀλλὰ προφασιζόμενοι «προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις» καὶ λόγους συνη-
 25 γόρους τοῖς πάθεσιν αὐτῶν ἐφευρίσκοντες καὶ τὸ ὄλον ἀφέντες τοῦ
 περὶ ψυχῆς ἀγωνίζεσθαι, ἠδυναθοῦντες περὶ τὸ σῶμα καὶ κατα-
 δουλούμενοι τῷ διαβόλῳ, ζητοῦσι καὶ ἐκζητοῦσι καὶ διαμάχονται
 περὶ βρωμάτων καὶ πομάτων, ὧν οὐκ εἰσιν ἄξιοι, κατατιώμενοι τὸν
 οἶνον καὶ τὸ ἐψητὸν καὶ προβαλλόμενοι τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔξιν καὶ
 30 τὴν ἀσθένειαν. Ὡς ὄφελέν γε τοὺς τοιούτους καὶ σπληνιάσαι καὶ
 ἥπατιᾶσαι καὶ ὑδεριᾶσαι καὶ τεθνᾶναι, ἵνα τοῦ μεγίστου τῶν ἀρρω-
 στημάτων, κακίας καὶ ἀχαριστίας, ἀπηλλάγησαν! Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὸ
 ὄψον ἀεὶ ἐπιζητοῦντες καὶ τινα προσόματα καὶ καρυκεύματα. Καὶ

χθηκε τελείως ἀπὸ τὸν πυρετό, θεώρησα ἀναγκαῖο νὰ ἀφοσιωθῶ στὸ διακόνημά μου. Γιατὶ τὸ διακόνημά μου εἶναι αὐτό· σὲ σᾶς ποὺ μοῦ εἶστε πάντοτε ἀγαπητοὶ καὶ ποὺ σᾶς γέννησα διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ σᾶς ὑπενθυμίζω καὶ νὰ σᾶς ἐμπνέω αὐτὰ ποὺ εἶναι χρήσιμα καὶ σωτήρια, καὶ κατὰ κάποιον τρόπο κάθε μέρα νὰ διεγείρω καὶ νὰ ἀνανεώνω τὸ νηφάλιο φρόνημα τῶν ψυχῶν σας, ἂν καὶ δὲν ἀπέκτησα ἀκόμα αὐτὸ τὸ χάρισμα. «Νὰ ἐργάζεστε ὄχι γιὰ τὴν τροφή τῆ φθαρτή», ὅπως λέγει ὁ Κύριος, «ἀλλὰ γιὰ τὴν τροφή ποὺ μένει στὴν αἰώνια ζωή»⁹, δηλαδή τις ἐντολές του, τὰ δικαιώματά του¹⁰, μὲ τὴ μελέτη τοῦ νόμου του μέρα καὶ νύχτα, ὥστε νὰ γίνετε «σὰν τὸ δένδρο ποὺ εἶναι φυτεμένα στὶς ἐκβολές τῶν ποταμῶν»¹¹, ὅπως ψάλλει ὁ θεῖος Δαβὶδ, καὶ ὁ καρπὸς σας θὰ σᾶς δοθεῖ στὸν κατάλληλο καιρὸ του, καὶ τὰ φύλλα τῆς σωτηρίας σας δὲν θὰ πέσουν, δηλαδή στὸν μελλοντικὸ αἰῶνα. «Δὲν εὐδοκимоῦν ὁμως οἱ ἀσεβεῖς ἔτσι, ὄχι, ἀλλὰ μοιάζουν σὰν τὸ χνουδι, ποὺ τὸ ἀρπάζει ὁ ἄνεμος καὶ τὸ ρίχνει μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς»¹².

Ἄλλ' ὁμως ἀσεβεῖς δὲν εἶναι μόνο οἱ ἀλλόπιστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ παραβάτες τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, καὶ γιὰ νὰ μεταφέρουμε τὸ ρητὸ στὸ δικό μας σύστημα, τί ἄλλο εἶναι οἱ ἀνυπάκουοι, οἱ ὑπερήφανοι, οἱ μεταρρυθμιστές, οἱ πανοῦργοι, οἱ ἀλαζόνες, οἱ ἀθυρόστομοι, καὶ θὰ προσθέσω, καὶ αὐτοὶ ποὺ τρῶνε κρυφά, καὶ αὐτοὶ ποὺ γογγύζουν, καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν τὸν καλλωπισμὸ, οἱ περιεργοὶ, οἱ ἄεργοι, οἱ ἀδιάφοροι, οἱ ψιθυριστές, οἱ ἰδιότροποι, οἱ κακολόγοι, καὶ πολὺ περισσότερο οἱ ἀχάριστοι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιζητοῦν αὐτὰ ποὺ δὲν πρέπει; Γιατὶ δὲν ἀρκοῦνται σ' αὐτὰ ποὺ ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ δίνει, ἀλλὰ, προφασιζόμενοι «προφάσεις ἀμαρτωλές»¹³, καὶ ἐφευρίσκοντας δικαιολογίες ποὺ συνηγοροῦν στὰ πάθη τους, ἐγκαταλείπουν γενικὰ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ψυχὴ τους, ἐπιδιδόμενοι στὶς σωματικὲς ἡδυπάθειες καὶ ὑποτασσόμενοι στὸν διάβολο, συζητοῦν καὶ ἀναζητοῦν καὶ μάχονται γιὰ τροφές καὶ ποτά, γιὰ τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἄξιοι, κατηγορώντας τὸ κρασί καὶ τὸ ψητὸ καὶ προβάλλοντας ὡς δικαιολογία τὴ φύση καὶ τὴ συνήθεια καὶ τὴν ἀσθένεια. Θὰ ἔπρεπε αὐτοὺς νὰ τοὺς πονέσει ἡ σπλήνα καὶ τὸ συκώτι, νὰ πάθουν ὑδρωπικία καὶ νὰ πεθάνουν, γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη ἀρρώστια, τὴν κακία καὶ τὴν ἀχαριστία! Ὑπάρχουν ὁμως καὶ ἐκεῖνοι ποὺ καὶ τὰ κρεατικὰ ἀναζητοῦν πάντοτε, καὶ μερικὰ ἄλλα ὀρεκτικὰ πιοτὰ καὶ καρνεῦματα. Καὶ φέρονται οἱ ταλαίπωροι σὰν νὰ

12. Ψαλμ. 1, 4.

13. Ψαλμ. 140, 4.

ὡς ἀπολελήθασιν οἱ τάλανες τί ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτῶν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Θεῷ συνέθεντο καὶ καθωμολόγησαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, ἀοράτων τε καὶ ὄρωμένων! Οὐχὶ πείναν καὶ δίψαν, θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, λιμὸν καὶ διαγμὸν, βασάνους καὶ θανάτους; Καὶ ἄρτι 5 περὶ διαφορᾶς οἴνου καὶ βρωμάτων τὴν διαμάχησιν ποιοῦνται! Ἄλλ' οὖν, ὡς ἐνέπαιξαν, ἐμπαιχθήσονται καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐπόπτην καὶ ἀκροατὴν τῶν ὁμολογιῶν αὐτῶν, φοβοῦμαι μὴ παραδώσῃ αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα καὶ ὀλέθρια.

10 Ἄνανήψατε οὖν, ὧ οὔτοι, μᾶλλον δὲν ἐκνήψατε ἀπὸ τοῦ νυσταγμοῦ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. Ἀπὸ τῆς θείας καταφρονήσεως, ἀπὸ τῆς χθαμαλότητος, ἀπὸ τῆς χλιαρότητος πυρώθητε τῷ θείῳ πόθῳ καὶ φόβῳ· «δράξασθε παιδείας», ἀναλάβετε «ὄπλα δικαιοσύνης»· τρέμετε καὶ δεδιᾶτε καὶ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς προκειμένοις τῇ τραπέζῃ.

15 Οὐ λέγω, ὅτε ὄψοι καὶ τυροὶ καὶ βρωμάτια καὶ τηγανίσματα καὶ λαγανίσματα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μόνῳ ἄρτι καὶ ἐλαιωμένῳ λαχάνῳ καὶ κνάμῳ, ὀσπρίοις ἄλλοις καὶ ὀπώραις καὶ μιᾷ κράσει ἢ δύο οἴνου, ὅτι καὶ αὐτὴ μεγάλη παράκλησις. Καὶ τίς ταπεινοφρονῶν οὐ δέδοικεν, διὰ τῆς ἀναπαύσεως ταύτης ἀποστερεῖσθαι δοκῶν τῶν αἰω-
20 νίων ἀγαθῶν. Ἐγὼ τέως, ἵνα τὸ κατ' ἐμὲ ἐξείπω, κολάσεως ἐφόδιον λογίζομαι τὸ βρωμα καὶ τὸ πόμα μου, καὶ μάλιστα τὸ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ δοθέν μοι· πιστεύσατε δέ μοι, εἰ καὶ παραφρονῶν λέγω, ὅτι, εἰ μὴ φόβος πολὺς παρακοῆς με τοῦ κοινοῦ πατρὸς ἐπέεξε καὶ τῆς ὑμῶν περικλονήσεως καὶ διοικήσεως ὃ ἐν διακρίσει λόγος, ἐπεὶ οὐκ ἂν
25 μετήλλασσον, τὴν βρωσιν καὶ τὴν ἔξιν μου λέγω, μέχρις ἂν «παρώκησε τῷ ἄρτι ἢ ψυχῇ μου», ἀλλὰ καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ταῦτα διάφορα, ἀλλ', ἵνα καὶ πάλιν ἐν ἀφροσύνῃ εἶπω, μετ' ὀδύνης καὶ στεναγμοῦ καὶ χολῆς, τὸ μὲν διὰ τὴν ἀναξιότητα, τὸ δὲ διὰ τὴν ἡμῶν αὐτῶν τῶν ἀσθενούντων ἐπιμερίμνησιν καὶ σπανιότητα.

30 Πλὴν ὅτι χάριτι Χριστοῦ ἔχομεν καὶ ἔχετε, καὶ δότε δόξαν Θεῷ οἱ ἀγνώμονες καὶ γὰρ καὶ οἰνοποτήσαμεν καὶ ἐλαιοφαγήσαμεν καὶ ὀψαροφαγήσαμεν καὶ ἐνοσοκομήθημεν καὶ ἐθεραπεύθημεν οὐχ ἄπαξ, οὐ δὶς, ἀλλ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Καὶ

λησμόνησαν τελείως τί ὑποσχέθηκαν καὶ ὁμολόγησαν τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς εἰσαγωγῆς τους στὸν μοναχισμό μπροστὰ σὲ πολλοὺς μάρτυρες ἄορατους καὶ ὄρατους! Δὲν ὑποσχέθηκαν πείνα καὶ δίψα, θλίψη καὶ στενοχώρια, λιμὸ καὶ διωγμὸ, βασανιστήρια καὶ θανάτους; Καὶ ὅμως τώρα τσακώνονται γιὰ τὴ διαφορά τοῦ κρασιοῦ καὶ τῶν τροφῶν! Ἄλλὰ βέβαια ὅπως κοροΐδευαν θὰ κοροΐδευθοῦν, καὶ καθὼς δὲν θέλησαν νὰ ἔχουν τὸν Θεὸ ἐπὶ ὀπτη καὶ ἀκροατὴ τῶν ὑποσχέσεών τους, φοβᾶμαι μήπως τοὺς παραδώσει σὲ ἀνάξιο νοῦ, ὥστε νὰ κἀνουν ἐκεῖνα ποὺ δὲν πρέπει καὶ ποὺ εἶναι ὀλέθρια¹⁴.

Ἄνανήψατε λοιπόν, φίλοι μου, ἢ καλύτερα συνέλθετε ἀπὸ τὸν ὕπνο τῶν ψυχῶν σας, ἀπὸ τὴν περιφρόνηση τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν πτώση καὶ τὴ χλιαρότητα, καὶ πυρωθεῖτε μὲ τὸν θεϊκὸ πόθο καὶ φόβο. «Ἀποκτήστε φρόνηση»¹⁵, λάβετε στὰ χέρια σας «τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης»¹⁶, καὶ νὰ τρέμετε καὶ νὰ φοβᾶστε καὶ γι' αὐτὰ ποὺ παρατίθενται στὴν τράπεζα. Καὶ δὲν ἐννοῶ μόνο ὅταν παρατίθενται κρεατικὰ καὶ τυριὰ καὶ βραστὰ καὶ τηγανητὰ καὶ πίττες, ἀλλὰ καὶ ὅταν παρατίθενται μόνο ψωμὶ καὶ λαδωμένα λάχανα καὶ κουκιά, ὄσπρια διάφορα καὶ φρούτα, καὶ ἓνα ἢ δύο ποτήρια κρασί, γιὰτι καὶ αὐτὸ εἶναι μεγάλη παρηγοριά. Καὶ ποιὸς ταπεινὸφρονας δὲν φοβᾶται, μήπως μὲ αὐτὴ τὴν ἀπόλαυση στερηθεῖ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ; Ἐγὼ τελευταῖα, γιὰ νὰ ἐξομολογηθῶ τὸ δικό μου, θεωρῶ ὅτι εἶναι ἐφόδιο γιὰ τὴν κόλαση τὸ φαγητὸ καὶ τὸ πιοτὸ μου, καὶ μάλιστα ἐκεῖνο ποὺ μοῦ δόθηκε κατὰ τὴν ἀσθένειά μου. Καὶ πιστέψτε με, ἂν καὶ μιῶ σὰν παράφρονας, ὅτι, ἂν δὲν μὲ πίεξε ὁ μεγάλος φόβος παρακοῆς τοῦ κοινοῦ πατέρα μας, καθὼς καὶ ὁ διακριτικὸς λόγος τῆς δικῆς σας ταραχῆς καὶ περιποίησης, δὲν θὰ ἄλλαζα, ἐννοῶ τὴν τροφή καὶ τὴ συνήθειά μου, μέχρι ποῦ «νὰ κατέληγε ἡ ψυχὴ μου στὸν ἄδη»¹⁷. Ἔτσι καὶ ἔφαγα καὶ ἤπια, καὶ μάλιστα διάφορα, ἀλλὰ, γιὰ νὰ μιλήσω καὶ πάλι ὡς ἄφρονας, ἔφαγα καὶ ἤπια μὲ πόνου ψυχῆς καὶ στεναγμὸ καὶ πικρία, ἀπὸ τὴ μιά ἑξαιτίας τῆς ἀναξιότητάς μου, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἑξαιτίας τῆς δικῆς σας σπάνιας φροντίδας πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς.

Ὅσο ἄν αὐτὸ ποὺ ἔχουμε καὶ ἔχετε, τὸ ἔχουμε μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ δῶστε δόξα στὸν Θεὸ οἱ ἀχάριστοι. Γιατὶ καὶ κρασί ἤπι-
αμε, καὶ ἐλιές φάγαμε, καὶ ψάρια φάγαμε, καὶ νοσηλευθήκαμε καὶ θε-
ραπευθήκαμε ὄχι μία φορά, οὔτε δύο, ἀλλὰ, θὰ ἔλεγα, κάθε μέρα. Καὶ

16. Ρωμ. 6, 13.

17. Ψαλμ. 93, 17.

ἀδελφὸς ἐκλελεγμένος ἐστὶ πείραν εἰληφῶς καὶ ἰατρικῆς, ὁ πρωτο-
 νοσοκόμος, συννυπουργοὺς ἔχων τρεῖς καὶ τέσσαρας καὶ πέντε. Ἴδι-
 ον ὀψοποιόν, ἴδιον κελλαρίτην, ἔλαια κατασκευάζων καὶ καταπλά-
 σματα καὶ μοτώματα, ἀνάως τὴν διακονίαν ἐπιτελῶν. Καὶ ἔξοδοι
 5 οὐκ ὀλίγοι καθ' ἑκάστην τυχὸν τὰ ὀψάρια δίδονται, εἴτε ἀπὸ τῶν
 ἀποτεταγμένων τριῶν καὶ τεσσάρων ἀλιέων, εἴτε ἐξ ἀγορασίας.
 Οἶνοι πόσοι καὶ ἡλίκοι ἐδαπανήθησαν καὶ δεδαπάνηται! ἔλαια
 πόσα! μέλιτα ὡσαύτως! ἄρτοι καθαροὶ γίνονται κατὰ ζυμωσίαν,
 ἄλλα τινά, ἵνα μὴ ἐν καθ' ἐν ἐπιλέγων μηκύνω τὸν λόγον. Ἐν τού-
 10 τοις πᾶσιν, ὧ ἀχάριστοι, οὐκ εὐχαριστήσωμεν, οὐκ αἰνέσωμεν, οὐκ
 ἄσωμεν, οὐ δῶμεν δόξαν τῷ Θεῷ, οὐδὲ τοῦτο ἐπινοοῦντες, ὅτι οὐδὲν
 εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸ μοναστήριον, οὐδὲ ἐξ ἐργασίας ἡμῶν εἰσφορὰ
 εἰς τὸ μοναστήριον, οὐδὲ ἐξ ἐργασίας ἡμῶν εἰσφορὰ τις συμπεπόρι-
 σται. Καὶ γὰρ ἐσμεν οἱ τοιοῦτοι οἴονει σεύτλια δῖεφθα, ἢ ὡς κρόμ-
 15 μνα ἐνδεδυμένοι, ἢ ὡς μαλάκια κουφότατα, μόνον φερόμενοί τε καὶ
 θεωρούμενοι, καὶ ἄλλο οὐδέν, οὐδὲ κἂν πρὸς παράστασιν πυλῶνος
 χρησιμεύοντες, οὐδ' ἂν πρὸς τραπεζοποιίαν, οὐδ' ἂν πρὸς ἄλλο τι
 τῶν παιδικῶν καὶ γερόντων. Ἄλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ἐπαισθανόμεθα οἱ
 ἀναίσθητοι ἀληθῶς καὶ ἀλογώτατοι, ὅτι ἴσως καὶ ἐσχατίζομεν καὶ
 20 ὅτι ἄλλοι οἱ τίμοι καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀδελφοὶ καὶ πατέρες. Οἱ μὲν ἔσω,
 οἱ δὲ ἔξω, ἐν χειμῶνι καὶ ἀέρι, ἐν πυρὶ καὶ καύσωνι, ὡς δοῦλοί τινες
 ἀποταγέντες ἀροτριῶσι, σκάπτουσι, κλαδεύουσι, κηπεύουσι, ξυλεύ-
 οῦσι, τεκτονεύουσι, μυλεύουσι, δευσοποιουῖσι, ὀψοποιουῖσι, χαλκεύ-
 οῦσι, πλύνουσι, ῥάπτουσι, κακοφοροῦσι, περιπατοῦσι, διακονοῦσι,
 25 πεξοποροῦσιν ἢ ἐν πόλεσιν ἢ ἐν ἀγροῖς ἢ ἐν ὄρεσιν, ὠνούμενοι πρά-
 γματα, ἀποδιδόμενοι, καὶ ταῦτα θλιβόμενοι, καταπονούμενοι. Ἄλλ'
 ὄντως τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Βλέπε δὲ σύ, ὧ τυφλέ, ὧ σκληρὸν, ὧ πονηρὸν, ὧ ἀπηλπισμένον,
 μήποτε ἀκούσης ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, «δήσαντες αὐτοῦ χειρᾶς καὶ
 30 πόδας, ἐκβάλετε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον». Αἶ, αἶ, καταφρονεῖτε Θε-
 οῦ, ὡς μὴ ἀνταποδιδόντος παραντίκα. Ὡς ἀληθῶς περὶ ὑμῶν εἴ-
 ρηται· «εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός». Διατί; Ὅτι
 διαφθείρεσθε καὶ βδελύσσεσθε ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, μὴ ποι-

ἀδελφὸς ἐκλεκτὸς ὑπάρχει, πού ἔχει πείρα ἀπὸ ἰατρικῆ, ὁ πρωτονοσοκόμος, καὶ ἔχει ὡς συμβοηθούς του τρεῖς, τέσσερις καὶ πέντε. Καὶ ἰδιαιτέρο μάγειρα ἔχουμε καὶ ἰδιαιτέρο ἀποθηκάριο, πού παρασκευάζει λάδια καὶ καταπλάσματα καὶ ἐπιδέσμους, ἐκτελώντας ἀδιάκοπα τὸ διακόνημά του. Καὶ τὰ ἔξοδα δὲν εἶναι λίγα. Σχεδὸν κάθε μέρα δίνονται ψάρια, εἴτε ἀπὸ τοὺς ὀρισμένους τρεῖς τέσσερες ψαράδες, εἴτε ἀγοράζοντάς τα. Πόσα καὶ ποιᾶς ποιότητος κρασιὰ ξοδεύθηκαν καὶ ξοδεύονται! Πόσα λάδια καὶ μέλι ἐπίσης! Ψωμιά καθαρὰ κατασκευάζονται με ζύμωμα, καὶ μερικὰ ἄλλα εἶδη, γιὰ νὰ μὴ μακρύνω τὸν λόγο ἀναφέροντάς τα ἓνα, ἓνα. Γιὰ ὅλα αὐτὰ, ἀχάριστοι, δὲν θὰ εὐχαριστήσουμε τὸν Θεό, δὲν θὰ τὸν αἰνέσουμε, δὲν θὰ τὸν ὑμνήσουμε καὶ δὲν θὰ τὸν δοξάσουμε; Καὶ δὲν σκεπτόμαστε οὔτε κι αὐτό, ὅτι τίποτε δὲν προσφέραμε στὸ μοναστήρι, οὔτε καὶ καμμιά προσφορὰ προῆλθε ἀπὸ τῆ δική μας ἐργασία; Καὶ ὅμως εἴμαστε ὅλοι σὰν κοκκινογοῦλια καλοβρασμένα, ἢ σὰν κρεμμύδια ντυμένοι, ἢ σὰν ἐλαφρότατα μαλάκια, περιφερόμενοι μόνο ἔδῳ καὶ ἐκεῖ καὶ βλέπομενοι, καὶ ἄλλο τίποτε, μὴ χρησιμεύοντας οὔτε ὡς πορτιέρηδες, οὔτε κᾶν ὡς τραπεζοκόμοι, οὔτε καὶ γιὰ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν παιδιῶν καὶ τῶν γερόντων. Ἄλλ' οὔτε ἐκεῖνο αἰσθανόμαστε, οἱ πραγματικὰ ἀναίσθητοι καὶ παράλογοι, ὅτι ἴσως εἴμαστε οἱ τελευταῖοι, καὶ ὅτι ἄλλοι εἶναι οἱ ἐντιμοὶ καὶ πάνω ἀπὸ μᾶς ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι βρίσκονται μέσα καὶ ἄλλοι ἔξω με χειμῶνα καὶ ἀέρα, με φωτιά καὶ με καύσωνα, πού, σὰν κάποιοι δοῦλοι ἀποκηρυγμένοι, ὀργώνουν, σκάβουν, κλαδεύουν, φροντίζουν τοὺς κήπους, κόβουν ξύλα, κτίζουν, ἀλέθουν, ποτίζουν, μαγειρεύουν, ἐργάζονται ὡς σιδηρουργοί, πλένουν, ράβουν, εἶναι κακοντυμένοι, περπατοῦν, ὑπηρετοῦν, πεζοποροῦν ἢ στὶς πόλεις ἢ στοὺς ἀγρούς ἢ στὰ βουνά, ἀγοράζοντας ἢ πωλώντας πράγματα, κι ὅλα αὐτὰ με ταλαιπωρία καὶ πολὺ κόπο. Καὶ πραγματικὰ σ' αὐτοὺς ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Πρόσεχε λοιπὸν σύ, τυφλέ, σκληρέ, πονηρέ, ἀπελπισμένε, μήπως τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἀκούσεις: «Δέστετέ του τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ ρίξετέ τον στὴν αἰώνια φωτιά»¹⁸. Ἀλλοίμονο, ἀλλοίμονό σας! περιφρονεῖτε τὸν Θεό, ἐπειδὴ τάχα οἱ ἀνταποδόσεις του δὲν γίνονται ἀμέσως. Πραγματικὰ γιὰ σᾶς εἰπώθηκε τὸ: «Εἶπε ὁ ἄφρονας μέσα του, δὲν ὑπάρχει Θεός»¹⁹. Γιατί; Ἐπειδὴ διαφθείρεστε καὶ γίνεστε μισητοὶ στὶς

19. Ψαλμ. 13, 1.

οὔντες χρησιότητα. Ἄλλ' ὁ Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διακίπτει καθ' ἐκάστην καὶ βλέπει τίς ἐστὶν ὁ συνιών καὶ ἐκζητῶν αὐτόν, καὶ τοὺς τοιούτους καταγράφεται, τοὺς δὲ ἄλλους παραγράφεται. Φοβοῦμαι μὴ ἔλθῃ ὁ ἅγιος Δαβὶδ καὶ ψάλλῃ περὶ ὑμῶν καὶ εἰς ἔργον ἐκθῆ 5 τὸ ψαλλόμενον· «διαμέρισον αὐτοὺς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν». Τίνας; Δῆλον ὅτι τοὺς τοιούτους πονηροὺς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶς πορευομένων. Ἄλλὰ σύνετε ταῦτα οἱ ἐπιλανθανόμενοι τοῦ Θεοῦ, μὴ ποτε ἀρπάσῃ καὶ οὐ μὴ ἦ ὁ ῥυόμενος, κάμοι συγχωρήσατε τῷ ἄφρονι, τέκνα ἠγαπημένα, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν ἐξ ἀγάπης μετὰ δακρῶν ταῦτα λέλε- 10 χα, συμφέρον ἠγούμενος τῷ λόγῳ μου μαστίξαι ὑμᾶς, ἢ τῶν μαστίγων πειραθῆναι ὑμᾶς τῶν αἰωνίων, ὧν ῥυσθείημεν πάντες χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, τιμὴ καὶ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

15

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Η΄.

Περὶ τοῦ μὴ συνεδριάξῃν καὶ συμβολοκοπεῖν μετ' ἀλλήλων τὰ φθάνοντα εἰς κατάλυσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, πάλιν πειρασμός, πάλιν 20 σκάνδαλον! πάλιν ἐγὼ ὁ ἐλεεινὸς πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων, ὅτι ἀπελάκτισαν οἱ ἠγαπημένοι, ὅτι ἐβλήθησαν κάτω οἱ ὑψηλοπολίτευτοι, ὅτι, οἱ δοκοῦντες εἶναι σοφοί, ἐσκοτίσθησαν, ὅτι οὐ πολλὴν καὶ πολυχρόνιον ἐπιφερόμενοι τὸν ἀγῶνα καὶ ἰδρωτὰ τῆς εὐσεβείας, μιᾶ καιροῦ ῥοπῇ ἐξεκένωσαν ἅπαντα καὶ ἐγενήθησάν μοι ἀντὶ 25 ἀμπέλου ἄκανθαι καὶ ἀντὶ εὐφροσύνης πικρία καὶ ἀντὶ προσδοκίας ἀποτυχία. Καὶ οὐκ οἶδα τί εἶπω ἢ τί λαλήσω ἐπὶ τὸ πτώμα καὶ τῇ συντριβῇ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἢ καθήσομαι καὶ κλαύσομαι μόνον καὶ λέξω ἐκεῖνο, «εἰ ταῦτα οὕτως, τίς ἄρα, Κύριε, σωθήσεται;». Καὶ ὄντως οὐκ ἔστιν ἄνδρα ἐπαινέσαι ἕως τῆς ἐξόδου αὐτοῦ. Καὶ ὄντως 30 δυσδιεξάνυστος ἢ ὁδὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ τίς ἐκφεύξεται τὰς

20. Ρωμ. 3, 2.

21. Ρωμ. 3, 11.

22. Ψαλμ. 16, 14.

ἐνασχολήσεις σας, μὴ κάνοντας καλὸ²⁰. Ὅμως ὁ Κύριος κάθε μέρα σκύβει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ βλέπει ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ τὸν καταλαβαίνει καὶ τὸν ἀναζητεῖ²¹, καὶ αὐτοὺς βέβαια τοὺς καταγράφει (στὸ βιβλίον τῆς ζωῆς), ἐνῶ τοὺς ἄλλους τοὺς διαγράφει. Φοβᾶται μήπως ἔρθει ὁ ἅγιος Δαβὶδ καὶ ψάλλει γιὰ σᾶς καὶ βρεῖ ἐφαρμογὴ αὐτὸ ποὺ ψάλλει: «Χώρισέ τους ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωὴ»²². Ποιούς; Εἶναι φανερὸ ὅτι ἐννοεῖ τοὺς πονηροὺς, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πορεύονται σωστά. Ἀλλὰ καταλάβετε τα αὐτὰ ὅσοι λησμονεῖτε τὸν Θεό, μήπως σᾶς ἀρπάξει, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει ἐκεῖνος ποὺ θὰ σᾶς σώσει. Καὶ ἐμένα συγχωρῆστε με, τέκνα μου ἀγαπημένα, γιατί, ἐπειδὴ σᾶς λυπᾶμαι, τὰ εἶπα αὐτὰ ἀπὸ ἀγάπη καὶ μὲ δάκρυα, πιστεύοντας ὅτι σᾶς συμφέρει νὰ σᾶς μαστιγώσω μὲ τὸν λόγο μου, παρὰ νὰ δοκιμάσετε τὰ αἰώνια μαστίγια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ γλυτώσουμε ὅλοι μὲ τὴ χάρις τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖο ἀνήκει στὸν Πατέρα καὶ στὸ ἅγιο Πνεῦμα ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐξουσία, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 8η.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ συνεργόμαστε μὲ ἄλλους καὶ νὰ συμπράττουμε μαζὶ τους σὲ πράγματα ποὺ κατάληξή τους ἔχουν τὴν κατάλυση τῶν ψυχῶν μας.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, πάλι πειρασμός, πάλι σκάνδαλο! Πάλι ἐγὼ ὁ ἔλεινός πενθῶ καὶ εἶμαι σκυθρωπός, ἐπειδὴ κλώτσησαν οἱ ἀγαπημένοι, ἐπειδὴ ἔπεσαν κάτω οἱ οὐρανοπολίτες, ἐπειδὴ κυριεύθηκαν ἀπὸ σκότος αὐτοὶ ποὺ νόμιζαν ὅτι ἦταν σοφοί, ἐπειδὴ, χωρὶς νὰ ἐπιδοθοῦν γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα στὸν ἀγώνα καὶ στὸν ἰδρώτα τῆς εὐσέβειας, σὲ μιὰ στιγμή τὰ γκρέμισαν ὅλα, καὶ ἀντὶ νὰ γίνουν ἀμπέλι, ἔγιναν ἀγκάθια, καὶ ἀντὶ χαρᾶς, ἔγιναν πικρία, καὶ ἀντὶ ἐλπίδας, κατέληξαν σὲ ἀποτυχία. Καὶ δὲν ξέρω τί νὰ πῶ καὶ τί νὰ μιλῆσω γιὰ τὴν πτώση καὶ τὴ συντριβὴ τῶν ἀδελφῶν μας, παρὰ μόνον νὰ καθίσω καὶ νὰ κλάψω καὶ νὰ πῶ ἐκεῖνο: «Ἐὰν αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, ποιὸς θὰ σωθεῖ ἄραγε, Κύριε;»¹. Καὶ πραγματικά, δὲν πρέπει νὰ ἐπαινεῖ κανεὶς ἄνθρωπο μέχρι τὸ θάνατό του. Καὶ εἶναι πράγματι δύσκολο νὰ διανυθεῖ ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας μας καὶ ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ

1. Ματθ. 19,25.

τηλικαύτας μεθοδείας τοῦ διαβόλου; καὶ τίς οὐ μερμνήσει μέχρις αὐτῆς τῆς ἐξόδου αὐτοῦ;

Τοῦτο καλῶς εἰδῶς ὁ ἅγιος ἐκεῖνος πατήρ, ἤδη ἐπὶ θύραις ὄν τοῦ θανάτου καὶ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν τοῦ διαβόλου, ὅτι “ἐξείλησάς με”, “οὐκ οἶδα” ἐκεῖνος ἀνταπεκρίνεται. Τοσοῦτον ἦν τὸ ἐναγώνιον αὐτῶ, ὅτι μηδὲ ἐν τῇ μιᾷ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἐδόκει ἔχειν τὸ ἀσφαλές τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, κατὰ τὸ πολὺ τῶν εὐσεβῶν πόνων αὐτοῦ μέτρον. Ἡμεῖς δέ, ἐπειδὴν πενταχρονίσωμεν, ἤτοι δεκαχρονίσωμεν, ἢ τὰς καταστάσεις τοῦ μοναστηρίου ἐκμάθωμεν, ἢ βραχέα τῆς Γραφῆς
10 ῥήματα ἐκστηθίσωμεν, ἢ τόσον δὲ καὶ τόσον γονυκλιτήσωμεν ἢ προσευξώμεθα ἢ νηστεύσωμεν, ὡς τὸ πᾶν τετελεκότες οἰηματιζόμεθα καὶ μεγαλοφρονοῦμεν. Διὰ τοῦτο ὡς τὰ φύλλα πίπτομεν καὶ «τὰ ὀστᾶ ἡμῶν» συντριβόνται «παρὰ τὸν ἄδην»: πρὶν ἐκσπασθῆναι
15 καὶ χειροτονοῦμεν ἑαυτοὺς διδασκάλους, ζηλωτάς τε καὶ ἀκριβεστάς, καὶ ὡς ἐν ἡμῖν μόνοις τὴν ἀλήθειαν γνωρίζομεν ἐστῶσαν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἡμῖν συνέβη, διὰ τοῦτο σκότος ἀντὶ φωτὸς δεχόμεθα, διὰ τοῦτο ὡς ἐκ παραδείσου ἐξόριστοι γινόμεθα τῆς αὐλῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πομινίου αὐτοῦ.

20 Προσέχετε τοιγαροῦν, ἀδελφοί μου, παρακαλῶ, καὶ μὴ κατ’ ὀλίγον ἐκδαπανᾶτε τὴν ἀρετὴν ὑμῶν καὶ τὴν εὐπιστίαν καὶ τοσοῦτον πτωχεύετε, ὥστε κατεσθεῖν τὴν οὐσίαν ὑμῶν πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀλογίστως καὶ ἔρχεσθαι ἐπ’ αὐτὸ τὸ τῆς μεταβάσεως πῶμα, ἐν τῷ γὰρ λέγειν καὶ ἀκούειν ὑμᾶς τοὺς περὶ τῶν τοιούτων λόγους καὶ συγκα-
25 ταβαίνειν ἀλλήλοις ἐπισφαλῶς καὶ ὑποστέλλεσθαι ἢ αὐτοὶ αὐτοὺς δι’ ὄρθουν, ἢ ἀναφέρειν ἡμῖν τὰς αἰτίας, ἵνα καὶ θᾶπτον τὰ ἰάματα δίδονται. Πίπτετε καὶ συμπίπτετε καὶ συγκόπτεσθε, καὶ οὐκ οἶδα τί τέξεται ἢ ἐπιούσα ἐπὶ πᾶσιν ὑμῖν τοῖς οὕτω πορευομένοις. Καλῶς ταῦτα οὕτω συνεδριάξετε, οὕτω καθέξεσθε, οὕτω συμβολοκοπεῖτε,
30 ἵνα εἰς κατάλυσιν τῶν ψυχῶν ὑμῶν φθάνητε; Τί ἡνίκα ἀκούητε τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἀποστρέψετε καὶ καταφοβεῖτε τὸν ἐπιλέγοντα καὶ νοθετεῖτε ἀποφεύγειν αὐτόν, ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ ὡς ἀπὸ ὄφεως, ἀλλὰ τῇ ὁμαλότητι καὶ τῇ δῆθεν χρησιότητι καὶ τῇ δῆθεν ἀδιαβλησίᾳ καὶ

ξεφύγει τις τόσο πολλές μεθοδεύσεις τοῦ διαβόλου; Καὶ ποιὸς δὲν πρέπει νὰ φροντίζει μέχρι τὸ θάνατό του;

Γνωρίζοντάς το αὐτὸ καλὰ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος πατέρας, ποὺ βρισκόταν ἤδη στὶς πύλες τοῦ θανάτου, ὅταν ὁ διάβολος τοῦ εἶπε, “μοῦ ξέφυγες”, ἐκεῖνος ἀπάντησε· “δὲν ξέρω”. Τόση ἦταν ἡ ἀγωνία του, ὥστε οὔτε τὴν τελευταία ἐκείνη ὥρα νὰ ἔχει σίγουρη τὴ σωτηρία του, σύμφωνα μὲ τὸ μέγεθος τῶν εὐσεβῶν κόπων του. Ἐμεῖς ὅμως, μόλις συμπληρώσουμε πέντε ἢ δέκα χρόνια, ἢ μόλις μάθουμε καλὰ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ μοναστηριοῦ, ἢ ἀποστηθίσουμε ἐλάχιστα χωρία τῆς Γραφῆς, ἢ καὶ μόλις κάνουμε λίγες ἢ πολλές γονυκλισίες, ἢ προσευχηθοῦμε ἢ νηστέψουμε, καταλαμβάνομαστε ἀπὸ οἴηση καὶ ἀλαζονεία, σὰν νὰ κατορθώσαμε τὰ πάντα. Γι’ αὐτὸ καὶ πέφτουμε σὰν τὰ φύλλα², καὶ διασκορπίζονται «τὰ κόκκαλά μας στὸν ἄδη»³. Δηλαδή προτοῦ ἀκόμα φυτρώσουμε, ξηραινόμεσθε, καὶ γινόμεσθε σοφοὶ μέσα στὴν ἀμάθειά μας, καὶ λόγιοι μέσα στὴν ἀλογία μας, καὶ χειροτονοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας δασκάλους, ζηλωτὲς καὶ τέλειους, σὰν νὰ εἴμαστε οἱ μόνοι ποὺ γνωρίζουμε τὴν ἀλήθεια. Γι’ αὐτὸ μᾶς συνέβηκαν αὐτά, γι’ αὐτὸ δεχόμεσθε σκοτάδι ἀντὶ γιὰ φῶς. Γι’ αὐτὸ γίναμε σὰν ἐξόριστοι τοῦ παραδείσου ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ποιμνίου του.

Προσέχετε λοιπόν, ἀδελφοί μου, παρακαλῶ, καὶ μὴ ξεοδεύετε μέσα σὲ λίγο διάστημα τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν εὐπιστία σας, καὶ φτωχαίνετε τόσο πολὺ, ὥστε νὰ κατατρώγετε ἀσυλόγιστα ὅλη τὴν οὐσία τῆς ψυχῆς σας, καὶ νὰ φτάνετε σ’ αὐτὸ τὸ πτώμα τῆς μετάβασής σας, στὸ νὰ λέτε δηλαδή καὶ ν’ ἀκοῦτε γι’ αὐτά τὰ θέματα, καὶ νὰ δείχνετε συγκατάβαση μεταξὺ σας κατὰ τρόπον ἐπικίνδυνο καὶ νὰ συγκρατεῖσθε, παρὰ σεῖς οἱ ἴδιοι νὰ διορθώνετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἢ νὰ ἀναφέρετε σὲ μᾶς τίς αἰτίες, γιὰ νὰ δίνονται γρηγορότερα καὶ τὰ φάρμακα. Πέφτετε καὶ κατακρημνίζεσθε καὶ κατακερματίζεσθε, καὶ δὲν ξέρω τί θὰ φέρει ἡ αὐριανὴ ἡμέρα σὲ ὅλους ἐσᾶς ποὺ πορεύεσθε μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο. Εἶναι δηλαδή καλὸ νὰ συμμετέχετε σὲ συμπόσια μὲ τὸν τρόπο αὐτό, καὶ νὰ κᾶθεστε σ’ αὐτὰ ἔτσι, καὶ νὰ παραδίνεσθε σὲ εὐωχίες, καὶ νὰ φτάνετε νὰ καταστρέψετε τίς ψυχές σας; Γιατί, ὅταν τὰ ἀκοῦτε αὐτά, δὲν τὰ ἀποστρέφεσθε, καὶ δὲν φοβόσασθε ἐκεῖνον ποὺ τὰ λέγει, καὶ δὲν συμβουλευέτε νὰ τὸν ἀποφεύγουν, σὰν νὰ εἶναι φωτιὰ καὶ φίδι, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ συνήθεια καὶ τὴ δῆθεν καλωσύνη καὶ τὸ δῆθεν ἀδιάβλητο τοῦ πράγματος, καὶ ἀπὸ ἀγά-

ἀγάπη τοῦ ἀδελφοῦ εὐρίσκεισθε ἀνθρωποκτόνοι καὶ μισάδελφοι καὶ αἷμα ἀθῶον ἐκχέοντες ἐκζητηθησόμενον ἐκ τῶν ψυχῶν ὑμῶν; Ἦδη δὲ λελάληκα, ἀδελφοί μου, καὶ ἤδη προμαρτύρομαι, ὡς καὶ προεμαρτυρησάμην, μετὰ πόνου καὶ ἀγῶνος καὶ ὀδύνης.

5 «Ἄκουε», φησὶν, «οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ». Μηδεὶς μηκέτι προφασιζέσθω, μηδεὶς λεγέτω, ὅτι οὐκ οἶδα, οὐδὲ δεδίδαγμαί, οὐδὲ ἀκήκοα. Καὶ οἶδατε καὶ ἐδιδάχθητε καὶ ἠκούσατε, καὶ «πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς». Ἦ εἰς τὴν ἐμὴν ἀπώλειαν τρέχετε καὶ ἠγεῖσθε ἀτιμώρητοι εἶναι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, σχιζόμενοι καὶ ἀποχωριζόμενοι
10 ἀπὸ Θεοῦ διὰ τῆς ἀρνητικῆς ὁμολογίας ὑμῶν; Οὐχ οὕτως ἔχει. Ὁ Θεὸς κριτῆς δίκαιός ἐστιν, ἐμὲ μὲν τιμωρήσων, κατ' ἀξίαν πάντως γε, ἀλλ' οὐδὲ οἱ τοιοῦτοι ἐκφεύξονται τοῦ κρίματος τῆς κολαστικῆς τιμωρίας, ἀλλὰ ἀποτίσουσι δίκην τῆς παραβάσεως αὐτῶν· παραβάται γὰρ νόμου Θεοῦ γέγονασι καὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τοῖς ὁμολογη-
15 θεῖσιν ἐνώπιον τοῦ θήματος αὐτοῦ, μεθ' ἧς καὶ ἡ ἀπόκαρσις καὶ ἡ ἄφρασις τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν γέγονε διὰ τοῦ τῆς μετανοίας ἀγίου καθαρθικοῦ βαπτίσματος. Τί δὲ φῶσιν ἡμῖν, ὁ ταπεινὸς Εὐστάθιος καὶ ὁ ἔλεεινὸς Ἐπιφάνιος λέγω, καὶ ἔνεκεν τίνος καὶ διατί οὕτως εἰργάσαντο τὸ πτῶμα αὐτῶν; Ἄλλ' οὖν οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν δίκαιον, ὅτι ἂν
20 ἐπινοήσωσιν, ἐφ' ὅσον γέγραπται· «οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες», καὶ ἐφ' ὅσον γέγραπται «τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῆ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός μου;». Οὐ γὰρ χρειὰ περισσοτέρως ἐκφαίνειν τὸν τρόπον, δι' ὃν περ ἔδοξαν εὖ ἔχειν καὶ
25 ἀνεξάρνητον καὶ ἀσπαστὴν μοι τὴν λαθραίαν ἀναχώρησιν αὐτῶν. Πλὴν ἐκεῖνο ἐπὶ πᾶσιν ἐρῶ, ὅτι ἐπισφαλῆς καὶ ὀλέθριος αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἔξοδος. Οὐκ οἶδατε εἰς ὃ τι ἂν ἀποτελέσειεν διὰ τὴν εὐαπολόγητον πρόφασιν;

Εὐξώμεθα οὖν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες, παρακαλῶ, ὑπὲρ τῶν πλα-
30 νηθέντων, ἵνα ἐπιστραφῶσιν, ἵνα φανερωθῆσιν, καὶ τὸ τρίτον, ἵν', οὐχ ὅπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ὅπερ αὐτὸς θέλει, γένηται ἐν αὐτοῖς καὶ ἡ ἄρι

πη πρὸς τὸν ἀδελφὸ, γίνεστε ἀνθρωποκτόνοι καὶ μισάδελφοι καὶ χύνετε αἷμα ἀθῶο, τὸ ὁποῖο θὰ ζητηθεῖ ἀπὸ τὶς ψυχές σας; Καὶ σᾶς ἔχω ἤδη μιλήσει, ἀδελφοί μου, καὶ σᾶς προειδοποιῶ καὶ πάλι, ὅπως καὶ σᾶς εἶχα προειδοποιήσει, μὲ πόνον καὶ ἀγωνία καὶ ὀδύνη.

«Ἐκκουε», λέγει, «οὐρανέ, καὶ βάλε τὰ καλὰ στὰ αὐτιά σου, γῆ»⁴. Κανένας νὰ μὴ προφασίζεται σὺν ἑξῆς, κανένας νὰ μὴ λέγει, Δὲν τὰ γνωρίζω αὐτὰ, οὔτε τὰ διδάχθηκα, οὔτε τὰ ἄκουσα. Καὶ τὰ γνωρίζετε, καὶ τὰ διδαχθήκατε καὶ τὰ ἀκούσατε, καὶ «ὅλα εἶναι καθαρὰ γιὰ τοὺς καθαρούς»⁵. Ἡ μήπως ἀποβλέπετε στὴ δική μου ἀπώλεια καὶ νομίζετε ὅτι θὰ μείνετε ἀτιμώρητοι τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως, μὲ τὸ νὰ ἀποκόπτεσθε καὶ νὰ ἀποχωρίζεσθε ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ τὴν ἄρνητικὴ ὁμολογία σας; Δὲν εἶναι ἔτσι τὸ πρῶγμα. Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος κριτὴς καὶ θὰ τιμωρήσει βέβαια ἐμένα, ὅπως μοῦ ἀξίζει ὅπωςδήποτε, ἀλλ' οὔτε αὐτοὶ ποὺ πολιτεύονται ἔτσι θὰ ἀποφύγουν τὴν καταδίκη τῆς τιμωρίας τῆς κόλασης, ἀλλὰ θὰ ὑποστοῦν τιμωρία γιὰ τὴν παράβασή τους. Γιατὶ ἔγιναν παραβάτες τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἔμειναν πιστοὶ σὲ ὅσα ὁμολόγησαν μπροστὰ σὸ δῆμα του, μετὰ τὰ ὁποῖα ἔγινε καὶ ἡ κουρὰ καὶ ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τους μὲ τὸ ἅγιο καὶ καθαριστικὸ βάπτισμα τῆς μετάνοιας. Καὶ τί θὰ μᾶς ποῦν, ἐννοῶ ὁ ταπεινὸς Εὐστάθιος καὶ ὁ ἔλεεινὸς Ἐπιφάνιος, καὶ γιὰ χάρις τίνος καὶ γιὰ ποιὸν λόγο ἔφθασαν στὴν πώση τους αὐτῆ; Ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ βροῦν δικαιολογία, ὅτι καὶ ἂν ἐπινοήσουν, ἀφοῦ εἶναι γραμμένο· «Ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι σοφοὶ καὶ παρουσιάζονται ὡς ἐπιστήμονες»⁶, καὶ ἀφοῦ ἐπίσης ἔχει γραφεῖ· «Στὸν ἁμαρτωλὸ εἶπε ὁ Θεός· Γιατὶ σὺ παρουσιάζεσαι ὡς δάσκαλος τοῦ νόμου μου καὶ παίρνεις σὸ στόμα σου τὴ διαθήκη μου;»⁷. Δὲν χρειάζεται λοιπὸν νὰ φανερώσω περισσότερο τὸν τρόπο ἑξαιτίας τοῦ ὁποίου νόμισαν ὅτι ἐνέργησαν σωστὰ, καὶ ὅτι ἡ κρυφὴ ἀναχώρησή τους ἀπὸ τὸ μοναστήρι δὲν σημαίνει ἄρνηση καὶ ὅτι εἶναι ἀποδεκτὴ ἀπὸ μένα. Ὡστόσο μαζί μὲ ὅλα αὐτὰ θὰ πῶ, ὅτι ὁ θάνατός τους θὰ εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ καταστρεπτικὸς. Δὲν γνωρίζετε σὲ τί θὰ μπορέσει νὰ συντελέσει ὡς δικαιολογία γιὰ τὴν καλή τους ἀπολογία;

Ἄς προσευχηθοῦμε λοιπὸν ὅλοι μαζί, παρακαλῶ, γι' αὐτοὺς ποὺ παρασύρθηκαν, ὥστε νὰ ἐπιστρέψουν, ὥστε νὰ φανερωθοῦν, καὶ τρίτον, νὰ γίνουν ὄχι ὅπως εἴμαστε ἐμεῖς, ἀλλὰ ὅπως αὐτὸς θέλει, καὶ ἡ

6. Ἦσ. 5, 21.

7. Ψαλμ. 49, 16.

ἢ μετὰ ταῦτα, ὅπως ἀποληψώμεθα αὐτοὺς σώους τότε γὰρ ἐκφανθήσεται τὸ τί καὶ ὅποιον τὸ ἔργον αὐτῶν, κἂν τε θεϊκόν, κἂν τε σατανικόν. Ὑμᾶς δὲ ἔτι ἀσφαλίζομαι, τέκνα, πρὸς τὸ εὐεξαγόρευτον, πρὸς τὸ ὑπομονητικόν, πρὸς τὸ ταπεινοφρονητικόν, ἵνα ἀνέχησθε 5 ἀλλήλων, βαστάζητε ἀλλήλους, παραχωρήτε, συμβιδάξησθε, εἰρηνεύητε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Θ.

10 **Περὶ τοῦ ὑποφέρειν ἡμᾶς πάντα τὰ ἐπισυμβαίοντα λυπηρά, κατὰ τὴν κοινοβιακὴν ἡμῶν ζωὴν, ὡς ἂν ἐπιτύχομεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.**

Πατέρες καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, εὐλογῶ τὸν Θεὸν τοῦ πατρός μου καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὸν δυναμοῦντα καὶ κραταιοῦντα ὑμᾶς 15 εἰς τὴν ἀθλητικὴν ὑμῶν ἔνστασιν τῆς ὑποταγῆς, καὶ ἡ ταπεινὴ εὐχή μου, ἵνα ἐπὶ πλεῖον ἀνοιξῆ ὁ Κύριος τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν διανοιῶν ὑμῶν ἐπιβλέψαι πάσας τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, εἰς τὸ λαβεῖν ὑμᾶς ἔρωτα τῆς περὶ αὐτὸν θείας ἀγάπης καὶ κατακοιμηῆσαι πάντα πόθον σαρκικὸν καὶ ὑπεράνω γενέσθαι τῆς τῶν παθῶν κατακρατήσεως, ὥστε 20 εἶναι ὑμᾶς τετελειωμένους καὶ πεπληρωμένους ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Τοῦτο δέ, ὡς ἴστε, τέκνα μου, οὐκ ἀμογητὶ γίνεται, οὐδὲ ἀταλαιπωρήτως, οὐδὲ ἐπισυντόμως, ἀλλ' ἐν πολλῷ μόχθῳ καὶ κόπῳ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαζομένων καὶ ἐκδιαζομένων ἡμῶν τὴν φύσιν καὶ φερόντων πάντα τὰ ἐπισυμβαίοντα λυπηρά, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων, εἴτε 25 ἐκ δαιμόνων, κατὰ τὴν κοινοβιακὴν ἡμῶν ζωὴν. Ὁ γὰρ μὴ ἀποκαμῶν ἐν τούτοις, ἀλλὰ βοηθεῖα Θεοῦ ὑπομένων καὶ ἐπίταγμα φορτικὸν καὶ κανόνα ἐπιτιμητικὸν ἀφορισμοῦ, ξηροφαγίας, παραστάσεως, ὄνειδισμοῦ, ἐτέρου τινὸς ἄλλου τῶν εἰωθότων, «οὗτος λήψεται εὐλογίαν παρὰ Κυρίου καὶ ἐλεημοσύνην παρὰ Θεοῦ σωτήρος αὐ- 30 τοῦ», καὶ οὐκ ἀποτεύξεται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

τώρα ἢ ἀργότερα, νὰ τοὺς ἀπολαύσουμε σώους. Γιατὶ τότε θὰ φανερωθεῖ ποιὸ καὶ τί εἶδους εἶναι τὸ ἔργο τους, ἂν εἶναι θεϊκὸ, ἢ σατανικὸ. Ἐσᾶς ὁμως, τέκνα μου, θέλω νὰ σᾶς προφυλάξω περισσότερο, προτρέποντάς σας νὰ ἐξομολογεῖσθε, νὰ ἔχετε ὑπομονή, καὶ νὰ εἶσθε ταπεινόφρονες, ὥστε νὰ ἀνέχεσθε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, νὰ συγκρατεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, νὰ ὑποχωρεῖτε, νὰ συμβιβάζεσθε καὶ νὰ εἰρηνεύετε, μὲ τῆ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 9η.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ ὑπομένουμε ὅλα τὰ κακὰ ποὺ μᾶς συμβαίνουν κατὰ τὴν κοινοβιακὴ ζωὴ μας, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιτύχουμε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, δοξάζω κάθε μέρα τὸν Θεὸ τοῦ πατέρα μου, ποὺ σᾶς ἐνισχύει καὶ σᾶς δυναμώνει στὴν ἀσκητικὸ ἀγώνα τῆς ὑποταγῆς σας, καὶ ἡ ταπεινὴ προσευχὴ μου εἶναι νὰ ἀνοίξει ὁ Κύριος περισσότερο τὰ μάτια τῆς διάνοιᾶς σας, ὥστε νὰ δεῖτε καλὰ ὅλους τοὺς δρόμους του, γιὰ νὰ ἀποκτήσετε ἔρωτα τῆς θεϊκῆς ἀγάπης του γι' αὐτόν, ν' ἀποκοιμηθετε καθε σαρκικὸ πόθο, καὶ νὰ σταθεῖτε πάνω ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῶν παθῶν, ὥστε νὰ εἴσαστε τέλειοι καὶ γεμᾶτοι σὲ κάθε ἔργο ἀγαθό. Καὶ αὐτὸ, ὅπως ξέρετε, τέκνα μου, δὲν γίνεται χωρὶς κόπο, οὔτε χωρὶς ταλαιπωρία, οὔτε πολὺ σύντομα, ἀλλὰ μὲ πολὺ μόχθο καὶ κόπο, μὲ τὸ νὰ ἀγωνιζόμεσθε νύχτα καὶ μέρα, μὲ τὸ νὰ καταπιέζουμε τὴ φύση μας καὶ νὰ ὑπομένουμε ὅλα τὰ δεινὰ ποὺ μᾶς συμβαίνουν, εἴτε ἀπὸ ἀνθρώπους, εἴτε ἀπὸ δαίμονες, σύμφωνα μὲ τὴν κοινοβιακὴ ζωὴ μας. Γιατί, ὁποῖος δὲν ἀποκάμει μὲ αὐτά, ἀλλὰ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ὑπομένει καὶ διαταγὴ βαρεῖα καὶ ἐπιτιμητικὸ κανόνα ἀφορισμοῦ, ξηροφαγίας, ὀρθοστασίας, μομφῆς, καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ ποὺ συνηθίζονται, «αὐτὸς θὰ ἔχει εὐλογία ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ θὰ ἐλεηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ τὸν σωτήρα του»¹, καὶ θὰ κερδίσει τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

1. Ψαλμ. 23, 5.

Λοιπὸν καλὸν καὶ μακάριον τὸ φέρειν τὰ τοιαῦτα παθήματα καὶ
 γίνεσθαι ἀθλοφόροι Χριστοῦ καὶ μὴ ἀπευδοκεῖν καὶ ἐμφέρεσθαι ἐν
 τοῖς ἀριστεροῖς, οἴονει ὀργὰς ἀναλαμβάνειν καὶ μάχας, αὐθαδεΐας τε
 καὶ οἰήσεις, ἀντιλογίας τε καὶ ἔχθρας, ἀνυποταξίας, τε καὶ ἔριδας,
 5 πικρίας τε καὶ ψευδολογίας, διαβολάς τε καὶ ἐπιφθονήσεις, παρακο-
 ᾶς τε καὶ γελωτοποιΐας, φθάσει δὲ ὁ λόγος εἰπεῖν παλαιίστρας τε καὶ
 δρόμους· τοσοῦτον γὰρ ἐξώκειλάν τινες ἐν ὑμῖν, καθὼς μανθάνω,
 ἄρτι εἰς κακίαν. Καί γε οἱ τοιοῦτοι πῶς δύνανται εἶναι καὶ ἀκούειν
 τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἄλλ' οὐχὶ μᾶλλον υἱοὶ ἀπειθείας
 10 καὶ τέκνα ὀργῆς καὶ κληρονόμοι οὐ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῶν
 ἀτελευτήτων βασανιστηρίων; Μὴ γὰρ οὐκ ἀγγελικὸν ὑμῶν τὸ σχῆ-
 μα, ἀδελφοί μου; μὴ οὐ πανάγιος ὁ βίος; μὴ οὐ θεόληπτος ὁ δρόμος;
 Τί λέγει ὁ μέγας ἀπόστολος; «Εἰ γὰρ ᾧ κατέλυσα», φησί, «ταῦτα πάλιν
 οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συνίστημι».

15 Ἀπεδυσάμεθα οὖν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον
 κατὰ τὴν ἀπάτην τοῦ πολυμόρφου ὄφεως· ἀπεταξάμεθα τοῖς τῆς
 πρώτης καὶ πικρᾶς γεύσεως καὶ ἐξορίστου παρακοῆς, δι' ὧν ὁ πο-
 λυπαθῆς θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν· ἐάσαμεν τὰ τῆς μοχθη-
 ρᾶς γενέσεως ἡμῶν αἷτια, πρῶτον μὲν ἐν τῷ δι' ὕδατος καὶ Πνεύμα-
 20 τος βαπτίσματι, ἔπειτα δὲ κατὰ μεγάλην φιλανθρωπίαν Θεοῦ καὶ ἐν
 τῷ δευτέρῳ τῆς μετανοίας καὶ ἀποταγῆς βαπτίσματι. Καὶ τὰς ὁμο-
 λογίας ὑμῶν ἔχει Θεὸς ἐγγεγραμμένας διὰ μαρτυρίας τῶν ἁγίων αὐ-
 τοῦ ἀγγέλων, ἔχω δὲ καὶ ἐγὼ ὁ τάλας σεσημειωμένος. Ἀπεκάρθητε,
 ἐφωτίσθητε, ἐλύθητε τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας, ἐνεδύσασθε τὸν νέον
 25 ἄνθρωπον, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ.

Τί αὖθις παλινδρομεῖτε; τί πρὸς τὸν ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέφετε; τί
 ὡς κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, παρομιμακῶς εἰπεῖν, ὑπονοοστίζετε; τί
 ἀνεύθετοι γίνεσθε, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
 οὐρανῶν, διὰ τοῦ βαλεῖν τὴν χεῖρα ὑμῶν ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφῆ-
 30 ναι εἰς τὰ ὀπίσω; Ἀγαπῶν ὑμᾶς λέγω, μάρτυς Κύριος, φειδόμενος,
 ἀγωνιῶν, περιπονούμενος. Τί λέγει ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ περὶ τῶν
 Ἰσραηλιτῶν; Ὅτι ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, ἐπει-

2. Ἐφ. 2, 3. 5, 6. Κολ. 3, 6.

3. Ἐφ. 2, 3.

4. Γαλ. 2, 18.

Εἶναι συνεπῶς καλὸ καὶ μακάριο τὸ νὰ ὑποφέρουμε αὐτὰ τὰ παθήματα καὶ νὰ γινόμαστε ἀθλοφόροι τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ μὴ τὰ ἀρνούμαστε κλίνοντας πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἐκδηλώνοντας ὀργή, λογομαχίες, αὐθάδειες καὶ οἰήσεις, ἀντιλογίες καὶ ἔχθρες, ἀπειθαρχίες καὶ ἔριδες, πικρίες καὶ ψευδολογίες, διαβολὲς καὶ ζήλειες, ἀνυπακοῆς καὶ γελωτοποιῆς, καὶ ἀκόμα φθάνω νὰ πῶ, παλαιστρες καὶ ἀγωνίσματα δρόμου. Γιατί, ὅπως μαθαίνω τελευταῖα, τόσο πολὺ παρεκτράπηκαν μερικοὶ ἀπὸ σᾶς στὴν κακία. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν αὐτοὶ νὰ ἀκοῦνε τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό; Δὲν εἶναι μᾶλλον υἱοὶ τῆς ἀπειθείας², καὶ παιδιὰ τῆς ὀργῆς³, καὶ κληρονόμοι ὄχι τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῶν ἀτελείωτων βασανιστηρίων; Μήπως, ἀδελφοί μου, δὲν εἶναι τὸ σχῆμα σας ἀγγελικό; Μήπως δὲν εἶναι πανάγιος ὁ βίος; Μήπως ὁ δρόμος δὲν εἶναι ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸν Θεό; Τί λέγει ὁ μέγας ἀπόστολος; «Ἄν λοιπὸν κτίζω πάλι αὐτὰ πού γκρέμισα, ἀποδεικνύω τὸν ἑαυτό μου παραβάτη»⁴.

Ξεντυθήκαμε λοιπὸν τὸν παλιὸ ἄνθρωπο, αὐτὸν πού φθείρεται ἀπὸ τὴν ἀπάτη τοῦ πολὺμορφου φιδιοῦ. Ἀπορρίψαμε τὰ ἔργα τῆς πρώτης καὶ πικρῆς γεύσεως καὶ ἐξόριστης παρακοῆς, μὲ τὰ ὁποῖα μπῆκε στὸν κόσμον ὁ πολὺπαθος θάνατος. Ἀφήσαμε τὰ αἷτια τῆς μοχθηρῆς διαγωγῆς μας, ἀρχικὰ μὲ τὸ βάπτισμα πού ἔγινε μὲ νερὸ καὶ Πνεῦμα, καὶ ἔπειτα μὲ τὴ μεγάλη φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸ δεύτερο βάπτισμα τῆς μετάνοιας καὶ τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου. Καὶ τίς ὁμολογίες σας τίς ἔχει ὁ Θεὸς γραμμένες μὲ τὴ μαρτυρία τῶν ἀγίων ἀγγέλων του, ἀλλὰ τίς ἔχω σημειωμένες καὶ ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος. Ἐλάβετε τὴν κουρᾶ, φωτισθήκατε, λυτρωθήκατε ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας, ντυθήκατε τὸν νέο ἄνθρωπο, πού πλάσθηκε ἔτσι ὅπως θέλει ὁ Θεός, μὲ ἀγιότητα καὶ δικαιοσύνη⁵.

Γιατί ἐπανέρχεστε πάλι στὰ ἴδια; Γιατί ἐπιστρέφετε στὸ δικό σας ἔμετό; Γιατί σὰν τὸ σκυλὶ γυρνᾶτε ξανά στὸ δικό σας ξέρασμα, γιὰ νὰ μιλήσω σύμφωνα μὲ τίς Παροιμίες⁶; Γιατί γίνεστε ἀκατάλληλοι, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου, στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, γυρίζοντας πίσω, ἐνῶ ἔχετε βάλει τὸ χέρι σας στὸ ἀλέτρι⁷; Σᾶς τὰ λέγω αὐτὰ ἐπειδὴ σᾶς ἀγαπῶ, μάρτυράς μου ὁ Κύριος, ἐπειδὴ ἐνδαφέρομαι καὶ ἀγωνιῶ καὶ σᾶς πονῶ. Τί λέγει στὴν Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ τοὺς Ἰσραηλιῆτες; «Ὅτι στράφηκαν μὲ τὴν καρδιὰ τους στὴν Αἴγυπτο, ἐπειδὴ θυμόντου-

5. Κολ. 3, 10.

6. Παρμ. 26, 11. Β' Πέτρο. 2, 22.

7. Λουκᾶ 9, 62.

δὴ ὑπεμνήσκοντο τῶν κρομμύων καὶ κρεῶν καὶ λεβήτων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῆς ἐκεῖσε δυστήνου αὐτῶν ζωῆς. Τάχα καὶ ἡμεῖς ἐστράφημεν εἰς τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου καὶ ἃ ἐνεργοῦμεν ἐκεῖ πράττοντες ᾧδε; Οἴμοι! πῶς ὀφείλοντες εἶναι ἰσάγγελοι, οὐδὲ ὡς οἱ 5 εὐσεβεῖς λαϊκοὶ φαινόμεθα, ἐκ τῆς κατ' ὀλίγον ἀμελείας ἐρχόμενοι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ καίρια τῶν παραπτωμάτων!

Ἄλλ' ἔστω μοι ἡ ταπεινὴ κατήχησις, εἰ βούλεσθε, παρακαλῶ, τοῖς μὲν ἀπώτοις ἀσφάλεια, τοῖς δὲ πεπτωκόσιν ἰατήριον, τοῖς δὲ ἀμελοῦσιν ἀπειλητήριον, τοῖς δὲ σπουδαιοτέροις προθυμητήριον, 10 τοῖς δὲ νεοπαγέσιν ἐπαρκτήριον, τοῖς δὲ ἀτονοῦσιν ὑπομονητήριον, τοῖς δὲ πολεμουμένοις βοηθητήριον, τοῖς δὲ ἀκηδιῶσιν διεγερτήριον, καὶ ἀπλῶς τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, εἴπερ καὶ ἔχετε σωτήριον· δι' ὑμᾶς γὰρ καὶ τὸ λέγειν με ὅλως καὶ ἀναπνεῖν πάρεστιν, ἐπεὶ τὸ τῆς ἀλογίας μου καὶ ἀπανθρωπίας μου ἐπίσταμαι. Ὁ δὲ Θεὸς καὶ Πα- 15 τὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθώσεται καὶ τὰ κατωρθωμένα ἐπιβεβαιώσει καὶ τὰ ἐλλιπῆ ἀναπληρώσει καὶ ὡς ἐξήγαγεν ἡμᾶς τῆς κοσμικῆς Αἰγύπτου καὶ διήγαγε τῆς ἀμαρτητικῆς ἐρήμου, διαβιδάσειεν καὶ τῆς τῶν παθῶν πονηρᾶς θαλάσσης, σχίσας αὐτὴν καὶ ἀποξηράνας καὶ ποιήσας ἡμῖν θάσιμον 20 τὴν ἀρετὴν, καὶ καθὼς ὠνόμασεν ὀνομάσειεν ἔτι λαὸν αὐτοῦ ἐκλεκτὸν καὶ ἔθνος ἅγιον, καὶ κατασκηνώσειεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, τῶν ἀρετῶν, μᾶλλον δὲ διὰ θανάτου εἰς τὴν τῶν προαέων χώραν, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ- 25 ὄνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Γ.

Περὶ τοῦ μὴ ἐμματαιάζειν ἡμᾶς ἐν τοῖς τοῦ βίου τερπινοῖς, τοῖς διὰ Θεὸν καταλελοιπόσι πάντα.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ὄντως κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκεί- 30 νην φωνὴν τοῦ Θεολόγου, χαλεποῦ ὄντος τοῦ ἄρχεσθαι, κινδυνεύει

σαν τὰ κρεμμύδια καὶ τὰ κρέατα καὶ τοὺς λέβητες ποὺ εἶχαν στὴν Αἴγυπτο⁸, καὶ τὴ δυστυχομένη ἐκεῖ ζωὴ τους. Μήπως καὶ ἐμεῖς ξαναγυρίσαμε στὸν κόσμον καὶ στὰ τοῦ κόσμου, καὶ αὐτὰ ποὺ κάναμε ἐκεῖ τὰ κάνουμε καὶ ἐδῶ; Ἀλλοίμονο! Πῶς, ἐνῶ ὀφείλαμε νὰ εἴμαστε ἰσάγγελοι, δὲν ἐμφανιζόμαστε οὔτε σὰν εὐσεβεῖς λαϊκοί, ἀφοῦ μὲ τὴ βαθμαία ἀμέλεια μας φτάνουμε ἀκόμα καὶ σ' αὐτὰ τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα!

Ἄς εἶναι λοιπὸν ἡ ταπεινὴ μου κατήχησις, ἂν θέλετε, παρακαλῶ, σ' ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν ἐκπέσει ἀσφάλεια, σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἐκπέσει φάρμακο, σ' ἐκείνους ποὺ δείχνουν ἀμέλεια ἀπειλή, σ' ἐκείνους ποὺ δείχνουν ἐνδιαφέρον προτροπὴ, στοὺς ἀρχάριους ἀρχή, στοὺς χαλαροὺς προτροπὴ γιὰ ὑπομονή, γι' αὐτοὺς ποὺ πολεμοῦνται βοήθεια, στοὺς ἀδιάφορους ἐγερτήριο, καὶ γενικὰ σὲ ὅλους ὅλα⁹, ἐφόσον ἔχετε στόχο τὴ σωτηρία. Γιατὶ ἕξαιτίας σας καὶ κάνω αὐτὲς τὶς ὁμιλίες καὶ ἀναπνέω, ἐπειδὴ γνωρίζω καὶ τὴν ἀδυναμία μου νὰ μιλῶ καὶ τὴν ἀπανθρωπιὰ μου. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς καὶ Πατέρας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ σφάλματα θὰ διορθώσει, καὶ τὰ κατορθώματά μας θὰ ἐπιβεβαιώσει, καὶ αὐτὰ ποὺ λείπουν θὰ τὰ ἀναπληρώσει, καὶ, ὅπως μᾶς ἔβγαλε μέσα ἀπὸ τὴν κοσμικὴ Αἴγυπτο καὶ μᾶς ὁδήγησε μέσα ἀπὸ τὴν ἔρημο τῆς ἁμαρτίας, εἶθε νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ διασχίσουμε καὶ τὴν πονηρὴ θάλασσα τῶν παθῶν, κόβοντάς τὴν στὴ μέση καὶ ἀποξηραίνοντάς τὴν, καὶ κάνοντάς σὲ μᾶς σταθερὴ τὴν ἀρετὴ, καὶ ὀνομάζοντάς μας, ὅπως παλιὰ, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ λαὸν τοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ ἔθνος ἅγιο¹⁰, καὶ εἶθε νὰ μᾶς ἐγκαταστήσει στὴ γῆ τὴν καλή, τῶν ἀρετῶν, ἢ καλύτερα, μέσω τοῦ θανάτου, στὴ χώρα τῶν πρῶων¹¹, γιατί σ' αὐτὸν ἀνήκει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ στὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 10η.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ματαιολογοῦμε γιὰ τὰ τερπνὰ τῆς ζωῆς, ἐμεῖς ποὺ ἐγκαταλείψαμε τὰ πάντα γιὰ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, πραγματικὰ σύμφωνα μὲ τὰ ἱερά ἐκείνα λόγια τοῦ Θεολόγου, ἂν εἶναι δύσκολο νὰ ἄρχεται κα-

10. Ἐξ. 19, 5-6.

11. Ψαλμ. 36, 11.

πολλῶ χαλεπώτερον τούτου τὸ εἶδέναι ἄρχειν ἀνθρώπων· ὃ ἐγὼ οὐκ οἶδ' ὅπως κατὰ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας ἔλαχον ἐφ' ὑμῖν τοῖς δεσπόταις μου· εἰ μὲν γὰρ τὸν ἄνετον καὶ ἀταλαιπώρητον βίον διῶξω κατὰ τινὰς τάχα, εἵπερ καὶ εἰσὶ καταφρονοῦντας κριμάτων Θεοῦ, οὐ πολὺς 5 μοι ὁ ἀγὼν καὶ ἡ φροντίς. Ὁ τε γὰρ σωζόμενος σώζεται καὶ ὁ ἀπολλύμενος ἀπόλλυται, ὃ τε ἐστήκως ἴσταται καὶ ὁ πίπτων πέπτωκεν, ὃ τε διαρρησσόμενος διαρρήσεται καὶ ὁ νενοσηκῶς νοσηλεύεται, ὃ τε ἀρνούμενος ἐξήρηται καὶ ὁ ἠθετηκῶς ἠθέτηκεν, ἐγὼ δὲ τὸ τῆς ἡγουμενίας ἀξίωμα περιδέβλημαι κύριος καὶ πατὴρ ὀνομαζόμενος· 10 φίλοι τε καὶ συγγενεῖς οὐ διαλιμπάνουσι, κλήτορές τε καὶ ὑπασπισταὶ οὐ σπανίζουσιν, δόξαι τε καὶ τιμαὶ καὶ μέχρι βασιλέως αὐτοῦ οὐκ ἀποδιδράσκουσιν. Εἶπω τι εὐαγγελικῶς πρὸς ἑμαυτόν· «ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ, κάθου, φάγε, πίε, εὐφραίνου» καὶ τὰ λοιπὰ, ὡς φέρεται, φερέσθω.

15 Ἐπεὶ δὲ οὐχ οὕτως ἢ καθ' ἡμᾶς αὕτη ἀρχὴ καὶ ἡγεμονία, ἧς ὅσον τὸ ἀξίωμα, τοσοῦτον καὶ ὁ κίνδυνος, τῶ γε νοῦν ἔχοντι, ὡς φησι πάλιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, πολλοῦ δεῖ μοι τοῦ καμάτου, πολλοῦ τοῦ ἰδρωτός, πολλῆς τῆς προθυμίας, τοσαύτης τῆς ἀγωνίας, τηλικαύτης τῆς ἀνδρείας, ὑπερτέρας τῆς εὐδρομίας, ἀνεικάστου τῆς 20 ἀγρυπνίας, ἀπληρώτου τῆς θεωρίας, πεπληρωμένης τῆς διακρίσεως. Καὶ τί δεῖ πολλὰ λέγειν; Τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο λέξομαι· «ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων». Τὴν ψυχὴν μου οὖν τῇ ἄτμιον καὶ σφαλερὰν καὶ πολυπαθεστάτην χρεῶν ὑπὲρ ὑμῶν, τέκνα ἠγαπημένα, προθεῖναι μέχρις αἵματος. Διὰ οὖν τοῦτο 25 οὐκ ἀπειθῶ, οὐδὲ ἀντιλέγω πρὸς τὰ ἐπιφερόμενα. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναδύομαι, οὐδὲ ὀλιγωρῶ, οὐδὲ ἀπενδοκῶ πρὸς τὰς δυσκολίας τοῦ μικροῦ τούτου ποιμνίου, ἀλλ' ἵνα τὸ ἀπόρρητόν μου τῆς ψυχῆς ἐξείπω, μετὰ τὸ οὕτω προσπλήσσεσθαι με καὶ τιτρώσκεσθαι καὶ οἴονεῖ σφαγιάζεσθαι ταῖς ὑπὲρ τῶν πιπτόντων καὶ ῥησσομένων θλίψεσί τε 30 καὶ στενοχωρίαις καὶ ἐξαπορίαις, χαρὰ μοί πως ἐπεισέρχεται καὶ ἐλπίς σωτηρίας εὐρισκομένῳ ἀμυδροῦς πως ἐν τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων μου, ὅπερ καὶ ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, πράγμασιν.

νείς, κινδυνεύει νὰ εἶναι πολὺ πιὸ δύσκολο ἀπὸ αὐτὸ τὸ νὰ εἶναι καινὴς ἀρχηγὸς ἀνθρώπων, πρῶγμα τὸ ὅποιο, δὲν ξέρω πῶς, ἕξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἔλαχε σὲ μένα νὰ εἶμαι ἀρχηγὸς σὲ σᾶς τοὺς δεσπότες μου. Γιατί, ἔάν ἐπιδιώξω τὴν ἄνετη καὶ χωρὶς ταλαιπωρίας ζωὴ, ὅπως κάνουν μερικοί, ποῦ περιφρονοῦν τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ εἶναι μεγάλος ὁ ἀγὼνας καὶ ἡ φροντίδα μου. Γιατὶ καὶ αὐτὸς ποῦ σώζεται σώζεται, καὶ αὐτὸς ποῦ χάνεται χάνεται, καὶ αὐτὸς ποῦ στέκεται στέκεται, καὶ αὐτὸς ποῦ πέφτει ἔχει πέσει, καὶ αὐτὸς ποῦ ἀποσπᾶται ἀποσπᾶται, καὶ αὐτὸς ποῦ ἀρρωσταίνει νοσηλεύεται, καὶ αὐτὸς ποῦ ἀπαρνεῖται ἔχει ἀπαρνηθεῖ, καὶ αὐτὸς ποῦ ἀθετεῖ ἔχει ἤδη ἀθετήσει, καὶ ἐγὼ, ἔχοντας ἀναλάβει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου, ὀνομάζομαι κύριος καὶ πατέρας. Φίλοι καὶ συγγενεῖς δὲν μοῦ λείπουν, κλητῆρες καὶ ἀκόλουθοι ὑπάρχουν πολλοί, δόξες καὶ τιμές, ποῦ φθάνουν μέχρι ἐκεῖνες τοῦ βασιλιᾶ, δὲν μοῦ λείπουν. Θὰ πῶ κάτι εὐαγγελικὸ στὸν ἑαυτὸ μου· «Ψυχὴ μου, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ, κάθησε, φάγε, πιές, καὶ εὐφραίνου»¹, καὶ τὰ ὑπόλοιπα, ὅπως λέγονται, ἄς λεχθοῦν.

Ἐπειδὴ ὅμως αὕτη ἡ δική μου ἀρχηγία καὶ ἡγεμονία δὲν εἶναι τέτοια, ἀλλὰ ὅσο μεγάλο εἶναι τὸ ἀξίωμα, τόσο μεγάλος εἶναι καὶ ὁ κίνδυνος, γι' αὐτὸν φυσικὰ ποῦ ἔχει νοῦ, ὅπως ἐπίσης λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, μοῦ χρειάζεται πολὺς κόπος, πολὺς ἰδρώτας, πολλή προθυμία, πολὺ μεγάλη ἀγωνία, πολὺ μεγάλη ἀνδρεία, μεγαλύτερη ταχύτητα, ἀφάνταστα μεγάλη ἀγρυπνία, ἀχόρταγη θωρία, καὶ ὀλοκληρωμένη διάκριση. Ἀλλὰ γιατί πρέπει νὰ λέγω πολλὰ; Θὰ πῶ ἐκεῖνο τὸ εὐαγγελικὸ· «Ὁ ποιμένας ὁ καλὸς προσφέρει τὴν ψυχὴν του γιὰ τὰ πρόβατά του»². Τὴν ψυχὴν μου λοιπὸν τὴν ἄτιμη, τὴν γεμάτην σφάλματα καὶ φορτωμένην ἀπὸ πάθη, πρέπει, ἀγαπημένα μου τέκνα, νὰ τὴν θυσιάσω γιὰ σᾶς μέχρι θανάτου. Γι' αὐτὸ λοιπὸν δὲν ἀπειθαρχῶ, δὲν ἀντιλέγω σ' αὐτὰ ποῦ ἔρχονται. Γι' αὐτὸ δὲν ἀποφεύγω, οὔτε ἀδιαφορῶ, οὔτε ἀπελπίζομαι ἀπὸ τὶς δυσκολίες αὐτοῦ τοῦ μικροῦ ποιμνίου, ἀλλὰ, γιὰ νὰ ἔξομολογηθῶ τὰ κρυφὰ τῆς καρδιᾶς μου, μετὰ ἀπὸ τὰ τόσα πλήγματα ποῦ δέχομαι καὶ τὶς τόσες πληγές, καὶ ποῦ κατὰ κάποιον τρόπο σφαγιάζομαι μὲ τὶς θλίψεις καὶ τὶς στενοχώριες καὶ τὶς στερήσεις αὐτῶν ποῦ πέφτουν καὶ ἀποσχίζονται, αἰσθάνομαι μέσα μου κάποια χαρὰ καὶ ἐλπίδα σωτηρίας, καθὼς βρίσκομαι, κάπως ἀμυδρὰ βέβαια, στὰ ἴχνη τῶν ἀγίων πατέρων μου, πρῶγμα ποῦ τὸ λέγω μιλώντας μὲ ἀφροσύνη.

2. Ἰω. 10, 11.

Ἄλλὰ βλέπετε, τέκνα μου, ὑμεῖς μὴ κριμα ἑαυτοῖς θησανυρίζητε τὴν ἔλεεινήν μου ἀνοχήν, μὴ ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις προστίθετε, τὴν ὑπὲρ τὸ δέον συγχώρησιν. Τί οὖν ὅτι οὕτω γίνεται; Καὶ γὰρ ἐκπλήττομαι καὶ οὐκ ἐκπλήττομαι τοῖς πραττομένοις, τὸ μὲν ὅτι ὁ ἀλάστωρ 5 Σατανᾶς ἐστὶν ὁ μαχόμενος ἡμῖν, τὸ δὲ ὅτι ἄνθρωποι λογικοὶ ὄντες διὰ Θεὸν πάντα καταλελοιπότες, καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφούς καὶ κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ τὸν ἐλαφρὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ ἀσπασάμενοι, ἐμματαιάζετε καὶ κοσμίζετε, μᾶλλον δὲ σατανίζεσθε ταῖς πράξεσιν. «Ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως», φησὶν, «ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ 10 μάρτυσιν ἀποθνήσκει»· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιούσθαι τιμωρίας ὑμεῖς οἱ τὰς συμβιδάσεις τοῦ Πνεύματος διασπῶντες, κατὰ τὸν ἅγιον Βασιλείον, διὰ τῆς ὑποτακτικῆς ἀθετήσεως, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ὃ πεπόκατε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ κόσμον ἀποταγῆς καὶ πρὸς τὸν Χριστὸν συνταγῆς ὑμῶν, κοινὸν ἠγησάμε- 15 νοι; Οὕτω πρέπει; οὕτως οὐκ ἰσχύσατε τὴν μίαν ὥραν τῆς ζωῆς ταύτης πρὸς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας μὴ ἀπονυστάξαι πρὸς θάνατον διασχιμοῦ; Αὗται εἰσὶν αἱ ὑπὸ μάρτυρι Θεῶ ὁμολογία ὑμῶν ἐπ' ἀκροάσει τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀγγέλων; Τοῦτό ἐστι τὸ ἐπιδοθέν μοι ψαλίδιον, ὡς ἀπὸ παλάμης Κυρίου, ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Αὗται εἰσὶν αἱ 20 πρὸς τὰ κατηχούμενα κατὰ τὴν ἐκεῖσε ὥραν δακρυώδεις καὶ ταπεινοθήθεις καὶ καταβεβλημένῳ φρονήματί τε καὶ βλέμματι κατανεύσεις τε καὶ ὑποσχέσεις ὑμῶν;

Ἔ, ὦ, τέκνα, πῶς ἀπολελήθατε, πῶς ἀπεβουκολήθητε! Ποῦ ὁ ταπεινὸς Ἀμμοῦν; Ἄρα οὐκ ἔστιν ἀληθές, ὅτι ἐπὶ λύκου ἐκάστοτε 25 τῇ ποιμνῇ ταύτῃ ἐφίσταται ὁ δεινὸς καὶ παγχάλεπος λύκος τῶν ψυχῶν ἡμῶν διάβολος, «ζητῶν τίνα καταπίῃ», τίνα ἐξαρπάσῃ; Καὶ μέντοι ἐξήρπασεν αὐτόν, συνέτριψε τὰ ὀστέα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἕως τοῦ παρόντος, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ φωτὸς γέγονεν υἱὸς σκότους, καὶ ὁ υἱὸς τῆς σωτηρίας γέγονεν υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀγαπώμενος μισούμενος, ὁ 30 μαθητῆς προδότης δόλιος, ὁ ἐγγιστάριος ἀφεστηκώς. Καὶ νῦν ποῦ πορεύεται; Ἄλλ' εἰς τόπους καὶ κρημνοὺς καὶ βάραθρα ἁμαρτίας, οὐκ ἔξω ὢν τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ φρικτοῦ καὶ παντεφόρου ὄμματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συγχωρούμενος εἶναι τῇ ἰδίᾳ αὐτεξουσιότητι ἤξει

Ἄλλὰ, τέκνα μου, προσέχετε, ἔσεῖς καὶ μὴ συσσωρεύετε ἁμαρτίες στοὺς ἑαυτοὺς σας, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἔλεινὴ ἀνοχή μου. Μὴ προσθέτετε ἁμαρτίες πᾶνω στὶς ἁμαρτίες, ἐπειδὴ σᾶς συγχωρῶ περισσότερο ἀπὸ ὅσο πρέπει. Γιατί ὅμως συμβαίνει αὐτό; Ἐπειδὴ ἐκπλήττομαι καὶ δὲν ἐκπλήττομαι μὲ αὐτὰ ποὺ γίνονται, ἀπὸ τὴ μιᾶ ἐπειδὴ ὁ ἄθλιος Σατανᾶς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μάχεται ἐναντίον μας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐπειδὴ, ἂν καὶ εἴσαστε ἄνθρωποι λογικοί, ποὺ ἐγκαταλείψατε γιὰ χάρη τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα, καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφούς καὶ κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἀναλάβατε τὸν ἑλαφρὸ ζυγὸ τοῦ Χριστοῦ, ματαιολογεῖτε καὶ συμπεριφέρεσθε ὅπως οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, ἢ καλύτερα δαιμονίζεσθε μὲ τὶς πράξεις σας. Γιατὶ λέγει, «Ὅταν κάποιος παραβαίνει τὸν νόμο τοῦ Μωϋσῆ, θανατώνεται ἐνώπιον δύο ἢ τριῶν μαρτύρων»³. Πόσο χειρότερη τιμωρία νομίζετε ὅτι ἀξίζετε ἔσεῖς, ποὺ διασπᾶτε τὶς συμφωνίες τοῦ Πνεύματος, σύμφωνα μὲ τὸν μέγα Βασιλεῖο, μὲ τὴν ἀθέτηση τῆς ὑποταγῆς, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, τὸ ὁποῖο ἔχετε πιεῖ τὴν ἡμέρα τῆς ἀποταξῆς σας ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τῆς σύνταξίς σας μὲ τὸν Χριστό, θεωρώντας τὸν κοινό; Ἔτσι πρέπει; Τόσο πολὺ δὲν μπορέσατε τὴ μιᾶ ὥρα τῆς ζωῆς αὐτῆς, μπροστὰ στοὺς ἀπειρους αἰῶνες, νὰ μὴ νυστάξετε τὸν θάνατο τῆς ἀπόσχισης; Αὐτὲς εἶναι οἱ ὁμολογίες σας μὲ μάρτυρα τὸν Θεὸ καὶ ἀκροατὲς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους του; Αὐτὸ εἶναι τὸ ψαλίδι ποὺ μοῦ δόθηκε ἀπὸ τὰ χέρια σας, σὰν νὰ μοῦ δόθηκε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Κυρίου; Αὐτὲς εἶναι οἱ πρὸς τὰ λεγόμενά μου κατὰ τὴν ὥρα ἐκείνη ἀξιοδόκρυτες καὶ ταπεινοφανεῖς καὶ μὲ καταβεβλημένο φρόνημα καὶ βλέμμα συγκατανεύσεις καὶ ὑποσχέσεις σας;

ὦ, τέκνα μου, πῶς τὰ ξεχάσατε, πῶς ἐξαπατηθήκατε! Ποῦ εἶναι ὁ ταπεινὸς Ἄμμουν; Ἄραγε δὲν εἶναι ἀληθινὸ, ὅτι σὰν λύκος καθὲ φορὰ ἔρχεται στὴν ποιμνὴ ὁ φοβερὸς καὶ ἀγριώτατος αὐτὸς λύκος τῶν ψυχῶν μας διάβολος, «ζητώντας ποιὸν νὰ καταπιεῖ»⁴, ποιὸν νὰ ἀρπάξει; Τὸν ἀρπάξε λοιπὸν, τοῦ συνέτριψε τὰ κόκκαλα τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τώρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ φωτός⁵, ἔγινε υἱὸς τοῦ σκότους, καὶ ὁ υἱὸς τῆς σωτηρίας, ἔγινε υἱὸς τῆς ἀπώλειας⁶, ὁ ἀγαπητὸς ἔγινε μισητὸς, ὁ μαθητὴς ἔγινε δόλιος προδότης, ὁ κοντινὸς ἔγινε μακρινός. Καὶ τώρα ποῦ βαδίζει; Φυσικὰ σὲ τόπους καὶ γκρεμούς καὶ βάραθρα τῆς ἁμαρτίας, ἐνῶ δὲν ἦταν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ φοβεροῦ καὶ παντεπόπτη ὀφθαλμοῦ τοῦ Θεοῦ, ποὺ βέβαια τοῦ ἐπέτρεπε νὰ εἶναι αὐτεξούσιος. Θὰ ἔρ-

5. Ἰω. 12, 36.

6. Ἰω. 17, 12.

δὲ καὶ οὐ χρονιεῖ κρῖναι πᾶσαν τὴν κτίσιν ὃ ἀποδιδούς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἄλλὰ μὴ γένοιτο, μὴ γένοιτο· ἤδη γὰρ πάλιν καίομαι, ὡς ὑπὲρ τέκνου μου, καὶ ἀνακαλοῦμαι αὐτὸν ἀπολλύμενον καὶ ζητῶ τὴν ἀ-
 5 νεύρεσιν αὐτοῦ καὶ πάντως ἐπιτεύξομαι Θεοῦ εὐδοκοῦντος. Ἄλλὰ τί ὅτι οὕτω γίνεται; τί ὅτι οὕτω κοπιῶμεν; τί ὅτι εἰς μάτην τρέχομεν; τί ὅτι τὰ πολυχρονίως κτηθέντα ἡμῖν ἄρδην ἀφανίζομεν; Μὴ, παρακαλῶ, μὴ, δέομαι. Τὰ ἀδελφικά μου σπλάχνα, τὰ τεκνικά μέλη, καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ πληγέντες καὶ ὑποσκελισθέντες, οἱ πάντες
 10 ἀνανήψατε, οἱ πάντες ἀνακαινίσθητε, οἱ πάντες βελτιώθητε ἐν ἐνὶ φρονήματι, ἐν μιᾷ ἐλπίδι, ἐν μιᾷ καρδίᾳ ὑμεῖς πρὸς με, καὶ γὰρ πρὸς ὑμᾶς, μεσιτευούσης τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, καὶ ζήσωμεν καὶ ἐμπορευσώμεθα καὶ κερδήσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ
 15 Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΑ΄.

**Ὅτι χρὴ σπεύδειν καὶ ἀνδρίζεσθαι πρὸς τοὺς πνευματικούς
 ἡμῶν ἀγῶνας, ὡς ἂν ἀπολάβοιμεν τοὺς τῆς ὑπομονῆς
 20 στεφάνους.**

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, καλὸν ἐστὶ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ μὴ ἀποκρύπτειν, ἀλλὰ ἀναγγέλλειν καιροῦ καλοῦντος, ἣν ἐφ' ὑμᾶς ἄρτι καθορῶ, ὅπως καὶ ἐκ τούτου μᾶλλον
 25 προθυμότεροι γενώμεθα. Ἦδη γάρ, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, τῇ ἐπαλλήλῳ κατηχήσει καὶ τῇ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὑπομνήσει καὶ τῇ καθ' ἐκάστην ὡς εἰπεῖν ἡμέρα διαλαλήσει, γεγόνατε εἰς προκοπὴν πνευματικὴν καὶ εἰς ἕξιν ἀγαθὴν καὶ εἰς σπουδὴν θεοφιλῆ. Καὶ ὅτι ἀληθές, ὃ λέγω, καὶ ὑμεῖς ἀφ' ἑαυτῶν μαρτυρεῖτε· μαρτυρεῖ καὶ
 30 ἡ ἀλήθεια, μαρτυρῶ δὲ καὶ ἐγὼ ὃ τάλας, κουφισμὸν δεξάμενος τῶν ἀλγεινῶν καὶ ὡς ἐν γαλήνῃ ἐκ τῆς πολλῆς φροντίδος ἐπὶ τὸ

θει ὅμως, καὶ δὲν θὰ καθυστερήσει, γιὰ νὰ κρίνει ὀλόκληρη τὴν κτίση αὐτὸς ποὺ ἀνταμείβει τὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του.

Ἄλλὰ εἶθε νὰ μὴ συμβεῖ αὐτό, εἶθε νὰ μὴ συμβεῖ. Γιατὴ ἤδη πάλι φλέγομαι, σὰν νὰ εἶναι παιδί μου, καὶ τὸν καλῶ νὰ γυρίσει πίσω, γιατί χάνεται, καὶ ζητῶ νὰ τὸν βρῶ, καὶ ὅπωςδήποτε θὰ τὸ ἐπιτύχω μὲ τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ γιατί γίνονται αὐτὰ; Γιατί κοπιᾶζουμε ἔτσι; Γιατί προσπαθοῦμε ἄδικα; Γιατί αὐτὰ ποὺ ἀποκτοῦμε ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον, τὰ ἐξαφανίζουμε μονιμιᾶς; Μή, σᾶς παρακαλῶ, μή, σᾶς ἰκετεύω. Σεῖς τὰ ἀδελφικὰ μου σπλάχνα, τὰ παιδικὰ μου μέλη, καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ ὅσοι ἔχετε πληγεῖ, καὶ ὅσοι ἔχετε ὑποσκελισθεῖ, συνέλθετε ὅλοι, ἀνανεωθεῖτε ὅλοι, βελτιωθεῖτε ὅλοι, μὲ ἓνα φρόνημα, μὲ μιὰ ἐλπίδα, μὲ μιὰ καρδιά σεῖς μὲ μένα, καὶ ἐγὼ μὲ σᾶς, μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ Κυρίου, καὶ ὡς ζήσουμε, ὡς ἐκμεταλλευθοῦμε τὸν καιρὸ, καὶ ὡς κερδίσουμε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 11η.

Ὅτι πρέπει νὰ σπεύδουμε πρόθυμα στοὺς πνευματικούς μας ἀγῶνες καὶ ν' ἀγωνιζόμαστε μὲ ἀνδρεία, γιὰ νὰ μπορέσουμε ν' ἀπολαύσουμε τὰ στεφάνια τῆς ὑπομονῆς.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, εἶναι καλὸ νὰ μὴ κρύβουμε τὴν εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ τὴν διακηρύττουμε ὅταν τὸ καλεῖ ὁ καιρὸς, σὰν αὐτὴ τὴν εὐεργεσία ποὺ βλέπω πρόσφατα σὲ σᾶς, ὥστε καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ γινόμαστε καλύτεροι. Γιατὴ ἤδη, μὲ τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν ἀλλεπάλληλη κατήχηση καὶ τὴν συνεχῆ ὑπόμνηση, καὶ μὲ τὴν καθημερινή, ὅπως θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, διακήρυξή της, φθάσατε σὲ πνευματικὴ πρόοδο, σὲ καλὴ συνήθεια καὶ σὲ προθυμία ἀγαπητῆ στὸν Θεό. Καὶ ὅτι εἶναι ἀληθινὸ αὐτὸ ποὺ λέγω, τὸ βεβαιώσετε καὶ σεῖς μὲ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ σας. Τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ τὸ βεβαιώνω καὶ ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος, γιατί δέχθηκα ἀνακούφιση ἀπὸ τοὺς πόνους μου καὶ ἠρέμησα ἀπὸ τὴν πολλὴ φροντίδα μου, ἡσου-

ἡσυχαστικὸν τῆς εὐταξίας ὑμῶν καταντήσας καὶ ἀγαλλιώμενος τῇ ψυχῇ.

Καὶ ὄντως ἀψευδῆς ὁ λόγος, ὅτι «πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς 5 δι' αὐτῆς ἐγγεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης». Ἄλλ' οὐκ ἔμὸν τὸ κατόρθωμα, οὐδὲ ἐξ ἐμῆς ἐπιμελείας, οὐδὲ ἐξ ἐμῆς ἐπιπονήσεως Θεοῦ τὸ δῶρον, ὑμῶν ἡ προθυμία, ἐπικουρία πατρική. Καὶ ἵνα τί λοιπὸν ἐγὼ ὁ ἄχρηστος εἰς τοὺς ἑτέρων κόπους εἰσερχόμενος γάννυμαι καὶ ἐπιτέρπομαι; Ὅπως ἔν ἐσμεν, ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν, καὶ 10 ἀμφοτέρων τὸ κατόρθωμα ἀμφοτέροις λελόγισται. Δῶν δὲ Κύριος ὁ φοβερός ἐν δυνάμει καὶ κραταιὸς ἐν ἰσχύι καὶ ἀπὸ τῆς δεῦρο νευρωθῆναι καὶ τονωθῆναι καμὲ πρὸς τὸ ὀσίως ἀφηγεῖσθαι τῇ ἐκζητήσει καὶ διερευνήσει τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν καὶ ὑμᾶς, τέκνα μου, ἐπὶ ὑποταγῇ ἀδιασπάστῃ καὶ ὑπακοῇ ἀνυποκριτῷ καὶ πίστει ἀνυ- 15 περθέτῳ διαφυλάττων διαφυλάξεις, μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐναρέτους ἀποδεικνύων καὶ σπουδαίους ἀποφαίνων, χωροῦντας πρὸς πάντα τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα ἀνδρείως καὶ θαρσαλέως, πρὸς θλίψιν, πρὸς στενοχωρίαν, πρὸς ἐπιτιμίαν, πρὸς ἀδολεσχίαν, πρὸς ταλαιπωρίαν, πρὸς πείναν, πρὸς δίψαν, πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ μακάρια ἀσκητικά, 20 ὅπως, ἀήττητοι ἀποφανθέντες, δέξησθε τὸν τῆς ὑπομονῆς στέφανον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μισθαποδοσίας τοῦ δικαίου κριτοῦ.

Ὅντως καλὸν ὑμῶν τὸ ἐμπόρευμα, ἀδελφοί· φθαρτὰ γὰρ καταλιπόντες, καὶ ὑμεῖς τὰ ἄφθαρτα ἀπολήψεσθε· γονέων ἀποστερηθέντες, τὸν Κύριον Πατέρα ἐκτήσασθε· ἀδελφῶν ἀπαλλοτριωθέντες, 25 τῶν ἁγίων συσκηνοὶ ἔσεσθε, γένος ἐκλεκτόν, βασιλείον ἱεράτευμα· ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης καὶ θρεψαμένης ἡ ἄνω πόλις ὑμῖν πατρὶς διαγέγραπται, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργός, ὡς γέγραπται, ὁ Θεός. Ἀντὶ οἰκίας ἐπικλήρου καὶ καταλυομένης αἱ τῶν ὀσίων καὶ δικαίων σκηναί, ἀντὶ δόξης κενῆς καὶ τιμῆς ἀπολλυμένης, τὸ θεῖον καὶ ἰσάγ- 30 γελον ἀξίωμα· ἀντὶ δωροδοκίας καὶ εὐπαθείας σωματικῆς, ἡ ἀπόλαυσις τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν· ἀντὶ ὑποταγῆς καὶ θελημάτων ἐκκο-

1. Ἐβρ. 12, 11.

2. Ἐφ. 2, 8.

χάζοντας με τὴ δική σας πειθαρχία, καὶ νοιώθει ἀγαλλίαση ἢ ψυχὴ μου.

Πραγματικά εἶναι ἀληθινὸς ὁ λόγος, ὅτι «κάθε διαπαιδαγώγησις δὲν φαίνεται στὴν ἀρχὴ νὰ προξενεῖ χαρὰ, ἀλλὰ λύπη. Ὑστερα ὅμως ἀποφέρει καρπὸ εἰρηνικὸ δικαιοσύνης σ' ἐκείνους ποὺ γυμνάστηκαν με αὐτὴν»¹. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δικό μου τὸ κατόρθωμα, οὔτε προέρχεται ἀπὸ τὴ δική μου φροντίδα, οὔτε ἀπὸ τοὺς δικούς μου κόπους. Εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ², ποὺ ὀφείλεται στὴ δική σας προθυμία, καὶ στὴ βοήθεια τοῦ Πατέρα μου. Καὶ γιατί λοιπὸν ἐγὼ ὁ ἄχρηστος, μπαίνοντας στοὺς κόπους τῶν ἄλλων, λάμπω ἀπὸ χαρὰ καὶ νοιώθω τόση εὐχαρίστησις; Ὅλοι εἴμαστε ἓνα. Σεῖς εἶστε μέσα σὲ μένα, καὶ ἐγὼ μέσα σὲ σᾶς³, καὶ τὸ κατόρθωμα καὶ τῶν δύο καταλογίζεται καὶ στοὺς δύο. Καὶ μακάρι νὰ δώσει ὁ Θεός, ὁ φοβερὸς σὲ δύναμη καὶ ἰσχυρὸς σὲ ἰσχύ, καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ νὰ ἐνισχυθῶ καὶ νὰ τονωθῶ καὶ ἐγὼ, ὥστε νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἀναζήτησις καὶ τὴν διερεύνησις τῶν ἀγίων του ἐντολῶν, καὶ ἐσᾶς, τέκνα μου, νὰ σᾶς διαφυλάξει σὲ ἀδιάσπαστη ὑποταγὴ καὶ ἀνυπόκριτη ὑπακοή καὶ ἀμετάθετη πίστις, ἀναδεικνύοντάς σας ὀλοένα καὶ πιὸ ἐνάρετους καὶ παρουσιάζοντάς σας σπουδαίους, βαδίζοντας σὲ κάθε πνευματικὸ ἀγῶνα με ἀνδρεία καὶ θάρρος, στὴ θλίψη, στὴ στενοχώρια, στὴν ἐπιτίμησις, στὴν τάσις πρὸς φλυαρία, στὴν ταλαιπωρία, στὴν πείνα, στὴ δίψα, σ' ὅλα τὰ ἄλλα τὰ μακάρια ἀσκητικὰ μέσα, ὥστε, ἀφοῦ ἀποδειχθεῖτε ἀήττητοι, νὰ δεχθεῖτε τὸ στεφάνι τῆς ὑπομονῆς τὴν ἡμέρα τῆς μοθαποδοσίας τοῦ δίκαιου κριτῆ.

Πραγματικὰ τὸ ἐμπόρευμά μας, ἀδελφοί μου, εἶναι καλὸ. Γιατὶ καὶ σεῖς, ἐγκαταλείποντας τὰ φθαρτὰ, θὰ ἀπολαύσετε τὰ ἀφθαρτα. Ἀποστερηθήκατε τοὺς γονεῖς σας, καὶ ἀποκτήσατε πατέρα τὸν Κύριο. Ἀποξενωθήκατε ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς σας, καὶ θὰ γίνετε ὁμόσηνοι τῶν ἀγίων, γένος ἐκλεκτό, βασιλικὸ ἱερατεῖο⁴. Στὴ θέσις τῆς πατρίδας ποὺ σᾶς ἔφερε στὸν κόσμον καὶ σᾶς ἀνάθρεψε, καταγράφηκε γιὰ σᾶς ὡς πατρίδα ἢ ἄνω πόλις, τῆς ὁποίας τεχνίτης καὶ δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός, ὅπως εἶναι γραμμένο. Ἀντὶ γιὰ κατοικία φθαρτὴ ποὺ καταστρέφεται, ἔχετε τὶς σκηνὲς τῶν ὁσίων καὶ τῶν δικαίων. Ἀντὶ γιὰ τὴ μάταιη δόξα καὶ τιμὴ ποὺ χάνεται, ἔχετε τὸ θεϊκὸ καὶ ἰσαγγελο ἀξίωμα. Ἀντὶ τῆς προσφορᾶς δῶρων καὶ τῆς σωματικῆς ἄνεσης, ἔχετε τὴν ἀπόλαυσις τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν. Ἀντὶ τῆς ὑποταγῆς καὶ τῆς ἐκκοπῆς τῶν θελη-

3. Ἰω. 14, 20.

4. Ἐξ. 19, 6.

πῆς, ἢ μετὰ μαρτύρων ἀγαλλίασις· ἀντι μονώσεως καὶ ξενώσεως συγγενικῆς ἢ ἀγχιστεία τῶν ἁγίων ἀπάντων. Τί λοιπὸν ῥαθυμοῦμεν; τί καταπίπτομεν ἢ τινες καὶ σκυθρωπάζομεν; Εἶπωμεν ἕκαστος σὺν τῷ θεῷ Δαυίδ· «ἵνα τί περίλυπος εἶ ἡ ψυχὴ μου; Καὶ ἵνα τί συντα-
5 ράσσεις με; Ἐλπίσον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ». Εἵ-
περ γὰρ πάσχομεν διὰ τῆς ἀσκήσεως, καὶ συμβασιλεύσομεν αὐτῷ. Μαρτυρίου στέφανοί εἰσι κἀνταῦθα, ἐπεὶ καὶ στάδιον ἀθλήσεως ἀνηγόρευται τὸ κοινοδιακὸν σύνθημα.

Τί λοιπὸν μακάριος ὁ ὑποτακτικός! τί θεσπέσιος ὁ ἐξαγγελτι-
10 κός! τί θεομακάριστος ὁ πιστὸς καὶ ἀμετάθετος ἐν ταῖς ἐντολαῖς! Διό, ἀδελφοί μου, μὴ ἀπονεύσωμεν, μὴ ἀποκλίνωμεν, μὴ δυστροπή-
σωμεν, μὴ ὀπισθοποδήσωμεν, μὴ προσαπομείνωμεν, μὴ δῶμεν νῶ-
τα, ὧ̄ συστρατιῶται, ὧ̄ συνοδοιπόροι, ὧ̄ συμμετανάσται. Σάρκες εἰ-
σί· μὴ φεισώμεθα· ὡς ὁ λόγος, ὀλιγοστὸς ὁ χρόνος, βραχυμερῆς ὁ δί-
15 ος. Κἀν περὶ τὰ ἐβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα ἔτη ἑκταθῆ ἡμῶν ἡ
ζωή, εἰς οὐδέν ἐστι πρὸς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας. Προϊέμεθα, παρα-
καλῶ, ὀβολόν, καὶ ἀντέσχομεν μυριοκέντην· προϊέμεθα χρόνον βρα-
χύν, καὶ κτησόμεθα ἀπείρους αἰῶνας ὑπενέγκωμεν ὠρινὸν κόπον,
καὶ ἀποληψόμεθα ἀπεράντους ἀναπαύσεις· κλαύσωμεν, ἵνα γελά-
20 σωμεν τὸ μακάριον γέλως αἰδίδως· θρηνήσωμεν διὰ τὸν πόθον τοῦ
Χριστοῦ, ἵνα σκιρτήσωμεν εὐφροσύνας ἀτελευτήτους. Ναί, ἀδελφοί
μου, ναί, παρακαλῶ, εὐπροσωπήσωμεν κατέναντι Κυρίου παντο-
κράτορος γενώμεθα ὀνομαστοὶ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανῷ, συνεπό-
μενοι τοῖς πατράσιν· ὑπομνήσωμεν ἀλλήλους ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι,
25 οὐκ ἐγκληματικῶς, οὐδὲ ὀδυρματικῶς, ἀλλ' εὐφραντικῶς μᾶλλον
καὶ περιχαρῶς καὶ μακαριστικῶς, ὅτε αἱ τῶν βεβιωμένων ἀντιδό-
σεις, ὅτε ὁ κριτῆς ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ κάθηται, μυριάδων πα-
ρεστηκότων αὐτῷ καὶ χιλίων χιλιάδων λειτουργούντων αὐτῷ ἁγίων
ἀγγέλων καὶ πάσης τῆς κτίσεως συμπαρούσης· ὅτε αἱ φοβεραὶ ἀπο-
30 φάσεις, ὅτε ἡ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων παρὰστασις δηλοποιήσει
τοὺς μὲν μετὰ δόξης καὶ τιμῆς εἰσιόντας εἰς τὰ οὐράνια βασίλεια
καὶ χορεύοντας αἰῶνια, τοὺς δὲ μετ' αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας εἰσβαλλο-
μένους εἰς τὰ ἀτελεύτητα κολαστήρια, ὅπου τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται,
φησί, καὶ ὁ σκῶληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει.

μάτων, ἔχετε τὴν ἀγαλλίαση μαζί με τοὺς μάρτυρες. Ἀντὶ τῆς ἀπομόνωσης ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, ἀποκτήσατε τὴ συγγένεια με ὅλους τοὺς ἁγίους. Γιατί λοιπὸν δείχνουμε ραθυμία; Γιατί χάνουμε τὸ ἠθικό μας, ἢ καὶ εἴμαστε μερικοὶ κατηφεῖς; Ἄς ποῦμε ὁ καθένας μαζί με τὸν θεῖο Δαβίδ· «Γιατί, ψυχὴ μου, εἶσαι λυπημένη, καὶ γιατί με συνταράζεις; Ἐλπίζε στὸν Θεό, γιατί θὰ τὸν δοξολογήσω»⁵. Γιατί, ἂν ἐδῶ ὑποφέρουμε με τὴν ἄσκησι, θὰ βασιλέψουμε μαζί του. Ὑπάρχουν καὶ ἐδῶ στεφάνια μαρτυρικά, ἐπειδὴ τὸ κοινοδιακὸ σύστημα ἀνακηρύχθηκε στάδιο ἄθλησις.

Τί μακάριος λοιπὸν ὁ ὑποτακτικός! Τί θεόπνευστος ὁ κήρυκας! Τί θεομακάριστος ὁ πιστὸς καὶ ἀμετακίνητος ἀπὸ τὶς ἐντολές! Γι' αὐτό, ἀδελφοί μου, νὰ μὴ ἄρνηθοῦμε, νὰ μὴ ἀποκλίνουμε, νὰ μὴ δυστροπήσουμε, νὰ μὴ γυρίσουμε πίσω, νὰ μὴ καθυστερήσουμε, νὰ μὴ στρέψουμε τὰ νῶτα μας, συστρατιῶτες μου, συνοδοιπόροι καὶ συμμετανάστες μου. Σὰρκες εἶναι, ἄς μὴ τὶς λυπηθοῦμε. Ὅπως λέμε, ὁ χρόνος εἶναι λίγος, ἢ ζωὴ σύντομη. Ἔστω καὶ ἂν διαρκέσει μέχρι τὰ ἑβδομήντα ἢ ὀγδόντα χρόνια ἢ ζωὴ μας, δὲν εἶναι τίποτε μπροστὰ στοὺς ἄπειρους αἰῶνες. Ἄς προσφέρουμε, παρακαλῶ, ἕναν ὀβολό, καὶ ἄς λάβουμε ἀντ' αὐτοῦ μυριοπλάσια νομίσματα. Ἄς ἀδιαφορήσουμε γιὰ τὸν σύντομο αὐτὸ χρόνο, γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε τοὺς ἄπειρους αἰῶνες. Ἄς ὑποφέρουμε προσωρινὸ κόπο, γιὰ ν' ἀπολαύσουμε ἀπέραντες ἀναπαύσεις. Ἄς κλάψουμε, γιὰ νὰ γελάσουμε τὸ μακάριο γέλιο αἰῶνια. Ἄς θρηνήσουμε γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ αἰσθανθοῦμε χαρὲς ἀτελείωτες. Ναί, ἀδελφοί μου, ναί, σὰς παρακαλῶ, ἄς εἴμαστε εὐπαρουσίαστοι μπροστὰ στὸν παντοδύναμο Κύριο. Ἄς γίνουμε ὀνομαστοὶ καὶ στὴ γῆ καὶ στὸν οὐρανό, ἀκολουθώντας τοὺς πατέρες. Ἄς προῦπανθήσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο στὸν ἄλλο κόσμον ὅχι σὰν ἐγκληματίες, οὔτε με θρήνους, ἀλλὰ με εὐφροσύνη μᾶλλον καὶ με χαρὰ καὶ μακαριζόμενοι τότε ποῦ θὰ δοθοῦν οἱ ἀνταμοιβές γι' αὐτὰ ποὺ ζήσαμε, ὅταν θὰ καθῆσει ὁ κριτὴς στὸν θρόνον του, καὶ θὰ τὸν ὑπηρετοῦν χίλιες χιλιάδες ἁγίων ἀγγέλων, παρουσία ὀλόκληρης τῆς κτίσις, ὅταν θὰ παρθοῦν οἱ φοβερὲς ἀποφάσεις, ὅταν ἢ τοποθέτηση δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ θὰ δείξει, ὅτι οἱ μὲν θὰ μποῦν με δόξα καὶ τιμὴ στὰ οὐράνια βασίλεια καὶ θὰ χορεύουν αἰῶνια, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ντροπιασμένοι καὶ ἀτιμασμένοι θὰ ριχθοῦν στὰ ἀτελείωτα βασανιστήρια, ὅπου ἢ φωτιὰ δὲν θὰ σβῆνει, λέγει, καὶ τὸ σκουλήκι δὲν θὰ πεθαίνει⁶.

5. Ψαλμ. 41, 6.

6. Μάρκ. 9, 44, 46, 48.

Βαβαὶ τῆς φοβεραῆς ἀκοῆς! φεῦ τῆς πικροτάτης ἀγγελίας, ἧς ἐγὼ μόνος ὑπόδικος ἔσομαι, κατὰ τὰς ἀμαρτίας μου! Ὑμεῖς δὲ τρέχοντες τὸν καλὸν ἀγῶνα χαίρετε, ἀποσκοποῦντες τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, ἕως ἂν φθάσητε εἰς καιρὸν τελειώσεως καὶ τῆς ἐκ τῶν
5 ἐντεῦθεν μεταναστάσεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΒ΄.

Περὶ ἐγκρατείας, ῥηθεῖσα τῇ ἑβδομάδι τῆς Ἀπόκρεω.

10 Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, στενὸς καὶ ἄγλωττός εἰμι, καὶ οὐχ ἱκανῶ παρακαλεῖν ὑμᾶς ἐν τῇ ταπεινῇ μου κατηχήσει· τί γὰρ εἶπω ἐπάξιον ὑμῶν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, τῶν ὑπακουσάντων τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ καὶ καταλειψάντων τὸν ἅπαντα κόσμον καὶ ἐργασαμένων τὸ μέγα τοῦτο ἔργον τῆς μακαρίας καὶ τριποθήτου
15 ὑποταγῆς; « Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς » Θεός, κατὰ τὸν ἅγιον ἀπόστολον, παρακαλέσει καὶ ὑμᾶς τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος καὶ ὀσιώσει καὶ δικαιοῦσει καὶ φωταγωγῆσει ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καὶ ἀναδείξει τῆς οὐρανίου αὐτοῦ βασιλείας κληρονόμους

20 Αἶ, αἶ, ἀδελφοί μου, ποῖον ἔργον εἰργάσασθε! πῶς καλῶς ἐφρονήσατε! πῶς σοφῶς ἐβουλεύσασθε! πῶς συνετῶς ἐσκοπήσατε! πῶς καθαρῶς διεβλέψατε! πῶς θεοκλήτως ἐξεληλύθατε, κατὰ μίμησιν τοῦ προπάτορος Ἀβραάμ, ἐκ τῆς ἐνεγκαμένης γῆς ὑμῶν καὶ ἐκ τῆς συγγενείας ὑμῶν καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἐλθόντες εἰς τὸν
25 τόπον τῆς ἀσκήσεως τοῦτον, ὃν ἔδειξε καὶ εἰς ὃν καθωδήγησεν ὑμᾶς ὁ Κύριος, καὶ γεγονότες ἀνώτεροι τῶν σαρκικῶν φρονημάτων, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν οὔτε φίλτρῳ γονέων ἐκρατήθητε, οὔτε συνηθείᾳ βίου ἐναπεμείνατε, οὔτε κληρονομίᾳ πατρῶα κατεσχέθητε, οὔτε βασιλέως φθαρτοῦ στρατολογίᾳ ἐδεσμεύθητε, οὔτε τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ περιεσχέ-
30 θητε! Πῶς οὐχὶ μακάριοι καὶ τρισμακάριστοι καὶ ἀκούετε καὶ λογί-

Πόσο φοβερό ἄκουσμα! Ἀλλοίμονο γιὰ τὴ δυσάρεστη ἑξαγγελία, τῆς ὁποίας μόνο ἐγὼ θὰ εἶμαι ὑπόδικος λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν μου! Ἐνῶ ἐσεῖς, τρέχοντας τὸν καλὸ ἀγῶνα, νὰ χαίρεστε, ἀποβλέποντας στὸ βραβεῖο τῆς οὐράνιας κλήσης, μέχρι ποῦ νὰ φθάσετε στὸν καιρὸ τῆς τελείωσης καὶ τῆς μετὰστασῆς σας ἀπὸ ἐδῶ στὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, στὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 12η.

Γιὰ τὴν ἐγκράτεια. Ἔγινε τὴν ἑβδομάδα τῆς Ἀποκριᾶς.

Ἀδελφοί μου, πατέρες καὶ τέκνα μου, εἶμαι στριμωγμένος καὶ βουβὸς καὶ δὲν αἰσθάνομαι ἱκανὸς νὰ σᾶς παροτρύνω μὲ τὴν ταπεινὴ μου κατήχηση. Ἄλλωστε τί ἀντάξιο μπορῶ νὰ πῶ σᾶς τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα ἀκούσατε τὸ Εὐαγγέλιό του καὶ ἐγκαταλείψατε ὀλόκληρο τὸν κόσμον, καὶ κατορθώσατε αὐτὸ τὸ μεγάλο ἔργο τῆς εὐλογημένης καὶ πολυπόθητης ὑποταγῆς; «Ἄλλ' ὁ Θεὸς ποῦ παρηγορεῖ τοὺς ταπεινοὺς»¹, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο ἀπόστολο, θὰ σᾶς παρηγορήσει καὶ σᾶς μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματός του, καὶ θὰ σᾶς ἀγιάσει καὶ θὰ σᾶς δικαιώσει καὶ θὰ σᾶς φωταγωγῆσει στὸ δρόμο τῶν ἐντολῶν του καὶ θὰ σᾶς ἀναδείξει κληρονόμους τῆς βασιλείας του.

Πῶ, πῶ, ἀδελφοί μου, τί ἔργο κατορθώσατε! Πόσο ὀρθὰ πιστέψατε! πόσο σοφὰ σκεφθήκατε! πόσο συνετὰ σκοπεύσατε! πόσο καθαρὰ διαβλέψατε! πόσο θεόκλητα βγήκατε, μιμούμενοι τὸν προπάτορα Ἀβραάμ, ἀπὸ τὴν πατρίδα σας ποῦ σᾶς γέννησε καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σας καὶ ἀπὸ τὸ πατρικὸ σας σπίτι², καὶ ἦρθατε σ' αὐτὸν τὸν τόπο τῆς ἄσκησης, τὸν ὁποῖο σᾶς ἔδειξε καὶ στὸν ὁποῖο σᾶς καθοδήγησε ὁ Κύριος, καὶ γίνατε ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ σαρκικὰ φρονήματα, ἀφοῦ γιὰ χάρι τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῶν γονέων σας κυριαρχηθήκατε, οὔτε παραμείνατε στὴ συνηθισμένη ζωὴ, οὔτε συγκρατηθήκατε ἀπὸ τὴν πατρικὴ κληρονομία, οὔτε δεσμευθήκατε ἀπὸ τὴ στρατολόγησιν τοῦ θνητοῦ βασιλιᾶ, οὔτε μὲ κανένα ἄλλο τρόπο συγκρατηθήκατε! Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ λέγεστε καὶ νὰ μὴ θεωρεῖστε καὶ μακάριοι καὶ τρισμακάριοι; Γι'

2. Γεν. 12, 1.

ξεσθε· Διὸ μὴ ραθυμήσητε, μηδὲ σκυθρωπάσητε, μηδὲ ἀτονήσητε,
 μὴ τὸν χρόνον, μὴ τὸν τόπον, μὴ τὸν τρόπον, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι,
 ἀλλὰ ταῖς ὑπὲρ τῶν παρουσῶν θλίψεων καὶ ἀσκητικῶν στενοχωριῶν
 καὶ συμπτιασμάτων ἐναποκειμέναις ὑμῖν ἐλπίσι πτερούμενοι γάνυσθε
 5 καὶ εὐφραίνεσθε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, διανύοντες τὸν δρόμον ὑμῶν, δια-
 βιδάζοντες τὰς ἡμέρας ὑμῶν, διηπεύοντες καὶ κυκλεύοντες τοὺς
 χρόνους ὑμῶν ἐξ ἡμέρας εἰς ἑβδομάδα, ἐξ ἑβδομάδος εἰς μῆνα, ἐκ
 μηνὸς εἰς καιρὸν, ἐκ καιροῦ εἰς ἐνιαυτόν. Ἐρα οὐ κύκλος τις καὶ
 οἶον ἰππηλάσιον ὁ βίος ὑμῶν; Εἴ τις οὖν μὴ ἀτονήσῃ τρέχων καὶ
 10 πυκτεύων, σταματήσῃ πάντως διὰ θανάτου· στάμα γὰρ ἐκάστῳ τῆς
 οἰκείας ζωῆς ἐστὶ. Καὶ τί τὸν ἐντεῦθεν; Τὸ ἁμαράντινον στέφανον
 τῆς δόξης ἀναδήσεται καὶ τὰ ἔπαθλα τὰ οὐράνια κατακομίσεται,
 ἀνακηρυττόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅτε «προσκαλέσεται
 τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ τὴν γῆν τοῦ διακριῖναι τὸν λαὸν αὐτοῦ».

15 Ταῦτα οὖν γινώσκοντες καὶ πάλιν λέγω, μὴ ραθυμεῖτε, μὴ νυ-
 στάζετε, μὴ χλιαρεύεσθε, μὴ μάχεσθε, μὴ ἐρίζετε, μὴ ὑβρίζετε, μὴ
 κακολογεῖτε, μὴ παρρησιάζεσθε, μὴ περπερεύεσθε, μὴ γαστριμαρ-
 γεῖτε, μὴ λαθροφαγεῖτε, προσθήσω δὲ ὅπερ οὐδὲ ἀκοῆς ἄξιον, ἀλλ'
 οὖν διὰ τοὺς τινάς, μηδὲ κλέπτετε. Ὁ ἀρχόμενος οὖν κάρνον κλέ-
 20 πτειν, προθήσεται καὶ εἰς τὰ μειζότερα. Ὁ σεσηθηθικῶς γραφεῖον
 κλέπτειν, ἐνεχθήσεται καὶ ἱμάτιον ἄραι καὶ τὰ πλείω ἀπειρή λέγειν.
 Οὕτως ἐν ὑμῖν κλέμματα γίνονται ὄλως ἱματίων, πινακιδίων, γρα-
 φείων, ὀρταρίων, ζωναρίων, καλικίων, ἄλλου οὔτινος οὖν. Ταῦτα
 καλῶς; ταῦτα οἱ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ταῦτα οἱ ξένοι τοῦ κόσμου;
 25 ταῦτα οἱ μὴ γῆϊνήν κληρονομίαν, ἀλλὰ τὴν οὐράνιον λαχόντες; ταῦ-
 τα οἱ ἅγιοι καὶ εὐλογημένοι καλούμενοι καὶ προσκυνούμενοι ὑπὸ
 ἀνθρώπων; Οὕτω τοσοῦτον ἢ σπουδὴ, ἢ προκοπή, ἢ βελτίωσις ὑ-
 μῶν; Ἄλλ' οὐκ εἰς πάντας τὸ ἔγκλημα καὶ μὴ θαυμάσητε, εἰ ἀπὸ
 ἐπαίνων εἰς ψόγους καταφέρομαι· πρὸς ἑκατέρους γὰρ τὰ ἑκάτερα
 30 ἀναγκάζεται προσφέρειν ὁ λόγος. Ταῦτα, εἰ καὶ ἐγένετο, ἀλλ' ἀπὸ
 τοῦ νῦν μὴ γένηται, παρακαλῶ, ἀντιβολῶ, προστάσσω, ἀπειλῶ. Εἴ

αὐτὸ νὰ μὴ δείξετε ραθυμία, οὔτε νὰ κατσοφιάσετε, οὔτε νὰ ἀτονήσετε, οὔτε ἀπὸ τὸν χρόνον, οὔτε ἀπὸ τὸν τόπον, οὔτε ἀπὸ τὸν τρόπον, ἀγαπημένοι μου ἀδελφοί, ἀλλὰ, ἀναπτερωμένοι μὲ τὶς ἐλπίδες ποὺ σᾶς ἐπιφυλάσσονται ἀπὸ τὶς παροῦσες θλίψεις καὶ τὶς ἀσκητικὰς στενοχώριες καὶ καταπιέσεις, νὰ λάμπετε καὶ νὰ εὐφραίνεσθε καὶ νὰ ἀγάλλεσθε, βαδίζοντας τὸ δρόμον σας, περνώντας τὶς ἡμέρας σας, διανύοντας ἔφιπποι καὶ διατρέχοντας τὸν κύκλον τῶν χρόνων σας, μεταβαίνοντας ἀπὸ τὴν μέραν εἰς τὴν ἑβδομάδα, ἀπὸ τὴν ἑβδομάδα εἰς τὸν μῆνα, ἀπὸ τὸν μῆνα εἰς τὴν ἐποχὴν, καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν εἰς τὸν χρόνον. Μήπως δηλαδή δὲν εἶναι ἕνας κύκλος καὶ κατι σὰν ἱππηλασία ἢ ζωὴ σας; Ἐάν λοιπὸν κάποιος δὲν ἀποκάμει τρέχοντας καὶ πυγμαχώντας, θὰ σταματήσει ὅπωςδήποτε μὲ τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος γὰρ τὸν καθένα εἶναι σταμάτημα τῆς ζωῆς του. Καὶ τί ἀκολουθεῖ μετὰ ἀπὸ αὐτό; Θὰ φορέσει τὸ ἀμαράντινον στεφάνιν τῆς δόξας καὶ θὰ λάβει τὰ οὐράνια ἔπαθλα, δοξαζόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅταν «θὰ προσκαλέσει τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, γιὰ νὰ κρίνει τὸν λαὸν σου»³.

Γνωρίζοντάς τα αὐτὰ λοιπὸν, ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν, μὴ δείχνετε ραθυμία, μὴ νυστάζετε, μὴ γίνεσθε χλιαροί, μὴ μαλώνετε, μὴν διαπληκτίζεσθε, μὴ βρίζετε, μὴ κακολογεῖτε, μὴν εἴστε ἀθυροστομοὶ, μὴν ἀλαζονεύεσθε, μὴν εἴστε λαίμαργοι, μὴν τρώετε λαθραῖα, καὶ θὰ προσθέσω καὶ κατι ποὺ δὲν εἶναι ἄξιον οὔτε νὰ τὸ ἀκούσει κανεὶς, ὅμως θὰ τὸ πῶ γιὰ τοὺς λίγους· μὴ κλέβετε. Γιατί, αὐτὸς ποὺ ἀρχίζει νὰ κλέβει ἕνα καρδίον, θὰ προχωρήσει καὶ σὲ μεγαλύτερα. Αὐτὸς ποὺ συνήθισε νὰ κλέβει ἕνα γραφικὸ ὄργανον, θὰ φτάσει νὰ κλέψει καὶ ἱμάτιον, καὶ ἀποφεύγων νὰ πῶ καὶ ἄλλα περισσότερα. Ἐτσι μεταξὺ σας γίνονται γενικὰ κλοπαὶ ἱματίων, πινακιδίων⁴, ὀργάνων γραφῆς, ὀργανῶν, ζωνარიῶν, παπουτσιῶν καὶ ὅτιδήποτε ἄλλου. Εἶναι καλὰ αὐτὰ; Αὐτὰ κάνουν οἱ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ; Αὐτὰ οἱ ξένοι αὐτοῦ τοῦ κόσμου; Αὐτὰ ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς ἔλαχε ὄχι γῆνιν, ἀλλὰ ἡ οὐράνια κληρονομία; Αὐτὰ οἱ ὀνομαζόμενοι ἅγιοι καὶ εὐλογημένοι, ποὺ προσκυνοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Τόση εἶναι ἡ προθυμία, ἡ προκοπὴ καὶ ἡ βελτίωσίς σας; Φυσικὰ ἡ κατηγορία δὲν ἀφορᾷ ὅλους, καὶ μὴν ἀπορεῖτε, ἂν ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους καταλήγω σὲ κατηγορίας. Γιατί ὁ λόγος ἀναγκάζεται νὰ ἀποδίδει καὶ σὲ τὶς δύο πλευρὰς αὐτὰ ποὺ τὶς ἀνήκουν. Αὐτὰ, ἂν καὶ ἔγιναν, ἀλλὰ ἀπὸ τώρα νὰ μὴ γίνονται, παρακαλῶ, ἰκετεύω, προστάζω, ἀπειλῶ. Ἐάν

4. Μικροὶ ξύλινοι πίνακες ἀλειμμένοι μὲ κερί, στοὺς ὁποίους ἔγραφαν.

τις μετὰ ταύτην μου τὴν κατήχησιν πράξει ἔν τι τοιοῦτον, ἔστω τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀλλότριος, εἰ μὴ διὰ μετανοίας καὶ ἐξαγορεύσεως Θεὸν ἐξιλεώσεται. Ἀλλὰ καὶ ὁ προκεκλοφῶς οὐκ ἂν ἄλλως ἰαθήσεται, ἢ διὰ τῆς φανερώσεως. Ὡσπερ οὖν ἡ κλοπὴ τῆς γλώττης 5 τῆς χρυσοῦς τὸν Ἄχαρ λιθόλευστον ἀπειργάσατο, οὕτω τὸν ἀλόντα ἐν τῷ πάθει καὶ μὴ ἀναγγείλанта, λίθοι ἀόρατοι λιθάσουσιν. Διὸ ἀνάστηθι ὁ πεπτωκὼς καὶ ζῆθι ἐν Κυρίῳ.

Ὁ ἀποκρεώσιμος τοίνυν πάρεστιν. Μὴ πέμπητε ἐκεῖ τὰ στόματα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, ὅπου τὸ πρότερον ἐματαιοκοποῦμεν. 10 Ἐπειδὴ τρέφουσιν ἑαυτούς τινες «ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς», οἱ γαστέρα θεραπεύοντες γαστήρ εἰσιν, «ὧν ὁ Θεός», φησὶν, «ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν». Λάβε μοι οὖν τινα ἐκ τούτων μετὰ τὴν ἀκρασίαν ἐκείνην, καὶ ὄψει αὐτὸν οἴνου ἀπόζοντα, καὶ τούτου σεσηπότος, ὡς ὁ λόγος, μηδὲν ἐκ τῶν πονηθέντων ἐπιφερόμενον, ἢ ἐρ- 15 γὰς καὶ ἀηδίας καὶ ἀλλοιώσεις πονηρὰς καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Τοῦτο ἐπιθυμητόν; εἶπέ μοι τοῦτο σπουδαστόν; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ λίαν φευκτόν, κάκιστον. Οὐδέ, τέκνον μου, ἐμπίπλαθι διὰ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν τὰ αὐτάρκη καὶ ἄκρεα καὶ ἀμέθυσσα, ἐμφορήθητι δὲ μᾶλλον καὶ ὡς ἀληθῶς ἐόρτασον καὶ ἐξ ἐναντίας ἀποκρέω- 20 σον τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου χαρίσματα, τὴν εἰρήνην, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐλπίδα, τὴν πίστιν, τὴν εὐχὴν, τὴν ψαλμωδίαν, τὴν στιχολογίαν, τὴν ὑπακοήν, τὴν ταπείνωσιν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν διέγερσιν, τὴν ἀκακίαν, τὴν ἀπλότητα, τὴν καθαρόνοιαν, τὴν κατάνυξιν, τὸ δάκρυον τὸ καθαρτήριο, καὶ ἴδε πῶς καλῶς ἀπεκρέωσας, ἴδε πῶς 25 καλῶς ἐώρτασας ὑπὲρ βασιλεῖς, ὑπὲρ ἄρχοντας, ὑπὲρ πάντα τὸν ἐμπαθῶς διοῦντα ἄνθρωπον.

Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον, ὑμᾶς δὲ ὁ Κύριος τῇ εὐχῇ τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν δυναμώσοι μὴ ἀποκνεῖν τοῦ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐνωτίζεσθαι καὶ εἰς ἔργον προάγειν τὰ κατηγούμενα ἐν αὐτῷ 30 Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ

κάνεις μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατήχησή μου κάνει κάτι τέτοιο, θὰ ἀποβληθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἂν δὲν ζητήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ μὲ μετάνοια καὶ ἔξομολόγηση. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ προηγουμένως ἔκλεψε, δὲν θὰ θεραπευθεῖ μὲ ἄλλο τρόπο, παρὰ μόνο ἂν τὸ φανερώσῃ. Ὅπως λοιπὸν ἡ κλοπὴ τοῦ πορτοφολιοῦ μὲ τὸ χρυσάφι καταδίκασε τὸν Ἀχαρ σὲ θάνατο διὰ λιθοβολισμοῦ⁵, ἔτσι καὶ αὐτὸν ποὺ θὰ συλληφθεῖ στὸ πάθος αὐτὸ καὶ δὲν θὰ τὸ ὁμολογήσῃ, θὰ τὸν πετροβολίσουν ἀόρατοι λίθοι. Γι' αὐτὸ σήκω ἐπάνω ἐσὺ ποὺ ἔπεσες καὶ ζῆσε ὅπως θέλει ὁ Κύριος.

Ἡ ἀποκριὰ λοιπὸν πέρασε. Νὰ μὴ στρέψετε τὰ στόματα καὶ τὰ μάτια σας σὲ ἐκεῖνα ποὺ προηγουμένως ματαιολογούσαμε. Ἐπειδὴ μερικοὶ τῶνε σὰν τὰ ζῶα «ποὺ προορίζονται γιὰ σφαγὴ»⁶, αὐτοὶ ποὺ ὑπηρετοῦν τὴν κοιλιά τους εἶναι κοιλιά, καὶ «θεὸς αὐτῶν», λέγει, «εἶναι ἡ κοιλιά, καὶ καύχημά τους ἡ ἀδιαντροπιὰ τους»⁷. Πλησίασε δηλαδή, σὲ παρακαλῶ, κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς μετὰ ἀπὸ τὴν οἰνοποσία ἐκείνη, καὶ θὰ τὸν βρεῖς νὰ ἀναδίδει μυρουδιὰ κρασιοῦ, καὶ μάλιστα σάπιου, ὅπως λέγει ὁ λόγος, χωρὶς νὰ ἔχει ἐπάνω του τίποτε ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα κόπιασε, παρὰ μόνο ρεψίματα καὶ ἀηδίες καὶ βλαβερὲς ἀλλιώσεις καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Αὐτό, πές μου, εἶναι τὸ ἐπιθυμητό; αὐτὸ ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει ν' ἀγωνιζόμαστε; Καθόλου, ἀντίθετα πρέπει νὰ ἀποφεύγεται, καὶ εἶναι πάρα πολὺ κακό. Οὔτε, παιδί μου, νὰ χορταίνεις, ἀλλὰ νὰ περιορίζεσαι στὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, ποὺ δὲν περιλαμβάνουν κρέας καὶ δὲν προκαλοῦν μέθη, καὶ μᾶλλον χόρτασε καὶ γιόρτασε ἀληθινὰ, καὶ ἀντίθετα ἀπάλλαξε ἀπὸ τὸ κρέας τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν εἰρήνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἐλπίδα, τὴν πίστη, τὴν προσευχή, τὴν ψαλμωδία, τὴ στιχολογία, τὴν ὑπακοή, τὴν ταπεινώση, τὴν ἀγρυπνία, τὴ διέγερση, τὴν ἀκακία, τὴν ἀπλότητα, τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ, τὴν κατάνυξη, τὸ καθαρθῆριο δάκρυ, καὶ σκέψου πόσο καλὰ ἀπέφυγες τὸ κρέας, ἀναλογίσου πόσο καλὰ γιόρτασες, ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς, ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, ἀνώτερα ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο ποὺ ζεῖ μὲ πάθη.

Αὐτὰ λοιπὸν τόσο μόνο. Ἐσᾶς ὁμως ὁ Κύριος μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ πατέρα μας καὶ πατέρας σας εἶθε νὰ σᾶς δυναμώσῃ, ὥστε νὰ μὴν ἀποκρίνετε νὰ ἀκοῦτε, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ βάζετε καλὰ στὰ αὐτιά σας, καὶ νὰ μεταβάλλετε σὲ ἔργο ὅσα ἀκοῦτε στὴν κατήχηση, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ

6. Ἰακ. 5, 5.

7. Φιλ. 3, 19.

τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἄμην.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΓ΄.

5 Περὶ τοῦ μὴ ὀλιγοψυχεῖν ἢ ἀπογινώσκειν τοῖς συμβαίνουσιν
ἡμῖν πειρατηρίοις παρὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ἀναγκαῖόν ἐστι πάντοτε
τὸν παρακλητικὸν ὑμῖν λόγον προσφέρειν, κάμνουσι καὶ κοπιῶσιν
εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ ἔργον διὰ τῆς μακαριστῆς ταύτης καὶ πολυάθλου
ὑπακοῆς. Καὶ εἰ μὲν ὁ ἀγὼν ὑμῶν καὶ ὁ πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ ἀν-
10 τικειμένου πόλεμος διεκόπτετο κατὰ τινὰ ὠρισμένον χρόνον, διεκο-
πτόμην ἂν καὶ γὰρ τῆς παρακλήσεως. Ἐπεὶ δὲ ἀέναός τις ἔστι καὶ
ἀδιάκοπος, μήτε ἡμέρα μήτε νυκτὶ καταλήγων, εἰκότως ἂν ὀφείλω
τὸ ἰσόμετρον συνεισφέρειν ὑμῖν, τὴν παρηγορίαν, τὴν προθυμίαν,
τὴν εὐελπιστίαν, ἐπιδιδούς ὄπλα, δύναμιν, συμμαχίαν, ἐμπειρίαν,
15 πρὸς καθαιρέσιν τῶν ἀοράτων ὀχυρωμάτων. Δεῖ δὲ τὸν στρατιώ-
την, ὡς ἴστε, τὰ στρατιωτικὰ πράττειν καὶ τὰ τῷ ἐπιτηδεύματι ἀνή-
κοντα πάντα αἰρεῖσθαι ἀπαρалаίπτως. Διὰ τοῦτο ὑμεῖς οἱ ἀληθινοὶ
στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ βλέπετε οἷα καὶ τίνα τὰ ὄπλα ὑμῶν, εἴ γε
εἷς ἕκαστος ὑμῶν ἔχοι τὴν ῥομφαίαν τῆς ὑπακοῆς, τὸν θώρακα τῆς
20 πίστεως, τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, τὴν ἀσπίδα τῆς ταπεινο-
φροσύνης, τὸ τόξον τῆς προσευχῆς, τὸ κράνος τῆς ἐλπίδος καὶ εἴ τι
οὐκ ἐπιβάλλει καὶ καθήκει, ἵνα μὴ λεπτολογῶμεν ἕκαστον. Οὐκ οὐ-
τως ὠραῖον καὶ ἐκπλήξεως ἄξιον ἰδεῖν τὸν σαρκικῶς στρατευόμενον
ὀπλισμένον, ὡς τὸν τοῦ Χριστοῦ στρατιώτην ἔχοντα τὰ προειρημέ-
25 να. Διὰ τοῦτο λοιπόν, τέκνα μου, καὶ ὀπλίζεσθε καὶ φραττεσθε καὶ
συνάλλεσθε καὶ πολεμεῖτε καὶ νικᾶτε τὸν πολεμοῦντα ὑμᾶς διάβο-
λον, καὶ μὴ ξενίζεσθε ἐν τοῖς συμβαίνουσιν, ἢ ὅτι καταπλήττεσθε, ἢ
ὅτι κατακεντᾶσθε, ἢ ὅτι ὑποσκελίζεσθε, εἴπερ θᾶπτον ἀνίστασθε.

Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μας, σὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μετὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 13η.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ λιποψυχοῦμε ἢ νὰ ἀπογοητευθῶμαστε ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ ἐχθροῦ ποὺ μᾶς συμβαίνουν.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσφέρω πάντοτε τὸν παρηγορητικὸ λόγον μου σὲ σᾶς ποὺ καταπονεῖστε καὶ μοχθεῖτε σὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, μετὰ αὐτὴν τὴν μακάριαν καὶ ἄριστην ὑπακοήν σας. Καὶ ἂν βέβαια ὁ ἀγὼνας σας καὶ ὁ πόλεμος πρὸς τὶς μεθοδεύσεις τοῦ ἐχθροῦ διακοπτόταν κατὰ ὀρισμένα χρονικὰ διαστήματα, θὰ μπορούσα καὶ ἐγὼ νὰ διακόψω τοὺς παρηγορητικοὺς λόγους μου. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος, χωρὶς νὰ σταματᾷ οὔτε μέρα οὔτε νύχτα, εὐλόγον πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ προσφέρω σὲ ἴσο βαθμὸν τὴν παρηγορίαν, τὴν προθυμίαν, τὴν καλὴν ἐλπίδα, δίνοντάς σας δύναμιν, συμμαχίαν, ἐμπειρίαν, γιὰ τὴν κατακρήμνισιν τῶν ἀόρατων ὀχυρωμάτων. Πρέπει ὅμως, ὅπως γνωρίζετε, ὁ στρατιώτης νὰ ἔχει διάθεσιν νὰ ἐκτελεῖ πλήρως τὰ στρατιωτικὰ του καθήκοντα καὶ ὅλα ὅσα ἀνήκουν σὸ ἐπάγγελμά του. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀληθινοὶ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ νὰ προσέχετε τί εἶδους καὶ ποιά εἶναι τὰ ὄπλα σας, ἂν δηλαδὴ ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς ἔχει τὸ ξίφος τῆς ὑπακοῆς, τὸν θώρακα τῆς πίστεως, τὴν περικεφαλαίαν τῆς σωτηρίας, τὴν ἀσπίδα τῆς ταπεινοφροσύνης, τὸ τόξον τῆς προσευχῆς, τὸ κράνος τῆς ἐλπίδας, καὶ ὅτιδῆποτε ἄλλο ἐπιβάλλεται καὶ πρέπει, γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὸ καθένα ξεχωριστά. Δὲν εἶναι τόσο πολὺ ὥραϊον καὶ ἐκπληκτικὸν τὸ νὰ βλέπει κανεὶς ὀπλισμένον τὸν κοσμικὸν στρατευμένον, ὅσο τὸ νὰ βλέπει τὸν στρατιῶτην τοῦ Χριστοῦ νὰ ἔχει ὅλα ἐκεῖνα ποὺ προανέφερα. Γι' αὐτὸ λοιπόν, τέκνα μου, καὶ νὰ ὀπλίξεσθε καὶ νὰ περιφράσεσθε καὶ νὰ ἀσκεῖσθε μαζὶ μετὰ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ πολεμᾶτε καὶ νὰ νικᾶτε τὸν διάβολον ποὺ σᾶς πολεμᾷ, καὶ νὰ μὴ παραξενεύεσθε γιὰ ὅσα συμβαίνουν, ὅταν δηλαδὴ δέχεσθε ἰσχυρὰ πληγὰς, ἢ πληγώνεσθε, ἢ πέφτετε κάτω, ἐφόσον βέβαια σηκώνεσθε γρήγορα.

Τινὲς ἀπεχθάνεσθε καὶ ξενοπαθεῖτε καὶ τυχὸν ἀπογινώσκετε,
 ὅτι τυραννεῖ ἢ αἰσχροῦτης ἢ ἢ ἔχθρα ἢ ἢ βλασφημία ἢ ἢ βασκανία ἢ
 ἢ μεταβασία ἢ τι τῶν τοιούτων. Ἐγὼ δὲ ἀντιπανθάνω καὶ ἀποθαυ-
 μάζω εἰς τοὺς τοιούτους. Εἶπε γάρ μοι, ἀδελφέ, ἀλλ' οὕτως ἀκαμά-
 5 τως καὶ ἀταλαιπωρήτως καὶ ἀπολεμήτως καὶ ἀνικῆτως βούλει
 λαβεῖν τοὺς στεφάνους σου; Ἀλλ' ὅτι φησὶν ἔχω τόσα καὶ τόσα ἔτη
 καὶ ἐξηγόρευσα πόσα καὶ πλειστάκις καὶ ἐνεδειξάμην τὸ καὶ τὸ καὶ
 ὑπερηυξάμην μετὰ δακρῶν καὶ στεναγμῶν οὐκ ὀλίγων καὶ ἐχρη-
 σάμην καὶ ἀδελφοῖς συνεπαμύνουσί μου τῇ ἀσθενείᾳ. Βαβαὶ τῆς
 10 σοφίας! Πόσα, ὦ οὗτος, λέγεις ἔτη ἔχειν ἐν τῷ πολέμῳ; τρία; πέντε;
 δέκα; πρὸς; Ἀλλ' ἢ μακαρία ἀμμᾶς Σάρρα τεσσαράκοντα ἔτη κρα-
 ταιῶς πολεμουμένη τῷ τῆς πορνείας δαίμονι ὑπήνεγκε γενναιότα-
 τα. Ἐὼ λέγειν τὸν γέροντα Παχὼν καὶ τὸν ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
 ἀπογυμνώσαντα καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Ἀπολλῶ στηριχθέντα. Καὶ
 15 τί δεῖ μοι λέγειν τὰ ἀμέτρητα παραδείγματα; καὶ μεθ' οἶων ἀγώνων
 καὶ κατορθωμάτων ἐπίστασθε οἱ ἀναγινώσκοντες. Οὐχ ὅλοις δὲ
 ἐννέα ἔτεσιν ὀηλούμενοι οἱ δύο ἀδελφοὶ πρὸς τὴν μετάστασιν καὶ
 δεσμοῦντες αὐτῶν τὰ μηλωτάρια διῆλθον πλανῶντες τὸν πλάνον
 διάβολον; Καὶ ἄλλος πεντηκοστὸν ἔτος ἔχων, πρὸς αὐτὸ τοῦτο μα-
 20 χόμενος, καὶ ἄλλος ἄλλως καὶ ἕτερος ἑτέρως καὶ οὐδαμοῦ ὁ περικα-
 κισμός, οὐδαμοῦ ἢ ὀλιγώρησις, οὐδαμοῦ ἢ ἀνανδρεία, μέχρις ἂν
 ἐνεδυναμώθησαν ἐν ταῖς ἀσθενείαις αὐτῶν, τῇ ἄνωθεν ῥοπῇ ἐκκλί-
 νοντες τὰς παρεμβολὰς τῶν ἐναντίων. Ἡμεῖς δὲ ὀλιγόψυχοι τὰ ὀλι-
 γόψυχα καὶ ὀλίγωρα καὶ ἀπαίδευτα καὶ φθεγγόμεθα καὶ διαπρατ-
 25 τόμεθα. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὑπομνήσκω, ἵνα ἀναφέρωμεν ἀπὸ τῆς
 συμπτώσεως καὶ στήκωμεν ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι τῇ ἐπὶ Θεῷ
 πεποιθήσει, ψάλλοντες εἰς ἕκαστος. «ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ πα-
 ρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλε-
 μος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω». Μήτε οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων πτοεῖσθε,
 30 μηδ' αὖ ἀπὸ τῶν δειμάτων καὶ φοβήτρων, ὡς ἐπέρχεται κατὰ φαντα-
 σίαν ἐν νυκτὶ ὁ δαίμων, δεικνὺς ταῦτα καὶ ἐκεῖνα, μετασχηματιζόμε-
 νος καὶ ἀλλοιούμενος, ἔστιν ὅτε καὶ φωνοβολῶν καὶ ὀνοματίζων.
 Ἐωλός ἐστι καὶ ἀνίσχυρος, ἢ γὰρ ἂν ἐπάταξε τοὺς πάντας ἄρδην.

1. Ἀμμᾶς ἢ ἀμμᾶ εἶναι ἢ ἀντίστοιχη πρὸς τὸν ἀββᾶς προσφώνησι τῶν μοναχῶν γυναικῶν καὶ σημαίνει “μητέρα”.

Μερικοὶ ἀπεχθάνεσθε καὶ ξαφνιάζεσθε καὶ ἴσως ἀπογοητεῦσεσθε, ἐπειδὴ κυριαρχεῖ ἡ αἰσχροτήτα, ἢ ἡ ἔχθρα, ἢ ἡ βλασφημία, ἢ ὁ φθόνος, ἢ ἡ μεταβολὴ στῆ ζωῆ, ἢ κάτι ἀπὸ αὐτά. Ἐγὼ αἰσθάνομαι τὸ ἀντίθετο καὶ ἀπορῶ μ' αὐτούς. Γιατί πές μου, ἀδελφέ, ἔτσι χωρὶς κόπο καὶ χωρὶς ταλαιπωρία καὶ χωρὶς πόλεμο καὶ χωρὶς νίκη θέλεις νὰ λάβεις τὰ στεφάνια σου; Θὰ πεῖ βέβαια, ἔχω τόσα καὶ τόσα χρόνια καὶ ἔξομολογήθηκα πολλὰ ἁμαρτήματά μου καὶ πολλές φορές, καὶ παρουσίασα αὐτὸ καὶ αὐτὸ τὸ ἔργο, καὶ προσευχήθηκα μὲ δάκρυα καὶ στεναγμούς ὄχι λίγους, καὶ εἶχα καὶ ἀδελφούς πού μου παραστάθηκαν στὴν ἀσθενεία μου. Τί σοφία ἀλήθεια! Πόσα χρόνια λές ὅτι ἔχεις, φίλε μου, στὸν πόλεμο; Τρία, πέντε, δέκα, περισσότερα; Ἡ μακαρία ὅμως ἀμμᾶς¹ Σάρρα, πού ἐπὶ σαράντα χρόνια τὴν πολεμοῦσε σκληρὰ ὁ δαίμονας τῆς πορνείας, ὑπέμεινε μὲ γενναιότητα τὸν πόλεμο. Καὶ παραλείπω νὰ ἀναφέρω τὸν γέροντα Παχών, πού ξεγυμνώθηκε μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ ἐνισχύθηκε ἀπὸ τὸν ἀβδᾶ Ἀπολλώ. Καὶ γιατί χρειάζεται νὰ ἀναφέρω τὰ ἀμέτρητα παραδείγματα, τῶν ὁποίων τοὺς ἀγῶνες καὶ τὰ κατορθώματα τὰ γνωρίζετε ὅσοι διαβάσετε; Δὲν ἐνοχλοῦνταν ἐννιά ὀλόκληρα χρόνια οἱ δύο ἀδελφοὶ γιὰ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ μοναχικὴ ζωὴ, οἱ ὁποῖοι δένοντας τὶς μηλωτὲς τοὺς πέρασαν παραπλανώντας τὸν πλάνο διάβολο; Καὶ ἄλλος πού εἶχε πενήντα χρόνια καὶ πολεμοῦσε γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα, καὶ ἄλλος ἔτσι καὶ ἄλλος ἀλλιῶς, καὶ πουθενὰ δὲν ὑπῆρχε δυστυχία, πουθενὰ ὀλιγωρία, πουθενὰ ἀνανδρεία, μέχρι πού ἐνδυναμώθηκαν στὶς ἀδυναμίες τοὺς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀποφεύγοντας τὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν. Ἐνῶ ἐμεῖς εἴμαστε ὀλιγόψυχοι καὶ μιᾶμε καὶ ἐνεργοῦμε μὲ ὀλιγοψυχία καὶ ἀπροσεξία καὶ ἀβασάνιστα. Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριδῶς σᾶς τὰ ὑπενθυμίζω, γιὰ νὰ σηκωθοῦμε ἀπὸ τὴν πτώση μας καὶ νὰ σταθοῦμε ἀσάλευτοι καὶ ἀμετακίνητοι στὴν πίστη μας στὸν Θεό, ψάλλοντας ὁ καθένας: «Ἄν παραταχθεῖ ἐναντίον μου στρατός ἐχθρικός, δὲν θὰ φοβηθεῖ ἡ καρδιά μου. Ἐὰν κηρυχθεῖ ἐναντίον μου πόλεμος, καὶ τότε πάλι ἐγὼ ἐλπίζω»². Οὔτε λοιπὸν ἀπὸ αὐτοὺς νὰ τρομάζετε, οὔτε ἀπὸ τὰ τρομερὰ φόβητρα, ὅταν ἔρχεται στὴ φαντασία σας κατὰ τὴ νύχτα ὁ δαίμονας, δείχνοντάς σας αὐτὰ ἢ ἐκεῖνα, μεταμορφωμένος καὶ ἀλλοιωμένος, μερικὲς φορές μάλιστα βάζοντας φωνές καὶ κατονομάζοντάς σας. Εἶναι ἄτολμος καὶ ἀνίσχυρος, γιατί ἀλλιῶς θὰ πάτασσε τοὺς πάντες μονομᾶς. Σοῦ ἐπιτίθεται σὰν λιοντάρι; Ἐσὺ πλή-

Λέοντος εἶδος προβάλλει; Ἀλλὰ σὺ θαρσαλέως κέντησον αὐτὸν τῇ ἀδειλίᾳ καὶ ἔσωθεν εὐρήσεις αὐτὸν ἀχύρων πεπληρωμένον. Ὑψηλὸς φαίνεται, ἰσοστεγῆς καὶ μέλας; Προβαλοῦ τὴν εὐχὴν καὶ ὡς ὁ μέγας Ἀντώνιος ἴδης αὐτὸν ἀπολήγοντα καὶ πιθηκιούντα. Κἂν κατασειή 5 τὸν νοῦν, ὡς ἤδη ἐρχόμενος καὶ ἐπιπεσούμενός τε ἢ καὶ συγκατασπάσων κατὰ σοῦ τὴν οἰκίαν, μὴ δειλανθῆς καὶ ἴσα ὄνειρω παρατρέχει. Ἐκ τοῦ δὲ φοβεῖσθαι ὑμᾶς, οὐ οὐκ ἔστι φόβος, καὶ ἀγωνιᾶν, οὐ οὐκ ἔστιν ἀγὼν, ταῦτα συμβαίνει τοῖς πανθάνουσι.

Προσέχετε λοιπόν, τέκνα, καὶ μὴ πτύρεσθε ἐν τοῖς ἀπτύρτοις, 10 πτυρέσθω δὲ μᾶλλον ὁ πάμπτυρτος ὑφ' ὑμῶν διὰ τῆς ἐπὶ Θεὸν ἐλπίδος καὶ εὐχῆς. Πρὸς τούτοις καλὸν καὶ τοῦτο ὑπομνήσαι, ἵνα μὴ φαρισαῖζωσί τινες, ὑπὸ τὸ «οὐαί» πίπτοντες ἐν τῷ ζητεῖν τὰς πρωτοκλισίας καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας. «ὁ γὰρ θέλων πρῶτος εἶναι ἐν ὑμῖν, ἔστω πάντων διάκονος» ὁ Κύριος εἶρηκεν. Ὑψοῦσθε οὖν ἐν τῇ τα- 15 πεινώσει, μᾶλλον πρωτεύετε ἐν τῷ ἐσχατιάζειν τῇ προθέσει καὶ περὶ τοῦ ἔξω, ὡς ἂν συμβάλλῃ, δέχεσθε. Ἐγὼ δὲ θαυμάζω, πῶς τινες καὶ τὰ πρῶτα φιλοῦσι καὶ τῶν πρώτων τὴν ἀρετὴν οὐ μεταδιώκουσιν, ἀνεκκλησίαστοί τινες ὄντες, ὑπνιάριοί τε καὶ γογγυστάριοι. Δεῖ δέ, εἴπερ καὶ ἐφίενται τῶν πρωτείων, ἵνα καὶ τῶν προεχόντων τὰ ἔργα 20 ἀναλαμβάνωσιν, ἐπεὶ πολὺ τὸ αἰσχρὸν ἔχει τὸ πρᾶγμα.

Πάντας οὖν Κύριος ὁ Θεὸς εὐχαῖς τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν καὶ στηρίξοι καὶ συμβιδάσοι, μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργον προάγειν. πᾶν τὸ λεγόμενον ἀξιώσειεν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ, κράτος, προσκύνησις, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ- 25 ὄνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΔ'.

Περὶ ἀπροσπαθείας καὶ ἐγκρατείας.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ἐμοὶ παραμυθία καὶ παράκλησις ἢ πρὸς ὑμᾶς ἔστιν ὁμιλία καὶ θεωρία, πείθομαι δὲ καὶ ὑμῖν ἢ

γωσέ τον με θάρρος, και θα δεῖς ὅτι μέσα του εἶναι γεμᾶτος ἄχυρα. Φαίνεται ψηλὸς μέχρι τῆ στέγη και μαῦρος; Προῖταξε τὴν προσευχή, και θα τὸν δεῖς, ὅπως ὁ μέγας Ἀντώνιος, νὰ χάνεται και νὰ πιθηκίζει. Και ἂν σοῦ συνταράξει τὸν νοῦ, ὅτι δῆθεν ἔρχεται και θα πέσει ἐπάνω σου, ἢ θα γκρεμίσει ἐπάνω σου τὸ σπίτι, μὴ δειλιάσεις, και θα φύγει σὰν σέ ὄνειρο. Ἐπειδὴ ὅμως φοβόσαστε ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει φόβος, και ἀγωνιᾶτε ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχει ἀγώνας, γι' αὐτὸ συμβαίνουν αὐτὰ σ' αὐτοὺς πού τὰ παθαίνουν.

Προσέχετε λοιπὸν, τέκνα μου, και μὴ τρομάζετε ἀπὸ αὐτοὺς πού δὲν μποροῦν νὰ σᾶς βλάψουν, ἀλλὰ νὰ τρομάζει αὐτὸς μᾶλλον ἀπὸ σᾶς, αὐτὸς πού τρέμει τὰ πάντα, ἐξαιτίας τῆς ἐλπίδας σας και τῆς προσευχῆς σας στὸν Θεό. Μαζὶ μ' αὐτὰ εἶναι καλὸ νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω κι' αὐτὸ, γιὰ νὰ μὴ φαρισαΐζουν μερικοί, ὑποπίπτοντας στὸ «ἀλλοίμονο»¹⁰, μὲ τὸ νὰ ζητοῦν τιμητικὲς θέσεις σέ δεῖπνα και πρωτοκαθεδρίες· γιατί ὁ Κύριος εἶπε, «αὐτὸς πού θέλει νὰ εἶναι πρῶτος μεταξύ σας, πρέπει νὰ εἶναι ὑπηρέτης ὅλων»¹¹. Νὰ ὑψώνεστε λοιπὸν μὲ τὴν ταπείνωση, και νὰ γίνεστε πρῶτοι μὲ τὸ νὰ καταλαμβάνετε τὴν τελευταία θέση. Και ἐξωτερικὰ πάλι, ὅποιος κι' ἂν συμβεῖ νὰ ἔλθει, νὰ τὸν δέξεσθε. Ἐγὼ πάντως ἀπορῶ πῶς μερικοί, ἐνῶ ἀγαποῦν τὰ πρωτεῖα, δὲν ἐπιδιώκουν ὅμως νὰ φθάσουν τὴν ἀρετὴ τῶν πρώτων, φθάνοντας μερικοὶ νὰ μὴ ἐκκλησιάζονται, νὰ εἶναι ὑπναράδες και γογγυστές. Ἐνῶ πρέπει, ἂν ἀγαποῦν τὰ πρωτεῖα, νὰ ἀναλαμβάνουν και τὰ ἔργα αὐτῶν πού προέχουν, γιατί τὸ πρᾶγμα κρύβει πολλὴ αἰσχρότητα.

Ὅλους λοιπὸν ὁ Κύριος και Θεὸς μὲ τίς προσευχῆς τοῦ πατέρα μου και πατέρα σας νὰ σᾶς στηρίζει και νὰ σᾶς κάνει, ὄχι μόνο νὰ ἀκοῦτε, ἀλλὰ και νὰ σᾶς ἀξιώσει νὰ μετατρέπετε σέ ἔργο κάθε τι πού λέγεται, γιατί σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ, ἡ δύναμη και ἡ προσκύνηση, τώρα και πάντοτε και στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 14η.

Γιὰ τὴν μὴ προσήλωση στὰ πάθη και γιὰ τὴν ἐγκράτεια.

Ἀδελφοί μου, πατέρες και τέκνα μου, δική μου παρηγοριὰ και παράκληση εἶναι τὸ νὰ μιλῶ σέ σᾶς και νὰ σᾶς βλέπω, και πιστεύω ὅτι

11. Ματθ. 20, 26.

πρὸς ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον ἀνταγάπησις καὶ ἀντίβλεψις, ἐπειδὴ περ
 οὔτε ἐγὼ μετὰ Θεὸν ἔχω τινὰ ἄλλον, οὐ πατέρα, οὐ μητέρα, οὐκ ἀ-
 δελφούς, οὐκ ἀδελφάς, οὐ συγγενεῖς, οὐ φίλους, πάρεξ ὑμῶν τῶν φιλ-
 τάτων μου μελῶν καὶ τέκνων καὶ ἀδελφῶν καὶ πατέρων, οὔτε ὑμεῖς
 5 πλὴν ἐμοῦ τοῦ ἀχρείου καὶ ἁμαρτωλοῦ. Αὕτη ἡ κρᾶσις τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος ταύτην τὴν συνάφειαν προεξένησεν ἡμῖν ἢ κόσμου φυ-
 γῆ καὶ ἀπαλλοτριώσεις καὶ ἡ ἄρνησις τῶν τεκόντων καὶ πάντων τῶν
 σαρκικῶν καθηκόντων. Διὰ τοῦτο τὸ ἱερόν τοῦτο σύνταγμα καὶ ἡ
 μία ἐν πᾶσι ψυχὴ καὶ τὸ ἐν θέλημα γνωρίζεται. Οὕτω λοιπὸν χαίρω
 10 προσλαλῶν ὑμῖν ἐκάστοτε καὶ προσφθεγγόμενος, παραξηλῶν πως
 καὶ ἐκκαιόμενος ἐπὶ τῇ κατὰ Θεὸν ἀγάπῃ καὶ σωτηρίᾳ ὑμῶν, ἵνα τὸ
 ἔργον ὑμῶν προκόπτει προκόπτῃ καὶ αὔξον αὔξῃ καὶ διαλάμπει
 διαλάμπῃ πρὸς χαρὰν μου ἀνεκκλάλητον.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, τέκνα μου, καὶ τανῦν στήκετε ἐδραῖοι καὶ
 15 ἀμετακίνητοι ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ τὰς πολυπλόκους μεθο-
 δείας τοῦ διαδόλου διαρρήσσοντες, ἀνώτεροι τῶν παθῶν φαίνοισθε,
 τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς καταπαντοῦντες, τὴν τε
 παρθενίαν καὶ ἀγνεῖαν ὑμῶν περιφρουροῦντες ἀπὸ ψυχῆς καὶ σώ-
 ματος. Βλέπετε ὅτι ὁ καιρὸς ἐαρινός, ἐν ᾧ πᾶσα φύσις ἔμψυχος πρὸς
 20 ζωογονίαν κινεῖται· συμμέτρως ἔστωσαν οἱ ὕπνοι ὑμῶν, καθὼς ὑμᾶς
 ὑπέμνησα πρὸ τοῦ Πάσχα· συγκεκανονισμένοι ἔστωσαν αἱ τροφαί.
 «Καλόν», φησὶν ὁ ἀπόστολος, «τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον,
 μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου σκανδαλίζεται». Λέγω καὶ γὰρ, ἀδελφοί μου,
 συμβουλευτικῶς, οὐχ ὀριστικῶς, διὰ τὰς τιμίας ὑμῶν ψυχάς, καὶ οὐ
 25 τοῖς νοσοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς υἰγιαίνουσι, καλὸν τὸ μὴ πίνειν τὸν οἶνον,
 μάλιστα ὑμῖν τοῖς νεωτέροις, δι' οὗ ἀναφλέγονται τὰ πάθη. Ἐχομεν
 τοιγαροῦν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς τὸν κλύδωνα τῶν φυσικῶν ἡδονῶν· τί καὶ
 τὰς οἰνικὰς παρεισάγομεν τρικυμίας; Γεύσασθε τοιγαροῦν καὶ ἴδετε,
 ὅτι χρηστὸν ἢ περὶ τούτου ἐγκράτεια. Ὅψει γὰρ σπαντὸν ἐν τῇ τοῦ
 30 οἴνου ἀποχῆ ἀνωφερῇ πως τῷ λογισμῷ καὶ ἀπύρεκτον κατὰ ψυχὴν
 καὶ διυπνισμένον πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην καὶ διανεστηκότα
 πρὸς πολλὰ τὰ κρεῖτονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας Ὁ οἴνου ἀπεχόμε-
 νος, Πνεύματος ἁγίου ἐστὶν ἐμφορούμενος, ὁ ὑδροποτῶν τὰ τῆς κα-

καὶ σὲ σᾶς εἶναι ἀνάλογη ἢ ἀγάπη καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ βλέπετε ἐμένα τὸν ταλαίπωρο, γιατί οὔτε καὶ ἐγὼ μετὰ τὸν Θεὸ ἔχω κανέναν ἄλλο, οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, οὔτε ἀδελφούς, οὔτε ἀδελφές, οὔτε συγγενεῖς, οὔτε φίλους, ἐκτὸς ἀπὸ σᾶς τὰ ἀγαπητά μου μέλη καὶ παιδιά καὶ ἀδελφούς καὶ πατέρες, οὔτε καὶ σεῖς ἔχετε ἄλλον ἐκτὸς ἀπὸ ἐμένα τὸν ἄχρηστο καὶ ἁμαρτωλό. Αὕτῃ εἶναι ἡ ἐνότητα τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Αὕτῃ τῇ σχέσῃ προξένησε σὲ μᾶς ἡ φυγὴ καὶ ἡ ἀποξένωση ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ἡ ἀπάρνηση τῶν γονέων καὶ ὄλων τῶν σαρκικῶν ὑποχρεώσεών μας. Γι' αὐτὸ ἡ ἱερὴ αὕτῃ ἀδελφότητα ἀναγνωρίζεται σὰν μιὰ ψυχὴ σὲ ὄλους καὶ μιὰ θέληση. Γι' αὐτὸ λοιπὸν χαίρομαι κάθε φορὰ ποὺ σᾶς προσφωνῶ καὶ σᾶς μιλῶ, ἐπειδὴ κατὰ κάποιον τρόπο σᾶς ζηλεύω καὶ φλέγομαι ἀπὸ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη καὶ σωτηρία σας, ὥστε τὸ ἔργον σας νὰ προκόβει συνεχῶς, νὰ αὐξάνει συνεχῶς καὶ νὰ λάμπει συνεχῶς πρὸς ἀπερίγραπτη χαρὰ μου.

Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν, παιδιά μου, καὶ τώρα νὰ μένετε σταθεροὶ καὶ ἀμετακίνητοι ἀπὸ τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό, καὶ διασπώντας τις πολὺπλοκες μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου¹, νὰ φαίνεσθε ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ πάθη, καταπατώντας τις ἡδονές καὶ τις ἐπιθυμίες τῆς σαρκας, καὶ περιφρουρώντας τὴν παρθενία καὶ τὴν ἀγνότητά σας καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα. Βλέπετε ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι ἀνοιξιὰτικος, καὶ ὅλη ἡ ἔμψυχη φύση κινεῖται πρὸς τὴν ἀναπαραγωγὴν. Νὰ εἶναι λοιπὸν μέτριες οἱ ὥρες τοῦ ὕπνου σας, ὅπως σᾶς θύμισα καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα, καὶ σύμφωνα μὲ τὸν κανὸνα ἢ τροφὴν σας. Γιατὶ λέγει ὁ ἀπόστολος: «εἶναι καλὸ νὰ μὴ τρώς κρέας, οὔτε νὰ πίνεις κρασί, οὔτε νὰ κάνεις κάτι ποὺ θὰ σκανδαλίσει τὸν ἀδελφόν σου»². Σᾶς λέγω κι' ἐγὼ, ἀδελφοί μου, συμβουλευτικά, ὄχι προστακτικά, γιὰ τις τίμες ψυχές σας, καὶ ὄχι γιὰ τοὺς ἄρρωστους, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ὑγιεῖς, εἶναι καλὸ νὰ μὴ πίνετε κρασί, καὶ μάλιστα ἐσεῖς οἱ νεώτεροι, γιατί μὲ αὐτὸ ἀνάβουν τὰ πάθη. Ἔχουμε ἄλλωστε μέσα μας τὴν φουρτούνα τῶν φυσικῶν ἡδονῶν, γιατί νὰ προσθέτουμε καὶ τις τρικυμίες τοῦ κρασιοῦ; Γευθεῖτε λοιπὸν καὶ διαπιστώστε, ὅτι εἶναι καλὸ πρᾶγμα ἡ ἐγκράτεια ὡς πρὸς αὐτό. Γιατὶ μὲ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὸ κρασί θὰ δεῖς τὸν ἑαυτόν σου νὰ ὀδηγεῖται μὲ τὸ λογισμὸ πρὸς τὰ ἐπάνω, νὰ μὴ κυριεύεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ πυρετὸ καὶ νὰ παραμένει ἐπάγρυπνος γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ ἕτοιμος γιὰ πολλὰ ἀνώτερα ποὺ στόχον τους ἔχουν τὴν σωτηρία. Αὐτὸς ποὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸ κρασί, εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ

τανύξεως πέπωκεννάματα. Πλήν, ὡς δύνασθε, τὴν υγείαν τοῦ σώματος διατηρεῖν, ἢ καὶ κατὰ τὸν κάματον οὕτω πράξατε· οὐ γὰρ ἐπιταγήν, ἀλλὰ συμβουλήν δίδωμι ἐν τῷ πράγματι. Καὶ ἐν τοῖς βρώμασι δέ, τεκνία μου, τὸ αὐτὸ συμβουλεύω, φεύγειν τὰς ἀλόγους πλησμονάς καὶ τοὺς ὑβριστικὸς κόρους, ἐξ ὧν αἱ ἀσωτίαι καὶ τὰ σοδομικὰ σπέρματα. Ἄλλ' οὕτως ὑμᾶς εἶναι ἐν τε τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὥστε ἄρχειν καὶ μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, καὶ κυριεύειν καὶ μὴ κυριεύεσθαι ὑπὸ τῆς σαρκός. Καὶ οὗτος ἄριστος ὅρος ψυχῆς καὶ σώματος, μὴ τὸ κρεῖττον ὑπὸ τοῦ χείρονος
 10 δυναστεύεσθαι. Πρὸς τὰς προόδους ἀσφαλῶς ἔχετε, πρὸς τὰς ὁμιλίας τὰς κοσμικὰς, μὴ συνεισφέροντες ταραχὰς τῇ ἀδελφότητι. Καὶ ὑμεῖς οἱ ἐν τοῖς πλοιαρίοις ἀποτεταγμένοι ἐν τῷ εἰσερχεσθαι καὶ ἐξερχεσθαι καὶ ἐπικομίζειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν μὴ συνδυνάζετε μετὰ κοσμικῶν, μηδὲ ὅμοια ἐκείνοις ἢ λαλεῖτε ἢ κραυγάζετε, ἀλλὰ σεμνο-
 15 πρεπῶς γινέσθω ἡ διάπλευσις ὑμῶν, ἵνα ὁ Θεὸς δοξάζηται ἐν τούτῳ.

Τινὲς μανθάνω ὅτι κατέρχονται εἰς τοὺς κήπους καὶ ἐπιζητοῦσι παρὰ τοῦ κηπουροῦ λάχανα εἰς τὸ ἐσθίειν, καὶ μὴ λαμβάνοντες, διὰ τὸν κανόνα, διαμάχονται τῷ κηπουρῷ. Καὶ τοῦτο ὅλον σατανικόν ἐστίν καὶ μηκέτι γένηται, ἐπεὶ ἐπιτιμίαις ὑποβληθήσεσθε οἱ τοιοῦτοι.
 20 Οὐκ ἀρκετὸν τὰ παρατιθέμενα; Πῶς πολεμήσεις πάθος ὁ ὑπὸ λαχάνου καταβαλλόμενος; Ἀσθενέστερος γενήσῃ καὶ τοῦ πτεροῦ, εἰ μὴ στερεώσης ἑαυτὸν τῷ λογισμῷ, ταπεινέ μου ἀδελφέ, διὰ τῆς ἐγκρατείας. Ὅλως ἐξ ἀτελῶν τέλειοι καὶ ἐκ μικρῶν μέγιστοι καὶ ἐξ ἀσθενῶν υγιεῖς καὶ ἐκ παίδων ἄνδρες καὶ ἐξ ἐμπαθῶν ἀπαθεῖς καὶ ἐξ
 25 ἀκρατῶν ἐγκρατεῖς καὶ γίνονται· ἄνθρωποι καὶ γεγόνασι, καί γε καὶ ἡμεῖς καὶ γεγενήμεθα καὶ γενηθῶμεν καὶ μὴ ῥαθυμήσωμεν, μηδὲ ἀποκνήσωμεν. «Κύριος δίδωσιν ἰσχὺν καὶ κραταίωσιν». «Διεῖς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐτοὺς καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ». Οὕτως ἀγαπᾷ τοῦ σῶζεσθαι ἡμᾶς, οὕτως «ἐγγύς
 30 ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν». Οὕτως οὖν ὁ Κύριος τῆς δόξης παρακαλέσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ ἐδραιῶν ἐδραιώσῃ τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ περιζωννύων περιζώσῃ τὰς ὀσφύας ὑμῶν, τέκνα

τὸ ἅγιο Πνεῦμα, αὐτὸς ποὺ πίνει νερό, πίνει τὰ νάματα τῆς κατάνυξης. Ὡστόσο, ὅσο μπορεῖτε, νὰ διατηρεῖτε τὴν ὑγεία τοῦ σώματος, ὅπως κάνατε καὶ μὲ τὴν κόπωση. Γιατὶ δὲν σᾶς δίνω διαταγὴ γιὰ τὸ πρῶγμα αὐτό, ἀλλὰ συμβουλή. Καὶ σχετικὰ μὲ τὶς τροφές, τέκνα μου, σᾶς συμβουλεύω τὸ ἴδιο, νὰ ἀποφεύγετε τὶς παράλογες ἀπληστίες καὶ τὸν ὑπέρμετρο χορτασμό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχονται οἱ ἀσωτίες καὶ τὰ ὁμοφυλοφιλικὰ σπέρματα. Ἀντίθετα νὰ τρῶτε καὶ νὰ πίνετε μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους, ὥστε νὰ ἐξουσιάζετε καὶ ὄχι νὰ ἐξουσιάζεστε ἀπὸ τὶς ἡδονές, καὶ νὰ εἴστε κύριοι καὶ ὄχι νὰ κυριεύεστε ἀπὸ τὴ σάρκα. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἄριστος κανόνας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, τὸ νὰ μὴ καταδυναστεύεται δηλαδὴ τὸ ἀνώτερο ἀπὸ τὸ κατώτερο. Νὰ προφυλάγεστε κατὰ τὶς ἐξόδους σας καὶ τὶς κοσμικὲς σας συναναστροφές, χωρὶς νὰ προκαλεῖτε ταραχὲς στὴν ἀδελφότητα. Καὶ σεῖς ποὺ εἴστε τοποθετημένοι στὰ πλοίαρια, μπαίνοντας καὶ βγαίνοντας καὶ μεταφέροντας τὰ ἀναγκαῖα, νὰ μὴ συνδέεστε μὲ κοσμικοὺς, οὔτε νὰ μιλάτε καὶ νὰ κραυγάζετε ὅπως ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὁ διάπλους σας νὰ γίνεται μὲ σεμνοπρέπεια, γιὰ νὰ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ μὲ αὐτὸ.

Μαθαίνω ὅτι μερικοὶ κατεβαίνουν στοὺς κήπους καὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν κηπουρὸ λάχανα γιὰ νὰ φᾶνε, καὶ ἐπειδὴ δὲν τοὺς δίνει, ἐξαιτίας τοῦ κανόνα, διαπληκτίζονται μὲ τὸν κηπουρό. Καὶ αὐτὸ γενικὰ εἶναι σατανικὸ, καὶ νὰ μὴ γίνεται, γιατί αὐτοὶ ποὺ τὸ κάνουν θὰ ὑποβληθοῦν σὲ ἐπιτίμια. Δὲν εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ ποὺ παρατίθενται; Πῶς θὰ πολεμήσεις ἓνα πάθος σὺ ποὺ νικιέσαι ἀπὸ τὸ λάχανο; Θὰ γίνεις πιὸ ἀδύναμος καὶ ἀπὸ τὸ φτερό, ἂν, ταπεινὲ ἀδελφέ μου, δὲν σταθεροποιήσεις τὸν ἑαυτὸ σου στὸν λογισμὸ μὲ τὴν ἐγκράτεια. Γενικὰ οἱ τέλειοι γίνονται ἀπὸ τοὺς ἀτελεῖς, καὶ οἱ πολλοὶ μεγάλοι ἀπὸ τοὺς μικροὺς, καὶ οἱ ὑγιεῖς ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὰ παιδιά, καὶ οἱ ἀπαθεῖς ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς, καὶ οἱ ἐγκρατεῖς ἀπὸ τοὺς ἀκρατεῖς, καὶ γίνονται ἄνθρωποι καὶ ἔγιναν, ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς γίναμε καὶ ἄς γίνουμε καὶ ἄς μὴ ἀδρανήσουμε, οὔτε καὶ ν' ἀποφύγουμε νὰ τὸ κάνομε ἀπὸ ὀκνηρία. «Ὁ Κύριος δίνει ἰσχὺ καὶ δύναμη»³. «Ἀπλώνοντας τὰ φτερά του, τοὺς δέχθηκε στὴ ράχη του»⁴. Τόσο πολὺ δηλαδὴ θέλει νὰ μᾶς σώσει, τόσο πολὺ «κοντὰ βρῖσκεται σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ τὸν ἐπικαλοῦνται»⁵. Ἔτσι λοιπὸν ὁ Κύριος τῆς δόξας θὰ ἐνθαρρύνει τὶς καρδιές σας καὶ θὰ ἐδραιώσει σταθερὰ τὶς ψυχές σας καὶ θὰ ζώσει δυνατὰ τὴ μέση σας,

4. Δευτ. 32, 11,

5. Ψαλμ. 144, 18.

ἠγαπημένα, εἰς παράταξιν, εἰς πόλεμον τοῦ ἀντιπάλου, εἰς νίκην, εἰς ἀποτροπὴν τῶν ἐναντίων, εἰς δόξαν, εἰς αἴνεσιν αὐτοῦ, εἰς κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωποῦ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ 5 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΕ΄.

*Περὶ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ ἀποφυγῆς
τῆς δεινῆς παρησίας.*

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα, «τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν
10 Κυρίῳ». Διὰ τοῦτο οὐ κόπος μοι, οὐ στενοχωρία, εἰς τὸ ἐπισκέπτε-
σθαι ὑμᾶς διὰ τῆς κατηγήσεως καὶ διεγείρειν ὑμῶν τὸ πρόθυμον τῆς
ψυχῆς εἰς τὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐργασίαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ
εὐφροσύνης ὑπόθεσις καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἀφορμὴ αὐτὸ τοῦτο τὸ λα-
λεῖν καὶ προσφθέγγεσθαι ὑμῖν καὶ κινεῖν τὴν περὶ τοῦ σώματος
15 ὑμῶν ὁμιλίαν, τί καὶ πῶς καὶ πηλίκως διοδεύσομεν καὶ ἐμπορευσό-
μεθα, εἰς ἐπιτυχίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ γὰρ αἱ ὁδοὶ καὶ
πολλαὶ καὶ μία· μία μὲν, ὅτι ἡ ἀρετὴ μονογενῆς, πολλὰ δέ, ὅτι διή-
ρηται εἰς πολλὰ κατορθώματα ἡ αὐτή. Ἐλώμεθα ταύτην, τέκνα μου
ἠγαπημένα, πανσθενεῖ, καὶ ὁ μὲν τρεχέτω διὰ τῆς θεομιμήτου ὑπα-
20 κοῆς δρόμον ἀνεμπόδιστον καὶ ἀκατάληκτον, ὁ δὲ διὰ τῆς χριστο-
φόρου ταπεινώσεως δρόμον ὁμαλώτατον καὶ συντομώτατον, καὶ οἱ
ἀμφότεροι, μᾶλλον δὲ οἱ πάντες, τὴν ἐκκοπὴν τοῦ θελήματος ὡς θυ-
σίαν ἄμωμον ἀσπασώμεθα. «Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος», φησὶν, «ὁ θέλων
ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς;», ἀλλ' ἡ ὁ ἐκκόπτων ἀληθῶς τὸ
25 θέλημα, οὗτός ἐστιν, «ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον πτώμα-
τος, ῥυόμενος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς ἄδου». Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
τοῦ φωτός, ὁ τὴν ψυχὴν κεκαθαυμένην ἔχων ἀπὸ πάσης περιπαθή-
σεως, διότι πρόρριζον ἀνασπᾶ πᾶν πάθος Πόθεν συντρίμματα
ἡμῖν καὶ λέσχαι καὶ ἀηδία καὶ ὕβρεις καὶ ἔριδες καὶ ζῆλοι καὶ φθό-
30 νοι; Ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τοῦ ζητεῖν ἰσῆν τὸ θέλημα καὶ ἐξαυθεντεύειν τῶν

παιδιᾶ μου ἀγαπημένα, παρατάσσοντάς σας στὸν πόλεμο τοῦ ἀντιπάλου, γιὰ νὰ νικήσετε, νὰ ἀποκρούσετε τοὺς ἐχθρούς, νὰ δοξασθεῖτε, νὰ τὸν δοξολογήσετε, καὶ νὰ κληρονομήσετε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, γιατί σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ πανάγιο καὶ ζωοποιό Πνεῦμα του, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 15η.

Γιὰ τὴν ἀποκοπὴ τοῦ δικοῦ μας θελήματος καὶ τὴν ἀποφυγὴ τῆς φοβερῆς ἐλευθεροστομίας.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, «σεῖς εἶστε τὸ ἔργο μου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι κόπος σὲ μένα, οὔτε στενοχώρια νὰ σᾶς ἐλέγχω μὲ τὴν κατήχηση καὶ νὰ διεγείρω τὴν προθυμία σας στὸ νὰ ἐκτελεῖτε τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι αἰτία εὐφροσύνης καὶ ἀφορμὴ ἀγαλλίασης τὸ νὰ σᾶς μιλῶ καὶ νὰ σᾶς προσφωνῶ καὶ νὰ ξεκινῶ τὴν ὁμιλία γιὰ τὸ σῶμα σας, σχετικὰ μὲ τὸ τί πρέπει νὰ κάνομε, καὶ μὲ ποιὸν τρόπο καὶ πῶς θὰ τὸ καθοδηγήσουμε καὶ θὰ τοῦ συμπεριφερθοῦμε, γιὰ νὰ κερδίσουμε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Γιατί οἱ δρόμοι εἶναι πολλοί, ἀλλὰ καὶ ἕνας. Εἶναι ἕνας, γιατί καὶ ἡ ἀρετὴ εἶναι μονογενής, ἀλλὰ καὶ πολλοί, γιατί ἡ ἴδια ἡ ἀρετὴ διαιρεῖται σὲ πολλὰ κατορθώματα. Ἄς τὴν προτιμήσουμε, ἀγαπημένα μου παιδιᾶ, μὲ ὅλες μας τίς δυνάμεις, καὶ ὁ ἕνας ἃς τρέχει τὸν ἀνεμπόδιστο καὶ ἀτελείωτο δρόμο τῆς θεομίμητης ὑπακοῆς, ὁ ἄλλος πάλι τὸν πολὺ ὁμαλὸ καὶ συντομώτατο δρόμο τῆς χριστοφόρου ταπείνωσης, καὶ οἱ δύο μαζί, ἡ καλύτερα ὅλοι, νὰ ἀγωνιζόμεστε νὰ ἀσπασθοῦμε τὴν ἀποκοπὴ τοῦ θελήματος σὰν θυσία ἅμωμο. Γιατί λέγει, «ποιὸς ἄνθρωπος θέλει νὰ ζήσει καὶ νὰ ἀπολαύσει ἡμέρες καλές»², πού δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ ἐκεῖνον πού κόβει ἀληθινὰ τὸ θέλημά του; Αὐτὸς εἶναι «ἐκεῖνος πού θὰ ζήσει καὶ δὲν θὰ δεῖ τὸ θάνατο τοῦ σώματός του, γλυτώνοντας τὴ ζωὴ του ἀπὸ τὸν ἄδη»³. Αὐτὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ φωτός, πού ἔχει τὴν ψυχὴ του καθαρή ἀπὸ κάθε πάθος, γιατί ξερριζώνει κάθε πάθος. Ἀπὸ ποῦ προέρχονται οἱ ὄλεθροι, οἱ κάθε εἶδους φλυαρίες καὶ ἀηδίες, οἱ βραιοῖς, οἱ φιλονεικίες, οἱ ζήλειες καὶ οἱ φθόνοι; Δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸ ὅτι

2. Ψαλμ. 33, 13.

3. Ψαλμ. 88, 49.

οἰκείων ἐφέσεων; Ναί, ὄντως, καὶ σχεδὸν οὐκ ἔστιν ἄλλη ὁδός, πλὴν ταύτης, ἢ ῥυομένη ἐκ πάσης μεθοδείας διαδόλου τοὺς ὑποτασσομένους.

Μεγάλαι τοίνυν καὶ θεριναὶ ἡμέραι εἰσήεσαν· κανυματερός ὁ
5 χρόνος μὴ ἀκηδιάσωμεν, μὴ κατολιγορήσωμεν. «Ἡμέρα τῇ ἡμέρα»,
φησὶν, «ἐρεύγεται ῥῆμα καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γινῶσιν», καὶ γὰρ
παρυσίστανται καὶ παρεξίστανται. Καὶ ὥσπερ τις ῥοῦς ποταμιαῖος,
οὕτως ἡ ζωὴ ἡμῶν ἐξυποσύρεται καὶ προσεγγίζει τῷ θανάτῳ. Καὶ
μακάριοί ἐστε, ὅτι διὰ μηδαμινᾶ καὶ πρόσκαιρα κτίζεσθε τὰ αἰώνια
10 καὶ ἐπουράνια. Ἐλεύσεται οὖν ἡμέρα, ὅτε καθιεῖται ὁ Θεὸς ἐπὶ θρό-
νου δόξης αὐτοῦ, παρεστώτων τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ προσκαλέ-
σεται ὑμᾶς καὶ κατατάξει ἐν τῇ μερίδι τῶν δικαίων. Ἀλλὰ τίνας;
Τοὺς ὑπηκόους, τοὺς εὐπειθεῖς, τοὺς εὐλαβεῖς, τοὺς φιλαρέτους,
τοὺς φιλάγνους, τοὺς καθαροκαρδίους, τοὺς εὐκατανύκτους, τοὺς
15 δακρυτικούς, τοὺς φιλεργούς, τοὺς εὐεξαγορευτούς, τοὺς φιλοπάτο-
ρας, τοὺς φιλαδέλφους, τοὺς φιλησύχους, τοὺς εὐκτικούς, τοὺς πρὸς
τοὺς συγγενεῖς ἀσχέτους, τοὺς πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν θεῖαν δια-
πραττομένους. Εἰσὶ γὰρ τινες ἐν ὑμῖν οὐχ ἐνί, πλείστοις δὲ κατορθώ-
μασι κατακεκοσμημένοι, καὶ «ώραῖός ἐστιν ὁ τοιοῦτος κάλλει παρᾶ
20 τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων», ταῖς τοῦ Πνεύματος χάρισις κατηγλαῖ-
σμένος. Μὴ τοίνυν λοιπὸν προσιέμεθα τὰ δυσειδῆ καὶ φθοροποιὰ
τῆς κακίας αἵσχη, ἀλλὰ φεύγοντες ἀποφύγωμεν, τέκνα μου, ἀπὸ τῆς
δεινῆς παρρησίας, τῆς εἰς ἀλλήλους πονηρᾶς διαβλέψεως, διαλυ-
τικῶν μειδιαμάτων, πορνικῶν γελοιασμάτων, σατανικῶν γογγυσμά-
25 των, πονηρικῶν παροξυμμάτων, δεχόμενοι δὲ πάντα εὐμενῶς, βρώ-
ματα, πόματα, ἐνδύματα, διακονήματα, οἷά περ ἂν καὶ εἶεν. Καὶ
οὗτος ὁ καλὸς ἀγὼν ὑμῶν, καὶ οὗτος τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως,
καὶ οὗτος ἡ ἀθλητικὴ προκοπὴ ὑμῶν, καὶ οὗτος ἡ στεφανηφόρησις
ὑμῶν.

30 Ἀκούω ὅτι τινὲς ἀφρόνως, ὅτε ὀρῶσι τὰ παιδιά καὶ τὰ μηλάκια
(μειράκια), λέγουσιν, ὅτι διὰ ταῦτα μέλλομεν ἀπολέσθαι, καὶ ταῦτά

4. Ψαλμ. 18,3.

5. Ψαλμ. 44,2.

ζητοῦμε νὰ ἐπιβάλουμε τὸ θέλημά μας γιὰ νὰ εἶναι ἔξουσιαστὴς τῶν ἐπιθυμιῶν μας; Ναί, πραγματικῶς, καὶ σχεδὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος, ἔκτος ἀπὸ αὐτόν, καὶ εἶναι ὁ δρόμος ποὺ γλυτώνει ἀπὸ τὶς μεθοδεύσεις τοῦ διαβόλου ἐκείνους ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν.

Ἄρχισαν λοιπὸν οἱ μεγάλες καὶ καλοκαιρινὲς ἡμέρες. Ὁ καιρὸς εἶναι ὑπερβολικῶς ζεστός. Ἄς μὴ ἀδιαφορήσουμε, ἄς μὴ μᾶς κυριεύσει τελείως ἡ ἀμέλεια. «Ἡ κάθε μέρα», λέγει, «διακηρύττει στήν ἐπόμενη λόγο, καὶ ἡ κάθε νύχτα μεταδίδει στήν ἄλλη γνώση»⁴, καθόσον κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους καὶ ὕστερα φεύγουν καὶ χάνονται, καὶ σὰν ἓνα ρεῦμα ποταμοῦ ἡ ζωὴ μας παρασύρεται καὶ πλησιάζει πρὸς τὸν θάνατο. Καὶ εἴσαστε μακάριοι, γιὰτὶ μὲ τὰ μηδαμνὰ καὶ πρόσκαιρα χτίζετε τὰ αἰώνια καὶ ἐπουράνια. Θὰ ἔρθει λοιπὸν μιὰ μέρα, κατὰ τὴν ὁποία θὰ καθίσει ὁ Θεὸς στὸ θρόνο τῆς δόξας του, ἔχοντας γύρω του τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, καὶ θὰ σᾶς προσκαλέσει καὶ θὰ σᾶς κατατάξει στὴ μερίδα τῶν δικαίων. Ποιοὺς ὅμως; Τοὺς ὑπάκουους, τοὺς πειθαρχικοὺς, τοὺς εὐλαβεῖς, τοὺς ἐνάρετους, τοὺς ἄγνους, αὐτοὺς ποὺ ἔχουν καθαρὴ καρδιά, αὐτοὺς ποὺ ζοῦν μὲ κατάνυξη, αὐτοὺς ποὺ χύνουν δάκρυα, αὐτοὺς ποὺ ἀγαποῦν τὴν ἐργασία, αὐτοὺς ποὺ ἔξομολογοῦνται σωστὰ, αὐτοὺς ποὺ ἀγαποῦν τὸν πατέρα τους, αὐτοὺς ποὺ ἀγαποῦν τοὺς ἀδελφούς τους, τοὺς φιλήσυχους, αὐτοὺς ποὺ προσεύχονται, αὐτοὺς ποὺ ἔκοψαν τὴ σχέση τους μὲ τοὺς συγγενεῖς, αὐτοὺς ποὺ κάνουν κάθε ἄλλη θεϊκὴ ἐργασία. Γιὰτὶ ὑπάρχουν μεταξὺ σας μερικοί, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ὄχι μόνον σὲ ἓνα, ἀλλὰ σὲ πολλὰ κατορθώματα, καὶ «αὐτὸς εἶναι ὠραῖος περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους»⁵, στολισμένος μὲ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἄς μὴ ἀφήνουμε λοιπὸν νὰ ἔρθουν σὲ μᾶς τὰ δύσμορφα καὶ καταστροφικὰ αἴσχη τῆς κακίας, ἀλλὰ ἄς ἀποφύγουμε, τέκνα μου, τελείως τὴ φοβερὴ ἐλευθεροστομία, τὸ νὰ κοιτάζουμε πονηρὰ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, τὰ διαλυτικὰ μειδιᾶματα, τὰ πορνικὰ γέλια, τὰ σατανικὰ γογγύσματα, τοὺς πονηροὺς ἐρεθισμούς, καὶ νὰ δεχόμαστε ὅλα μὲ εὐνοϊκὴ διάθεση, τροφές, πιοτὰ, ἐνδύματα, διακονήματα, ὅποια καὶ ἂν εἶναι αὐτὰ. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ καλὸς ἀγώνας σας⁶, αὐτὸ εἶναι τὸ μαρτύριο τῆς συνειδήσεως⁷, αὐτὴ ἡ ἀθλητικὴ προκοπὴ σας, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ στεφανηφορία σας.

Ἀκούω ὅτι μερικοὶ ἄφρονες, ὅταν βλέπουν τὰ παιδιά καὶ τὰ μειράκια, λένε ὅτι ἔξαιτίας αὐτῶν θὰ χαθοῦμε, καὶ ὅτι αὐτὰ εἶναι ἡ αἰτία

6. Α' Τιμ. 6, 12.

7. Β' Κορ. 1, 12.

εἰσιν ἢ κατάλυσις τοῦ μοναστηρίου, καί, ὡς τῆς ἀπονοίας! οὐδὲν ἄλλο, ἢ τοῦ Κυρίου κατηγοροῦσι, τοῦ λέγοντος «ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρός με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Οὐκ ἐνηπίασεν ὁ Χριστός; οὐκ ἐγαλακτοτρόφησεν; οὐχὶ παῖς ἐγένετο, οὐχὶ νεανίας («ὅτε ἦν», φησὶν, «δωδεκαέτης»), οὐ νεώτερος, οὐκ ἀνὴρ τέλειος, ὑπὸ τριακοστὸν ἔτος ἀρχόμενος θαυματουργεῖν; Τί λοιπὸν ἀλογεῖ καὶ διατί μὴ μᾶλλον ἑαυτὸν καταμέμφοιτο, ὅτι δι' ἑαυτοῦ ἐστὶν ἡ ἀπώλεια; Ταῦτα οἱ τοῦ ἡγουμένου φρονιμώτεροι καὶ συνετώτεροι, οἱ τοῦ δεξιοῦ δεξιώτερον τρέχοντες, οἱ τὸν Θεὸν πλεῖον 10 φιλονεικοῦντες φιλεῖν καί, οὐχ ὅσον συμφέρει, οἱ ἔξω τοῦ κανόνος φερόμενοι. Εἰ δὲ μηδεὶς ἐστὶν ὁ εἰπὼν, ἴσα καὶ τῶν ἀνέμων παρηλθεν ὁ λόγος καὶ ἡμεῖς οὐ προσεγκαλέσομεν· εἰ δέ ἐστι, διορθωσάτω ἑαυτόν, ἵνα μὴ ἐμπέση εἰς παγίδα τοῦ διαβόλου. Ὁ ἅγιος γέρων ἐκεῖνος τί εἶρηκεν; «Ὅς ἂν ἐπιτάξῃ μοι παιδίον, λογίζομαι ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ 15 Κυρίου μου ἐπιτέταχέ μοι», καὶ ὑμεῖς οὐ συνιεῖτε τὰ ἀναγινωσκόμενα; Διατί μὴ μᾶλλον παιδεύετε αὐτὰ ἀτακτοῦντα, ἵν' ἔχωσι φόβον ἀπὸ προσώπου ὑμῶν καὶ μηδόλως παρησιάζεσθε εἰς αὐτά; Καὶ ἵνα μὴ εἰς μακρὸν ἐκτείνω τὴν κατήχησιν διὰ τὸ αὐγος, συγγνώμη πᾶσιν καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔστω μετὰ πάντων ὑμῶν, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς 20 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΣ΄

**Περὶ τοῦ ὑπενεγκεῖν ἡμᾶς τὸ πῦρ τῆς ἐπιθυμίας
καὶ τὸ βάρος τῆς ἀσκήσεως καὶ μὴ ἀποκᾶμνειν
ἐν τῷ κλύδωνι τῶν πειρασμῶν.**

25 Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ἀπερικάκητός εἰμι πρὸς τὴν ὑπόμνησιν τῆς σωτηρίας ὑμῶν. Καὶ δῆλον μὲν ὅτι οὐκ ἐπαρκῶς τρέφειν ὑμῶν τὰς τιμίας ψυχὰς ἐπαξίως τοῖς λόγοις· εἰμὶ γὰρ πένης καὶ πτωχὸς καὶ ἔργω καὶ λόγῳ. Ἀλλ' ἐπεὶ φίλον Θεῷ τὸ κατὰ δύναμιν, τὸ ὀφειλόμενον ἀποπληρώσω καὶ νῦν. Τί δέ ἐστι τοῦτο; Ἴνα

κατάλυσης τοῦ μοναστηριοῦ, καί, ὡς τῆς ἀφροσύνης, γιατί μ' αὐτό πού λένε δέν κατηγοροῦν κανένα ἄλλο, παρὰ τὸν Κύριο πού λέγει· «Ἀφῆστε τὰ παιδιά νὰ ἔθρουν κοντὰ μου, γιατί σ' αὐτὰ ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»⁸. Δέν ὑπῆρξε ὁ Χριστὸς νήπιο, δέν θήλασε, δέν ἔγινε παιδί, δέν ἔγινε νέος – «Ὅταν ἦταν», λέγει, «δωδεκαετής»⁹–, δέν ὑπῆρξε νεώτερος, δέν ἔγινε ἄνδρας ὀλοκληρωμένος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ τριάντα του χρόνια νὰ θαυματουργεῖ; Γιατί λοιπὸν παραλογίζεται, καὶ γιατί δέν κατηγορεῖ καλύτερα τὸν ἑαυτό του, ἀφοῦ ἀπὸ αὐτὸν ἔρχεται ἡ ἀπώλεια; Αὐτὰ λένε οἱ πιὸ συνετοὶ ἀπὸ τὸν ἡγούμενο, αὐτοὶ πού τρέχουν πιὸ δεξιὰ ἀπὸ τὸν δεξιὸν, αὐτοὶ πού ἰσχυρίζονται ὅτι ἀγαποῦν τὸν Θεὸ περισσότερο, καί, ὄχι ὅσο τοὺς συμφέρει, κινοῦνται ἔξω ἀπὸ τὸν κανόνα. Ἄν πάλι δέν ὑπάρχει κανεὶς πού τὰ εἶπε, τὰ λόγια μας πέρασαν σὰν τὸν ἄνεμο, καὶ ἐμεῖς δέν θὰ τοὺς κατηγορήσουμε. Ἄν ὅμως ὑπάρχει κάποιος πού τὰ εἶπε, ἄς διωρθώσει τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ μὴ πέσει στὴν παγίδα τοῦ διαβόλου. Τί εἶπε ἐκεῖνος ὁ ἅγιος γέροντας; “Ὅποιος βάλει δίπλα μου παιδί, θὰ σκεφθῶ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Κυρίου μου μοῦ τὸ ἔβαλε”, καὶ σεῖς δέν καταλαβαίνετε τὰ ἀναγνώσματα; Γιατί δέν τὰ παιδαγωγεῖτε ὅταν ἀτακτοῦν, ὥστε νὰ σᾶς σέβονται, καὶ νὰ μὴ μιλάτε μὲ ἀθυροστομία σ' αὐτὰ; Καὶ γιὰ νὰ μὴ μακραίνω τὴν κατήχηση, ἐπειδὴ ξημερώνει, μὲ συγχωρεῖτε γιὰ ὅλα, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἄς εἶναι μὲ ὅλους σας, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 16η.

**Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ ὑπομένουμε τὴ φλόγα τῆς ἐπιθυμίας
καὶ τὸ βάρος τῆς ἀσκήσης καὶ νὰ μὴ ἀποκάμνουμε
στὴ φουρτούνα τῶν πειρασμῶν.**

Ἀδελφοί μου, πατέρες καὶ τέκνα μου, νοιώθω μεγάλη εὐτυχία νὰ σᾶς ὑπενθυμίζω τὴ σωτηρία σας. Καὶ εἶναι βέβαια φανερὸ ὅτι δέν ἐπαρκῶ νὰ θρῆψω τίς τίμιες ψυχές σας μὲ τοὺς λόγους μου, γιατί εἶμαι φτωχὸς καὶ ἀνεπαρκὴς καὶ στὴν πράξη καὶ στὰ λόγια. Ὅμως, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸ κατὰ δύναμη, θὰ ἐκτελέσω καὶ τώρα τὸ καθῆκον μου. Καὶ ποιὸ εἶναι αὐτό; Τὸ νὰ μπορέσετε, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυ-

⁹. Λουκᾶ 2, 42.

κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσησθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν», ἵνα φέρητε τὸν κόπον καὶ τὸν καύσωνα τῆς ἀσκητικῆς διαβιώσεως ἀνολιγῶρως, ἵνα ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου μελετᾶτε ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἔστε ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων. Πολλὰ ὑμῶν τὰ ἀγωνίσματα ὡς ἀληθῶς, τὰ δωρήματα· πολὺς ὁ ἰδρῶς, ἀλλ' αἰώνιος ὁ θησαυρισμός. Ἀθλεῖτε, οἶδα, πυκτεύετε, μαρτυρεῖτε, λογχεύεσθε, σταυροῦσθε ταῖς κοπαῖς τῶν θελημάτων, ἀλλὰ χαίρετε, ὅτι βασιλεία οὐρανῶν ὑμῖν ἐτοιμάζεται, ἀθανασία, νίθησις, κληρονομία, εὐζωΐα, μακαριότης, ἀγαλλίασις,
10 ἀνάπαυσις πέρας οὐκ ἔχουσα.

Τοιούτων καὶ τηλικούτων προκειμένων, τίς λοιπὸν ὀφείλει ἀκηδιάσαι; τίς δὲ μὴ προσεπειχθῆ καὶ ἐπαγωνίσηται, μᾶλλον δὲ μηδὲν μέτρον εἰδὼς τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀναβάσεως, ἕως ἂν διὰ θανάτου μετέλθῃ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα; Μὴ ὅτι εἰκαιολογία ἐστὶν ἡ κατήχησις;
15 μὴ ὅτι θωπεύω φενακίζων ὑμᾶς; Μηδαμῶς, ὦ ἀδελφοί μου. Ἐνηχοῦνται ὑμῶν αἰεὶ τὰ ὄψα ταῖς τῶν ἁγίων βοαῖς. Ἴστε τί κράζει ὁ μέγας ἀπόστολος· «οὐκ ἄξια», φησί, «τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς». Ἐνέγκωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, τέκνα, καὶ τὸ πῦρ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ τὸ βάρος τῆς
20 ἀκηδίας, καὶ τὸν κόπον τῆς ἐργασίας, καὶ τὸν λιμὸν τῆς ἐγκρατείας καὶ τὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις στενοχωρίαν καὶ ἀδημονίαν, καὶ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς συμφθέγγεσθαι τῷ εἰπόντι· «ἕνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς». Διὸ μὴ πτύρεσθε ταῖς δαμονικαῖς φαντασίαις καὶ ταῖς ἐπιθυμητικαῖς ἐπιβουλαῖς οἱ
25 προκόψαντες καὶ προκόπτοντες καὶ αἰεὶ ἀναδιδαζόμενοι πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ὕψος, ἀλλὰ διὰ τοὺς καταρραθυμοῦντας καὶ ἐποκλάζοντας καὶ ἐπισειομένους καὶ ἀμφοτερίζοντας ἀναγκαῖόν μοι τὸ λέγειν, τάχα δὲ καὶ αὐτοὶ ὑμεῖς οἱ πεπαιδευμένοι χρήζετε ὑποστηρίξεως καὶ ἐπαλείψεως, ἵνα καλῶς διανύσητε τὸν δρόμον τῆς εὐσεβείας. Δεῦρο
30 δὴ οὖν λοιπὸν ἅπαντες τῷ φόβῳ φόβον προσθῶμεν καὶ γενώμεθα εἰς ἀλλήλους χρηστοί, ἐπιεικεῖς, ἀγαπητικοί, πιθανοί, ἰλαροί, φωτεινοί,

1. Λουκᾶ 21, 19.

2. Ψαλμ. 1, 2-3

ρίου, «μὲ τὴν ὑπομονή σας νὰ κερδίσετε τὶς ψυχῆς σας»¹, τὸ νὰ ὑπομένετε τὸν κόπο καὶ τὸν καῦσωνα τῆς ἀσκητικῆς διαβίωσής σας χωρὶς ὀκνηρία, καὶ τὸ νὰ μελετᾶτε τὸν νόμο τοῦ Κυρίου μέρα καὶ νύχτα καὶ νὰ εἶστε σὰν τὸ δένδρο τὸ φυτεμένο ἐκεῖ πού τρέχουν τὰ νερά². Εἶναι πράγματι πολλὰ τὰ ἀγωνίσματα σας, πολλὰ τὰ δωρήματα, πολὺς ὁ ἰδρώτας, ἀλλὰ αἰώνιος ὁ θησαυρισμός. Γνωρίζω ὅτι ἀθλεῖστε, ἀγωνίζεστε σκληρὰ, μαρτυρεῖτε, δέχεστε πλήγματα μὲ τὴ λόγχη, σταυρώνετε μὲ τὴ ἀποκοπὴ τῶν θελημάτων σας, ἀλλὰ νὰ χαίρεστε, γιατί σᾶς ἐτοιμάζεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἡ ἀθανασία, ἡ υἰοθεσία, ἡ κληρονομιά, ἡ καλοζωΐα, ἡ μακαριότητα, ἡ ἀγαλλίαση, ἡ ἀνάπαυση πού δὲν ἔχει τέλος.

Ἐφοῦ λοιπὸν σᾶς περιμένουν τέτοια καὶ τόσο μεγάλα ἀγαθὰ, ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀδιαφορήσει; Καὶ ποιὸς δὲν θὰ διαστεῖ περισσότερο καὶ δὲν θὰ ἀγωνιστεῖ περισσότερο, χωρὶς νὰ ὑπολογίζει κανένα μέτρο τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀνύψωσης, μέχρι πού μὲ τὸν θάνατο νὰ φτάσει σ' αὐτὰ πού ἐλπίζει; Μήπως ἡ κατήχησις εἶναι ὁμλία χωρὶς κανένα σκοπὸ; Μήπως σᾶς χαϊδεύω ἐξαπατώντας σας; Καθόλου, ἀδελφοί μου. Ἀντηχοῦν συνεχῶς στ' αὐτιά σας τὰ λόγια τῶν ἁγίων. Γνωρίζετε τί φωνάζει ὁ μέγας ἀπόστολος: «Δὲν ἔχουν καμμιά ἀξία», λέγει, «τὰ παθήματα τοῦ τωρινοῦ καιροῦ, συγκρινόμενα πρὸς τὴ δόξα πού πρόκειται νὰ ἀποκαλυφθεῖ σὲ μᾶς»³. Ἐὰς ὑποφέρουμε λοιπὸν καὶ ἐμεῖς, τέκνα μου, καὶ τὴ φλόγα τῆς ἐπιθυμίας, καὶ τὸ βάρος τῆς ἀπάθειας, καὶ τὸν κόπο τῆς ἐργασίας, καὶ τὴν πείνα τῆς ἐγκράτειας, καὶ μαζί μὲ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ τὴ θλίψη καὶ τὴν ἀγωνία, καὶ θὰ μπορούμε καὶ ἐμεῖς τότε νὰ λέμε μαζί μὲ ἐκεῖνον πού εἶπε: «Γιὰ χάρι σου πεθαίνουμε ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ θεωρούμαστε σὰν πρόβατα πού ὀδηγοῦνται στὴ σφαγή»⁴. Γι' αὐτὸ μὴ φοβᾶστε ἀπὸ τὶς δαιμονικὰς φαντασιώσεις καὶ τὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐπιθυμιῶν σεῖς πού προοδεύσατε καὶ προοδεύετε καὶ ἀνεβαίνετε συνεχῶς πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς. Ὅμως ἐξαιτίας ἐκείνων πού παρουσιάζουν σοβαρὴ νωθρότητα καὶ κάθονται μὲ σταυρωμένα τὰ πόδια, καὶ ἐρεθίζονται καὶ ταλαντεύονται, εἶναι ἀναγκαῖο σὲ μένα νὰ τὰ πῶ, καὶ ἴσως ἀκόμα καὶ σεῖς οἱ ἀσκημένοι ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ ὑποστήριξη καὶ διέγερση, γιὰ νὰ διατρέξετε καλὰ τὸν δρόμο τῆς εὐσέβειας. Ἐμπρὸς λοιπὸν ὅλοι στὸν φόβο ὃς προσθέσουμε φόβο καὶ ὃς γίνουμε χρήσιμοι ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο, ἐπεικειῖς, ἀγαπητοί, πειστικοί, χαρωποί, φωτεινοί, χωρὶς φθό-

3. Ρωμ. 8, 18.

4. Ψαλμ. 43, 23.

ἄφθονοι, ἀκενόδοξοι, ἀπέρπεροι, ἀθόρυβοι, ἀγόγγυστοι, ἔχοντες τὴν ὑπομονὴν θεμέλιον καὶ ρίζαν τῆς ἀγαθῆς ἡμῶν διαβιώσεως.

Πολλὰ τοίνυν εἰσὶ τὰ ἐπαγόμενα ὑμῖν καθ' ἑκάστην θλιβερὰ καὶ οὐκ ἀρνοῦμαι. Ἀλλὰ οὐχὶ διὰ τὴν σωτηρίαν ὑμῶν καὶ τὴν τῶν αἰώνων 5 νίων ἀγαθῶν κληρονομίαν ταῦτα; Ναί, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀντιλέγων. Ἐπεὶ οὖν διὰ τοῦτο ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος, ὁ τόνος καὶ ὁ δρόμος, ὁ κλόνος καὶ ὁ πόνος, ὁ ἰδρῶς καὶ ὁ λιμός, ὁ πνιγμός καὶ ὁ στεναγμός, ὁ τάρραχος τῶν λογισμῶν καὶ ὁ κλύδων τῶν πειρασμῶν, τῶν παρὰ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν προσρησσομένων ἡμῖν ἐν ταύτῃ τῇ θαλάσῃ 10 τοῦ βίου, μηδαμῶς, ὡς τέκνα, παρακαλῶ, ῥαθυμήσωμεν, μηδαμῶς ἀποκάμωμεν, μηδαμῶς δειλιάσωμεν, μηδαμῶς ἀπελπίσωμεν. Χριστός ἐστὶν ὁ προηγούμενος, ὁ ὀρέγων χεῖρα, ὁ λέγων τῇ τοιαύτῃ θαλάσῃ, «σιῶπα, πεφύμωσο»· μόνον ἡμεῖς ἔτι ἐλάσωμεν, ἔτι ἐπισπεύσωμεν καὶ περάσωμεν. Εὐὸς οἶδ' ὅτι καὶ ἐκπεράσωμεν καὶ ἀποσωθησόμεθα 15 μεθὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ποῦ τότε τοῦ κόπου ἐπίδειξις ἢ ὑπόμνησις; Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκεῖ ὄντως «ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός», καθὼς γέγραπται.

Τί οὖν λοιπὸν μακαριώτερον τοῦ τοιούτου ἔργου καὶ τοῦ τηλικούτου κόπου, ἐξ οὗ ἀνατέλλει φῶς καὶ ζωὴ, χαρὰ καὶ εἰρήνη, 20 εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασις ἀπέραντος; Ἐὰν οὕτω τις λογίζεται καὶ οὕτω μετέρχεται τὴν ἀρετὴν, ὄντως οὐκ ἐκλείπει, οὐκ ἐκκακεῖ, οὐκ ἀποστρέφεται, οὐ νωτάζει, οὐ μόνον πρὸς τὰ ἤδη φθάσαντα ταῦτα καὶ ἐκεῖνα, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν θάνατον, πρὸς αὐτὸ τὸ σταυρωθῆναι καὶ λογχευθῆναι καὶ κενῶσαι τὸ αἷμα, ἀλλ' ἢ μᾶλλον καὶ 25 ἀσπασίως προσδέξεται τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ σκάμματα ὡς ἐφόδια τῶν ἐλπιζομένων. Ἐντεῦθεν, ἀδελφοί μου ἠγαπημένοι, οἱ μάρτυρες ἐμαρτύρησαν, πᾶσαν ιδέαν βασάνων ὑπομείναντες. Ἐντεῦθεν οἱ ὁσιοὶ ὠσιώθησαν, πᾶσαν πείραν ἀσκητικὴν ὑπενέγκαντες. Ἐντεῦθεν τοιγαροῦν καὶ ὑμᾶς παρεγγυῶμαι ὁ ταλαίπωρος ἀθλῆσαι καὶ στε- 30 φανωθῆναι διὰ τῆς μακαριστῆς ὑμῶν ὑποταγῆς καὶ μαρτυρικῆς ὑπακοῆς. Ναί, δέομαι ὑμῶν, μὴ στερηθῶμεν τῶν ἀφράστων ἐκείνων καὶ ἀνεκδιηγῆτων ἀγαθῶν, μὴ στερηθῶμεν τοῦ ἀκοῦσαι «υἱοὶ καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν». Ναί, ἀντιβολῶ καὶ δυσωπῶ ὑμᾶς, μὴ στερηθῶμεν τῆς χαρᾶς τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ καὶ τῆς 35 δεξιᾶς παραστάσεως, ἐν ἧ πάντες οἱ ἅγιοι εὐφραινόμενοι αἰδίως χο-

νο, χωρίς κενοδοξία, χωρίς ἀλαζονεία, ἀθόρυβοι, ἀγόγγυστοι, ἔχοντας ὡς θεμέλιο καὶ ρίζα τῆς καλῆς μας διαβίωσης τὴν ὑπομονή.

Εἶναι πολλές λοιπὸν οἱ θλίψεις πού μᾶς βρίσκουν κάθε μέρα καὶ δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν τὰ ὑπομένουμε γιὰ τὴ σωτηρία μας καὶ τὴν κληρονομία τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν; Ναί, καὶ κανένας δὲν ἔχει ἀντίρρηση. Ἐπειδὴ λοιπὸν γι' αὐτὸ γίνεται ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος, ἡ ἔνταση καὶ ὁ δρόμος, ἡ ταραχὴ καὶ ὁ πόνος, ὁ ἰδρώτας καὶ ἡ πείνα, ἡ ἀποπνιγμὸς καὶ ὁ στεναγμὸς, ἡ ταραχὴ τῶν λογισμῶν καὶ ἡ φουρτούνα τῶν πειρασμῶν ἀπὸ τοὺς ἀόρατους ἐχθροὺς πού ξεσποῦν ἐπάνω μας μέσα στὴ θάλασσα αὐτῆς τῆς ζωῆς, καθόλου, παρακαλῶ, τέκνα μου, νὰ μὴ ραθυμήσουμε, καθόλου νὰ μὴν ἀποκάμουμε, καθόλου νὰ μὴ δειλιάσουμε, καθόλου νὰ μὴν ἀπελπιστοῦμε. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος πού μᾶς ὁδηγεῖ, πού ἀπλώνει τὸ χέρι του καὶ λέγει στὴ θάλασσα· «σώπασε, βουβάσου»⁵, ἀρκεῖ μόνον ἡμεῖς νὰ τρέξουμε ἀκόμα, νὰ βιαστοῦμε περισσότερο, καὶ θὰ περάσουμε. Γνωρίζω πολὺ καλά, ὅτι θὰ περάσουμε ἀντίπερα καὶ θὰ σωθοῦμε στὸ λιμάνι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τί θὰ χρειάζεται τότε ἡ ἐπίδειξη κόπου ἢ ἡ ὑπόμνηση; Καθόλου, γιατί ἐκεῖ «δραπέτευσε ὁ πόνος, ἡ λύπη καὶ ὁ στεναγμὸς», ὅπως εἶναι γραμμένο⁶.

Τί εἶναι λοιπὸν πιὸ μακάριο ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτὸ καὶ τὸν τόσο μεγάλο κόπο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀνατέλλει φῶς καὶ ζωὴ, χαρὰ καὶ εἰρήνη, εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαση ἀπέραντη; Ἐὰν ἔτσι κανεῖς σκέπτεται καὶ ἔτσι ἀσκεῖ τὴν ἀρετὴ, πραγματικὰ δὲν χάνεται, δὲν λιποψυχεῖ, δὲν γυρίζει πίσω, δὲν στρέφει τὰ νῶτα του, ὄχι μόνον σ' αὐτὰ ἢ ἐκεῖνα πού ἤδη ἔχουν ἔρθει, ἀλλὰ οὔτε στὸν ἴδιο τὸν θάνατο, οὔτε στὸ νὰ σταυρωθεῖ καὶ νὰ λογχισθεῖ καὶ νὰ χύσει τὸ αἷμα του, ἀντίθετα μάλιστα θὰ δεχθεῖ μὲ χαρὰ καὶ τὰ ἀθλήματα καὶ τὰ σκᾶμματα ὡς ἐφόδια τῶν ἐλπιζόμενων ἀγαθῶν. Γι' αὐτὰ, ἀδελφοί μου ἀγαπημένοι, μαρτύρησαν οἱ μάρτυρες, ὑπομένοντας κάθε εἶδους βασανιστήρια. Γι' αὐτὸ οἱ ὅσοι ἔγιναν ὅσοι, ἀφοῦ ὑπέμειναν κάθε ἀσκητικὴ δοκιμασία. Γι' αὐτὸ λοιπὸν, σᾶς ἐγγυῶμαι ὁ ταλαίπωρος, ὅτι καὶ σεῖς θὰ ἀγωνισθεῖτε καὶ θὰ στεφανωθεῖτε μὲ τὴ μακάρια ὑποταγὴ σας καὶ τὴ μαρτυρικὴ ὑπακοή. Ναί, σᾶς παρακαλῶ, νὰ μὴ στερηθοῦμε τὰ ἀπερίγραπτα ἐκεῖνα καὶ ἀνεκδιήγητα ἀγαθὰ, νὰ μὴ στερηθοῦμε νὰ ἀκούσουμε τὸ, «Υἱοί μου καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν»⁷. Ναί, σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω, ἄς μὴ στερηθοῦμε τὴ χαρὰ τοῦ νυμφώνα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ νὰ σταθοῦμε στὰ δεξιὰ

5. Μάρκ. 4, 39.

6. Ἦσ. 39, 10. 51, 11.

7. Ρωμ. 8, 17.

ρεύοντες χορεύσουσι καὶ ᾄδοντες ᾄδουσι καὶ ἀπολαύοντες ἀπολαύσουσι Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἀπάντων ἀγαθῶν.

Ἔσται δὲ πῶς τὸ ἐπιτυχεῖν ὑμᾶς; Ἐάν περ τὸ μακάριον ὑμῶν ἔργον τελειώσητε, μὴ ἀπορραγέντες, μηδὲ θραυσθέντες, μηδὲ σκορ-
 5 πισθέντες, μηδὲ ἐν τῷ βαράθρῳ τῆς ἁμαρτίας κατακλυσθέντες. Διὰ
 τοῦτο χαίρετε κατὰ μὲν πρῶτον λόγον ἅπαντες, χαίρετε δὲ μᾶλλον οἱ
 πλεῖον κοπιῶντες· χαίρετε οἱ μειζόνως ὠφελοῦντες, χαίρετε οἱ περισ-
 σοτέρως διαλάμποντες, χαίρετε οἱ οἰκονομοῦντες, χαίρετε οἱ ἐπιστη-
 μοναρχοῦντες, οἱ πρῶτιστοι ἐν τοῖς καμάτοις καὶ ἐξωεργοῦντες, καὶ
 10 μάλιστα οἱ ἀροτριῶντες καὶ διασκάπτοντες, ἔτι οἱ ἐν ταῖς διακονίαις
 ταλαιπωρούμενοι. Χαῖρέ μοι ὁ πρωτοβεστιάριος, ὁ κελλαρίτης, ὁ
 ὑποδηματορράφος, ὁ σκυτεὺς· χαῖρέ μοι ὁ ἐστιάτωρ, ὁ ὄψοποιός, ὁ
 μεμβρανοποιός, ὁ ἀριστοποιός, ὁ κηπουρός, ὁ χαλκοτύπος· χαῖρέ
 μοι ὁ νοσοκόμος μετὰ τῶν συννυπουργούντων, ὁ πρωθαλιεὺς σὺν τοῖς
 15 ἄλιεῦσιν, οἱ θυρωροί, οἱ φροντισταί, οἱ ζωγράφοι, καί, ἵνα τὸ πρῶ-
 τον ἔσχατον εἶπω, χαίρετέ μοι οἱ ἱερουργοῦντες, οἱ διακονοῦντες, οἱ
 καλλιγραφοῦντες, εἴπερ γράφετε ἐν ὑπακοῇ καὶ ταπεινώσει, οἱ ψάλ-
 λοντες καὶ στιχολογοῦντες καὶ μάλιστα γὰρ ὁ κανοναρχῶν, εἴπερ συνι-
 εῖτε ἢ ψάλλετε καὶ εἰς ὦτα Θεοῦ ἠχεῖτε. Σὺν τούτοις ἔτι χαίρετέ μοι
 20 οἱ ὑπουργοῦντες καὶ διακονοῦντες, οἱ ἀμφιάζοντες καὶ ἀφυπνίζον-
 τες καὶ ἐπιτηροῦντες. Χαίρετέ μοι οἱ χαρτουλαρεύοντες καὶ οἱ νοτικ-
 ρεύοντες καὶ καταγραφόμενοι, οἱ χρυσοφύλακες καὶ σκευοφύλακες,
 οἱ κανισκάριοι καὶ κανδηλάριοι, ὁ κοσμήτωρ, ὁ ὄπωροφύλαξ, ὁ
 ὀριάριος, ὁ οἰνοχός, ὁ πρωτοκαλλιγράφος, ὁ φιβλιοφύλαξ, ὁ ταξι-
 25 ἀρχης. Πᾶς οὖν εἴ τις ἄλλος μικρὸς καὶ μέγας, πάντες χαίρετε, πάν-
 τες εὐφραίνεσθε, πάντες ἐπείγεσθε, πάντες καθαίρεσθε, πάντες ὑψοῦ-
 σθε. Ὡς ξένον θέαμα ὁ ἐν μέσῳ πάσης τῆς ἀδελφότητος μαρτυρού-
 μενος ἐνάρετος! ὡς ἡδὺ ὄραμα ὁ ἐπὶ τοιούτου πλήθους κεχαριτωμέ-
 νος τὸ πρόσωπον ἐν εὐλαθείᾳ καὶ ταπεινώσει καὶ ὑπακοῇ! ὡς εὐ-
 30 κταῖον παράδειγμα ὁ εἰς πάντας τρέχων καὶ διαθέων καὶ φωτίζων

του, ὅπου ὅλοι οἱ ἅγιοι χαρούμενοι θὰ χορεύουν αἰῶνια καὶ θὰ ψάλλουν καὶ θὰ ἀπολαμβάνουν τὸν Θεὸ καὶ ὅλα τὰ θεϊκὰ ἀγαθὰ.

Πῶς ὅμως θὰ μπορέσετε νὰ τὸ ἐπιτύχετε; Ἐὰν ὀλοκληρώσετε τὸ μακάριο ἔργο σας, χωρὶς νὰ ἀποσχισθεῖτε, οὔτε νὰ σπάσετε, οὔτε νὰ σκορπισθεῖτε, οὔτε νὰ καταποντισθεῖτε σὸ βάραθρο τῆς ἁμαρτίας. Γι' αὐτὸ νὰ εἶστε χαρούμενοι, κατὰ πρῶτον λόγο βέβαια ὅλοι, ἀλλὰ νὰ εἶστε χαρούμενοι κυρίως ὅσοι κοπιᾶζετε περισσότερο. Νὰ χαίρεστε αὐτοὶ πὺν ὠφελεῖτε περισσότερο. Νὰ χαίρεστε αὐτοὶ πὺν λάμπετε περισσότερο. Νὰ χαίρεστε αὐτοὶ πὺν ἀσκεῖτε τὸ διακόνημα τοῦ οἰκονόμου. Νὰ χαίρεστε ὅσοι εἶστε ὑπεύθυνοι τῆς πειθαρχίας, οἱ πρῶτοι ἀπὸ ὅλους στὴν κούραση καὶ αὐτοὶ πὺν ἐργάζεστε ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι, καὶ ἰδιαίτερα ὅσοι ὀργώνετε καὶ σκάβετε, καὶ ὅσοι ταλαιπωρεῖστε μὲ τὰ διακονήματα. Νὰ χαίρεσαι, παρακαλῶ, σὺ ὁ ἱματιοφύλακας, ὁ ἀποθηκάρχος, ὁ ὑποδηματοποιός, ὁ μπαλωματής. Νὰ χαίρεσαι, σὺ ὁ ἐστιάτορας, ὁ μάγειρας, σὺ πὺν κατασκευάζεις τὶς μεμβράνες, σὺ πὺν ἐτοιμάζεις τὰ γεύματα, ὁ κηπουρός, ὁ χαλκουργός. Νὰ χαίρεσαι σὺ ὁ νοσοκόμος μαζί μὲ τοὺς βοηθοὺς σου, ὁ πρωτοψαρᾶς μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ψαρᾶδες, οἱ θυρωροί, οἱ ἐπιμελητῆς, οἱ ζωγράφοι, καί, γιὰ νὰ πῶ τελευταῖο αὐτὸ πὺν εἶναι πρῶτο, νὰ χαίρεστε, παρακαλῶ, σεῖς οἱ λειτουργοί, οἱ διάκονοι, οἱ καλλιγράφοι, ἂν γράφετε μὲ ὑπακοή καὶ ταπείνωση, οἱ ψάλτες καὶ αὐτοὶ πὺν ἀπαγγέλετε τοὺς στίχους, καὶ προπαντὸς ὁ κανονάρχης, ἂν βέβαια καταλαβαίνετε αὐτὰ πὺν ψάλλετε, καὶ ἀκούετε στὰ αὐτιά τοῦ Θεοῦ. Μαζί μὲ αὐτοὺς νὰ χαίρεστε ὅλοι ὅσοι ὑπηρετεῖτε καὶ διακονεῖτε, αὐτοὶ πὺν φροντίζετε γιὰ τὴν ἐνδυμασία καὶ ξυπνᾶτε τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς ἐπιτηρεῖτε. Νὰ χαίρεστε οἱ ἀρχαιοφύλακες καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ γραφεῖς, οἱ θησαυροφύλακες καὶ οἱ σκευοφύλακες, οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ κανισκαρίου⁸, οἱ καντηλανάφτες, ὁ διακοσμητής, ὁ ὀπωροφύλακας, ὁ φύλακας τῆς σιταποθήκης, ὁ οἰνοχόος, ὁ πρωτοκαλλιγράφος, ὁ βιβλιοφύλακας, ὁ ὑπεύθυνος τῆς τάξεως. Καὶ κάθε ἄλλος ὅμως, μικρός καὶ μεγάλος, ὅλοι νὰ χαίρεστε, ὅλοι νὰ εὐφραίνεστε, ὅλοι νὰ διάξεστε, ὅλοι νὰ καθαρίζεσθε, ὅλοι νὰ ἀνηψώνεστε. Πόσο θαυμάσιο θέαμα αὐτὸς πὺν ἀνάμεσα σὲ ὅλη τὴν ἀδελφότητα μαρτυρεῖται ὅτι εἶναι ἐνάρετος! Πόσο γλυκὸ ὄραμα αὐτὸς πὺν ἀνάμεσα σὲ τόσο πλῆθος εἶναι χαριτωμένος σὲ τὸ πρόσωπο μὲ τὴν εὐλάβεια, τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ὑπακοή! Πόσο ἐπιθυμητὸ παράδειγμα εἶναι αὐτὸς πὺν τρέχει σὲ ὀ-

8. Μικρὸ καλάθι ἢ πανεράκι.

τῷ λόγῳ καὶ ἀλείφῳ τῷ φθόγγῳ, ὅτι τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ μείζων
 μᾶλλον στάσις ἐν καιρῷ ἀνταποδόσεως! «Ἐκαστος» οὖν λοιπὸν
 «τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον», ὥσπερ ὁ ἀπόστο-
 5 λος διδάσκει· ὥστε καλὸν τὸ μοχθεῖν καὶ δι' ὀλίγων ἀγῶνων κληρο-
 νομῆσαι, «ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς πᾶσι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν», ὅτι αὐτῷ
 πρέπει πᾶσα δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΖ'.

10 Ὅτι δεῖ ἐμμένειν ἡμᾶς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ καὶ τῇ κλήσει,
 ἣ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ μὴ διὰ χλιαρότητα
 ἀπολέσαι τὰ πολύενκτα ἡμῶν κατορθώματα.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, πλατύναι τὸν Θεὸν τὴν διά-
 νοιάν μου ἐν νοήμασι δι' εὐχῆς παρακαλῶ ἔχετε, ὅπως δυνηθῶ ὑμῖν
 ἐπαρκεῖν πρὸς ταύτην τὴν οἰκτρὰν καὶ μικρὰν κατήχησιν, πρὸς τὰς
 15 καθ' ἑκάστην συμπιπτούσας καὶ παρισταμένας ὑποθέσεις, αἵτινες
 χρήξουσιν οὐχὶ τῆς τυχούσης μὲν παρακλήσεως, ἀλλ' οὐδὲ τῆς ὀλι-
 γοστηῆς παραινέσεως· ἐπιγίνονται γὰρ ἀεὶ ὡς νιφάδες αἱ ὀλιγορῖαι,
 αἱ ἀκηδία, αἱ ἰδιορρυθμία, αἱ ἀτονία, καὶ τινων μὲν αἱ παρακοαί,
 ἄλλων αἱ ὑψηλοφροσύνη, ἐνίων δὲ αἱ ἀποδράσεις, πρὸς τούτοις αἱ
 20 ἀντιλογία, αἱ ἀκαταστασία, οἱ γογγυσμοί, οἱ ψιθυρισμοί. Καὶ ποῦ
 μοι καιρὸς καταλέγειν κατ' ἔπος πάντα, ἐν οἷς ὡς ἐπὶ κλύδωνός τινος
 χειμερίου συνεχόμενος πολὺν τὸ θόρυβον ἐν τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ
 ἔχω ἐγγινόμενον, τὸ ποῦ καὶ πῶς καὶ ἠλίκως, συνεργία τῶν εὐχῶν
 τοῦ πατρός μου καὶ πατρός ὑμῶν, δυνηθεῖν ἀκριμάτιστον καὶ ἀκα-
 25 ταπόντιστον τὴν ἐμπιστευθεῖσάν μοι κυβερνήσιν τῶν τιμίων ὑμῶν
 ψυχῶν ποιήσασθαι; Οἶδα δὲ καὶ σύμφημι, ὅτι καὶ αὐτοὶ συνέλκεσθε
 καὶ συνδιατείνεσθέ μοι ἐν ταύτῃ τῇ κυβερνήσει, ἀλλ' οὐχ οἱ πλείονες
 ἢ γὰρ ἂν εὐκοπώτερον καὶ κουφότερόν μοι ἦν τὸ πόνημα.

λους καὶ διατρέχει καὶ τοὺς φωτίζει μὲ τὸ λόγο του καὶ τοὺς ἐτοιμάζει μὲ τὴ φωνή του, γιατί σ' αὐτοὺς θὰ ἀνήκει μᾶλλον ἢ ἀνώτερη θέση στὸν καιρὸ τῆς ἀνταπόδοσης! «Ὁ καθέννας λοιπὸν θὰ λάβει τὸν δικό του μισθό, ἀνάλογα μὲ τὸν δικό του κόπο», ὅπως διδάσκει ὁ ἀπόστολος.⁹ Ὡστε εἶναι καλὸ νὰ μοχθεῖ κανεὶς, καὶ μὲ λίγους ἀγῶνες νὰ κληρονομήσει «αὐτὰ ποὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ὅλους ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν»¹⁰, γιατί σ' αὐτὸν ἀνήκει κάθε δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνηση, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 17η.

Ὅτι πρέπει νὰ ἐμμένουμε στὴν ὁμολογία καὶ στὴν κλήση μὲ τὴν ὁποία μᾶς κάλεσε ὁ Θεός, καὶ νὰ μὴ χάσουμε τὰ πολυπόθητα κατορθώματά μας ἀπὸ χλιαρότητα.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, προσευχηθεῖτε, παρακαλῶ, στὸν Θεὸ νὰ μοῦ εὐρύνει τὴ διάνοια σὲ νοήματα, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ἐπαρκέσω σ' αὐτὴ τὴν ἐλεεινὴ καὶ μικρὴ κατήχηση σχετικὰ μὲ τὰ θέματα ποὺ προκαλοῦνται καὶ ὑπάρχουν καθημερινά, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκη ὄχι ἀπὸ μιὰ συνηθισμένη ἀντιμετώπιση, οὔτε ἀπὸ μιὰ ἀπλή παραίνεση. Γιατί ἔρχονται σὰν νιφάδες οἱ ἀδιαφορίες, οἱ ἀμέλειες, οἱ παραξενιές, οἱ νωθρότητες, καὶ ἀπὸ ἄλλους βέβαια προέρχονται οἱ ἀνυπακοές, ἀπὸ ἄλλους οἱ ἀλαζονεῖες, ἀπὸ μερικοὺς οἱ δραπετεύσεις, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ οἱ ἀντιλογίες, οἱ ἀκαταστασίες, οἱ γογγυσμοί, οἱ ψιθυρισμοί. Καὶ ποῦ νὰ μοῦ μείνει καιρὸς νὰ ἀπαριθμήσω ἕνα πρὸς ἕνα ὅλα ἐκεῖνα μέσα στὰ ὁποῖα εἶμαι περικυκλωμένος, σὰν μέσα σὲ χειμερινὴ θαλασσοταραχὴ, ἔχοντας μεγάλη ἀγωνία μέσα στὴν ταπεινὴ μου ψυχὴ, γιὰ τὸ ποῦ καὶ πῶς καὶ σὲ ποιὸ βαθμὸ, μὲ τὴ βοήθεια τῶν προσευχῶν τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας, θὰ μπορέσω νὰ ἀσκήσω τὴ διακυβέρνηση τῶν τίμιων ψυχῶν σας, ποὺ μοῦ ἔχει ἐμπιστευθεῖ, χωρὶς σφάλματα καὶ καταποντισμούς; Γνωρίζω βέβαια καὶ συμφωνῶ, ὅτι καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι συμβάλλετε καὶ ζεῖτε μαζὶ μου τὴν ἔνταση αὐτῆς τῆς διακυβέρνησης, ὅμως ὄχι οἱ περισσότεροι, γιατί ἄλλιῶς θὰ μοῦ ἦταν πιὸ εὐκόλος καὶ πιὸ ἐλαφρὸς ὁ κόπος.

9. Α' Κορ. 3, 8.

10. Α' Κορ. 2, 9.

Διὰ τοῦτο δέομαι, τοὺς μὲν συναγωνιῶντάς μοι ἔτι μᾶλλον συναίρεσθαί μοι τὸν κόπον, ὡς ὀφείλοντας τοὺς ἀξίους παρὰ Θεῶ κομίσασθαι μισθοὺς, τοὺς δὲ ἄλλους τὸ παύσασθαι τῆς δυσπραγίας, ἀναλαβομένους φόβον Θεοῦ καὶ τὸ τοῦ φοβεροῦ καὶ φρικτοῦ ἐκείνου κριτηρίου παράστημα, ἐν ᾧ ἀπολήψεται ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὰ τί γάρ, τέκνα, ἐνταῦθα ἐληλύθαμεν ἐξελθόντες τοῦ κόσμου καὶ ἀποχωρισθέντες τῶν κατὰ σάρκα γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, πόλεων τε καὶ πατρίδων, οἴκων τε καὶ χωρίων; Οὐχ ἵνα σώσωμεν τὰς ἑαυτῶν ψυχάς; οὐχ ἵνα συγχωρηθῶμεν τὰ ἐν βίῳ ἡμαρτημένα; οὐχ ἵνα εὐαρεστήσωμεν Κυρίῳ; οὐχ ἵνα κτησώμεθα τὰ αἰώνια ἀγαθά; οὐχ ἵνα ζήσωμεν ἀγγελικῶς, ζηλοῦντες τοὺς ἀσωμάτους νόας, μᾶλλον δὲ τοὺς ἀγίους καὶ τρισμακαρίους πατέρας ἡμῶν; Καὶ πῶς τὰ ἐναντία πράττομεν, ἀντὶ τοῦ κλαίειν γελῶντες καὶ ἀντὶ τοῦ κατανύσσεσθαι στρογνιῶντες, ἀντὶ τοῦ εὐλαβεῖσθαι ἀγριούμενοι καὶ ἀντὶ τοῦ προσεύχεσθαι καταρώμενοι, ἀντὶ τοῦ ἠρεμεῖν ῥεμβόμενοι καὶ ἀντὶ τοῦ ἠσυχάζειν σχολιάζοντες, ἀντὶ τοῦ καθαίρεσθαι ῥυπούμενοι καὶ ἀντὶ τοῦ συστέλλεσθαι παρρησιαζόμενοι, ἀντὶ τοῦ νηστεύειν ἀκρατευόμενοι καὶ ἀντὶ τοῦ ψάλλειν διαδικαζόμενοι, ἀντὶ τοῦ ὑπακούειν ἀυθαδιαζόμενοι καὶ ἀντὶ τοῦ ταπεινοῦσθαι ἐξυψούμενοι;

20 Οὕτω λήθη καὶ ἀπροσεξία τῶν πρώτων συνταγῶν καὶ συνθηκῶν καὶ ὁμολογιῶν ὑποσύρειν ἡμᾶς εἴωθεν ὁ ἀντίπαλος

Ἄλλὰ γνῶτε, τέκνα, καὶ ἐπίγνωτε καὶ ἀνανήψατε καὶ συνέλθετε πάντες εἰς ὅπερ καὶ συνέθεσθε, ἀποπλῦναι τὰ ἁμαρτήματα, ἀγιασθῆναι, φωτισθῆναι, τελειωθῆναι, θεοποιηθῆναι, κληρονομησαί βασιλείαν οὐρανῶν. Ναί, παρακαλῶ καὶ δέομαι, μὴ εἰς κενὸν ὁ κόπος ἡμῶν ὀφθεῖη! Πόσα καὶ πηλίκᾳ τεταλαιπωρήκατε καὶ ταιλαιπωρεῖτε! πόσα νηστεύκατε καὶ νηστεύετε! πόσα ἠγρυπνήσατε καὶ ἀγρυπνεῖτε! πόσα ἐπειτιμήθητε καὶ ἐπιτιμᾶσθε! πόσα ἐβαστάκατε καὶ βαστάζετε! πόσα διηνύκατε καὶ διανύετε! Μὴ τοίνυν διὰ γλιαι-
30 ρότητα καὶ ὠρινὴν ἡδονὴν τὰ πολύκτητα καὶ πολυπόριστα καὶ πολύενκτα ὑμῶν κατορθώματα ἀπολέσητε, ἀλλὰ τοῖς προτέροις συγκτήσασθε καὶ τὰ παρόντα, μεγαλεμπόρως τὸν βίον τοῦτον διανύσαντες, καὶ ἄπιμεν πρὸς τὸν παγγάληνον λιμένα τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς

Γι' αὐτὸ παρακαλῶ, αὐτοὺς ποὺ ἀγωνιοῦν μαζί μου, νὰ σηκώσουν ἀκόμα πιὸ πολὺ μαζί μὲ μένα τὸν κόπο, ὥστε οἱ ἄξιοι νὰ δεχθοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀνταμοιβή, ἐνῶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρακαλῶ νὰ παύσουν νὰ δυσκολεύουν τὴν κατάστασι, συγκρατούμενοι ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν παράστασή τους σ' ἐκεῖνο τὸ φοβερὸ καὶ φρικτὸ δικαστήριον, στὸ ὁποῖο ὁ καθένας θὰ ἀμειφθεῖ ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του. Γιατί ἄλλωστε, παιδιὰ μου, ἦρθαμε ἐδῶ, ἔχοντας φύγει ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἔχοντας ἀποχωρισθεῖ τοὺς σαρκικοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους, τίς πόλεις καὶ τίς πατρίδες, τὰ σπίτια καὶ τὰ χωριά μας; Δὲν ἦρθαμε γιὰ νὰ σώσουμε τίς ψυχές μας; Δὲν ἦρθαμε γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν τὰ ἁμαρτήματα τῆς ζωῆς μας; Δὲν ἦρθαμε γιὰ νὰ ἀρέσουμε στὸν Κύριον; Δὲν ἦρθαμε γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ; Δὲν ἦρθαμε γιὰ νὰ ζήσουμε ἀγγελικὰ, μιμούμενοι τοὺς ἀσώματους ἀγγέλους, ἢ καλύτερα τοὺς ἅγιους καὶ τρισμακάριστους πατέρες μας; Καὶ πῶς τότε κάνουμε τὰ ἀντίθετα καὶ γελοῦμε ἀντὶ νὰ κλαῖμε, ἀκολασταίνουμε ἀντὶ νὰ ζοῦμε μὲ κατάνυξι, ἐξοργιζόμαστε ἀντὶ νὰ εἶμαστε εὐλαβεῖς, καταρώμαστε ἀντὶ νὰ προσευχόμαστε, περιπλανώμαστε ἀντὶ νὰ ἠρεμοῦμε, ἐπικρίνουμε ἀντὶ νὰ ἠσυχάζουμε, ρυπαινόμαστε ἀντὶ νὰ καθαρίζομαστε, ἀποθρασυνόμαστε ἀντὶ νὰ εἶμαστε συνεσταλμένοι, ζοῦμε χωρὶς ἐγκράτεια ἀντὶ νὰ νηστεύουμε, προσφεύγουμε στὰ δικαστήρια ἀντὶ νὰ ψάλλουμε, αὐθαδιάζουμε ἀντὶ νὰ δείχνουμε ὑπακοή, καὶ ὑπερηφανευόμαστε ἀντὶ νὰ ταπεινωόμαστε; Ἔτσι συνήθως μὲ τὴν λησμοσύνη καὶ τὴν ἀπροσεξία τῶν πρώτων ἐντολῶν καὶ συμφωνιῶν καὶ ὁμολογιῶν μᾶς παρασύρει ὁ ἀντίπαλος.

Ἄλλὰ μάθετε, παιδιὰ μου, καὶ γνωρίστε καλῶς, καὶ γίνετε νηφάλιοι, καὶ συνέλθετε ὅλοι ὡς πρὸς αὐτὸ ποὺ συμφωνήσατε, νὰ πλύνετε τίς ἁμαρτίες, νὰ ἁγιασθεῖτε, νὰ φωτισθεῖτε, νὰ τελειωθεῖτε, νὰ θεοποιηθεῖτε, νὰ κληρονομήσετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Naί, σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω, νὰ μὴ πάει ὁ κόπος μας χαμένος! Πόσο ταλαιπωρηθήκατε καὶ ταλαιπωρεῖστε! Πόσο ἔχετε νηστεύσει καὶ νηστεύετε! Πόσο ἀγρυπνήσατε καὶ ἀγρυπνεῖτε! Πόσες φορές ἐπιτιμηθήκατε καὶ ἐπιτιμᾶστε! Πόσα ὑποφέρατε καὶ ὑποφέρετε! Πόσα περᾶσατε καὶ περνᾶτε! Μὴ λοιπόν, ἐξαιτίας χλιαρότητος καὶ πρόσκαιρης ἡδονῆς, χάσετε τὰ πλούσια καὶ πολυπόριστα καὶ πολυπόθητα κατορθώματά σας, ἀλλὰ μαζί μὲ τὰ προηγούμενα ἀποκτήστε καὶ τὰ τωρινὰ, διανύοντας τὴν ζωὴ αὐτὴν σὰν μεγαλέμποροι, ὥστε νὰ φύγουμε ἔτσι γιὰ τὸ πάντοτε γαλήνιον λιμάνι τῆς ἀτελείωτης ζωῆς.

Οἶδεν οὖν ὁ Κύριος ὅπως ἐφίεμαι τῆς ἐκάστου ὑμῶν καθηκού-
 σης ἀναπαύσεως καὶ τὴν ἐμαντοῦ ταλαίπωρον ψυχὴν ὅπως συνδια-
 τίθημι πρὸς τὰ συνεισφερόμενα ὑμῖν, ἀλγῶν ἐπὶ τοῖς ἀλγοῦσι καὶ
 ἀσθενῶν ἐπὶ τοῖς ἀσθενοῦσιν ὡς ἀσθενῆς λίαν κατὰ ψυχὴν, ἀθυμῶν
 5 ἐπὶ τοῖς ἀθυμοῦσιν, ἀγωνιῶν ἐπὶ τοῖς ἀγωνιῶσιν, περιστατούμενος
 ἐπὶ τοῖς περιστατούμενοις, φλεγόμενος ἐπὶ τοῖς πειραζομένοις. Καὶ
 ἤνικα οὕτως, τί μὴ παραχωρεῖτέ μοι οἱ πάντες καὶ εὐθύνεσθε καλῶς
 καὶ ἡρεμαίως, στοιχοῦντες τοῖς διατεταγμένοις, ἀλλ' ἀντιφέρετε καὶ
 ἀντεπεξάγετε οἱ τινὲς θελήματα ἰδικά, μᾶλλον δὲ πονηρά, ἐπιθυμή-
 10 ματα βλαβερά, βουλεύματα ὑπερηφανευτικά, οὐ στοιχοῦντες τῷ κα-
 νόνι τῆς ὑποταγῆς καὶ κοινοδιακῆς καταστάσεως, ἀλλ' ἐκ φιλαυτίας
 καὶ ἰδιορρυθμίας νομιμώτερα μᾶλλον ἐξευρίσκοντες καὶ ἀγιώτερα
 ἐκτιθέμενοι καὶ ἐνθεέστερα δογματίζοντες, ἅτινά εἰσιν ἀσεδήματα
 καὶ ἀνομήματα. Οἱ μὲν γὰρ ἐξ ἀυθεντίας, μᾶλλον δὲ διαταγῆς τοῦ
 15 διαδόλου, λάθρα καὶ ἀγνοία μου σίδηρα περιεβάλεσθε καὶ ἀλλήλοις
 πρὸς ταῦτα παραχωρεῖτε καὶ συνέχεσθε τῷ συντεκταίνοντι ὑμῖν τὴν
 ἁμαρτίαν διαδόλω· ἄλλοι ἐρημικὰς ζωὰς εὐφημεῖτε καὶ τῷ ἐρη-
 μῶσαι ὑμᾶς θέλοντι Σατανᾶ συνδιαλέγεσθε· ἕτεροι τότε καὶ τότε, ἵνα
 μὴ ἐκφαίνω τὰ πράγματα, ταῦτοθελῶς ἐργάζεσθε, τὴν εὐλογίαν τοῦ
 20 ἀντιπάλου πάντως δεχόμενοι. Καὶ τί ταῦτα πράττειτε, μὴ ἐρώντες τὰ
 οἰκεῖα καὶ ἀρμόζοντα καὶ θεάρεστα καὶ σωτήρια ὑμῖν; Ποῦ τις τῶν
 ὀσίων τοιαῦτα εἰργάσατο; Εἰ δὲ καὶ εἰργάσατο, ἀλλ' ὅμως σπανιά-
 κισ ὑπὸ ὀπτασίας, ἢ θεοσημείας, ἢ πατρικῆς παραχωρήσεως πα-
 ρορμηθείς. Ὑμεῖς δὲ μήπω ἀποκλυσάμενοι, οἱ μὲν τυχὸν μηδὲ
 25 αὐτὰ τὰ πρότερον ἁμαρτήματα, οἱ δὲ καὶ ἀποκλυσάμενοι, μήπω
 τὰ ἦθη ἡμερώσαντες, μηδὲ γενυσάμενοι διακριτικῆς γλυκύτητος, τυ-
 φλώττοντες τῇ ἀβουλίᾳ καὶ ἰδιοθελησίᾳ, οὕτως, ὡσὰν σκώληκες,
 κατὰ κρημνοῦ φέρεσθε ὑπὸ τοῦ ὑποσύροντος ὑμᾶς ἀπάτη τοῦ ὄ-
 φεως.

30 Μὴ οὕτως, μηδαμῶς, τέκνα μου, ἀλλὰ πιστεύετε τοῦτο τῶν
 σοφῶν εἶναι σοφώτερον καὶ τῶν ἀγίων ἀγιαστικώτερον καὶ τῶν
 συμφερόντων συμφερώτερον ὑμῖν, τὸ μένειν ἐν τῇ κλήσει, ἣ κέκλη-
 κεν ὑμᾶς ὁ Κύριος, ἐν τῷ κοινοδίῳ, ἐν τῷ πατρί, ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ἐν

Γνωρίζει ὁ Κύριος πόσο ἐπιθυμῶ τὴν ἀνάπαυση πού πρέπει στὸν καθένα ἀπὸ σᾶς, καὶ πῶς διαθέτω τὴν ταλαίπωρη ψυχὴ μου σ' αὐτὰ πού σᾶς συμφέρουν, πονώντας γι' αὐτοὺς πού πονοῦν καὶ ἀρρωσταίνοντας γι' αὐτοὺς πού εἶναι ἀρρωστοί, γιατί ἀρρωσταίνω πολὺ ψυχικά, λιποψυχώντας γι' αὐτοὺς πού λιποψυχοῦν, ἀγωνιώντας γι' αὐτοὺς πού ἔχουν ἀγωνία, αἰσθανόμενος ἄσχημα γι' αὐτοὺς πού ἀντιμετωπίζουν δύσκολες περιστάσεις, καὶ φλεγόμενος γι' αὐτοὺς πού δέχονται πειρασμούς. Καὶ ἀφοῦ ἔτσι αἰσθάνομαι γιὰ σᾶς, γιατί δὲν συμφωνεῖτε μαζί μου ὅλοι καὶ δὲν προσαρμόζεστε καλὰ καὶ ἤρεμα, ὑπακούοντας στὶς διαταγές, ἀλλὰ ἀντιτάσσεστε καὶ προβάλλετε μερικοὶ θελήματά σας προσωπικά, ἢ καλύτερα πονηρὰ, ἐπιθυμίες βλαβερές, ἀπόψεις ἀλαζονικές, καὶ δὲν συμμορφώνεστε μὲ τὸν κανόνα τῆς ὑποταγῆς τῆς κοινοβιακῆς ιδιότητος, ἀλλὰ ἀπὸ ἔγωισμό καὶ ἰδιοτροπία ἐπινοεῖτε δῆθεν πιὸ νόμιμα καὶ ἐκθέτετε πιὸ ἅγια καὶ δογματίζετε πιὸ ἔνθεα, τὰ ὅποια εἶναι ἀσεβήματα καὶ ἀνομήματα; Γιατί ἄλλοι μὲ αὐθεντία, ἢ καλύτερα μὲ διαταγὴ τοῦ διαβόλου, κρυφὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω, ὀχυρώνεσθε μὲ σίδερα καὶ ἐπιτρέπετε τὴν εἴσοδο σ' αὐτὰ μεταξὺ σας καὶ συγκεντρώνεστε ἐκεῖ μαζί μὲ τὸν διάβολο πού μεθοδεύει μαζί σας τὴν ἁμαρτία. "Ἄλλοι πάλι ἐπαινεῖτε τὴν ἐρημικὴ ζωὴ καὶ συνδιαλέγεστε μὲ τὸν Σατανᾶ πού θέλει νὰ σᾶς ἐρημώσῃ. "Ἄλλοι κάνετε αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο, γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὰ πράγματα, δεχόμενοι μὲ τὴ θέλησή σας ὀπωσδήποτε τὴν εὐλογία τοῦ ἀντιπάλου. Καὶ γιατί τὰ κάνετε αὐτὰ, καὶ δὲν ἀγαπᾶτε τὰ δικά σας, τὰ πρέποντα καὶ θεάρεστα καὶ σωτήρια γιὰ σᾶς; Ποῦ κάποιος ἀπὸ τοὺς ὄσους ἔκανε τέτοια πράγματα; Καὶ ἂν ἀκόμα ἔκανε, τὸ ἔκανε σπάνια ἔχοντας παρακινηθεῖ σ' αὐτὸ ἀπὸ κάποια ὀπτασία ἢ σημεῖο θεϊκό, ἢ ὕστερα ἀπὸ πατρικὴ ἄδεια. Σεῖς ὅμως, χωρὶς νὰ ἔχετε ἀποπλύνει, ἄλλοι οὔτε τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα, καὶ ἄλλοι, καὶ ἂν τὰ ἀπέπλυναν, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐξαφανίσει τίς συνήθειές τους καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν γευθεῖ τὴ διακριτικὴ γλυκύτητα, τυλφωμένοι ἀπὸ τὴν ἀναποφασιστικότητα καὶ ἀπὸ τὸ δικό σας θέλημα, ὀδηγεῖστε σὰν σκουλήκια στὸν γκρεμὸ ἀπὸ αὐτὸν πού σᾶς σέρνει μὲ τὴν ἀπάτη τοῦ φιδιοῦ.

"Ὅχι ἔτσι, μὲ κανέναν τρόπο, τέκνα μου, ἀλλὰ πιστεύετε τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἶναι σοφώτερο τῶν σοφῶν καὶ ἀγιώτερο τῶν ἀγίων καὶ συμφερότερο ἀπὸ αὐτὰ πού σᾶς συμφέρουν, τὸ νὰ μένετε στὴν κλήση, στὴν ὁποία σᾶς κάλεσε ὁ Κύριος¹, στὸ κοινόβιο, κοντὰ στὸν πατέρα, στοὺς

1. Α' Κορ. 7, 20.

τῇ θεοποιμάντῳ μάνδρα· ὁ γὰρ ἔξερχόμενος θηριάλωτος ἔσται πάν-
 τως Ἐν ταύτῃ ἀυλιζόμενοι τελεῖτε καὶ ἐκτελεῖτε τὰ ἰδιώματα αὐτῆς,
 τὴν ὁμοψυχίαν καὶ ὁμογνωμίαν, τὴν συνάθλησιν, τὴν συμμαρτύρη-
 σιν, τὴν συγκοπίασιν, τὴν συνύμνησιν. Εἰ δέ τις τι καὶ προὔχειν θέλει
 5 τῶν ἄλλων ἐν κατορθώμασι, δυνατὸς ὢν (φίλον τοῦτο Θεῷ καὶ ἡ-
 μῖν), ὑποβαλλέτω ἑαυτὸν τῷ φρονήματι κατώτερον πάντων, μηδό-
 λως ἀντιλογεῖτω, μηδόλως εὐρισκέσθω ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος,
 μηδαμῶς καταφθαζέσθω γογγύζων. Ἔστω βραδύς εἰς ὀργήν, ταχύς
 εἰς ὑπακοήν, ταχύτερος εἰς τὸ λέγειν «συχώρησον» ἐν καιρῷ ἐνστα-
 10 τικῆς διαλέξεως, φαιδρὸς τῷ προσώπῳ διὰ τῆς ἔνδοθεν ἐπαδομένης
 ψαλμολογίας καὶ προσευχῆς καὶ καταστάσεως, κάτω νενευκῶς τὸ
 ὄμμα, ἀναθρώσκων δὲ τὸν νοῦν εἰς Θεόν. Ἔστω ἐγκρατευόμενος
 παντάπασι γέλωτος μέχρι μειδιώματος, τὸ δέον ἀποπληρῶν· ἔστω
 ἐγκρατῆς καὶ μέχρι λόγου ἑνὸς σαπροῦ καὶ μὴ φέροντος οἰκοδομήν·
 15 ἔστω ἀρκούμενος τῷ σιτισμῷ τῆς κοινῆς τραπέζης καὶ μηδὲ τότε
 ἐμπιπλόμενος· ἔστω ἀρκούμενος τῷ ὠρισμένῳ ὑπνῷ καὶ ἐν τῷ κανό-
 νι νηφαλέως καὶ ἐγρηγορῶς παριστάμενος, ἀκριβευόμενος μέχρις
 ἑνὸς στίχου μὴ ἀπολέσαι· ἔστω καθ' ἑκάστην ἡμέραν βάλλων ἀρχὴν
 καὶ μέχρις ἑσπέρας τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ πέρασ διοριζόμενος, καὶ διὰ
 20 τοῦτο κατηφευόμενος καὶ στεναχιζόμενος καὶ ἐτοιμαζόμενος τὴν
 ἔξοδον τῆς ψυχῆς· ἔστω καθ' ἑκάστην ἡμέραν δακρυρροῶν, εἰ δ' οὖν
 ἀλλ' ἐν καιρῷ τῆς μεταλήψεως ἢ τῇ ἑσπέρα τῆς καθευδήσεως ὥρα
 παρεϊάς αὐτοῦ βρέχων ἐν κλαυθμῷ τῷ ἀναλογισμῷ τῶν παρεθέντων
 ἐξ ἀτονίας πραγμάτων, ἢ καὶ τῇ ἀναλογίσει τῶν οὐρανίων θεαμά-
 25 των καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν διοικουμένων ὑπὸ Θεοῦ κριμάτων,
 καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῇ τοῦ θανάτου ἐπινοίᾳ, διαχωρίσει τε τοῦ σώματος
 καὶ τῆς ψυχῆς, ἀπαγωγῇ τε τῶν ἀγγέλων, ἀπαντήσῃ τε τῶν δαμιό-
 νων, ἀπολογία τε τῶν βεβιωμένων κατὰ τε νοῦν καὶ πράξιν καὶ λό-
 γον, ποῦ καὶ πῶς ἄρα εὐρεθήσεται ἡ ψυχὴ ἢ ταπεινὴ. Καὶ εἰ ἄρα ἐν
 30 τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ, καὶ εἰ ἄρα ἐν τῷ θείῳ νυμφῶνι, ἢ μήπως
 (ὅπερ ἀπῆει) μετὰ τῶν ἐρίφων, ἔνθα ἐστὶν ἀκοῦσαι τὸ «ἀπέλθετε ἀπ'
 ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοίμασμένον τῷ δια-
 βόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ».

ἀδελφούς, στή θεοποιήμαντη μάντρα. Γιατί αὐτὸς ποὺ βγαίνει ἔξω θὰ κατασπαραχθεῖ ὀπωσδήποτε ἀπὸ τὰ θηρία. Μένοντας μέσα σ' αὐτὴν νὰ κάνετε καὶ νὰ ἐφαρμόζετε τὰ γνωρίσματά της, δηλαδή τὴν ὁμοψυχία, τὴν ὁμογνωμοσύνη, τὴν συνάσκησι, τὴν ἀπὸ κοινοῦ ὑπομονὴ τοῦ μαρτυρίου, τὸν ἀπὸ κοινοῦ κόπο, τὴν κοινὴ ὑμνολογία. Καὶ ἂν κάποιος θέλει νὰ διακριθεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους στὴν ἀρετὴ, ἂν μπορεῖ (αὐτὸ τὸ θέλει ὁ Θεὸς καὶ ἐμεῖς), ἅς θέσει τὸν ἑαυτό του, ὡς πρὸς τὸ φρόνημα, πιὸ κάτω ἀπὸ ὅλους, ἅς μὴ φέρει καμμιά ἀντίρρηση, ἅς μὴ βρεθεῖ ποτὲ στὸ στόμα του δόλος², καὶ ποτὲ νὰ μὴ φθάσει νὰ γογγύξει. " Ἄς εἶναι ἀργὸς στὴν ὀργή, γρήγορος στὴν ὑπακοή, γρηγορότερος στὸ νὰ λέγει, «συγχώρησέ με» σὲ περίπτωσι ἀσυμφωνίας, χαρωπὸς στὸ πρόσωπο, ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς ψαλμωδίας καὶ προσευχῆς καὶ ἡρεμίας, καὶ ἔχοντας τὰ μάτια στραμμένα κάτω, καὶ τὸν νοῦ ὑψωμένον πρὸς τὸν Θεό. " Ἄς εἶναι τελείως ἐγκρατὴς στὸ γέλιο, ἀρκοῦμενος μόνο στὸ μειδίαμα, κάμνοντας αὐτὸ ποὺ πρέπει. " Ἄς εἶναι ἐγκρατὴς ἀκόμα καὶ σὲ μιὰ λέξι κακὴ, ποὺ δὲν φέρνει οἰκοδομή. " Ἄς ἀρκεῖται στὸ φαγητὸ τῆς κοινῆς τράπεζας, ἀλλὰ καὶ οὔτε τότε νὰ χορταίνει. " Ἄς ἀρκεῖται στὸν καθορισμένον ὕπνο, καὶ νὰ παρίσταται στὸν κανόνα νηφάλιος καὶ μὲ ἐγρήγορσι, προσέχοντας νὰ μὴ χάσει οὔτε ἓνα στίχο. Κάθε μέρα νὰ κάνει ἀρχὴ καθορίζοντας τὸ τέλος τῆς ζωῆς του μέχρι τὸ βράδυ, καὶ γι' αὐτὸ νὰ εἶναι κατηφής, νὰ στενάζει καὶ νὰ ἐτοιμάζει τὴν ἔξοδο τῆς ψυχῆς του. Κάθε μέρα νὰ δακρῦζει, ἐὰν ὄχι, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ὥρα τῆς μεταλήψεως, ἢ τὸ βράδυ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ ὕπνου νὰ βρέχει τὶς παρειές του μὲ τὸ κλάμα, ἀναλογιζόμενος τὰ πράγματα ποὺ παρέλειψε ἀπὸ χαλάρωσι, ἢ καὶ μὲ τὴ σκέψι τῶν οὐράνιων θεαμάτων καὶ τῶν κρίσεων ποὺ γίνονται κάθε μέρα ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ κυρίως μὲ τὴ σκέψι τοῦ θανάτου, τοῦ χωρισμοῦ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, τῆς ἀπαγωγῆς του ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ τῆς συνάντησις τῶν δαιμόνων, τῆς ἀπολογίας τῶν ὅσων βίωσε καὶ μὲ τὸν νοῦ του καὶ στὴν πράξι καὶ μὲ λόγια, καὶ ἐπομένως ποῦ καὶ πῶς θὰ βρεθεῖ ἢ ταπεινὴ ψυχὴ. Ἄκόμα ἐὰν ἄραγε θὰ βρεθεῖ στὴ δεξιὰ παράταξι καὶ στοὺς κόλπους τοῦ Ἄβραάμ³ καὶ στὸν θεϊκὸ νυμφώνα⁴, ἢ μήπως (πρᾶγμα ποὺ ἀπεύχομαι) θὰ βρεθεῖ μαζί μὲ τὰ ἐρίφια⁵, ὅπου θὰ ἀκούσει τὸ «Φύγετε ἀπὸ μένα, καταραμένοι, στὴν αἰώνια φωτιά, ποὺ ἔχει ἐτοιμαστῆ γιὰ τὸν διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του»⁶.

5. Ματθ. 25, 33.

6. Ματθ. 25, 41.

Ἴδου πόσα προτερήματα καὶ ἀγωνίσματα ὑποδέδεικται ὑμῖν. Καὶ ποῦ ἐστὶν ἐν ἄλλῳ βίῳ θεοδρομῶ τοσαῦτα ἐργάσασθαι καὶ πολυειδῆ τὴν ἀρετὴν παραστῆσαι, ἢ ὡς ἐν τῷ ἱερῷ κοινοβίῳ, καθὼς ὁ μέγας νομοθέτης ἡμῶν Βασίλειος ὁ θεῖος διαγορεύει; Ἐγὼ τοίνυν 5 φανερῶ ἀφανῶς τινὰς ἐξ ὑμῶν, ἵνα ἐγκεντρισθῆτε οἱ τὰ μὴ καθήκοντα διαπράττοντες πρὸς ὁμοξηλίαν, εἴτερ ἐθέλοιτε. Εἰσὶ τοίνυν ἐν ὑμῖν οἱ ἐξ εἰλικρινοῦς πίστεως αὐτῶν καὶ ἀγάπης πρὸς Θεόν τε καὶ τὸν καθηγούμενον τυχὸν μηδὲ μὴ ἐνυπνιαζόμενοι, ὅπερ ἔχει καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος. Εἰσὶν ἄλλοι, οἱ τοῦ δακρυῦ ἐργάται καὶ μηδὲ μίαν 10 ἡμέραν σχεδὸν ἀκλαυστί ἐξερχόμενοι. Εἰσὶν ἕτεροι, οἱ μήποτε τὴν ἀγίαν μετάληψιν λαμβάνοντες, εἰ μὴ πρότερον χέωσιν τὸ τῶν βλεφάρων ὕδωρ· εἰσὶ δ' ἄλλοι, οἱ τοσοῦτον προσέχοντες καὶ φιλαγνοῦντες, ὡς μηδὲ μὴ εἰς πρόσωπον βλέπεσθαι, καὶ εἰσὶν ἄλλοι οἱ τὴν χρεῖαν τοῦ ὕπνου καθήμενοι ἐκτελοῦντες, καὶ ἄλλοι πάλιν οἱ ἔξω τῆς τρα- 15 πέξης μηδὲ μὴ πεπωκότες ὕδωρ ἢ φαγόντες βρωτόν, ἄνευ δοθείσης εὐλογίας. Ἐτεροι δ' αὖ πάλιν οἱ προευρισκόμενοι πάντοτε ἐν τῷ κανόνι, κατὰ τὸν θεῖον Σάββαν, καὶ ἄλλοι οἱ μήποτε ἐξάγγελισιν ποιούμενοί μοι περὶ ἐκδικήσεως ἢ ἐκζητήσεως ἱματίου ἢ ὑποδήματος ἢ ἄλλου τινός, ἀλλ' ἢ μόνον πρὸς ἐπιζήτησιν νηστείας, ἀγρυπνίας, ἄλ- 20 λης παντοίας κακοπαθείας εἰς τὸ σῶζεσθαι.

Ἴδε οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, ἴδε οἱ θέλοντες ἀγωνίζεσθαι τὰ ὑψηλότερα, ἴδε οἱ μετὰ τῆς οἰκειᾶς σωτηρίας καὶ τὴν τῶν πλησίον ἀβλάβειαν περιποιούμενοι, μᾶλλον δὲ οὐκ ἀβλάβειαν, ἀλλ' ὠφέλειαν παντεπαίνετον μεθ' ὑπομνήσεως οἱ ποιῶντες πεποιῆκασιν καὶ ποιῶσιν ἐν 25 τούτοις καὶ τοὺς πεσόντας ἐγείρουσιν. Τούτους οὖν οἱ βουλόμενοι μιμείσθωσαν· εἰ δὲ μή γε, ἀρκείσθωσαν ἐπὶ τοῖς καθολικοῖς κατορθώμασιν· ἀρκεσία γάρ ἐστι σωτήριος καὶ ἐν ταύτῃ μόνῃ τὸν στέφανον αὐτῶν ἀπολήψονται, καὶ οὕτω τὸ παρὸν μακρότερον καὶ διεξοδικώτερον ὑπέγραψα ὑμῖν τὴν κατήχησιν, ἵνα μὴ φρονῆτε παρ' ὃ δεῖ 30 φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν καθὼς καὶ διατέτακται, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὅριστε πόσα προτερήματα καὶ ἀγωνίσματα σᾶς ὑποδείχθησαν. Ποῦ μπορεῖ κανεῖς, ἀκολουθώντας ἄλλη ζωὴ σύμφωνη μὲ τὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ, νὰ κάνει τόσα πολλὰ καὶ νὰ παρουσιάσει τὴν ἀρετὴ πολὺ-πλευρη, ὅπως στὸ ἱερὸ κοινὸβιο, καθὼς ὑπαγορεῦει ὁ μέγας νομοθέτης μας, ὁ θεῖος Βασίλειος; Ἐγὼ λοιπὸν φανερώνω κρυφὰ μερικοὺς ἀπὸ σᾶς, γιὰ νὰ παρακινηθεῖτε, καὶ ὅσοι δὲν κάνετε αὐτὰ πού πρέπει, νὰ τοὺς μοιάσετε, ἐὰν θέλετε. Ὑπάρχουν δηλαδὴ μερικοὶ ἀναμεταξύ σας οἱ ὅποιοι, ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ πίστη τους καὶ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἡγούμενο, ἐνδεχομένως νὰ μὴ κοιμοῦνται καθόλου, πρᾶγμα πού ἀναφέρει καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος. Ὑπάρχουν ἄλλοι πού ἔργο τους ἔχουν τὰ δάκρυα καὶ δὲν περνοῦν οὔτε μιὰ μέρα χωρὶς νὰ κλάψουν. Ὑπάρχουν πάλι ἄλλοι οἱ ὅποιοι ποτὲ δὲν μεταλαβαίνουν, ἂν προηγουμένως δὲν χύσουν νερὸ ἀπὸ τὰ βλέφαρά τους. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἄλλοι πού προσέχουν καὶ ἀγαποῦν τὴν ἀγνότητά τόσο πολὺ, ὥστε νὰ μὴ σηκώνουν τὸ βλέμμα τους καθόλου σὲ πρόσωπο· ὑπάρχουν ἄλλοι πού κοιμοῦνται καθισμένοι, καὶ ἄλλοι πάλι πού δὲν ἤπιαν ποτὲ νερὸ καὶ δὲν ἔφαγαν φαγητὸ ἔξω ἀπὸ τὴν τράπεζα, χωρὶς νὰ τοὺς δοθεῖ εὐλογία. Ἄλλοι πάλι παραβρίσκονται πάντοτε ἀπὸ πρὶν στὸν κανόνα, σύμφωνα μὲ τὸν θεῖο Σάββα, καὶ ἄλλοι δὲν μοῦ ἀναφέρουν κἂν τὴ διεκδίκηση ἢ τὴν ἀναζήτηση ἱματίου ἢ ὑποδήματος ἢ κάποιου ἄλλου, παρὰ μόνο μοῦ ζητοῦν περισσότερη νηστεία, ἀγρυπνία, ἢ ὅποι-αδήποτε ἄλλη κακοπάθεια, γιὰ νὰ σωθοῦν.

Νὰ οἱ εὐθεῖς στὴν καρδιά⁷. Νὰ αὐτοὶ πού θέλουν νὰ φθάσουν σὲ ἀνώτερα ἀγωνίσματα. Νὰ αὐτοὶ πού, μαζὶ μὲ τὴ δική τους σωτηρία, φροντίζουν νὰ μὴ βλάψουν καὶ τοὺς πλησίον, ἢ καλύτερα ὄχι νὰ μὴ βλάψουν, ἀλλὰ καὶ ὠφέλεια ἐπαινετὴ ἀπὸ ὅλους καὶ ἀξιωματημῶνευτη καὶ ἔχουν προσφέρει καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ προσφέρουν. Αὐτοὺς λοιπὸν ἄς τοὺς μιμηθοῦν ὅσοι θέλουν. Ἄν ὄχι, ἄς ἀρκεστοῦν στὶς γενικὲς ἀρετὲς. Γιατὶ εἶναι ἀρκετὲς γιὰ τὴ σωτηρία τους, καὶ μόνο μὲ αὐτὲς θὰ λάβουν τὸ στεφάνι. Γι' αὐτὸ αὐτὴ τὴ φορὰ ἔκανα τόσο μακρὰ καὶ λεπτομερῆ τὴν κατήχησή σας, γιὰ νὰ μὴ ἔχετε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας μεγαλῦ-τερη γνώμη ἀπὸ ὅση πρέπει⁸, ἀλλὰ νὰ πιστεύετε ὅπως ἔχει ὀρίσει ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, στὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

8. Ρωμ. 12, 3.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΗ΄.

*Περὶ τοῦ περιφράξαι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς διὰ τῶν ἀρετῶν,
ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντες ἡμᾶς ἀπὸ ὕψους.*

Ἄδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ἵνα ἀπὸ ὑποδείγματος ἀρ-
5 ξώμεθα τῆς κατηχήσεως, πολέμου ἡνίκα συμβολὴ φθάσει γίνεσθαι,
πρότερον καθίσαντες οἱ στρατηγοῦντες, ἐπισυναγαγόντες τὸν λαὸν
καὶ λόγοις παρακλητικοῖς ἐπαλείψαντες καὶ πρὸς τοὺς ἀγῶνας συν-
αγείραντές τε καὶ ἀνδρειώσαντες, οὕτως ἀπίασι πρὸς τὸν πόλεμον.
Καὶ κυβερνῆται νηῶν πρότερον μετὰ τῶν ναυτίλων συγκαθεσθέντες
10 καὶ συνδιασκεψάμενοι τὰ τῆς ποντοπορίας, οὕτω κελεύουσί τε τὰ
ἰστία καὶ ἐξορμῶσι Θεὸν ἐπικαλεσάμενοι ἀρωγόν. Ἐῷ λέγειν ὀδί-
τας, ἐμπόρους τε καὶ γεωργοὺς καὶ πᾶσαν ἄλλην μέθοδον τῆς συμ-
βουλευτικῆς καὶ συγκαθεστικῆς καὶ ὁμονοητικῆς ἐπιδεομένην πάν-
τως εὐκαιρολογίας.

15 Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ὁ τοῦ Χριστοῦ στρατός, τὸ ἐκ τοῦ παντὸς
κόσμου ἐκλελεγμένον Κυρίῳ συνάθροισμα, τὸ ἀφιερωμένον Θεῷ
ἀνάθημα, «πάλην ἔχομεν», κατὰ τὸν ἀπόστολον, οὐ πρὸς ἐναίμους
καὶ ἐνσάρκους ἐχθρούς, ἀλλὰ «πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας,
πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ
20 πνευματικὰ τῆς πονηρίας», ἔργον ἡμῖν ἐστὶν ἀναγκαῖον ἐπὶ τὸ αὐτὸ
καὶ συναθροίζεσθαι καὶ συγκαθέζεσθαι καὶ συνδιασκεπτεσθαι οὐχ
ἅπαξ, οὐ δίς, οὐ τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ (ἢ γὰρ ἂν καὶ τρισάκις πολεμοῦν-
τες καὶ πολεμούμενοι, οἴκοι ἀνακάμψαντες, ἡρεμίαν ἤγομεν ἀμφότε-
ροι, οἷ τε πολεμοῦντες καὶ οἱ πολεμούμενοι), ἀλλ' ἀδιαλείπτως καὶ
25 ὡσαύτως, ὅτι καὶ ἀνέναιος ὁ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν πόλεμος, ὡς
ἴστε καὶ ἴσμεν οἱ πειραζόμενοι. Οὐκοῦν τί ξένον ποιοῦμεν καὶ παρά-
λογον, μᾶλλον δὲ εὐλογώτατα καὶ δικαιοτάτα καὶ χρησιμώτατα, εἰς
ταῦτό καθ' ἑβδομάδα συνερχόμενοι τρίς, ἀλλ' οὖν καὶ καθ' ἑσπέραν
συναγόμενοι καὶ οἴονεὶ συμβουλευόμενοι καὶ συγκροτούμενοι καὶ
30 συνασπιζόμενοι διὰ τοῦ λόγου τῆς κατηχήσεως;

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 18η.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ περιφράξουμε τίς ψυχές μας μέ τίς ἀρετές, γιὰτὶ εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ μᾶς πολεμοῦν ἀπὸ ψηλά.

Ἄδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, γιὰ νὰ ἀρχίσω τὴν κατήχηση μὲ παρᾶδειγμα, ὅταν φθάσει νὰ γίνῃ πολεμικὴ σύγκρουση, προηγουμένως κᾶθονται οἱ στρατηγοί, συγκεντρώνουν τὸν λαὸ, κι ἀφοῦ μὲ λόγια προτρεπτικὰ τοὺς ἐρεθίσουν καὶ τοὺς ξεσηκώσουν καὶ τοὺς ἐμψυχώσουν γιὰ τοὺς ἀγῶνες, τότε ξεκινοῦν γιὰ τὸν πόλεμο. Καὶ οἱ κυβερνητὲς τῶν πλοίων, ἀφοῦ προηγουμένως καθίσουν μὲ τοὺς ναυτικούς καὶ συσκεφθοῦν ὅλοι μαζὶ γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς ποντοπορίας, τότε δίνουν ἐντολὴ νὰ ἀνοιχτοῦν τὰ πανιὰ καὶ ξεκινοῦν ἐπικαλούμενοι ὡς βοηθὸ τοὺς τὸν Θεό. Παραλείπω νὰ μιλήσω γιὰ τοὺς ὁδοιπόρους καὶ τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς γεωργοὺς καὶ γιὰ κάθε ἄλλη μέθοδο, ἢ ὅποια ἔχει ὁπωσδήποτε ἀνάγκη ἀπὸ ἐπίκαιρη συμβουλευτικὴ καὶ συναινετικὴ συζήτηση σὲ κοινὴ σύσκεψη.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἐμεῖς, ὁ στρατὸς τοῦ Χριστοῦ, τὸ σύνολο τῶν ἐκλεκτῶν ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμον γιὰ τὸν Κύριον, τὸ ἀφιερωμένο στὸν Θεὸ ἀφιέρωμα, «ἔχουμε πάλη», σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολον, ὅχι πρὸς ἐχθροὺς μὲ αἷμα καὶ σὰρκα, ἀλλὰ «πρὸς τίς ἀρχές καὶ τίς ἐξουσίες, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορες τοῦ σκότους τοῦ κόσμου αὐτοῦ, πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα»¹, ἔργον μας ἀπαραίτητον εἶναι νὰ συγκεντρωνόμαστε ὅλοι μαζὶ, νὰ συνεδριάζουμε καὶ νὰ συσκεφτόμαστε, ὅχι μιὰ φορὰ, οὔτε δύο, οὔτε τρεῖς φορὲς τὸν χρόνον (γιὰτὶ ἂν πραγματικὰ πολεμούσαμε καὶ μᾶς πολεμοῦσαν τρεῖς φορὲς, ἐπιστρέφοντας στὸ σπίτι μας θὰ ἡσυχάζαμε καὶ οἱ δύο, καὶ ἐμεῖς ποὺ πολεμούσαμε καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς πολεμοῦσαν), ἀλλὰ ἀδιάκοπα καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο, γιὰτὶ ὁ πόλεμὸς μας ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν μας εἶναι διαρκῆς, ὅπως γνωρίζετε καὶ γνωρίζουμε ὅσοι δεχόμεστε πειρασμούς. Ἐπομένως τί τὸ παρᾶξενον καὶ παράλογον κάνουμε, μὲ τὸ νὰ συνερχόμεστε ὅλοι μαζὶ τρεῖς φορὲς τὴν ἑβδομάδα πάρα πολὺ σωστὰ καὶ δίκαια καὶ ὠφέλιμα, ἀλλὰ καὶ νὰ συναθροίζομαστε κάθε βράδον καὶ κατὰ κάποιον τρόπο νὰ συσκεπτόμαστε καὶ νὰ καταρτιζόμεστε καὶ νὰ ἐπιδιώκουμε τὴ συνένωσίν μας μὲ τὸν λόγον τῆς κατήχησης;

1. Ἐφ. 5, 12.

Βλέπετε τοιγαροῦν, στρατιῶται Χριστοῦ, πῶς ἔστε περιπεφρα-
 γμένοι τὰς ψυχὰς ὑμῶν, εἰ ἔχετε θώρακα εὐπιστίας, εἰ ὑπάρχει ὑμῖν
 ἄσπις ταπεινοφροσύνης, εἰ πάρεσιν ὑπακοῆς δόρου, εἰ σκέπει ὑμᾶς
 περικεφαλαία ἐλπίδος σωτηρίου, εἰ ἐπὶ χειρᾶς ὑμῶν ἡ μάχαιρα τῆς
 5 εὐανδρίας, καὶ πρότερον, εἰ εὐήνιον ὑμῶν τὸ τίμον σῶμα καὶ εὐδρο-
 μον, ὡς ἂν πῶλος εὐτακτῶν, ἀλλὰ μὴ δυσκαθεκτῶν καὶ ἀναχαιτίζων,
 βάλλοι κάτω τὸν ἐπιβάτην νοῦν, κατὰ πρόσωπον τῶν πολεμίων. Ναι
 τοίνυν ἔχετε (ἂνθ' ὑμῶν ἀνταποκρίνομαι), ἀλλὰ καὶ σχοίητε ἔτι καὶ
 ἔτι, τεκνία μου, ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντες ὑμᾶς ἀπὸ ὕψους, ὅτι πε-
 10 πυρωμένα ἄγαν τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ, ὅτι ἡμερονύκτιον οὐδὲ τὴν ἀ-
 καρδιαίαν ὥραν παραχωρεῖ· οὔτε γὰρ ἐσθίει, οὔτε πίνει, οὔτε καθεύ-
 δει, ὡς αὐτός που ὁ ἀποστάτης τῷ ἁγίῳ πατρὶ εἶρηκεν, ἀλλ' ἐν τούτῳ
 ἡ ἄζωος ζωὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ολέθριος κίνησις, τοῦ καταβαλεῖν πτωχὸν
 καὶ πένητα, τοῦ σφάξαι τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ἀλλ' ἡ ῥομφαία αὐ-
 15 τοῦ εἰσελθεῖ εἰς καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὰ τόξα αὐτοῦ συντριβεῖ. Πῶς
 δέ; Ἐὰν τὰ ψαλλόμενα ἐνωτιζώμεθα, ἐὰν ἐν τοῖς προειρημένοις ὀ-
 πλοῖς ἀποτρεπώμεθα αὐτόν. Τοῦτον, ὡς αὐτός ὁ ἀλάστωρ ἔφη, συν-
 τρίζει ἢ ταπεινοφροσύνη· τοῦτον ἀναιρεῖ ἢ ὑπακοή· τοῦτον φυγα-
 δεύει ἢ εὐχή· τοῦτον λμοκτονεῖ ἢ νηστεία· τοῦτον κατεάγει ἢ φιλα-
 20 δελφία καὶ πᾶσα ἢ λοιπὴ τῶν θείων ἀρετῶν ἐργασία.

Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐγὼ ὁ δέσμιος ταῖς ἁμαρτίαις, ἀξίως τῆς κλή-
 σεως, ἧς ἐκλήθημεν, περιπατήσωμεν, ἵνα μὴ λάβῃ καθ' ἡμῶν χώραν
 ὁ τύραννος Ἐχεσθε τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν, τὸν πόνον ὑποφέροντες,
 τὸν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν, εἴτε δι' ἀροτριάσεως, εἴτε διὰ
 25 σκάψεως, εἴτε δι' ἀμφιάσεως, εἴτε διὰ καλλιγραφῆσεως, εἴτε διὰ τε-
 κτονεύσεως, εἴτε διὰ ἀρτοποιήσεως, εἴτε δι' ἄλλης τῆς οἴασουν προ-
 κειμένης τέχνης καὶ διακονίας, καὶ πρὸς ταῦτα πολὺς ὁ μισθὸς ὑμῶν
 ἐν τοῖς οὐρανοῖς τεταμύεται. Ἴδου ὡς πτηνῆσις ὀρνέων παρερχόμενος
 Οὔτε τὰ χρηστὰ διαρκῆ, οὔτε τὰ λυπηρὰ ἐπίμονα. Τὴν καλὴν πρα-
 30 γματεῖαν πραγματευσώμεθα, ἀδελφοί· ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ ὅλους αἰ-
 ῶνας κληρονομήσωμεν. Ῥοπή γάρ ἐστιν ἀληθῶς ὁ πᾶς ἡμῶν τῆς
 ζωῆς βίος πρὸς τὸν μέλλοντα ἄπειρον αἰῶνα, καὶ μακάριοι οἱ εὖ φρο-

Βλέπετε λοιπόν, στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ, πῶς εἶναι περιφραγμέναι οἱ ψυχές σας, ἂν ἔχετε τὸν θώρακα τῆς εὐπιστίας, ἂν ὑπάρχει σὲ σᾶς ἡ ἄσπίδα τῆς ταπεινοφροσύνης, ἂν βρίσκεται μαζί σας τὸ δόρυ τῆς ὑπακοῆς, ἂν σᾶς σκεπάζει ἡ σωτήρια περικεφαλαία τῆς ἐλπίδας², ἂν βρίσκεται στὰ χέρια σας ἡ μάχαιρα τῆς γενναιοῦτητος, καὶ πρὶν ἅπῃ ὅλα, ἂν τὸ τίμιον καὶ γρήγορον σῶμα σας εἶναι πειθαρχικόν, σὺν πουλᾶρι πειθαρχικῷ, καὶ ὄχι ἀσυγκράτητον καὶ θυμωμένον νὰ ρίχνει κάτω τὸν ἀναβάτην του μπροστὰ τοὺς ἐχθρούς. Ναι λοιπόν ἔχετε (ἅπαντῶ ἀντὶ γιὰ σᾶς), ἀλλὰ καὶ θὰ ἔχετε καὶ πάλι καὶ πάλι, τέκνα μου, γιὰτὶ εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ σᾶς πολεμοῦν ἀπὸ ψηλά, γιὰτὶ τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ εἶναι πολὺ πυρωμένα, καὶ μέρα καὶ νύχτα δὲν ὑποχωρεῖ οὔτε μιὰ στιγμή. Καθόσον οὔτε τρώει, οὔτε πίνει, οὔτε κοιμᾶται, ὅπως κάποτε εἶπε ὁ ἀποστάτης στὸν ἅγιον πατέρα, ἀλλ' ἡ ἄζωη ζωὴ του καὶ ἡ ὀλέθρια κίνησή του ἀποβλέπει σ' αὐτό, στὸ νὰ νικήσῃ τὸν φτωχὸν καὶ τὸν πένητα, καὶ νὰ σφάξῃ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν καρδιὰ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ δόλο καὶ κακία. Ἄλλ' εἶθε τὸ ξίφος του νὰ μπεῖ στὴν καρδιά του καὶ τὰ τόξα του νὰ γίνουν κομμάτια. Πῶς ὅμως; Ἄν ἀκοῦμε καλά αὐτὰ ποὺ ψάλλονται, ἂν τὸν ἀποκροῦν μετὰ τὰ ὅπλα ποὺ προαναφέρθηκαν. Αὐτόν, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος ὁ ἄθλιος, τὸν συντριβεῖ ἡ ταπεινοφροσύνη. Αὐτόν τὸν σκοτῶνει ἡ ὑπακοή. Αὐτόν τὸν φυγαδεύει ἡ προσευχή. Αὐτόν τὸν πεθαίνει ἀπὸ πείνα ἢ νηστεία. Αὐτόν τὸν ρίχνει κάτω ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ κάθε ἄλλη ἐκτέλεση τῶν θείων ἀρετῶν.

Σᾶς παρακαλῶ, ἐγὼ ὁ δέσμιος τῆς ἁμαρτίας, νὰ βαδίσουμε ἀντὶ-ξία πρὸς τὴν κλήση μετὰ τὴν ὁποία κληθήκαμε³, γιὰ νὰ μὴ ἔχει θέση ἐναντίον μας ὁ τύραννος. Μείνετε προσκολλημένοι στὴν ὑπομονή σας, ὑπομένοντας τὸν κόπον τῶν χειρωνακτικῶν ἔργων σας, εἴτε μετὰ τὸ ὄργωμα, εἴτε μετὰ τὸ σκάψιμον, εἴτε μετὰ τὴν ἀμφίεση, εἴτε μετὰ τὴν καλλιγράφηση, εἴτε μετὰ τὸ χτίσιμον, εἴτε μετὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ψωμοῦ, εἴτε μετὰ ὁποιαδήποτε ἄλλη τέχνη καὶ διακονία ποὺ ὑπάρχει, καὶ γι' αὐτὰ θὰ ἀποταμιεύεται τοὺς οὐρανοὺς μεγάλη ἀμοιβὴ γιὰ σᾶς. Νᾶ, ἡ ζωὴ περνᾶει σὺν τὴν πτήση τῶν ὀρνέων. Οὔτε τὰ καλά διαρκοῦν, οὔτε τὰ λυπηρὰ εἶναι ἐπίμονα. Ἄς φροντίσουμε γιὰ τὴν καλὴν πραγμάτειαν, ἀδελφοί. Μὲ μιὰ στιγμή τοῦ χρόνου ἅς κληρονομήσουμε ὀλόκληρους αἰῶνες. Γιὰτὶ στιγμή εἶναι πραγματικὰ ὅλη ἡ ζωὴ μας σὲ σχέση μετὰ τὸν ἄπειρον χρόνον, καὶ εἶναι εὐτυχισμένοι αὐτοὶ ποὺ σκέπτονται συνετὰ, τρισευτυχισμένοι αὐ-

3. Ἐφ. 4, 1.

νοῦντες καὶ τρισμακάριοι οἱ κόσμον μισήσαντες καὶ ὀλομακάριστοι οἱ γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ ἀδελφούς καὶ πάντα τὰ ἐν κόσμῳ διὰ Κύριον καταλείψαντες. Πῶς οὐ μὴ δοξασθήσεσθε ταῦτα πεποιηκότες; Αὐτός ἐστιν ὁ λέγων «ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, 5 καὶ ὁ ἐξουθενῶν με ἀτμασθήσεται». Δοξάζετε οὖν τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν, ὡς ἀληθῶς καὶ μέλη Χριστοῦ ἐστε ἡγιασμένα, καὶ θυσιάζετε ἑαυτοὺς καὶ ὀλοκαρποῦτε διὰ τῆς ὑποταγῆς ἀενάως.

Μὴ οὖν τις ἐγκοπτέσθω τοῦ καλλίστου δρόμου, μὴ οὖν τις ἀκηδιάτω, μὴδ' αὖ ῥαθυμείτω, μὴδέ γε καθευδέτω, μὴδέ ρεγχέτω. Πάν- 10 τες σύνδρομοι, πάντες σύξενκτοι τῇ ἀγάπῃ, πάντες ὁμοθελεῖς, πάντες ὁμοκάρδιοι, θεόδρομοι, εὐκίνητοι, ἀεικίνητοι τῇ εὐσεβείᾳ, εὐχόμενοι καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ἀναξιότητος, ἵνα σὺν ὑμῖν εὐροιμέν πῶς ποτε σώζεσθαι, εὐχαῖς τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ 15 καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΘ'.

Περὶ εὐχαριστίας καὶ ὑπομονῆς.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, λύχνον καιόμενον ἔχοντες 20 ἐν ἡμῖν τὸ φίλτρον τοῦ Κυρίου καὶ τὸν πόθον τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὀφείλομεν ἐκάστοτε ἐπιβάλλειν τὸ τῆς χρίσεως ἔλαιον, ἵνα μὴπως ἀποσβεσθεῖς ἐπισκοτάσῃ καὶ ὡς ἐν νυκτὶ ᾧδε κάκεῖσε πλανώμενοι τοῖς πάθεσι κινδυνεύσωμεν. Τί οὖν τὸ ἔλαιον; Ἡ ὑπόμνησις, ἡ ἀνάμνησις, ἡ ἀναλόγισις, ἡ ἀναγνώρισις τῶν προγεγενημένων, τῶν ἤδη 25 παρισταμένων καὶ μελλόντων. Ἀναμνησθῶμεν τοιγαροῦν ἡμέρας ἐκείνας τῆς νεότητος ἡμῶν, ἐν αἷς ἤμεν ὡς ἐν σκότει τῇ ἀγνοίᾳ πορευόμενοι, ἢ ὡς ἐν θαλάσῃ τοῖς πράγμασι κυμαινόμενοι, ἢ ὡς ἐν πελάγει ταῖς ἡδοναῖς θυθιζόμενοι, καὶ ὅθεν ἡμᾶς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἀνε-

τοὶ ποὺ μίσησαν τὸν κόσμον, καὶ πανευτυχεῖς ἐκεῖνοι ποὺ ἐγκατέλειψαν γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ ἀδελφούς, καὶ ὅλα τὰ τοῦ κόσμου γιὰ χάρη τοῦ Κυρίου. Πῶς δὲν θὰ δοξασθεῖτε ἔχοντας κάνει ὅλα αὐτὰ; Γιατὶ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ λέγει· «Ἐκείνους ποὺ μὲ δοξάζουν, θὰ τοὺς δοξάσω, καὶ ἐκεῖνος ποὺ μὲ περιφρονεῖ, θὰ περιφρονηθεῖ»⁴. Δοξάζετε λοιπὸν τὸν Θεὸ μετὰ τὰ μέλη σας, ἀφοῦ πραγματικὰ εἴσατε ἁγιασμένα μέλη τοῦ Χριστοῦ, καὶ θυσιάζετε τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ προσφέρετέ τους ἀκατάπαυστα ὡς ὀλοκαρπώματα μετὰ τὴν ὑποταγή.

Ἄς μὴ διακόπτεται κανένας ἀπὸ τὸν τόσο πολὺ ὠραῖο αὐτὸ δρόμο, κανένας ἄς μὴ ἀδρανεῖ, οὔτε νὰ ραθυμεῖ, οὔτε νὰ κοιμᾶται, οὔτε νὰ ροχαλίζει. Ὅλοι νὰ τρέχετε στὸν ἴδιο δρόμο, ὅλοι νὰ εἴστε συνδεδεμένοι μετὰ τὴν ἀγάπη, ὅλοι νὰ ἔχετε τὴν ἴδια θέληση, ὅλοι νὰ ἔχετε μιὰ καρδιά, καὶ νὰ εἴστε ὁδοιπόροι τοῦ Θεοῦ, εὐκίνητοι καὶ ἀεικίνητοι στὴν εὐσέβεια, προσευχόμενοι καὶ γιὰ τὴ δική μου ἀναξιότητα, ὥστε μαζὶ μετὰ σας νὰ βρῶ κάποτε σωτηρία, μετὰ τὴς εὐχῆς τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας, μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στὸν Πατέρα καὶ στὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 19η.

Γιὰ τὴν εὐχαριστία καὶ τὴν ὑπομονή.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, ἔχοντας μέσα μας σὰν λυχνάρι ποὺ καίει τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου μας καὶ τὸν πόθο τῶν αἰώνων ἀγαθῶν, ὀφείλουμε κάθε φορὰ νὰ βάζουμε σ' αὐτὸ τὸ λάδι τῆς χρίσεως, γιὰ νὰ μὴ σβῆσει κάποτε καὶ σκοτεινιάσει, ὅποτε θὰ κινδυνέψουμε νὰ περιπέσουμε στὰ πάθη περιπλανώμενοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σὰν νὰ εἶναι νύχτα. Ποιὸ εἶναι λοιπὸν τὸ λάδι; Ἡ ὑπόμνηση, ἡ ἀνάμνηση, ὁ στοχασμός, ἡ ἀναγνώριση τῶν ὅσων ἔχουν γίνει, αὐτῶν ποὺ συμβαίνουν καὶ αὐτῶν ποὺ πρόκειται νὰ συμβοῦν. Ἄς θυμηθοῦμε λοιπὸν τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες τῆς νεότητάς μας, κατὰ τὶς ὁποῖες βρισκόμασταν στὸ σκοτάδι βαδίζοντας μέσα στὴν ἀγνοία, ἢ ἀναταρασσόμενοι μέσα στὰ κοσμικὰ πράγματα σὰν σὲ θάλασσα, ἢ βυθιζόμενοι μέσα στὶς ἡδονές

4. Α΄ Βασ. 2, 30.

καλέσατο καὶ ὀπόθεν ἀνερρύσατο καὶ ἐκ ποίων καὶ ἡλίκων παθῶν
 ἐξέσπασε καὶ χεῖρα ὀρέξας ἀνέστησε καὶ τρίβον εἰλικρινῆ ὑπέδειξε
 καὶ δραμεῖν ἡμᾶς πρὸς τὸ φωτεινὸν καὶ ἅγιον σχῆμα τοῦτο παρωρ-
 μήσατο, πόσων καὶ πηλίκων ἄλλων, συγγενῶν, ἰδίων, ἐταίρων, συνή-
 5 θων, φίλων, γνωρίμων, ἐναπομεινάντων καὶ μόνων ἡμῶν ὡς ἐξ αἰ-
 γυπτιακῆς δουλείας ἐξεληλυθότων καὶ εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο τῆς πο-
 λιτείας ὄρος ἀναβεβηκότων, καὶ ἐντεῦθεν ἀποσκοπούντων καὶ θεω-
 ρούντων ὡς ἐν βαθυτάτῳ τινὶ τόπῳ, πῶς βάλλουσί σε καὶ βάλλονται
 ὑπ' ἀλλήλων ἄνθρωποι μοχθοῦντες εἰκῆ καὶ μάτην καὶ ἐν τοῖς ἀπολ-
 10 λυμένοις καὶ ἀστάτοις καὶ ῥέουσιν μέγαν τινὰ καὶ ἀνένδοτον ἰδρῶτα
 ἐπιδεικνύμενοι, καὶ εἶθε μέχρι τούτου, ἀλλὰ μὴ εἰς ἀνταπόδοσιν αἰω-
 νίας κολάσεως!

Ἐπεὶ οὖν τῆς τοιαύτης μόνης ἀπολυτρώσεως πόσην καὶ ἡλίκην
 ὀφείλομεν τῷ Θεῷ χάριν εἶδέναι καὶ ἀνταποδιδόναι αὐτῷ ἀνταπό-
 15 δοσιν, ὑπερ ὧν ἡμῖν ἀνταπέδωκεν; Ἡ δὲ ἀνταπόδοσις αὕτη ἢ ἀπο-
 ταγῆ ἡμῶν καὶ ἐκ κόσμου ἀποφυγῆ καὶ ἐκ γονέων ἀπαλλαγῆ καὶ ἐξ
 ἰδίων ἀπαγωγῆ καὶ ἢ ἐν ὑποταγῇ μακαρία ζωῆ. Λοιπὸν οὖν, ἐγκω-
 κότες τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν, εὐχαριστήρια προσάγωμεν καὶ ὡς εορ-
 τάζοντες διαβιδαζώμεθα τὰς ἡμέρας τῆς παροικίας ἡμῶν, ὑπερ τὸν
 20 Ἰσραὴλ μᾶλλον ἄδοντες καὶ ψάλλοντες, «ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως
 γὰρ δεδόξασται ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς ἀπωλείας θάλασ-
 σαν». Ἐπεὶ δὲ οὕτω λελυτρώμεθα, χρεῖα ἄρτι καλῶς ἡμᾶς τὴν ἔρη-
 μον τοῦ βίου διαβιδάζεσθαι, πειθηνίους τε εἶναι καὶ φιληκόους,
 ὑπομονητικούς τε καὶ μακροθύμους, φιλάγνους τε καὶ φιλεντόλους,
 25 ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸν παλαιὸν λαὸν γογγυστάς τε καὶ ἀνηκόους, φιλο-
 σάρκους τε καὶ φιληδόνους, αὐδάδεις τε καὶ ἀντιλόγους καὶ κατ' αὐ-
 τοῦ τοῦ νομοθέτου ἀντάρτας, μιμησκομένους οἶονεὶ χρεῶν καὶ
 λεθῆτων, κρομμύων τε καὶ σκορόδων αἰγυπτιακῶν, ἅτινά εἰσι τὰ
 δυνάμει Θεοῦ ἀποταγέντα καὶ ἀπαρηθέντα ἡμῖν.

30 Μὴ οὖν οὕτως, μηδαμῶς, παρακαλῶ, ἀλλ' ὡς λαὸς τοῦ Θεοῦ
 ἅγιος ἐσώμεθα ἀπαραπίκραντος, εὐήκοος, εὐμετάφορος, ὅπου καὶ

σάν σέ πέλαγος, ἀπ' ὅπου μᾶς ἀνακάλεσε ὁ Θεὸς καὶ ἀπὸ ὅπου μᾶς γλύτωσε, καὶ ἀπὸ ποιά καὶ πόσο μεγάλα πάθη μᾶς ἀπέσπασε, καὶ ἀπλώνοντας τὸ χέρι του μᾶς ἀνάστησε καὶ μᾶς ὑπέδειξε δρόμο εἰλικρινῆ, προτρέποντάς μας νὰ τρέξουμε σ' αὐτὸ τὸ φωτεινὸ καὶ ἅγιο (μοναχικὸ) σχῆμα, ἐνῶ πόσοι ἄλλοι καὶ μεγάλοι συγγενεῖς, δικοί μας, συνεταιροί, σύντροφοί, φίλοι, γνωστοί, παρέμειναν ἐκεῖ, καὶ μόνο ἡμεῖς ἐλευθερωθήκαμε σάν ἀπὸ τῆ δουλεία τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἀνεβήκαμε στὸ ψηλὸ αὐτὸ ὄρος τῆς ἐνάρετης ζωῆς, καὶ ἀπὸ ἐδῶ παρατηροῦμε καὶ βλέπουμε, σάν σέ βαθύτατο τόπο, πῶς χτυποῦν καὶ χτυπιοῦνται μεταξὺ τους οἱ ἄνθρωποι, κοπιᾶζοντας ἄσκοπα καὶ ἄδικα γι' αὐτὰ ποὺ καταστρέφονται καὶ εἶναι ἄστατα καὶ κυλοῦν καὶ χάνονται, χύνοντας πολὺν καὶ ἀκατάπαυστον ἰδρώτα, καὶ μακάρι νὰ σταματοῦσαν μέχρις ἐδῶ, καὶ νὰ μὴ ἀκολουθοῦσε καὶ ἡ ἀνταπόδοση αἰώνιας κόλασης.

Γι' αὐτὴν λοιπὸν καὶ μόνο αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἀπολύτρωση, πόση καὶ πόσο μεγάλη χάρη ὀφείλουμε νὰ ἀναγνωρίσουμε στὸν Θεό, καὶ νὰ τοῦ ἀνταποδώσουμε ἀνταπόδοση γιὰ ὅσα μᾶς ἔδωσε; Καὶ ἡ ἀνταπόδοση αὐτὴ εἶναι, ἡ ἀπάρνηση καὶ φυγὴ μας ἀπὸ τὸν κόσμον, ἡ ἀπομάκρυνσή μας ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ ἡ ἀπαγωγὴ ἀπὸ τοὺς δικούς μας καὶ ἡ μὲ ὑποταγὴ μακάρια ζωὴ μας. "Ἐχοντας λοιπὸν γνωρίσει τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, ἃς τοῦ προσφέρουμε εὐχαριστίες καὶ ἃς περνᾶμε τὶς ἡμέρες τῆς ἐδῶ ζωῆς μας γιορτάζοντας, ἄδοντας περισσότερο ἀπὸ τὸν ἰσραηλιτικὸ λαὸ καὶ ψάλλοντας· « Ἄς ὑμνήσουμε τὸν Κύριον, γιατί δοξάσθηκε μὲ μεγάλη δόξα. Τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἵππεῖς τῶν Αἰγυπτίων τοὺς ἔρριξε στὴ θάλασσα τῆς ἀπώλειας»¹. Καὶ ἐπειδὴ λυτρωθήκαμε μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ διασχίσουμε τώρα καλὰ τὴν ἔρημο τῆς ζωῆς, καὶ νὰ εἴμαστε ὑπάκουοι καὶ νὰ ἀγαπᾶμε ν' ἀκοῦμε τὶς ὁμιλίαις, νὰ εἴμαστε ὑπομονετικοὶ καὶ μακροθύμοι, φίλοι τῆς μελέτης καὶ τῶν ἐντολῶν, καὶ ὄχι σάν τὸν παλιὸ λαὸ γογγυστὲς καὶ ἀνυπάκουοι², φιλόσαρκοι καὶ φιλήδονες, αὐθάδεις καὶ ἀντιρρησίες καὶ ἀντάρτες ἐναντίον καὶ αὐτοῦ ἀκόμα τοῦ ἰδίου τοῦ νομοθέτη, ἐνθυμούμενοι κατὰ κάποιον τρόπο τὰ χρέη καὶ τοὺς λέβητες, τὰ κρεμμύδια καὶ τὰ σκόρδα τῆς Αἰγύπτου³, πρᾶγμα ποὺ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ ἐγκαταλείψαμε καὶ ἀπαρνηθήκαμε.

"Ὅχι ἔτσι λοιπὸν, μὲ κανένα τρόπο, παρακαλῶ, ἀλλὰ ἃς γίνουμε λαὸς ἅγιος τοῦ Θεοῦ ἀστασίαστος, ὑπάκουος, ποὺ μεταφέρεται εὐκολά

1. Ἐξ. 15, 1.

2. Ἐξ. 15, 24. καὶ 16, 3.

3. Ἀριθμ. 11, 5.

ἡνίκα καὶ ὅτε καὶ ὄθεν βούλεται, διὰ τῶν συμβαινουσῶν καὶ ἀποδει-
 κνυμένων ἐντολῶν αὐτοῦ ἀγόμενοι καὶ περιπορευόμενοι καὶ φέρον-
 τες τὰ τῆς ὁδοῦ λυπηρά, κἂν λειψίς βρώματος, κἂν σπάνις πόματος,
 κἂν ἄλλο τι τῶν εἰωθότων. Καὶ ἐὰν οὕτω πεποιθότες ὦμεν, ἄγγελος
 5 Θεοῦ ἡμῶν προπορεύεται καὶ Κύριος ὑπὲρ ἡμῶν πολεμήσει τὰ πά-
 θη, ὡς ἀλλόφυλα ἔθνη, καὶ εἰσελευσόμεθα οὐκ εἰς γῆν Ἀμορραίων
 καὶ Χαναναίων καὶ Φερεζαίων καὶ Εὐαίων, ἀλλ' εἰς τὴν γῆν ἐκείνην
 τῶν πραέων καὶ δικαίων, «εἰς γῆν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα» ἅγιον καὶ
 ἀθάνατον καὶ ἀκόρεστον, καὶ κατακληρονομήσομεν πάντα τὰ ἐν
 10 ἐπαγγελίαις ἀγαθὰ, συμβασιλεύοντες τῷ Δεσπότη Χριστῷ. Βλέπετε
 οὖν, ἀδελφοί, τὰ προκείμενα ἡμῖν ἀνταποδοτήρια, σύνετε τὰ ἐτοιμα-
 ζόμενα ἡμῖν ἀπολαυστήρια καὶ μὴν καὶ τὰ ἀντικείμενα τοῖς ἀτη-
 μελῶς διοῦσι κολαστήρια καὶ τιμωρητήρια, καὶ τί πέπονθεν ὁ δυσή-
 κοος ἐκεῖνος λαὸς ἐννοούμενοι καὶ εἰς ὃ τι οἱ εὐήκοοι ἀντεπεισέρχον-
 15 ται. Καὶ δράμωμεν καὶ διώξωμεν ἐν πολλῇ χαρᾷ, ἐν πολλῇ προθυμίᾳ,
 ἐν ἀκαταγωνίστῳ ὑπομονῇ ἐπικρατοῦντες τὰς διακονίας ἡμῶν ἱε-
 ρῶς, ὡς οἱ υἱοὶ τοῦ Καθὰ καὶ τοῦ Μεραρῆ τὰ ἅγια σκεύη ἐκείνα, καὶ
 αἰρωμεν τὴν σκηνὴν τῆς διαθήκης Κυρίου, τὸν εὐαγγελικὸν αὐτοῦ
 νόμον ἀνολιγώρως.
 20 Μηδεὶς οὖν ἀνήκοος, μηδεὶς γογγυστής, μηδεὶς ψιθυριστής, μη-
 δεὶς κατάλαλος, μηδεὶς παρρησιαστής, μηδεὶς ψευδολόγος, μηδεὶς
 γελωτοποιός, μηδεὶς ζηλοπαθής, μηδεὶς φθονοποιός, μηδεὶς ἀεργός,
 μηδεὶς συκοφάντης, μηδεὶς ἐν μηδενὶ μαμούμενος τὴν ἁγίαν πολι-
 τείαν, ἀλλὰ πάντες πανσθενεὶ πάντα τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ πράττοντες,
 25 ἵνα, ἐν τούτοις ἐπιτελέσαντες τὸν καλὸν ἀγῶνα, τὸν τῆς δικαιοσύνης
 στέφανον ἀναδησώμεθα, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ
 δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ
 καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Κ'.

30 **Περὶ τοῦ συμπιέζειν ἑαυτοὺς ἐν τῷ πνευματικῷ ἀγῶνι
 καὶ τοῦ μὴ ἐγκαλλωπίζεσθαι.**

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοί καὶ τέκνα, ὡσὰν νεοττοὶ ἐπὶ καλιᾶς

ὅταν καὶ ὅπου θέλει, ὀδηγοῦμενοι καὶ πορευόμενοι σύμφωνα μὲ τις ἐντολές του, καὶ ὑπομένοντας τις θλίψεις τοῦ δρόμου, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἔλλειψη τροφῆς ἢ ἔλλειψη νεροῦ ἢ ὅ,τιδήποτε ἀπὸ τὰ συνηθισμένα. Καὶ ἂν ἔτσι πιστεύουμε, τότε ἄγγελος τοῦ Θεοῦ μας θὰ προπορεύεται καὶ ὁ Κύριος θὰ πολεμήσει γιὰ χάρη μας τὰ πάθη, ὅπως τὰ ἀλλόφυλα ἔθνη, καὶ θὰ μποῦμε, ὄχι στὴ γῆ τῶν Ἀμορραίων καὶ τῶν Χαναναίων καὶ τῶν Φερεζαίων καὶ τῶν Εὐαίων⁴, ἀλλὰ στὴ γῆ ἐκείνη τῶν πρῶτων⁵ καὶ δικαίων, «στὴ γῆ πού ρέει μέλι καὶ γάλα»⁶, ἅγιο καὶ ἀθάνατο καὶ ἀχόρταστο, καὶ θὰ κληρονομήσουμε ὅλα τὰ ἀγαθὰ πού μᾶς ὑποσχέθηκε ὁ Θεός, βασιλεύοντας μαζί μὲ τὸν Δεσπότη Χριστό. Βλέπετε λοιπόν, ἀδελφοί μου, τίς ἀνταμοιβές πού ὑπάρχουν μπροστὰ μας, κατανοῆστε τίς ἀπολαύσεις πού μᾶς ἐτοιμάζονται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀντίστοιχα κολαστήρια καὶ βασανιστήρια γι' αὐτοὺς πού ζοῦν ἀνέμελα, καὶ σκεπτόμενοι τί ἔπαθε ὁ ἀνυπάκουος ἐκεῖνος λαός, καὶ πού ἀντίθετα εἰσέρχονται οἱ ὑπάκουοι. Καὶ ἅς τρέξουμε καὶ ἅς ἐπιδιώξουμε μὲ πολλὴ χαρὰ, μὲ μεγάλη προθυμία, μὲ ἀκατανίκητη ὑπομονή, ἀναλαμβάνοντας μὲ τρόπον ἱερὸ τὰ διακονήματά σας, ὅπως τὰ παιδιά τοῦ Καὰθ καὶ τοῦ Μεραῤῥ⁷ ἐκεῖνα τὰ ἅγια σκεύη, καὶ ἅς σηκώνουμε τὴ σκηνὴ τῆς διαθήκης τοῦ Κυρίου, δηλαδὴ τὸν εὐαγγελικὸ του νόμο, μὲ ὅλη μας τὴν προθυμία.

Ἄς μὴ εἶναι λοιπόν κανένας ἀνυπάκουος, κανένας γογγυστής, κανένας ψιθυριστής, κανένας κακόγλωσσος, κανένας ἀθυρόστομος, κανένας ψευδολόγος, κανένας γελωτοποιός, κανένας ζηλότυπος, κανένας φθονερός, κανένας ἄεργος, κανένας συκοφάντης, κανένας νὰ μὴ μέμφεται γιὰ τίποτε τὴν ἅγια πολιτεία, ἀλλὰ ὅλοι μὲ ὅλη μας τὴ δύναμη νὰ κάνουμε ὅλα ὅσα ἀρέσουν στὸν Θεό, ὥστε, ἀφοῦ μὲ αὐτὰ φέρουμε εἰς πέρας τὸν ἀγῶνα τὸν καλό⁸, νὰ φορέσουμε τὸ στεφάνι τῆς δικαιοσύνης⁹, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 20ῆ.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ πιέζουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα, καὶ νὰ μὴ καλλωπιζόμαστε.

Πατέρες μου, ἀδελφοί καὶ τέκνα μου, ὅπως τὰ μικρὰ πουλιά, μένο-

7. Ἀριθμ. 4, 1.

8. Β' Τιμ. 6, 12.

9. Β' Τιμ. 4, 8.

ὑπάρχοντες τὴν μητρικὴν τροφήν πάντοτε ἀπεκδέχονται μεταλήψε-
 σθαι, οὕτως ὑμεῖς τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως τοῦ ἀμαθοῦς λόγου καθέξε-
 σθε καὶ νῦν ἐπακροώμενοι. Ἄλλ' ὥσπερ ἐκεῖνη δώη καὶ μοι Κύριος,
 ὧδε καὶ κεῖσε περιαιθροῦντι καὶ περιθέοντι εἰς τοὺς πνευματικούς τῶν
 5 πατέρων λειμῶνας, ἐρανίζεσθαι καὶ οἶον ἀνθολογεῖν καὶ συνοίσειν
 ὑμῖν τὰ δέοντα καὶ αὐτάρκη, ἵνα τρέφήσθε καὶ αὐξήτε, ἵνα ζητε καὶ
 κινήσθε τῷ πνεύματι, μέχρις ἂν ἐκπετάσῃτε τινες ὑμῶν, Θεοῦ θέλον-
 τος, δι' ἀρετῆς τελείας, εἰς τὸ ἄλλων καθηγείσθαι καὶ ἀλλήλους τρο-
 φεύεσθαι. Εἴη δὲ διὰ μεταβάσεως θανάτου πάντας ἡμᾶς ἐκπετάσαι
 10 εἰς τὰ οὐράνια καὶ ὑπερουράνια, ἐκεῖσε «ἐνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύ-
 πη καὶ στεναγμός». Οὕτω γὰρ ἐλπίζω ὁ ἀνάξιος καὶ οὕτω πιστεύω
 ἀραρότως καὶ ἀνευδοιάστως ὅτι ἐκεῖ ἀπελεύσεσθε, ἐκεῖ εὐρεθήσε-
 σθε, ἐνθα «πάντων ἐστὶν εὐφραινόμενων ἡ κατοικία», ἐνθα χορὸς
 ἀγαλλιωμένων καὶ ἦχος ἑορταζόντων, ἀπολαύοντες τὰ ἐπηγγελμένα
 15 πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τοῖς ἀπ' αἰῶνος Χριστῷ εὐαρεστήσασι, διὰ τὴν κα-
 λὴν ὑμῶν εὐδρομίαν, διὰ τὴν ἐπαινουμένην καὶ μακαρίαν ὑμῶν πο-
 λιτείαν, διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀποφυγὴν, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν γονέων
 τῶν σαρκικῶν ἀπαλλαγὴν, διὰ τὴν ἐκ τῶν θελημάτων ἀποκοπήν,
 διὰ τὴν καθ' ἡμέραν ἀθλητικὴν ἔνστασιν καὶ ὑπομονὴν τῆς μαρτυ-
 20 ρικῆς ὑποταγῆς ὑμῶν, ὅτι ἐν αὐτῇ ὡς ἀληθῶς ὁμολογεῖτε τὸν Κύ-
 ριον καὶ ἀπαρνεῖσθε τὸν ἀρχιτύραννον διάβολον, ἀποδύεσθε πρὸς
 τὰ σκάμματα καὶ τεμνόμενοι καὶ καταξέόμενοι ταῖς ἐπιφοραῖς τῶν
 νοητῶς καὶ αἰσθητῶς προσπιπτόντων ὑμῖν ἀπὸ τε σαρκικῶν ἐπιθυ-
 μιῶν, ἀπὸ τε δαιμονικῶν ἐπίδουλῶν, ἀπὸ τε ἀδελφικῶν συγκρου-
 25 σμάτων, ὕβρεων, ἐσθ' ὅτε καὶ ὄνειδισμῶν οἰκονομικῶν, ἐπιστημο-
 ναρχικῶν, ἐγκρατείας τέ φημι καὶ ἀγρυπνίας, ψαλμωδίας καὶ φιλερ-
 γίας καὶ ἐκάστης ἄλλης ἐπιθεωρουμένης διακονίας, καθὼς πολυτρό-
 πως συμπιεζόμενοι καὶ συνστρεβλούμενοι καὶ συνθλιβόμενοι καὶ
 συντριβόμενοι, καὶ οὐδαμόθεν ἐν μηδενὶ ἕξαρνοι γίνεσθε τῶν ὁμολο-
 30 γιῶν καὶ ἐν Κυρίῳ συνθηκῶν, οὐδὲ κάμπτετε γόνυ τῇ Βάαλ, ἀλλ'
 εὐθαρσῶς καὶ ἀνδρείως διεξέρχεσθε τὴν ὁμολογίαν τῆς σωτηρίας
 ὑμῶν, καταισχύνοντες τοὺς ἐναντίους καὶ ἀνατρέποντες τοὺς ἀντι-
 παρατασσομένους ὑμῖν δαιμονικοὺς πολέμους. Ἄγὼν οὖν ὑμῖν ἐστὶν

1. Ἦσ. 35, 10.

2. Ψαλμ. 86, 7.

3. Ἀριθμ. 11, 13.

4. Ὁ σκαμμένος

ντας στή φωλιά περιμένουν πάντοτε νὰ λάβουν τὴ μητρικὴ τροφή, ἔτσι καθόσαστε καὶ σεῖς ἀκούοντας ἐμοῦ τοῦ ἀμαθοῦς τὸν λόγο τῆς ταπεινότητάς μου. Ἀλλὰ ὅπως σ' ἐκείνην, ἔτσι ἄς δώσει καὶ σέ μένα ὁ Κύριος, προσέχοντας ἐδῶ κι' ἐκεῖ καὶ περιφερόμενος στὰ πνευματικὰ λειβάδια τῶν πατέρων, νὰ συλλέγω καὶ κατὰ κάποιον τρόπο νὰ ἀνθολογῶ καὶ νὰ σᾶς προσφέρω αὐτὰ ποὺ πρέπει καὶ εἶναι ἀρκετὰ, γιὰ νὰ τρέφεστε καὶ νὰ μεγαλώνετε, γιὰ νὰ ζεῖτε καὶ νὰ κινεῖστε μὲ τὸ Πνεῦμα, μέχρι ποὺ κάποιοι ἀπὸ σᾶς νὰ πετάξετε, ἂν θέλει ὁ Θεός, μὲ τέλεια ἀρετὴ, στὸ νὰ ἡγεῖσθε ἄλλων καὶ νὰ τροφοδοτεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Καὶ μακάρι μὲ τὸν θάνατό μας νὰ πετάξουμε ὅλοι στὰ οὐράνια καὶ ὑπερουράνια, ἐκεῖ «ὅπου δὲν ὑπάρχει ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός»¹. Γιατὶ ἔτσι ἐλπίζω ὁ ἀνάξιος, καὶ ἔτσι πιστεύω σταθερὰ καὶ χωρὶς ἐνδοιασμό, ὅτι ἐκεῖ θὰ μεταβεῖτε, ἐκεῖ θὰ βρεθεῖτε, ὅπου «βρίσκεται ἡ κατοικία ὅλων ἐκείνων ποὺ εὐφραίνονται»², ὅπου ὑπάρχει ὁ χορὸς αὐτῶν ποὺ ἀγάλλονται καὶ ὁ ἦχος αὐτῶν ποὺ γιορτάζουν³, ἀπολαμβάνοντας αὐτὰ ποὺ ἔχει ὑποσχεθεῖ ὁ Κύριος σὲ ὅλους τοὺς ἀγίους ποὺ εὐαρέστησαν τὸν Χριστὸ μέσα στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, γιὰ τὴν καλὴ σας διαδρομὴ, γιὰ τὴν ἐπαινετὴ καὶ μακάρια πολιτεία σας, γιὰ τὴν φυγὴ ἀπὸ τὸν κόσμο, γιὰ τὴν ἀπομάκρυνσή σας ἀπὸ τοὺς σαρκικοὺς γονεῖς σας, γιὰ τὴν ἀποκοπὴ ἀπὸ τὰ θελήματά σας, γιὰ τὴν καθημερινή σας ἀθλητικὴ ἔνταση καὶ τὴν ὑπομονὴ τῆς μαρτυρικῆς σας ὑποταγῆς, γιατί μ' αὐτὴν ὁμολογεῖτε τὸν Κύριο καὶ ἀπαρνεῖστε τὸν ἀρχιτύραννο διάβολο, καὶ ξεντύνεστε προκειμένου νὰ ἀγωνιστεῖτε στὰ σκᾶμματα⁴, καὶ κομματιάξετε καὶ ξεσκίξετε μὲ τὶς ὀρμητικὲς ἐπιθέσεις αὐτῶν ποὺ νοητὰ καὶ αἰσθητὰ πέφτουν ἐπάνω σας, ἀπὸ τὶς σαρκικὲς ἐπιθυμίες, ἀπὸ τὶς δαιμονικὲς ἐπιβουλές, ἀπὸ τὶς ἀδελφικὲς συγκρούσεις, τὶς ὑβριολογίες, καὶ πολλὲς φορές τὶς ἐπιπλήξεις ποὺ γίνονται ἐπίτηδες ἢ ἐπιβάλλονται πειθαρχικά, ἐννοῶ τὴν ἐγκράτεια, τὴν ἀγρυπνία, τὴν ψαλμωδία, τὴν φιλοπονία καὶ κάθε ἄλλη ἐπιτηρούμενη διακονία, καθὼς συμπιέξετε καὶ βασανίζεστε καὶ συντριβετε, καὶ σὲ καμμιά περίπτωση μὲ τίποτε δὲν γίνεστε ἀρνητὲς τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν συμφωνιῶν ποὺ κάνατε μὲ τὸν Κύριο, οὔτε προσκυνᾶτε τὸν Βάαλ⁵, ἀλλὰ μὲ θάρρος καὶ ἀνδρεία ὑπομένετε τὴν ὁμολογία τῆς σωτηρίας σας, καταντροπιάζοντας τοὺς ἀντίθετους καὶ ἀνατρέποντας τοὺς δαιμονικοὺς πολέμους ποὺ παρατάσσονται ἐναντίον σας. Ἐχετε λοιπὸν ἀγώνα μεγάλο γι' αὐτό, παιδιά μου, καὶ ἀγώνα

ἐν τούτῳ μέγας, τέκνα μου, καὶ ἀγώνων ὁ ἱερώτατος, καὶ ἐκεῖνα συμ-
φθέγγεσθε μετὰ τοῦ ἀποστόλου λέγοντες· «τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς
ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ
γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; Ὅτι ἔνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην
5 τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς», δαυϊτικῶς συνεπά-
δοντες. Ἀλλὰ μακάριοί ἐστε καὶ τρισμακάριοι, εἴπερ τὸν τηλικούτον
ἀγῶνα ὑμῶν ἕως τέλους ἀποπληρώσητε, ἄμωμον καὶ ἀνόθευτον τῷ
Θεῷ παριστάνοντες, ἐπεὶ καθ' ἡμέραν ἢ ἄθλησις παρίσταται καὶ
τοῖς μαρτυρικοῖς στεφάνοις καταστέφεσθε. Καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῖς
10 προλαβοῦσι, τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἤδη παροῦσι καὶ μέλλουσι.

Τὰ δὲ παρόντα οἶα (ἵνα κἀνταῦθα μαρτυρήσω ὑμᾶς ἀξίως); Ὅτι
ἀπὸ μιᾶς ὑπομνήσεως ταπεινῆς ἡμῶν ἤκετε καὶ συνήλθετε καὶ ἀπο-
δέξασθε καὶ ἀπεκόψατε τὰ διὰ χαλκοῦ εἰς χρῆσιν ὑμῖν ὑπάρχοντα,
ταῦτα δὴ λέγω τὰ γραφεῖα, τὰ καλαμάρια, τὰς δακτυλήθρας, τὰ καλ-
15 λιγραφικὰ διλάβια, τὰ ἐν ταῖς μαχαίραις ψέλλια, τὰ ἐν τοῖς κλειδίοις
κρικέλλια, τὰ ἐν ταῖς μηλωταῖς, τὰ σακκορράφια, τὰ τῶν κανδηλῶν
κρεμαστήρια, πλὴν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ λοιπά, ὧν καὶ ἄνευ δυ-
νατὸν ἕκαστον καὶ ἐκάστην διακονίαν τὰ κατὰ χρείαν ἀποπληροῦν·
πρὸς τούτοις καὶ τὰ ἐλεφάντινα καὶ ὀστεῖνα κομβία, ἀπὸ τε τῶν μαν-
20 δύων καὶ τῶν λώρων, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν μαχαιρῶν κεφαλίδας, ἔτι καὶ
τὰς ζώνας τὰς μεταξορράφους καὶ πολυγραμμίστους, μεθ' ὧν καὶ
τὰς πινακίδας τὰς πυξιδίους καὶ ἀναγλύφους. Ἐν τούτοις γὰρ καὶ
ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ὀφειλόντως ἐπεσκευάμεθα καὶ ὑμεῖς εὐηκόως ὑπε-
δέξασθε, καὶ εἰ καὶ τινες ἐλυπήθητε οὐ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι θάττον
25 ἀπεκόψατε καὶ ἀπερρίψατε, ἐπαινετὸν καὶ κἀν τούτῳ μαρτυρίου
στέφανον ἐλάβετε.

Ἵνα τί δέ, τέκνα μου, ἐν τούτοις ἐνεκρατούμεθα, ἐν οἷς οὐδὲν τὸ
ὄφελος, οὐκ ὀλίγη δὲ ἡ βλάβη καὶ ἡ ζημία τῆς ψυχῆς; Εἰ γάρ, κατὰ
τὸν θεῖον καὶ μακάριον Βασιλείον, «πᾶν ὃ μὴ κατὰ χρείαν ἀλλὰ
30 καλλωπισμοῦ ἔνεκεν λαμβανόμενον περιπερείας ἀπόδειξιν ἔχει, ἢ δὲ
περιπερεία μέρος κακίας», καὶ ὡς πάλιν αὐτὸς ἀλλαχοῦ, «ὅτι δεῖ τὸν
ἀληθῆ Χριστιανὸν καθαρεύειν παντὸς καλλωπισμοῦ», πῶς ἡμεῖς
τοῦ κρίματος ἐκφευξόμεθα ταῦτα καλλωπιστικῶς παραλαμβάνον-
τες; Εἰ γὰρ καὶ τις εἴποι, «Οὐ καλλωπισμοῦ χάριν, ἀλλ' οὕτως ἀπλό-

ιερώτατο, καὶ λέτε καὶ σεῖς μαζί με τὸν ἀπόστολο· «Ποιὸς θὰ μᾶς χωρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ; Θλίψη ἢ στενοχώρια ἢ διωγμὸς ἢ πείνα ἢ γύμνια ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; Γιατὶ πρὸς χάρη σου θανατωνόμεστε κάθε μέρα. Θεωρηθήκαμε σὰν πρόβατα προορισμένα γιὰ σφαγὴ»⁶, ψάλλοντας μαζί με τὸν Δαβίδ. Ἐνῶ εἴσαστε μακάριοι καὶ τρισμακάριοι, ἐφῶσον βέβαια συνεχίσετε τὸν ἀγῶνα σας μέχρι τὸ τέλος, παρουσιάζοντάς τον ἄψογο καὶ ἀνόθευτο μπροστὰ στὸν Θεό, ἐπειδὴ ἡ θλίψη εἶναι καθημερινή καὶ στεφανώνετε με τὰ στεφάνια τῶν μαρτύρων. Καὶ τὸ ἓνα βέβαια γιὰ ὅσα ἐγιναν, ἐνῶ τὸ ἄλλο γιὰ ὅσα εἶναι ἤδη παρόντα καὶ ὅσα πρόκειται νὰ συμβοῦν.

Καὶ τὰ παρόντα ποιά εἶναι (γιὰ νὰ σᾶς δώσω καὶ γι' αὐτὰ ἐπάξια τῆ διαβεβαίωση); «Ὅτι με μὰ δική μου ταπεινὴ ὑπόμνηση ἤρθατε καὶ συναθροισθήκατε καὶ διακόψατε τὰ χάλκινα εἶδη ποὺ χρησιμοποιούσατε, καὶ ἐννοῶ βέβαια ὡς τέτοια τὰ ὄργανα γραφῆς, τὰ καλαμάρια, τὶς δακτυλῆθρες, τὰ καλλιγραφικὰ ὄργανα με τὶς δύο λαβές, τὰ βραχιόλια στὰ μαχαίρια, τοὺς χαλκᾶδες στὰ κλειδιά καὶ στίς μηλωτές, τὶς σακκοράφες, τὰ κρεμαστάρια τῶν καντηλιῶν, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ἀφοῦ καὶ χωρὶς αὐτὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐξυπηρετοῦνται οἱ ἀνάγκες κάθε διακονήματος. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὰ ἐλεφάντινα καὶ κοκκάλινα κουμπιὰ στοὺς μανδύες καὶ τοὺς ἱμάντες, καὶ στίς χειρολαβές τῶν μαχαίριων, ἐπίσης καὶ τὶς ζῶνες τὶς μεταξοραμμένες καὶ πολὺ γραμμες, καὶ μαζί μ' αὐτὲς καὶ τὶς πύξινες⁷ ζωγραφιστὲς καὶ ἀνάγλυφες πινακίδες. Καθόσον γ' αὐτὰ καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς κατὰ καθῆκον σᾶς ἔκανα παρατηρήσεις, καὶ σεῖς τὶς δεχθήκατε ὑπάκουα. Κι ἂν μερικοὶ λυπηθήκατε, δὲν εἶναι παράξενο, ὅτι ὅμως τὰ κόψατε γρήγορα καὶ τὰ πετάξατε, εἶναι ἀξιέπαινο, καὶ γι' αὐτὸ ἐλάβετε στεφάνι μαρτυρίου.

Καὶ γιατί, τέκνα μου, παραμέναμε δέσμοι αὐτῶν ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν εἴχαμε κανένα ὄφελος, ἐνῶ ἡ ζημιὰ τῆς ψυχῆς ἦταν μεγάλη; Γιατί, ἐάν, σύμφωνα με τὸν θεῖο καὶ μακάριο Βασίλειο, «κάθε τι ποὺ λαμβάνεται ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη, ἀλλὰ γιὰ καλλωπισμό, ἀποτελεῖ ἀπόδειξη ἀλαζονείας, καὶ ἡ ἀλαζονεία εἶναι μέρος τῆς κακίας», καὶ ὅπως πάλι ὁ ἴδιος λέγει ἄλλου, «ὅτι πρέπει ὁ ἀληθινὸς Χριστιανὸς νὰ εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κάθε καλλωπισμό», πῶς ἐμεῖς θὰ ξεφύγουμε τὴν καταδίκη, ὅταν αὐτὰ τὰ χρησιμοποιοῦμε γιὰ καλλωπισμό; Ἐάν ὅμως κάποιος πεί, «Αὐτὸ ποὺ ἔχω, δὲν τὸ ἔχω γιὰ καλλωπισμό, ἀλλὰ με ἀπλότητα, καὶ ὅτι

6. Ρωμ. 8, 35-36.

7. Ἀπὸ ξύλο πύξου.

τητι ἔχω ὅπερ ἔχω, καὶ συνείδησίς ἐστι ἡ κρινομένη λογίζεσθαι τὴν ὕλην οὕτως ἢ οὕτως”, λέληθεν ἑαυτὸν φρεναπατῶν καὶ λόγους συνηγόρους τοῖς πάθεσιν αὐτοῦ ἐξευρίσκων· ἄλλος γὰρ ἐστὶν ὁ ἐπὶ κοπρίας, καὶ ἄλλος ὁ ἐπὶ θρόνου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καθήμενος, 5 καὶ ἄλλως ὁ ὀφθαλμὸς τέρεται ἐπὶ τῇ τιμιωτέρῃ καὶ ἀτιμιωτέρῃ ὕλῃ. Εἰ δὲ καὶ φαίη τις ἐφθακέναι εἰς μέτρον τελειότητος τὸν χρυσὸν ὡς μόλυβδον καθορᾶν, ἐν ᾧπερ ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ ἀγίου ἐκείνου γέροντος ὁ ἐγκανησιόμενος, ὅτι διὰ λογισμοῦ τοῦτό τις κατορθοῖ (δέδε- 10 ται γὰρ μόνον τὰ πάθη, φησὶν), πῶς ἄρα καὶ τὸ σκανδαλίζειν ἐτέ- ρους ἀποδράσει, οὕτινος τὸ κριμα βαρὺ καὶ ἀπαραίτητον; Εἰ μὲν γὰρ εἰσὶν ὁμοταγεῖς, πάντως καὶ ὁμοξηλοῦσι καὶ ἀντιμιμοῦνται τὰ ἴσα πράσσειν· εὐζήλωτον γὰρ τι πράγμα ἢ κακία καὶ χρεία πρὸς τοῦτο ἐπιζητεῖν τὸν ἄσπρον καὶ χρυσιζόντα χαλκόν, τὴν τε γραμμοειδῆ καὶ τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν, τὴν τε στρογγυλοειδῆ καὶ βα- 15 φικὴν τῶν κομβίων ἀποτόρνευσιν, ὡσαύτως καὶ τὴν πυξινορραφικὴν καὶ ἑτεροβαφῆ καὶ πολυγραμμῆ τῶν λωρίων ποιήσιν. Εἰ δὲ κοσμικοὶ εἶεν, πόσος ὁ γέλωσ καὶ τὸ πρόσκομμα; Τί γὰρ καὶ ὁρῶντες εἶπωσιν; Ἄλλ’ οὐχ ὅτι “Καὶ οὗτοι ἐν τοῖς ὁμοίοις ἡμῶν πάθεσι κατακυλίονται”; Καὶ τὸν κατ’ αὐτοὺς καλλωπισμὸν αἰρούμενοι καὶ ἐν 20 τούτοις ὠραῖζονται οἱ ἀφαρόκανκοι καὶ ψευδομόναχοι, λέγοντες “Βαβαὶ οἱ θηλυμανεῖς καὶ χρεμετίζοντες ἐπὶ τὰς ὁμοταγεῖς αὐτῶν”! Καί γε ἀξίως τοῦτο καὶ ἀκούομεν καὶ ἀκουσόμεθα. Αὐτοὶ δὲ ἡμεῖς, ἐρωτῶ, ὡπερ καὶ γὰρ ἐμαυτῶ συνεπίσταμαι, οὐχὶ ἐνορῶντες, ὡς ὅτε κόσμῳ ἦμεν, τὰ αὐτὰ, συναπεφθεγγόμεθα; Ναί, τὸ κατ’ ἐμὲ ἐξαγο- 25 ρεύω, ὅτι, ὅπῃ εἶδον μονάζοντα καλοφόρητον, ἐγναμμένα περιβεβλημένον, κοκκόδαφα, ἀποστίλβοντα, λεπτότατα καὶ ψιλοέργαστα, καλίκιά τε φοροῦντα ἢ ὑποδήματα ἐστιλβωμένα καὶ συνηροσμένα τῷ ποδὶ κατὰ λόγον, ἀποκρεμώμενον ἔχοντα περὶ τὴν ζώνην παγκαλῆ χαλκόψελλον χαλκοκέφαλον μάχαιραν, ἔστι δ’ ὅτε καὶ 30 ἀργυρόμικτον (ἐπεὶ καὶ χαλκοκλείδιον καὶ ὀδοντογλύφιον καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα, μάλιστα καὶ ἐποχούμενον ἵππῳ ἢ ἡμιόνῳ εὐσάρκῳ καὶ εὐδαδίστῳ καὶ πολυτίμῳ, καὶ ταῦτα μετὰ σέλλης ἡλίκης καὶ χαλινοῦ χαλκενδέτου), μέγα βλαβεῖς ἐμίσουν καὶ τὴν ιδέαν αὐτοῦ. Ἐ-

8. Βλ. Φιλοκαλία (τῆς σειρᾶς αὐτῆς), τόμ. 1, σελ. 146, Θεοφάνης 1978.

9. Ἀπὸ τὸ ἀφαρος (= χωρὶς φᾶρος, κάππα, μανδύας χωρὶς μανίκια) καὶ κανκί (ποτήρι, καύκαλο). Ἴσως σημαίνει, γυμνοκέφαλο ἢ φαλακρό.

ἡ συνείδηση εἶναι ἐκείνη ποὺ κρίνει ὅτι ἡ ὕλη ὑπολογίζεται ἔτσι ἢ ἄλλιῶς", τοῦ ξεφεύγει ὅτι ἀπατᾶται, βρίσκοντας δικαιολογίες ποὺ συνηγοροῦν στὰ πάθη του. Γιατὶ ἄλλος εἶναι αὐτὸς ποὺ κἀθεται πάνω σὲ κοπριά, καὶ ἄλλος αὐτὸς ποὺ κἀθεται πάνω σὲ θρόνο, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ ἔχει γραφεῖ, καὶ ἄλλιῶς εὐχαριστεῖται τὸ μάτι μὲ τὴν πολυτιμώτερη ὕλη, καὶ ἄλλιῶς μὲ τὴν εὐτελεῖ. Καὶ ἂν κάποιος πει, ὅτι ἔφθασε στὸ ὄριο τῆς τελειότητος αὐτὸς ποὺ βλέπει τὸν χρυσὸ σὰν μολύβι, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο ἐλέγχεται ἀπὸ τὸν ἅγιο ἐκεῖνο γέροντα αὐτὸς ποὺ καυχῆθηκε⁸, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ κατορθῶνει κανεὶς βιάζοντας τὸν λογισμό (γιατί, λέγει, μόνο τὰ πάθη δένονται), πῶς ἄραγε θὰ ἀποφύγει τὸν σκανδαλισμὸ τῶν ἄλλων, πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖ ἀμάρτημα βαρὺ καὶ ἀπόλυτο; Γιατί, ἂν εἶναι ἰσότιμοι, ὅπωςδήποτε καὶ θὰ θέλουν καὶ αὐτοὶ νὰ τὸν μιμηθοῦν κἀνοντας τὰ ἴδια. Γιατὶ ἡ κακία εἶναι πρᾶγμα ποὺ εὐκόλα βρίσκει μιμητῆς, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ ἀναζητήσουν τὸν ἄσπρο χαλκὸ ποὺ χρυσίζει, καὶ τὴ γραμμικὴ καὶ τεχνικὴ ἐπεξεργασία του, καὶ τὸ στρογγυλόσχημο καὶ χρωματιστὸ σκάλισμα τῶν κουμπιῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν πυξινορραμμένη, πολυχρωμὴ καὶ πολὺγραμμὴ κατασκευὴ τῶν ζωνῶν. Ἄν μάλιστα εἶναι κοσμικοί, πόσο θὰ εἶναι τὸ γέλιο καὶ ὁ σκανδαλισμὸς; Γιατὶ τί θὰ ποῦν βλέποντάς μας; Δὲν θὰ ποῦν, ὅτι "Καὶ αὐτοὶ κυλιοῦνται στὰ ἴδια πάθη μὲ μᾶς"; Καὶ προτιμῶντας τὸν δικὸ τους καλλωπισμὸ, ἐξωραΐζονται μ' αὐτὰ καὶ οἱ ἀφαρόκαυκοι⁹ καὶ ψευτομοναχοί, λέγοντας· «Πῶ, πῶ, οἱ γυναικᾶδες, ποὺ χλιμντρίζουν μὲ τίς ὁμοιες μ' αὐτούς»¹⁰. Καὶ τὸ ἀκοῦμε βέβαια αὐτὸ καὶ θὰ τὸ ἀκοῦμε, γιατί μᾶς ἀξίζει. Ἄλλὰ καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ἐρωτῶ, ὅπως καὶ ἐγὼ γνωρίζω γιὰ τὸν ἑαυτό μου, βλέποντάς τα αὐτὰ, ὅπως ὅταν ἤμασταν στὸν κόσμο, δὲν θὰ λέγαμε τὰ ἴδια; Ναι, ἐξομολογοῦμαι, ὅτι, ὅταν ἔβλεπα μοναχὸ καλοντυμένον μὲ φορέματα χρωματιστά, κόκκινα, γυαλιστερά, λεπτότατα καὶ ψιλοδουλεμένα, καὶ νὰ φορεῖ καλίκια¹¹, ἢ ὑποδήματα γυαλισμένα καὶ ἀνάλογα προσαρμοσμένα στὰ πόδια, νὰ ἔχει κρεμασμένο στὴ ζώνη του πολὺ ὠραῖο μαχαίρι μὲ χάλκινη θήκη καὶ λαβὴ ἐπίσης χάλκινη, μερικὲς φορὲς μάλιστα καὶ ἐπάργυρη, καθὼς ἐπίσης καὶ χάλκινο κλειδὶ καὶ ὀδοντογλυφίδα καὶ τὰ συνακόλουθα αὐτῶν, καὶ μάλιστα φερόμενον σὲ ἄλογο ἢ μουλᾶρι σωματῶδες καὶ εὐβάδιστο καὶ μεγάλης ἀξίας, καὶ φυσικὰ καὶ μὲ σέλλα μεγάλη καὶ χαλινάρι ἐπενδυμένο μὲ χαλκὸ, σκανδαλιζόμενος πολὺ, μισοῦσα καὶ τὸ σχῆμα του. Ἀντί-

10. Τὶ μοναχές.

11. Εἶδος ὑποδημάτων ποὺ φοροῦσαν οἱ ἵππεῖς.

κεῖνον δὲ ἐφίλουν ὄραν, τὸν τὰ ἀπερίττα φοροῦντα καὶ ἀγράμμιστα, τὸν πεξοποροῦντα, τὸν ἀκαλλωπιστοπρόσωπον καὶ ἀπερικλυστόχειρον καὶ ἐκ τῶν τοιούτων ἀποπνέοντα, ἀλλ' οὐχὶ ἄλλως εὐωδιάζοντα· κὰν τούτῳ φωτιζόμενος ἐδόξαζον τὸν Θεὸν καὶ ἐλογιζόμεν τὸ σχῆμα ἅγιον καὶ ἀλλότριον τῆς κενῆς δόξης τοῦ κόσμου καὶ πρὸς τὰ ὁμοια ἐπόθουν ἐπιλέγεσθαι.

Ταῦτα οὐκ ἔγωγε μόνος ὁ τάλας, ἀλλ', ὡς οἶμαι, καὶ πᾶς τις ἐπισκῆπτων, εἰ ἀληθὲς τὸ κριτήριον ἔχει τῆς συνειδήσεως, οὕτως εὐρήσει. Πῶς δὲ καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπαγορεύσαντος 10 μετὰ τῶν ἄλλων ὑλῶν μηδὲ τὴν τοῦ χαλκοῦ ἐν τῇ ζώνῃ κτήσασθαι, ἡμεῖς ὡς ἐπιλαθόμενοι τῆς ἐντολῆς τοῦτο πράσσομεν; Κὰν γὰρ τοῦ χαλκοῦ τὸ εἶδος ἐν τῇ ζώνῃ οὐ πάρεστιν, ἀλλὰ περὶ τὴν ζώνην ἢ ἐν τῷ μαχαιρίῳ ἢ ἐν τῷ κλειδίῳ. Καὶ ὁ αὐτὸς ἀποδέδεικται λόγος, κὰν βραχύ τι, ὅτι ὅλως οὐ καθαρεύομεν τὴν θεοπαράδοτον ἐντολὴν φυλάσσειν. 15 Δυνατοῦ τοίνυν ὄντος ἡμῖν τὴν χρεῖαν ποιῆσαι καὶ ἐν μαχαιρίῳ τοῦ σιδηροψελίου ὄντος, καὶ ἐν κλειδίῳ ὡσαύτως καὶ ἐν γραφείῳ ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἑτέροις ὀργάνοις, πλὴν τῶν κατὰ ἀνάγκην, ὥσπερ πάλιν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὁμοιοτρόπως, τί ματαιοπονοῦμεν καὶ πρὸς ὠραϊσμόν καὶ καλλωπισμὸν λίχνων ὀφθαλμῶν τὰ τοιαῦτα 20 ἀνθαιρούμεθα, ἔξω θαίνοντες τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀπερίττου, προσθήσω δ' ὅτι καὶ τῆς ἐντολῆς;

Ἄλλ' εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου, ὁ ἀγαθύνας ὑμῶν τὰς ψυχὰς συλλογίσασθαι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀπορρίψασθαι τὰ βλαβερά, καὶ μὴ ὅτι μικρὰ καὶ εὐτελεῆ ἐστὶ ταῦτά τις ἀντηγορεύειτω καὶ ὅτι "ὦ- 25 φελον τὰ μέγιστα κατορθοῦν". Ἀμαθῶς καὶ ἀφρόνως ὁ τοιοῦτος φθέγγεται. Ἀδελφὲ γάρ μου ἀγαπητέ, εἰ μὴ τὸ μικρὸν φορτίον δυνηθείης ἄραι καὶ εἰ μὴ τὴν πρώτην βαθμίδα ἰσχύσης ἐπιβῆναι, πῶς δυνηθείης τὰ βαρύτερα ἀναβαστάξαι καὶ εἰς τὴν δευτέραν στάσιν τῆς κλίμακος ἀναπηδῆσαι; Ἀπάτη διαβόλου τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐν- 30 τολῆς Θεοῦ. Τί λέγει ὁ ἅγιος Δωρόθεος; "Ὅτι, φησὶν, ἐκ τοῦ λέγειν «τί γάρ ἐστὶ τοῦτο καὶ τί ἐστὶν ἐκεῖνο» λαμβάνει τις κακὴν καὶ πικρὰν νομὴν καὶ ἄρχεται καὶ τὰ μεγάλα καὶ βαρύτερα καταφρονεῖν

θετα μου ἄρεσε νὰ βλέπω ἐκεῖνον πού φοροῦσε ροῦχα ἀπέριττα καὶ ἀδιακόσμητα, πού βὰδιζε πεζός, πού εἶχε τὸ πρόσωπό του ἀκαλλώπιστο, τὰ χέρια του ἀνιφτα, καὶ ἀνέδεδε ὁσμὴ ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ δὲν μύριζε μὲ ἄλλον τρόπο, φωτιζόμενος τότε ἀπὸ αὐτόν, δόξαζα τὸν Θεὸ καὶ σκεφτόμουν τὸ μοναχικὸ σχῆμα ἅγιο καὶ ξένο ἀπὸ τὴ μάταιη δόξα τοῦ κόσμου, καὶ ποθοῦσα νὰ συγκαταλεγῶ στὰ ἴδια.

Αὐτὰ ὄχι μόνον ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος, ἀλλὰ, ὅπως νομίζω, καὶ καθένας πού κατηγορεῖ, ἐὰν ἔχει ἀληθινὸ τὸ κριτήριον τῆς συνειδήσεως, ἔτσι θὰ τὰ βρεῖ. Καὶ πῶς, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπαγόρευσε μαζί μὲ τίς ἄλλες ὕλες οὔτε τὴν ὕλη τοῦ χαλκοῦ νὰ ἔχουμε στὴ ζώνη¹², ἔμεῖς, σὰν νὰ ξεχάσαμε τὴν ἐντολή, τὸ κάνουμε αὐτό; Κι ἂν ἀκόμα βέβαια τὸ εἶδος τοῦ χαλκοῦ δὲν ὑπάρχει στὴ ζώνη, ἀλλὰ γύρω ἀπὸ τὴ ζώνη, ἢ στὸ μαχαίρι ἢ στὸ κλειδί. Καὶ ὁ ἴδιος λόγος ἀποδείχθηκε, ἔστω καὶ λίγο, ὅτι γενικὰ δὲν τηροῦμε καθαρὴ τὴν ἐντολή πού παραδόθηκε ἀπὸ τὸν Θεό. Ἄφου λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ κάνουμε τὴ δουλειά μας καὶ μὲ μαχαίρι πού βρῖσκεται σὲ σιδερένια θήκη, τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸ κλειδί καὶ μὲ τὸ γραφικὸ ἐργαλεῖο καὶ μὲ τὰ ἄλλα ὄργανα, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνα πού εἶναι ἀναγκαῖα, ὅπως ἐπίσης καὶ μὲ τὰ ξύλινα κουμπιὰ καὶ τὰ πινακίδια¹³ χωρὶς ξύλο πυξίδας καὶ σκάλισμα, καὶ μὲ τὰ λουριά χωρὶς μετὰξι καὶ γραμμωτὲς διακοσμήσεις, καὶ μὲ τὰ ἄλλα κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, γιατί ματαιοπονοῦμε καὶ προτιμοῦμε αὐτὰ γιὰ τὸν ἐξωραϊσμό καὶ τὸν καλλωπισμὸ λαίμαργων ματιῶν, βγαίνοντας ἔξω ἀπὸ τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀνεπιτήδευτο, καί, θὰ προσθέσω, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐντολή;

Ἄλλὰ ἅς εἶναι δοξασμένος ὁ Θεὸς τοῦ πατέρα μου, πού ἔδωσε τὴ δύναμη στίς ψυχές σας νὰ σκεφθεῖτε τὸ καλὸ καὶ νὰ ἀπορρίψετε τὰ βλαβερά, καὶ ὄχι νὰ φθάνει κανεὶς νὰ λέγει, ὅτι αὐτὰ εἶναι μικρὰ καὶ εὐτελεῖ, καὶ ὅτι “Πρέπει νὰ εἶναι πολὺ πιὸ μεγαλύτερα τὰ κατορθώματά μας”. Αὐτὸς πού τὸ λέγει αὐτό, μιλᾷ μὲ ἀμάθεια καὶ ἀφροσύνη. Γιατί, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ, ἂν δὲν μπορεῖς νὰ σηκώσεις τὸ μικρὸ αὐτὸ φορτίο, καὶ ἂν δὲν μπορεῖς νὰ ἀνεβεῖς τὸ πρῶτο σκαλοπάτι, πῶς θὰ μπορέσεις νὰ σηκώσεις βαρύτερα πράγματα, καὶ νὰ πηδήξεις στὸ δεύτερο σκαλοπάτι; Εἶναι διαβολικὴ ἀπάτη αὐτὸ σὲ κάθε ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Τί λέγει ὁ ἅγιος Δωρόθεος; Τὸ νὰ λέγει κανεὶς “Τί εἶναι αὐτὸ καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο”, παίρνει ἀπὸ αὐτὸ κακὴ καὶ βλαπτικὴ τροφή καὶ ἀρχίζει νὰ περιφρονεῖ καὶ τὰ μεγάλα καὶ βαρύτερα καὶ καταπατᾷ τὴ συνείδησή του.

13. Μικροὶ πίνακες ἀλειμμένοι μὲ κερί, πάνω στοὺς ὁποίους ἔγραφαν.

καὶ καταπατεῖν τὴν συνείδησιν. Οὕτω τοιγαροῦν ἔστι καὶ ἄνω κατὰ μικρὸν εἰς ἀρετὴν ἀνιέναι καὶ κάτω εἰς τὴν ἁμαρτίαν κατιέναι διὰ τῆς τῶν μικρῶν ἐπαναλήψεως, εἰ βούλει δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τῶν γραμμάτων πρῶτον μαθεῖν σε δεῖ τὰ στοιχεῖα καὶ ὡς ἐπὶ παντὸς ἄλλου κατὰ 5 τὸν ὁμοιον τρόπον ἀπάρξασθαι.

Ἑμεῖς οὖν χάριτι Χριστοῦ, τέκνα μου, καὶ ἀπήρξασθε καὶ ἐδράμετε, ἀλλὰ καὶ τρέχετε, ἀλλὰ καὶ ἔτι δράμοιτε δυνάμει Θεοῦ καὶ σταματίσοιτε, ὃ συμβαίνει διὰ θανάτου, ἵνα καὶ τὰ ἔπαθλα τῆς νίκης κομίσησθε παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου Δεσπότης Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ 10 Κυρίου ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΑ΄.

Περὶ τοῦ νήφειν καὶ πράττειν τὰ ἀξιάγαστα
τῆς μακαρίας ὑποταγῆς, καὶ περὶ τοῦ
προσέχειν ἑαυτοῖς.

15

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, πάλιν ἀρχόμεθα διὰ χρόνου εἰς τὴν κατὰ συνήθειαν κατήγησιν ἔρχεσθαι, ἦκοντες ἀπὸ τῆς ἀποδημίας. Καὶ οὕτός μοι πρῶτος ὁ λόγος, ὅτε εἴτε ἀποδημοῦμεν, εἴτε ἐνδημοῦμεν, εὐχὴ ἡμῖν ἔστιν ἀεὶ, εἰ καὶ ῥυπαρά, περιφυλάττε 20 σθαι πάντας ὑμᾶς σώους καὶ εἰλικρινεῖς καὶ ἀπροσκόπτους ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ ἐναρέτῳ πολιτείᾳ ὑμῶν, καὶ μηδένα ὑπὸ τῆς τοῦ διαβόλου ἐπηρείας ὑποσκελίζεσθαι, ἀλλὰ νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι ἕκαστον εἰς τὸ πράττειν τὰ δέοντα καὶ ἀξιάγαστα τῆς μακαριστῆς ὑποταγῆς. Τούτου γὰρ σωζομένοι, οὐδεμία μοι περὶ τῶν ἄλλων λύπη, εἰ 25 καὶ λυπεῖν εἴωθεν, λέγω δὴ ἐν τῇ στενοχωρίᾳ τῆς σωματικῆς ζωῆς ἡμῶν, ὡς ἤδη κατὰ τὸ παρὸν συνεισηνέκται. Ἀλλὰ καὶ τὴν στενοχωρίαν εὐρυχωρίαν λογίζομαι καὶ τὴν πενίαν πλοῦτον καὶ τὴν ἀπορίαν εὐπορίαν καὶ τὴν στένωσιν πλατυσμὸν καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως, ἔχων τὴν ἐλπίδα χειραγωγοῦσάν με, πεπιστευκῶς ὅτι, «οὐ λιμοκτι- 30 νήσει Κύριος ψυχὰς δικαίων», καὶ ὅτι «οὐκ ἐγκαταλείψει τοὺς ὀσί-

Τὸ ἴδιο βέβαια γίνεται καὶ ὅταν ἀνεβαίνουμε λίγο-λίγο στὴν ἀρετὴ, καὶ ὅταν κατεβαίνουμε κάτω στὴν ἁμαρτία μετὰ τὴν ἐπανάληψη τῶν μικρῶν, καὶ ἂν θέλεις νὰ ξέρεις, καὶ στὰ γράμματα πρῶτα πρέπει νὰ μάθεις τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε ἄλλη περίπτωση, πρέπει ν' ἀρχίσει κανεὶς μετὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

Σεῖς λοιπὸν μετὰ τὴ χάρις τοῦ Χριστοῦ, παιδιὰ μου, καὶ ἀρχίσατε καὶ τρέξατε, καὶ ἐξακολουθεῖτε νὰ τρέχετε, ἀλλὰ καὶ εἴθε νὰ συνεχίσετε νὰ τρέχετε ἀκόμα μετὰ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι νὰ σταματήσετε, πραγματὸν ποῦ συμβαίνει μετὰ τὸν θάνατο, γιὰ νὰ λάβετε καὶ τὰ ἔπαθλα τῆς νίκης ἀπὸ τὸν ἀγωνοθέτη Δεσπότη Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν Κύριό μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη μαζί μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 21η.

**Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ εἴμαστε νηφάλιοι καὶ νὰ κάνουμε
τὰ ἄξια θαυμασμοῦ τῆς μακάριος ὑποταγῆς,
καὶ νὰ προσέχουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας.**

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ἀρχίζουμε πάλι ὕστερα ἀπὸ καιρὸ νὰ ἐρχόμαστε στὴ συνηθισμένη κατήχηση, ἀφοῦ ἐπιστρέψαμε ἀπὸ τὴν ἀποδημία. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος μου λόγος, ὅτι, εἴτε βρισκόμαστε σὲ ἀποδημία, εἴτε βρισκόμαστε ἐδῶ, προσευχὴ μου παντοτινὴ, ἂν καὶ ἀκάθαρτη, εἶναι νὰ φυλάσσετε ὅλοι σας σῶοι καὶ εὐλοκρινεῖς καὶ χωρὶς ἐμπόδια σ' αὐτὴν τὴν ἅγια καὶ ἐνάρετη πολιτεία μας, καὶ κανένας σας νὰ μὴ ὑποσκελισθεῖ ἀπὸ τὴ βλαβερὴ ἐπενέργεια τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ ὁ καθένας σας νὰ εἶναι νηφάλιος καὶ ἄγρυπνος στὸ νὰ κάνει αὐτὰ ποῦ πρέπει καὶ τὰ ἀξιοθαύμαστα τῆς μακάριος ὑποταγῆς. Γιατί, ἂν γίνεται αὐτό, τίποτε ἄλλο δὲν με στενοχωρεῖ γιὰ τὰ ἄλλα, ἂν καὶ συνήθως με λυπεῖ, ἐννοῶ βέβαια τὴν στενοχώρια τῆς σωματικῆς μας ζωῆς, ὅπως αὐτὴ παρουσιάζεται ἤδη πρὸς τὸ παρόν. Ἀλλὰ καὶ τὴ στενοχώρια τὴν θεωρῶ εὐρυχωρία, καὶ τὴ φτώχεια πλοῦτο, καὶ τὴν ἔλλειψη εὐημερία, καὶ τὴ στένωση πλάτεμα, καὶ τὰ ἄλλα τὸ ἴδιο, ἔχοντας τὴν ἐλπίδα νὰ με χειραγωγεῖ, ἐπειδὴ πιστεύω, ὅτι «ὁ Κύριος δὲν θὰ ἀφήσει νὰ λιμοκτονήσουν οἱ ψυχῆς τῶν δικαίων»¹, καὶ ὅτι, «δὲν θὰ

1. Παροιμ. 10, 3.

ους αὐτοῦ», οἱοί ἐστε ὑμεῖς, χάριτι Χριστοῦ τῇ ἄνωθεν προνοίᾳ δια-
 τρεφόμενοι καὶ θαλπόμενοι, οὐ μόνον τῇ κατὰ ψυχὴν θεωρίᾳ, ἀλλὰ
 καὶ τῇ κατὰ σῶμα ὑπηρεσίᾳ. Τίς γὰρ τοσοῦτον πλήθος, τὸ πλεῖστον
 μέρος ἐκ πτωχείας συνιστῶν καὶ οὐκ ἔχων ἀνθρωπίνην συνεισφο-
 5 ράν, δύναιτ' ἂν ἐκθρέψαι καὶ τὰ δέοντα καὶ αὐτάρκη συμπορίσαι, εἰ
 μὴ Θεοῦ δάκτυλός ἐστιν ὁ κάμνων; Ἐπάρατε τοίνυν τοὺς ὀφθαλ-
 μούς ὑμῶν καὶ ἴδετε, ὅτι καὶ γέροντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ κατακειμένοι
 καὶ παῖδες καὶ νήπια, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀστικοὶ πολλοί, ἐξότε εἰσήλ-
 θομεν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει, καὶ τούτοις πᾶσι τὰ πρὸς χρείαν
 10 ἐπαρκεῖ Κύριος. Καὶ οὐκ ἔστιν ἀξιοθαύμαστον; καὶ οὐκ ἔστιν ἀξιο-
 μακάριστον; Ναί, λέγω ὑμῖν, τέκνα καὶ ἀδελφοί μου, ἀλλ' ἐὰν καὶ
 ἡμεῖς ἐν ταπεινοφροσύνῃ πολλῇ μὴ ἀναπεπτωκότες ὦμεν, ἀλλὰ καὶ
 τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσάγοντες καὶ μοχθοῦντες ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελ-
 φούς ὀφειλομένης χρείας. Τότε γὰρ καὶ Θεὸς ἐπικλίνεται, ὅποταν
 15 ὁρᾷ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἐνεργουμένας ὑπὸ τοιούτου πλήθους, ἐξ ἀ-
 φανῶν τρόπων πόρους αὐταρκείας ἀπεκφαίνων. Διὰ τοῦτο παρα-
 καλῶν παρακαλῶ καὶ ὑπομνήσκων ὑπομνήσκω· ἕκαστος ἐν ἧ' ἐκλή-
 θη διακονία, σπουδαζέτω πολυκάματος καὶ πολυκαρπος εἶναι, καὶ
 νοητῶς καὶ αἰσθητῶς, ἐπεὶ καὶ θάτερος ὑπὸ θατέρου διαγινώσκεται,
 20 καὶ ὁ κατὰ τὸ σῶμα σπουδαῖος, δῆλον ὅτι καὶ κατὰ ψυχὴν ὑπάρχει,
 ὥσπερ καὶ ἄκαρπος κατὰ ψυχὴν ὁ ἀμελής περὶ τὴν ἔξω θεωρίαν.

Δεύτερος δὲ ἐκεῖνός μοι λόγος, ὅτι κοινὰ εἰσι τὰ πάντα, καὶ οὐ
 μόνον τὰ σαρκικὰ καὶ αἰσθητὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ πνευματικὰ καὶ νοητὰ,
 αἱ ἀρεταὶ καὶ εὐπραξίαι. Ἀλλήλοις κοινωνοῦμεν καὶ εἰς ἀλλήλους
 25 περιχωροῦμεν, ὡσὰν ἐπὶ τῆς τοῦ σώματος ὑποδείξεως, καθὼς ὁ ἀπό-
 στολος λέγει, ὅτι «τὸ σῶμα ἓν ἐστι καὶ μέλη ἔχει πολλά· πάντα δὲ τὰ
 μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἐνὸς πολλά ὄντα ἓν ἐστι σῶμα, καὶ εἴτε πάσχει
 ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαί-
 ρει πάντα τὰ μέλη». Καὶ ὡς ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἠρτηται ἢ ἐφ'
 30 ἐκάστῳ μέλει ἐνεργουμένη χρεία, καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, οὕτω καὶ
 ψυχικῶς ἡμᾶς ἐστι θεωρεῖν. Ὁ πατήρ μου καὶ πατήρ ὑμῶν τὸ πρῶ-
 τον, ἐγὼ δεύτερον, εἶτα ὁ καθεξῆς μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου ἔξει καὶ τὸν

ἐγκαταλείψει τοὺς ὁσίους του»², τέτοιοι πού εἶστε σεῖς, μέ τῆ χάρη τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ διατρέφεστε καὶ περιθάλπεστε ἀπὸ τὴν οὐράνια πρόνοια, ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ψυχικὴ θεωρία, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴ σωματικὴ ὑπηρεσία. Γιατὶ ποῖος θὰ μποροῦσε νὰ θρέψει καὶ νὰ ἐξασφαλίσαι τὰ ἀναγκαῖα καὶ ὅσα ἀρκοῦν σέ τόσο μεγάλο πλῆθος, πού τὸ μεγαλύτερο μέρος τους προέρχεται ἀπὸ φτωχοῦς, καὶ χωρὶς νὰ ἔχει ἀνθρώπινη συνεισφορὰ, ἂν δὲν εἶναι ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ αὐτὸς πού τὸ κάνει; Σηκῶστε λοιπὸν τὰ μάτια σας καὶ κοιτᾶξτε, ὅτι καὶ γέροντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ κατὰκοιτοι καὶ παιδιὰ καὶ νήπια, καὶ ὄχι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀστούς, ἀπὸ τότε πού μπήκαμε σ' αὐτὴ τὴ βασιλεύουσα πόλη, σ' ὅλους αὐτοὺς ὅσα χρειάζονται τὰ παρέχει ὁ Κύριος. Καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ ἄξιο θαυμασμοῦ; δὲν εἶναι ἀξιομακάριστο; Ναί, σᾶς λέγω, τέκνα καὶ ἀδελφοί μου, ἐὰν ὅμως καὶ ἐμεῖς μέ ταπεινοφροσύνη πολλὴ δὲν ἀποθαρρυνθοῦμε, ἀλλὰ προσφέρουμε τὰ δικὰ μας καὶ μοχθήσουμε γιὰ τὴν ὀφειλόμενη βοήθεια στοὺς ἀδελφοῦς. Γιατὶ ὁ Θεὸς κλίνει πρὸς τὰ κάτω τὸ σπλαχνικὸ βλέμμα του τότε μόνο, ὅταν βλέπει τις ἐντολές του νὰ ἐνεργοποιοῦνται ἀπὸ τόσο πλῆθος, καὶ μέ τρόπους πού δὲν φαίνονται φανερῶναι πόρους ἐπαρκεῖς. Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ ὀλόψυχα καὶ σᾶς ὑπενθυμίζω· ὁ καθένας νὰ προσπαθεῖ νὰ καταβάλλει πολλοὺς κόπους καὶ νὰ εἶναι πολὺ ἀποδοτικὸς στὸ διακόνημα πού τοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ, καὶ νοητὰ καὶ αἰσθητὰ, ἐπειδὴ τὸ ἕνα ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ αὐτὸς πού εἶναι σπουδαῖος στὸ σῶμα, εἶναι σπουδαῖος καὶ στὴν ψυχὴ, ὅπως βέβαια εἶναι ἄκαρπος ὡς πρὸς τὴν ψυχὴ, αὐτὸς πού εἶναι ἀμελής ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση.

Ἐὸ δεύτερος λόγος μου ἀναφέρεται στὸ ὅτι ὅλα εἶναι κοινά, καὶ ὄχι μόνο τὰ σωματικὰ καὶ αἰσθητὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ πνευματικὰ καὶ νοητὰ, οἱ ἀρετὲς καὶ ἀγαθοεργίαι. Εἴμαστε ἐνωμένοι μεταξύ μας καὶ εἴμαστε ὁ ἕνας μέσα στοὺς ἄλλους, σύμφωνα μέ τὸ παρὰδειγμα τοῦ σώματος, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος· «τὸ σῶμα εἶναι ἕνα καὶ ἔχει πολλὰ μέλη· ὅλα ὅμως τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνός, ἂν καὶ εἶναι πολλὰ, ἀποτελοῦν ἕνα σῶμα, καὶ ὅταν πάσχει ἕνας μέλος, συμπάσχουν ὅλα τὰ μέλη· ὅταν πάλι δοξάζεται ἕνα μέλος, χαίρονται ὅλα τὰ μέλη»³. Καὶ ὅπως ἡ ἀνάγκη τοῦ κάθε μέλους ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κεφάλι μέχρι τὰ πόδια, καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔτσι πρέπει νὰ βλέπουμε καὶ ἐμᾶς πνευματικὰ. Ὁ πατέρας μου καὶ πατέρας σας πρῶτος, ἐγὼ δεύτερος, ἔπειτα ὁ παρακάτω μέχρι

3. Α' Κορ. 12, 12. 26.

ἔπαινον καὶ τὸν ψόγον ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως. Ἀλλὰ μὴ δοκεῖτέ με εὐφραίνεισθαι τὸ πλεῖον ἔχοντα ὡς πρῶτον τῶν καλῶν δεδιῶ γὰρ καὶ τρέμω, ὅτι, ὡσπερ ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κακοῦ ἀντεῖσαξίς ἐστι καὶ τὸ πολλοστὸν τῆς ἐνεργουμένης κακίας. Ἐγὼ ὁ 5 ταλαίπωρος ἀποκληροῦμαι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ τὸ ὀλιγοστὸν ἐσχάτου ἔχοντος. Ταῦτα οὖν γινώσκοντες, τέκνα μου, πάντες δράμωμεν, πάντες ἀγωνισώμεθα, πάντες συνεισενέγκωμεν, καὶ μηδεὶς ἐπιζημίᾳ μηδὲ ἐπὶ ἐλαττώσει εἴη τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, κατὰ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῶ διακονίαν καὶ δύναμιν.

10 Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἴστε γινώσκοντες, ὅτι οὐχ ὡσπερ ἡμεῖς τὴν στάσιν τῶν βαθμῶν ὀρίζομεν, καὶ Θεὸς τάχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἄλλο γὰρ φησι τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο τὸ τῶν ἀνθρώπων· προάξει γὰρ τυχόν τὸν τριακοσιοστὸν τρίτον ἢ τέταρτον καὶ τὸν δέκατον καταβιδάσει εἰς τὸ μεσαίτατον καὶ τὸν ἔσχατον ἀναβιδάσει εἰς τὸ πρῶ-
15 τιστον, κατὰ τὴν ἐκάστου ἐπιμέλειαν καὶ ἀρετὴν. Καὶ εἰ καὶ φοβερόν εἰπεῖν, ἀλλ' ἐξώσει ἴσως καὶ ἐκ τοῦ συστήματος παντάπασιν καὶ εἰς κόλασιν παραπέμψει τὸν κἀνταῦθα ἑτερόψυχον καὶ ἀλλόφρονα καὶ γνωμικῶς διασχιζόμενον, ὡσπερ καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν διὰ τὰ πονηρά μου ἐπιτηδεύματα καὶ τὴν ἀμέλειαν. Τί γὰρ ὑμῖν δοκεῖ; ὅτι μὴ
20 διακενῆς ὁ ἀποδημῶν ἀποδημεῖ καὶ ὁ πραγματευόμενος πραγματεύεται καὶ ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾷ καὶ ὁ ὄδοιπορῶν ὄδοιπορεῖ καὶ ὁ ἀλιεύων ἀλιεῖ καὶ ὁ σκάπτων σκάπτει καὶ ὁ ἀρτοποιῶν ἀρτοποιεῖ καὶ ὁ κελλαρεύων κελλαρεύει; Καὶ παρήμι τὰ ἄλλα, διὰ τὸ μῆκος τοῦ λόγου. Μὴ οὗτοι πάντες ἐλλμπανόμενοι καθίσματος καὶ ἡσ-
25 χίας καὶ στιχολογήσεως καὶ ψαλμωδίας οὐ διαμερίζονται ἐξίσου τοῖς οἴκοι καθημένοις; Πάνυ γε, ὡσπερ ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον σκύλων καὶ λαφύρων. Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἴσα τῶν ἔξω πολεμούντων καὶ οἱ ἐναπομείναντες ἐν τῇ παραφυλακῇ διανέμονται. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἔστι λαθεῖν καὶ κλέψαι τὸ δίκαιον, ἐπὶ δὲ τοῦ
30 Θεοῦ τοῦ ἀδεκάστου οὐδαμῶς, ἀλλ' ὧ μέρῳ μετροῦμεν, ἀντιμετρηθήσεται ἡμῖν, ὡς γέγραπται.

Διὰ τοῦτο, ἀδελφοί μου, προσέχωμεν τοῖς λαληθεῖσι καὶ μὴ ζη-

καὶ τὸν τελευταῖο, θὰ ἔχει καὶ τὸν ἔπαινο καὶ τὴν κατηγορία τὴν ἡμέρα τῆς ἀνταπόδοσης. Ἄλλὰ μὴ νομίζετε ὅτι χαίρομαι πού ἔχω τὸ περισσό-τερο μέρος τῶν καλῶν σὰν πρῶτος. Γιατὶ φοβᾶμαι καὶ τρέμω ὅτι, ὅπως σὰ καλὰ, ἔτσι καὶ σὰ κακὰ ὑπάρχει ἀντιστροφή τοῦ ποσοστοῦ τῆς κακίας πού γίνεται. Ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος δηλαδὴ κληρονομῶ κατὰ τὴν ἀναλογία τοῦ ποσοστοῦ πού ἔχει ὁ τελευταῖος. Γνωρίζοντάς τα αὐτά, τέκνα μου, ἅς τρέξουμε ὅλοι νὰ ἀγωνισθοῦμε, ἅς συνεισφέρουμε ὅλοι, καὶ κανένας ἅς μὴ ἐνεργεῖ πρὸς ζημία, οὔτε πρὸς μείωση τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, ἀνάλογα μὲ τὴν διακονία του καὶ τὴ δύναμή του.

Ἄλλὰ κι' αὐτὸ τὸ γνωρίζετε καλά, ὅτι ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκεί-νη δὲν θὰ ὀρίσει τὴ θέση τῶν βαθμῶν ὅπως τὴν ὀρίζουμε ἐμεῖς, γιατί εἶναι ἄλλη ἢ κρίση τοῦ Θεοῦ, λέγει, καὶ ἄλλη ἢ κρίση τῶν ἀνθρώπων. Θὰ προαγάγει ἐνδεχομένως τὸν τριακοστὸν τρίτον ἢ τέταρτον, καὶ τὸν δέκατον θὰ τὸν κατεβάσει στὴ μέση, καὶ τὸν τελευταῖο θὰ τὸν ἀνεβάσει στὴν πρώτη θέση, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐπιμέλεια καὶ ἀρετὴ τοῦ καθενός. Καί, ἂν καὶ εἶναι φοβερό νὰ τὸ ποῦμε, ἴσως νὰ βγάλει τελείως ἔξω ἀπὸ τὸ σύστημα καὶ νὰ παραπέμψει στὴν κόλαση αὐτὸν πού ἐδῶ εἶναι ἑτε-ρόψυχος καὶ ἀλλόφρονος καὶ ἔχει διαφορετικὴ γνώμη, ὅπως καὶ ἐμένα τὸν ταλαίπωρο ἔξαιτίας τῶν πονηρῶν μου ἐνασχολήσεων καὶ τῆς ἀμέ-λειάς μου. Τί δηλαδὴ νομίζετε; Ὅτι μάταια ἀποδημεῖ αὐτὸς πού ἀπο-δημεῖ, καὶ ὁ ἐμπορευόμενος ἐμπορεύεται, καὶ ὁ γεωργὸς ὀργώνει, καὶ ὁ ὄδοιπὸρος ὄδοιπορεῖ, καὶ ὁ ψαρᾶς ψαρεύει, καὶ αὐτὸς πού σκάβει σκά-βει, καὶ ὁ ἄρτοποιὸς κάνει ψωμιά, καὶ ὁ ἀποθηκάριος φροντίζει τὴν ἀποθήκη; Καὶ ἀντιπαρέρχομαι τὰ ἄλλα, γιὰ νὰ μὴ μακρύνω τὸν λόγο. Μήπως ὅλοι αὐτοὶ πού ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸ στασίδι καὶ τὴν ἡσυχία καὶ τὴ στιχολόγησι καὶ τὴν ψαλμωδία, δὲν θὰ ἔχουν μερίδιο ἐξίσου μὲ ἐκείνους πού κάθονται στὸ σπίτι; Καὶ πολὺ μάλιστα, ὅπως μπορούμε νὰ δοῦμε ὅτι συμβαίνει κατὰ τὸν πόλεμο ὡς πρὸς τὴ λεία καὶ τὰ λάφυ-ρα. Γιατὶ καὶ ἐκεῖ τὰ λάφυρα τὰ μοιράζονται ἐξίσου καὶ ἐκεῖνοι πού πολεμοῦν ἔξω καὶ ἐκεῖνοι πού παραμένουν στὴ φρουρά. Καὶ στὴν περί-πτωση βέβαια τῶν ἀνθρώπων εἶναι δυνατὸν νὰ ξεφύγουν κάποιοι καὶ νὰ κλέψουν τὸ δίκαιο, στὴν περίπτωση ὅμως τοῦ ἀδέκαστου Θεοῦ κα-θόλου, ἀλλὰ μὲ ὅποιο μέτρο μετροῦμε, θὰ ἀντιμετρηθεῖ καὶ σὲ μᾶς, ὅπως εἶναι γραμμένο⁴.

Γι' αὐτὸ, ἀδελφοί μου, ἅς προσέχουμε αὐτὰ πού εἰπώθησαν καὶ ἅς

4. Ματθ. 7, 2. Λουκᾶ 6, 38.

μιῶμεν οἱ ἔσω τοὺς ἔξω καὶ οἱ ἔξω τοὺς ἔνδον, οἷον οἱ ψάλλοντες καὶ
 προσευχόμενοι τοὺς διακονοῦντας, οἱ ἀσθενοῦντες τοὺς ὑγιαίνοντας
 (ἀλλ' ἴσως εἶποι τις ἐνταῦθα, ὅτι “Καὶ τί δύνατ' ἂν ὁ νοσῶν ἐργάσα-
 σθαι;” Καὶ μάλα τὴν εὐχαριστίαν, τὴν ἀγογγυσίαν, τὴν ὑπομονὴν
 5 τῶν ἀλγηδόνων), ἔπειτα οἱ καλλιγραφοῦντες τοὺς σκάπτοντας, οἱ
 ἀροτριῶντες, οἱ ἀμπελουργοῦντες τοὺς διακονοῦντας καὶ ὁδοιπο-
 ροῦντας, οἱ κελλαρεύοντες καὶ ἀριστοποιοῦντες τοὺς μαγκιπεύοντας
 καὶ ὀψοποιοῦντας, οἱ ἐπιτηροῦντες καὶ ἐπιστημοναρχοῦντες τοὺς
 ἀλιεύοντας καὶ τεκτονεύοντας, καὶ ἀπλῶς κατὰ ἀντίφρασιν ἕκαστος
 10 ἕκαστον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιβλέπει τὰς ὁδοὺς ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον
 αὐτοῦ πάντες ἡμῶν οἱ λόγοι καὶ γράφονται καὶ γραφήσονται, καὶ ἐν
 τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ αἱ βίβλοι τῶν πράξεων ἡμῶν ἀνοιγήσονται καὶ τὰ
 ἑκάστου ἔργα ἐμφανισθήσονται καὶ «ἀπολήψεται ἕκαστος κατὰ τὸν
 κόπον αὐτοῦ». Εὐχόμεαι τοιγαροῦν πάντας ὑμᾶς τότε καὶ ἐπαινεθῆ-
 15 σεσθαι καὶ στεφανωθῆναι διὰ τῶν ἐνταῦθα ἱερῶν ὑμῶν ἀγώνων καὶ
 σπουδασμάτων, ᾧ τέκνα καὶ ἀδελφοί, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
 ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι,
 νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΒ΄.

20 Ὅτι πάνυ ὠφελούμεθα καὶ προκόπομεν ἐπὶ τὰ πρόσω
 κατηχούμενοί τε καὶ διδασκόμενοι.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, ὡς ἕκαστος ὑμῶν ἐπέχει διακονίας ἐν
 ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνοδίᾳ, καὶ γὰρ ὁ τάλας λαχὼν ἀναξίως τοῦ ἄρχειν καὶ
 λέγειν οὐκ ὀφείλω ἀμελεῖν τῆς διακονίας μου, ἀλλ' ἀεὶ μετὰ τῶν
 25 ἄλλων καὶ τὴν ἐβδομαρήσιον κατήχησιν ποιεῖσθαι, ὅπως ἂν ἔχω
 δυνάμειος Ἰσως τέτινες φήσειεν ὅτι, “Τί γὰρ καὶ κερδαίνομεν ἐκ
 ταύτης, ἐφ' ὅσον εἰς ἔργον τὰ λαλούμενα οὐ προάγομεν; Πολλάκις
 γὰρ ἀκούοντες περὶ τοῦ μὴ δεῖν γελᾶν, οὕτω τοῦτο κεκατωρθώκα-
 μεν, καὶ πλειστάκις διδασκόμενοι περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀρολογεῖν, ἔτι

μὴ ἀδικοῦμε, ὅσοι εἴμαστε μέσα, αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἔξω, καὶ ὅσοι εἶναι ἔξω, αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται μέσα, δηλαδή αὐτοὶ ποὺ ψάλλουν καὶ προσεύχονται, ἐκείνους ποὺ διακονοῦν, οἱ ἀσθενεῖς αὐτοὺς ποὺ εἶναι ὑγιεῖς (ἀλλ' ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς ἐδῶ· Καὶ τί θὰ μποροῦσε νὰ κάνει ὁ ἀσθενής; Πάρα πολλά, ὅπως τὴν εὐχαριστία, τὴν ἀγογγυσία, τὴν ὑπομονὴ τῶν πόνων), ἔπειτα οἱ καλλιγράφοι αὐτοὺς ποὺ σκάβουν, αὐτοὶ ποὺ ὀργώνουν τὰ χωράφια καὶ οἱ ἀμπελουργοὶ τοὺς ὑπηρέτες καὶ τοὺς ὀδοιπόρους, οἱ ἀποθηκάριοι καὶ αὐτοὶ ποὺ ἐτοιμάζουν τὰ γεύματα, τοὺς ἀρτοποιοὺς καὶ τοὺς μαγείρους, οἱ φύλακες καὶ οἱ ὑπεύθυνοι τῆς τάξεως, τοὺς ψαράδες καὶ τοὺς χτίστες, καὶ γενικὰ κατ' ἀντίθεση ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, γιατί ὁ Θεὸς προσέχει τὴ συμπεριφορὰ μας⁵, καὶ στὸ βιβλίον του γράφονται καὶ θὰ γραφοῦν ὅλα τὰ λόγια μας, καὶ κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη θὰ ἀνοιχθοῦν τὰ βιβλία τῶν πράξεών μας, καὶ θὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα τοῦ καθενός, «καὶ ὁ καθένας θὰ ἀπολαύσει ἀνάλογα μὲ τὸν κόπο του»⁶. Εὐχομαι λοιπὸν ὅλοι σας τότε, τέκνα καὶ ἀδελφοί μου, νὰ ἐπαινεθεῖτε καὶ νὰ στεφανωθεῖτε γιὰ τοὺς ἐδῶ ἱεροὺς ἀγῶνες καὶ τὶς προσπάθειές σας, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 22η.

**“Ὅτι ὠφελοῦμαστε πολὺ καὶ προχωροῦμε πρὸς τὰ ἔμπροσθεν
ὅταν κατηχοῦμαστε καὶ διδασκόμαστε.**

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, ἐπειδὴ ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς ἔχει διακόνημα σ' αὐτὴν τὴν ἅγια ἀδελφότητα, καὶ ἐμένα τοῦ ταλαίπωρου μου ἔλαχε, χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζω, νὰ εἶμαι ἀρχηγός καὶ νὰ μιλῶ, ὀφείλω νὰ μὴ παραμελῶ τὴ διακονία μου, ἀλλὰ πάντοτε, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα, νὰ κάνω καὶ τὴν ἑβδομαδιαία κατήχηση, ὅσο μου ἐπιτρέπουν οἱ δυνάμεις μου. Καὶ ἴσως κάποιοι νὰ ποῦν· “Τί κερδίζουμε ἀπὸ αὐτὴν, ἀφοῦ αὐτὰ ποὺ λέγονται δὲν τὰ ἐκτελοῦμε; Γιατί, ἐνῶ ἀκοῦμε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γελᾶμε, δὲν τὸ κατορθώσαμε ἀκόμα αὐτὸ, καὶ ἐνῶ πολλὰ φορὲς διδασκόμαστε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φλυαροῦμε, ἔξακολουθοῦμε ἀκόμα νὰ φλυαροῦμε, καὶ ἐνῶ πολλὰ φορὲς νουθετούμαστε νὰ μὴ φθονοῦμε ἢ νὰ κακολο-

ἀργολογοῦμεν, καὶ πολλάκις νουθετούμενοι περὶ τοῦ μὴ δεῖν φθνεῖν ἢ βασκαίνειν τὸν πλησίον, ἔτι ὑπὸ τοῦ πάθους διοχλούμεθα, καὶ ἀπλῶς ὑπομνησκοόμενοι περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀμελῶς διακεῖσθαι ἐν ταῖς νυκτεριναῖς καὶ ἡμεριναῖς ψαλμωδίαις καὶ προσευχαῖς, ἔτι ἀπο-
 5 μετεωριζόμεθα καὶ ἀπονυστάζομεν, καὶ αἰσθητῶς καὶ νοητῶς, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ἐπιφθεγγόμενοι". Ἄλλ' οὐκ εἰκότως ταῦτα οἱ λέγοντες λέγουσι, πρῶτον μὲν ὅτι οὐ ράδιον τὸ ἀνώτερον τῶν παθῶν γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν πασῶν κόπων καὶ σπουδῶν κοπωδέστερον καὶ σπουδαιότερον· δεύτερον, ὅτι, ὥσπερ ἐπὶ τινος κλίμακος οὐκ ἔστιν
 10 εὐθύς τινα ἐπιβάντα ἀπὸ τῆς πρώτης βαθμίδος ἐπὶ τὴν ὑστατην ἀναπηδᾶν, τῇ δὲ καθ' ἑξῆς ἀνόδῳ ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀνέρχεσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ταῖς κατὰ μικρὸν αὐξήσεσι φθάνομεν, εἰ θέλομεν τῆς κορυφῆς ἐπιλαβέσθαι. Ὡστε συμφέρουσα καὶ ἡ κατηχητικὴ ὑπόμνησις ἐμοί τε καὶ ὑμῖν, μετάγουσα καὶ μεταφέρουσα κατὰ μικρὸν
 15 ἐπὶ τὸ ἀναντες, μᾶλλον δὲ ἐκ τῶν χαμόθεν ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ τὰς τιμίας ὑμῶν ψυχάς. Καὶ ἄλλως δὲ ἐννοῆσαι χρή, ὅτι, εἴ οὕτως, λαλουμένων καὶ ἀκουομένων τῶν ὀφειλόντων γενέσθαι καὶ κατορθωθῆναι εἰς δόξαν Θεοῦ, οὐ γίνεται ἐπικράτησις τῶν παθῶν, τί δ' ἂν ἔμελλε συμβαίνειν καὶ εἰς πόσον ἐφθάζομεν κατόπιν εἶναι
 20 σιωπῶντες καὶ μὴ διευκρινουῦντες καὶ ὑποφαίνοντες τὰ ὀφειλόμενα;

Ἐγὼ δεδίδαγμαί παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων, ὅτι περ οἱ λόγοι ὁδὸς ἐπὶ τὰ πράγματα εἰσιν, εἴτε χρηστοί, εἴτε ἐτέρως ἔχοντες, καὶ εὖ οἶδ' ὅτι τὸ λαλεῖν τὰ κρείττονα εἰς προᾶξιν ἡμᾶς ἐκάστοτε φέρει. Καὶ ὁμολογῶ, τέκνα μου, ὅτι ἐκ τῶν θεοπνεύστων ἀναγνωσμάτων μικρὸν
 25 τε καὶ ἐκ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν κατηχήσεως πάντοτε ἐπανέρχεσθε καὶ πάντοτε ἐπιτείνεσθε, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πρότερον οἱ ἐμπαθεῖς πρὸς ἀνάνηψιν καὶ βελτίωσιν, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οἱ ἐνάρετοι πρὸς τελείωσιν, καὶ ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐεργεσίαν καὶ οὐ κρύπτομεν τὸν ἔλεον. Βλέπετε γὰρ ὅτι σχεδὸν οὔτε μάχαι γίνονται,
 30 οὔτε λαιδορίαί, οὔτε παρακοαί, οὔτε σφετερίσεις καὶ λαθροφαγίαί. Ἄλλὰ καὶ εἰ γίνονται, ἐπεὶ περ ἐσμέν ἐν τῇ εὐολίσθῳ ταύτῃ σαρκί, θᾶπτον καταστέλλονται, τοῖς ἐπιτιμίαις οἱ ἀλόντες θεραπευόμενοι· καὶ γὰρ οἱ μὲν ἀφορίζονται, οἱ δὲ ξηροφαγοῦσιν, οἱ δὲ παρίσταν-

γοῦμε τὸν πλησίον μας, ἔξακολουθοῦμε ἀκόμα νὰ ἐνοχλούμαστε ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, καὶ γενικὰ, ἐνῶ μᾶς ὑπενθυμίζουν νὰ μὴ ἀδιαφοροῦμε καὶ στὶς νυχτερινές καὶ στὶς ἡμερήσιες ψαλμωδίες καὶ προσευχές, ἔξακολουθοῦμε νὰ ἀεροβατοῦμε καὶ νὰ νυστάζουμε, καὶ αἰσθητὰ καὶ νοητὰ, καὶ νὰ λέμε ἄλλα παρόμοια μ' αὐτὰ". Ἄλλ' ὅμως αὐτοὶ ποὺ τὰ λένε αὐτὰ δὲν τὰ λένε δικαιολογημένα. Πρῶτον, γιατί δὲν εἶναι εὐκόλο τὸ νὰ ὑπερνήσει κανεὶς τὰ πάθη, ἀλλ' εἶναι τὸ πιὸ κοπιαστικὸ καὶ τὸ πιὸ κουραστικὸ ἀπὸ ὅλους τοὺς κόπους καὶ τὶς φιλοπονίες, καὶ δεύτερον, ὅπως σὲ κάποια σκᾶλα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεβεῖ κανεὶς πηδώντας ἀπὸ τὴν πρώτη βαθμίδα στὴν τελευταία, ἀλλ' ἀνεβαίνει στὴν κορυφὴ μὲ συνεχῆ ἄνοδο, ἔτσι καὶ στὴν ἀρετὴ φθάνουμε μὲ τὶς διαδοχικὲς μικρὲς προόδους, ἂν θέλουμε νὰ καταλάβουμε τὴν κορυφὴ της. Ὡστε εἶναι συμφέρουσα καὶ ἡ κατηχητικὴ ὑπόμνηση καὶ σὲ μένα καὶ σὲ σᾶς, ἐπειδὴ μετακινεῖ καὶ μεταφέρει λίγο-λίγο πρὸς τὰ ἑπάνω, ἢ καλύτερα ἀπὸ τὰ χαμηλὰ στὸν οὐρανὸ τοῦ οὐρανοῦ, τὶς τίμιες ψυχές σας. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ σκεφθοῦμε καὶ μὲ ἄλλον τρόπο. Ὅτι δηλαδή, ἐὰν, ἐνῶ λέγονται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν καὶ ἀκούονται ὅσα ὀφείλονται νὰ γίνονται καὶ νὰ κατορθώνονται γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ συγκράτηση τῶν παθῶν, τί θὰ συνέβαινε καὶ σὲ ποιὸ σημεῖο θὰ φθάναμε, ἂν σιωπούσαμε καὶ δὲν διασαφηνίζαμε καὶ δὲν φανερώναμε αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ γίνονται;

Ἐγὼ διδάχθηκα ἀπὸ τοὺς ἁγίους πατέρες, ὅτι ὁ λόγος εἶναι δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴν πράξη, εἴτε εἴμαστε ἀγαθοί, εἴτε ὄχι, καὶ γνωρίζω καλά, ὅτι τὸ νὰ μιλάμε γιὰ τὰ ἀνώτερα μᾶς ὀδηγεῖ αὐτὸ κάθε φορὰ στὴν ἐφαρμογὴ τους. Καὶ ὁμολογῶ, τέκνα μου, ὅτι ἀπὸ τὰ θεόπνευστα ἀναγνώσματα, καὶ λίγο καὶ ἀπὸ τὴν ταπεινὴ μου κατήχηση, πάντοτε ἐπιστρέφετε καὶ πάντοτε καλύτερεῦτε, καὶ ὡς πρὸς τὸ πρῶτο οἱ ἐμπαθεῖς ὀδηγοῦνται σὲ νήψη καὶ βελτιώνονται, ἐνῶ ὡς πρὸς τὸ δεύτερο οἱ ἐνάρετοι ἐνισχύονται πρὸς τελείωση καὶ ὁμολογοῦμε τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐεργεσίαν καὶ δὲν κρύβουμε τὴν εὐσπλαγχνίαν του¹. Γιατὶ βλέπετε, ὅτι σχεδὸν οὔτε φιλονεικίες γίνονται, οὔτε βρισιές ἀκούγονται, οὔτε ἀνυπακοὲς συμβαίνουν, οὔτε κλοπές, οὔτε λαθροφαγίες. Ἀλλὰ καὶ ἂν γίνονται, ἐπειδὴ ἔχουμε αὐτὴν τὴν ὀλισθηρὴν σάρκα, τακτοποιοῦνται γρήγορα μὲ τὸ νὰ θεραπεύονται ὅσοι συλλαμβάνονται μὲ ἐπιτίμα. Γιατὶ ἄλλοι ἀφορίζονται, ἄλλοι τρῶνε ξερὴ τροφή, ἄλλοι παραστέκονται, καὶ

1. Ψαλμ. 39, 11.

ται, οί δὲ ῥητὰς γονυκλισίας βάλλουσι προσφόρως, κατὰ τὸ ἐπιβάλλον τῇ θεραπείᾳ τοῦ πάθους μέτρον. Διὸ μηδεὶς λεγέτω, ὅτι οὐκ ὠφελούμεθα κατηχούμενοι, μηδὲ πάλιν ὅτι οὐ προκόπτομεν διδασκόμενοι. Καὶ ὠφελούμεθα καὶ προκόπτομεν, χάριτι Χριστοῦ καὶ
5 συνεργείᾳ τῶν εὐχῶν τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν, καὶ ἀναβαίνοντες ἀναβαίνομεν ταῖς καλαῖς ἀναβάσεσιν ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἀρετῶν, φωτιζόμενοι καὶ ἱερούμενοι καὶ θεοποιούμενοι.

Ἄλλ' ἐπεὶ κόπῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ, ὡς εἴρηται, κατορθοῦται, παρακαλῶ καὶ ἀντιβολῶ καὶ δέομαι, ἐπιμένομεν τῇ καλῇ ἡμῶν
10 ταύτῃ προθέσει καὶ τὰς διψυχίας ἀεὶ περικόπτομεν καὶ τὰς ὀλιγωρίας ἀεὶ ἐξοστρακίζομεν καὶ νευρῶμεν ἑαυτοὺς τοῖς ἀγαθαῖς ἐλπίσι καὶ ταῖς μελλούσαις ἀνταποδόσεσι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, καὶ τοῦτο ἕως ἄν ἐμπνέωμεν, ἵνα, ἐκ τῶν παρόντων ὀχληρῶν καὶ ἐπιπόνων ἀπάραντες, διὰ θανάτου κληρονόμοι καταξιωθῶμεν γενέσθαι τῆς
15 βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΓ'.

**Ὅτι χρὴ ἀναδραμεῖν ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναθεωρῆσαι
τοὺς δίους τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ ὁμοιοτρόπως
αὐτοῖς πολιτευθῆναι.**

20

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, πρὸς τὰς συμβαινούσας ἡμῖν θλίψεις καὶ δυσχερείας σχεδὸν εἰπεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εἰ ἐώρων σωματικῶς, εἶχον ἄν πάλαι ἐξατονῆσαι καὶ δοῦναι ἄλλῳ τὰς ἡνίας τῆς προστασίας ἐπεὶ δὲ πρὸς Θεὸν ὁ ταπεινός μου νοῦς ἀνα-
25 βλέπει, δι' ὃν καὶ ὑμεῖς κέκλησθε ἐνταῦθα καὶ γὰρ παρέδωκα ὑμῖν ἑμαυτόν, οὐκ ἀπευδοκῶ, καὶ ἀνευδοκῆτός εἰμι, οὐδὲ ἀπολέγομαι, καὶ ἄλογός εἰμι, οὐδὲ ἀπογινώσκω, καὶ ἀπεγνωσμένος εἰμί, ἀλλ' ἐπιείγομαι καὶ συγκαίομαι καὶ συνθλίβομαι καὶ συντριβόμαι, καὶ πάντα ἐτοίμως ἔχω παθεῖν, τοῦ Χριστοῦ δυναμοῦντος, δι' εὐχῆς τοῦ πα-
30 τρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν, ἕνεκεν ὑμῶν τῶν ποθητῶν μου, μᾶλλον

ἄλλοι κάνουν ὀρισμένες χρήσιμες μετάνοιες, ἀνάλογα μὲ τὸ μέτρο ποῦ ἐπιβάλλει ἡ θεραπεία τοῦ πάθους. Γι' αὐτὸ κανένας νὰ μὴ λέγει, ὅτι κατηγορούμενοι δὲν ὠφελούμαστε, οὔτε ὅτι δὲν προκόβουμε ὅταν διδασκόμαστε. Καὶ ὠφελούμαστε καὶ προκόβουμε μὲ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ βοήθεια τῶν προσευχῶν τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας, καὶ ἀνεβαίνουμε τὶς καλὲς ἀναβάσεις στὸ ὄρος τῶν ἀρετῶν, γιὰ τὴ φωτιζόμαστε, γινόμαστε πιὸ ἅγιοι, καὶ θεοποιούμαστε.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, κατορθώνεται αὐτὸ μὲ πολὺν κόπο καὶ μόχθο, παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω καὶ δέομαι, νὰ ἐπιμένουμε σ' αὐτὴν τὴν καλὴ μας πρόθεση καὶ νὰ περικόπτουμε πάντοτε τὶς διψυχίες, νὰ ἀποβάλλουμε διαρκῶς τὴν ἀδιαφορία, καὶ νὰ ἐνδυναμώνουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὶς καλὲς ἐλπίδες, καὶ αὐτὸ νὰ τὸ κάνουμε ὅσο ἀναπνέουμε, ὥστε, φεύγοντας ἀπὸ τὶς παροῦσες θλίψεις καὶ τοὺς κόπους, μὲ τὸν θάνατὸ μας, νὰ ἀξιωθοῦμε νὰ γίνουμε κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 23η.

**Ὅτι πρέπει ν' ἀνατρέξουμε στὶς ἐννοιες καὶ νὰ φέρουμε
στὴ μνήμη μας τοὺς βίους τῶν πατέρων μας καὶ νὰ
συμπεριφερθοῦμε ὅμοια μ' ἐκείνους.**

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, ἂν ἔβλεπα τὶς θλίψεις καὶ δυσκολίες ποῦ σχεδὸν κάθε μέρα συμβαίνουν σωματικὰ, θὰ εἶχα ἀπὸ καιρὸ ἀποκάμει, καὶ θὰ ἔδινα σὲ ἄλλον τὰ ἡνία τῆς προστασίας. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ταπεινὸς νοῦς μου βλέπει ψηλὰ στὸν Θεό, γιὰ χάρη τοῦ ὁποῖου καὶ ἐσεῖς κληθήκατε ἐδῶ, καὶ ἐγὼ παρέδωσα τὸν ἑαυτό μου σὲ σᾶς, δὲν ἀπογοητεύομαι, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶμαι ἀποδεκτός, οὔτε ὑποχωρῶ, ἂν καὶ εἶμαι παράλογος, οὔτε παραιτοῦμαι, ἔστω καὶ ἂν εἶμαι ἀπελπισμένος, ἀλλὰ αὐξάνω τὸν πόθο μου καὶ κατακαίομαι καὶ συνθλίβομαι καὶ συντριβομαι καὶ εἶμαι ἔτοιμος νὰ πάθω τὰ πάντα, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας, γιὰ σᾶς τοὺς ἀγαπητοὺς μου, ἢ καλύτερα, γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, γιὰ τὸν

δέ, ἀληθὲς εἶπεῖν, δι' αὐτὸν τὸν Κύριόν μου καὶ Δεσπότην. Εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ κτίσας τοὺς σύμπαντας αἰῶνας κατεδάξατο δι' ἐμέ, τοῦτο δὲ ἐκάστῳ ἐφαρμόζει, καὶ εἴλετο τῷ τῆς οἰκονομίας μυστηρίῳ πειρασθῆναι, ὑβρισθῆναι, χλευασθῆναι, ὀνειδισθῆναι, καταγελασθῆναι, 5 σταυρωθῆναί τε καὶ λογχευθῆναι καὶ τεθνάναι, τί μὴ ὑποστήσωμαι, μᾶλλον δὲ τί μὴ ὑποστησώμεθα συμβουλευτικῶς; Ἀλλὰ θλίψεις, ἀλλὰ στενοχωρίας, ἀλλὰ τοῦτο, ἀλλ' ἐκεῖνο; Καὶ γὰρ, ἐὰν καλῶς πραγματευσώμεθα καὶ γρηγορήσωμεν καὶ διασπουδάσωμεν, κερδανούμεν ἀθάνατα καὶ αἰώνια. Ἐὰν δὲ ῥαθυμήσωμεν καὶ ἀποκνή- 10 σωμεν, θησαυρίζομεν «ὄργην ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως καὶ ἀποκαλύψεως Θεοῦ».

ὦ, ποῦ ποτέ εἰσιν αἱ ἅγιοι ψυχαὶ ἐκεῖναι; ὦ, ποῦ ποτε ἀπέλι-
πεν ὁ κατ' ἐκείνους πόθος καὶ δρόμος; Χαρὰ αὐτοῖς ἦν καὶ εὐφρο-
σύνη σωματικὴ θλίψις, καὶ δόξα καὶ μεγαλωσύνη ἄκρα ἢ ταπεινο-
15 φροσύνη, ἔρωσ καίων καὶ φλέγων ἀνευδότης τὸ φίλτρον τοῦ Κυ-
ρίου, ἐπιθυμία ἀκόρεστος οὐ τὸ οἰκεῖον θέλημα ἐκπληρῶσαι, ἀλλὰ
τοῦτο πανσθενεὶ μὴ ποιῆσαι, ἔφεσις ἀνεκδιήγητος οὐ τὸ ἄρχειν,
ἀλλὰ τὸ ἄρχεσθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι ἕως γήρως Ποῦ μοι ἡ γηρα-
λέα καὶ μακαρία κεφαλὴ ἐκείνη, ἡ ἐν τῇ τραπέζῃ παρασταθεῖσα
20 μέχρις ἐγέρσεως; Οἶδας ὁ ἀναγινώσκων. Ποῦ μοι ὁ πολυπείραστος
ἐκεῖνος μαργαρίτης τῆς ὑπακοῆς κατὰ τὴν τριακονταετίαν; ποῦ μοι
ὁ τίς δε καὶ τίς δε; Ὡς γὰρ χορεία ἀστέρων περίεστί μοι τῇ διανοίᾳ
πᾶσα ἡ ἱεροσύλλεκτος πληθὺς ἐκείνη. Τίς ἔσχε τὴν ὑπακοὴν ἀνυ-
πόκριτον καὶ ἐδοξάσθη ἐν τάχει; Δράμωμεν ταῖς ἐννοίαις, τέκνα,
25 ἐπὶ τὸ ἐκείνου μοναστήριον ἴωμεν ἐπὶ τὰ τοῦ μεγάλου Παχωμίου
συτήματα· βλέψωμεν ἐκεῖ τὸν αἰοίδιμον Ἰωνᾶν, Πετρῶνιον τὸν τρι-
σόλδιον, Θεόδωρον τὸν ἡγιασμένον. Εἶτα πορευσώμεθα ἐπὶ τὸ τοῦ
αἰοίδιμου Θεοδοσίου ἀγνιστήριον, ὀψώμεθα κάκεισε Βασίλειον τὸν
αἰείζων, Ἀέτιον τὸν θαυμάσιον, τὸν ὄδεινα καὶ τὸν ὄδεινα. Κάκει-
30 θεν ἀπελευσώμεθα πρὸς τὸ τοῦ θεσπεσίου Θεοκτίστου σεμνεῖον,
πρὸς τὸ τοῦ παναγίου Εὐθυμίου καὶ Σάββα ἐργαστήριον· καὶ ἀ-
πλῶς συντομολογῶ τὰ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις καὶ μέσοις καὶ τελευταί-

ἴδιο τὸν Κύριο καὶ Δεσπότη μου. Γιατί, ἂν αὐτὸς ποῦ ἔκτισε ὅλους τοὺς αἰῶνες, καταδέχθηκε γιὰ μένα, καὶ αὐτὸ τὸ κάνει γιὰ τὸν καθένα, καὶ δέχθηκε μέσω τοῦ μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας νὰ ὑποβληθεῖ σὲ δοκιμασίες, νὰ ἐξυβρισθεῖ, νὰ χλευασθεῖ, νὰ κατηγορηθεῖ, νὰ περιγελασθεῖ, νὰ σταυρωθεῖ, νὰ λογχισθεῖ καὶ νὰ πεθάνει, ποιὸ εἶναι αὐτὸ ποῦ δὲν θὰ δεχθῶ νὰ ὑποστῶ, ἢ καλύτερα ποιὸ εἶναι αὐτὸ ποῦ δὲν θὰ δεχθοῦμε νὰ ὑποστοῦμε ἑμεῖς συμβουλευτικά; Μήπως θλίψεις, μήπως στενοχώριες, μήπως τοῦτο ἢ μήπως ἐκεῖνο; Γιατί, ἂν ἀγωνισθοῦμε καλὰ καὶ ἐπαγρυπνήσουμε καὶ προσπαθήσουμε μὲ ζῆλο, θὰ κερδίσουμε ἀθάνατα καὶ αἰῶνια ἀγαθὰ. Ἐάν παλι δείξουμε ραθυμία καὶ ὀκνηρία, θὰ ἐπισωρεύσουμε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας «ὄργη τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως καὶ τῆς φανέρωσης τοῦ Θεοῦ»¹.

Ἄλήθεια, ποῦ εἶναι ἄραγε ἐκεῖνες οἱ ἅγιες ψυχές; Ποῦ τέλος πάντων χάθηκε ὁ πόθος καὶ ὁ ἀγώνας ἐκείνων; Ἡ σωματικὴ θλίψη ἦταν γι' αὐτοὺς χαρὰ καὶ εὐφροσύνη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη δόξα καὶ ἀπεραντὴ μεγαλωσύνη, ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου ἦταν ἔρωτας ποῦ τοὺς ἔκαιε καὶ τοὺς φλόγιζε ἀνυποχώρητα, ἐπιθυμία τους ἀκόρεστη δὲν ἦταν νὰ κάνουν τὸ θέλημά τους, ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴ δύναμή τους ἀγωνίζονταν αὐτὸ ἀκριδῶς νὰ μὴ κάνουν, ἐπιθυμία τους ἀπερίγραπτη δὲν ἦταν τὸ νὰ γίνουν ἀρχηγοί, ἀλλὰ τὸ νὰ ἄρχονται καὶ νὰ ὑποτάσσονται μέχρι τὰ γηρατειὰ τους. Ποῦ εἶναι, παρακαλῶ, ἡ γηραλέα καὶ μακάρια ἐκείνη κεφαλὴ, ποῦ ἐναποτέθηκε στὴν τράπεζα μέχρι τὴν ἀνάστασι; Τὴν γνωρίζεις ἐσὺ ποῦ διαβάζεις. Ποῦ εἶναι ἐκεῖνο τὸ πολυδοκιμασμένο μαργαριτάρι τῆς ὑπακοῆς γιὰ τριάντα ὀλόκληρα χρῶνια; Ποῦ εἶναι, παρακαλῶ, ἐκεῖνος καὶ ἐκεῖνος; Γιατὶ σὰν χορὸς ἀστεριῶν βρῖσκεται γύρω μου μὲ τὴ σκέψη ὅλο ἐκεῖνο τὸ ἱεροσύλλεκτο πλῆθος. Ποιὸς εἶχε ἀνυπόκριτη ὑπακοή καὶ δοξάσθηκε ἀμέσως; Ἐάν πᾶμε μὲ τίς σκέψεις μας, τέκνα μου, στὸ μοναστήρι ἐκείνου. Ἐάν μεταβοῦμε στὰ ἰδρύματα τοῦ μεγάλου Παχωμίου. Ἐάν δοῦμε ἐκεῖ τὸν ἀείμνηστο Ἰωνᾶ, τὸν τρισευτυχισμένο Πετρῶνιο, τὸν ἁγιασμένο Θεόδωρο. Ἐπειτα ἄς πορευθοῦμε στὸ ἀγνιστήρι τοῦ ἀείμνηστου Θεοδοσίου, καὶ ἄς δοῦμε ἐκεῖ τὸν ἀθάνατο Βασίλειο, τὸν θαυμάσιο Ἀέτιο, τὸν τὰδε καὶ τὸν τὰδε. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἄς πᾶμε στὸ ἁγιαστήρι τοῦ θεσπέσιου Θεοκτίστου, στὸ ἐργαστήρι τοῦ πανάγιου Εὐθυμίου καὶ Σάββα. Καὶ ἀπλῶς συντομεύω ὅλα τὰ ἀναφερόμενα στοὺς παλαιότερους, τοὺς μέσους καὶ τοὺς τελευταίους

1. Ρωμ. 2, 5.

οις, πῶς καὶ πόσον καὶ ποταπῶς ἠγωνίατο εἰς ἕκαστος τὸν ἀγαθὸν αὐτοῦ δρόμον.

Ὁμοιοτρόπως οὖν, τέκνα, καὶ ἡμεῖς, εἶπερ καὶ θέλομεν εὐρεῖν τὴν ζωὴν καὶ «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν», πορευσόμεθα, πάντα φέροντες, 5 πάντα στέγοντες, «μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία» τοῦ ἔργου ἡμῶν, «ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαμβάνοντες τὸν θυρεὸν τῆς εὐπιστίας, ἐν ᾧ δυνήσεσθε σβέσαι τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπτρωμένα», ἄμαχοι καὶ ἀφιλένδεικτοι διαμένοντες, χαίροντες καὶ συγχαίροντες τῇ ἀλλήλων εὐδοκμῇσει, συναρμολογούμενοι 10 ἐν μιᾷ συμπτνοίᾳ τοῦ πνεύματος ὡς ἐν τι σῶμα Χριστοῦ, εὐχόμενοι καὶ ὑπὲρ τῆς δυστήνου μου καὶ ταλαιπώρου ψυχῆς, ἵνα ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης χορηγήσῃ πνεῦμα δυνάμεως εἰς τὸ ἰσχύειν διεξάγειν ὑμᾶς, κατὰ τὸ θούλημα αὐτοῦ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

15

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΔ΄.

Περὶ τοῦ μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀγῶσιν, ἀλλὰ συναμιλλᾶσθαι τὴν καλὴν ἄμιλλαν πρὸς ἀλλήλους, τοῦ νικᾶν τὸν ἀντίπαλον.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, βραχυτάτης οὔσης τῆς νυ- 20 κτὸς καὶ τῆς ὥρας ἐπιδεομένης μετὰ τὴν ψαλμωδίαν ἀναπαύσεως, ὡς ὀκλήρᾳ εἶναι δοκεῖ ἡ κατήχησις Ἐπὶ οὖν μετὰ τῶν ἄλλων καταδέχεσθε καὶ ταύτην, παρακαλῶ, ἐν ὀλίγοις ῥήμασιν ὑπομνήσκοντός μου περὶ τῆς ἀσκήσεως ὑμῶν, ἐν ᾗ ἐκλήθημεν καὶ δι' ἧς ἀφείθημεν τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων καὶ ὑπὲρ ἧς ἀγωνιζόμεθα καὶ τληπα- 25 θοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν· στενὴ γὰρ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς ἡ ὁδὸς καὶ τεθλιμμένη, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, πρὸς τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον καὶ τοὺς πολλοὺς ἀπάγουσαν εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ἐπὶ οὖν ὅτι ζωῆς αἰωνίου ἐπαγγελίαν ἔχει, χαιρώμεθα τοίνυν, τέκνα μου, καὶ προθυμώμεθα καὶ τὴν καλὴν ἄμιλλαν πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλώμεθα,

χρόνους, τὸ πῶς δηλαδὴ καὶ πόσο καὶ μὲ ποιὸν τρόπο διήνυσε ὁ καθένας τὸν δικό του καλὸ δρόμο.

Κατὰ τὸν ἴδιο λοιπὸν τρόπο, τέκνα μου, ὡς πορευθοῦμε καὶ ἐμεῖς, ὅταν βέβαια θέλουμε νὰ βροῦμε τὴ ζωὴ καὶ «τὸ ἀληθινὸ φῶς»², ὑποφέροντας τὰ πάντα, ὑπομένοντας τὰ πάντα³, «χωρὶς νὰ δίνουμε σὲ κανένα καμμιά ἀφορμὴ προσκόμματος, γιὰ νὰ μὴ δυσφημισθεῖ ἡ διακονία»⁴ τοῦ ἔργου μας, «καὶ πᾶν ἄπο ὅλα φορώντας τὴν ἀσπίδα τῆς καλοπιστίας, μὲ τὴν ὁποία θὰ μπορέσετε νὰ σβήσετε τὰ πυρακτωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ»⁵, παραμένοντας ἀκαταμάχητοι καὶ χωρὶς νὰ ἐπιδεικνύσθε, γεμάτοι χαρὰ γιὰ τὸν ἀγῶνα σας καὶ νοιώθοντας χαρὰ καὶ γιὰ τὴν προκοπὴ ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου, συνενωμένοι στενὰ μὲ μιὰ σύμπνοια τοῦ πνεύματος, σὰν ἓνα σῶμα Χριστοῦ, προσευχόμενοι καὶ γιὰ τὴ δύστυχη καὶ ταλαίπωρη ψυχὴ μου, ὥστε ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης νὰ μοῦ χορηγήσει δύναμη γιὰ νὰ μπορέσω νὰ σᾶς ὀδηγήσω σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 24η.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀδιαφοροῦμε στοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνες, ἀλλὰ νὰ ἀσκοῦμε μεταξύ μας τὴν καλὴ ἀμιλλα, γιὰ νὰ νικήσουμε τὸν ἀντίπαλο.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, ἐπειδὴ ἡ νύχτα εἶναι πάρα πολὺ μικρὴ καὶ ἡ ὥρα μετὰ τὴν ἀκολουθία ἀπαιτεῖ ἀνάπαυση, ἡ κατήχησις φαίνεται νὰ εἶναι ἐνοχλητικὴ. Ἀλλὰ μαζί μὲ τὰ ἄλλα δεχθεῖτε, παρακαλῶ, καὶ τὴν ἐνόχληση αὐτή, γιὰ νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω μὲ λίγα λόγια τὴν ἀσκησὴ σας στὴν ὁποία κληθήκαμε, καὶ μέσω τῆς ὁποίας συγχωρηθήκαμε ἀπὸ τὶς προηγούμενες ἁμαρτίες μας, καὶ γιὰ χάρις τῆς ὁποίας ἀγωνιζόμαστε καὶ ταλαιπωρούμαστε κάθε μέρα. Γιατὶ πράγματι εἶναι στενὸς καὶ στενόχωρος ὁ δρόμος, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, σὲ σύγκριση μὲ τὸν πλατὺ καὶ εὐρύχωρο δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ τοὺς πολλοὺς στὴν καταστροφὴ¹. Ἐπειδὴ ὅμως ἔχει ὑπόσχεση αἰώνιας ζωῆς, ὡς χαιρόμαστε λοιπὸν, τέκνα μου, καὶ ὡς εἴμαστε πρόθυμοι, καὶ ὡς ἀμιλλόμαστε ἀναμεταξύ μας τὴν καλὴ ἀμιλλα, σὰν μέσα σὲ στάδιο τρέχο-

1. Ματθ. 7, 13-14.

ὡς ἐπὶ σταδίου τρέχοντές τε καὶ νικῶντες τὸν ἀντίπαλον, ἵνα τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον κομισώμεθα ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως. Διὰ τοῦτο τὰ βαρέα ὡς ἐλαφρὰ λογιζέσθω ἡμῖν, καὶ τὰ ἐπαχθῆ ὡς εὐχρηστα, καὶ τὰ λυπηρὰ ὡς περιχαρῆ, καὶ τὰ στερητικὰ ὡς ἐπιτευκτικά, καὶ τὰ ἀτιμαστικά ὡς τιμητικά, καὶ τὰ ὀνειδιστικά ὡς ἐγκωμισιαστικά, ἢ ὑποταγῆ ὡς ἐπιτυχία ἀρχῆς, ἢ ὀλιγοδεΐα ὡς πολυτροφία, ἢ ὑδροποσία ὡς οἰνοποσία, ἢ βραδυφαγία ὡς ταχυφαγία, ἢ τις οὖν ἄλλη παρίσταται ἀσκητικῆ ἄθλησις. Ἐν τούτῳ γὰρ τὸ μαρτύριον ἡμῶν καὶ ἡ ἀποκαραδοκία καὶ ἡ ἐλπίς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, 10 καὶ μὴ ὅτι πρὸς τὸ παρὸν λυπεῖ καὶ ἐκτῆκει τὰς καρδίας ἐποκλάσωμεν καὶ ἐπολιγωρήσωμεν, ἀντιβολῶ, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸ μέλλον νίκομεν ἡμῖν ταμιεύεται καὶ βασιλείαν οὐρανῶν καὶ ἀθανασίαν ἀντισχῶμεθα, ἀνταγωνισώμεθα καὶ εἰς αἰὲν καινοποιώμεθα, μόχθους ἐπὶ μόχθοις καταβαλλόμενοι καὶ ἀγῶνας ἐπὶ ἀγῶσιν καὶ σπουδᾶς ἐπὶ 15 σπουδαῖς καὶ ὑπακοᾶς ἐπὶ ὑπακοαῖς καὶ ἐκκοπὰς θελημάτων ἐπὶ ἐκκοπαῖς καὶ ἐπιτιμίας ἐπὶ ἐπιτιμίαις, προσευχάς τε ἐπὶ προσευχαῖς καὶ ἀγρυπνίας ἐπὶ ἀγρυπνίαις καὶ μελέτας ἐπὶ μελέταις θείαις καὶ δάκρυα ἐπὶ δάκρυσι καὶ ἔρωτας ἐπὶ ἔρωσι θείοις καὶ οὐρανόις.

Τοιοῦτος καὶ τηλικούτος ὁ μακάριος βίος ὑμῶν, ἡλλοιωμένος καὶ 20 ἐπηρμένος τῶν παραυτίκα, ξένος τις καὶ ἀλλόζωος ὑπὲρ τοὺς φρονούντας τὰ ἐν κόσμῳ καὶ τὰ μέλλοντα τὰ τῆδε ἀντιποιουμένους. Οἷοι δὲ ὑμεῖς, τέκνα μου καὶ ἀδελφοί, πρὸς τὸ καταλιπεῖν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ γονεῖς καὶ ἀδελφούς καὶ τέκνα καὶ πᾶσαν περιουσίαν βίου, ἐτοίμως ἔχοντες ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν Κύριον ἀγάπης καὶ ταλαιπωρεῖσθαι 25 σθαι καὶ περιοδυνᾶσθαι καὶ ἔλκεσθαι καὶ περιφέρεσθαι, μνηκτριζέσθαι τε, εἰ συμβῆ, καὶ χλευάζεσθαι, καὶ μὴν καὶ τύπτεσθαι καὶ στρεβλοῦσθαι καὶ μελοκοπεῖσθαι καὶ ἀποθνήσκειν, διὰ τοῦτο πολὺς ὁ μισθὸς ὑμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς θησαυρίζεται, καὶ διὰ τοῦτο μετατιθέμενοι ἐκ κόσμου εἰς Θεὸν ἄπιτε καὶ χωριζόμενοι τῆς ἐπικήρου ζωῆς 30 εἰς ζωὴν ἀτελεύτητον μεταβαίνετε, εἴαν ἄρα μέχρι τέλους τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς ὑποταγῆς ἐπιδείξησθε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

2. Β' Τιμ. 4, 8.

3. Β' Θεσσ. 1, 10.

4. Φίλιπ. 1, 2.

ντας καὶ νικῶντας τὸν ἀντίπαλο, γιὰ νὰ λάβουμε τὸ στεφάνι τῆς δικαιοσύνης² κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀνταπόδοσης. Γι' αὐτὸ τὰ βαρεῖα ἄς θεωροῦνται ἀπὸ μᾶς ὡς ἔλαφρά, καὶ τὰ καταθλιπτικά ὡς εὐκόλα, καὶ τὰ θλιβερὰ ὡς χαρούμενα, καὶ αὐτὰ ποὺ συνοδεύονται ἀπὸ στέρηση, ὡς ἀποτελεσματικά, καὶ τὰ ἀτιμωτικά ὡς τιμητικά, καὶ τὰ ὑβριστικά ὡς ἐγκωμιαστικά, ἢ ὑποταγὴ ὡς ἐπιτυχία ἀρχῆς, ἢ ὀλιγόρθεια ὡς πολυφαγία, ἢ ὑδροποσία ὡς οἰνοποσία, ἢ βραδυφαγία ὡς ταχυφαγία, καὶ ὅποια ἄλλη ἀθλητικὴ ἀσκήση συνοδεύει τὸν ἀγῶνα μας. Γιατὶ σ' αὐτὸ ἐγκείται τὸ μαρτύριό μας³ καὶ ἡ προσδοκία καὶ ἡ ἐλπίδα μας⁴ γιὰ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ. Καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὸ παρὸν μᾶς προκαλοῦν λύπη καὶ κάνουν τὶς καρδιές μας νὰ λειώνουν, σᾶς ἱκετεύω νὰ μὴ γονατίσουμε καὶ ἀδιαφορήσουμε, ἀλλὰ, ἐπειδὴ μᾶς ἐξασφαλίζει τὴν υἱοθεσίαν⁵ στὸ μέλλον, καὶ θὰ ἔχουμε ὡς ἀνταπόδοση τὴ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν ἀθανασία, ἄς ἀνταγωνιστοῦμε ὅπως πρέπει, καὶ ἄς ἀνακαινίζομαστε πάντοτε, καταβάλλοντας ἀλλεπάλληλους μόχθους καὶ ἀγῶνες καὶ προσθέτοντας προθυμία στὴ προθυμία καὶ ὑπακοὴ στὴν ὑπακοή, καὶ ἀποκοπὴ τῶν θελημάτων μας στὶς προηγούμενες ἀποκοπές, καὶ ἀνοχὴ ἐπιτιμίων στὰ ἐπιτίμια, καὶ προσευχὴς στὶς προσευχές, καὶ ἀγρυπνίες στὶς ἀγρυπνίες, καὶ μελέτες σὲ μελέτες θεϊκές, καὶ δάκρυα στὰ δάκρυα, καὶ ἔρωτες στοὺς θεῖους καὶ οὐράνιους ἔρωτες.

Τέτοια καὶ τόσο ἀνώτερη εἶναι ἡ μακάρια ζωὴ μας, διαφορετικὴ καὶ ψηλότερη ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴ, παράξενη καὶ ἀλλοιώτικη καὶ πάνω ἀπὸ τὴ ζωὴ ἐκείνων ποὺ φρονοῦν τὰ ἐγκόσμια καὶ ἀνταλλάσσουν τὰ μελλοντικά μὲ τὰ ἐδῶ. Ἐνῶ ἐσεῖς, τέκνα μου καὶ ἀδελφοί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐγκαταλείψατε τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, γονεῖς καὶ ἀδελφούς καὶ παιδιὰ⁶ καὶ ὅλη τὴν περιουσίαν τῆς ζωῆς, εἴσαστε ἔτοιμοι γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ταλαιπωρεῖσθε καὶ νὰ πονᾶτε καὶ νὰ σύρεσθε καὶ νὰ περιφέρεσθε καὶ νὰ βρίζεσθε, ἂν συμβεῖ, καὶ νὰ χλευάζεσθε, ἀλλὰ καὶ νὰ δέχεσθε χτυπήματα καὶ βασανιστήρια καὶ ἀποκοπές τῶν μελῶν σας καὶ νὰ πεθαίνετε, γι' αὐτὸ καὶ πολὺς μισθὸς ἀποταμιεύεται γιὰ σᾶς στοὺς οὐρανοὺς, καὶ γι' αὐτὸ μετατιθέμενοι ἀπὸ τὸν κόσμον πηγαίνετε στὸν Θεό, καὶ ἀποχωριζόμενοι τὴν πρόσκαιρον ζωὴν, πηγαίνετε στὴ ζωὴν τὴν αἰώνια, ἔάν φυσικὰ τὴ δοκιμασίαν⁷ τῆς ὑποταγῆς τὴν δείξετε μέχρι τὸ τέλος, ἔνωμένοι μὲ τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦ Χριστό, στὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5. Ρωμ. 8, 13. Γαλ. 4, 5. Ἐφ. 1, 5. 6. Λουκᾶ 18, 22. 7. Ἰακ. 1, 3. Α' Πέτρο. 1, 7.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΕ΄.

Περὶ τοῦ ἀνοθεύτως ἡμᾶς διατελεῖν τὴν πνευματικὴν ζωὴν ἡμῶν.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, τὴν ὀφείλουσαν ἐν τῷ
 τοσοῦτῳ πλήθει τῆς περὶ ἡμᾶς ἀδελφότητος προσεῖναι λογικὴν κυ-
 5 θέρησιν καὶ ἀνδρικήν ἐπιστάσιαν ἐπιλογιζόμενος ὁ τάλας καὶ τὴν
 ἔμαντοῦ ἀθλιότητα κατασκοπούμενος, οἶδα καὶ πέπεισμαι ἀληθῶς,
 ὅτι δάκτυλος Θεοῦ ἐστὶ, δι' εὐχῆς τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν,
 ὁ συνεργῶν, ὁ τὴν σύστασιν ὑμῶν περιποιούμενος καὶ τὴν ἐνότητα
 ὑμῶν διακρατῶν καὶ τὴν συνάφειαν ὑμῶν διαφυλαττόμενος. Ἐπεὶ
 10 ποῦ ἢ δίου μου πονηροῦ ἐπίδοσις, ἢ λόγου σκοτεινοῦ ἐπίβλησις,
 ἴσχυεν ἂν τοσοῦτον ἔργον ἀναστήσασθαι, καὶ ταῦτα ἐν τῇ τῶν πόλε-
 ων βασιλευούσῃ καὶ ὡς καιροῖς ὀλιγώροις καὶ ἀσθενέσι τῆς ἀρχαιο-
 παραδότου πατρικῆς πολιτείας, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν εὐρεῖν σχεδὸν πρό-
 σωπον τὸ ὀρθοτομοῦν τὸν λόγον τῆς τοῦ δίου ἡμῶν ἀληθείας, ἀλλὰ
 15 διαφορομένων ἡμῶν ἐκάστου τῶν ἰθυνόντων πρὸς ἀλλήλους καὶ
 ἀποδιῶσταμένων ταῖς γνώμαϊς, ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς τάγμα πρὸς τὸ τῶν
 λαϊκῶν;

Ἐγὼ μὲν οὖν τοῦτο θρηνώ καὶ διαπονοῦμαι καὶ διασπαράσσο-
 μαι τὰ ἔλεεινὰ σπλάγχνα, ζητῶν εἰς τὴν ἔμαντοῦ σωτηρίαν τινὰ βοή-
 20 θειαν, ἵνα μὴ ἀπόλωμαι, ἢ θεϊαν ἢ ἀνθρωπίνην, τὴν δυναμένην ἀνα-
 νεώσασθαι τὴν σωτήριον πολιτείαν καὶ ὀδοποιῆσαι καὶ εὐτακτῆσαι
 ἕκαστα ἡμῶν εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα καὶ πολίτευμα, τοῦ κανονικῶς
 καὶ ἐννόμως, ὡς ὑποφαίνουσιν αἱ τῶν θείων πατέρων βίβλοι καὶ μά-
 λιστα γε ἡ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀσκητικὴ δέλτος. Ὑμᾶς δὲ ὡς ἀ-
 25 ληθῶς μακαρίζω, τέκνα, ὅτι ἐν γενεᾷ σκολιαζούσῃ, εἰ καὶ τολμηρὸν
 εἶπεῖν, καὶ ἐν ἡμέραις τοιαύταις ζητοῦντες ζητεῖτε τὸν Κύριον καὶ
 κατευθύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ πιστοῦσθε μετὰ Θεοῦ τὸ πνεῦμα
 ὑμῶν εἶναι, καὶ ὅτι ἀνοθεύτως καὶ ἀκατηλεύτως διατελεῖτε τὴν ζω-
 ἡν ὑμῶν, ἀληθείᾳ ἀποταξάμενοι καὶ ἀψευδῶς ἀναχωρήσαντες ἀπὸ
 30 τοῦ κόσμου. Καὶ τοῦτο καλούμενοι πράγματι φαίνεσθε· ἐμονώθητε
 γὰρ ἀληθινῶς ἀπὸ πάντων, τῷ μόνῳ Θεῷ συναφθέντες διὰ τῆς ἀρί-
 στης πολιτείας καὶ λατρεύοντες.

Ἐντεῦθεν τὸ κοινωνικὸν τῆς ζωῆς ὑμῶν καὶ τὸ μηδὲν ἴδιον ἐπο-

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 25η.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει ν' ἀσκοῦμε ἀνόθευτη τὴν πνευματικὴ ζωὴ μας.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, σκεπτόμενος ὁ ταλαίπωρος τὴ διοίκηση τοῦ τόσο μεγάλου πλήθους τῆς ἀδελφότητάς μας, ἣ ὅποια ὀφείλει νὰ εἶναι λογικὴ, καὶ ἡ ἐπιστασία ἀνδρική, καὶ ἐξετάζοντας μὲ προσοχὴ τὴ δική μου ἀθλιότητα, γνωρίζω καὶ εἶμαι πεπεισμένος ἀληθινά, ὅτι ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτός, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν προσευχὴ τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας μὲ βοηθεῖ, καὶ εἶναι αὐτός πού περιθάλλει τὸ ἴδρυμά μας, συγκρατεῖ τὴν ἐνότητά μας καὶ διαφυλάττει τὸν σύνδεσμό μας. Γιατὶ πῶς ἀλλιῶς ἡ εἰσφορὰ τοῦ πονηροῦ βίου μου, ἡ ἢ ἐπιβλητικότητα τοῦ δυσνόητου λόγου μου θὰ μπορούσε νὰ παρουσιάσει ἓνα τόσο μεγάλο ἔργο, καὶ μάλιστα μέσα στὴν βασιλεύουσα πόλη καὶ σὲ καιροὺς ἀδιάφορους καὶ ἀσθενεῖς τῆς ἀρχαιοπαράδοτης πατρικῆς πολιτείας, στοὺς ὁποίους δὲν εἶναι δυνατόν σχεδὸν νὰ βρεῖ κανεὶς ἓνα πρόσωπο πού νὰ διδάσκει σωστὰ τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας τῆς ζωῆς μας, ἀλλὰ διαφέρει ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀρχηγοὺς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ οἱ γνῶμες μας εἶναι τόσο ἀντίθετες, ὅσο διαφέρει τὸ δικό μας σύστημα ἀπὸ ἐκεῖνο τῶν λαϊκῶν;

Ἐγὼ λοιπὸν γι' αὐτὸ κλαίω καὶ μοχθῶ καὶ νοιῶθω σπαραγμὸν στὰ σπλάχνα μου, ζητώντας κάποιον βοήθεια, θεϊκὴ ἢ ἀνθρώπινη, γιὰ τὴ σωτηρία μου, γιὰ νὰ μὴ χαθῶ, ἡ ὅποια νὰ μπορεῖ νὰ ἀνανεώσῃ τὴν σωτήρια πολιτεία καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὸ δρόμον καὶ νὰ τακτοποιήσῃ ὅλα μας τὰ θέματα στὴν παλιὰ τους μορφὴ καὶ ρυθμό, τὸν κανονικὸν καὶ νόμιμον, ὅπως ὑποδεικνύουν τὰ βιβλία τῶν θείων πατέρων καὶ μάλιστα ἡ ἀσκητικὴ δέλτος τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Σᾶς ὅμως πραγματικὰ σᾶς μακαρίζω, τέκνα μου, ἐπειδὴ σὲ μὴ γενεὰ διαστρεβλωμένη, ἂν καὶ εἶναι τολμηρὸν νὰ τὸ πεῖ κανεὶς, καὶ σὲ ἡμέρας σᾶν κι' αὐτές, ἀναζητεῖτε ἐπίμονα τὸν Κύριον καὶ κατευθύνετε τὶς καρδιές σας καὶ βεβαιώνετε μὲ ὄρκον, ὅτι τὸ πνεῦμα σας βρίσκεται μὲ τὸν Θεόν, καὶ ὅτι διάγετε τὴ ζωὴ σας ἀνόθευτα καὶ ἀκατήλευτα, ἔχοντας πραγματικὰ ἀπαρηθεῖ καὶ ἀληθινὰ ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸν κόσμον. Καὶ αὐτὸ πού ὀνομάζεσθε, τὸ δείχνετε πραγματικὰ. Γιατὶ ἀπομονωθήκατε ἀληθινὰ ἀπὸ ὅλα, καὶ ἐνωθήκατε μόνο μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὴν ἀριστη πολιτεία καὶ λατρεία.

Ἀπὸ ἐδῶ προέρχεται ἡ κοινοβιακὴ ζωὴ σας καὶ τὸ ὅτι δὲν ὀνομά-

νομάζεσθαι ἀναμεταξὺ ὑμῶν. Ἐντεῦθεν ἢ ἄσχετος καὶ ἀκοινώνητος πρὸς τοὺς κατὰ σάρκα ὑμᾶς ποτε γεννήσαντας καὶ ἀγχιστεύοντας ἀπολλοτριώσεις. Ἐντεῦθεν ἢ ἄψευδῆς πίστις καὶ ἔνωσις πρὸς τὴν ἐμὴν ταπεινώσιν διὰ τῆς ἐξαγγελτικῆς τῶν κρουπτῶν καὶ καρδιακῶν 5 βουλευμάτων ὑμῶν φανερώσεως. Ἐντεῦθεν ὑμῖν τὸ ἐν τῇ στενώσει πλατύνεσθαι, ἐν τῇ στενοχωρίᾳ εὐρύνεσθαι, ἐν τῇ ἐπιλειψίᾳ τῶν σωματικῶν χρειῶν θεραπεύεσθαι καὶ εὐφραίνεσθαι. Καὶ τί δεῖ πολλὰ λέγειν; Ἐντεῦθεν ὑμῖν τὸ διαφανεῖς εἶναι καὶ ἐπὶ γλώσσης φέρεσθαι τῶν πολλῶν καὶ οὐ πλανῶ ὑμᾶς, εἰ καὶ πλανήτης εἰμί, οὐδὲ μεθο- 10 δεύω ὑμᾶς, εἰ καὶ σκολιόγνωμος ὑπάρχω. Ἄλλὰ δι' ἣν αἰτίαν ταῦτα λέγω καὶ ὑπομνήσκω; Ἴνα στηρίξησθε καὶ κρατύνησθε καὶ ἐναγωνίως ἔχητε, μήπως ἀποπέσητε τῆς τηλικαύτης ἀναβάσεως, μήπως ἀπολιγωρήσητε τῆς τοιαύτης προθέσεως, ἀπειπόντες πρὸς τὰ ὑποτακτικὰ σκάμματα, ἢ παρεκτρεπόμενοι πρὸς τὰ ἐνδιάστροφα τῶν 15 ἀνθρώπων σοφίσματα τε καὶ ληρήματα (οὐ γὰρ ἂν φαίην διδάγματα, καθὸ οὐχ ὑπὸ Πνεύματος θείου κεκίνηνται), ἔχοντες καὶ τοῦτο πεπεισμένως, ὡς πολλοὶ καὶ πανταχοῦ πάρεισι φοβούμενοι τὸν Κύριον καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς θεραπεύοντες αὐτόν. Ἄλλὰ πάντοτε τὰ σκάνδαλα καὶ διατί; Ἄλλ' ἵνα οἱ δόκιμοι φανῶσιν.

20 Τοίνυν, τῆς ἀγαθῆς ὑμῶν προθέσεως ἐχόμενοι, μήποτε ἀμελήσητε τὸ φιλεῖν τὸν Κύριον διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, μηδὲ τὸ ἐξερευνᾶν καὶ διαζητεῖν τὰ εἰς σωτηρίαν· πολλὰ γὰρ διαφεύγει ἡμῖν καὶ παραπίπτομεν, ὡς οὐκ οἶδαμεν, καὶ «παραπτώματα», φησί, «τίς συνήσει;». Θέλω δὲ εἰδέναί ὑμᾶς ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο μετὰ τὴν ἐξαγό- 25 ρευσιν σύντομον καὶ ἄφθαστον φάρμακον εἰς σωτηρίαν, ὡς καὶ αὐτοὶ συνεπίστασθε. Καὶ ἡνίκα τοῦτο τὸ δῶρον νῦν παρέσχεν ὁ Κύριος, τί ὅτι οἱ μὲν βραδύνετε πρὸς τὰς ἐξαγορεύσεις καὶ πνίγεσθε τῇ σιωπῇ καὶ ἐλκουσθε καὶ σκωληκιᾶτε τοῖς ἀθριαμβεύτοις λογισμοῖς; Ἐγὼ οὖν, τέκνα, κατελεῶν ὑμᾶς εἰμι ἐν τούτῳ, εἴπερ τινὲς καὶ ἐστέ, 30 καὶ ἀσθενῶ τῇ ἀσθενείᾳ ὑμῶν. Διατί γάρ, παρ' ὧν ἔστιν ὑγιαίνειν καὶ φωτίζεσθαι καὶ εὐπροσωπεῖν, ὑποστήκομεν τὰ ἐναντία; Οἶδε πάντα ὁ Θεός. Οὐ γάρ ἐστι κτησις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα

ζετε μεταξύ σας τίποτε δικό σας. Ἐκ τῆς ἐδῶ προέρχεται ἡ ἀποξένωση ἀπὸ κάθε σχέση καὶ ἐπικοινωνία μὲ ἐκείνους ποὺ κάποτε σᾶς γέννησαν κατὰ σάρκα καὶ τοὺς συγγενεῖς. Ἐκ τῆς ἐδῶ ἡ ἀληθινὴ πίστις καὶ ἔνωση μὲ τὴ δική μου ταπεινότητα, μέσα ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν φανέρωσις ὅλων τῶν κρυφῶν καὶ σκέψεων τῆς καρδιᾶς σας. Ἐκ τῆς ἐδῶ προέρχεται τὸ νὰ πλατύνεσθε μέσα στὴ στένωσίν σας, νὰ εὐρύνεσθε μέσα στὴ στενοχώρια, καὶ τὸ νὰ ἐξυπηρετεῖσθε καὶ νὰ εὐφραίνεσθε μέσα στὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων γιὰ τὸ σῶμα. Καὶ γιατί νὰ λέγω πολλά; Ἐκ τῆς ἐδῶ προέρχεται τὸ ὅτι εἴσαστε περιβόητοι καὶ βρισκεσθε στὴ γλῶσσαν τῶν πολλῶν. Καὶ δὲν σᾶς παραπλανῶ, ἂν καὶ εἶμαι περιπλανώμενος, οὔτε σᾶς ξεγελῶ, ἂν καὶ εἶμαι κακόγνωμος. Ἀλλὰ γιὰ ποιὸν λόγο τὰ λέγω καὶ τὰ ὑπενθυμίζω αὐτὰ; Γιὰ νὰ στηρίζεσθε καὶ νὰ ἐνισχύεσθε καὶ νὰ ἀγωνιᾶτε μήπως πέσετε ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο ὕψος, μήπως ἀδιαφορήσετε γι' αὐτὴν τὴν πρόθεσίν σας, ὑποχωρώντας μπροστὰ στὰ ἀθλήματα τῆς ὑποταγῆς, ἢ παρεκτρεπόμενοι πρὸς τὰ διαστρεβλωμένα σοφίσματα καὶ παραληρήματα τῶν ἀνθρώπων (γιατί δὲν θὰ μπορούσα νὰ τὰ πῶ διδάγματα, ἀφοῦ δὲν κινουῦνται ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα), ὄντας καὶ σ' αὐτὸ πεπεισμένοι, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ παντοῦ φοβούμενοι τὸν Κύριον καὶ ὑπηρετώντας τὸν περισσότερον ἀπὸ μᾶς. Ἀλλὰ τὰ σκάνδαλα ὑπάρχουν πάντοτε. Γιατί ὅμως; Γιὰ νὰ φανερώνονται οἱ δοκιμασμένοι¹.

Λοιπὸν, μένοντας ἀφοσιωμένοι στὴν ἀγαθὴν σας πρόθεσιν, μὴν παραλείπετε νὰ ἀγαπᾶτε τὸν Κύριον μὲ τὴν ἀγαθὴν σας πράξιν, οὔτε καὶ νὰ ἐρευνᾶτε καὶ νὰ ἀναζητᾶτε τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σωτηρίαν. Γιατί πολλὰ μᾶς διαφεύγουν καὶ πέφτουμε σὲ σφάλματα, ποὺ δὲν γνωρίζουμε, καὶ «τὰ παραπτώματα», λέγει, «ποιὸς τὰ καταλαβαίνει;»². Καὶ θέλω νὰ γνωρίζετε, ὅτι δὲν ὑπάρχει μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἄλλο σύντομον καὶ ἄφταστο φάρμακον γιὰ τὴν σωτηρίαν, ὅπως καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε. Καὶ τὴν στιγμὴν ποὺ ὁ Κύριος ἔδωκε τώρα αὐτὸ τὸ δῶρον, γιατί ὀρισμένοι ἀργεῖτε νὰ προσέλθετε στὴν ἐξομολόγησιν καὶ ὑποφέρετε μὲ τὴν σιωπὴν καὶ γεμίζετε πληγὰς καὶ σκουληκιάζετε μὲ τοὺς ἐνεξομολόγητους λογισμοὺς; Ἐγὼ ἀσφαλῶς, τέκνα μου, βρίσκομαι ἐδῶ γιὰ νὰ σᾶς προσφέρω τὴ βοήθειάν μου, ἂν βέβαια μερικοὶ ἔχουν ἀνάγκη, καὶ ἀρρωσταίνω μὲ τὴν ἀρρώστιάν σας. Γιατί λοιπὸν, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μπορούμε νὰ εἶμαστε ὑγιεῖς καὶ νὰ φωτιζόμεσθε καὶ νὰ εἶμαστε χαρούμενοι, νὰ ὑφιστάμεθα τὰ ἀντίθετα; Ὁ Θεὸς τὰ γνωρίζει ὅλα. Γιατί δὲν ὑπάρχει κτίσμα ποὺ νὰ μὴ

«γυμνά και τετραηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ». Γνωρίζειν δὲ ὀφείλω ὁμῶς καὶ γὰρ. Διὰ τοῦτο ζητῶ τὴν ἐξάγγελσιν, ἵνα «γινώσκω τὰ ἐμὰ τέκνα και γινώσκωμαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν». Αὕτη ἢ γνησία και πνευματικὴ γέννησις, αὕτη ἢ ἀνόθευτος ὑποταγή, αὕτη ἢ ἀμέριμος 5 ὁδοιπορία, αὕτη ἢ γλυκεῖα προσευχὴ και ἀδιάλειπτος προκοπὴ και ἀναγωγὴ και θέωσις τοῦ κεκτημένου τὸ δῶρον. Εὐξασθε, τέκνα μου, ἵνα ἴδω καὶ γὰρ μακρόθεν πως τὰ προαύλια τῆς ἀπαθείας, και μάλιστα ἐπιζητουμένης ἐν τῇ τῶν πάντων ὑμῶν κυβερνήσει, και μὴ οὕτως ἐναπομείνω ἀεὶ εἰς τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας.

10 Καλὸν οὖν τὸ τῆς κατανύξεως δάκρυον πηγαζόμενον, καλὸν ἢ καθαρὰ προσευχὴ, νυκτερινὴ τε και ἡμερινή. Καλὸν οὖν ἢ ὑπομονὴ τῶν προσκρούσεων, καλὸν ἢ τοῦ ἐργοχείρου ἐπίτασις, καλὸν ἢ τῶν ἀναγνωσμάτων ἀγρυπνητικὴ ἐπακρόασις, καλὸν ἢ βραδύγλωσσος ὁμιλία και ἀγελοῖαστος συντυχία, καλὸν ἢ σύμμετρος ἐγκράτεια και 15 μετὰ λόγου και προστάξεως βρωσις και πόσις, καλὸν ἢ ἀναμνημονευτικὴ τοῦ θανάτου ἔννοια και ἢ τοῦ βίου τῶν ἁγίων κατὰ τὸ δυνατὸν μίμησις, καλὸν ἢ φυγὴ τῆς φρικτοποιοῦ παρησιίας και ἢ ἐπικρότησις τῆς θείας ταπεινοφροσύνης. Τὰ πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλόν, κατὰ τὸν ἀπόστολον, κατέχετε, και τὴν σήμερον, ὅτι παρήλ- 20 θομεν, εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, και ὅτι τὸν κανόνα ἐξετελέσαμεν, καὶ ὀλιγωρήσαμεν. Ὡσαύτως και περὶ τῆς αὔριον πάλιν δόξη Κύριος δύναμιν και κραταίωσιν, ἐνισχύων και πρὸς τὰς σαρκικὰς και σωματικὰς (πνευματικὰς) ἐργασίας, ἀμφοτέρωθεν ἡμᾶς παρηγορούμενος και πλεονάζων ἡμῖν τὰ αὐτάρκη και δέοντα ἐν Χριστῷ 25 Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἢ δόξα και τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΣΤ΄.

Περὶ τῆς ἀρίστης ὑποταγῆς ὑμῶν και τοῦ μηδὲν μέγα ἠγεῖσθαι ὑπὲρ αὐτήν.

30 Πατέρες μου και ἀδελφοὶ και τέκνα, δόξα, δόξα Θεῷ τῷ ἀφορί-

3. Ἐβρ. 4, 13.

4. Ἰω. 10, 14.

5. Α' Θεσ. 5, 21.

εἶναι φανερό μπροστά του. "Όλα εἶναι «γυμνά καὶ φανερά στα μάτια του»³. Ἄλλὰ πρέπει νὰ τὰ γνωρίζω καὶ ἐγώ. Γι' αὐτὸ ζητῶ νὰ μοῦ τὰ λέτε, «γιὰ νὰ γνωρίζω τὰ τέκνα μου, καὶ νὰ γνωρίζομαι ἀπὸ τὰ δικὰ μου»⁴. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνήσια καὶ πνευματικὴ γέννηση, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνόθευτη ὑποταγή, αὐτὴ εἶναι ἡ χωρὶς μέριμνα ὁδοιπορία, αὐτὴ εἶναι ἡ γλυκειὰ προσευχὴ καὶ ἡ ἀκατάπαυστη προκοπὴ καὶ ἄνοδος καὶ θέωση ἐκείνου ποὺ ἔχει τὸ χάρισμα. Προσευχηθεῖτε, τέκνα μου, ὥστε νὰ δῶ καὶ ἐγώ, ἔστω καὶ ἀπὸ μακριὰ, τὰ προαύλια τῆς ἀπάθειας, τὴν ὁποία πάρα πολὺ ἐπιδιώκω μὲ τὴ καθοδήγηση ὄλων σας, καὶ νὰ μὴ μείνω ἔτσι πάντοτε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας.

Εἶναι καλὸ λοιπὸν τὸ δάκρυ ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν κατάνυξη, καλὴ καὶ ἡ καθαρὴ προσευχὴ, νυχτερινὴ καὶ ἡμερήσια. Καλὴ ἐπίσης ἡ ὑπομονὴ τῶν ἐπιθέσεων, καλὴ καὶ ἡ αὔξηση τοῦ χειρωνακτικοῦ ἔργου, καλὴ καὶ ἡ ἄγρυπνη ἀκρόαση τῶν ἀναγνωσμάτων, καλὴ ἡ βραδύγλωσση ὁμιλία καὶ ἡ χωρὶς γέλια συνομιλία, καλὴ καὶ ἡ σύμμετρο ἔγκράτεια καὶ ἡ δικαιολογημένη καὶ ὕστερα ἀπὸ προσταγὴ βρώση καὶ πόση. Καλὴ ἐπίσης καὶ ἡ διαρκὴς μνήμη τοῦ θανάτου καὶ ἡ μίμηση τοῦ βίου τῶν ἁγίων, κατὰ τὸ δυνατόν, ὅπως καλὴ εἶναι καὶ ἡ φυγὴ τῆς φρικτῆς παρηγορίας καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς θείας ταπεινοφροσύνης. «Δοκιμάζοντάς τα ὅλα», σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο, «νὰ κρατᾶτε ὅ,τι εἶναι καλό»⁵, καὶ γιὰ τὸ ὅτι περᾶσαμε τὴ σημερινὴ ἡμέρα, ἃς εὐχαριστήσουμε τὸν Κύριο, καὶ γιὰ τὸ ὅτι κάναμε τὸν κανόνα, ἔστω καὶ ἂν δείξαμε ἀμέλεια. Ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν αὐριανὴν μέρα εἶθε νὰ μᾶς δώσει ὁ Κύριος δύναμη καὶ ἰσχύ, ἐνισχύοντάς μας καὶ στίς σαρκικὲς καὶ σωματικὲς⁶ ἐργασίες, παρηγορώντας μας καὶ στίς δύο περιπτώσεις καὶ δίνοντάς μας μὲ περίσσεια αὐτὰ ποὺ μᾶς ἀρκοῦν καὶ εἶναι ἀπαραίτητα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 26η.

Γιὰ τὴν ἄριστη ὑποταγὴ σας καὶ γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖτε τίποτε πιὸ μεγάλο ἀπὸ αὐτήν.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, δόξα, δόξα στὸν Θεὸ ποὺ

6. Πιθανώτερο· πνευματικὲς.

σαντι ἡμᾶς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡμῶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐπάγγελμα τοῦτο. Χάρις Κυρίῳ τῷ καλέσαντι ἡμᾶς εἰς τὸν θαυμαστὸν καὶ μακάριον τῆς μοναδικῆς πολιτείας τρόπον. Ἡμῖν ὡς ἀληθῶς δέδοται, εἰ καὶ τολμηρὸν εἶπεῖν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, τοῦ «γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς 5 βασιλείας τῶν οὐρανῶν» μᾶλλον ὑπὲρ τοὺς κατὰ κόσμον, «ὅτι βλέποντας οὐ βλέπουσιν» οἱ πολλοὶ αὐτῶν, ὡς ἔστι τὰ πράγματα. Τί γὰρ καὶ οἶα τὰ ἐκείνων; Μακαριοῦνται πλουῦτον, τὴν παραντίκα δόξαν χαίρουσι τρυφαῖς καὶ ἀπολαύσει· γάννυνται μύροις καὶ οἶνοφλυγίαις, μαλακοῖς τε ἱματίοις καὶ ἵππων ἀγέλαις, ἀνδραπόδων τε πλήθε- 10 σι καὶ γαιῶν πολλῶν κατασχέσεσιν, οἰκημάτων κάλλεσι καὶ λίθων διαφανῶν ἀγλαΐσμασι καὶ τῇ λοιπῇ ματαίᾳ ποικιλίᾳ· γελῶσι, πηδῶσι, σκιρτῶσιν ὡς ἔτομοι ὑεὲς πρὸς σφαγὴν. Καὶ μή τι εἶπωμεν τῶν ἄλλων παθῶν τὸν ἔσμῶν· παρατρέχει γὰρ ὁ λόγος τὰ ἐξ αὐτῶν τικτόμενα τῆς ἁμαρτίας ἔγκονα καὶ ἀποτελέσματα. Καὶ ταῦτα αὐτοῖς τῶν 15 ἐπαινουμένων τὰ ἀνυχήματα καὶ ἀγαλλιᾶσματα, ἀλλ' οὐ γὰρ τοῖς σταυρώσασι τὴν σάρκα «σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» αὐτῆς, οἷοί ἐστε καὶ ὑμεῖς οἱ τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, κατὰ τὸν ἀπόστολον, τὴν σάρκα σταυρώσαντες· ἄλλος γὰρ ὁ πόθος καὶ ἐπ' ἄλλοις ἢ ἔφεσις ἡμῶν, ὧ τέκνα. Ζητοῦμεν καὶ ἐκζητοῦμεν τὴν πάλαι δίαι- 20 ταν τοῦ Παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐξ ἧς ἀποβεβλήμεθα. Ἀναπολοῦμεν καὶ ἀναγνωρίζομεν τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα ἡμῶν. Ἀναχωροῦμεν κόσμου πλάνου, καὶ ἐρχόμεθα εἰς Θεόν. Ἀπεκδυόμεθα σκότος βιωτικόν, καὶ ἐνδιδυσκόμεθα φῶς νοερόν. Βλέπομεν εἰς οὐρανὸν ἄνω καὶ γινώσκομεν λόγον κτίσεως καὶ ἀποκτώμενοι τὰ πάντα δεσπόζο- 25 μεν τῶν ἀπάντων καί, ὦ τοῦ μεγάλου ἐπαγγέλματος! τίς ἡμᾶς διέστησεν ἀπὸ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἀπὸ τῶν φυσάντων καὶ ἀπὸ τῶν ἐγγόνων, ἀπὸ τῶν συνήθων, ἀπὸ τῶν ὁμηλίκων, ἀπὸ τῆς πατρίδος, ἀπὸ τῶν πόλεων, ἀπὸ τῶν ἀγορῶν, ἀπὸ τῶν ὄχλων καὶ δήμων καὶ πάντων τῶν περικοσμίων; Τίς ἡμᾶς ἔπεισε δούλους ἑαυτοῦς ἐκδοῦ- 30 ναι τοῖς πνευματικοῖς ἡγουμένοις καὶ πατράσι καὶ ἀναλαβεῖν τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα τὸν δι' ἐγκρατείας, ἀγρυπνίας τε καὶ χαμευνίας,

1. Ματθ. 19, 12. Λουκᾶ 1, 15.

2. Α' Πέτρο. 1, 3.

μᾶς ξεχώρισε ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μητέρας μας¹ στὸ ἱερὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα. Χάρη στὸν Κύριο ποὺ μᾶς κάλεσε στὸν θαυμαστὸ καὶ μακάριο αὐτὸν τρόπο τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Σὲ μᾶς πραγματικᾶ, ἂν καὶ εἶναι τολμηρὸ νὰ τὸ ποῦμε, ὄχι ὅμως σκόπιμα, δόθηκε τὸ «νὰ γνωρίσουμε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν»², περισσότερο ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ «βλέπουν, δὲν βλέπουν»³, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς, τὰ πράγματα ὅπως εἶναι. Καὶ πράγματι, τί καὶ τί εἶδους εἶναι τὰ δικά τους; Μακαρίζουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴν προσωρινὴ δόξα. Χαίρονται μὲ τὶς ἀπολαύσεις καὶ τὴν καλοπέραση. Λάμπουν ἀπὸ χαρὰ μὲ τὰ ἀρώματα καὶ τὶς οἰνοποσίες, μὲ τὰ ἀπαλά ἐνδύματα καὶ τὶς ἀγέλες τῶν ἵππων, μὲ τὸ πλῆθος τῶν δούλων καὶ τὴν ἀπόκτηση πολλῶν κτημάτων, μὲ τὰ ὠραῖα σπίτια καὶ τὴ διακόσμηση μὲ πολύτιμα πετράδια καὶ μὲ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη μάταιη ποικιλία. Γελοῦν, πηδοῦν, χορεύουν σὰν χοῖροι ἔτοιμα γιὰ σφαγὴ. Καὶ ἄς μὴν ἀναφέρουμε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων παθῶν. Γιατὶ ὁ λόγος ἀποφεύγει τὰ προϊόντα καὶ ἀποτελέσματα τῆς ἁμαρτίας ποὺ γεννιῶνται ἀπὸ αὐτὰ. Καὶ αὐτὰ εἶναι γι' αὐτοὺς τὰ καυχήματα καὶ οἱ μεγάλες χαρὲς ἐκείνων ποὺ ἐπαινοῦνται, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ σταύρωσαν τὴ σάρκα «μαζὶ μὲ τὰ πάθη τῆς καὶ τὶς ἐπιθυμίες τῆς»⁴, ὅπως εἴσατε καὶ σεῖς ποῦ, σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο, σταυρώσατε τὴ σάρκα σας γιὰ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Γιατὶ ἄλλος εἶναι, τέκνα μου, ὁ πόθος καὶ γιὰ ἄλλα πράγματα ἢ ἐπιθυμία ἢ δική μας. Ζητᾶμε καὶ ἐπιθυμοῦμε τὴν παλιά ζωὴ τοῦ Παραδείσου τῆς ἀπολαύσεως, ἀπὸ τὴν ὁποία διωχθήκαμε. Ἀναπολοῦμε καὶ ἀναγνωρίζουμε τὸ ἀρχαῖο πολίτευμά μας. Φεύγουμε ἀπὸ τὸν ψεύτικο κόσμο καὶ ἐρχόμαστε στὸν Θεό. Ἀποβάλλουμε τὸ σκοτάδι τῆς ζωῆς καὶ ντυνόμαστε τὸ φῶς τὸ πνευματικὸ. Κοιτάζουμε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ καὶ μαθαίνουμε τὸν λόγο τῆς κτίσεως, καὶ ἀποκτώντας τὰ πάντα, γινῶμαστε κύριοι ὅλων, καὶ κατανοοῦμε (πόσο ἀλήθεια μεγάλο ἐπάγγελμα!) ποιὸς μᾶς χώρισε ἀπὸ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα, ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀπογόνους, ἀπὸ τοὺς γνωστούς, ἀπὸ τοὺς συνομίληκους, ἀπὸ τὴν πατρίδα, ἀπὸ τὶς πόλεις, ἀπὸ τὶς ἀγορῆς, ἀπὸ τὰ πλήθη καὶ τοὺς λαοὺς καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐγκόσμια. Κατανοοῦμε ποιὸς μᾶς ἔπεισε νὰ πουλήσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ὡς δούλους τοὺς πνευματικοὺς ἡγουμένους καὶ πατέρες καὶ νὰ ἀναλάβουμε τὸν ἀσκητικὸ ἀγῶνα ποὺ διεξάγεται κάθε μέρα μὲ ἐγκράτεια, ἀγρυπνίες καὶ κατακλίσεις κάτω στὸ

3. Ματθ. 13, 13.

4. Γαλ. 5, 24.

διανυόμενον καθ' ἑκάστην; Τίς ἡμᾶς ἐφώτισε βλέπειν ἀδιαστρόφως καὶ μηδὲν μέγα νομίζειν χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ κάλλος καὶ φαντασίαν, αὐτὸ τὸ βασιλικὸν διάδημα καὶ πορφυρικὸν περιβόλαιον, ἀλλ' αἰρετώτερόν τι μᾶλλον καὶ ἀξιωματικώτερον καὶ ἐντιμότερον ἡγεῖσθαι τὰ ταῦτα τὰ ῥάκια καὶ πολύρραφα ἱμάτια περιβεβληῖσθαι καὶ ἐν αὐτοῖς ὑπὲρ τὰς λαμπρὰς χλαίνας ἀποσεμνύνεσθαι; Τίς ἐδυνάμωσεν ἡμᾶς φυγεῖν ὕλην καὶ σάρκα καὶ τοῖς ἄνω συναρμοσθῆναι διὰ τῆς παρθενίας καὶ ἀφθόρους καὶ ἀγνοῦς διαμένειν κατὰ τοὺς ἀγγέλους;

Ταῦτα τοίνυν τὰ ἡμέτερα, ὦ ἀδελφοί, ἐγκανυχήματα, ἃ ὁ Θεὸς ἐ-
 10 δωρήσατο ἡμῖν, ἀγαπήσασιν αὐτὸν καὶ ποθήσασι τὰ μέλλοντα, φῶς ἀπρόσιτον, δόξαν αἰώνιαν, χαρὰν ἀνεκκλάλητον, εὐφροσύνην ἀδιάλειπτον, κληρονομίαν αἰώνιον, βασιλείαν οὐράνιον, χοροστασίαν ἀκατάλυτον, θεωρίαν τρισμακάριστον, πλοῦτον ἄρρευστον, πᾶν εἶ τι καλὸν καὶ τερπνὸν τῶν τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις καὶ μακαρίοις ἀπ' αἰῶ-
 15 νος πατράσιν ἐπηγγελμένων. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα οὕτως, βλέπουμεν καὶ προσέχουμεν, μήποτε ἀνθαιρώμεθα τὰ ἐναντία καὶ φθάσωμεν κατόπιν τῶν διωτικῶς διαζώντων. Διὸ ἀγνίσωμεν ἑαυτοὺς ἔτι καὶ παρθενεύσωμεν ἔτι καὶ φροντίσωμεν ἀπὸ νοῦς καὶ αἵματος καὶ καρδίας καὶ σώματος, καὶ μηδὲν δῶμεν παρηρησίαν τῷ δαίμονι. Λόγος λό-
 20 γον καταπιᾶζει καὶ βλέμμα βλέμμα σκαμβάζει, καὶ ἀμέλεια ἀμέλειαν περιέπει, καὶ κατὰ μικρὸν μικρὸν γωνιάζοντες καὶ ἰδιάζοντες καὶ ὡς νυκτικὸρακες εὐρισκόμενοι, ἀποκνουῦμεν τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον. Μὴ οὖν, τέκνα, οὕτως, μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ προσέχετε ἀπ' ἀλλήλων. Ἐκ τοῦ πλησίον ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, κατὰ τὸν εἰπόντα, ἐλε-
 25 εινὸν τὸ βάραθρον, τοῦ αἰωνίου πυρός τὸ ἀνταπόδομα. Μὴ εἴπησ «ἐπανελθὼν ἐπανῆκα», μὴ φθέγξη «χροنيῶν ἐχρόνισα», μὴ λογίσῃ «δυναμωθεὶς ἐνεδυναμώθην». Μικρὰ ἀμέλεια, καταφρόνησις, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀφυλάκτως σε προσλαμβάνουσα καὶ χειραγωγούσα, εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἁμαρτίας καταβάλλει.

30 Σκοπεῖτε καὶ ὁρᾶτε, μικροὶ καὶ μεγάλοι, προάγοντες καὶ ἀκολουθοῦντες, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι· ἄνω ἐμακαρίσθημεν, ὧδε ἐταλανίσθημεν· ἄνω ἐδοξάσθημεν, ὧδε ἡτιμιάσθημεν· ἄνω ἀγγελικῶς

χῶμα. Ποιὸς μᾶς φώτισε νὰ βλέπουμε χωρὶς διαστροφή καὶ νὰ μὴ θεωροῦμε τίποτε τὸ μεγάλο τὸν χρυσὸ καὶ τὸ ἀσήμι καὶ τὴν ὁμορφιᾶ καὶ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση, καὶ τὸ ἴδιο τὸ βασιλικὸ στέμμα καὶ τὸ πορφυρὸ ἔνδυμα, ἀλλὰ νὰ θεωροῦμε προτιμότερο καὶ ἀνώτερο καὶ ἐντιμότερο τὸ νὰ φορᾶμε αὐτὰ τὰ κουρελιασμένα καὶ πολυμπαλωμένα ροῦχα καὶ νὰ καμαρώνουμε γι' αὐτὰ περισσότερο ἀπὸ τὶς λαμπρῆς χλαῖνες. Ποιὸς μᾶς ἔδωσε τὴ δύναμη νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴν ὕλη καὶ τὴ σάρκα καὶ νὰ συνδεθοῦμε μὲ τὰ οὐράνια μέσω τῆς παρθενίας καὶ νὰ μένουμε ἀδιάφοροι καὶ ἀγνοὶ ὅπως οἱ ἄγγελοι;

Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ δικά μας, ἀδελφοί, καυχήματα, πὺ δώρισε ὁ Θεὸς σὲ μᾶς πὺ τὸν ἀγαπήσαμε καὶ ποθήσαμε τὰ μελλοντικᾶ, τὸ ἀπλησίαστο φῶς⁵, τὴν αἰώνια δόξα⁶, τὴν ἀνέκφραστη χαρά⁷, τὴν ἀδιάκοπη εὐφροσύνη, τὴν αἰώνια κληρονομία⁸, τὴν οὐράνια βασιλεία, τὴν ἀκατάλυτη χοροστασία, τὴν τρισμακάριστη θεωρία, τὸν ἀμετάβλητο πλοῦτο, κάθε τι καλὸ καὶ εὐχάριστο ἀπὸ αὐτὰ πὺ ἔχει ὑποσχεθεῖ ὁ Θεὸς στοὺς ἀγίους ἀγγέλους καὶ στοὺς μέσω τῶν αἰώνων μακάριους πατέρες. Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὰ ἔτσι ἔχουν, ἃς βλέπουμε καὶ ἃς προσέχουμε μήπως προτιμήσουμε τὰ ἀντίθετα καὶ καταντήσουμε μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς πὺ ζοῦν βιωτικᾶ. Γι' αὐτὸ ἃς καταστήσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας περισσότερο ἀγνοὺς καὶ ἃς μείνουμε ἀκόμα παρθένοι καὶ ἃς φροντίσουμε μὲ τὸν νοῦ καὶ τὸ αἷμα καὶ τὴν καρδιᾶ καὶ τὸ σῶμα νὰ μὴ ἐνθαρρύνουμε καθόλου τὸν δαίμονα. Ὁ ἕνας λόγος συνθλίβει τὸν ἄλλο καὶ τὸ ἕνα βλέμμα συγκατανεύει στὸ ἄλλο καὶ ἡ μιά ἀμέλεια γίνεται αἰτία στὴν ἄλλη, καὶ λίγο-λίγο τοποθετούμενοι στὴ γωνία καὶ ἀπομονούμενοι σὰν νυχτοκόρακες, γεννᾶμε τὸν θάνατο τῆς ἁμαρτίας. Μὴ λοιπὸν, τέκνα μου, ἔτσι, μὴ, σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω. Προσέχετε μεταξύ σας. Ἀπὸ τὸν πλησίον ἔρχεται ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον πὺ εἶπε, ὅτι εἶναι ἔλεεινὸ τὸ βάραθρο, ἡ ἀνταπόδοση τῆς αἰώνιας φωτιᾶς. Νὰ μὴ πεῖς, «ξαναῆρθα πάλι»⁹, μὴ πεῖς «ἄργησα πολὺ», μὴ σκεφθεῖς «ἀπέκτησα πιά μεγάλη δύναμη». Μικρὴ ἀμέλεια καὶ περιφρόνηση, παίρνοντάς σε μαζί τῆς ἀφύλακτα καὶ χειραγωγώντας σε, σὲ ρίχνει στὸ βάραθρο τῆς ἁμαρτίας.

Προσέχετε καὶ βλέπετε, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὅσοι προηγεῖστε καὶ ὅσοι ἀκολουθεῖτε, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι. Στὸν οὐρανὸ μακαριστήκαμε, ἐδῶ θεωρηθήκαμε ἔλεεινοί. Στὸν οὐρανὸ δοξαστήκαμε, ἐδῶ ἀτιμα-

8. Ἐβρ. 9, 15.

9. Παροιμ. 3, 28.

ἐβιώσαμεν, ὡς σατανικῶς ἐπορεύθημεν. «Συνέφερεν αὐτῶ», φησὶν, «εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος». Συμφέρει καὶ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ταῦτα εἰρηῆσθαι, πλὴν ἀνακτέον καὶ ἐπιστρεπτέον. Καὶ ταῦτα οὐ λυπεῖν ὑμᾶς θέλων ἐνεθέμην τῇ παρουσίᾳ κατηχήσει, ἀλλ' ἵνα, τέκνα μου, διὰ τῆς προαγγέλλεως τὴν ἐρχομένην ῥομφαίαν τῆς ἁμαρτίας ἐξ ὑμῶν τε αὐτῶν κάμου τοῦ ταπεινοῦ ἐξεώσωμαι ψυχῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ Παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΖ'.

10 *Περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων Θεοφανείων.*

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, πάλιν προεόρτιος ἢ κατήχησις, ἀπὸ τῆς τῶν γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν τῶν ἐπιφανίων ἡμέραν καταστήσασα, οὐ σχοῦσα μὲν οὐδὲ ἔχουσα τι πρὸς ἀξίαν, οὐ λέγω τῶν θείων πανηγύρεων (τοῦτο γὰρ ἁγίων καὶ θεοσόφων ἔργον),
 15 ἀλλὰ τῆς ὑμῖν προσηκούσης ὑπομνήσεως. Πλὴν καὶ τὸ νῦν καταβλητέον ἡμῖν τὸ εἰς δύναμιν. Ἐδιδάχθημεν οὖν πρότερον τὸ τοῦ Χριστοῦ γενέθλιον, ὅτι «Χριστὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ὤφθη ἐν κόσμῳ, ἦλθε γὰρ εἰς τὰ ἴδια, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ πάντες ἐδέξαντο». Ἡμεῖς δέ, ἐπεὶ ἐδεξάμεθα αὐτὸν (καὶ γὰρ τοῖς τῆς πίστεως ὀφθαλμοῖς καὶ εἶδο-
 20 μεν ἐν σπηλαίῳ τεχθέντα παρθενικῶς τε καὶ ἀπερινοήτως ἐκ τῆς προφήτιδος), καὶ προσεκυνήσαμεν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ καὶ σὺν ἀγγέλοις τὴν τῆς εὐδοκίας αὐτοῦ ὑμνολογίαν ἀνεπέμψαμεν, ἐλάβομεν «ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι», ὡς ὁ θεῖος εὐαγγελιστὴς βοᾷ, ἀπορρίψαντες τὰ ἐκ σαρκὸς καὶ αἵματος καλύμματα τῶν παθῶν εἰς
 25 τὸ τὰ ἱερά αὐτοῦ ἐπιφάνια θεάσασθαι τε καὶ ὑποδύνασθαι. Ἀπεισιν ὁ λόγος πρὸς τὴν φωνὴν (καιρὸς γὰρ ἦκε τῆς τελειώσεως μέχρι γὰρ τῆς δεῦρο τριακονταετία ὑποτάσσεται ἀνθρωπίνως τοῖς γονεῦσι, τυπῶν ἡμῖν τὸ ὑποτακτικόν, καὶ τοῦτο, ὡς θούλει, εἴτε φυσι-

10. Μαθ. 26, 24.

1. Α' Τιμ. 3, 16.

2. Ἰω. 1, 10-11.

3. Ἰω. 4, 24.

4. Ἰω. 1, 12.

5. Βλ. ἀπολυτίκιον τῆς περιτομῆς τοῦ Κυρίου· «Καὶ περιέλησ τὸ

σθήκαμε. Στὸν οὐρανὸ ζήσαμε ἀγγελικὰ, ἐδῶ πορευθήκαμε σατανικὰ. «Συνέφερε σ' αὐτόν», λέγει, «νὰ μὴν εἶχε γεννηθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος»¹⁰. Συμφέρει καὶ σ' αὐτόν νὰ εἰπωθοῦν αὐτὰ, ἀλλὰ πρέπει νὰ συνέλθει καὶ νὰ ἐπιστρέψει. Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ περιέλαβα στὴν κατήχηση αὐτὴ ἐπειδὴ ἤθελα νὰ σᾶς στενοχωρήσω, τέκνα μου, ἀλλὰ γιὰ νὰ διώξω μὲ τὴν προειδοποίηση ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆ δική σας καὶ τῆ δική μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τῆ ρομφαία τῆς ἁμαρτίας πὺν ἔρχεται, μὲ τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὅποιο, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ πανάγιο καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 27η.

Γιὰ τὴ γιορτὴ τῶν Θεοφανείων.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, πάλι ἡ κατήχηση εἶναι προεόρτια, ἀφοῦ ἀπὸ τὴ γιορτὴ τῶν γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ, ἔφθασε στὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχει κάτι πὺν νὰ ἀξίζει, καὶ δὲν ἐννοῶ τίς θεῖες πανηγύρεις (γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἔργο τῶν ἁγίων καὶ σοφῶν περὶ τὰ θεῖα), ἀλλὰ τῆς δικῆς μου ἀνάλογης ὑπόμνησης. Ὡστόσο καὶ τώρα πρέπει νὰ σᾶς προσφέρω ὅ,τι εἶναι δυνατὸν. Διδαχθήκαμε λοιπὸν προηγουμένως τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ, ὅτι «ὁ Χριστὸς φανερώθηκε σαρκωμένος, ἐμφανίσθηκε στὸν κόσμος»¹, καὶ ὅτι «ἦρθε στοὺς δικούς του, ἂν καὶ οἱ δικοὶ του δὲν τὸν δέχθηκαν ὅλοι»². Ἐμεῖς ὅμως πὺν τὸν δεχθήκαμε (ἀφοῦ μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως καὶ τὸν εἶδαμε νὰ γεννιέται στὸ σπήλαιο κατὰ τρόπο παρθενικὸ καὶ ἀκατανόητο, ἀπὸ τὴν προφήτιδα), καὶ τὸν προσκυνήσαμε πνευματικὰ καὶ ἀληθινὰ³, καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους ψάλαμε τοὺς ὕμνους τῆς εὐδοκίας του. Ἐλάβουμε «τὴν ἐξουσία νὰ γίνουμε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ»⁴, ὅπως φωνάζει ὁ θεῖος εὐαγγελιστής, ἀφοῦ ἀποβάλαμε τὰ καλύμματα τῶν παθῶν⁵ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος, γιὰ νὰ δοῦμε τὰ ἱερὰ θεοφάνειά του καὶ νὰ τὰ ἐνδυθοῦμε κατὰ τρόπο μυστικὸ. Ὁ Λόγος πηγαινέει πρὸς τὴ φωνὴ (τῆς ἐρήμου) (γιατὶ ἦρθε ὁ καιρὸς τῆς ἐνηλικίωσης. Μέχρι ἐδῶ, ἐπὶ τριάντα χρόνια ὑποτασσόταν ἀνθρωπίνως στοὺς γονεῖς, δείχνοντάς μας τὴν ὑποταγή, καὶ αὐτὴν λάβε τὴν ὅπως θέλεις, εἴτε κατὰ τρόπο φυσικὸ, εἴτε

κάλυμμα τῶν παθῶν ἡμῶν».

κῶς λαβεῖν, εἴτε πνευματικῶς), ὁ νυμφίος πρὸς τὸν νυμφαγωγόν, ὁ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον, ὁ ἐνσώματος Θεὸς πρὸς τὸν ἔνσαρκον ἄγγελον· ὑπέξεισι γὰρ ἄρτι ὁ Ἰωάννης ἐκ τῆς ἐν ἐρήμῳ διαγωγῆς, ὅλως θεοφορούμενος καὶ πατροκινήτως διδασκόμενος, ἐτοιμάσαι 5 τὰς ὁδοὺς Κυρίου, εὐθείας ποιῆσαι τὰς τρίβους αὐτοῦ, κατασκευάσαι λαὸν περιούσιον. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐγεγόνει διὰ τοῦ ἐν μετανοίᾳ βαπτίσματος, ὑπαντᾷ τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον καὶ ἀνακράζει· «ἶδε ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Ἐπιζητεῖ ὁ Χριστὸς μου πρὸς αὐτοῦ τὸ βάπτισμα· θάμβους πληροῦται ὁ Ἰω-
 10 ἀννης· κατεπείγει αὐτὸν ὁ Δεσπότης εἰς ὑπακοήν, ἀναδύεται καὶ ἀναβάλλεται ὁ ὑπηρέτης τὰ θεοπρεπῆ ἐκκληρῶσαι. Πῶς οἶει τὸν Πρόδρομον, ἐν μεταιχιμίῳ δύο παθῶν γενόμενον, τῷ μὲν πρὸς ὑπακοήν συνωθούμενον, τῷ δὲ πρὸς συναίσθησιν τῆς οἰκείας ἀναξιότητος ἀντωθούμενον; Ἐνενοίει γάρ, ὡς εἶκός, καὶ ἐφθέγγετο τοιαῦτα· Πῶς
 15 τελετάρχου σχῆμα ὑποδήσομαι ὁ βραχὺς ἐγὼ καὶ ἀτέλεστος καὶ Σὲ τὸν παντέλειον Θεὸν τελεταρχήσω; Πῶς ἄψομαι κορυφῆς τοῦ κλίμαντος οὐρανούς καὶ καταβάντος, τοῦ μετροῦντος τὰ ὄρη σταθμῶν καὶ τὰς νάπας ζυγῶ καὶ πᾶσαν τὴν γῆν σπιθαμῆ; Πῶς καταδύσω ἐν τοῖς ὕδασι καὶ γυμνὸν ἴδομι τὸν ἀπερίληπτον καὶ περιβάλλοντα τὸν
 20 οὐρανὸν ἐν νεφέλαις;

Ἄλλ' ὅμως ὁ Χριστὸς μου (οὕτω πρέπον ἡμῖν ἐστι πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην), ὃ τῆς μεγάλης συγκαταβάσεως! τὴν ἐσθῆτα ἀπαμφιέννυται, εἰς τὸ ῥεῖθρον κάτεισι, βαπτίζεται, καὶ ἡ μὲν θάλασσα, ὡς ὁ ἱεροψάλτης Δαβὶδ, «εἶδε καὶ ἔφυγεν, ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη
 25 εἰς τὰ ὀπίσω», καὶ τὸ Πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς κατῆλθεν, ἡ δὲ φωνὴ πατρόθεν ἐπιμαρτυροῦσα, «οὗτος ἐστὶν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα». Εἶτα ἄνεισιν ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ Χριστὸς καὶ φωστῆρ καὶ σωτῆρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Ὡ μακαρίας χειρὸς τῆς ἀψαμένης κεφαλῆς, δι' ἧς κεφαλὴ πάντων τῶν προφητῶν ἀνηγόρευται!
 30 Ὡ παλάμης παμμεγέθους κρατησάσης κάραν τοῦ ἐν οὐρανῷ καὶ γῆ καὶ τοῖς πᾶσιν ἀχωρήτου! Ὡ ἱερέως θεοχειροτονήτου καὶ πάντων ἱερέων ὑψηλοτέρου, Θεὸν καταξιοθέντος ἐν σαρκὶ βαπτίσαι! Φῶς ἔλαμψεν ἀνίσχοντος ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης,

6. Ματθ. 3, 3. Μάρκ. 1, 3. Λουκᾶ 3, 4.

7. Τίτ. 2, 14.

8. Ἰω. 1, 29.

9. Β' Βασ. 22, 10. Ψαλμ. 17, 10. 143, 5.

10. Ἦσ. 40, 12.

11. Ψαλμ. 146, 8.

πνευματικό), ὁ νυμφίος πηγαίνει στὸν παρὰ νυμφο, ὁ δεσπότης στὸν δοῦλο, ὁ σαρκωμένος Θεὸς στὸν ἄσαρκο ἄγγελο. Γιατὶ βγαίνει πιά καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὴν ἔρημο ὅπου διέμενε, ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ διδασκόμενος ἀπὸ τὸν Πατέρα, γιὰ νὰ ἐτοιμάσει τὶς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου, νὰ κάνει εὐθεῖς τοὺς δρόμους του⁶, καὶ νὰ προετοιμάσει τὸν περιούσιο λαό του⁷. Καὶ ὅταν ἔγιναν αὐτὰ, μέσα ἀπὸ τὸ βάπτισμα τῆς μετάνοιας, συναντᾷ τὸν Κύριο ἐρχόμενον καὶ φωνάζει· «Νὰ ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ποὺ σηκώνει τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου»⁸. Ζητᾷ ὁ Χριστὸς μου ἀπὸ αὐτὸν τὸ βάπτισμα. Ὁ Ἰωάννης κυριεύεται ἀπὸ ἔκπληξη. Τὸν καταπιέζει ὁ Κύριος νὰ ὑπακούσει. Ἄρνεϊται καὶ δὲν δέχεται ὁ ὑπηρέτης νὰ ἐκτελέσει αὐτὰ ποὺ ταιριάζουν στὸν Θεό. Πῶς φαντάζεσαι τὸν Πρόδρομο, βρισκόμενον ἀνάμεσα σὲ δύο πάθη, τὸ ἓνα νὰ τὸν ὠθεῖ νὰ ὑπακούσει, καὶ τὸ ἄλλο ἀντίθετα νὰ τὸν ὠθεῖ νὰ συναισθανθεῖ τὴν ἀναξιότητά του; Γιατὶ σκεπτόταν, ὅπως ἦταν φυσικό, καὶ ἔλεγε τὰ ἑξῆς· “Πῶς νὰ ἀναλάβω ρόλο τελετάρχη ἐγὼ ὁ μικρὸς καὶ ἀμύητος, καὶ νὰ μὴσω ἐσένα τὸν παντέλειο Θεό; Πῶς νὰ ἀγγίξω τὸ κεφάλι αὐτοῦ ποὺ ἔγειρε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατέβηκε⁹, αὐτοῦ ποὺ μετράει τὰ βουνὰ μὲ τὸ ζύγι, καὶ ὅλη τὴ γῆ μὲ τὴ σπιθαμὴ του¹⁰; Πῶς νὰ μπῶ μέσα στὰ νερὰ καὶ νὰ δῶ γυμνὸν αὐτὸν ποὺ δὲν χωρεῖ πουθενὰ καὶ σκεπάζει τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ σύννεφα¹¹;

Ἄλλ' ὅμως ὁ Χριστὸς μου τοῦ λέγει· «Ἔτσι πρέπει σὲ μᾶς νὰ ἐκτελέσουμε κάθε ἐντολή»¹². Πόσο μεγάλη συγκατάβαση! Βγάζει τότε τὸ ἔνδυμα, κατεβαίνει μέσα στὸ νερὸ, βαπτίζεται, καὶ ἡ θάλασσα, ὅπως λέγει ὁ ἱεροψάλτης Δαβίδ, «Εἶδε καὶ ἔφυγε, ὁ Ἰορδάνης στράφηκε πίσω»¹³. Καὶ τὸ Πνεῦμα κατέβηκε μὲ τὴ μορφὴ περιστεριοῦ, ἐνῶ ἡ φωνὴ τοῦ Πατέρα ἐπιβεβαίωνε· «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, στὸν ὁποῖο εὐαρεστήθηκα»¹⁴. Ἔπειτα βγαίνει μέσα ἀπὸ τὸ νερὸ ὁ Χριστὸς καὶ φωστήρας καὶ σωτήρας τῶν ψυχῶν μας. Ὡ μακάριο χέρι, ποὺ ἀγγίξε τὸ κεφάλι μὲ τὸ ὁποῖο ἀνακηρύχθηκε ἡ κεφαλὴ ὅλων τῶν προφητῶν! Ὡ παλάμη, ἡ ὁποία κράτησε τὴν ὑπερμεγέθη κεφαλὴ ἐκείνου ποὺ δὲν χωρεῖ στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ! Ὡ ἱερέα θεοχειροτόνητε καὶ ἀνώτερε ἀπὸ ὅλους τοὺς ἱερεῖς, ποὺ καταξιώθηκαν νὰ βαπτίσουν τὸν Θεὸ σαρκωμένον! Ἐλαμψε φῶς¹⁵, καθὼς ἀνέτελλε ἀπὸ τὸ νερὸ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης¹⁶ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, καὶ νοερὰ καὶ αἰσθητὰ χαίρεται

12. Ματθ. 3, 15.

13. Ψαλμ. 113, 3.

14. Ματθ. 3, 16-17.

15. Ματθ. 4, 15-16.

16. Μαλαχ. 4, 2.

κατὰ τὴν τῆδε ἡμέραν, καὶ νοερῶς καὶ αἰσθητῶς γήθει καὶ ἀγάλλεται καὶ φαιδρύνεται ἢ τε γῆ Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλεὶμ, ἢ τε Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν καὶ πᾶσα ἢ περιχώρος τοῦ Ἰορδάνου, μᾶλλον δὲ πᾶσα ἢ οἰκουμένη.

5 Πρὸς ταῦτα δόξασωμεν, πρὸς ταῦτα φωτισθῶμεν καὶ ἡμεῖς φῶς γνώσεως, καὶ οἷον τῆ θεωρία γενόμενοι κατὰ τὸν Ἰορδάνην ἴδωμεν τὸ μέγα φῶς, τὸν Χριστὸν ἡμῶν βεβαπτισμένον, καὶ προσπτυσθώμεθα τὰ ἐν τοῖς ὕδασι ἴχνη αὐτοῦ ἀκατάληπτα, καὶ μηκέτι πρὸς τὸ σκότος ἐπιστρέφωμεν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ συνιώμεν καὶ συμπορευοίμε-
 10 θα, ὅπαδοὶ καλοὶ γεγονότες, καὶ πρό γε τούτου συμβαπτισθῶμεν αὐτῷ· ἔξεστι γὰρ καθ' ἡμέραν, εἰ βουλόμεθα, τῷ τῶν δακρῶν βαπτίσματι λέγω, τῷ ὄντι γὰρ καθαρτήριον καὶ αἰείφωτον. Οἴκοθεν ἡμῖν τὰνάματα, ἔχομεν καὶ ἡμεῖς Ἰορδάνην, τῷ τῆς κατανύξεως ρεῖθρῳ φωτιζόμενοι. Τὸ καθ' ἑκάστην συνεπώμεθα· κἂν εἰς ὄρος ἀνέλθῃ,
 15 συνανιώμεν αὐτῷ, κἂν πειράζῃται ὑπὸ τοῦ διαδόλου, τὸν πειραστὴν ἐλεῖν βουλόμενος, συμπειρασθῶμεν αὐτῷ πρὸς μικρόν, ἵν' εἰς αἰῶνας ἀνενόχλητοι διαμείνωμεν. Κἂν νηστεύῃ ὡς ἄνθρωπος τεσσαρακονθήμερον, τῷ ἐφημερησίῳ συννηστεύσωμεν αὐτῷ, ἵνα τρῴφῃσωμεν τὰ ὑπὲρ ἀγαθὰ αἰδιῶς. Οὐκ ἐτέρφθη ὁ Χριστὸς τῷ εἶδει πασῶν τῶν
 20 ὑποδειχθεισῶν αὐτῷ βασιλειῶν τῆς γῆς πρὸς τοῦ Σατανᾶ μηδ' ἡμεῖς καταθελθῶμεν τοῖς τερπνοῖς τοῦ παρόντος βίου, ἢ καὶ ταῖς τῆς παρούσης πόλεως περικαλλείαις καὶ ἀπατωσύναις, καὶ ἐν τούτῳ οὔτε πεσοῦμεθα, οὔτε προσκνήσομεν τῷ Σέραπι. Οὐκ ἠπατήθη ὁ Χριστὸς ἡμῶν εἰπὼν τοὺς λίθους ἄρτους γενέσθαι· μήτι γε καὶ ἡμεῖς,
 25 ὡς ὑποβάλλει ὁ δράκων, τὰ πονηρὰ ἢ ἐν τῇ καρδίᾳ ἢ ἐν τῇ γλώσσει φθειροίμεθα, ἀλλ' εἴπωμεν θεολέκτως, «ἄπελθε ὀπίσω μου, Σατανᾶ». Ἄν οὕτως ἀποκρουσώμεθα αὐτὸν καὶ οὕτω ποιήσωμεν, οὐχίσηται καὶ ἀφανισθήσεται, μᾶλλον δὲ καταργηθήσεται, καὶ ἄγγελοι ἡμῖν ὀφθήσονται διακονούμενοι καὶ συγκαταδησόμεθα τῷ Χριστῷ
 30 καὶ εἰς μαθητὰς αὐτοῦ ταχθησόμεθα καὶ τῇ ἀπαθείᾳ περιδοξοῖ ἐσόμεθα, ὡς φῶτα τέλεια ἐν κόσμῳ, ἐν αὐτῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

17. Ἦσ. 9, 1-2. Ματθ. 4, 14-16.

18. Ὠσηὲ 10, 12.

καὶ ἀγάλλεται καὶ λάμπει ἡ χώρα τοῦ Ζαβουλῶν καὶ τοῦ Νεφθαλείμ, καὶ ἡ Γαλιλαία τῶν ἐθνικῶν, καὶ ὅλα τὰ περὶχωρα τοῦ Ἰορδάνη¹⁷, ἡ καλύτερα ὀλόκληρη ἡ οἰκουμένη.

Μαζὶ μ' αὐτὰ ἄς δοξάσουμε καὶ ἐμεῖς τὸν Θεὸ, μαζὶ μ' αὐτὰ ἄς φωτισθοῦμε καὶ ἐμεῖς μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως¹⁸, καὶ μεταφερόμενοι σὰν μὲ ὄραμα στὸν Ἰορδάνη, ἄς δοῦμε τὸ μεγάλο φῶς, τὸν Χριστὸ μας βαπτισμένον, καὶ ἄς ἀσπασθοῦμε τὰ ἀκατάληπτα ἴχνη του στὰ νερά, καὶ ἄς μὴν ἐπιστρέψουμε ποτὲ πιά στὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ ἄς εἴμαστε μαζὶ του καὶ ἄς πορευθοῦμε μαζὶ του, ἀφοῦ ἔχουμε γίνει καλοὶ ὄπαδοί του, καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτό, ἄς βαπτισθοῦμε μαζὶ μὲ αὐτόν. Γιατὶ εἶναι δυνατὸν καθημερινὰ νὰ βαπτίζομαστε, ἂν θέλουμε, ἐννοῶ μὲ τὸ βάπτισμα τῶν δακρῶν, τὸ πραγματικὰ καθαρτήριο καὶ ἀείφωτο. Τὰ νερά τὰ ἔχουμε ἀπὸ τὴ φύση μας, ἔχουμε καὶ ἐμεῖς Ἰορδάνη, φωτιζόμενοι μὲ τὰ νάματα τῆς κατάνυξης. Ἄς τὸν ἀκολουθοῦμε καθημερινὰ. Καὶ ἂν ἀνεβῆ σὲ βουνό, ἄς ἀνεβοῦμε καὶ ἐμεῖς μαζὶ του. Καὶ ἂν ὑποβάλλεται σὲ πειρασμὸ ἀπὸ τὸν διάβολο, θέλοντας νὰ νικήσει τὸν πειραστή, ἄς ὑποβληθοῦμε μαζὶ του σὲ πειρασμὸ γιὰ λίγο, γιὰ νὰ μείνουμε ἀνενόχλητοι αἰῶνια. Ἄν νηστεύει σὰν ἄνθρωπος σαράντα μέρες, ἄς νηστεύσουμε μαζὶ του καθημερινὰ, γιὰ νὰ ἀπολαύσουμε τὰ οὐράνια ἀγαθὰ αἰῶνια. Δὲν ἔνοιωσε εὐχαρίστηση ὁ Χριστὸς μὲ τὴ θεὰ ὄλων τῶν βασιλειῶν τῆς γῆς ποὺ τοῦ ἔδειξε ὁ Σατανᾶς. Οὔτε καὶ μεῖς νὰ γοητευθοῦμε ἀπὸ τὰ εὐχάριστα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἢ ἀπὸ τὶς ὁμορφιές καὶ ἀπάτες αὐτῆς τῆς πόλης, καὶ μ' αὐτὰ οὔτε νὰ προσπέσουμε, οὔτε νὰ προσκυνήσουμε τὸν Σέραπη¹⁹. Δὲν ἀπατήθηκε ὁ Χριστὸς μας ὥστε νὰ πεῖ νὰ γίνουν οἱ πέτρες ψωμιά²⁰. Οὔτε φυσικὰ καὶ ἐμεῖς, ὅταν μᾶς ὑποβάλλει ὁ δράκος νὰ ποῦμε μὲ τὴν καρδιά ἢ τὴ γλῶσσα πράγματα πονηρά, ἀλλὰ νὰ λέμε ὅπως εἶπε ὁ Θεός· «Πήγαινε πίσω μου, Σατανᾶ»²¹. Ἄν ἔτσι τὸν ἀντικρούσουμε καὶ ἐνεργήσουμε ἔτσι, θὰ φύγει καὶ θὰ ἐξαφανισθεῖ, ἢ καλύτερα θὰ καταργηθεῖ, καὶ θὰ ἐμφανισθοῦν ἄγγελοι ὑπηρετῶντας μας, καὶ θὰ γίνουμε δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ θὰ καταταχθοῦμε στοὺς μαθητὲς του καὶ μὲ τὴν ἀπάθεια θὰ γίνουμε περίλαμπροι, σὰν φῶτα τέλεια μέσα στὸν κόσμο, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

19. Θεὸς τῆς Αἰγύπτου, ποὺ καθιερώθηκε ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖο Α', τὸ 280 π. Χ.

20. Ματθ. 4, 4.

21. Ματθ. 4, 10.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΗ΄

*Περὶ τῆς κρατίστης διαγωγῆς ἡμῶν, ῥηθεῖσα
ἐν τῇ ἑβδομάδι τῶν Βαΐων.*

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, ἡ τῆς χαρᾶς ἡμέρα ἔφθασεν
5 (ἡ γὰρ τῶν νηστειῶν περίοδος ἤδη τετελείωται) καὶ εὐλογημένοι
ὑπὸ Κυρίου, ὅτι τὸν κόπον καὶ τὸν καύσωνα ἠνέγκατε τῆς ἐγκρατείας,
τὸ ἐπιτεταμμένον τῆς ἀγρυπνίας, τὸ εὐτονον τῆς ψαλμωδίας, τὸ
ταλαίπωρον τῆς κατὰ χρεῖαν ἐργασίας ἐν τε διασκάψεσιν, οἰκοδο-
μήμασί τε καὶ λεπτοουργήμασι, καλλιγραφήσεσί τε καὶ ὑφάσμασιν,
10 ἵματορραφήσεσί τε καὶ ὑποδηματορραφήσεσι καὶ ταῖς κατὰ πᾶν ὅτι
οὖν τῶν οὐσῶν διακονιῶν ἐγχειρήσεσι· καὶ γὰρ οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν
παροπτέον, ἀλλὰ ἐκάστη καὶ παντοῖα Θεῷ ἀνακειμένη τῇ τοῦ κρα-
τουῦντος αὐτὴν καθαρᾷ λειτουργίᾳ· μὴ γὰρ μέγα τι πρὸς κόπον τοῦ
τὸν στίχον λέγοντος καὶ ὑπομνήσκοντος καθ' ἐκάστην περὶ τοῦ θα-
15 νάτου; Ἄλλ' οὖν ἐπ' αὐτῇ καὶ μόνη, καθ' ὃ δυνάμεως ἔχει, τὴν μισθα-
ποδοσίαν αὐτοῦ λήψεται, ἴσα τυχὸν καὶ τοῦ οἰκονομοῦντος τὰ μεί-
ζονα. Τί λοιπὸν εἴπωμεν ἐπὶ τοῦ τὰ δεύτερα φέροντος, ἢ τῶν ἐπιστη-
μοναρχούντων, ἢ τῶν ἐπιτηρούντων, ἢ τοῦ κανοναρχοῦντος, ἢ τοῦ
κελλαρεύοντος, ἢ τοῦ τραπεζοποιούντος, ἢ τοῦ σκυτοδεψοῦντος, ἢ
20 τοῦ μεμβρανοποιούντος, ἢ τοῦ κηπουργοῦντος, ἢ τῶν ἄλλων, ἵνα μὴ
τὰ καθ' ἕκαστον λέγωμεν; Μεγαλόδοξοι οἱ μισθοί, πολυγέραστοι οἱ
ἐγχειρισμοί, ἀθλητικοὶ οἱ ἀποτελεσμοί. Οὕτως ἡμᾶς ἡ θεία χάρις
καλῶς παρήγαγεν, καὶ ἔτι γε παραγάγοι καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς δύνα-
μιν μετενέγκοι τὸ θεοσύνθετον σύστημα, τὸ ἀδιάρρηκτον συνάθροι-
25 σμα, τὸ νεοκατασκεύαστον κατάστημα, ἀλλ' οὖν ἀρχαιογνώριστον
διαβίωμα, τὸ μόνον πρὸς Θεὸν ὄρων καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἐπιστρε-
φόμενον, τὸ ἐν κόσμῳ ὁμοψύχημα. Εὐγε, εὐγε τῇ κρατίστη διαγωγῇ
ὑμῶν καὶ τῷ παναρίστῳ καὶ θαυμαστοτάτῳ δρόμῳ, ᾧ ἀδελφοὶ αἰδε-
σιμώτατοι!

30 Τί δαὶ περὶ τῆς ἐορτῆς ὑπομνήσωμεν, ἄγλωττοι καὶ ἐναγεῖς τυγ-
χάνοντες; Ἐπειδὴ καὶ λόγου χρεῖα καὶ ψυχῆς καθαρότης, πρὸς τὴν
τῆς ὑποθέσεως δύναμιν (τὸ γὰρ μὴ καθαρῶς φησὶν, τοῦ καθαροῦ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 28η.

Γιὰ τὴν ἄριστη διαγωγὴ μας.
Εἰπώθηκε τὴν ἑβδομάδα τῶν Βαΐων.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, ἔφθασε ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς (γιατὶ ἡ περίοδος τῶν νηστειῶν ἤδη τελείωσε), καὶ εἶστε εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Κύριο, ἐπειδὴ ὑπομείνατε τὸν κόπο καὶ τὸν καύσωνα τῆς ἐγκράτειας, τὶς παρατεταμένες ἀγρυπνίες, τὴν καρτερίαν τῆς ψαλμωδίας, τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀνάλογης πρὸς τὶς ἀνάγκες ἐργασίας καὶ στὰ σκαψίματα καὶ στὰ οἰκοδομήματα καὶ στὰ λεπτουργήματα καὶ στὶς καλλιγραφίσεις καὶ στὰ ὑφᾶσματα, στὸ ράψιμο τῶν ἐνδυμάτων, στὶς κατασκευές τῶν ὑποδημάτων καὶ στὶς ἐκτελέσεις κάθε μᾶς ἀπὸ τὶς διάφορες ὑπηρεσίες. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ παραβλέπουμε καὶ τὴν πιὸ ἀσήμαντη, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε μᾶ καὶ ὅποιαδήποτε ἀφιερωμένη στὸν Θεὸ καθαρὴ διακονία ἐκείνου ποὺ τὴν ἐκτελεῖ. Μήπως δηλαδὴ εἶναι μέγας ὁ κόπος ἐκείνου ποὺ διαβάζει τὸν στίχο καὶ ὑπενθυμίζει κάθε μέρα τὸν θάνατο; Ὅμως καὶ μόνο γι' αὐτὴ τὴ διακονία, ὅσο τοῦ ἐπιτρέπουν οἱ δυνάμεις, θὰ ἔχει τὴν ἀνταμοιβή του, ποὺ θὰ εἶναι ἐνδοχομῶς ἴση πρὸς ἐκείνην ποὺ θὰ ἔχει ἐκεῖνος ποὺ ὑπηρετεῖ τὰ μεγαλύτερα διακονήματα. Τί νὰ ποῦμε λοιπὸν γι' αὐτὸν ποὺ κατέχει τὴ δεύτερη θέση, ἢ τοὺς ὑπεύθυνους γιὰ τὴν εὐταξία, ἢ τοὺς φρουροὺς, ἢ γιὰ τὸν κανονάρχην, τὸν ἀποθηκᾶριον, τὸν τραπεζᾶρχην, τὸν μπαλωματὴν, τὸν κατασκευαστὴ τῶν μεβρανῶν, τὸν κηπουρόν, ἢ τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὸν καθένα χωριστὰ; Πολὺ ἐνδοξες οἱ ἀμοιβές, αἰώνια τὰ δωρήματα, ἀθλητικὰ τὰ ἀποτελέσματα. Ἐτσι μᾶς καθοδήγησε καλῶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶθε νὰ συνεχίσει νὰ μᾶς καθοδηγεῖ καὶ νὰ ὀδηγεῖ ἀπὸ τὴ μία δύναμη στὴν ἄλλη τὸ θεοσύστατο ἴδρυμα, τὴν ἀδιάσπαστη ἐνότητα, τὸ νεοκατασκευαστὸ δέβαια μοναστήρι, ἀλλὰ μὲ τὸν γνωστὸ ἀπὸ παλιὰ τρόπο διαβίωσης, τὸν μόνον ποὺ ἀποβλέπει στὸν Θεὸ καὶ δὲν στρέφεται σὲ τίποτε ἄλλο, τὴν ὁμοψυχία μέσα στὸν κόσμον. Εὐγε, εὐγε γιὰ τὴν ἄριστη διαγωγὴ σας, καὶ τὸν πανάριστον καὶ θαυμάσιον δρόμον σας, σεβαστότατοι ἀδελφοί μου!

Καὶ τί νὰ θυμίσω ἐγὼ γιὰ τὴ γιορτὴν, ὄντας ἓνας ἄγλωσσος καὶ βέβηλος; Γιατὶ καὶ ρητορικὴ ἱκανότητα χρειάζεται, καὶ καθαρότητα ψυχῆς, ἀνάλογη πρὸς τὴ σημασίαν τῆς γιορτῆς (γιατὶ δὲν εἶναι σωστό,

ἐφάπτεσθαι οὐ θεμιτόν), ὅμως ἔλκομαι δι' ὑμᾶς μνήμην καὶ μόνην ἐπενεγκεῖν, ἵνα καθαγιασθῇ ἐμοῦ μὲν λέγοντος τὸ ταπεινὸν στόμα, ὑμῶν δὲ ἐπαῖουσαι αἱ καλαὶ ἀκοαί. Ὁ πανταχοῦ παρῶν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν μεταβαίνει σήμερον σαρκικῶς ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν 5 Ἰουδαίαν, πρὸς τὸν ἀοίδιμον Λάζαρον, ἥδη μέλλοντα θνήσκειν· προκατατίθησι γὰρ τὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀναστάσεως ἐνέχυρα καὶ προλάμπει τὰς ἀκτῖνας τῆς ἀφθαρσίας διὰ τῆς τούτου ἀναζωώσεως. Μεταβαίνοντι δὲ τί φάσκει ὁ τῶν μαθητῶν ἀξιοπιστότερος καὶ ἀξιάγαστος Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Δίδυμος; «Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθά- 10 νομεν μετ' αὐτοῦ». Ἴδε πίστεως θερμότητα μαθητοῦ καὶ ὀξύτητος φίλημα! Συνανήγειρεν ὅλον τὸν ἀποστολικὸν ἐκεῖνον χορὸν καὶ παρέθηξεν εἰς εὐτολμίαν ἀνδρικήν συγκινδυνεῦσαι τῷ διδασκάλῳ!

Ταῦτα οὐχ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ μέχρι τοῦ γράμματος ἴσταται, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς διαβαίνειν τὸ ὑπόδειγμα ἰστόρηται, ἵνα καὶ ἡμεῖς συνεπώμεθα 15 τοῖς ἡγουμένοις, κὰν θανάσιμα εἶεν τὰ προκειμένα. Ἐπεὶ δὲ διήννε τὴν ὁδόν, λέγει φανερῶς τοῖς φοιτηταῖς «Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ ἀπέρχομαι, ἵνα ἀναστήσω αὐτόν». Μέγα ὅτι ἠξιώται Λάζαρος φίλος καλεῖσθαι τοῦ πάντων Δεσπότη. Ὡ τῆς ἀρρήτου συγκαταβάσεως, εἰς τοσοῦτον ἠκούσης μέτρον ταπεινώσεως, ἵνα 20 φίλον τὸν ἄνθρωπον ὀνομάσῃ. Ἐν τῷ Λαζαρικῷ προσώπῳ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον ἔκπαλαι διὰ παρακοῆς, διὰ τοῦ πρωτοπλάστου, ἐχθράναν εἰσποιοῦμενος καταφιλιάζει, καὶ οἱ ποτὲ μακρὰν ὄντες τῇ διαστάσει τῆς κατὰ ἁμαρτίαν ἐχθρας ἐγγίζομεν ἄρτι τῇ θείᾳ ἀγάπῃ, καὶ οἱ τὴν ἐπίκηρον καὶ θνητὴν ζωὴν λαχόντες ἀθανατιζόμεθα τῇ τοῦ 25 κοινωνήσαντος ἡμᾶς κατὰ φύσιν Λόγου θεότητι. «Ὁ λόγος γάρ», φησὶν, «σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν»· ἀλλ' ἀνίωμεν εἰς τὸ προκειμένον.

Εἰσελήλυθε τοίνυν ἐν τῇ Βηθανίᾳ καὶ τὸν ἐν δεήσει κλαυθμὸν Μάρθας τε καὶ Μαρίας ὑπακούσας οἰκτιρομόνως ἐρωτᾷ ὁ ἀληθής, 30 «ποῦ τέθειται ὁ θανάων;». Δακρῦει ὁ Σωτὴρ ἀνθρωπικῶς, δύο φύσεων δεικνὺς τὴν ἀλήθειαν· τῇ γὰρ θεϊκῇ ἐμβρυμῆσει ἀνακόπτει τὸ δά-

λέγει, νὰ ἀγγίζουμε τὸ καθαρὸ μὲ τρόπο μὴ καθαρὸ). Ὅμως, γιὰ χάρη σας, ἀναγκάζομαι νὰ μνημονεύσω ἀπλῶς καὶ μόνο τὰ γεγονότα, μὲ σκοπὸ ἀπὸ τὴ μιὰ νὰ ἀγιασθεῖ τὸ δικό μου ταπεινὸ στόμα πὺ ὀμιλεῖ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ τὰ μάθουν καλὰ τὰ καλοπροαίρετα αὐτιὰ σας. Ὁ πανταχοῦ παρὼν Χριστὸς ὁ Θεὸς μας πηγαίνει σήμερα σωματικὰ ἀπὸ τὴ Γαλιλαία στὴν Ἰουδαία, στὸν αἰμίμηστο Λάζαρο, ὁ ὁποῖος πρόκει-ται νὰ πεθάνει. Γιατὶ καταθέτει προκαταβολικὰ τὶς ἐγγυήσεις τῆς δικῆς του ἀνάστασης καὶ ἐκπέμπει ἐκ τῶν προτέρων τὶς ἀκτῖνες τῆς ἀθανασίας μὲ τὴν ἀνάστασι τοῦ Λαζάρου. Καὶ καθὼς πηγαίνει τί λέγει ὁ πιὸ ἀξιόπιστος καὶ ἀξιαγάπητος ἀπὸ τοὺς μαθητῆς Θωμᾶς, πὺ λέγεται Δίδυμος; «Ἄς πᾶμε καὶ ἐμεῖς γιὰ νὰ πεθάνουμε μαζὶ μὲ αὐτόν»¹. Πρόσεξε θερμότητα πίστεως μαθητῆ καὶ φίλημα διαπεραστικὸ! Ξεσήκωσε ὅλη ἐκείνη τὴ χορεία τῶν ἀποστόλων, καὶ τοὺς παρακίνησε σὲ ἀνδρική τόλμη, ὥστε νὰ κινδυνέψουν μαζὶ μὲ τὸν δάσκαλό τους!

Αὐτὰ δὲν εἶναι τυχαῖα, οὔτε σταματοῦν μέχρι τὸ γράψιμο, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα ἔξιστορήθηκε γιὰ νὰ μεταδιδαστεῖ σὲ μᾶς, γιὰ νὰ ἀκολουθοῦμε καὶ ἐμεῖς τοὺς ἀρχηγούς, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ πὺ μᾶς περιμένει εἶναι ὁ θάνατος. Καὶ ἐνῶ βάδιζε σὲ δρόμο λέγει φανερὰ στοὺς μαθητῆς του· «Ὁ φίλος μας Λάζαρος κοιμήθηκε, ἀλλὰ πηγαίνω νὰ τὸν ξυπνήσω»². Μεγάλο πρᾶγμα, τὸ ὅτι ὁ Λάζαρος ἀξιώθηκε νὰ ὀνομασθεῖ φίλος ἀπὸ τὸν Δεσπότη τῶν ὄλων! Πόσο ἀπερίγραπτη συγκατάβασι, πὺ φθάνει σὲ τόσο μεγάλο βαθμὸ ταπείνωσης, ὥστε νὰ ὀνομάζει τὸν ἄνθρωπο φίλο! Στὸ πρόσωπο τοῦ Λαζάρου ὄλο τὸ ἀνθρώπινο γένος πὺ ἀπὸ πολὺ παλιά, μὲ τὴν παρακοή τοῦ πρωτόπλαστου, εἶχε γίνει ἐχθρικό, υἱοθετώντας τὸ τὸ συμφιλιώνει, καὶ ἐμεῖς πὺ κάποτε ἦμασταν μακριὰ μὲ τὴ διάστασι τῆς ἐχθρας πὺ ἔφερε ἡ ἁμαρτία, τώρα πλησιάζουμε μὲ τὴ θεϊκὴ ἀγάπη, καὶ ἐμεῖς πὺ εἶχαμε κληρονομήσει τὴν πρόσκαιρη καὶ θνητὴ ζωὴ, γινόμαστε ἀθάνατοι μὲ τὴ θεότητα τοῦ Λόγου πὺ ἐνώθηκε μὲ ἐμᾶς. Γιατὶ λέγει, «ὁ Λόγος σαρκώθηκε καὶ ἐμεινε ἀνάμεσά μας, καὶ ἀπὸ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἐλάβαμε ὄλοι ἐμεῖς»³. Ἄλλ' ἂς ἐπιστρέψουμε σὲ θέμα μας.

Μπήκε λοιπὸν στὴ Βηθανία καὶ ἀκούοντας τὰ κλάματα τῆς Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας πὺ τὸν παρακαλοῦσαν, μὲ συμπάθεια ρωτᾶει αὐτός πὺ εἶναι ἡ ἀλήθεια· «Ποῦ εἶναι θαμμένος ὁ νεκρός;»⁴. Δάκρυσσε ὁ Σωτῆρας ἀνθρώπινα, δείχνοντας τὴν ἀλήθεια τῶν δύο φύσεών του.

3. Ἰω. 1, 14-16.

4. Ἰω. 11, 34-35.

κρουον. Μανθάνει οικονομικῶς ὅπόσων ἡμερῶν τὸ ἀποβίωμα καὶ φησιν, «ὅτι τεταρταῖός ἐστι». Παραθαρρύνει τὰς πενθούσας κρατυνομένας ἐν τῇ πίστει παρακελεύεται τοὺς παρόντας ἀποκαλύψει τὸν τάφον καὶ ὁ τῆς ζωῆς ταμίας καὶ τῆς πνοῆς διαδότης μεγάλη τῇ 5 φωνῇ φησιν, «Λάζαρε, δεῦρο ἔξω», καὶ θάπττον ὁ τεθνηκῶς ἀνίσταται, καὶ ὁ σεσηπῶς σεσάρκωται, καὶ ὁ ἄπνους ἐζώωται, καὶ τῷ μόνον εἰπεῖν ἔργον νῦν παριστάμενον· ὁ γὰρ εἰπὼν «γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο», ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κτισμάτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦδε ἢ μόνον ἐφώνησε καὶ τῇ πλήξει τοῦ φθόγγου ἢ θεϊκῇ ἐνέργεια ἐκ θανά- 10 του εἰς ζωὴν τὸν νενεκρωμένον ἐπανήγαγε. Λαζάρου τοῦ μακαριωτάτου ἐορτάζωμεν τὰ μνημόσυνα, μᾶλλον δὲ τὰ ἐγέρσια, Λαζάρου ἐκείνου τοῦ τριάκοντα ἔτη ζήσαντος, ὡς ὁ λόγος, καὶ ἐπισκοπήσαντος μετὰ τὴν ἀνάξησιν!

Ταῦτα τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγέρσεως τὰ προ- 15 αῦλια. Ταῦτα τὰ κατὰ τοῦ θανάτου προμηνύματα, καὶ χαίρομεν καὶ συγχαίρομεν ταῖς περὶ Μάρθαν καὶ τὸ ἱερὸν τεράστιον ἐξομολογούμεθα· ἀλλὰ καὶ ὡς οἱ παῖδες τοῖς τῶν ἀρετῶν κλάδοις τῇ κακίᾳ νηπιάζοντες προσυπαντήσωμεν Χριστῷ εἰσιόντι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ προφητικῶς ἀνακράζωμεν· «Χαῖρε, πόλις Σιών ἰδοὺ ὁ βασιλεύς 20 σου ἔρχεται προαῦς, ἐπιβεθικῶς ἐπὶ πᾶλλον ὄνου, υἱὸν ὑποζυγίου», τὸ τῶν ἐθνῶν ἄλογον, ὡς Λόγος, ὑποτάξων, καὶ δαδτικῶς μελωδήσωμεν· «ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου» ἐπὶ τὸ πάθος τὸ ζωηφόρον καὶ ἐκούσιον.

Ἐνταῦθα σταίημεν τῆς κατηχήσεως, εὐχαριστοῦντες τῷ δι' ἡμᾶς 25 δεδωκότι τὴν μακρὰν ὑπόμνησιν, αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΘ'.

Περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ περὶ ὁμοιοίας.

30 Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα, εὐθυμὸς εἶμι τῷ πνεύματι

5. Ἰω. 11, 40. 6. Πρβλ. Ἐγκώμιον Μ. Παρασκευῆς, στάση Α'. «Ὁ ζωῆς ταμίας πῶς ὁράται νεκρός». 7. Πρβλ. Γεν. 2, 7. 8. Ἰω. 11, 43. 9. Γεν. 1, 3.

Γιατί μὲ τὴν θεϊκὴ του ἐπέμβαση σταμάτησε τὸ δάκρυ. Πληροφορεῖται κατ' οἰκονομία πόσες μέρες ἔχει πού πέθανε, καὶ τοῦ λένε· «Ὅτι ἔχει ἤδη τέσσερις μέρες»⁵. Προτρέπει τὶς πενθοῦσες νὰ πάρουν θάρρος, ἐνδυναμούμενες ἀπὸ τὴν πίστη τους, διατάζει τοὺς παρευρισκόμενους νὰ ἀνοίξουν τὸν τάφο, καὶ ὁ ταμίας τῆς ζωῆς⁶ καὶ χορηγὸς τῆς πνοῆς⁷ λέγει μὲ δυνατὴ φωνή· «Λάζαρε, ἔλα ἔξω»⁸. Καὶ ἀμέσως ὁ νεκρὸς σηκώθηκε καὶ ὁ σαπισμένος σαρκώθηκε καὶ ὁ ἄπνοος ἔλαβε ζωὴ, καὶ μόνο πού τὸ εἶπε, ὁ λόγος ἔγινε ἀμέσως πράξη. Γιατί αὐτὸς πού εἶπε, «Νὰ γίνει φῶς, καὶ ἔγινε»⁹, ὅπως γιὰ τὰ ἄλλα κτίσματα, ἔτσι καὶ ἐδῶ, μόλις φώναξε, ἀμέσως μὲ τὸ πλήξιμο τοῦ φθόγγου ἢ θεϊκὴ ἐνέργεια ἐπανέφερε τὸν νεκρὸ ἀπὸ τὸν θάνατο στὴ ζωὴ. Τοῦ μακαριώτατου Λαζάρου γιορτάζουμε τὴν ἀνάμνηση, ἢ καλύτερα τὴν ἀνάσταση. Τοῦ Λαζάρου ἐκείνου πού ἔζησε ἄλλα τριάντα χρόνια, ὅπως λέγεται, καὶ ἔγινε ἐπίσκοπος μετὰ τὴν ἀνάστασή του.

Αὐτὰ εἶναι τὰ προεισαγωγικὰ τῆς ἀνάστασης τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτὰ εἶναι τὰ προμηνύματα ἐναντίον τοῦ θανάτου, καὶ γεμίζουμε ἀπὸ χαρὰ, καὶ χαιρόμαστε μαζὶ μὲ τοὺς γύρω ἀπὸ τὴ Μάρθα ἀνθρώπους, καὶ ὁμολογοῦμε τὸ ἱερὸ θαῦμα. Ἄλλὰ καὶ σὰν παιδιὰ μὲ τὰ κλαδιὰ τῶν ἀρετῶν, σὰν νήπια ἄκακα ἄς προῦπαντήσουμε τὸν Χριστό, καθὼς μπαίνει στὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ προφητικὰ ἄς ἀναφωνήσουμε· Χαῖρε, πόλη Σιών· Νὰ, ὁ βασιλιάς σου ἔρχεται σὲ σένα ταπεινά, καθισμένος πάνω σ' ἓνα πουλάρι, πού εἶναι γέννημα ὑποζυγίου»¹⁰, γιὰ νὰ ὑποτάξει, ὡς Λόγος, τὸ ἄλογο τῶν ἐθνῶν, καὶ μαζὶ μὲ τὸν Δαβὶδ ἄς ψάλλουμε· «Δόξα στοὺς οὐρανοὺς· ἄς εἶναι εὐλογημένος Αὐτὸς πού ἔρχεται στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹¹, γιὰ τὸ ζωηφόρο καὶ ἐκούσιο πάθος.

Ἐδῶ ἄς σταματήσουμε τὴν κατήχηση εὐχαριστώντας Ἐκεῖνον πού γιὰ χάρη μας ἔδωσε τὴ μακρὰ ἀνάμνηση, τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ καὶ Θεὸ μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 29η.

Γιὰ τὸ σωτήριο πάθος καὶ γιὰ τὴν ὁμόνοια.

Ἄδελφοί μου καὶ πατέρες καὶ τέκνα μου, εἶμαι εὐθυμος πνευματι-

10. Ζαχ. 9,9. Ματθ. 21,5. 11. Ψαλμ. 117,25-26. Ματθ. 21,9. Μάρκ. 11,10.

καὶ ἔδωκέ μοι ὁ Κύριος πασχάζειν ἐν ἀγαλλιάσει, ἀποσκευασαμένῳ τὸ λυπηρὸν τῆς ταλαιπώρου μου ψυχῆς χάριν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ ἡγουμένου Τῶν Καθαρά. Τῷ ὄντι γὰρ «περίλυπός εἰμι ἕως θανάτου», σχεδὸν εἶπειν, διαναβαλλομένου αὐτοῦ καὶ ἀποσειομένου 5 τὸ ἐγκρινόμενον ἡμῖν θεοπρεπῶς καὶ σωτηρίως. Καὶ ὄρα τῆς ὑπακοῆς ἡλίκον ἐστὶ καὶ οὐράνιον τὸ κατόρθωμα, ζωῆς αἰωνίου ἐφόδιον, ὥσπερ καὶ τὸ ἐναντίον τῆς παρακοῆς φέρον εἰς κίνδυνον. Ἐκεῖνον μὲν οὖν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εὐχαῖς τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν, σὺν τῇ ὑμετέρα δεήσει, καταρτίσειεν, σθενώσειεν, 10 ὁδηγήσειεν ποιμαίνειν οὐκ ἐν σκεύεσιν ἀπείρου ποιμένος, ἀλλ' ἐν δυνάμει θείᾳ τὸ πεπιστευμένον αὐτῷ ποιμνιον, καὶ δοίη δι' ὁμοψυχίας ἐν ἡμᾶς εἶναι καὶ εἰς ταῦτό ζῆν, καθὼς κέκριται.

Ἦμας δὲ ποίοις λόγοις παρακαλέσομεν, ὡς τέκνα πολυπόθητα, καὶ τίσιν ὑπομνήμασι λαλήσομεν τὰ τῆς παρουσίας ἡμέρας; Ἦδη τὸ 15 κατὰ τοῦ Κυρίου συμβούλιον συναθροίζεται σήμερον καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχονται ἄρχοντες καὶ λαοὶ συλλαβέσθαι τὸν δίκαιον, καὶ ἄνθ' ὧν ὄφειλον ὡς εὐεργέτη ἀμείβειν τὰ κράτιστα, ὑπὲρ τούτων ἐπέρχονται ὡς κύνες λαβεῖν αὐτόν· ψυχὴ γὰρ ἐπίφθονος καὶ βασκαίνουσα μᾶλλον ἀγριαίνει ταῖς θεραπαίαις, ἕως ἂν εἰς αὐτὸ φθάσῃ τὸ 20 θανατῶσαι τὸν εὐεργετήσαντα. Ἐλεεινὸν δέ, ὅτε καὶ μαθητῆς συνεπιτίθεται τοῖς κακοῖς καὶ τὸν διδάσκαλον ἐνεδρεύεται· τοιοῦτός ἐστιν ὁ παράφρων Ἰούδας Λαμπτήρ ὧν, ἐσκοτίσθη· ἐν ὑψηλῇ πολιτεία ὑπάρχων, ἔπεσεν ὡς ὁ Ἐωσφόρος· ὁ πρὶν ἰώμενος, νῦν ἐτραυματίσθη· ὁ ἔχων τῆς ἀποστολῆς ἀξίωμα, τὸ τῆς ἀποστασίας περιδύ- 25 λαιον ἐνδύεται· ὁ τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων ὑποδοχεύς, ἄρτι τῶν διαβολικῶν βουλευμάτων ὑπουργὸς καθίσταται. Φεῦ τῆς ἀπανθρωπίας! ἀθάλε τῆς ἀβελτηρίας αὐτοῦ! Ἔρα πῶς λήθαργος κατέστη τῶν τηλικούτων κατορθωμάτων; Ἔρα πῶς προήχθη εἰς τοιαύτην τόλμαν; Ἀλλ' ὅμως ἡ πονηρία πάντα πράττειν οἶδε καὶ διαστρέψα- 30 σα τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς κατ' ὀλίγον εἰς ἀλογίαν περιτρέπει τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο λυττᾶ κατὰ τοῦ Δεσπότης ὁ τάλας καὶ μεγαλύνει ἐπ' αὐτόν ψαλμικῶς πτεριισμόν, εἰσιῶν καὶ ἐξιῶν δολερῶς καὶ λόγον παράνομον τιθέμενος κατ' αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ μύρου κένωσιν

1. Ματθ. 26, 38. 2. Πρόκειται γὰρ τὴ μονὴ τῶν Καθαρῶν στὸν Ὀλυμπο τῆς Βιθυνίας, πού ἦταν ἀξαρτημένη ἀπὸ τὴ μεγάλη μονὴ τοῦ Στουδίου. 3. Ψαλμ. 40. 10.

κά, πού με ἀξίωσε ὁ Θεὸς νὰ γιορτάσω τὸ Πάσχα με ἀγαλλίαση, ἔχοντας ἀποβάλει τὴ λύπη τῆς ταλαίπωρης ψυχῆς μου γιὰ τὸν ἀδελφό μας καὶ ἠγούμενο τῆς μονῆς τῶν Καθαρῶν¹. Στὴν πραγματικότητα ὅμως «εἶμαι λυπημένος μέχρι θανάτου»², θὰ μπορούσα νὰ πῶ, γιὰ αὐτὸς γκρέμισε καὶ ἀπέρριψε αὐτὸ πού ἐγκρίνεται ἀπὸ μᾶς ὡς θεοπρεπὲς καὶ σωτήριο. Καὶ πρόσεξε πόσο μεγάλο καὶ οὐράνιο εἶναι τὸ κατόρθωμα τῆς ὑπακοῆς, ἐφόδιο αἰώνιας ζωῆς, ὅπως καὶ τὸ ἀντίθετο, ἡ παρακοή, ὁδηγεῖ σὲ κίνδυνο. Ἐκεῖνον λοιπὸν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μετὶς εὐχῆς τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας, καὶ μαζὶ μετὶ τῆς δικῆς σας δέησης, εἶθε νὰ τὸν ἐπανορθώσει, νὰ τὸν δυναμώσει καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσει νὰ ποιμαίνει, ὄχι μετὰ ἀπειρου ποιμένα, ἀλλὰ μετὰ δύναμη θεϊκή, τὸ ποιμνιο πού τοῦ ἔχει ἐμπιστευθεῖ, καὶ νὰ δώσει σὲ μᾶς νὰ εἴμαστε ὁμόψυχοι καὶ νὰ ζοῦμε ὅλοι μαζὶ, ὅπως ἀποφασίσθηκε.

Σᾶς ὅμως μετὰ ποιά λόγια νὰ σᾶς παρηγορήσω, τέκνα μου πολυαγαπημένα, καὶ μετὰ ποιῆς ὑπομνήσεις νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας αὐτῆς; Ἦδη συναθροίσθηκε σήμερον τὸ συμβούλιο ἐναντίον τοῦ Κυρίου, καὶ συγκεντρώθηκαν μαζὶ ἄρχοντες καὶ λαὸς γιὰ νὰ συλλάβουν τὸν δίκαιο, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε ὡς εὐεργέτη νὰ τὸν ἀμείψουν μετὰ τὴ μεγαλύτερη ἀμοιβή, ἐπιτίθενται ἐναντίον του σὰν σκύλοι νὰ τὸν συλλάβουν. Γιατὶ ἡ φθονερὴ καὶ συκοφαντικὴ ψυχὴ ἀγριεῖ περισσότερο μετὰ τὶς εὐεργεσίαις, καὶ σταματᾷ μόνο σὰν φθάσει σ' αὐτό, στὸ νὰ θανατώσει τὸν εὐεργέτη. Καὶ εἶναι ἀθλιότατον, ὅταν καὶ μαθητὴς ἐπιτίθεται μαζὶ μετὰ τοὺς κακοὺς, καὶ στήνει ἐνέδρα στὸν δάσκαλο. Τέτοιος εἶναι ὁ παρὰφρονας Ἰούδας. Ἐνῶ ἦταν πυρσός, σκοτίσθηκε. Ἐνῶ ζοῦσε μέσα σὲ μιὰ ἀνώτερη ζωὴ, ἔπεσε ὅπως ὁ Ἐωσφόρος. Αὐτὸς πού πρὶν θεράπευε, τώρα τραυματίσθηκε. Αὐτὸς πού εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀποστόλου, φόρεσε τὸ ἔνδυμα τῆς ἄρνησης. Αὐτὸς πού εἶχε δεχθεῖ τὰ ἀπόρρητα μυστήρια, τώρα γίνεται ὑπηρέτης τῶν διαβολικῶν ἀποφάσεων. Ἀλλοίμονο στὴν ἀπανθρωπιά! Ἀλλοίμονο στὴν κακοήθειά του! Πῶς ἄραγε λησμόνησε τὰ τόσο μεγάλα κατορθώματα; Πῶς ἄραγε ἔφθασε σὲ τέτοιου εἴδους τόλμη; Ὅμως ἡ πονηριὰ ξέρει νὰ τὰ κάνει ὅλα, καὶ διαστρέφοντας λίγο-λίγο τὴ νοερὴ ψυχὴ, μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπο σὲ παρὰφρονα. Γι' αὐτὸ λυσοῦμαι ἐναντίον τοῦ Δεσπότη ὁ ταλαίπωρος καὶ, σύμφωνα μετὰ τὸν Ψαλμωδὸν, ὑψώνει ἐναντίον του τὴ φτέρνα³, μπαίνοντας καὶ βγαίνοντας δόλια καὶ λέγοντας λόγια παράνομα ἐναντίον του⁴, καὶ κατηγορώντας

4. Πρὸβλ. «Λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἐμοῦ» (Ἀντίφωνον Α'. Μ. Πέμπτης).

ὡς ἀτοπίαν καταιτιώμενος Οἰοί εἰσι καὶ οἱ προδόται τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἱερᾶς ὑποταγῆς διασπασταί, λογύδρια βατταρίζοντες περιδέξια αὐτοῖς καὶ συνήγορα τῆς ἀποστασίας.

Ἄλλ' ὁ μὲν οὕτω κινούμενος καταπρίεται τὸν ἀτίμητον εἰς ὀλι-
 5 γοστά ἀργύρια καὶ οὐδὲ τὸ τῆς συνδειπνήσεως αἰδεσθεῖς οἰκείωμα, οὔτε τὸ τῆς διανίψεως ἐκπλαγεῖς ὑπόδειγμα, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ τῆς διελέξεως ἐντραπεῖς πρόσρημα, οὐδ' ὅτι τὸ γλωσσόκομον πεπιστευμένος διαβαστάζειν στέργει, ἀλλ' ἀπορροῦνται τοῦ χοροῦ τῶν συμμαθητῶν καὶ συνάπτεται τῶν δαιμόνων τῷ ἀρχηγῷ· καὶ ὄλην τὴν σπεῖ-
 10 ραν νύκτωρ ἐπιφερόμενος καταλαμβάνει τὸν ποθούμενον τόπον καὶ προδίδωσιν ἐν φιλήματι δολίῳ «τὸν Κύριον τῆς δόξης». Ἡμεῖς δέ, ὡς ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, μιμηταὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων γινόμενοι, ἀδιάσπαστοι μείνωμεν καὶ ὁμολογοῦντες ἀποθνήσκειν ὑπὲρ ἐντολῆς συναποθάνωμεν αὐτῇ, ἐν μηδενὶ πτυρόμενοι ταῖς τῶν τινῶν ἀπορροή-
 15 ξεσι, μᾶλλον δὲ λακίσεσιν· ὡς γὰρ ἐκεῖνος, καὶ αὐτοὶ διὰ φιλαργυρίαν καὶ φιλοδοξίαν ἀπαγχονίζονται. Καὶ οὕτω μὲν τὰ τῆς προδοσίας ἀπήρτισται· ὁ δὲ Χριστὸς ἡμῶν καὶ Κύριος ὅποσα καὶ πηλίκα ὑπὲρ ἡμῶν οὐ πέπονθεν ἐλκόμενος καὶ περιδονούμενος ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως ὑπὸ τοῦ φονῶντος ὄχλου, εἶτα παρεστῶς τῷ
 20 ἀνόμῳ Καϊάφᾳ, ἐρωτώμενος, διελεγχόμενος, ἐρεσχελούμενος, ἐμπαιζόμενος, ῥαπιζόμενος, ἀπαγόμενος, ἀποδιδόμενος Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι; Κἀκεῖσε διανόει μοι τοὺς φυλακισμούς, τοὺς ἀνετασμούς, τὰς ἐπερωτήσεις, τὰς ἀποφάσεις, τὰς κατακραυγὰς τοῦ «αἶρε, αἶρε, σταύρωσον αὐτόν», τῶν Ἰουδαίων τὰς ἐξαιτήσεις τῶν λεγόμε-
 25 ντων, «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν», τὴν κατ' αὐτοῦ βαφὴν τοῦ πιλατικοῦ καλάμου, τὴν φραγγέλλωσιν, τοὺς κολαφισμούς, τοὺς ἐμπτυσμούς, τὴν παικτὴν πορφύρωσιν καὶ στεφάνωσιν, τὴν ὄνειδιστικὴν γονυπέτησιν καὶ κατὰ κεφαλῆς πυγμὴν τῶν γελαστικῶς ἐπιδοῶντων, «προφήτευσον ἡμῖν τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε;», τὸν
 30 προπηλακισμόν, τὸν συνωθισμόν, τὸν θορυθασμόν, τὸν ἐπικροτασμόν τοῦ παντός κατ' αὐτοῦ μιαιωτάτου ὄχλου· εἶτα τὴν σταύρωσιν, τὴν τῶν ἀγίων χειρῶν καὶ ποδῶν καθήλωσιν, τὸν τῶν ἱματίων διαμερισμόν, τὸν ἐπιτωθασμόν καὶ ὑβρισμόν τῶν παραπορευομένων καὶ λεγόντων «εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Οὐά!

5. Ἰω. 12, 5.

6. Α' Κορ. 2, 8.

7. Ἰω. 19, 15.

ὡς ἄτοπη τὴν ἐπάλειψη μὲ μύρο⁵. Τέτοιοι εἶναι καὶ οἱ προδότες τῆς ἀλήθειας καὶ διασπαστὲς τῆς ἱερῆς ὑποταγῆς, ποὺ ψελλίζουν λόγια κατάλληλα γι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους καὶ συνηγοροῦν στὴν ἀποστασία.

Ἄλλὰ αὐτὸς βέβαια ποὺ κινεῖται ἔτσι πουλάει τὸν ἀτίμητο μὲ λίγα ἀργύρια καὶ δὲν σέβεται οὔτε τὴ συμμετοχὴ του στὸ κοινὸ δεῖπνο, οὔτε ἐκπλήσσεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ νιψίματος, ἀλλὰ οὔτε καὶ μὲ τὰ λόγια τοῦ ἐλέγχου ντρέπεται, οὔτε ἐκτιμᾷ τὸ ὅτι τοῦ εἶχε ἐμπιστευθεῖ νὰ κρατᾷ τὸ χρηματοκιβώτιο, ἀλλὰ ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸν χορὸ τῶν συμμαθητῶν καὶ ἐνώνεται μὲ τὸν ἀρχηγὸ τῶν δαιμόνων, καὶ ὀδηγώντας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύχτας ἐναντίον του τὴ στρατιωτικὴ μονάδα, ἔρχεται στὸν τόπο ποὺ ποθοῦσε καὶ μὲ φίλημα δόλιο προδίνει «τὸν Κύριο τῆς δόξας»⁶. Ἐμεῖς ὅμως, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου, ἀφοῦ γίναμε μιμητὲς τῶν ὑπόλοιπων ἀποστόλων, ἅς παραμείνουμε ἀδιάσπαστοι καὶ, ὁμολογώντας ὅτι θὰ πεθάνουμε γι' αὐτὴν τὴν ἐντολή του, ἅς πεθάνουμε μὲ αὐτήν, χωρὶς νὰ φοβόμαστε ἀπὸ τὶς ἀποσχίσεις μερικῶν, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὴ φυγὴ τους. Γιατί, ὅπως ἐκεῖνος, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀπαγχονίζονται ἕξαιτίας τῆς φιλαργυρίας καὶ φιλοδοξίας τους. Καὶ ἡ προδοσία βέβαια ἔτσι ὀκληρώθηκε. Ὁ Χριστὸς ὅμως καὶ Κύριός μας ποιά καὶ πόσα μεγάλα δὲν ἔπαθε γιὰ μᾶς συρόμενος καὶ περιφερόμενος μέχρι τὴν αὐλὴ τοῦ ἀρχιερέα ἀπὸ τὸν αἰμοδιψῆ ὄχλο, ἔπειτα παριστάμενος μπροστὰ στὸν παράνομο Καϊάφα, ἐρωτώμενος, ἔξεταζόμενος, ἀκούοντας τὶς φλυαρίες, ἐμπαιζόμενος, δεχόμενος ραπίσματα, ὀδηγούμενος καὶ παραδιδόμενος στὸν Πόντιο Πιλάτο τὸν ἡγεμόνα; Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὶς φυλακίσεις, τὶς ἀνακρίσεις, τὶς ἐρωτήσεις, τὶς ἀποφάσεις, τὶς κραυγές· «πᾶρε τον, πᾶρε τον, σταύρωσέ τον»⁷, τὶς ἀπαιτήσεις τῶν Ἰουδαίων ποὺ ἔλεγον, «Τὸ αἷμα αὐτοῦ πάνω σὲ μᾶς καὶ τὰ παιδιά μας»⁸, τὸ βούτηγμα τοῦ καλάμου⁹ ἀπὸ τὸν Πιλάτο, τὴ μαστίγωση, τὰ ραπίσματα, τὰ φτυσίματα, τὴν περιπαικτικὴ πορφύρα, τὸ στεφάνι, τὸ ὑβριστικὸ γονάτισμα καὶ τὸ χτύπημα στὸ κεφάλι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κοροϊδευτικᾶ φώναζαν· «πὲς μας ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ σὲ χτύπησε;»¹⁰, τὸν ἐξευτελισμὸ, τὸν συνωστισμὸ, τὴν ἀναταραχὴ, τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν ὄσων γίνονταν εἰς βάρους του ἀπὸ τὸν διψασμένο γιὰ αἷμα ὄχλο, καὶ ἔπειτα τὴ σταύρωση, τὸ κάρφωμα τῶν ἁγίων χειρῶν καὶ ποδιῶν του, τὸν διαμερισμὸ τῶν ρούχων του, τὸν ἐμπαιγμὸ καὶ τὶς βρισιὲς ἐκείνων ποὺ περνοῦσαν ἀπὸ μπροστὰ του καὶ ἔλεγον· «ἂν εἶσαι Υἱὸς τοῦ

8. Ματθ. 27, 25.

9. Ὁργανο γραφῆς.

10. Ματθ. 27, 40-41.

ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι». Τὰ λοιπὰ ἐπιγελάσματα καὶ κατεμπαίγματα καὶ καταλαλήματα, τὴν λόγχευσιν, τὴν τῆς χολῆς ἀπόγευσιν, τὴν νέκρωσιν καὶ ὅσα τούτοις ἄλλα συνέπονται καὶ συμπέπρακται.

5 Ὑπὲρ τούτων ἀπάντων τί ἡμεῖς συνανοίσωμεν οἱ κατάκριτοι τῷ ὑπὲρ ἡμῶν πεπονθότι καὶ ταφέντι καὶ ἀναστάντι; Τὸ «ποτήριον σωτηρίου λήψομαι», μετὰ τοῦ Δαβίδ, «καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπι-καλέσομαι». Διὰ τοῦτο φθαζούσης τῆς ἀγίας ἀναστάσεως προσέχω-μεν ἀκριδῶς, καὶ τὴν μὲν ἑορτὴν ἑορτάσωμεν λαμπρῶς καὶ θεϊκῶς
10 (Πάσχα γὰρ ἐστὶ, Πάσχα τῶν τῆς θείας οἰκονομίας δωρεῶν τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον), τὸ δὲ σῶμα περικρατήσωμεν εὐλαδῶς καὶ κἂν ὑπαλλάξωμεν τὰ βρώματα, ἀλλὰ μὴ ἀνθυπαλλάξωμεν τὰ κατα-στήματα. Πῶς δὲ ἔσται τοῦτο; Ἐὰν σωφρόνως καὶ μετρίως καὶ οἴνου ἀπογευσώμεθα καὶ ἐλαίου καὶ ὄψου ἀπολαύσωμεν καὶ τῶν ἄλλων
15 παραθεμάτων. Ὁ μὲν, συμβουλεύω, ἀρκείσθω, μιᾶ κρᾶσει ἢ δύο μόνον, ἔνεκα τοῦ διαλυθῆναι, ὁ δὲ καὶ τρεῖς πινέτω, ἀσθενέστερος ὢν καὶ λιχνωδέστερος. Τὸ δὲ ὑπὲρ τοῦτο οὐ τῶν ὑγιαινόντων, ἀλλὰ τῶν ἀσθενούντων, οὐδὲ τῶν ἐγκρατῶν, ἀλλὰ τῶν ἀκρατῶν. Καὶ βλέπε πὺρ φέρει· εἰς ἐμπλησμόν καὶ κόρον ὕπνου. Καὶ τί ὁ προφήτης;
20 «Ἐφαγε», φησί, «καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος». Μιμνήσκου καὶ σοδομιτικὸν πῦρ, λάμβανε καὶ τὸν πολυοινήσαντα Λὼτ καὶ ἀσελήσαντα ἐν ταῖς θυγατρᾶσιν. Ἀναθεώρησον καὶ τὸν γυμνωθέντα Νῶε τῆ ἀπειροποσίᾳ. Ἀνάγκη γὰρ τὸν νοῦν ἀδρανῆ τυγχάνοντα μὴ οἶόν τε ἀντιχεῖν πρὸς τὰς ἀοράτους παλαιίστρας, ἀλλ'
25 εὐθὺς γέλωτος ἀφορμαί, θεωρίαι ἐμπαθεῖς, συλλήψεις λογισμῶν, ἀποκνήσεις φθορῶν κατὰ τε ψυχὴν, κατὰ τε τὰς ἐκκρίσεις. Καὶ ὁ κινῶ τὰ ὑπὲρ ἐκεῖνα λέγειν, ἐπειδὴ κακῶν διδασκάλων, ὡς ὁ Θεο-λόγος, κακὰ τὰ μαθήματα, μᾶλλον δὲ πονηρῶν γεωργῶν, πονηρὰ τὰ γεώργια.

30 Ταῦτα δὲ προκατηχῶ ὑμῖν, ἵνα ἀσφαλίσησθε, τέκνα, ἵνα μὴ κενώσητε τοὺς τεσσαρακοστικούς καμάτους, ἵνα μὴ ἀπολέσητε τοὺς πολυδρόμους πόνους ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ, δι' ἀμετρίαν καταβαπτιζόμενοι καὶ κατακινδυνεύοντες ἐν τῷ πελάγει τῆς ἁμαρτίας (μετὰ

Θεοῦ, κατέβα ἀπὸ τὸν σταυρὸ. Οὐὰ! ἄλλους ἔσωσε, καὶ τὸν ἑαυτὸ του δὲν μπορεῖ νὰ τὸν σώσει»¹¹. Τίς ὑπόλοιπες κοροϊδίες καὶ τὰ κακολογήματα, τὴ λόγχευση, τὸ πότισμα μὲ χολή, τὴ νέκρωση, καὶ ὅσα ἄλλα τέτοια ἀκολουθοῦν καὶ γίνονται μαζὶ μ' αὐτὰ.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ τί νὰ προσφέρουμε ἑμεῖς οἱ ἀξιοκατάκριτοι σὲ Ἐκεῖνον ποῦ γιὰ χάρη μας ἔπαθε καὶ θάφτηκε καὶ ἀναστήθηκε; Αὐτὸ θὰ τοῦ προσφέρουμε μαζὶ μὲ τὸν Δαβίδ· «Θὰ λάβω τὸ ποτήρι τῆς σωτηρίας, καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹². Γι' αὐτό, καθὼς φθάνει ἡ ἀγία ἀνάσταση, ἃς προσέχουμε σχολαστικῶς, καὶ τὴ γιορτὴ βέβαια ἃς τὴ γιορτάσουμε μὲ λαμπρότητα θεϊκὴ (γιατὶ εἶναι Πάσχα, Πάσχα τὸ πρῶτο καὶ μεγαλύτερο δῶρο τῆς θείας οἰκονομίας), τὸ σῶμα ὅμως ἃς τὸ προφυλάξουμε μὲ εὐλάβεια, καὶ ἔστω καὶ ἂν ἀντικαταστήσουμε τίς τροφές, νὰ μὴ ἀντικαταστήσουμε καὶ τίς διαθέσεις. Καὶ πῶς θὰ γίνει αὐτό; Ἄν καὶ τὸ κρασί πιοῦμε μὲ σωφροσύνη καὶ μέτρο, καὶ ἀπολαύσουμε ἔτσι καὶ τὸ λάδι καὶ τὸ κρέας καὶ τὰ ἄλλα ποῦ παραθέτονται. Ὅμως σᾶς συμβουλεύω, ἄλλος νὰ πιεῖ ἓνα ἢ δύο ποτήρια, γιὰ νὰ χαλαρώσει, καὶ ἄλλος ἃς πιεῖ καὶ τρία, ἐφόσον εἶναι πιὸ ἀδύνατος χαρακτήρας καὶ πιὸ λαίμαργος. Ἐνῶ τὸ περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ δὲν εἶναι γνώρισμα τῶν ὑγιῶν, ἀλλὰ ἐκείνων ποῦ ἔχουν ἀδύνατο χαρακτήρα, οὔτε τῶν ἐγκρατῶν, ἀλλὰ τῶν ἀσώτων. Καὶ πρόσεχε ποῦ ὀδηγεῖ· σὲ χορτασμὸ καὶ κορεσμὸ ὕπνου. Καὶ τί λέγει ὁ προφήτης· «Ἐφαγε, καὶ χόρτασε», λέγει, «καὶ κλώτσησε ὁ ἀγαπημένος»¹³. Θυμίσου καὶ τὴ φωτιά τῶν Σοδόμων¹⁴, καὶ τὸν Λὼτ ποῦ ἤπιε πολὺ κρασί καὶ ἀσέλγησε στὶς θυγατέρες του¹⁵. Φέρε στὴ μνήμη σου καὶ τὸν Νῶε ποῦ γυμνώθηκε μὲ τὸ πολὺ πιτό¹⁶. Γιατὶ χρειάζεται νὰ ἀδρανήσει ὁ νοῦς γιὰ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἀντιδράσει στὶς ἀόρατες ἐπιθέσεις, καὶ ἀμέσως νὰ δοθοῦν ἀφορμές γιὰ γέλια, θεάματα ἐμπαθῆ, λογισμοὺς ποῦ προκαλοῦν φθορές καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὶς σωματικὲς ἐκκρίσεις. Καὶ διστάζω νὰ ἀναφέρω τὰ πέρα ἀπὸ αὐτὰ, γιατί, ὅπως λέγει ὁ Θεολόγος, τῶν κακῶν δασκάλων εἶναι κακὰ καὶ τὰ μαθήματα, ἢ καλύτερα, τῶν πονηρῶν γεωργῶν καὶ ἢ καλλιέργειες εἶναι κακῆς.

Αὐτὰ σᾶς τὰ λέγω προκαταβολικῶς, γιὰ νὰ λάβετε τὰ μέτρα σας, τέκνα μου, γιὰ νὰ μὴ ἀχρηστέψετε τοὺς κόπους τῆς Τεσσαρακοστῆς, γιὰ νὰ μὴ χάσετε τοὺς πολύμορφους κόπους σας σὲ μιὰ μόνο στιγμή, καταβυθιζόμενοι, ἀπὸ ἔλλειψη μέτρου, καὶ κινδυνεύοντας σὲ πέλαγος τῆς

14. Γεν. 19, 24-25.

15. Γεν. 19, 30-35.

16. Γεν. 9, 20-25.

γὰρ τῆς τῶν βρωμάτων ἀλλοιωσέως ἐστὶ καὶ ὁ χρόνος συναλλοι-
 ούμενος· εἴσεισι γὰρ τὸ ἔαρ, κινεῖται τὸ σῶμα, βρύνουσιν αἱ πηγαὶ
 δαψιλώτερον, βράζει περισσοτέρως καὶ τὸ αἷμα, φύουσι τὰ ἄνθη,
 συναύξουσιν καὶ τὰ βλαστήματα τῶν παθῶν· καὶ προσέχετε διὰ
 5 τοῦτο, παρακαλῶ ὑπομνήσκω), ἀλλ' ἵνα ἐν τάξει καὶ πρὸς χρείαν καὶ
 φάγωμεν καὶ πῖωμεν καὶ κοιμηθῶμεν καὶ διεγερθῶμεν καὶ ὁμιλήσω-
 μεν καὶ προσχαιριούμεθα, φεύγοντες τοὺς ἐπικρουπτοτέρους τόπους
 καὶ ἀφιδιαστικωτέρους καὶ τὸ δύο δύο συνενδύσκεσθαι, μάλιστα ἐπὶ
 ἀρχαρίων καὶ ἀγενεῖων. Καὶ ἐὰν οὕτω πολιτευσῶμεθα, οὐ διαλείψο-
 10 μεν καθ' ἡμέραν ἐορτάζειν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ
 δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Α΄.

Περὶ τοῦ μὴ γογγύζειν ἐν ταῖς στενώσεσι τῶν σωματικῶν χρειῶν.

15 Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ τέκνα, ἔργον ἡμῖν ἐστὶ τοῦτο καὶ ἀγῶν
 ἀκαταπόνητος, τὸ ἐκάστοτε λαλεῖν καὶ ὑπομνήσκειν καὶ παρακαλεῖν
 ὑμᾶς ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς κατὰ Θεὸν ὑμῶν ζωῆς. Εἰ γὰρ οἱ ποιμένης
 ἐπιστατοῦντες ἀλόγου, ἀγρυπνίας καὶ ἀδολεσχίας καὶ μερίμνας κα-
 τὰ τὸ ἀναγκαῖον ἀναλαμβάνουσιν ἄγοντες καὶ διεξάγοντες τὰ ἐμπι-
 20 στευθέντα αὐτοῖς θρέμματα, πόσῳ γε μᾶλλον ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς
 καὶ ἀναξίως λαχοῦσι τὸ ἄρχειν ὑμῶν τῶν προβάτων· τοῦ Χριστοῦ
 ἄϋπνον ἔχειν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ τῇ τοῦ λόγου προσφωνήσει ὡς
 οἶόν τινι σύριγγι προσλαλεῖν καὶ προσφθέγγεσθαι τὰ δέοντα καὶ
 συμφέροντα, καὶ μέντοι πόνους καὶ θλίψεις καὶ στενοχωρίας ἀνα-
 25 τλᾶν ὑπὲρ τοῦ εὐτρεπίζειν καὶ χορηγεῖν ὑμῖν τὰ ἐδώδιμα ἀμφοτέρω-
 θεν; Ἐπεὶ δὲ οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπαιτεῖται, οὔτε ὑμῖν ὁ λόγος ἐᾶ
 οὕτως ἀπλῶς ὡς ἔτυχεν ἀποφέρεσθαι, ἀλλὰ προσεκτικῶς ἐπαιέναι
 τῆς ταπεινῆς φωνῆς ἡμῶν. «Τὰ πρόβατα», γὰρ φησι, «τὰ ἐμὰ τῆς
 φωνῆς μου ἀκούει», «ἀλλοτριῶν δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύ-
 30 ξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασι τῶν ἀλλοτριῶν τὴν φωνήν».

Τί δὲ ταῦτα οὕτω προοιμιασάμην ὑμῖν; Καὶ γε μὴ βαρέως ἐνέγ-
 κοιτε τὸ λεγόμενον, ὅτι τινὲς ἐξ ὑμῶν τοῖς χεῖλεσί με εὐλογοῦσιν, ἢ

ἁμαρτίας (γιατι̇ μαζί με̇ τὴν ἀλλαγὴ τῶν τροφῶν ἀλλάζει καὶ ὁ χρόνος, γιατι̇ μπαίνει ἢ ἀνοιξη, κινεῖται τὸ σῶμα, ἀναβλύζουν οἱ πηγῆς περισσότερο, βράζει καὶ τὸ αἷμα περισσότερο, ἐμφανίζονται τὰ ἄνθη, καὶ μαζί τους αὐξάνουν καὶ οἱ ἐκβλαστήσεις τῶν παθῶν. Καὶ γι' αὐτό, παρακαλῶ καὶ σᾶς ὑπενθυμίζω, νὰ προσέχετε), ἀλλὰ γιὰ νὰ φᾶμε, νὰ πιοῦμε, νὰ κοιμηθοῦμε, νὰ σηκωθοῦμε, νὰ μιλήσουμε καὶ νὰ χαροῦμε με̇ τάξη καὶ ὅσο χρειάζεται, ἀποφεύγοντας τοὺς κρυφοὺς καὶ ἀπομονωμένους τόπους, καὶ τὸ νὰ βρίσκεστε μαζί δύο-δύο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρχαριοὶ καὶ ἀγένειοι. Καὶ ἐὰν τὸ ἐφαρμόσουμε αὐτό, δὲν θὰ σταματήσουμε νὰ γιορτάζουμε κα̇θε μέρα με̇ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 30η.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γογγύζουμε ὅταν περιορίζονται οἱ σωματικῆς μας ἀνάγκες.

Ἀδελφοί, πατέρες καὶ τέκνα μου, ἔργο μου καὶ ἀγῶνας ἀκαταπόνητος εἶναι νὰ μιλῶ κάθε φορὰ καὶ νὰ σᾶς ὑπενθυμίζω καὶ νὰ σᾶς προτρέπω νὰ δείχνετε ὑπομονὴ στὴ σύμφωνα με̇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ζωὴ σας. Γιατι̇, ἂν αὐτοὶ ποὺ ἐπιβλέπουν ποιμνὴ ἀλόγων ἀγρυπνοῦν, σκέπτονται καὶ φροντίζουν ὅσο χρειάζεται, ὀδηγώντας καὶ κατευθύνοντας τὰ ζῶα ποὺ τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ, πόσο περισσότερο ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλός, ποὺ μοῦ ἔλαχε νὰ εἶμαι ἀρχηγός δικός σας, ποὺ εἶστε πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ ἔχω ἀγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καὶ με̇ τὸν λόγο μου, σὰν φλογέρα, νὰ σᾶς μιλῶ καὶ νὰ σᾶς λέγω αὐτὰ ποὺ πρέπει καὶ σᾶς συμφέρουν, καὶ φυσικὰ καὶ νὰ ὑπομένω κόπους καὶ θλίψεις καὶ στενοχώριες γιὰ νὰ σᾶς ἐτοιμάζω καὶ νὰ σᾶς χορηγῶ τὴν τροφή, ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ; Ἐπειδὴ λοιπὸν τέτοια εἶναι τὰ καθήκοντά μου, καὶ ὁ λόγος σὲ σᾶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνεται ἔτσι στὴν τύχη, ἀλλὰ νὰ ἀκούεται με̇ προσοχὴ ἢ ταπεινὴ μου φωνή, γιατι̇ «τὰ πρόβατα», λέγει, «ἀκοῦνε τὴ φωνὴ μου»¹, «ἐνῶ τὸν ξένο δὲν τὸν ἀκολουθοῦν, ἀλλὰ φεύγουν ἀπὸ αὐτόν, γιατι̇ δὲν γνωρίζουν τὴ φωνὴ τῶν ξένων»².

Γιατι̇ ὅμως σᾶς τὰ εἶπα αὐτὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου μου; Ἀσφαλῶς γιὰ νὰ μὴ φέρετε βαρέως αὐτὸ ποὺ λέγεται, ὅτι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς με̇

1. Ἰω. 10, 27.

2. Ἰω. 10, 15.

δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Διατί; Ὅτι ἐπειδὴ περ στε-
 νώσεως ἐπισυμβάσης ἡμῖν ἐν ταῖς σωματικαῖς χρεῖαις ἐκ τῆς τῶν
 προλαβόντων χρόνων ἀφορίας, ἔκ τε τῆς ἐπισυναγωγῆς τῶν ὑπὸ
 Θεοῦ πεμπομένων ὡς ἐκ πελάγους ἐν τῷ λιμένι τῆς ἀποταγῆς εἰς
 5 σωτηρίαν, ἔκ τε ἄλλων πολλῶν καὶ διαφόρων ξενοδοχειῶν καὶ δια-
 νομῶν, καθ' ὃ ἔσμεν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ πόλει ταύτῃ, εἶτα πρὸς
 ταῦτα κατηχησάντων ἡμῶν καὶ ἐκλαλησάντων τὸ ἐνὸν ἡμῖν λυ-
 πηρὸν καὶ φροντιστικὸν καὶ μεριμνητικὸν πρὸς τὸν ἐνιαυσιαῖον τῶν
 χρεῶν πορισμὸν, ἐκλιπαρησάντων τε καὶ δυσωπησάντων ὀρέξαι
 10 χεῖρα καὶ διεγερθῆναι ἕκαστον καὶ κινήσαι τὰς ἰδίας χεῖρας ἐπεξερ-
 γαστικώτερον, καθ' ἣν ἐντέτακται διακονίαν, καὶ μὴν ὑπομνησάν-
 των ὅτι πάντως συμβαίνει, ζητοῦντας ἡμᾶς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
 νῶν, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν πορεύεσθαι, ἐν ἣ ἰθὺς καὶ
 στενοχωρία, πείνα καὶ δίψα καὶ κόποι καὶ ἀγρυπνία, γυμνότης καὶ
 15 ταλαιπωρία καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, προσθέντων ὅτι τάχα καὶ
 δοκιμάζων ὁ Θεὸς τὸν πρὸς αὐτὸν ἡμῶν πόθον, εἰ ἐγκαρτερωμένον ἐν
 τοῖς λυπηροῖς, παραχωρεῖ πειράζεσθαι ἡμᾶς πρὸς μικρόν, οὐ μᾶλ-
 λον ὡς ἦν δέον καὶ ὀφειλόμενον καὶ χρεωστούμενον ἀπεφάνθητε,
 ἀλλὰ τοῖς μὲν χεῖλεσιν, ὡς προείρηται, ἀπελογίσασθε καὶ ἀπευχαρι-
 20 στήσατε, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ οὐ καρδίαν πρὸς Θεὸν ἐσχήκατε
 ἀληθινήν, διεγογγύσατε καὶ ἐδυσφορήσατε καὶ κατεξανέστητε οὐ
 κατὰ Μωσέως τινὸς (ἠὺλαβήθητε γὰρ, εἴπερ οὕτως ὑπελαμβάνετε),
 ἀλλὰ κατ' ἐμοῦ τοῦ μόνου ἁμαρτωλοῦ, ἐπιλέγοντες, Διατί τοσοῦτους
 ἐπισυνάγει, οὓς οὐ δύναται θρέψαι; Καὶ τίς χρεῖα τῆς ἀνάγκης ταύ-
 25 τῆς καὶ τίς αὐτὸν ἀναγκάζει ὑποδέχεσθαι τοσοῦτο πλῆθος;

Διὸ πρὸς ταῦτα ἀναγκαῖον ἀντιῳθέγξασθαι καὶ τὸ δικαίωμα
 τοῦ Θεοῦ ἀναγγεῖλαι καὶ τὴν ῥομφαίαν τὴν ἐρχομένην ἐπὶ τοῖς τοι-
 ούτους, πρὸς τὸ μὴ ἐκζητηθῆναι ἐκ χειρῶν μου βεβήλων τὸ αἷμα τῆς
 ἀπωλείας αὐτῶν. Οὗτοι γὰρ πρῶτον μὲν οὐχ ὡς υἱοὶ γνήσιοι κοινω-
 30 νικῶς ἔφησαν, Διατί δεχόμεθα, ἀλλ' ὡς τέκνα μωμητὰ καὶ ἀλλότρια,
 Διατί δέχεται, εἰπόντες, ὑπεξαιρουῦντες ἑαυτοὺς τῆς κοινωνίας καὶ
 ὁμοψυχίας μου. Ἐπειτα, εἰ καὶ οὕτως ἔφησαν, καταγνωστοὶ καὶ
 ὑπεύθυνοι, ὅτι, κατὰ τὸ ψαλλόμενον, «κατελάλησαν τοῦ Θεοῦ καὶ

τιμοῦν μὲ τὰ χεῖλη τους, ἐνῶ ἡ καρδιά τους βρῖσκεται μακριὰ ἀπὸ μένα³. Γιατί; Ἐξαιτίας τῆς στενότητος ποῦ μᾶς παρουσιάστηκε σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν, καὶ λόγῳ τῶν ἐτῶν ἀκαρπίας ποῦ περᾶσαμε, καὶ τῆς προσέλευσης αὐτῶν ποῦ μᾶς ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸ λιμᾶνι τῆς ἀπαρνήσεως γιὰ νὰ σωθοῦν σὰν ἀπὸ τρικυμία, καὶ λόγῳ πολλῶν ἄλλων καὶ διαφόρων φιλοξενιῶν καὶ διανομῶν, ἐπειδὴ βρισκόμαστε σ' αὐτὴν τὴν Βασιλεύουσα πόλῃ. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπα καὶ τόνισα τὸ λυπηρὸ αὐτὸ γεγονός, καὶ τὴ φροντίδα καὶ μέριμνα γιὰ νὰ ἐξοικονομήσουμε τὰ ἀναγκαῖα τῆς χρονιᾶς, καὶ σᾶς ἐκλιπάρησα καὶ σᾶς ἰκέτευσα νὰ ἀπλώσετε τὸ χέρι καὶ νὰ ξεσηκωθεῖ ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς καὶ νὰ κουνήσει τὰ χέρια του ἐντατικώτερα στὴ διακονία ποῦ εἶναι ταγμένος, καὶ φυσικὰ σᾶς ὑπενθύμισα ὅτι πρέπει ὀπωσδήποτε, ἀφοῦ ζητᾶμε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, νὰ βαδίσουμε τὸν στενὸ καὶ θλιμμένο δρόμο⁴, στὸν ὁποῖο ὑπάρχουν θλίψεις καὶ στενοχώριες καὶ πείνα καὶ δίψα καὶ κόποι καὶ ἀγρυπνίες καὶ γυμνότητα καὶ ταλαιπωρία καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο παρόμοιο, προσθέτοντας ὅτι ἴσως ὁ Θεός, θέλοντας νὰ δοκιμάσει τὴν ἀγάπη μας πρὸς αὐτόν, ἂν δηλαδὴ δείχνουμε ὑπομονὴ στὶς θλίψεις, ἐπιτρέπει νὰ δοκιμασθοῦμε γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα, σεῖς ὅμως δὲν φερθήκατε ὅπως ἔπρεπε καὶ ὀφείλατε καὶ ἦσασταν ὑποχρεωμένοι, ἀλλὰ, ἐνῶ μὲ τὰ χεῖλη, ὅπως εἶπα στὴν ἀρχή, συμφωνήσατε καὶ δεχθήκατε εὐχαρίστως, στὴ συνέχεια ὅμως, ἐπειδὴ τὰ αἰσθήματά σας πρὸς τὸν Θεὸ δὲν ἦταν εἰλικρινῆ, γογγύσατε καὶ δυσφορήσατε καὶ ξεσηκωθήκατε, ὄχι ἐναντίον κάποιου Μωυσῆ (γιατὶ φοβηθήκατε νὰ τὸ φθάσετε ὡς ἐκεῖ), ἀλλὰ ἐναντίον ἐμοῦ τοῦ μοναδικοῦ ἁμαρτωλοῦ, λέγοντας: “Γιατὶ μαζεύει τόσους πολλοὺς, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς θρέψει; Καὶ πρὸς τί ἡ ἀνάγκη αὐτῆ, καὶ ποιὸς τὸν ἀναγκάζει νὰ δέχεται τόσο μεγάλῳ πλῆθος;”

Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαντήσω σ' αὐτὰ καὶ νὰ σᾶς ἀναγγείλω τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ ρομφαία ποῦ ἐπιφυλάσσεται γιὰ ὅλους αὐτούς, γιὰ νὰ μὴ ζητηθεῖ τὸ αἷμα τῆς ἀπώλειάς τους ἀπὸ τὰ βέβηλα χέρια μου. Γιατὶ αὐτοὶ πρῶτον δὲν μίλησαν μὲ πνεῦμα κοινωνικό, σὰν γνήσια τέκνα, ὥστε νὰ ποῦν, “Γιατὶ δεχόμαστε”, ἀλλὰ σὰν τέκνα ἀξιοκατὰκριτα καὶ ξένα, λέγοντας, “Γιατὶ δέχεται”, ἐξαιρώντας τοὺς ἑαυτούς τους ἀπὸ τὴν φιλαλληλία καὶ ὁμοψυχία μου. Ἐπειτα, μιλώντας ἔτσι, εἶναι καταδικαστέοι καὶ ὑπεύθυνοι, σύμφωνα μὲ τὸ ψαλμικόν «κα-

3. Ματθ. 15, 8. Ψαλμ. 77, 16. Ἦσ. 29, 13.

4. Ματθ. 7, 13-14.

εἶπον, μὴ δυνήσεται ὁ Θεὸς ἐτοιμάσαι τράπεζαν τῷ τοσοῦτῳ πλήθει; Καὶ μὴ ἐγὼ εἶμι ὁ ἐπιχορηγὸς τῶν τροφῶν, ἢ ὁ τὰς ἀποθήκας πληρῶν, ἢ πάλιν ἐξ ἰδίας αἰρέσεως καὶ αὐθεντίας εἰσδεχόμενος τοὺς προσερχομένους καὶ αὖξων τὴν ἀδελφότητα; Οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ 5 Κύριος καὶ Θεὸς καὶ τροφεὺς παντὸς τοῦ κόσμου, ὁ ἀνοίγων τὴν χεῖρα καὶ ἐμπιμπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας, ὁ λέγων ὅτι, «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»; Εἶτα πρὸς τοὺς ὀλιγοῦντας, «ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θε- 10 ρίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι;». Ἐπειτα διὰ τινος σοφωτάτου, «ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς καὶ ἴδετε, τίς ἐνεπίστευσε Κυρίῳ καὶ κατησχύνθη; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν;». Εἶτα 15 αὖθις διὰ τοῦ Εὐαγγελίου «πάντα τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω»· καὶ πάλιν «ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν», καὶ ὅσα ἕτερα συνάδοντα τοῖς προειρημένοις

Τί λοιπὸν κινεῖσθε κατ' ἐμοῦ τοῦ ταλαιπώρου καὶ γλωσσαλγεῖτε 20 καὶ μωρολογεῖτε; Ἄλλ' ὡς ἔοικεν, Ἰσραηλίται τινές ἐστε λυτρωθέντες ἐκ χειρὸς Φαραὼ τοῦ ἀοράτου καὶ ἐκ τῆς πικρᾶς πλινθουργίας τῶν παθῶν καὶ τῆς σκοτεινῆς Αἰγύπτου, τῆς κοσμικῆς ματαιότητος, εἶτα ἐν τῇ διελεύσει τῆς ἀσκητικῆς καὶ θλιπτικῆς διαγωγῆς, ἐπισυμβαινόντων τινῶν στενοχωριῶν, οὐκ εὐχαριστοῦντες Θεῷ, οὐκ ἀποδι- 25 δόντες αἶνον δοξολογίας, ὡς ἂν διὰ τῆς τοιαύτης ὑμῶν ἀγαθῆς διαθέσεως ἔλθοι τὰ ἐπιδεόμενα ὑπὸ τῆς προνοίας, ἀλλὰ καταγογγύζοντες καὶ οἶον φάσκοντες, «ἄφελεν ἀποθανεῖν ἡμᾶς ἐν Αἰγύπτῳ», ὑπομμνησκόμενοι καὶ λεθῆτων, κρομμύων τε καὶ σκοροδῶν, ἃ ἔξεστιν ὑπολαβεῖν ὡς αἰρεῖται ἕκαστος, ἐν οἷς ἦν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἄλλὰ τί οἱ 30 τότε πεπόνθασιν συνιεῖτε οἱ ἀναγινώσκοντες· οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν εἰσαχθῆναι ἠξιώθη εἰς τὴν γῆν τῆς κληρονομίας, ἔπεσον δὲ τὰ κῶλα αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ, καθὼς γέγραπται. Φοβοῦμαι τοίνυν, ὧ τέκνα, μὴ τὸ αὐτὸ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ

κολόγησαν τὸν Θεὸ καὶ εἶπαν ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἐτοιμάσει τραπέζι»⁵ γιὰ τόσο μεγάλο πλῆθος. Καὶ μήπως ἐγὼ εἶμαι αὐτὸς ποὺ χορηγεῖ τὰ τρόφιμα, ἢ ἐκεῖνος ποὺ γεμίζει τὶς ἀποθήκες, ἢ μήπως μὲ δική μου ἀπόφαση καὶ ἐξουσία δέχομαι αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται καὶ αὐξάνω τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος; Δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ τροφὸς ὅλου τοῦ κόσμου, αὐτὸς ποὺ ἀνοίγει τὸ χέρι του καὶ γεμίζει κάθε ζωντανὸ ὄργανισμὸ μὲ αὐτὸ ποὺ ἐπιθυμεῖ, αὐτὸς ποὺ λέγει, «Νὰ ζητᾶτε πρῶτα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του, καὶ τότε ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς δοθοῦν ἐπιπρόσθετα»⁷; Ἔπειτα στοὺς ἀδιάφορους· «Κοιτᾶτε τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, οὔτε σπέρνουν, οὔτε θερίζουν, οὔτε ἀποθηκεύουν, καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος τὰ τρέφει. Δὲν θὰ θρέψει πολὺ περισσότερο ἐσᾶς, ὀλιγόπιστοι;»⁸. Ἔπειτα μέσω κάποιου πάρα πολὺ σοφοῦ· «Ἐξετάστε τὶς παλιές γενεές καὶ δέστε, ποῖος ἔδειξε ἐμπιστοσύνη στὸν Κύριο καὶ ντροπιάστηκε; Ἡ ποῖος ἔμεινε πιστὸς στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγκαταλείφθηκε; Ἡ ποῖος τὸν ἐπικαλέστηκε καὶ τὸν παρέβλεψε»⁹. Ἔπειτα πάλι στὸ Εὐαγγέλιο· «Τὸν καθένα ποὺ ἔρχεται σὲ μένα δὲν θὰ τὸν βγάλω ἔξω»¹⁰. Καὶ πάλι· «Ἀφήστε τὰ παιδιά νὰ ἔρθουν σὲ μένα· γιατί σ' αὐτὰ ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹¹, καὶ ὅσα ἄλλα συμφωνοῦν μὲ αὐτὰ ποὺ εἰπώθηκαν.

Γιατί λοιπὸν τὰ βάζετε μὲ μένα τὸν ταλαίπωρο καὶ φλυαρεῖτε καὶ μωρολογεῖτε; Ἀλλὰ, ὅπως φαίνεται, εἴσατε κάποιοι Ἰσραηλίτες, ποὺ ἀπελευθερωθήκατε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀόρατου Φαραώ, καὶ ἀπὸ τὴν πικρὴ πλινθοποιία τῶν παθῶν καὶ τῆς σκοτεινῆς Αἰγύπτου, τῆς κοσμικῆς ματαιότητος, καὶ ἔπειτα, περνώντας τὴν ἀσκητικὴ καὶ στενόχωρη ζωὴ, μόλις συμβαίνουν κάποιες δυσκολίες, δὲν εὐχαριστεῖτε τὸν Θεό, δὲν τοῦ ἀπευθύνετε ὕμνο δοξολογίας, ὥστε μὲ αὐτὴ σας τὴν ἀγαθὴ διάθεση νὰ ἔρθουν αὐτὰ ποὺ χρειάζεστε ἀπὸ τὴ θεία πρόνοια, ἀλλὰ γογγύζοντας καὶ κατὰ κάποιον τρόπο λέγοντας, «Μακάρι νὰ πεθαίναμε στὴν Αἴγυπτο»¹², θυμᾶστε τὰ καζάνια καὶ τὰ κρεμμύδια καὶ τὰ σκόρδα, τὰ ὅποια μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐκλάβει, ὅτι ὁ καθένας σας νοσταλγεῖ ἐκεῖνο ποὺ εἶχε ὅταν ἦταν κοσμικός. Τί ἔπαθαν ὅμως τότε ἐκεῖνοι τὸ γνωρίζετε ὅσοι διαβάσετε. Γιατί κανένας ἀπὸ ἐκείνους δὲν ἀξιώθηκε νὰ μπεῖ στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ τὰ κόκκαλά τους ἔπεσαν στὴν ἔρημο καὶ χάθηκαν ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευτὴ, ὅπως εἶναι γραμμένο¹³. Φοβᾶμαι λοιπὸν,

8. Ματθ. 6, 26-30.

11. Μάρκ. 10, 14.

9. Σοφ. Σειρ. 2, 10.

12. Ἐξ. 16, 3.

10. Ἰω. 6, 38.

13. Ἀριθμ. 14, 29-32.

αὐτὰ πράσσοντες. Καὶ τότε μὲν νηπιότης τῆς σκιᾶς καὶ τοῦ νόμου, νῦν δὲ ἡ τελειότης τῆς χάριτος καὶ ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο πάλιν οὐκ ἐπὶ τῶν λαϊκῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀναδραμόντων εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας. Ποῦ ποτε ἐφάνη ἐπὶ τῶν ὀσίων πατέ-
5 ρων ἡμῶν τοιοῦτος διαγογγυσμός; ἢ τίνα ἐκεῖνοι ἀπώσαντο εἰσδέ-
ξασθαι θέλοντα σωθῆναι ἐν τοῖς κοινοβιακοῖς, χάριν στενώσεως
σωματικῆς; Ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον καὶ παντὶ ἀνέωκτο ἡ θύρα αὐτῶν, οὐ
λέγω τῷ ἀπλῶς ἐπιδομένῳ πτωχῷ, διαθήκας καὶ μετὰ κοίμησιν
αὐτῶν ἀγίας διαθέμενοι ἐπὶ τούτοις;

10 Οἴδατε τὰ τοῦ μεγάλου φωστῆρος ἡμῶν Εὐθυμίου. Διαγινώσκε-
τε τὰ τοῦ ἀοιδίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα καὶ Θεοδοσίου, τοῦ τρισμα-
καρίστου Παχωμίου. Ἐὰρ γὰρ ἐπισυμβέβηκεν αὐτοῖς στένωσις; Καὶ
μάλα καὶ πολλαχῶς, ὡς τὸν μὲν ἐν τῷ Πάσχα μηδὲ τὴν ἀγίαν προσ-
φορὰν ἔχειν, τὸν δὲ καὶ τὰ κεμήλια ἐπιδοῦναι εἰς διάπρασιν, πρὸς
15 τὸ μὴ διαπεσεῖν τὸ κροῦμα, εἰ καὶ οὐ γέγονε διὰ τὴν ταχεῖαν τοῦ Θε-
οῦ ἐπίσκεψιν. Καὶ γοῦν ἑκατὸν νομισμάτων ἐπαγορασίαν σίτου κα-
τὰ ἀνάγκην ἐποιήσατο ὁ μέγας Παχώμιος, καὶ οὕτω πολυμερῶς καὶ
πολυτρόπως ποτὲ μὲν εὐθηνοῦντο, ποτὲ δὲ ἐστενοῦντο, καὶ ἀμφοτέ-
ρωθεν εὐχαριστοῦν καὶ ὑπέμενον τὰ ἀληθινὰ τέκνα καὶ συνέπασχον
20 τοῖς πατράσιν ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει· οἱ δὲ μὴ οὕτως ἔχοντες καὶ
τότε καὶ νῦν πίπτουσιν ἐν κατάρα καὶ ἀπωλείᾳ. Διὰ τοῦτο προσεκτέ-
ον, ὡς τέκνα καὶ ἀδελφοί, καὶ ἐπιμνήσθητε, ὅτι ὑμεῖς αὐτοὶ οἱ διαγογ-
γύζοντες οὐκ ἐξ οἰκείας ὑμῶν ἐργασίας τὴν τροφήν πορίζεσθε, καὶ
ὅτι ἐληλυθότες ἐνταῦθα μηδὲν ἐπιφερόμενοι ἦκετε καὶ ὅτι οὐκ ἀπε-
25 στράφητε, δι' ἣν αἰτίαν προβάλλεσθε, εὐχαριστήσατε καὶ αἰνέσατε
τὸν Θεόν τε καὶ ἡμᾶς

Πῶς οὖν, ὡς ἄφρονες, ὃ πεπόνθατε οὐκ ἐπιδείκνυσθε ἐν ἄλλοις,
καὶ οὐκ ἀπελαύσατε δώρου οὐ μεταδίδοτε ἑτέροις; Ἀφιλοι, ἀσυμπα-
θεῖς, ἄστοργοι, κύνες ἀλόγους εἰ προσεδεχόμεθα λιμοκτονουμένους
30 ἀποδοχῆς ἡμεῖν ἄξιοι («δίκαιος γὰρ», φησὶν, «οἰκτεῖρει ψυχᾶς κτη-
νῶν αὐτοῦ»), οὐχὶ ἀνθρώπους λογικούς, τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως κοι-
νωνοῦντας, ἀδελφοὺς ἡμῶν ὑπάρχοντας, ἐκ ναυαγίου εἰς λιμένα
λιπαροῦντας εἰσαχθῆναι, ἐξ ἀπορίας εἰς σωτηρίαν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς

τέκνα μου, νὰ μὴ πάθουμε τὸ ἴδιο καὶ ἐμεῖς, ἀφοῦ κάνουμε τὰ ἴδια. Καὶ τότε βέβαια ὑπῆρχε ἡ νηπιότητα καὶ ἡ σκιά τοῦ νόμου⁴, ἐνῶ τώρα ὑπάρχει ἡ τελειότητα τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀλήθειας τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὸ φυσικὰ δὲν συμβαίνει στοὺς λαϊκοὺς, ἀλλὰ σὲ μᾶς πού ἀνεβήκαμε στὸ ὕψος τῆς ἀγγελικῆς ζωῆς. Ποῦ ἐμφανίσθηκε ποτὲ τέτοιος γογγυσμὸς στοὺς ἅγιους πατέρες; Ἡ ποιὸν ἀρνήθηκαν νὰ δεχθοῦν ἐκεῖνοι, ὅταν ἤθελε νὰ σωθεῖ στὰ κοινόδια, ἐπειδὴ εἶχαν ὑλικὲς στενότητες; Δὲν ἀνοιγόταν ἡ πόρτα τους στὸν καθένα, καὶ δὲν ἐννοῶ μόνο στὸν φτωχὸ πού εἶχε ἀνάγκη, κάνοντας μετὰ τὴν κοίμησή τους ἅγιες διαθήκες γι' αὐτοὺς;

Γνωρίζετε τὰ τοῦ μεγάλου φωστήρα μας Εὐθύμιου. Γνωρίζετε καλὰ τὰ τοῦ ἀείμνηστου πατέρα μας Σάββα καὶ Θεοδοσίου, καὶ τοῦ τρισμακάριστου Παχωμίου. Ἄραγε συνέβη σ' αὐτοὺς ἀνέχεια; Καὶ μεγάλη καὶ πολλές φορές, ὥστε ὁ ἓνας νὰ μὴν ἔχει τὸ Πάσχα οὔτε ἅγιο πρόσφορο, καὶ ὁ ἄλλος νὰ πουλήσει καὶ τὰ κειμήλια, γιὰ νὰ μὴ πέσει τὸ ἠθικὸ τους, ἂν καὶ δὲν ἔγινε, γιατί τοὺς ἐπισκέφθηκε γρήγορα ὁ Θεός. Ὁ μέγας Παχώμιος γιὰ παράδειγμα ἔκανε ἀγορὰ σιταριοῦ ἀξίας ἑκατὸ νομισμάτων κατ' ἀνάγκη, καὶ ἔτσι μὲ πολλοὺς καὶ διάφορους τρόπους, ἄλλοτε εὐημεροῦσαν καὶ ἄλλοτε ἀντιμετώπιζαν στερήσεις, καὶ στίς δύο περιπτώσεις ὅμως εὐχαριστοῦσαν τὸν Θεὸ καὶ ἔκαναν ὑπομονὴ τὰ ἀληθινὰ τέκνα καὶ ὑπέφεραν μαζί μὲ τοὺς πατέρες μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση. Ἐνῶ ἐκεῖνοι πού δὲν ἐνεργοῦν ἔτσι, καὶ τότε καὶ τώρα, πέφτουν στὴν κατάρρα καὶ στὴν ἀπώλεια. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχετε, τέκνα καὶ ἀδελφοί, καὶ νὰ θυμᾶστε ὅτι σεῖς οἱ ἴδιοι πού γογγύζετε δὲν ἐξασφαλίζετε τὴν τροφή μὲ δική σας ἐργασία, καὶ ὅτι ὅταν ἦρθατε ἐδῶ, ἦρθατε χωρὶς νὰ φέροντε τίποτε, καὶ ὅτι δὲν γυρίσατε πίσω γιὰ τὸν λόγο πού τώρα προβάλλετε, ἀλλὰ εὐχαριστήσατε καὶ δοξάσατε τὸν Θεὸ καὶ ἐμένα.

Πῶς λοιπόν, ἀνόητοι, αὐτὸ πού δοκιμάσατε τότε, δὲν τὸ δείχνετε καὶ σὲ ἄλλους, καὶ τὸ δῶρο πού ἀπολαύσατε δὲν τὸ δίνετε καὶ σὲ ἄλλους; Ἀκοινώνητοι, ἀσυμπαθεῖς, ἀστοργοὶ, καὶ σκυλιὰ ἄλογα ἂν ἔρχονταν πεινασμένα, ἡμᾶστε ἀξιοὶ νὰ τὰ δεχθοῦμε (γιατὶ λέγει, «ὁ δίκαιος λυπᾶται τίς ζωὲς τῶν κτηνῶν του»¹⁵, καὶ δὲν θὰ δεχθοῦμε ἀνθρώπους λογικούς, πού ἔχουν τὴν ἴδια φύση μὲ μᾶς, πού εἶναι ἀδελφοί μας, πού ἔρχονται ἀπὸ ναυάγιο καὶ ἐκλιπαροῦν νὰ μποῦν σὲ λιμάνι, μὴ ἔχοντας

ἀπέθανεν; Ἄλλ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ἐν τοῖς ἄφροσι διανενοῦνται. Καὶ τὰς ἐντολὰς οὖν φυλάττειν με ἀγαπᾶτε καὶ διαλαλεῖτε καὶ ἐπαγγέλλεσθε ἀποθνήσκειν μετ' ἐμοῦ, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος Κυρίου, καὶ ἐπὶ μικρᾷ στενοχωρίᾳ ἀνανεύετε καὶ ἀναδύεσθε· διατί μὴ μᾶλλον
5 ἀναγκάζετέ με, ἵνα μηδεὶς ἐκ τῶν ἐρχομένων πτωχῶν ἀναχωρῆ ἄνευ τοῦ χορτασθῆναι καὶ πεπωκέναι οἶνον καὶ λαβεῖν τινα ἐπιζητούμενα, ὑποδεικνύοντες τὴν ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν μεγίστην πρόσσοδον καὶ τὸ ἐκείνους πληροῦσθαι διὰ τῆς ὑμῶν ὀλιγαρκίας, ἀλλὰ καὶ χορτάζεσθαι θέλετε καὶ ἐμπιπλάσθαι καὶ διφαγεῖν, ἐπεὶ καὶ τριφαγεῖν,
10 ὄψαροφαγεῖν τε συχνοτέρως, ἐλαιοφαγεῖν τε καὶ οἴνοποτεῖν ἐν κρασοβολίοις οὐ δύο καὶ τρισίν, ἀλλὰ καὶ πρόσ, ὃ παρὰ τοῖς πατράσιν ἀπείρηται, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ὑγιαίνουσι; Καὶ ἐκεῖνα πάλιν δογματίζετε ὡς ἄλογοι καὶ οὐ συμβαίνει ἀμφοτέρω: «οὐδεὶς γὰρ δύναται», φησί, «δυσὶ κυρίοις δουλεύειν», γαστριμαργία φημί καὶ φιλοθειᾶ.
15 Ἄλλ' «ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ» τοῦ μὴ ἐπιγνώσκειν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τε ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἐνταλθεῖσι καὶ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν ὑπομνησθεῖσιν, ὅτι οὕτω δεῖ ἡμᾶς παθεῖν καὶ «διὰ πολλῶν θλίψεων εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», τοιγαροῦν μετὰ-
20 γινωτε καὶ μετανοήσατε, ὅτι ἡμαρτήσατε καὶ ἐπλημμελήσατε ἐνώπιον Κυρίου μεγάλως Ἐγὼ γὰρ ὁ τάλας οὐκ ἀπενδοκῶ, οὐδὲ ἀπαυαίνομαι, ἀλλ' ὡς ἤδη ἀρχὴν βάλλων ἐν ἐπιθυμίᾳ πολλῇ καὶ ζεούσῃ καρδίᾳ καὶ εἰσδέξομαι πάντα τὸν ἐρχόμενον (οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ὁ ἐντελλόμενος Θεός, ἔπειτα καὶ αὐτοὶ μετ' ἐμοῦ· ἐν γὰρ ἐσμεν οἱ πάντες), τὸν γυμνὸν ἐνδιδύσκων καὶ τὸν ψυχούμενον θάλπων, τὸν ἀνυπόδε-
25 τον ὑποδύων καὶ τὸν ἄστεγον εἰσάγων καὶ τὸν πεινῶντα τρέφων καὶ τὸν διψῶντα ποτίζων ταῦτα ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν λύτρον, πεποιθῶς ἐπὶ ταῖς ἀψευδέσιν αὐτοῦ ἐπαγγελίαις, ὅτι οὐχ ὑστερήσει οὐδὲ λμοκτονήσει ψυχὰς δικαίων, οἳοί περ ἐστὲ ὑμεῖς (οὐ γὰρ
30 πάντας ἡτσιασάμην) οἱ ἀγόγγυστοι, οἱ χαίροντες ἐν ταῖς ἐκπληρώσεσι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ πληθυσμῷ τῆς ἀδελφότητος, οἱ ἐγκαρτεροῦντες ἐν ταῖς δοκιμασίαις τοῦ Θεοῦ, οἱ πάντα προἰέμενοι

ἄλλο τρόπο σωτηρίας, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς πέθανε; Ἀλλὰ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν σκέπτονται οἱ ἀνόητοι. Καὶ νὰ τηρῶ τις ἐντολὲς θέλετε, καὶ διαλαλεῖτε καὶ ὑπόσχεστε ὅτι θὰ πεθάνετε μαζί μου γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, καὶ μὲ μιὰ μικρὴ θλίψη ἀρνεῖστε καὶ ἀποφεύγετε. Γιατί, ἀντίθετα, δὲν μὲ ἀναγκάζετε κανέναν ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς ποὺ ἔρχονται νὰ μὴ φεύγει χωρὶς νὰ χορτάσει καὶ νὰ πιεῖ κρασί καὶ νὰ πάρει μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ζητᾶ, καὶ δὲν δείχνετε τὴν μέγιστη προσφορὰ τῶν χειρῶν σας, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι νὰ χορτάσουν μὲ τὴ δική σας ὀλιγάρκεια, ἀλλὰ καὶ νὰ χορταίνετε θέλετε, καὶ νὰ παραγεμίζετε τὴν κοιλιὰ σας, καὶ νὰ τρῶτε δύο καὶ τρεῖς φορές, νὰ τρῶτε συχνότερα ψᾶρια καὶ λάδι, καὶ νὰ πίνετε κρασί ὄχι δύο καὶ τρεῖς δόσεις, ἀλλὰ καὶ περισσότερες, πρᾶγμα ποὺ ἀπαγορεύεται ἀπὸ τοὺς πατέρες, καὶ μάλιστα στοὺς ὑγιεῖς; Καὶ αὐτὰ πάλι τὰ δογματίζετε σὰν νὰ εἴστε ἄλογα ζῶα, ἐνῶ δὲν μποροῦν νὰ συμβαδίζουν καὶ τὰ δύο· γιατί λέγει, «κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ δουλεύει σὲ δύο κυρίους»¹⁶, δηλαδή στὴ γαστριμαργία καὶ στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ, «ὡ ἀνόητοι καὶ βραδύνοοι»¹⁷, ποὺ δὲν γνωρίζετε ὅλες τις ἐντολὲς ποὺ μᾶς ἄφησαν οἱ ἅγιοι πατέρες, καὶ σᾶς ἔχω καὶ ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς ὑπενθυμίσει, ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ πάθουμε καὶ «νὰ περᾶσουμε μέσα ἀπὸ πολλὰς θλίψεις, γιὰ νὰ μποῦμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹⁸, μεταμεληθεῖτε λοιπὸν καὶ μετανοεῖστε, γιατί ἁμαρτήσατε καὶ σφάλατε πολὺ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἐγὼ πάντως ὁ ταλαίπωρος δὲν ἀπελπίζομαι, οὔτε ἀρνοῦμαι, ἀλλὰ σὰν νὰ κάνω ἀρχή, μὲ μεγάλη ἐπιθυμία καὶ θερμὴ καρδιὰ θὰ δέχομαι τὸν καθένα ποὺ ἔρχεται (ὄχι ἐγὼ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ποὺ ἔδωσε τὴν ἐντολή, ἔπειτα καὶ σεῖς μαζί μὲ μένα, γιατί ὅλοι εἴμαστε ἓνα), ντύνοντας τὸν γυμνὸ καὶ ζεσταίνοντας αὐτὸν ποὺ κρυώνει, δίνοντας παπούτσια στὸν ξυπόλητο, βάζοντας μέσα τὸν ἄστεγο, τρέφοντας ἐκεῖνον ποὺ πεινᾷ καὶ ποτίζοντας αὐτὸν ποὺ διψᾷ. Αἰτᾶ στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ μας, ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὸν ἑαυτό του ὡς λύτρο γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας¹⁹, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη σὶς ἀψευδεῖς του ὑποσχέσεις, ὅτι δὲν θὰ ἀφήσει νὰ στερηθοῦν οὔτε νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείνα οἱ ψυχὲς τῶν δικαίων²⁰, τέτοιοι ἀκριδῶς ποὺ εἴσατε ἐσεῖς (γιατί δὲν σᾶς κατηγόρησα ὅλους), ποὺ δὲν γογγύζετε, ποὺ χαίρεστε μὲ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν αὔξηση τῆς ἀδελφότητος, ποὺ δείχνετε ὑπομονή σὶς δοκιμασίαις τοῦ Θεοῦ, ποὺ τὰ προσφέρετε ὅλα καὶ ὑπακούετε μέχρι θανάτου, καὶ δὲν ἀνέχεσθε νὰ μὲ

19. Ματθ. 20, 28. Μάρκ. 10, 45.

20. Παροιμ. 10, 3.

καὶ μέχρι θανάτου ὑποστήκοντες, ἢ εἴπερ ἀνεχόμενοι παριδεῖν ἡμᾶς μίαν καὶ μόνην ἐντολήν τῶν γεγραμμένων, δι' ἧς ἔωλοι καὶ αἱ λοιπαὶ γίνονται· «ὁ γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρῶν, πταίων δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος», καθὼς γέγραπται.

5 Ἐπιβλέψατε τοίνυν (πρὸς ὑμᾶς γὰρ πάλιν ἐπιστρέφομαι, ὡς ἀπαίδευτοι), ποσάκις ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐξ ἀναγκῶν ἐρρούσατο καὶ πηλίκας αὐτὸς εὐεργεσίας ἐνεδείξατο διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν. Οὐχὶ δέδωκε καὶ σίτους καὶ οἴνους ἐν καιρῷ στενοχωρίας; οὐχὶ ἐκίνησεν ἀνθρώπους καὶ διήνοιξεν αὐτῶν τὰς ἀποθήκας
10 εἰς τροφήν ἡμῶν; οὐχὶ μέχρι τοῦ παρόντος τῶν χωρῶν καὶ νήσων καὶ ἐξ ἀλλοδαπῶν πόλεων πέμπονται ἡμῖν, ὡς οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι, εὐλογίαι τινές, μέλιτα, ἔλαια, τυρός, σκεπάσματα, ἱμάτια, χρυσίον, ἐξ ἐπισκόπων, ἐξ ἀρχόντων, ἐξ αὐτῶν τῶν τὰ διαδήματα περικειμένων; Οἴδατε τὰ ἐπὶ τῆς παρελθούσης βασιλείας ὅσα καὶ πηλίκα, οἴδατε καὶ τὰ
15 ἐπὶ τῶν παρόντων εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν. Καὶ ὅτε μὲν αἱ δωρεαί, εὐχάριστοι καὶ φιλέντολοι καὶ προθυμητικοὶ μέχρι θανάτου· ὅτε δὲ αἱ ἐλλείψεις, βλάσφημοι καὶ γογγυσταὶ καὶ μεμψίμοιροι. Καὶ ταῦτα οὐ κωμωδεῖν ὑμᾶς θέλων λελάληκα, ἀλλὰ, καθὼς ὑπήχθητε, ἵνα διὰ μικροῦ ὀνειδισμοῦ ἐξαιρεθῆτε τῶν αἰωνίων βασανιστηρίων.

20 Συγχωρήσει τοιγαροῦν ὑμῖν ὁ Κύριος καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς ἀσφαλεστέρους ἀπεργάσεται, ἵνα, πάντα φέροντες, τὰ πάντα ὑπομένοντες σὺν τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν, τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον ἀπολάβητε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
25 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΑ΄.

Ὅτι χρὴ προσέχειν ἑαυτοῖς ἐν τοῖς διαφόροις βρώμασι,
καὶ περὶ ἐγκρατείας.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες· εἰάν καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὸ ῥυπαρὸν
30 ἡμῶν στόμα ἀνοίγωμεν πρὸς ὑμᾶς, ὡς τέκνα πεποθημένα καὶ σεβάσματα, οὐκ ἀρκετὸν ἡγοούμεθα διὰ τὸν περιόντα ἡμῖν πόθον καὶ τὴν

δεῖτε νὰ παραβλέπω οὔτε μία καὶ μόνη γραπτὴ ἐντολή, μὲ τὴν παράβαση τῆς ὁποίας πηγαίνουν χαμένες καὶ ὅλες οἱ ἄλλες· γιατί, ὅπως ἔχει γραφεῖ, «ὅποιος τηρεῖ ὅλο τὸν νόμο, καὶ φταίξει μόνο σὲ μιὰ ἐντολή του, γίνεται ἔνοχος ὅλων»²¹.

Προσέξτε λοιπὸν καλὰ (ἀπευθύνομαι πάλι σὲ σᾶς, ἀπαίδευτοι), πόσες φορές ὁ Θεὸς μᾶς γλύτωσε ἀπὸ ἀνάγκες καὶ πόσο μεγάλες εὐεργεσίες μᾶς ἔκανε ὁ ἴδιος μὲ τις προσευχὰς τοῦ πατέρα μου καὶ πατέρα σας; Δὲν μᾶς ἔδωσε καὶ σιτάρι καὶ κρασί σὲ περίοδο ἔλλειψης; Δὲν παρῶτρυνε ἀνθρώπους καὶ ἀνοιξε τίς ἀποθήκες τους γιὰ νὰ μᾶς θρέψει; Μέχρι καὶ τώρα δὲν μᾶς στέλνονται ἀπὸ χωριὰ καὶ νησιὰ καὶ ἀπὸ ξένες πόλεις, τῶν ὁποίων δὲν εἴμαστε ἄξιοι, πολλὰς εὐλογίας, ὅπως μέλι, λάδι, τυρί, σκεπάσματα, ροῦχα, χρυσάφι, ἀπὸ ἐπισκόπους, ἀπὸ ἄρχοντες, ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς βασιλεῖς; Γνωρίζετε ὅλα ὅσα ἔγιναν καὶ πόσο μεγάλα ἦταν κατὰ τὴν προηγούμενη βασιλεία, γνωρίζετε καὶ αὐτὰ ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τοὺς τωρινούς εὐσεβεῖς βασιλεῖς μας. Καὶ ὅταν βέβαια ἔρχονται οἱ δωρεές, εἶστε χαρούμενοι καὶ φίλοι τῶν ἐντολῶν καὶ προθυμοὶ μέχρι θανάτου, ὅταν ὅμως ἔρχονται οἱ ἐλλείψεις, γίνεστε βλάσφημοι καὶ γογγυστὲς καὶ μεμψίμοιροι. Καὶ αὐτὰ τὰ εἶπα ὄχι ἐπειδὴ θέλω νὰ σᾶς διακωμωδήσω, ἀλλὰ τὸ ἔκανα, ἐπειδὴ ὑποχωρήσατε, ὥστε μὲ μιὰ μικρὴ κατηγορίᾳ νὰ ἐξαιρεθεῖτε ἀπὸ τὰ αἰώνια βασανιστήρια.

Θὰ σᾶς συγχωρήσει λοιπὸν ὁ Κύριος καὶ θὰ σᾶς καταστήσει στὸ ἐξῆς πιὸ ἀσφαλεῖς, ὥστε, δεχόμενοι τὰ πάντα καὶ ὑπομένοντάς τα ὅλα μαζί μὲ τοὺς ὑπόλοιπους ἀδελφούς σας, νὰ κερδίσετε τὸ στεφάνι τῆς δικαιοσύνης²² μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη, μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 31η.

Ὅτι πρέπει νὰ προσέχουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὰ διάφορα φαγητά, καὶ γιὰ τὴν ἐγκράτεια.

Ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, ἂν ἀνοίγω κάθε μέρα τὸ ἀκάθαρτο στόμα μου πρὸς ἐσᾶς, τέκνα μου πολυπόθητα καὶ σεβαστά, δὲν νομίζω ὅτι εἶναι ἀρκετὸ αὐτό, ἐξαιτίας τοῦ πόθου ποὺ ἔχω καὶ τὴ φροντίδα γιὰ τὴ

21. Ἰακώβου 2, 10.

22. Β΄ Τιμ. 4, 8.

ἐπὶ τὸ σφίξεσθαι ὑμᾶς ἐπικειμένην ἡμῖν φροντίδα· εἰς τοῦτο γὰρ, καὶ ἁμαρτωλοί ἐσμεν, ἀδολεσχοῦμεν νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ περὶ τούτου καταγινώμεθα καὶ τοῦτο ἀναπνεύομεν καὶ τοῦτο ἐφίεμεθα καὶ τοῦτο ἐκζητοῦμεν καὶ τοῦτο ἢ ζωὴ ἡμῶν καὶ ὁ ἐπαινετὸς θάνατος Διὸ καὶ 5 νῦν, ἐξερχομένων τῶν ἀδελφῶν, ἀνεπνεύσαμεν, εὐρόντες τὸ συλλαλεῖν ὑμῖν ἐν τοῖς γράμμασι.

Πῶς τοίνυν, ἀδελφοὶ ἡγιασμένοι, ἐπασχάσατε; καὶ πῶς διέρχεσθε ἐν εὐσεβείᾳ τὰς τῆς ἁγίας ἀναστάσεως θεοφωτίστους ἡμέρας; Οἶδα δὲ ὅτι καθαίρεσθε καὶ φωτίζεσθε καὶ ὑψοῦσθε καὶ ἀγιάζεσθε 10 καὶ τελειοῦσθε ἐν τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου μου, ἔχοντες τὸ εἰς ἀλλήλους ὁμονοητικὸν καὶ διεγηγερμένον ἐν πᾶσι καὶ μεγαλοπρόθυμον τοῦτο γὰρ ἐπιδηλοῦσιν αἱ διαφόρως ἐπεισερχόμεναι ἐπιστολαὶ ὑμῶν, ἀναγγέλλουσαι ἡμῖν τὸ τῆς πίστεως κραταῖον ὑμῶν καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ὑψηλότατον. Καὶ γοῦν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ οὕτως ὑμῖν ταῦτα 15 χαρισάμενος καὶ ἐν τοιούτοις ὑμᾶς κατορθώμασι στηριξάμενος, πλειόνως καὶ μειζόνως καὶ διαρκεστάτως διατηρήσοι καὶ διαφυλάξοι ὅλους ὑμᾶς τοὺς ἐμούς φωστῆρας καὶ λαμπτήρας, ὀφθαλμούς τε καὶ βραχίονας καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ὀσιωτάτων. Βλέπετε τοίνυν, τέκνα μου, καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος, ὅτι τὸ καλὸν καὶ δύσκτητόν ἐστι καὶ τοῖς 20 μὴ προσέχουσιν εὐάλωτον, καὶ τὸ πολυχρονίως εὐρεθὲν ῥαδίως διὰ μικρᾶς ἀμελείας διαφεύγοιεν. Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος καιροῦ, ὅτι ἑαρινὸς ἐστι καὶ τοῦ σώματος κινητικὸς, καὶ ἡ σὰρξ ἡμῶν γῆ οὕσα ζητεῖ γήινως ἐνεργεῖν. Ἡ τοίνυν γῆ κοπριζομένη καὶ πιανομένη ἀναφύει καὶ βλαστάνει καὶ ἀνθοφορεῖ· καὶ ἡ σὰρξ τὸ 25 αὐτὸ τοῖς διαφόροις βρώμασι καὶ πόμασι πιανομένη, ἀνάγκη τὰς τῶν παθῶν ἀκάνθας ἀναδράζειν· περιλάβετε ταύτην καὶ ὑπωπιάσατε ἀποστολικῶς, καὶ πρόνοιαν αὐτῆς εἰς ἐπιθυμίαν μὴ ποιεῖσθε, ἀλλὰ τὰ δέοντα καὶ αὐτάρκη χρηγοῦντες μένετε ζῆν ἐν τῷ πνεύματι.

30 Λοιπὸν μέτρον καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρτου καὶ ἐπὶ τοῦ οἴνου. Καὶ ὁ μὲν οἶνος, εἰ καὶ δίδεται εἰς πόσιν, ἀλλὰ κατὰ μικρὰν παρηγορίαν καὶ ἐν καιροῖς ἐορταστικοῖς καὶ ἐν τοῖς κοπωδεστέροις ἔργοις, ἢ ἐν τοῖς νοσηλευομένοις, ἢ ἐν τοῖς ἀθυμοῦσι καὶ ἐν τοῖς πρὸς ὁδὸν ἀπαίρουσιν, ἐπεὶ τῶν ἄλλων ὀφείλει λαμβάνεσθαι μέχρι μιᾶς κράσεως, ἢ καὶ

σωτηρία σας. Γιατί, ἔστω καὶ ἂν εἶμαι ἁμαρτωλός, ὅμως αὐτὸ εἶναι ἡ φλύαρη ἀσχολία μου νύχτα καὶ μέρα, μ' αὐτὸ καταγίνομαι, αὐτὸ ἀναπνέω, αὐτὸ ἐπιθυμῶ, αὐτὸ ἐπιζητῶ, καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ζωὴ μου καὶ ὁ ἐπαινετὸς θάνατος. Γι' αὐτὸ καὶ τώρα, καθὼς ἔχουν βγεῖ οἱ ἀδελφοί, ἀνέπνευσα, καὶ βρῆκα ἔτσι τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω μαζί σας μὲ τὰ γράμματα.

Πῶς γιορτάσατε τὸ Πάσχα, ἁγιασμένοι ἀδελφοί, καὶ πῶς περνᾶτε μὲ εὐσέβεια τὶς θεοφώτισες μέρες τῆς ἁγίας ἀνάστασης; Γνωρίζω βέβαια ὅτι καθαρίζετε καὶ φωτίζετε καὶ ἀνυψώνετε καὶ ἁγιαζετε καὶ τελειώνετε μὲ τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας, ἔχοντας τὴν ὁμόνοια μεταξύ σας καὶ τὴ ἐτοιμότητα καὶ μεγάλη προθυμία σὲ ὅλα. Γιατὶ αὐτὸ φανερώνουν οἱ ἐπιστολές σας πού μὲ διάφορους τρόπους ἔρχονται, ἀναγγέλλοντάς μου τὴ δύναμη τῆς πίστεώς σας καὶ τὸν ὑψηλὸ βαθμὸ τῆς ἀρετῆς σας. Ὁ Κύριος καὶ Θεός μας λοιπόν, πού σᾶς τὰ χάρισε αὐτά καὶ σᾶς στήριξε σὲ τέτοιου εἴδους κατορθώματα, εἶθε νὰ σᾶς διατηρήσει περισσότερο καὶ πιὸ πολὺ καὶ γιὰ μεγαλῦτερη διάρκεια, καὶ νὰ διαφυλάξει ὅλους ἐσᾶς τοὺς φωστῆρες μου καὶ τοὺς πυρσοὺς, καὶ τὰ μάτια καὶ τὰ χέρια μου, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀπὸ τὰ πιὸ ἱερά. Βλέπετε λοιπόν, τέκνα μου, καὶ ἀπὸ τώρα, ὅτι τὸ καλὸ εἶναι καὶ δυσκολοαπόκτητο, καὶ γι' αὐτοὺς πού δὲν προσέχουν εἶναι εὐάλωτο, καὶ αὐτὸ πού χρειάστηκαν πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ βρεθεῖ, εὐκόλα μὲ μικρῇ ἀμέλεια μπορεῖ νὰ διαφύγει. Προσέχετε τὸν ἑαυτὸ σας αὐτὴν τὴν ἐποχὴ, γιατί εἶναι ἀνοιξιᾶτικη καὶ κινητοποιεῖ τὸ σῶμα, καὶ ἐπειδὴ ἡ σάρκα μας εἶναι γῆ, ζητᾶ νὰ ἐνεργῆσει κατὰ τρόπο γήινο. Ἡ γῆ λοιπόν ὅταν κοπρίζεται καὶ λιπαίνεται, βλασταίνει καὶ βγάζει ἄνθη. Καὶ ἡ σάρκα τὸ ἴδιο, ὅταν λιπαίνεται μὲ τὶς διάφορες τροφές καὶ τὰ πιοτά, κατ' ἀνάγκη φυτρώνει τὰ ἀγκάθια τῶν παθῶν. Περιφράξτε τὴν λοιπόν καὶ σκληραγωγῆστε τὴν ὅπως οἱ ἀπόστολοι¹, καὶ μὴ τὴν φροντίζετε γιὰ τὶς ἐπιθυμίες της, ἀλλά, χορηγώντας της αὐτὰ πού πρέπει καὶ τῆς εἶναι ἀρκετὰ, ἐξακολουθήστε νὰ ζεῖτε πνευματικά.

Ἐπομένως μέτρο καὶ στὸ ψωμί καὶ στὸ κρασί. Καὶ τὸ κρασί βέβαια, ἂν καὶ δίνεται γιὰ νὰ πίνεται, ἀλλὰ σὰν μὴ μικρὴ παρηγοριὰ καὶ σὲ περιόδους γιορταστικῆς καὶ στὰ πιὸ κοπιαστικὰ ἔργα, ἢ σ' αὐτοὺς πού νοσηλεύονται, ἢ σ' ἐκείνους πού κατέχονται ἀπὸ λύπη, καὶ σ' ἐκείνους πού ξεκινοῦν γιὰ ὁδοιπορία, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ὀφείλουν νὰ πίνουν μέ-

1. Α' Κορ. 9, 27.

δύο τὸ πολὺ· τὸ γὰρ Γεροντικὸν τί ἀσφαλίζεται οἴδατε. Οὐ τοίνυν
 ἀπειρογενὲς ὑμᾶς βουλόμενος τῶν βρωμάτων, τέκνα μου, ταῦτα λέγω
 (καταργείσθω γὰρ τὰ βρώματα, κατὰ τὸν ἀπόστολον), ἀλλὰ τὴν ὄν-
 τως τροφήν ὑμᾶς ἐφιέμενος ἔχειν, διὰ τοῦτο ἐν ὑπομνήσει τίθημι
 5 τοὺς λόγους. Θέλω ὑμᾶς ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἀλλ' ἀρμοδίως καὶ θεο-
 πρεπῶς καὶ σωστικῶς, πρὸς τε δύναμιν τοῦ σώματος, διὰ τὰ πρὸς
 χρείαν κατεπεύγοντα ἔργα. Ἡ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀντὶ τῆς ἐγκρατείας
 ταύτης καὶ ἀποστερήσεως τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων, κρεοφαγιῶν καὶ
 οἴνοποσιῶν καὶ λουσμμάτων καὶ θερμασμάτων καὶ καρυκευμάτων
 10 καὶ ζωμευμάτων, ἐτοιμάζεται ὑμῖν ὁ θεῖος ἐκεῖνος Παράδεισος, ὁ
 ἔχων «τὸ ξύλον τῆς ζωῆς» καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ἀθανασίας, καὶ τὸν γλυ-
 κασμὸν τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ ἀμήχανον καὶ ἀπερινόητον κάλλος
 τῆς εὐχροίας τῶν ἀρρήτως θεωρουμένων αἰωνίων ἀγαθῶν; Ὑμῖν τὸ
 ἀπολαύειν καὶ τρυφᾶν ἐκεῖσε ταμιεύεται· ἐκεῖ φθάζοντες ἔτι μικρὸν
 15 ὅσον διὰ θανάτου φάγεσθε καὶ πίεσθε ἀκορέστως καὶ αἰωνίως. Καὶ
 γὰρ ἐνταῦθα, τέκνα μου, ἐὰν ἐπ' αὐτῶν τῶν βασιλευόντων λάβωμεν,
 οὐ τρυφή, ἀλλὰ τροφή σκωλήκων ἢ ἀπόλαυσις αὐτῶν, οὐδὲ εὐζωΐα,
 ἀλλὰ δυσζωΐα ἢ ἄνεσις αὐτῶν, οὐδὲ χαρά, ἀλλὰ λύπη ἢ χαροποιήσις
 αὐτῶν, οὐδὲ κατάσχεσις, ἀλλὰ ἀπόσχεσις ἢ κληρονομία αὐτῶν.
 20 Καὶ ὄντως «ματαιότης ματαιότητων» ἢ εὐδαιμονία αὐτῶν. Οὕ-
 τως ὁ μείζων αὐτῶν βασιλεύσας καὶ τῶν ἡδέων τοῦ κόσμου ἀπολαύ-
 σας προεῖρηκε Σολομών. Ἔχετε δὲ ὑμεῖς τὴν φίλην ὑμῶν ἐγκράτει-
 αν, τὴν σύζυγον ὑπακοήν· τὰς θυγατέρας τοῦ Κυρίου, τὴν ἀγνείαν,
 τὴν παρθενίαν, τὴν ἐλεημοσύνην· τὰς ἱεράς νεάνιδας, τὴν κατάνυξιν,
 25 τὴν ταπεινώσιν. Ἀναβλέψατε εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ ἴδετε ποῦ ἢ
 κατοικία ὑμῶν καὶ ποῦ ἢ κεφαλὴ ὑμῶν, ὁ Χριστός, καὶ ὁ κοινὸς
 πατὴρ πάντων, καὶ ἡ πόλις ὑμῶν, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μήτηρ
 Παύλου καὶ Πέτρου καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ἁγίων. Ὄντως, ἐὰν ἐπιμεί-
 νητε, ἐνικήσατε· ἐὰν διαρκέσητε, ἐστεφανώθητε· ἐὰν οὕτω τελειω-
 30 θῆτε, ἀνοιγήσονται ὑμῖν αἱ πύλαι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ
 τότε μου μνημονεύσετε τοῦ τάλανος καὶ ἀσώτου, ὅλως ὀρώντες, μὴ
 εἰς κρίσιν ἀποπεμπόμενοι. Ἀλλὰ δεήθητε καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς τέκνα

2. Βιβλίο ἀποφθεγμάτων τῶν πατέρων τῆς ἐρήμου. Πλήρης ἐκδοσις αὐτῶν ὑπάρχει στὸν Α' τόμο τῆς Φιλοκαλίας τῆς σειρᾶς αὐτῆς.

χρη ἓνα ἢ τὸ πολὺ δύο ποτήρια, γιὰτὶ γνωρίζετε τί ὁρίζει τὸ Γεροντικό². Δὲν τὰ λέγω λοιπὸν αὐτά, τέκνα μου, ἐπειδὴ θέλω νὰ σᾶς ἐμποδίσω ἀπὸ τὸ νὰ τρῶτε (γιατί, σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο, οἱ τροφῆς θὰ καταργηθοῦν³), ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ ἔχετε τὴν πραγματικὴ τροφή, γιὰ αὐτὸ σᾶς θυμίζω τοὺς λόγους. Θέλω νὰ τρῶτε καὶ νὰ πίνετε, ἀλλὰ ὅπως ἀρμόζει καὶ πρέπει στὸν Θεὸ καὶ συμβάλλει στὴ σωτηρία σας, ἀνάλογα μὲ τὴν κατάστασι τοῦ σώματος, γιὰ τὰ ἐπείγοντα ἔργα ποὺ εἶναι ἀναγκαῖα. Ἡ μήπως δὲν γνωρίζετε, ὅτι ἀντὶ τῆς ἐγκράτειας αὐτῆς καὶ τῆς στέρησης ἀπὸ τὶς τέρψεις τοῦ κόσμου, τὶς κρεοφαγίαις καὶ οἰνοποσίαις, τὰ λουσίματα, τὴ ζεστασιά, τὰ καρυκεῦματα καὶ τὰ ζεστά, ἐτοιμάζεται γιὰ σᾶς ὁ θεῖος ἐκεῖνος Παράδεισος, ὁ ὁποῖος ἔχει «τὸ δένδρον τῆς ζωῆς»⁴, καὶ τὸ νερὸ τῆς ἀθανασίας καὶ τὴ γλυκύτητα τοῦ Πνεύματος καὶ τὴν ἀφθαστη καὶ ἀσύλληπτη μὲ τὸν νοῦ χρωματικὴ ὁμορφιὰ τῶν αἰώνων ἀγαθῶν ποὺ θὰ βλέπετε; Γιὰ σᾶς ἡ ἀπόλαυσι καὶ ἡ εὐφροσύνη ἀποταμιεύεται ἐκεῖ. Φθάνοντας ἐκεῖ ὕστερα ἀπὸ μικρὸ χρονικὸ διάστημα μὲ τὸν θάνατο θὰ τρῶτε καὶ θὰ πίνετε χωρὶς νὰ χορταίνετε καὶ αἰώνια. Γιὰτὶ ἐδῶ, ἂν πάρουμε γιὰ παράδειγμα τοὺς βασιλεῖς, ἡ ἀπόλαυσι τους δὲν εἶναι τρυφή, ἀλλὰ τροφή τῶν σκουληκιῶν, οὔτε ἡ ἀνεσι τους εἶναι καλοπέρασι, ἀλλὰ δυστυχία, οὔτε ἡ χαρά τους εἶναι χαρά, ἀλλὰ λύπη, οὔτε ἡ κληρονομία τους εἶναι μόνιμη κατοχή, ἀλλὰ ἀποχή.

Καὶ πραγματικὰ ἡ εὐτυχία τους «εἶναι ἐντελῶς μάταιη καὶ ἀνώφελη»⁵. Ἐτσι προεῖπε ὁ πιὸ μεγάλος ἀπὸ αὐτοὺς βασιλιάς ποὺ ἀπόλαυσε ὅλα τὰ εὐχάριστα τοῦ κόσμου, ὁ Σολομών. Ἐχετε λοιπὸν καὶ σεῖς φίλη σας τὴν ἐγκράτεια, σύζυγο τὴν ὑπακοή, τὶς θυγατέρες τοῦ Κυρίου, δηλαδὴ τὴν ἀγνότητα, τὴν παρθενία, καὶ τὴν ἐλεημοσύνη, καὶ τὶς ἱερῆς νεάνιδες, τὴν κατάνυξι καὶ τὴν ταπείνωσι. Στρέψετε τὰ βλέμματά σας στὸν οὐρανὸ καὶ κοιτᾶτε ποὺ βρίσκεται ἡ κατοικία σας, καὶ ποὺ βρίσκεται ἡ κεφαλὴ σας, ὁ Χριστὸς καὶ κοινὸς πατέρας ὄλων, καὶ ἡ πόλι σας, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μητέρα τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Πέτρου καὶ τῶν ἄλλων σάν αὐτοὺς ἁγίων. Πραγματικὰ, ἂν ἐπιμείνετε, νικήσατε· ἂν ἀντιέξετε, στεφανωθήκατε· ἂν ἔτσι φθάσετε στὸ τέλος, θὰ ἀνοιχτοῦν γιὰ σᾶς οἱ πύλες τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τότε θὰ θυμηθεῖτε ἐμένα τὸν ταλαίπωρο καὶ ἄσωτο, βλέποντας μὲ βεβαιότητα, ὅτι δὲν παραπέμπεστε σὲ δίκη. Ἀλλὰ παρακαλέστε καὶ γιὰ μένα, τέκνα

3. Α΄ Κορ. 6, 13.

4. Γεν. 2, 9.

5. Ἐκκλ. 1, 2.

μου, ἵνα με ὁ Θεὸς σὺν ἡμῖν διασώζων διασώσῃ καὶ δῶ πνεῦμα συνέσεως καὶ καταρτισμὸν ψυχῆς, εἰς τὸ ἀναμέσον ὑμῶν θεοπρεπῶς ἀναστρέφεσθαι.

Ταῦτα μὲν ἐν τῷ τέως ἐλάλησαμεν. Ἔπειτα καὶ ὁ οἰκονόμος, ὡς
5 προέγραψα, ἐξελεύσεται· ὑμεῖς δὲ εὐρίσκοντές τινας γραμματηφόρους, μὴ διαλίπητε ἀντιπέμποντες ἡμῖν τὰ καθ' ὑμᾶς, ὅπως ἔχει, καὶ ἀγωνίσασθε, τέκνα μου, εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν, εἰς ἐπιμέλειαν τῶν κτηνῶν, τῶν χωρῶν, τῶν ἀμπελώνων, πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν ποιοῦντες. Ἡγοῦ καλῶς, τέκνον Ἀκάκιε. Ἀπαντες ὑμεῖς
10 οἱ λοιποὶ ἀδελφοί μου ἐνθέως ἔπεσθε τῷ προάγοντι, ἵνα εὖ ὑμῖν γένηται πᾶσιν καὶ ἔσεσθε τέκνα φωτός. Ἄρτι δὲ σὺν τῷ Ἀδβᾶ Ἀμμωνίῳ ἀπεστείλαμεν καὶ τὸν ἀδβᾶν Βαρθολομαῖον καὶ ἐπιτηρητήν, ὡς τέκνον ἡμῶν, ἐπὶ ταῖς παρισταμέναις χρεῖαις· συμφθάξει δὲ μικρὸν τίποτε ἐξελθεῖν καὶ τὸ σκάφος μετὰ τῶν χρεῶν ὑμῶν. Ἴνα δὲ
15 γινώσκητε, ὅτι καὶ ἀδελφούς ὑπεδεξάμεθα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα ἔχοντας, ἐξ ὧν εἷς ἐστὶ καὶ ὁ ἀδβᾶς Ἐφραΐμιος, τῆς πόλεως γεγονὼς περιφανῆς ἄνθρωπος καὶ ἀνὴρ εὐσεβῆς καὶ ζητῶν τὸν Θεόν. Εὐξασθε, ἵνα ἐν Κυρίῳ καταρτίζωνται. Προσαγορεύει ὑμᾶς ὁ κύριος καὶ πατήρ μου καὶ πατήρ ὑμῶν, ὁ οἰκονόμος, ὁ παροικονόμος, ὁ
20 πρωτοπρεσβύτερος Ἀθανάσιος, ὁ ἐπιστημονάρχης Βαρσανούφιος, ἡ λοιπὴ πᾶσα ἀδελφότης. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΒ'.

Περὶ τοῦ εὐχαρίστως φέρειν τὰ λυπηρὰ
25 τῆς κατὰ Χριστὸν ἡμῶν ζωῆς.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοί καὶ τέκνα, πρὸς τὰς ἐμαντοῦ πράξεις ἀφορῶν, ὅτι πονηραὶ εἰσιν, οἶδ' ὅτι οὐδὲν ὁ ἀσθενῆς μου λόγος ἀνύσειε προσφερόμενος ὑμῖν. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἀκούσαμε, «πονηρὸν δούλε
30 καὶ ὀκνηρὸν, ἔδει σε θαλεῖν τὸ ἀργύριόν μοι τοῖς τραπεζίταις», ὅπερ εἴρηται ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, διὰ τοῦτο ἐπέιγομαι, συλλαμβάνων τὴν

μου, γὰ νὰ μὲ σώσει ὁ Θεὸς μαζί μὲ σᾶς καὶ νὰ μοῦ δώσει πνεῦμα σύνεσης καὶ δύναμη ψυχική, ὥστε νὰ σημπεριφέρομαι ἀνάμεσά σας ἔτσι ὅπως θέλει ὁ Θεός.

Αὐτὰ λοιπὸν σᾶς γράφω τώρα. Στὴ συνέχεια θὰ ξεκινήσει καὶ ὁ οἰκονόμος, ὅπως ἔγραψα στὴν ἀρχή. Σεῖς ὅμως, ὅταν βρίσκετε κάποιους γραμματοκομιστές, νὰ μὴ παραλείπετε νὰ μοῦ στέλνετε τὰ δικὰ σας νέα, ὅπως ἔχουν αὐτὰ, καὶ ἀγωνισθεῖτε, τέκνα μου, στὰ διακονήματά σας, τὴ φροντίδα τῶν ζώων, τῶν χωραφιῶν, τῶν ἀμπελιῶν, κάνοντάς τα ὅλα μὲ εὐπρέπεια καὶ τάξη⁶. Νὰ ἡγουμενεύεις καλά, τέκνον μου Ἀκάκιε. Ὅλοι σεῖς οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφοί μου νὰ ἀκολουθεῖτε τὸν προηγούμενόν σας μὲ θεϊκὸ ζῆλο, γὰ νὰ ζεῖτε καλὰ ὡς πρὸς ὅλα καὶ νὰ γίνετε τέκνα τοῦ φωτός⁷. Τελευταῖα μαζί μὲ τὸν ἀββᾶ Ἀμμώνιο ἔστειλα καὶ τὸν ἀββᾶ Βαρθολομαῖο, τὸν ἐπόπτη, σὰν δικό μου τέκνο, γὰ τὶς ἀνάγκες ποὺ ἀντιμετωπίζετε. Καὶ θὰ φθάσει μαζί τους, ξεκινώντας λίγο ἀργότερα μὲ τὸ σκάφος, μεταφέροντας αὐτὰ ποὺ σᾶς χρειάζονται. Γιὰ νὰ γνωρίζετε ὅμως ὅτι δεχθήκαμε καὶ ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι μάλιστα εἶχαν καὶ τὸ μοναχικὸ σχῆμα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ ἀββᾶς Ἐφραίμιος, ποὺ εἶναι πασίγνωστος ἄνθρωπος στὴν πόλη καὶ ἄνθρωπος εὐσεβῆς καὶ ζηλωτῆς τοῦ Θεοῦ. Προσευχηθεῖτε νὰ καταρτίζονται ὅπως θέλει ὁ Κύριος. Σᾶς χαιρετίζει ὁ κύριος καὶ πατέρας μου καὶ πατέρας σας, ὁ οἰκονόμος, ὁ παραοικονόμος, ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἀθανάσιος, ὁ ἐπὶ τῆς τάξεως Βαρσανούφιος, καὶ ὅλη ἡ ἀδελφότητα. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ εἶναι μαζί μὲ ὅλους σας. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 32η.

Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει νὰ ὑποφέρουμε μὲ εὐχαρίστηση τὶς θλίψεις τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς μας.

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοί καὶ τέκνα μου, ἔχοντας ὑπόψη, ὅτι οἱ πράξεις μου εἶναι πονηρές, γνωρίζω καλά, ὅτι ὁ ἀδύναμος λόγος μου προσφερόμενος δὲν πρόκειται σὲ τίποτε νὰ σᾶς ὠφελῆσει. Ἀλλὰ γὰ νὰ μὴν ἀκούσω τό, «δοῦλε πονηρὸ καὶ ὀκνηρὸ, ἔπρεπε νὰ βάλεις τὰ χρήματά μου στοὺς τραπεζίτες»¹, ποὺ λέγεται στὰ Εὐαγγέλια, γι' αὐτὸ διὰ-

1. Ματθ. 25, 26-27.

εὐχὴν τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν εἰς ἐπικουρίαν, λαλεῖν καὶ ὑπομνήσκειν ὑμᾶς τὰ δέοντα, καὶ πιστεύω ὅτι τῇ καλῇ ὑμῶν τῇ πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἐπέιξει καὶ προαιρέσει καὶ τὸ ἐμὸν ἄχρηστον χρῆσιμον ἐναποδείξετε.

5 Μοχθεῖτε οὖν, τέκνα μου, καὶ ἀγωνίζεσθε, καὶ πρὸς τὰ ἐπερχόμενα λυπηρὰ τῆς κατὰ Χριστὸν ὑμῶν ζωῆς μὴ ξενοπαθεῖτε, ὡς παρὰ προσδοκίαν ἐρχόμενα· μὴ γὰρ οὐ τοῦτο ὡμολογήσατε, ἐληλυθότες ἀπὸ τοῦ κόσμου, κατενώπιον Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων αὐτοῦ καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν ὑπομεῖναι διὰ τὴν βασιλείαν
10 τῶν οὐρανῶν, τοῦτο μὲν καὶ ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ, τοῦτο δὲ καὶ ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, ἐν ὕβρεσί τε καὶ ὄνειδισμοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἀσκητικοῖς· Λοιπὸν οὐ ξένον τι, ἀλλὰ τὸ ἤδη ὁμολογηθὲν ἡμῖν συμβαίνει, ὅσάκις ἂν καὶ συμβαίῃ. Τί δὲ ἐντεῦθεν τὸ κέρδος; Βασιλείας οὐρανῶν κληρονομία, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν εὐφροσύνη, ἀθανασίας ἀπό-
15 λανσις, ζωῆς αἰδίου μακαριότης, νίθεσις, τρυφή παραδείσου, εἴ τι ἄλλο ἐστὶ καὶ λέγεται.

*Ὦντως οὖν ἀξίως πρὸς ταῦτα ἀνέκραγεν ὁ μέγας ἀπόστολος, ὅτι «οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς», καὶ τότε ἐκεῖνος τὴν οἰκουμένην
20 ὅλην διοικῶν καὶ ὡς ἐν μέσῳ λεόντων καὶ ἄρκτων καὶ πάρδων καὶ λύκων ὑπὸ τῶν ἀπίστων ἐλκόμενος καὶ περιηγόμενος, δακνόμενός τε καὶ σπαρασσόμενος, μετὰ τοῦ πεινῆν καὶ διψῆν αὐτὸν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἐργάζεσθαι πρὸς τὸ μὴ ἐπιδαρεῖν τινα, ἀλλ' αὐταρκεῖν αὐτῷ τε καὶ τοῖς οὔσι μετ' αὐτοῦ ταῖς κατὰ τὸ
25 σῶμα χρεΐαις Ἡμεῖς δὲ εἰ μὲν, ἐν οἷς ἐσμεν, εὐχαρίστως καὶ ὑπομονητικῶς φέρωμεν, εὖ ἂν ἔχοι καὶ οὐκ ἀπολειψόμεθα τῆς ἐκείνου μερίδος· εἰ δέ γε ἀποδυσπετοίημεν καὶ δυσαχθόμεθα καὶ βαρυθυμοῦμεν, πῶς τοῖς μέχρις αἵματος ἀντικατασταῖσι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κοινωνήσομεν; ἢ πῶς οὐ καταγέλαστοι ἐσόμεθα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ,
30 μηδὲ τὰ ἐλάττονα μετὰ προθυμίας αἰρησάμενοι, λέγω δὴ τὴν ἀντίλογον ὑπακοήν, τὴν ἀγόγγυστον ἐργασίαν, τὴν ἀνυπερήφανον ὑπηρεσίαν, τὴν εὐκαιρον σιωπὴν, τὴν εὐλογον λαλίαν, τὴν ἐπὶ τῇ τυχοῦσῃ

ζομαι, παίρνοντας μαζί και τὴ βοήθεια τοῦ πατέρα μου και πατέρα σας, νὰ σᾶς πῶ και νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω αὐτὰ ποὺ πρέπει, και πιστεύω ὅτι μὲ τὴν καλή σας προαίρεση και ὑποταγή σας στὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀποδείξετε και τὴ δική μου ἀχρηστία χρήσιμη.

Κοπιάζετε λοιπὸν, τέκνα μου, και ἀγωνίζεστε και μὴ ξαφνιαζέστε ἀπὸ τὶς θλίψεις τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς σας ποὺ ἔρχονται, σὰν νὰ ἔρχονται χωρὶς νὰ τὶς περιμένετε. Μήπως δὲν τὸ ὁμολογήσατε τάχα αὐτό, ὅταν εἶχατε ἔρθει ἀπὸ τὸν κόσμον, μπροστὰ στὸν Θεὸ και τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀγγέλους του, και ὅτι θὰ ὑπομείνετε κἄθε θλίψη και στενοχώρια γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, και μὲ πείνα και δίψα, και μὲ κρύο και γυμνότητα, μὲ βρισιές και χλευασμοὺς και μὲ ἄλλες ἀσκητικὲς δοκιμασίες; Ἐπομένως, δὲν σᾶς συμβαίνει κἄτι ξένο, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἤδη ὁμολογήθηκε ἀπὸ σᾶς, ὅσες φορές και ἂν συμβαίνει. Και ποιὸ εἶναι ἀπὸ αὐτὰ τὸ κέρδος; Ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡ εὐφροσύνη τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, ἡ ἀπόλαυση τῆς ἀθανασίας, ἡ μακαριότητα τῆς αἰώνιας ζωῆς, ἡ υἰοθεσία, ἡ τρυφή τοῦ παραδείσου, και ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει και λέγεται.

Πραγματικὰ λοιπὸν, κατὰ τρόπο ἄξιο σ' αὐτὰ, ἀνέκραζε ὁ μέγας ἀπόστολος, ὅτι «τὰ παθήματα τοῦ παρόντος καιροῦ δὲν ἔχουν καμμιά ἀξία συγκρινόμενα πρὸς τὴ δόξα ποὺ πρόκειται νὰ ἀποκαλυφθεῖ σὲ μᾶς»². Γιατὶ και ἐκεῖνος τότε, περιερχόμενός ὄλη τὴν οἰκουμένη, και συρῶμενος και περιφερόμενος ἀπὸ τοὺς ἄπιστους μέσα ἀπὸ λιοντάρια και ἀρκοῦδες και πάνθηρες και λύκους, ἀπὸ τὰ ὅποια δαγκωνόταν και ξεσχίζόταν, μαζί μὲ τὸ ὅτι πεινοῦσε και διψοῦσε, και ἐργαζόταν νύχτα και μέρα μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια, γιὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνει κανέναν, ἀλλὰ νὰ ἐπαρκεῖ γιὰ τὶς σωματικὲς ἀνάγκες και τοῦ ἑαυτοῦ του, και ἐκείνων ποὺ ἦταν μαζί του³. Ἐμεῖς ὅμως, ἐὰν δείξουμε μὲ εὐχαρίστηση ὑπομονὴ σ' αὐτὰ ποὺ ἔχουμε, θὰ βρίσκονται αὐτὰ σὲ καλὴ κατάσταση, και δὲν θὰ ἔχουμε τὴν τύχη ἐκείνου. Ἐὰν ὅμως ἀποθαρρυνόμαστε και δυσανασχετοῦμε και δυσφοροῦμε, πῶς θὰ γίνουμε κοινωνοὶ ἐκείνων ποὺ ἀντιστάθηκαν στὴν ἁμαρτία μέχρι θανάτου; Ἡ πῶς δὲν θὰ γίνουμε καταγέλαστοι κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ἀφοῦ οὔτε τὰ ἐλάχιστα δὲν δεχθήκαμε μὲ προθυμία, ἐννοῶ δηλαδὴ τὴν χωρὶς ἀντιλογία ὑπακοή, τὴν ἀγόγγυστη ἐργασία, τὴν ταπεινὴ ὑπηρεσία, τὴ σιωπὴ στὸν κατάλληλο καιρό, τὴ δικαιολογημένη ὀμιλία, τὴν μετακίνηση σὲ ὅποια τύχει διακονία, τὴν

2. Ρωμ. 8, 18.

3. Α' Κορ. 4, 11-13.

διακονία μεταφοράν, τὴν εὐτονίαν τοῦ ἔργου, τὴν ἐκκοπὴν τοῦ θελήματος, τὴν εὐχάριστον ὑποδοχὴν τῆς τυχούσης ἐπιτιμίας, τὴν ἀνένδοτον παράστασιν τῆς ψαλμωδίας καὶ προσευχῆς, νυκτερινῆς τε καὶ ἡμερινῆς, καὶ μέντοι καὶ τὴν ἐφήμερον τῶν ψαλμῶν στιχολογίαν; Ταῦτα γὰρ πάντα (ἐπεὶ καὶ πλείω τούτων, ἄλλα οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἕκαστον καταλέγειν) ὑποδεχόμενοι καὶ ὑποφέροντες κάλλιστα διοῦμεν καὶ διώσομεν· καὶ ἐπιτεροπόμενός ἐστιν ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀδελφότητος ὀσιώτερος καὶ ἢ τῶν ἔξωθεν ἐπίσκεψις ὠφελιμωτέρα καὶ ὁ τοῦ μαρτυρίου στέφανος ὑμῖν
10 ἔτοιμαζόμενος. Λοιπὸν «τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ» καὶ τῶν προειρημένων; Οὐδὲν οὐδαμῶς ἄλλὰ καὶ εἰ ἀποθανεῖν ἡμᾶς δεοί καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μετὰ χαρᾶς τοῦτο ἀσπασώμεθα, μόνον ὅτι διὰ Χριστὸν πάσχομεν χαίροντες καὶ ἀγαλλόμενοι καὶ «μηδεμίαν ἐν μηδενὶ προσκοπὴν διδόντες, ἵνα μὴ μωμηθῆ» ἢ
15 ἀγαθὴ πολιτεία ἡμῶν. Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τούτων.

Ἴστε δὲ ὅτι στένωσις ἡμῖν γέγονεν ἐν τῷ σίτῳ, ἀποτυχησάντων τῶν χωρῶν, διὰ τὰς ἁμαρτίας μου, τοῦ ἐνὸς μοναστηρίου, ὥστε μηδὲ κόκκον προσδοκᾶν ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐκεῖσε ἐνταῦθα δέχεσθαι. Ἄλλ' οὐδεμία ἀθυμία, εἴπερ εὐτυχεῖτε κατὰ ψυχὴν· εἴρηκε γὰρ ὁ εἰρηκῶς,
20 καὶ ἀψευδῆς ἐστὶν ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτοῦ, ὅτι «ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν», ὅπερ καὶ προέδειξε καὶ δείκνυσι καθ' ἑκάστην ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν τὰ θαυμάσια καὶ τὰς δωρεὰς αὐτοῦ. Μόνον, ὡς εἴρηται, ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν ὀσιότητι καὶ
25 δικαιοσύνῃ καὶ τὰ ἄλλα συνεισοίσει ὁ καλὸς οἰκονόμος καὶ δοτὴρ ἀπάντων Θεός, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΓ'.

*Περὶ ἐγκρατείας οὐ μόνον τροφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παθῶν,
δηθεῖσα ἐν τῇ ἀγίᾳ Τεσσαρακοστῇ.*

30 Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, ἐμάκρυνα τοῦ κατηχεῖν ὑμῶν τὰς τιμίας ἀκοὰς τὸν ἐξουθενημένον μου λόγον ἐκ τοῦ νοσηλεύεσθαι με ἐπὶ πολὺ, καὶ ἢ μὲν χρεῖα ἐπείγει τοῦ λαλεῖν, ἢ δὲ ἀδυνα-

καρτερικότητα τοῦ ἔργου, τὴν ἀποκοπὴ τοῦ θελήματος, τὴν ἀποδοχὴ μὲ εὐχαρίστηση τῆς τυχόν παρατηρήσης, τὴν ἐπίμονη παράσταση στὴν ψαλμωδία καὶ προσευχή, νυχτερινὴ καὶ ἡμερήσια, καὶ μάλιστα καὶ στὴν καθημερινὴ σιχολογία τῶν ψαλμῶν; Γιατὶ ὅλα αὐτὰ (ὅπως καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ, ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὰ ἀναφέρω χωριστὰ τὸ καθένα), ἂν τὰ δεχόμεστε καὶ τὰ ὑπομένουμε, βιώνουμε πάρα πολὺ καλὰ καὶ θὰ βιώσουμε. Καὶ ὁ Θεὸς εὐχαριστεῖται μὲ τὸ ἔργο μας, καὶ ἡ αὐξηση τῆς ἀδελφότητος εἶναι σεβαστὴ, καὶ ἡ ἐπίσκεψη τῶν ἀπ' ἔξω πιὸ ὠφέλιμη, καὶ τὸ στεφάνι τοῦ μαρτυρίου σας θὰ ἐτοιμάζεται. Καὶ τότε «ποιὸς θὰ μᾶς χωρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ»⁴, καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἰπώθηκαν προηγουμένως; Τίποτε μὲ κανένα τρόπο. Ἀντίθετα, καὶ ἂν ἀκόμα χρειαστεῖ νὰ πεθάνουμε κάθε μέρα, θὰ τὸ δεχθοῦμε εὐχαρίστως, ἀρκεῖ ὅτι πάσχουμε γιὰ τὸν Χριστὸ μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση, καὶ «δὲν δίνουμε σέ κανέναν καμμιά ἀφορμὴ, γιὰ νὰ μὴ κατηγορηθεῖ»⁵ ἡ ἀγαθὴ πολιτεία μας. Καὶ τόσα βέβαια γι' αὐτὰ.

Γνωρίζετε ὅμως, ὅτι ἔχουμε ἔλλειψη σιταριοῦ, ἐπειδὴ ἀπέτυχαν τὰ χωράφια τοῦ ἑνὸς μοναστηριοῦ, ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μου, σέ σημεῖο ποὺ νὰ μὴ περιμένουμε οὔτε σπυρὶ ἀπὸ ἐκεῖ. Ἀλλὰ δὲν χρειάζεται λιποψυχία, ἂν εὐτυχεῖτε ψυχικά. Γιατὶ εἶπε αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀψευδὴς στίς ὑποσχέσεις του· «Ζητεῖτε τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς δοθοῦν ἐπιπρόσθετα»⁶, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔδειξε πρῖν, καὶ τὸ δείχνει κάθε μέρα στὰ μάτια μας μὲ τὰ θαύματα καὶ τίς δωρεές του. Μόνο, ὅπως ἔχει λεχθεῖ, «σηκῶστε τὰ χέρια σας»⁷ στὸν οὐρανὸ μὲ ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνη⁸, καὶ τὰ ἄλλα θὰ τὰ προσφέρει ὁ καλὸς οἰκονόμος καὶ χορηγὸς ὅλων Θεός, γιατί σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΗ 33η.

**Γιὰ τὴν ἐγκράτεια ὄχι μόνο ἀπὸ τίς τροφές, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πάθη.
Εἰπώθηκε τὴν ἀγία Τεσσαρακοστή.**

Πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, καθυστέρησα πολὺ νὰ διδάξω στὰ τίμα αὐτιά σας τὸν εὐτελεῖ λόγος μου, ἐπειδὴ νοσηλευόμενοι γιὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα. Καὶ ἡ ἀνάγκη βέβαια τοῦ νὰ μιλῶ εἶναι ἐπείγου-

7. Α' Τιμ. 2, 8.

8. Λουκᾶ 1, 75.

μία ἐγκοπὴν ποιεῖ τοῦ διαδήματος Ἄλλ' οὖν μικρά τινα ὑπομνη-
 στικά ἐν τῷ μικρὸν με ἀνακομίσασθαι προσφθέγξομαι ὑμῖν. Ὡς ἴστε,
 ὁ παρῶν καιρὸς ἡ ἀγία Τεσσαρακοστή ἐστίν, ἀπαιτοῦσα ἡμᾶς τοὺς
 πνευματικούς ἀγῶνας ἔτι μᾶλλον παρὰ τὸν προλαβόντα χρόνον,
 5 ἤγουν τὴν προθυμίαν, τὴν εὐψυχίαν, τὴν εὐτονίαν, τὴν καρτερίαν,
 τὴν ὑπομονήν, τὴν οὐρανοδρόμον προσευχήν, τὴν δακρυοφόρον
 κατάνυξιν, τὴν εὐκαιρον σιωπὴν, τὴν πρόπουσαν λαλίαν, τὴν ἀναν-
 τίλογον ὑπακοήν, τὴν συντριβοκάρδιον ταπείνωσιν, τὴν σύμμετρον
 ἐγκράτειαν καὶ ἀποχὴν οὐ μόνον τῶν ποικίλων καὶ κατὰ κόρον
 10 τροφῶν καὶ ποτῶν, ἀλλὰ καὶ φθόνου καὶ μίσους, θυμοῦ καὶ ἔριδος,
 ζήλου καὶ γογγυσμοῦ καὶ ὑπερηφανίας καὶ παντὸς ἄλλου μυσαρω-
 τάτου πάθους.

Ἐπισκέψασθαι οὖν ἑαυτούς, ὧ τέκνα, καὶ προσέχετε, παρακα-
 λῶ· καθαρεύσατε τῶν προρρηθέντων καὶ καταρτίσατε ἑαυτοὺς σκευή
 15 ἀπόλεκτα, ὄργανα θεοήγητα, ψαλτήρια τερπνότατα, πρὸς ὑποδοχὴν
 τοῦ ἁγίου Πνεύματος· εἰς τοῦτο γὰρ καλεῖ ὁ καιρὸς καὶ τοῦτό ἐστίν ἡ
 νηστεία. Μὴ μοι λεγέτω τις, ὅτι “Τόσον καὶ ψάλλω καὶ στιχολογῶ
 καὶ τοσοῦτον προσεύχομαι· βραχυφαγῶ λίαν καὶ ὀλιγοποτῶ· καθεξό-
 μενος ἀφυπνῶ, γονυκλιτῶ τε τοσοῦτον, αἶρω τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐ-
 20 ρανὸν πολυώριον”. Ἀποδεκτέα μὲν οὖν καὶ ταῦτα· πῶς γὰρ οὐ; Ἄλλ'
 ἐκεῖνό μοι φραζέτω, εἰ τὸ φρόνημα καταβεβλημένον καὶ τὸ θέλημα
 ἐκκεκομμένον, ὥστε αἰεὶ εὐηκοεῖν καὶ μηδαμῶς ἀντιλέγειν, μηδὲ γογ-
 γύζειν τὸ καθόλου, ἢ φιλονεικεῖν τὸ καθάπαξ, μὴ διαφθонеῖν τὸν
 ἀδελφόν, μηδὲ ζηλεύειν τὸν πλησίον, μηδὲ κενονοεῖν καὶ κενολογεῖν
 25 ταῦτα καὶ ἐκεῖνα, ὡς “Διατί ἐκεῖνος οὕτως ἔχει καὶ διατί τοῦτο τοι-
 ῶσδε;”. Κὰν τούτου ἀλλοιοῦσθαι τὴν καρδίαν καὶ προσφέρειν οὐκ ἐξ
 ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐκ πονηροῦ, ῥήματα καὶ βαπτολο-
 γήματα ἀπιστίας καὶ ἀφοβίας καὶ ἀτονίας, ἅτινα οὐ μόνον αὐτόν,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκούοντας φέρει εἰς κατάπτωσιν.

30 Οὐ τὰ τοιαῦτα οὖν, ὧ ἀδελφοί, νηστείας ἔργα, οὐδὲ ἐγκρατείας
 σκάμματα, ἀλλ' εἴ τι ταπεινώσεως ἔχει καὶ ὑπακοῆς, ὡς εἴρηται· ἐν
 τοῖς δυσὶ γὰρ τούτοις κατορθώμασιν οἶονεὶ ὡς ἐν πτέρυξί τισιν ὁ
 ὑποτακτικὸς εἰς οὐρανὸν ἀνίπταται καὶ τῷ Θεῷ συνόμιλος γίνεται.
 Θαυμαστὸν δὲ οὐδέν, ὅτι, καίπερ οὕτως ἡμῶν λεγόντων καὶ ὑμῶν
 35 ἀκούόντων, ἐπεισέρχεται ἐν ὑμῖν τὰ μὴ πρόποντα, ἐπεὶ καὶ χάρα,

σα, ἡ ἀδυναμία ὅμως μὲ ἀναγκάζει νὰ διακόψω τὸ ἐγχείρημα. Ὡστόσο, ἐπειδὴ γιὰ λίγο ἀνάκτησα τὶς δυνάμεις μου, θὰ σᾶς ὑπενθυμίσω λίγα μόνο πράγματα. Ὅπως γνωρίζετε εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, πού ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς νὰ ἐντείνουμε περισσότερο ἀπὸ τὸν χρόνον πού πέρασε τοὺς πνευματικούς μας ἀγῶνες, δηλαδή τὴν προθυμία, τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἐντονη προσπάθεια, τὴν καρτερία, τὴν ὑπομονή, τὴν οὐρανόδρομη προσευχή, τὴν δακρυφόρο κατάνυξη, τὴν κατάλληλη σιωπή, τὴν πρέπουσα ὁμλία, τὴν χωρὶς ἀντιλογία ὑπακοή, τὴν ταπείνωση μὲ συντριβὴ τῆς καρδιᾶς, τὴν μετρημένη ἐγκράτεια, καὶ τὴν ἀποχή ὄχι μόνο ἀπὸ τὶς ποικίλες καὶ μέχρι χορτασμοῦ τροφές καὶ ποτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν φθόνον, τὸ μῖσος, τὸν θυμὸν, τὴν διχόνοια, τὴν ζήλεια, τὸν γογγυσμό, τὴν ὑπερηφάνεια, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλο βδελυρὸ πάθος.

Ἐξετάστε λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς σας, τέκνα μου, καὶ προσέχετε, σᾶς παρακαλῶ. Καθαρισθεῖτε ἀπὸ αὐτὰ πού προεῖπα καὶ κάνετε τοὺς ἑαυτοὺς σας σκευὴ ἐκλεκτά, ὄργανα θεοήχητα, ψαλτήρια εὐχάριστα, γιὰ νὰ ὑποδεχθεῖτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Γιατί σ' αὐτὸ μᾶς καλεῖ ἡ περίοδος καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ νηστεία. Καὶ ἄς μὴν πεῖ κανεὶς, “Ψάλλω πολὺ καὶ στιχολογῶ καὶ προσεύχομαι πάρα πολὺ, τρώω πολὺ λίγο καὶ πίνω λίγο. Ἀγρυπνῶ ἐπίσης καθισμένος, κάμνω πολλὰς γονυκλισίας, καὶ ὑψώνω ἐπὶ ὤρες τὰ χέρια μου στὸν οὐρανόν”. Βέβαια καὶ αὐτὰ εἶναι ἀποδεκτά· πῶς δηλαδή ὄχι; Ἀλλ' ἄς μοῦ πεῖ καὶ αὐτό· “Ἄν δηλαδή ἔχει καταβεβλημένο τὸ φρόνημα καὶ τὸ θέλημά του κομμένο, ὥστε πάντοτε νὰ ὑπακούει καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἀντιλέγει, οὔτε νὰ γογγύζει καθόλου, ἢ νὰ φιλονικεῖ ποτέ, νὰ μὴ φθονεῖ τὸν ἀδελφόν του, οὔτε νὰ ζηλεύει τὸν πλησίον του, οὔτε νὰ σκέφτεται μάταια πράγματα, οὔτε νὰ φλυαρεῖ γι' αὐτὰ ἢ ἐκεῖνα, ὅπως γιὰ παράδειγμα, Γιατί ἐκεῖνος εἶναι ἔτσι, καὶ γιατί αὐτὸ ἔτσι; Καὶ ἂν ἡ καρδιὰ του ἀλλοιώνεται καὶ προφέρει ὄχι ἀπὸ τὸν ἀγαθὸν θησαυρὸν τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πονηρὸν, λόγια καὶ φλυαρίες ἀπιστίας καὶ ἔλλειψης φόβου καὶ νωθρότητας, τὰ ὅποια ὀδηγοῦν σὲ κατάπτωση ὄχι μόνο αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πού τὸν ἀκοῦνε.

Δὲν εἶναι λοιπὸν αὐτὰ, ἀδελφοί, ἔργα νηστείας, οὔτε ἀγωνίσματα ἐγκράτειας, ἀλλὰ ἂν ἔχει κάτι ἀπὸ τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ὑπακοή, ὅπως εἰπώθηκε· γιατί μὲ τὰ δύο αὐτὰ κατορθώματα, σὰν πάνω σὲ κάποια φτερά, ὁ ὑπάκουος ἀνεβαίνει πετώντας στὸν οὐρανόν καὶ συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεόν. Καὶ δὲν εἶναι καθόλου παράξενο τὸ ὅτι, ἂν καὶ τόσες φορές ἐγὼ τὰ λέγω αὐτὰ καὶ ἐσεῖς τὰ ἀκοῦτε, μπαίνουν μέσα σας αὐτὰ

μικρὸν ἀμεληθεῖσα τῆς γεωπονίας, ἐπιφύει τὰ ζιζάνια. Τί δέ ἐστιν ὁ
 φημι; Ὅτι τινὲς τῶν ἀσυνετωτέρων (οὐ γὰρ ἐγκρατῶν τὸ πρᾶγμα,
 οὐδὲ τελείων) ζητοῦσι καὶ ἐκζητοῦσιν, ἐρεσχελοῦσι καὶ ἀντιβολοῦσι,
 διδῶσι καὶ ἀντιδιδῶσι, βλέπουσι καὶ ἀντιβλέπουσιν, ἐφίενται καὶ
 5 ἀντιεφίενται ὥσπερ τινὲς παῖδες καὶ νεωτερίζοντες, ἢ τάχα εἰπεῖν
 καὶ κοσμίζοντες, περὶ τί γε; Περὶ ἐπωμίων, περὶ καλικίων, περὶ ἄλ-
 λων τινῶν τῶν τυχόντων. Καὶ διατί ταῦτα οὕτως, τέκνα; Καὶ τοῦτό
 ἐστὶ τὸ καύχημα ὑμῶν, ἢ τοῦτό ἐστὶ τὸ νήστευμα ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ
 μᾶλλον τὸ κατάπτωμα καὶ καταχόρτασμα; Τί οὐ στέργετε ἐν τοῖς
 10 διδομένοις; τί οὐχ ὑπομένετε ἡμέραν ἐπιδόσεως; τί οὐκ ἐκδέχεσθε
 τὸν προσεπιόντα καιρὸν; Οὐχ εἷς ἐστὶν ἢ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ καὶ τέσ-
 σαρες καὶ πέντε ἀπ' ἐμοῦ τε τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ τοῦ πατρὸς μου καὶ
 πατρὸς ὑμῶν σκοποῦντες καὶ οἰκονομοῦντες μετὰ πόνου καὶ φόβου
 Θεοῦ, συμπαθείας τε καὶ εὐσπλαγχνίας, καὶ τῆς καθ' ἕκαστον ἀξίως
 15 ποιοῦμενοι τὴν κατὰ χρεῖαν ἐπίδοσιν. Ἄλλ' οὐ πάντως πάντοτε,
 οὐδὲ τὰ αὐτὰ οἱ αὐτοὶ οὔτε λαμβάνειν ὀφείλετε, οὔτε ἀμφιέννυσθαι,
 οὔτε σκέπεσθαι, οὔτε ὑποδύεσθαι, οὔτε τροφεύεσθαι, οὔτε ποτίζε-
 σθαι, ἀλλὰ καθὼς ἡ χρεῖα ἐπιζητεῖ καὶ οἱ ἐπέχοντες τὴν οἰκονομίαν
 διοικῆσουσι. Τυχὸν ἴσως σὺ ἐπιζητῶν οὐδ' ὁ φορεῖς ἄξιός εἰ πάντως,
 20 καὶ ἐν ᾧ ὀφείλεις ὡς ἀνάξιός κατανύττεσθαι, γογγύζων καὶ κάλλιον
 ἐπιζητῶν, σκόπησον ὅποσον τὸ κρῖμα ἐπὶ τὴν σεαυτοῦ κεφαλὴν
 συνάγεις Ἄρτι ταῦτα μοναστῶν εἰσὶν ἄληθινῶν ἢ ὑποτακτικῶν
 ἐκλεκτῶν; Μὴ γένοιτο, μισθαρονομένων δέ τινων καὶ δουλοπρεπῶν.
 Οἱ τοιοῦτοι γὰρ τὰ τηλικαῦτα ἐπιζητοῦσιν, ὡς ὑπὸ ζυγὸν ἢ δουλεί-
 25 ας ἢ μισθαρορίας τελοῦντες ὁ δὲ γνήσιος υἱός, ὡς εἰδὸς ὅτι πάντα τὰ
 τοῦ πατρὸς διαφέρει αὐτῶ καὶ ὡς φιλῶν φιλεῖται παρὰ τοῦ γεννήτο-
 ρος, μένει, καθὼς ὁρᾶται ὑπὸ τοῦ πατρὸς, τάχα καὶ ποιεῖται γλυ-
 κεῖαν καὶ εὐκαιρον καὶ φιλοπάτριον τὴν ἐπιζήτησιν.

Προσέχετε τοίνυν τί λαλῶ καὶ μὴ ὅτι ἐγὼ ἄρτι νοσῶν ἐσθίω καὶ
 30 πίνω παντοίως καὶ καταθαλπόμενος, καίπερ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύ-
 ταις, ἀντιφθέγξασθε· οὐ γὰρ θεμιτὸν ὑμῖν, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ὑμεῖς ἅ-
 παντες προϊστασθέ μοι εἰς τὸ μὴ διδεῖν ἡμῖν ἔργον θλίψεως, ἀσθε-

πού δὲν πρέπει, γιατί καὶ σ' ἓνα χωράφι, πού γιὰ λίγο παραμελήθηκε ἀπὸ τὴν καλλιέργεια, φυτρώνουν τὰ ζιζάνια. Τί σημαίνει αὐτὸ πού λέγω; Ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀσύνετους (γιατί τὸ θέμα δὲν ἀφορᾷ τοὺς ἐγκρατεῖς, οὔτε τοὺς τέλειους) ζητοῦν καὶ ἀναζητοῦν, φλυαροῦν καὶ ἰκετεῦν, δίνουν καὶ δὲν δίνουν, βλέπουν καὶ παραβλέπουν, ἐπιθυμοῦν καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν, σὰν νὰ εἶναι παιδιά, καὶ νεωτερίζουν, ἢ καλύτερα θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, καὶ κοσμικοφέρνουν, γιὰ ποιὸ πρᾶγμα; Γιὰ ἐπωμίδες καὶ ὑποδύματα καὶ γιὰ μερικὰ ἄλλα τέτοια. Καὶ γιατί αὐτὰ ἔτσι, τέκνα μου; Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο καυχέστε, ἢ αὐτὴ εἶναι ἡ νηστεία σας, καὶ ὄχι μᾶλλον ἡ κατάπτωση καὶ ὁ ὑπερκορεσμός σας; Γιατί δὲν ἀρκεῖστε σ' αὐτὰ πού σᾶς δίνονται; Γιατί δὲν περιμένετε τὴν ἡμέρα πού θὰ σᾶς δοθοῦν; Γιατί δὲν περιμένετε τὸν κατάλληλο καιρὸ; Δὲν εἶναι οὔτε ἓνας οὔτε δύο οὔτε τρεῖς, ἀλλὰ καὶ τέσσερις καὶ πέντε, ἔκτος ἀπὸ μένα τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα σας, οἱ ὁποῖοι σᾶς προσέχουμε καὶ σᾶς φροντίζουμε μὲ κῶπο καὶ φόβο Θεοῦ, μὲ συμπάθεια καὶ εὐσπλαγχνία, καὶ δίνουμε στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες του. Ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ὅλοι δὲν πρέπει οὔτε τὰ ἴδια νὰ παίρνετε, οὔτε νὰ ντύνεστε, οὔτε νὰ σκεπάζεστε, οὔτε νὰ ὑποδύεστε, οὔτε νὰ τρώτε, οὔτε νὰ πίνετε, ἀλλὰ ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη τοῦ καθενὸς καὶ ὅπως θὰ κρίνουν αὐτοὶ πού διαχειρίζονται τὴν οἰκονομία. Εἶναι ἐνδεχόμενον σὺ πού ζητᾷς νὰ μὴ εἶσαι ὅπωςδήποτε ἄξιος οὔτε καὶ γι' αὐτὸ πού φορεῖς, καὶ ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ὡς ἀνάξιος νὰ συγκινεῖσαι, γογγύζοντας καὶ ζητώντας καλύτερο, πρόσεξε πόσο εἶναι τὸ κρῖμα πού συγκεντρώνεις πάνω στὸ κεφάλι σου. Εἶναι αὐτὰ πρᾶγματα ἀληθινῶν μοναχῶν καὶ ἐκλεκτῶν ὑποτακτικῶν; Κάθε ἄλλο. Εἶναι πράξεις κάποιων μισθωτῶν καὶ δουλοφρόνων. Γιατί αὐτοὶ τὰ ἐπιδιώκουν αὐτά, ἐπειδὴ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῆς δουλείας, ἢ ἐργάζονται μὲ σκοπὸ τὴν ἀμοιβή. Ἐνῶ ὁ γνήσιος υἱὸς, γνωρίζοντας πῶς ὅλα ὅσα ἀνήκουν στὸν πατέρα τὸν ἐνδιαφέρουν, καὶ ἐπειδὴ ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του καὶ ἀγαπιέται ἀπὸ αὐτόν, μένει ὅπως βλέπεται ἀπὸ τὸν πατέρα του, καὶ ὅταν συμβεῖ νὰ ζητήσῃ κάτι τὸ κάνει μὲ τρόπο μελίχιο καὶ στὴν κατάλληλη στιγμή καὶ ὅπως ἀρέσει στὸν πατέρα του.

Προσέχετε λοιπὸν τί λέγω, καὶ μὴ διαμαρτύρεστε, ἐπειδὴ ἐγὼ τώρα τρώγω καὶ πίνω διαφορετικὰ καὶ ἀπολαμβάνω ζεστασιά, ἂν καὶ βρίσκόμεστε στὶς ἡμέρες αὐτές, γιατί ἐγὼ εἶμαι ἀκόμα ἀρρωστος. Γιατί δὲν εἶναι σωστό, ἐπειδὴ καὶ σεῖς ὅλοι εἴσαστε προϊστάμενοί μου στὸ νὰ

νοῦντι διὰ τῆς ἐγκρατείας, ἀλλὰ συνιέντες ὅτι ταῦτα πρέπει ἀγίοις
καὶ ἐν τούτοις ἢ ἀνόθευτος ὑποταγή, ἐν τῷ πάντα στέργειν καὶ ὑπο-
μένειν. Τὰ τοιαῦτα μισητὰ καὶ βδελυκτὰ ζητήματα, ἅπερ καὶ Θεὸς
καὶ εὐσεβοῦντες ἅπαντες ἀποστρέφονται, μισήσατε. Καὶ δούλον οὐ
5 ζητοῦντα πρὸς χρείαν, ἀλλ' ἐπιμένοντα ποτὲ καὶ πῶς ὁ δεσπότης
κατανυγεῖ νέμειν τὰ προσήκοντα εἰδότες, οὐδὲ κἂν ὡς δούλοι πιστοὶ
αἰρούμεθα τῷ Θεῷ καὶ Δεσπότη πάντων δουλεύσαι. Δουλεύσωμεν
αὐτῷ τοίνυν, ἀδελφοί μου γνησιώτατοι, ὡς γνήσιοι υἱοί, κατὰ τὴν
προοδηλωμένην θεωρίαν, καὶ μὴ ληρεῖτε ἐν τοῖς ταπεινοῖς μου
10 λόγοις (ληρήσει γὰρ ὁ τοιοῦτος εἰς τιμωρίαν αἰώνιον), ἀλλὰ συμβάλ-
λετε ταῦτα εἰς τὰς ὁσίας ὑμῶν ψυχάς, καὶ οἱ μὲν μὴ ἀλόντες εἰς τὰ
τοιαῦτα χαίρετε καὶ φυλάσσεσθε, οἱ δὲ ἐμπεπτωκότες ἰάθητε διὰ τῆς
παραινέσεως· εἰ δέ τις ἐμπέσοι πρὸς τὸ ἐξῆς τὰ ἐπιτίμια παιδευέτω-
σαν αὐτόν.

15 Οἴμοι! οἴμοι! πῶς ἀζήλωτον τὸ ἀγαθὸν καὶ δυσεύρετον ἐν τοῖς
ἀνθρώποις, πῶς δὲ εὐζήλωτον καὶ εὐχερὲς τὸ κακόν! Οὐδεὶς βλέπει
πρὸς τὸν ὑπομονητικόν, πρὸς τὸν ῥακοδυτοῦντα, πρὸς τὸν καταψυ-
χόμενον, πρὸς τὸν περιφρονούμενον, πρὸς τὸν ὀλιγοτροφούμενον,
πρὸς τὸν παραθεωρούμενον, πρὸς τὸν εὐήκοον, πρὸς τὸν θεοταπει-
20 νωτον, καὶ εἰκονίζει πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν· ἀλλὰ πᾶς, σχεδὸν
εἰπεῖν, πρὸς τὸν κάκιστον ἐπιζητεῖ ἀποσκοπεῖν, πρὸς τὸν ἐπιζητητι-
κόν, πρὸς τὸν ἀντίλογον, πρὸς τὸν ὑβριστικόν, πρὸς τὸν γογγυστι-
κόν, πρὸς τὸν καλοφορητικόν, πρὸς τὸν καταθαλπόμενον, πρὸς τὸν
ἀναπαυόμενον, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀναμάσσει τὰ κακά, γινόμενος υἱὸς
25 ἀπειθείας καὶ υἱὸς τοῦ σκότους.

Ἄλλὰ φεῖσαι, φεῖσαι Κύριε, καὶ ἐν τῷ ἔλεει σου ἀνακτησάμενος
ἡμῶν τὰς ψυχὰς δίδου ποιεῖν τὸ θέλημά σου καὶ ἐργάζεσθαι τὰ προ-
στάγματά σου, ἵνα ἐν πᾶσι καὶ παν-τοίως ἀκριβεύομενοι τὸν ἑαυτῶν
βίον τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν σου ἐν τῇ βασιλείᾳ
30 τῶν οὐρανῶν, ὅτι σοὶ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, κράτος, προσκύνησις,
νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

μὴ μὲ στενοχωρεῖτε μὲ τὴν ἐγκράτεια, ἐπειδὴ εἶμαι ἄρρωστος, ἀλλὰ κατανοώντας ὅτι αὐτὰ ταιριάζουν στοὺς ἀγίους καὶ ὅτι σ' αὐτὰ βρῖσκειται ἡ ἀνόθευτη ὑποταγή, σὸ νὰ τὰ δέχεσθε ὅλα μὲ εὐχαρίστηση καὶ νὰ τὰ ὑπομένετε. Τὰ ζητήματα αὐτὰ ποὺ εἶναι μισητὰ καὶ σιχαμερὰ, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Θεὸς ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς τὰ ἀποστρέφονται, νὰ τὰ μισεῖτε. Καὶ ἐνῶ γνωρίζουμε, ὅτι ἀκόμα καὶ ὁ δοῦλος δὲν ζητᾷ αὐτὰ ποὺ τοῦ χρειάζονται, ἀλλὰ περιμένει πότε καὶ μὲ ποιὸν τρόπο θὰ εὐαρεστηθεῖ ὁ κύριός του νὰ τοῦ δώσει αὐτὰ ποὺ πρέπει, ἐμεῖς δὲν θέλουμε οὔτε σὰν δοῦλοι πιστοὶ νὰ ὑπηρετήσουμε τὸν Θεὸ καὶ Κύριο ὅλων. "Ἄς τὸν ὑπηρετήσουμε λοιπόν, ἀδελφοί μου γνήσιοι, σὰν γνήσιοι υἱοί, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχικὴ ἐπισήμανση, καὶ μὴ μωρολογεῖτε μὲ τὰ ταπεινά μου λόγια (γιατί αὐτὸς ποὺ μωρολογεῖ, θὰ τιμωρηθεῖ μὲ μωρολογία αἰῶνια), ἀλλὰ βάλτε τα αὐτὰ σὺς ὅσες ψυχές σας, καὶ ὅσοι δὲν ἔχετε παρασυρθεῖ σ' αὐτὰ, νὰ χαίρεστε καὶ νὰ φυλάγεστε, ὅσοι ὅμως ἔχετε πέσει σ' αὐτὰ, διορθωθεῖτε μὲ τὴν παραινέση. "Ἄν ὅμως κάποιος πέσει σὸ ἐξῆς, θὰ τὸν διορθώσουν τὰ ἐπιτίμια.

Ἄλλοίμονο! Ἄλλοίμονο! Γιατί τὸ καλὸ νὰ εἶναι ἀζήλευτο καὶ δυσεὔρετο ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, καὶ γιατί τὸ κακὸ νὰ εἶναι ζηλευτὸ καὶ εὐκόλο! Κανένας δὲν κοιτάζει πρὸς τὸν ὑπομονετικό, τὸν ρακένδυτο, αὐτὸν ποὺ κρυώνει, ποὺ περιφρονεῖται, ποὺ εἶναι λιτοδίαιτος, ποὺ παραβλέπεται, ποὺ εἶναι ὑπάκουος καὶ ταπεινὸς κατὰ Θεόν, καὶ δίνει τὴν εἰκόνα τῆς ὁμοίωσης πρὸς τὸν Θεό. Ἄλλὰ σχεδὸν ὅλοι ἐπιδιώκουν καὶ ἐπιζητοῦν καὶ κοιτᾶζουν πρὸς τὸν χειρότερο, τὸν ἀπαιτητικό, τὸν ἀντιρρησία, τὸν ὑβριστή, τὸν γογγυστή, τὸν καλοφορεμένο, αὐτὸν ποὺ εἶναι καλοξεσταμένος, πρὸς αὐτὸν ποὺ ἀναπαύεται καὶ ζυμώνει μέσα του τὰ κακὰ, γινόμενος υἱὸς τῆς ἀπειθείας¹ καὶ υἱὸς τοῦ σκότους².

Ἄλλά, λυπήσου μας, Κύριε, καὶ κερδίζοντας μὲ τὴν εὐσπλαγχνία σου πάλι τίς ψυχές μας, ἀξιώσέ μας νὰ κάνουμε τὸ θέλημά σου καὶ νὰ ἐκτελοῦμε τὰ προστάγματά σου, ὥστε, προσέχοντας σὲ ὅλα καὶ μὲ κάθε τρόπο τῆ ζωὴ μας, νὰ κερδίσουμε τὰ ἀγαθὰ σου ποὺ μᾶς ἔχεις ὑποσχεθεῖ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, γιατί σὲ σένα ἀνήκει κάθε δόξα, τιμὴ, δύναμη καὶ προσκύνηση, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν κατὰ σειρά γιὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸν στίχο καὶ τὴ σελίδα πού βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα ἀπλῶς στὴ σελίδα πού βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

Γένεσις		14	25	86	
1	1	152	15	1	406
2	9	478		24	406
3	24	84	16	3	350. 406. 468
4	8	122. 316	17	11	30
8	9	260	19	5	326
9	12 ἐ.	114		5-6	350
	20-25	462		6	358
12	1	362		16	36. 86.
17	5-11	114	28	1 ἐ.	106
18	1 ἐ.	84		15 ἐ.	106
19	1 ἐ.	84	30	38	28
	24-25	462	32	2	408
	30-359	462	33	3	408
22	9	28		12 ἐ.	156
24	14	106	Ἄριθμοὶ		
28	12	72	4	1	408
	17	110	11	5	350. 406
29	31	208		13	410
32	24 ἐ.	84	14	29-32	468
47	31	28	17	13	28
48	15 ἐ.	194	19	5-6	350
	16	82	Δευτερονόμιον		
49	18	30			
	9	90	25	5 ἐ.	126
	10	112	32	8	84
Ἔξοδος				11	376
3	2 ἐ.	36. 72. 86	Ἰησοῦς Ναυῆ		
4	2 ἐ.	114	5	13 ἐ.	86
12	29	86		15	36
14	15 ἐ.	28	7	20-25	366

		Κριταὶ	36	11	350. 408	
6	36		72	14	398	
13	1 ἔ.		106	33	420	
		Ρούθ		39	1	324
					11	426
3	8 ἔ.		280	41	5	82
		Βασιλειῶν Α'			6	360
				43	23	384
1	20 ἔ.		108	44	2	380
	27		286		15	68
2	30		404		17	164
19	18		410	49	4	364
		Βασιλειῶν Β'			16	344
				50	14	78
12	13		126	56	9	90
		Βασιλειῶν Γ'		67	18	94
					36	376
2	11		94	73	10	306
18	33-34		46	75	2	88
5	14		46		5	80
		Βασιλειῶν Δ'		76	19	94
					20	170
6	6		30	77	16	466
	24		92		71	142
12	13		126	83	2-3	82
		Ψαλμοὶ			6	196
					10	160
1	1		324	86	7	410
	2-3		184	88	8	82
	3-4		334		49	378
	4		334	93	17	336
2	12		336	98	5	26
3	21		84	102	20	82
4	31		306	103	4	92
7	11		398	113	3	448
10	2		398	115	3	54
13	1		338	117	24	54
16	14		340		25-26	456
18	3		380	118	16	334
	13		438		21	324
23	5		346		62	280
	7		82		64	314
26	3		370		117	334
33	8		84		143	318
	13		378	120	3	84

124	1	278	7	2		214
131	13	66			Ἰωνᾶς	
	14	230.324				
138	6	154	3	10		318
	12	272			Ναούμ	
140	2	294				
	4	334	2	1		26
	7	342			Ἀβδακούμ	
144	18	172.376				
	19	230	1	5		312
146	5	290	3	3		74
	Ἰὼβ			Ζαχαρίας		
29	12-13	204	1	8		94
38	7	38	3	9		74
	Παροιμῖαι Σολομῶντος			6	12	74
			9	9		456
3	11	322			Μαλαχίας	
	28	444				
6	1	266	1	11		74
10	3	418.472	4	2		448
11	14	342			Ἡσαΐας	
12	10	470				
26	11	348	1	2		344
	Ἐκκλησιαστής			5	21	344
			6	1ἔ.		88
1	2	478		4		90
6	7	142		5		90
10	16	210	7	14		60
11	28	276	9	6		118
	Σοφία Σολομῶντος			14	9	54
				27		328
3	1	278	19	1		40.74
6	5	126	26	19		232
	Σοφία Σειραχ			29	13	466
			30	10		386
2	10	468	31	1ἔ.		46
3	11	180		7-8		46
23	19	424	35	10		410
	Ἀμώς			40	3	96
			49	18		216
8	11	320	50	6		56
	Μιχαίας			51	11	386
			52	7		26
5	2	74	53	7		56

53	4	132	6	33	468
54	1	106		34	484
55	1	48	7	11	422
57	2	132		13-14	314.432.466
			9	15	396
			10	8	146
9	1	318		9	416
15	10	218		16	150
25	13	74		36	290
31	10	312	11	11	104
				12	322
				18	124
1	1 έ.	90	13	13	442
44	2	74		14	90
			14	3	128
				3-5	124
2	45	74		5	128
3	28 έ.	36		6	128
6	22	36		11	128.466
	24	92		13	132
7	9-10	94	15	8	466
9	23	36	18	10	84
10	8-9	110	19	12	442
				14	382
				25	340
			20	1-16	52
				26	372
				28	472
7	1 έ.	122.286	21	5	456
				9	456
			22	13	338
2	13 έ.	98	23	23 έ.	372
3	3	448	25	23	312
	15	448		26-27	480
4	14-16	450		33	396
	16-17	448		41	396
	4	450	26	38	458
	10	450		68	462
	11	98	27	25	460
	15-16	448		40-41	460
	19	144			
5	10	292			
	13	148	1	3	448
	14	146	2	9	396
6	24	472	3	17	150

4	39	386	21	17	308
6	8	416		19	312.384
	18	214	24	25	472
9	44	360			
	46	360			Ἰωάννης
	48	360	1	1	152
	49	148		3	154
10	14	468		8	96
	45	472		9	432
11	10	456		10-11	446
	23	148		12	446
				14	42
				14-16	454
1	5 ἔ	106		15	108
	11-12	110		29	132.448
	13	110	2	8	432
	14	110	3	30	44
	15	108.442	4	24	446
	18	112	5	2 ἔ	98
	20	114	6	27	334
	22	114		38	468
	41	114	10	11	352.454
	48	78		16	454
	75	484		40	456
2	10	136		43	456
	13	38		5	460
	14	96		14	440
	30-32	40		15	464
	42	382		27	464
3	4	448	11	34-35	454
5	27	38	12	5	460
	34	396		36	354
6	38	422	13	23	154
9	62	348	14	6	96.358
11	10	314		10	358
	42 ἔ	372	17	10	40
12	19	352		12	354
13	35	62	19	15	460
14	33	188		26-27	154
15	1 ἔ	102			
	8	102			Πράξεις
	24	52	1	13	164
16	22	396	8	32	56
18	22	188.434	9	9	36
19	1 ἔ	38	14	22	472

20	34	198.254			Κορινθίους Β'	
				1	12	380
				2	13	194
1	28	336		6	3	432.484
2	5	308.430		7	6	362
3	2	340		11	27	168
	11	340		12	14-15	310
5	14	58				
6	13	336			Γαλάτας	
8	13	434		2	18	348
	17	386		4	5	434
	18	384.482		5	24	330.442
	28	330		6	14	28.330
	35	484				
	35-36	412			Ἐφεσίους	
	38-39	330		1	5	434
9	16	316		2	5	348
10	15	26.164			8	358
11	4	410		3	10	152
	10	148		4	1	400
	33	44			13	330
12	3	398		5	6	338
14	21	374			8	480
16	3	292			12	400
				6	11	374
					16	432
2	8	460			17	400
	9	326.390				
3	8	390.424			Φιλιππησίους	
	12 ξ.	310		1	2	434
4	11-13	482		2	10	62
6	13	478		3	8	330
7	20	394			19	366
9	1	378				
	22	350			Κολοσσαεῖς	
	24	100		2	17	470
	27	202.256.476		3	6	348
10	4	62			10	348
11	19	438				
12	12	420			Θεσσαλονικεῖς Α'	
	26	420		5	5	326
13	7	432			21	440
14	40	480				
15	48	314			Θεσσαλονικεῖς Β'	
	55	54		1	10	434

		Τιμόθεον Α΄		9	12-13		60
							444
2	8		484	10	1		470
	13-14		58		28		354
3	16		446	12	11		358
6	12		380				
	16		444			Ἰακώβου	
		Τιμόθεον Β΄		1	3		434
				2	10		474
2	10		444	5	5		366
4	7		268				
	8		409.474			Πέτρου Α΄	
6	12		408	1	3		442
		Τίτον			7		434
					8		444
1	15		344	2	22		396
2	14		168.326		23		56
		Ἑβραίους		5	8		354
1	7		92			Πέτρου Β΄	
	14		82				
4	13		440	2	22		348

2. Εύρετήριο ονομάτων και πραγμάτων

Α

- Ἐαυρῶν 68. 104. 108.
 Ἐβελ 62. 122. 124. 316.
 ἄβελτηρία 458.
 Ἐβεσσαλῶμ 212.
 ἄβλάβεια 398.
 ἄβουλία 322. 394.
 Ἐβραᾶμ 30. 84. 106. 108. 112. 270.
 308. 362. 396.
 ἄγαθοεργία 174. 236.
 ἄγαθότης 26. 56. 140. 306.
 Ἐγάθων 172.
 ἄγαλλίασις 24. 76. 78. 82. 114. 158.
 172. 174. 274. 330. 378. 384. 386.
 458. 470.
 ἄγάπη 148. 150. 156. 158. 196. 240.
 244. 256. 260. 314. 326. 330. 344.
 346. 366. 374. 398. 434. 454. 484.
 ἄγάπησις 274. 284. 324.
 Ἐγγελοσ,- οἱ 74. 100. 154.
 ἄγιασμὸς 26. 32. 318.
 ἄγνεία 76. 374. 478.
 ἄγνοια 222. 394. 404.
 ἄγνωσία 90.
 ἄγογγυσία 424.
 ἄγρυπνία 190. 252. 254. 270. 274. 330.
 352. 366. 398. 410. 434. 442. 452.
 464. 466.
 ἄγχιστεία 284. 360.
 Ἐδᾶμ 32. 58. 60. 142.
 ἄδειλία 372.
 ἄδημονία 384.
 ἄδιαβλησία 342.
 ἄδολεσχία 358. 464.
 Ἐέτιοσ 430.
 Ἐζαρίας 92.
 ἄθανασία 28. 56. 66. 384. 434. 478.
 482.
 Ἐθανάσιοσ 480.
 ἄθεια 140. 144.
 ἄθέτησις 354.
 ἄθλιότης 436.
 ἄθυμία 50. 484.
 Ἐίγυπτιοσ,- οἱ 86. 114. 248. 252.
 Ἐίγυπτοσ 40. 96. 98. 348. 350. 468.
 αἵρεσις 206.
 αἵρεσις εἰκονομαχική 30. 200.
 αἰσχρότης 370.
 αἰσχύνη 56. 248. 360. 366.
 ἄκαθαροσία 128.
 ἄκακία 366.
 Ἐκάκιοσ 480.
 ἄκαταστάσια 390.
 ἄκηδία 296. 330. 384. 390.
 ἄκλοπία 282.
 ἄκολασία 128. 210.
 ἄκρασία 366.
 ἄκτημοσύνη 298.
 Ἐλεξάνδρεια 238. 244. 248. 258. 268.
 Ἐλέξανδροσ (Ἐλεξανδρείας) 244.
 254. 258. 260.
 ἄλήθεια 36. 42. 56. 64. 104. 106. 132.
 134. 138. 148. 162. 166. 168. 178.
 208. 212. 214. 220. 222. 290. 292.
 300. 306. 320. 342. 356. 460. 470.
 ἄλληλοφονία 318.
 ἄλλοίωσις 366. 464.
 ἄλογία 342. 458.
 ἄμαθία 342.
 Ἐμαλήκ 30.
 ἄμάρτημα 126. 392. 432.
 ἄμαρτία 24. 54. 58. 60. 86. 106. 132.
 144. 262. 266. 272. 308. 316. 320.
 324. 326. 328. 332. 334. 344. 348.
 352. 354. 362. 388. 394. 418. 440.
 442. 444. 446. 448. 450. 454. 462.
 472. 482. 484.
 ἄμαρτωλὸσ 50. 64. 326. 344. 374. 422.
 464. 472. 476. 488.
 Ἐμασίας 122.
 Ἐμβακοῦμ 70. 74. 92. 324.
 ἄμέλεια 304. 330. 350. 444. 476.

ἄμετρία 462.
 ἄμιλλα 432.
 Ἰ Αμμοῦν 354.
 Ἰ Αμμώνιος 480.
 Ἰ Αμορραῖοι 408.
 Ἰ Αμῶς 122.
 ἀναζώωσις 454.
 ἀναμαρτησία 46. 242.
 ἀνανδρεία 370.
 ἀνάνηψις 426.
 ἀνάστασις 462.
 ἀνάπαυσις 96. 384. 394.
 ἀνάστασις 26. 34. 54. 64. 100. 476.
 ἀνδρεία 98. 352,
 ἀνθρωπαρέσκεια 178.
 Ἰ Ἄννα 106.
 ἀνόμημα 394.
 ἀνομία 128. 222. 298.
 ἀνταγάπησις 374.
 ἀνταπόδοσις 390. 422. 428. 434.
 ἀνταπόδοσις αἰωνίας κολάσεως 406.
 ἀντίδοσις 360.
 ἀντιλογία 348. 390.
 Ἰ Ἀντίοχος 122.
 Ἰ Ἀντώνιος 186. 372.
 Ἰ Ἀντώνιος (συνασκητῆς Πλάτωνος)
 196.
 ἀνυποταξία 348.
 ἀπάθεια 256. 274. 440. 450.
 ἀπανθρωπία 350. 458.
 ἀπάτη 190. 348. 394. 416.
 ἀπαύγασμα 36.
 ἀπείθεια 308. 320. 348.
 ἀπειλή 150. 212. 222. 224. 292.
 ἀπειροποσία 462.
 ἀπιστία 58. 112. 168. 486.
 ἀπλότης 366.
 ἀπόγνωσις 210.
 ἀποκαραδοκία 434.
 Ἰ Ἀπολινάριος 44.
 Ἰ Ἀπολλῶν 370.
 ἀπολλοτριωσις 438.
 ἀπολύτρωσις 294. 406.
 ἀπόνουα 228. 382.
 ἀπορία 418.

ἀποσία 198.
 ἀποστασία 458. 460.
 ἀποταγή 204. 230. 280. 348. 354. 406.
 466.
 ἀποτυχία 340.
 ἀπροσεξία 330. 392.
 ἀπροσπάθεια 128. 372.
 ἀπώλεια 126. 170. 344. 354. 382. 406.
 466. 470.
 Ἰ Ἀρειος 44.
 Ἰ Ἀρέτας 126.
 ἄρετή 66. 138. 188. 190. 194. 196. 198.
 202. 206. 210. 216. 220. 236. 238.
 252. 270. 274. 282. 304. 310. 330.
 342. 350. 378. 384. 386. 398. 400.
 402. 416. 420. 422. 426. 428.
 Ἰ Ἀρκάδιος 238.
 Ἰ Ἀρμενία 164. 170. 174.
 Ἰ Ἀρσένιος ὁ ἀναχωρητῆς 236. 238.
 240. 242. 244. 246. 248. 250. 252.
 254. 256. 258. 260. 264. 266. 268.
 270. 272.
 Ἰ Ἀρχάγγελοι 74. 100. 154.
 Ἰ Ἀρχαῖ 74. 100. 154. 330. 400.
 ἀσέβεια 44. 62. 122. 124. 140. 144. 168.
 198. 200.
 ἄσέβημα 394.
 ἀσέλγεια 118. 128.
 ἀταξία 330.
 ἀτιμία 128. 170. 192. 360.
 ἀτονία 486.
 ἀτοπία 206. 214.
 αὐθάδεια 348.
 αὐταρέσκεια 206.
 αὐτάρκεια 184. 188. 420.
 αὐτεξουσιότης 354.
 ἄφεις 150.
 ἀφθαρσία 28. 66. 68. 454.
 ἀφοβία 86. 486.
 ἀφροσύνη 336. 352.
 Ἰ Ἀχαάβ 122. 200.
 Ἰ Ἀχαρ 366.
 ἀχαριστία 334.
 Β
 Βααλ 410.

Βαβυλῶν 70. 92. 268.
 βάπτισμα 38. 46. 60. 98. 144. 344. 348.
 448.
 βάπτισμα δακρύων 450.
 βάπτισμα μετανοίας 448.
 Βαπτιστής (Ἰωάννης) 130.
 Βαρθολομαῖος 162. 164. 170. 174.
 480.
 Βαρσανούφιος 480.
 βασιλεία Θεοῦ - τῶν οὐρανῶν 102.
 262. 272. 276. 308. 322. 326. 338.
 346. 348. 356. 362. 378. 382. 384.
 386. 392. 428. 434. 442. 444. 466.
 468. 472. 478. 482. 484. 490.
 Βασίλειος (ὁ Μέγας) 182. 206. 312.
 354. 398. 412. 430. 436.
 Βασιλεῖς (περιοχή Ὀλύμπου Βιθυ-
 νίας) 186.
 βασκαίνειν 426.
 βασκανία 56. 370.
 βαπτολογήματα 486.
 Βελίαρ 144.
 βελτίωσις 426.
 Βηθανία 454.
 Βηθλεὲμ 90. 96.
 βλάβη 412.
 βλασφημία 370.
 Βοανεργές 150.
 βοήθεια Θεοῦ 346.
 Βοός 280.
 βούλευμα διαβολικόν 458.
 Βουλκάνος 172.
 βραδυφαγία 434.
 βραδυποσία 198.
 Βυζάντιον 218.

Γ

Γαβαῶθ 164.
 Γαβριήλ 58. 108. 112.
 γαλήνη 314.
 γαλήνη εἰρηνόδωρος 160.
 Γαλιλαία 140. 450.
 γαστριμαργία 322. 472.
 Γεδεὼν 46. 72.

γένενα 54. 308.
 γέλως 462.
 γελωτοποιία 348.
 γέννησις πνευματικὴ 440.
 γνῶσις 10. 102. 154. 252. 380.
 γνῶσις Θεοῦ 44.
 γνωστικὸς 10.
 γογγυσμὸς 390. 486.
 γοητεία 278.
 Γόμορα 84.
 γονυκλισία 190. 198. 428.
 Γρηγόριος 172.
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος 292. 352.
 γυμνότης 412. 466.

Δ

Δαβὶδ 26. 66. 72. 86. 126. 142. 170.
 228. 272. 278. 314. 318. 334. 340.
 360. 448. 462.
 δάκρυον 270. 274. 366. 398.
 Δαλιδᾶ 128.
 Δανιήλ 36. 70. 74. 92. 94. 110. 256.
 268.
 δαιμόνιον - δαίμων 24. 26. 30. 54. 56.
 58. 68. 168. 174. 254. 260. 264. 322.
 346. 370. 396. 444. 460.
 δαίμων πορνείας 370.
 δειλία 98. 322.
 διάβλεψις 380.
 διαβολή 348.
 διάβολος 24. 32. 54. 60. 128. 144. 250.
 304. 334. 342. 354. 368. 370. 374.
 380. 382. 394. 396. 410. 416. 418.
 διαθήκη 344. 354.
 διάκρισις 336. 352.
 δικαιοκρισία 308.
 δικαιολογία 320.
 δικαιοσύνη 44. 50. 66. 68. 116. 134.
 136. 174. 232. 262. 280. 292. 336.
 348. 358. 408. 432. 448. 468. 474.
 484.
 διχόνοια 328.
 δίψα 306. 336. 358. 466. 482.
 διψυχία 428.

διωγμὸς 168. 216. 224. 230. 294. 336.
412.

δοκιμασία 474.

δόλος 260. 396.

δόξα 28. 34. 42. 48. 58. 62. 64. 68. 74.
78. 88. 90. 102. 118. 128. 136. 160.
176. 188. 214. 234. 290. 308. 310.
328. 330. 332. 336. 340. 346. 350.
352. 356. 360. 362. 366. 372. 376.
378. 380. 384. 390. 404. 408. 418.
424. 426. 432. 434. 440. 444. 446.
456. 460. 464. 474. 482. 484.

δόξα κενή 178. 416. 490.

δοξολογία 468.

Δοσίθεος 328.

δουλεία 24. 144. 406. 488.

δουλοπάθεια 312.

δριμυπάθεια 292.

Δυνάμεις 74. 152. 330.

δύναμις Θεοῦ 418. 458.

δυσζωία 478.

δυσηκοΐα 308.

συσπραγία 392.

δυσχέρεια 428.

Δωήκ 130.

δωρεά 334.

δωροδοκία 358.

Δωρόθεος 416.

Ε

Ἑβραῖος,- οι 86. 102.

ἐγκαλλώπισμα 34.

ἐγκαύχημα 444.

ἐγκράτεια 124. 190. 274. 296. 362. 372.
374. 376. 384. 410. 442. 440. 452.
474. 478. 484. 486. 490.

ἐγκώμιον 164. 180.

Ἐδὲμ 24. εἰκονομαχεῖν 208.

εἰκῶν 208.

εἰκῶν Θεοῦ 90.

εἰκῶν Χριστοῦ 160. 182.

εἰλικρίνεια 64.

εἰρήνη 26. 32. 64. 68. 132. 228. 246.
268. 318. 328. 366. 382. 386. 432.

Εἰρήνη (αὐτοκράτειρα) 204. 210.
216.

Ἐλεάζαρ 122.

ἐλεινολογία 182.

ἐλεημοσύνη 284. 314. 346. 478.

ἔλεος 426.

Ἐλισάβετ 104. 108. 112. 114. 118.

Ἐλισσαιέ 30. 46.

Ἐλκανᾶς 108.

ἔλλαμψις 80. 270.

ἐλπίς 60. 112. 188. 220. 224. 352. 356.
364. 366. 368. 372. 374. 402. 418.
428. 434.

ἐμπτυσμὸς 460.

ἐνανθρώπησις 88. 90. 96.

ἐνότης 436.

ἐνωσις 86. 216. 438.

Ἐνώχ 70.

ἐξαπορία 352.

ἐξομολόγησις 24. 76. 82. 116.

ἐξορία 326.

ἐξουδένωσις 306.

Ἐξουσίαι 74. 100. 152.

ἐξύβρισις 214.

ἔπαινος 162. 178.

ἔπαρσις 96.

ἐπήρεια 210. 418.

ἐπήρεια δαιμονική 298.

ἐπιβουλή 168. 324. 384.

ἐπιβουλή δαιμονική 410.

ἐπιείκεια 58. 228.

ἐπιθυμία 36. 110. 188. 210. 306. 314.
322. 374. 382. 384. 442. 472. 476.

ἐπιθυμία σαρκική 410.

ἐπιτιμία 358. 434.

Ἐπιφάνιος, μοναχός, 344.

ἐπιφθόνησις 348.

ἔρις 266. 348. 378. 486.

ἔρως θεῖος 186. 294. 306. 332. 346.
430. 434.

Εὔα 26. 58. 68.

Εὔαῖοι 408.

εὐανδρεία 166. 402.

εὐγένεια 272.

εὐδαιμονία 478.

εὐδοκία 468.
 εὐδοξία 308.
 εὐδρομία 352.
 εὐελπιστία 368.
 εὐεργεσία 292. 356. 426. 474.
 εὐζωία 384. 478.
 εὐθυμία 50.
 Εὐθύμιος 270. 430. 470.
 εὐθύτης 306.
 Εὐιλὰτ 164.
 εὐκαιριολογία 400.
 εὐλάβεια 38. 388.
 εὐλογία 68. 170. 346. 394. 398. 474.
 εὐπορία 418.
 ἔξουσία 400.
 εὐπάθεια 358.
 εὐπαιδεία 112.
 εὐπείθεια 196. 326.
 εὐπιστία 342. 402. 434.
 εὐπορεία 310.
 εὐπραξία 138. 420.
 εὐπροσωπεῖν 438.
 εὐσέβεια 150. 210. 340. 304. 476.
 εὐσπλαγχνία 488.
 εὐστάθεια 314.
 Εὐστάθιος, μοναχός, 344.
 εὐταξία 358.
 εὐτεκνία 180.
 εὐτολμία 454.
 εὐτονία 486.
 εὐφημία 162. 308.
 Εὐφημία 180.
 εὐφροσύνη 24. 46. 70. 72. 76. 120.
 136. 330. 340. 360. 378. 386. 444.
 482.
 εὐχαριστία 36. 280. 404.
 εὐχή 366. 402.
 εὐψυχία 486.
 εὐωδία 172.
 ἔφεις 442.
 Ἐφραθᾶ 74.
 Ἐφραΐμος 480.
 Ἐχέκολλα 214.
 ἔχθρα 348. 454.
 Ἐωσφόρος 458.

Z

Ζαβουλών 450. Ζακχαῖος 38.
 Ζαχαρίας 74. 94. 96. 104. 108. 110.
 112. 122. 128.
 Ζαχαρίας 328.
 Ζεβαιδαῖος 142.
 ζῆλος 206. 378. 486.
 ζῆλος Θεοῦ 282.
 ζημία 412. 422.
 ζωή 456.
 ζωή ἀθάνατος 308.
 ζωή ἀτελεύτητος 434.
 ζωή αἰώνιος 64. 230. 334. 432. 458.
 Ζώιλος 254. 258. 260.
 ζωογονία 374.

H

ἡδονή 50. 76. 112. 124. 320. 374. 392.
 Ἡλίας 46. 70. 200. 404.
 Ἡλιος δικαιοσύνης 44. 62. 108. 116.
 232. 448.
 ἡπιότης 306.
 Ἡρώδης 118. 124. 128. 134. 210. 214.
 Ἡρωδιάς 124. 126. 128. 130. 132. 212.
 Ἡσαΐας 40. 46. 90. 106. 118. 122. 216.
 ἡσυχία 194. 196. 202. 204. 242. 248.
 250. 270. 272. 422.

Θ

θάνατος 28. 32. 68.
 θαυματουργία 148. 170. 172.
 θεηγορία 152.
 θέλημα (ἀνθρώπινον) 190. 218. 224.
 358. 378. 394. 410. 430. 434. 484.
 486.
 θέλημα (θεῖον) 144. 240. 242. 374.
 θέλημα τῆς σαρκός 330.
 θεογνωσία 164.
 Θεοδόσιος 430. 470.
 Θεοδόσιος ὁ Μέγας 238. 268.
 Θεόδωρος ὁ ἡγιασμένος 430.
 Θεόκτιστος 186. 190. 194. 196. 430.

θεολογία 162. 164. 168.
 Θεολόγος (ὁ Γρηγόριος) 350. 352.
 θεοπτία 90.
 θεορρημοσύνη 174.
 θεοσέβεια 280.
 θεοσημεία 394.
 θεοσοφία 154.
 Θεοτόκος 94.
 Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας 244. 248.
 Θεσσαλονίκη 290.
 θεωρία 352.
 θεωρία ἔμπαθής 462.
 θέωσις 80. 440.
 Θηβαῖς 244. 258.
 θηριομαχία 168.
 θλίψις 150. 202. 288. 294. 318. 322.
 326. 336. 352. 358. 364. 412. 428.
 430. 464. 466. 472. 482. 488.
 θρασύτης 322.
 θρηῆνος 182.
 Θρόνοι 74. 102. 152.
 θυμηδία 50. 128. 174.
 θυμὸς 126. 216. 316. 486.
 θυσία 86. 378.
 θυσιαστήριον 84. 160.
 Θωμᾶς 112. 454.

I

Ἰακώβ 28. 30. 72. 82. 90. 108. 268. 274.
 Ἰάκωβος 160.
 ἰδιοθελησία 394.
 ἰδιοπραγμοσύνη 322.
 ἰδιορρυθμία 320. 390. 394.
 Ἰεζεκιήλ 74. 90.
 ἱεράτευμα βασιλείου 358.
 Ἰερεμίας 74. 318.
 ἱερουργία 106.
 Ἰεσσαὶ 68.
 ἱεραρχία 202.
 Ἱεροσόλυμα-Ἱερουσαλήμ 40. 66. 70.
 80. 86. 92. 456. 478.
 ἱερωσύνη 28.
 Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 86.
 Ἰορδάνης 46. 104. 448.

Ἰουδαία 88. 454.
 Ἰουδαῖοι 56. 60. 62. 90. 122. 140. 460.
 Ἰούδας 458.
 Ἰσαάκ 30. 106. 108.
 Ἰσραήλ 74. 86. 88. 90. 106. 122. 142.
 406.
 Ἰσραηλίτης 140. 318. 348. 468.
 Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής 138. 142.
 152. 154. 156. 160. 162.
 Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς 240.
 Ἰωάννης Πρόδρομος 42. 50. 96. 104.
 106. 108. 112. 114. 116. 118. 124.
 126. 128. 130. 134. 212. 448.
 Ἰώβ 204.
 Ἰωνᾶς 430.
 Ἰωρὰμ 122.
 Ἰωσήφ 28. 30. 96. 98. 222. 274.

K

Καὰθ 408.
 καθαρόνια 366.
 καθαρότης 156.
 Καϊάφας 460.
 Κάιν 62. 316.
 καινοτομία 284.
 κακία 28. 56. 64. 128. 182. 198. 266.
 294. 304. 310. 316. 334. 348. 380.
 412. 422. 456.
 κακοπάθεια 202. 398.
 κακοπάθεισις 306.
 κάκωσις 222.
 Κάλας 172.
 καλωπισμὸς 412. 414. 416.
 Κάνωπος 248. 268.
 καρτερία 190. 242. 270. 486.
 καταδίκη 60.
 κατακλυσμὸς 28. 114.
 κατάνυξις 236. 270. 274. 366. 374-376.
 440. 478.
 κατάνυξις δακρυοφόρος 486.
 κατάρα 54. 112. 170. 470.
 κατάρα τοῦ νόμου 54.
 καταφρόνησις 336. 444.
 κατήφεια 50. 160.

κατήχησις 208. 310. 350. 356. 362.
378. 382. 384. 390. 398. 400. 424.
426. 434. 446. 456.

κηδεία 70. 72.

κιδωτὸς τοῦ ἁγιάσματος 66.

κίνδυνος 166. 354. 412. 458.

κληρονομία 142. 378. 384. 386. 468.
482.

κοίμησις 76.

κόλασις αἰωνία 336. 406.

κολαφισμὸς 460.

Κολύμνη 172.

Κορνήλιος 38.

κρεοφαγία 478.

κρῖμα 422.

κρίσις 314. 344. 430.

Κυριότητες 74. 102. 152.

Κωνσταντῖνος ΣΤ'. (αὐτοκράτωρ
εἰκονομάχος) 182. 198. 210.

Λ

Λάζαρος 56. 232. 454. 456.

λαθροφαγεῖν 426.

λαλιά πρέπουσα 486.

λατρεία 114.

λήθη 266. 392.

ληστής 60.

Λία 208.

Λίβανος 136.

λιμὸς 412.

Λίπαρις 170. 174. 176.

λογισμὸς 252. 462.

λόγχευσις 462.

λοιδορία 58. 426.

Λουκιανὸς 172.

λύπη 172. 276. 298. 358. 386. 410. 418.
478.

Λὼτ 84. 462.

Μ

μαγγανία 128.

μακαριότης 28. 46. 306. 384. 482.

μακροθυμία 56.

Μαλαχίας 74.

Μανασσῆς 122.

μανία 58. 128. 322.

Μανιχαῖος 44.

μάννα (τὸ) 150.

Μάρθα, ἀδελφὴ Λαζάρου, 454. 456.

Μαρία, ἀδελφὴ Λαζάρου, 454.

Μαρία (Θεοτόκος) 58. 66. 68. 114
116.

Μαρίαι 98.

Μαρία Μαγδαληνὴ 98.

Μάρκος 98.

Μάρκος, ἄσκητῆς, 242. 256.

μαρμαρυγὴ 120.

ματαιότης 468. 478.

Ματθαῖος 36.

μεγαλειότης 72.

μεγαλοδωρεά 28.

μεγαλοσύνη 430.

μεγαλουργία 118. 170.

μεγαλοψυχία 292.

μέθη 184.

μεθοδεία 342. 374. 380.

Μειλὰ (πόλις Σικελίας) 172.

Μέμφις 268.

Μεραρῆ 408.

μέριμνα 464.

Μεσσήνη 172.

μετάνοια 52. 106. 264. 344. 348.

μετάστασις 76.

μυαιφονία 122. 130. 318.

μίμησις 440.

μισθαποδοσία 358. 452.

μισθαρνία 490.

μῖσος 332. 486.

Μιχαίας 74. 122.

Μιχαήλ 80.

μοιχεία 126. 134. 288.

μολυσμὸς 26.

μοχθηρία 128.

μυστήριον 38. 42. 50. 52. 60. 64. 70.
76. 84. 88. 90. 96. 100. 104. 112.

116. 164. 430. 442. 458.

μυστήριον οἰκονομίας 30. •

Μωσῆς ἀβδᾶς 246. 248.

Μωυσῆς 28. 30. 36. 58. 84. 108. 114.
156. 270. 354. 466.

N

Ναζαρετ 40.
Ναριραῖοι 200.
Νάθαν 126.
Νεεμάν 46.
Νεῖλος 50.
νέκρωσις 54. 462.
Νεφθαλειμ 450.
νηστεία 230. 330. 398. 402. 452. 486.
νήψις 262.
Νικομηδεῖς 202.
Νινευῖται 318.
νομοθεσία 86. 126. *
νόμος θεῖος 216. *
νουθεσία 228. 284.
νουθέτησις 182.
Νῶε 28. 114. 260. 462.

Ξ

ξηροφαγία 346.
ξύλος ζωῆς 26. 68.
ξύλον ζωοποιουῦν 24. 28.
ξύλον θανατηφόρον 28.

Ο

ὄδοιπορία 440. ὀδύνη 288. 292. 298.
336. 344. 386. 410.
οἴησις 348.
οἰκονομία ἔνσαρκος 96.
οἰκονομία (θεία) 30. 44. 228. 248. 430.
462. 488.
οἰνοποσία 478.
οἰνοφλυγία 442.
ὀλιγάρκια 472.
ὀλιγοδεῖα 434.
ὀλιγορεῖν 432.
ὀλιγωρία 390. 428.
ὀλοκαύτωμα 46.
Ὀλυμπος Βιθυνίας 186.
ὁμογνωμία 396.

ὁμοζηλία 398.
ὁμόνοια 216. 228.
ὁμοψυχία 396. 458. 466.
ὄνειδισμὸς 346. 410. 474. 482.
ὄνειδος 28. 68. 168.
ὄργη 224. 248. 308. 318. 328. 348. 396.
430.
ὄργη οὐράνιος 180. 182.
Ὁρθοδοξία 154. 160. 174. 208.
ὄρκος 128. 130. 200. 316.
ὄρχησις 128.
ὀσιότης 202.

Π

πάθημα 330. 348. 384. 442.
πάθος 32. 94. 120. 134. 150. 194. 234.
274. 320. 322. 334. 346. 350. 366.
374. 376. 378. 406. 408. 414. 426.
428. 434. 446. 468. 476. 484. 486.
πάθος ζωηφόρον 456.
πάθος σταυρικὸν 26.
πάθος ψυχικὸν 148.
παιδεία 124. 336. 358.
παλινζωία 76.
Παπῖνος 172.
παράδεισος 28. 32.
παραίνεσις 280. 390.
παρακλήσις 372.
παρακοή 320. 336. 348. 390. 426. 454.
458.
παραμυθία 372.
παρανομία 126. 210.
παράπτωμα 438.
παρηγορία 476.
παρθενία 140. 156. 374. 478.
Παρθένος (ἡ Θεοτόκος) 140.
παρουσία δευτέρα 70.
παρηρησία 76. 112. 246. 298. 378. 380.
440. 444.
Πάσχα 64. 374. 470.
Πάτμος 158.
Παῦλος 36. 100. 148. 478.
Παχώμιος 430. 470.
Παχῶν 370.

πείνα 306. 336. 358. 466. 482.
 πειρασμός 84. 204. 222. 318. 322. 326.
 340. 382. 386.
 πενία 418.
 πεποίθησις 218.
 περιπάθησις 378.
 περιτομή 38. 114.
 περιφάνεια 238.
 περπερεία 412.
 Πέτρα 258.
 Πέτρος 98. 156. 160. 162. 164. 170.
 478.
 Πετρώνιος 430.
 πικρία 348.
 Πιλᾶτος Πόντιος 460.
 πίστις 46. 64. 98. 144. 148. 166. 174.
 210. 228. 232. 234. 268. 324. 330.
 332. 366. 368. 398. 438. 446. 454.
 476.
 πλάνη 90. 182.
 Πλάτων (θεῖος Θεοδώρου Στουδί-
 του) 180. 194. 204.
 πλεονεξία 144.
 πόθος (θεῖος) 148. 150. 184. 186. 212.
 220. 230. 238. 268. 296. 336. 346.
 360. 430. 442. 466.
 πολυλογία 266.
 πολυπραγμοσύνη 152.
 πολυτροπία 434.
 πολυφαγία 434.
 πονηρία 64. 194. 222. 272. 400. 458.
 πορνεία 322. 370.
 πράοτης 306.
 Πρίσκιλλα 292.
 προαίρεσις 214. 482.
 Πρόδρομος (Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής)
 104. 108. 124. 210. 212. 448.
 πρόθεσις 438.
 προθυμία 352. 358. 368. 408. 482.
 προκοπή 322. 364. 382. 440.
 πρόνοια 72. 84. 420. 468. 476.
 προπέτεια 222.
 προσδοκία 112. 340.
 προσευχή 84. 150. 198. 230. 270. 272.
 282. 330. 368. 426. 440. 484.

προσευχή ἀδιάλειπτος 440.
 προσευχή καθαρὴ 440.
 προσκύνησις 30. 68. 118. 132. 160
 176. 322. 328. 332. 350. 372. 390.
 προσπάθεια 298.
 πρόφασις 334.
 προφητεία 122.
 πρωτοκαθέδρα 372.
 πρωτοκλισία 372.
 πτωχεία 310. 420.
 Πυθαγόρας 272.
 πυργοποιΐα 62.

Ρ

Ρουθ 280.
 Ρώμη 238. 248.

Σ

Σάββας 398. 430. 470.
 Σαβέλλιος 40.
 Σαλώμη (μήτηρ Ἰωάννου εὐαγγελι-
 στοῦ) 142
 Σαμουήλ 106. 108.
 Σαμφών 106.
 Σαούλ 130.
 σάρκωσις 88. 100. 110.
 Σάρρα 106. 112. 370.
 Σατανᾶς 318. 326. 354. 394. 450.
 Σέραπις 450.
 Σεραφίμ 102. 152.
 Σέργιος (Πατέρας Πλάτωνος, θείου
 Θεοδώρου Στουδίτου) 180.
 σημουργία 170.
 Σικελία 170. 172.
 Σιλβανός 326. 328.
 Σινᾶ 110.
 Σιών 456.
 σιωπή 270. 486.
 Σιών 66. 70. 86. 278.
 σκαιωρία 316.
 σκληραγωγία 188.
 σκληρότης 320.
 Σκύθαι 228.

Σοδομίται 62.
 Σολομών 26. 478.
 Σουναμίτις 112.
 σοφία 28. 44. 140. 154. 156. 178. 238.
 272. 370.
 σταυρός 26. 28. 30. 32. 56. 58. 60. 86.
 90. 156. 182. 270. 278. 282. 316.
 460.
 σταύρωσις 460.
 στείρωσος 106. 112.
 στεναγμός 298. 338. 370. 386. 410.
 στενοχωρία 326. 336. 352. 358. 364.
 378. 384. 412. 418. 430. 438. 464.
 466. 468. 472. 472. 482.
 Στέφανος 308.
 στιχολογία 366.
 συγγνώμη 52. 382.
 συγκατάβασις 88. 448. 454.
 συγκληρονομία 308.
 συγκοπίασις 396.
 σύγχυσις 40.
 συγχώρησις 308. 354.
 Συμβόλους 186.
 Συμεών 40.
 συμμαρτύρησις 396.
 συμπάθεια 488.
 συμφορά 266. 316. 330.
 συνάθλησις 396.
 σύνεσις 480.
 συνήθεια ἀνθρωπίνη 206.
 Σύνοδος Νικαέων 208.
 συνύμνησις 396.
 σφετέρησις 426.
 σχέσις σαρκική 284.
 σωτηρία 26. 54. 58. 82. 90. 102. 146.
 150. 170. 182. 190. 272. 284. 306.
 322. 334. 340. 342. 352. 354. 374.
 382. 386. 398. 410. 436. 438. 466.
 470.
 σωφρονισμός 282.
 σωφροσύνη 184. 274. 280. 282. 318.

Τ

ταλαιπωρία 466.

ταπεινοφροσύνη 178. 220. 252. 270.
 272. 306. 318. 368. 402. 420. 440.
 ταπείνωσις 126. 192. 210. 218. 236.
 252. 310. 312. 332. 372. 378. 388.
 410. 438. 454. 478. 486.
 ταπείνωσις συντριβοκάρδιος 486.
 ταραχή 376.
 τεκνογονία 58. 112.
 τελειότης 414.
 τελείωσις 112. 362. 426. 446.
 τερατούργημα 172.
 τερατουργία 118. 170.
 Τιβερίας 160.
 τιμή 30. 78. 118. 160. 170. 176. 234.
 308. 328. 332. 340. 340. 350. 352.
 360. 372. 390.
 τιμή ἀπολλυμένη 358. 490.
 τιμωρία 344. 354. 490.
 τολμηρία 78.
 τραγωδία 320.
 τρυφή 198. 238. 264. 442. 478.
 Τρώη 268.

Υ

ὑβρις 168. 306. 308. 378. 410. 482.
 ὑβρισμός 460.
 ὑδροποσία 434.
 υἱοθεσία 46. 144. 308. 384. 434. 482.
 ὑμνολογία 172.
 ὑπακοή 60. 190. 192. 218. 230. 232.
 296. 312. 318. 326. 332. 358. 368.
 378. 386. 388. 396. 402. 430. 434.
 448. 458. 482. 486. 486.
 ὑπερηφανία 262. 308. 316. 322. 486.
 ὑπόκρισις 222.
 ὑπομονή 242. 260. 356. 358. 386. 384.
 402. 404. 408. 410. 424. 440. 464.
 486.
 ὑπόστασις 40. 152.
 ὑποταγή 44. 194. 218. 296. 308. 312.
 314. 346. 358. 394. 404. 406. 410.
 418. 434. 440. 440. 460. 490.

ὑψηλοφροσύνη 322.

Φ

φαιδρότης 50.
 φαντασία δαιμονική 384.
 Φαρανῖται 258.
 Φαραὼ 468.
 Φερεζαῖοι 408.
 φθονεῖν 426.
 φθόνος 56. 318. 378. 486.
 φθορὰ 28. 148. 182.
 φιλαδελφία 402.
 φιλανθρωπία 102. 348.
 φιλαργυρία 460.
 φιλαρχία 316.
 φιλαυτία 316. 394.
 φιλεργία 296. 410.
 φίλημα 454.
 φιλία 218. 220.
 Φίλιππος (βασιλεὺς Ἰουδαίων) 124.
 126. 128. 214.
 φιλοδοξία 238. 460.
 φιλοζωία 184.
 φιλοθεΐα 186. 472.
 φιλοπτωχεία 200. 294.
 φιλοτιμία 158.
 Φινεές 324.
 φληνάφεια 222.
 φοδοθεΐα 292.
 φόδος 110. 206. 234. 296. 298. 382.
 468.
 φόδος Θεοῦ 238. 266. 268. 282. 384.
 392. 488.
 φόνος 128. 168.
 φονοκτονία 72.
 φραγγέλωσις 460.
 φρόνημα 354. 396. 486.
 φρόνημα κοσμικόν 326.
 φρόνημα σαρκικόν 362.
 φρόνησις 184.
 φροντίς 356.
 φύσις ἄκτιστος 88.
 φύσις θεία 38. 88.

φῶς ἀληθινόν 38. 432.
 φῶς ἄφραστον 134.
 φῶς γνώσεως 450.
 φῶς θεῖον 92. 306.
 φῶς μέγα (ὁ Χριστός) 450.
 φῶς τοῦ κόσμου 146.
 φῶς τῶν φώτων 100.

Χ

Χαλδαῖοι 92.
 χαμευνία 442.
 Χανααναῖοι 408.
 χαρὰ 24. 64. 246. 252. 276. 314. 352.
 358. 374. 386. 408. 446. 452. 478.
 484.
 χάρισμα 48. 164. 252. 270. 366.
 χάρισμα διορατικόν 262. 270.
 χαρμοσύνη 308.
 χειραγωγία 102.
 χειρόγραφον 60.
 Χείρων 220.
 Χερουδίμ 102. 152.
 χθαμαλότης 336.
 χλιαρότης 336. 390.
 χολή 462.
 χρηστότης 52. 56. 264. 340. 342.
 Χριστιανός 32. 54. 84. 316. 318. 320.
 328. 412.
 Χριστοκτονία 62.
 Χρυσούπολις 328.

Ψ

ψαλμολογία 396.
 ψαλμωδία 366. 422. 426. 432. 484.
 ψευδολογία 348.
 ψεῦδος 222. 276. 306.
 ψιθυρισμός 390.

Ω

ᾠνώριος 238.
 ὠφέλεια 182. 198. 398.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7-22
ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	24-491
Α. ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ	24-301
1. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΕΝ Τῃ ΜΕΣΟΝΗΣΤΙΜῶ.	24
2. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΕΝ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ.	36
3. ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ Τῃ ΑΓΙΑ ΜΕΓΑΛῃ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ.	50
4. ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΜΗΣΙΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.	66
5. ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΑΞΙΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΩΝ ΤΑΓΜΑΤΩΝ.	80
6. ΕΙΣ ΤΟ ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ.	104
7. ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΤΟΜΗΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ	120
8. ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ .	138
9. ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΝΔΟΞΟΝ ΚΑΙ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ.	162
10. ΕΠΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.	178
11. ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΡΣΕΝΙΟΝ ΤΟΝ ΑΝΑΧΩΡΗΤΗΝ	236
12. ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΕΠΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΑΥΤΟΥ ΜΗΤΕΡΑ.	276
Β. ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΙ (Α΄. - ΛΓ΄.)	304
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Α΄. "Οτι χρη̅ ή̅μα̅ς μη̅ ἀδιαφόρως ζῆν, ἀλλὰ προσέχειν ἑαυτούς, καὶ ἐν ἑτοιμασίᾳ εἶναι τὸ καθ' ἑκάστην.	304
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Β΄. "Οτι χρη̅ ή̅μα̅ς μετὰ καθαρῶ συνειδότος τὰς διακονίας ὑπεξέρχεσθαι καὶ μὴ ποιεῖν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς.	310

- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Γ'. "Οτι χρὴ μισεῖν ἡμᾶς τὴν φιλαυτίαν καὶ ὑπερηφανίαν, δι' ἧς ἐξεπέσομεν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀγγελικῆς ἡμῶν διαγωγῆς. 316
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Δ'. Περὶ τοῦ φυλάττειν τὴν πόλιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων διὰ φυλακῆς τῶν θείων ἐντολῶν. 320
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Ε'. Περὶ τοῦ κεκαθηλῶσθαι ἡμᾶς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἂν μὴ κατακυριευώμεθα ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπιθυμιῶν. 322
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ς'. "Οτι χρὴ ἡμᾶς μὴ ἀτονεῖν ἐν τῷ πνευματικῷ ἔργῳ, ἀλλ' εὐτόνως καὶ εὐμαρῶς ἐξανύειν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα. 328
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ζ'. "Οτι χρὴ ὑποῖσαι ἡμᾶς καὶ πεινᾶν καὶ διψᾶν καὶ πᾶσαν ἄλλην στενοχωρίαν μέχρι θανάτου, καθὼς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἡμῶν Θεῷ συνεθέμεθα. 332
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ η'. Περὶ τοῦ μὴ συνεδριάζειν καὶ συμβολοκοπεῖν μετ' ἀλλήλων τὰ φθάνοντα εἰς κατάλυσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. 340
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ θ'. Περὶ τοῦ ὑποφέρειν ἡμᾶς πάντα τὰ ἐπισυμβαίνοντα λυπηρὰ, κατὰ τὴν κοινοδιακὴν ἡμῶν ζωὴν, ὡς ἂν ἐπιτύχοιμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. 346
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ι'. Περὶ τοῦ μὴ ἐμματαῖάζειν ἡμᾶς ἐν τοῖς τοῦ βίου τερπνοῖς, τοῖς διὰ Θεὸν καταλελοιπῶσι πάντα. 350
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ια'. "Οτι χρὴ σπεύδειν καὶ ἀνδρίζεσθαι πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἡμῶν ἀγῶνας, ὡς ἂν ἀπολάβοιμεν τοὺς τῆς ὑπομονῆς στεφάνους. 356
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ιβ'. Περὶ ἐγκρατείας, ῥηθεῖσα τῇ ἐβδομάδι τῆς Ἀπόκρεω. 362
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ιγ'. Περὶ τοῦ μὴ ὀλιγοψυχεῖν ἢ ἀπογινώσκειν τοῖς συμβαίνουσιν ἡμῖν πειρατηρίοις παρὰ τοῦ ἐχθροῦ. 368
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ιδ'. Περὶ ἀπροσπαθείας καὶ ἐγκρατείας. 372
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ιε'. Περὶ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ ἀποφυγῆς τῆς δεινῆς παρρησίας. 378
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ις'. Περὶ τοῦ ὑπενεγκεῖν ἡμᾶς τὸ πῦρ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τὸ βάρος τῆς ἀσκήσεως καὶ μὴ ἀποκάμνειν ἐν τῷ κλύδωνι τῶν πειρασμῶν. 382
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ιζ'. "Οτι δεῖ ἐμμένειν ἡμᾶς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ καὶ τῇ κλήσει, ἣ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ μὴ διὰ χλιαρότητα ἀπολέσαι τὰ πολύευκτα ἡμῶν κατορθώματα. 390
- ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ιη'. Περὶ τοῦ περιφράξαι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς διὰ τῶν ἀρετῶν, ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντες ἡμᾶς ἀπὸ ὕψους. 400

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΘ' .	Περὶ εὐχαριστίας καὶ ὑπομονῆς.	404
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Κ' .	Περὶ τοῦ συμπιέζειν ἑαυτοὺς ἐν τῷ πνευματικῷ ἀγῶνι καὶ τοῦ μὴ ἐγκαλλωπίζεσθαι.	408
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΑ' .	Περὶ τοῦ νήφειν καὶ πράττειν τὰ ἀξιόγαστα τῆς μακαρίας ὑποταγῆς, καὶ περὶ τοῦ προσέχειν ἑαυτοῖς.	418
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΒ' .	“Ὅτι πάνυ ὠφελούμεθα καὶ προκόπομεν ἐπὶ τὰ πρόσω κατηχούμενοί τε καὶ διδασκόμενοι.	424
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΓ' .	“Ὅτι χρὴ ἀναδραμεῖν ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναθεωρῆσαι τοὺς βίους τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ ὁμοιοτρόπως αὐτοῖς πολιτευθῆναι.	428
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΔ' .	Περὶ τοῦ μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀγῶσιν, ἀλλὰ συναμιλλᾶσθαι τὴν καλὴν ἄμιλλαν πρὸς ἀλλήλους, τοῦ νικᾶν τὸν ἀντίπαλον.	432
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΕ' .	Περὶ τοῦ ἀνοθεύτως ἡμᾶς διατελεῖν τὴν πνευματικὴν ζωὴν ἡμῶν.	436
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΣ' .	Περὶ τῆς ἀρίστης ὑποταγῆς ὑμῶν καὶ τοῦ μηδὲν μέγα ἠγεῖσθαι ὑπὲρ αὐτήν.	440
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΖ' .	Περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν ἀγίων Θεοφανείων.	446
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΗ' .	Περὶ τῆς κρατίστης διαγωγῆς ἡμῶν, ῥηθεῖσα ἐν τῇ ἑβδομάδι τῶν Βαΐων.	452
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΚΘ' .	Περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ περὶ ὁμονοίας.	456
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Λ' .	Περὶ τοῦ μὴ γογγύζειν ἐν ταῖς στενώσεσι τῶν σωματικῶν χρεῶν.	464
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΑ' .	“Ὅτι χρὴ προσέχειν ἑαυτοῖς ἐν τοῖς διαφόροις βρώμασι, καὶ περὶ ἐγκρατείας.	474
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΒ' .	Περὶ τοῦ εὐχαρίστως φέρειν τὰ λυπηρὰ τῆς κατὰ Χριστὸν ἡμῶν ζωῆς.	480
ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΛΓ' .	Περὶ ἐγκρατείας οὐ μόνον τροφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παθῶν, ῥηθεῖσα ἐν τῇ ἀγίᾳ Τεσσαρακοστῇ.	484

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

493-510

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς 493
2. Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων 500

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

- Τόμος 1ος Ἐπιστολές. Πρὸς Γρηγόριον, Καισάριον, Ἀμφιλόχιον κλπ.
 » 2ος Ἐπιστολές. Πρὸς Εὐστάθιον καὶ διάφορα ἄλλα πρόσωπα.
 » 3ος Ἐπιστολές: Πρὸς Γρηγόριον, Καισάριον, Ἀμφιλόχιον κλπ.
 » 4ος Ὁμιλίαι εἰς τὴν Ἑξαήμερον (Α'-Θ').
 » 5ος Ὁμιλίαι εἰς Ψαλμούς: Α', Ζ', ΙΔ', ΚΗ', ΚΘ', ΛΒ', ΛΓ', ΜΔ', ΜΕ'.
 » 6ος Ὁμιλίαι ἠθικαὶ καὶ πρακτικαί.
 » 7ος Ὁμιλίαι δογματικαί, περιστατικαί, ἐγκωμιαστικαί, παιδικαί.
 » 8ος Ἀσκητικά Α' (Ὁροι κατὰ πλάτος Α' καὶ Β').
 » 9ος Ἀσκητικά Β' (Ὁροι κατ' ἐπιτομήν - Ἀσκητικά διατάξεις).
 » 10ος 1. Ἀνατρεπτικὸς ἀπολογ. Εὐνομίου.- 2. Περί ἁγ. Πνεύματος.

Β' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

- Τόμος 1ος Ἀπολογητικά (1. Κατὰ εἰδώλων.- 2. Περί ἐνανθρωπήσεως).
 » 2ος Δογματικά Α' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Α' - Β').
 » 3ος Δογματικά Β' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Γ' - Δ').
 » 4ος Δογματικά Γ'.
 » 5ος Ἑρμηνευτικά Α'.
 » 6ος Ἑρμηνευτικά Β' (Ἑξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς).
 » 7ος Ἑρμηνευτικά Γ' (Ἑξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς).
 » 8ος Ἱστορικοδογματικά Α'.
 » 9ος Ἱστορικοδογματικά Β'.
 » 10ος Ἱστορικοδογματικά Γ'.
 » 11ος Ἀσκητικά (Βίος Μ. Ἀντωνίου, Βίος ἁγίας Συγκλητικῆς).
 » 12ος Διάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα.

Γ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

- Τόμος 1ος Προσωπικὲς σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Α'.
 » 2ος Προσωπικὲς σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Β'.
 » 3ος Ἀπολογητικά ἔργα.
 » 4ος Δογματικά ἔργα.
 » 5ος Ὁμιλίαι.
 » 6ος Ἑγκωμιαστικοὶ καὶ Ἐπιτάφιοι Λόγοι.
 » 7ος Ἐπιστολές.
 » 8ος Ὁ Χριστὸς πάσχων καὶ Ἐπη Δογματικά.
 » 9ος Ἐπη Ἠθικά.
 » 10ος Ἐπη Ἱστορικά.
 » 11ος Ἐπη εἰς Ἐτέρους - Ἐπιγράμματα.

Δ' ΑΠΑΝΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

- Τόμος 1ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Α' - Γ').
 » 2ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Δ' - ΣΤ').
 » 3ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Ζ' - Ι').
 » 4ος Τριακονταετηρικός στὸν Μ. Κων/ντῖνο, - Στὸν Βίο Μ. Κων-
 σταντίνου. Λόγος Μ. Κων/ντίνου στὸν Σύλλογο τῶν ἁγίων.

Ε' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

- Τόμος 1ος Δογματικά Α' (Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως).
 » 2ος Φιλοσοφικά Κεφάλαια, Περί αἰρέσεων. - Εἰσαγωγή δογμάτων.
 » 3ος Περί εἰκόνων. - Λόγος ἀποδεικτικὸς περὶ εἰκόνων.
 » 4ος Λίβελος ὀρθοῦ φρονήματος. - Περί ἁγίας Τριάδος, Λόγοι ἄλλοι.
 » 5ος Περί τῶν ἐν Χριστῷ δύο θελημάτων, Κατὰ Μανιχαίων κλπ.
 » 6ος Ἱερὰ Παράλληλα (Στοιχεῖα Α - Δ).
 » 7ος Ἱερὰ Παράλληλα (Στοιχεῖα Ε - Μ).
 » 8ος α) Ἱερὰ Παράλληλα (Στοιχεῖα Ν - Ω). β) Λόγοι διάφοροι.
 » 9ος Α'. Λόγοι, Β'. Ἀγιολογικά, Γ'. Προσευχές (Α' - Δ').
 » 10ος Ἱστορία Ψυχωφελῆς. Βίος Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ.
 » 11ος Εἰς τὰς Ἐπιστολάς Παύλου (Ρωμαίους - Κορινθίους Α' καὶ Β').
 » 12ος Εἰς Ἐπιστολάς Παύλου (Γαλάτας - Ἑβραίους).

ΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

- Τόμος 1ος Διάλογος Παλλαδίου. - Περί ἀσαφείας τῶν προφητειῶν. -
 Σύνοψις Παλαιᾶς Διαθήκης.
 » 2ος Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (Α' - ΚΓ').
 » 3ος Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (ΚΔ' - ΜΑ').
 » 4ος Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (ΜΒ' - ΕΔ').
 » 5ος α) Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (Γ' - ΙΒ'). β) Εἰς Ψαλμοὺς (ΜΑ' - ΜΓ').
 » 6ος Ὅμιλίες εἰς τοὺς Ψαλμοὺς (ΜΔ' - ΡΚΓ').
 » 7ος Ὅμιλίες εἰς Ψαλμοὺς (ΡΚΔ' - ΡΝ'), Εἰς τὸν Δαυίδ καὶ Σαούλ.
 » 8ος Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (Α' - Θ'), Ὑπομνήματα.
 » 8Α Ὅμιλίες εἰς πρόσωπα καὶ ρητὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.
 » 9ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. Α' - Κ').
 » 10ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΚΑ' - ΛΖ').
 » 11ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΛΗ' - ΝΣ').
 » 11Α Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΝΖ' - ΟΕ').
 » 12ος α) Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΟΣ' - Ψ')
 β) Στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. Α' - Δ').
 » 13ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. Ε' - ΛΑ').
 » 13Α Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΛΒ' - ΝΔ').
 » 14ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΝΕ' - ΠΗ').
 » 15ος Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (Ὅμιλίες Α' - ΚΓ').
 » 16Α Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (Ὅμιλίες ΚΔ' - ΜΔ').
 » 16Β Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (Ὅμιλ. ΜΕ' - Ν'), Ρωμαίους (Α' - Ι').
 » 17ος Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ρωμαίους (Ὅμιλίες ΙΑ' - ΛΓ').
 » 18ος Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὅμιλίες Α' - ΚΑ').

- Τόμος 18Α Ὑπόμνημα στήν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες ΚΒ' – ΜΔ').
- » 19ος Ὑπόμνημα στήν Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες Α' – ΚΔ').
 - » 20ος Ὑπομνήματα: Β' Κορινθίους (Ὁμ. ΚΕ'–Λ'), Ἐφεσίους (Α' – ΙΑ').
 - » 21ος Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμ. ΙΒ'–ΚΔ'), Φιλιππησίους (Ὁμ. Α' – ΙΒ').
 - » 22ος Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμ. ΙΓ'–ΙΕ'), Κολοσσαεῖς Θεσσαλονικεῖς Α'.
 - » 23ος Πρὸς Θεσσαλονικεῖς (Ὁμ. Α'–Ε'), Πρὸς Τιμόθεον Α' καὶ Β'.
 - » 24ος Πρὸς Τίτον, Πρὸς Φιλήμονα, Πρὸς Ἐβραίους (Ὁμιλ. Α'–ΙΕ').
 - » 25ος Πρὸς Ἐβραίους (Ὁμ. ΙΣ'–ΛΔ'), Εἰς Λάζαρον (Ὁμιλ. Α'–Ζ').
 - » 26ος Ὁμιλίες Ἠθικὲς – Ἀγιογραφικὲς.
 - » 27ος Ὁμιλίες Ἀγιογραφικὲς – Ἐρμηνευτικὲς.
 - » 28ος Ποιμαντικά καὶ Ἀσκητικά Α' (Λόγοι Περὶ ἱερωσύνης).
 - » 29ος Ἀσκητικά Β' Πρὸς Σταγείριον Λόγοι Α'-Γ', Περὶ παρθενίας.
 - » 30ος Ὁμιλίες Κατηχητικὲς – Ὁμιλίες Ἠθικὲς.
 - » 31ος Ὁμιλίες Κατηχητικὲς καὶ Ἠθικὲς Β'. – Ὁμιλίες Περιστατικὲς Α'.
 - » 32ος Ὁμιλίαι Περιστατικὲς Β'.
 - » 33ος Ὁμιλίαι Περιστατικὲς Γ'.
 - » 34ος Ὁμιλίες Περιστατικὲς Δ'. Πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας κλπ.
 - » 35ος Ὁμιλίες Δογματικὲς (Περὶ ἀκαταλήπτου, Περὶ ὁμοουσίου).
 - » 36ος α) Ὁμιλίες Ἐορταστικὲς, β) Ὁμιλίες Ἐγκωμιαστικὲς Α'.
 - » 37ος α) Ὁμιλίες Ἐγκωμιαστικὲς Β'. β) Ἐπιστολὲς πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα (Α'-ΙΖ') καὶ Βίος τῆς ὁσίας Ὀλυμπιάδος.
 - » 38ος α) Ἐπιστολὲς Πρὸς Ἰννοκέντιον, β) Ἐπιστολὲς ΙΗ' – ΠΜΒ'.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΙΩ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

(ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ) Τόμοι Α-Γ

Θέματα : Α'. Ἀγαθότητα – Ἀχαριστία – Β'. Βασιλεία οὐρανῶν –
Εὐαγγέλιο. – Γ'. Εὐγνωμοσύνη – Πίστη.

Ζ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

- Τόμος 1ος Δογματικά Α' α) Πῶς τρία πρόσωπα λέγοντες, β) Κατὰ εἰμαρμένης, γ) Περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, δ) Κατηχητικὸς Μέγας.
- » 2ος Δογματικά Β' (Κατὰ Εὐνομίον Ἀντιρρητικοὶ Λόγοι Α' – Β').
 - » 3ος Δογματικά Γ' α) Κατὰ Εὐνομίον Ἀντιρρητικὸς Λόγος Γ.
β) Ἀντιρρητικὸς πρὸς τὴν Εὐνομίον ἐκθεσιν.
 - » 4ος Α') Λόγοι Δογματικοί : Β') Ἐπιστολὲς (Α' – ΛΑ').
 - » 5ος Ἐρμηνευτικά Α' : Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου. – Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς Ἐξαήμερου. – Περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου.
 - » 6ος Ἐρμηνευτικά Β' : α) Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν. β) Εἰς τὸν βὸν Ψαλμόν. γ) Περὶ τῆς ὀγδόης. δ) Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.
 - » 7ος Ἐρμηνευτικά Γ' : Ἐξήγησις εἰς τὰ Ἄσματα, Λόγοι Α' – ΙΕ'.
 - » 8ος α) Ἐρμηνευτικά Γ' – Δογματικά : 1) Εἰς τὴν Προσευχὴν, Λόγοι Α'–Ε', 2) Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς, Λόγοι Α'–Η'.
β) Ἀσκητικά Α' : Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν σκοποῦ καὶ ἄλλοι λόγοι.
 - » 9ος Α') Ἀσκητικά Β' : Περὶ παρθενίας (Κεφάλαια Α' – ΚΓ').
Β') Λόγοι Ἐγκωμιαστικοί. 1) Περὶ ἀρετῆς, ἥτοι Εἰς τὸν Βίον Μωυσέως (Λόγοι Α' – Β'). 2) Εἰς τὸν Βίον τῆς Ὀσίας Μακρίνης. 3) Εἰς τὸν Βίον Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.
 - » 10ος Ὁμιλίαι : 1) Δογματικὲς, 2) Ἠθικὲς, 3) Ἐορταστικὲς.
 - » 11ος Ὁμιλίαι : 1) Ἐορταστικὲς, 2) Ἐγκωμιαστικὲς, 3) Ἐπιτάφιος.

Η' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

- Βίος Γρηγορίου Παλαμά Ὑπὸ Φιλοθέου Κοκκίνου*
- Τόμος 1ος α) *Λόγοι Περί ἐμπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.*
 β) *Ἐπιστολές Πρὸς Ἀκίνδυνον καὶ Πρὸς Βαρλαάμ Α', Β'.*
- » 2ος Λόγοι: *Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἠσυχάζοντων (Λόγοι Α' - Γ').*
- » 3ος Α') *Πραγματεῖες Δογματικές:*
 1. *Περί θείας ἐνώσεως καὶ διακρίσεως.* - 2. *Περί θείων ἐνεργειῶν.* - 3. *Περί θείας καὶ θεοποιουῦ μεθέξεως.* - 4. *Διάλεξις Ὁρθοδόξου - Βαρλααμίτου.* - 5. *Διάλεξις Θεοφάνους πρὸς Θεότιμον.* - 6. *Ὅτι Βαρλαάμ καὶ Ἀκίνδυνός εἰσιν οἱ διχοτομοῦντες.*
- Β') *Πραγματεῖες Ὁμολογιακές:*
 1. *Ἀγιορειτικὸς Τόμος.* - 2. *Ἐκθεσις δυσσεβημάτων.* - 3. *Ἀναίρεσις γράμματος Καλέκα.* - 4. *Ἀναίρεσις γράμματος Ἰγνατίου Ἀντιοχείας.* - 5. *Ἀναίρεσις ἐξηγήσεως τόμου Καλέκα.*
- » 4ος *Ἐπιστολές:* *Πρὸς τὸν Ἀρσένιον Στουδίτην.* - *Πρὸς Ἰωάννην Γαβραῖν.* - *Πρὸς Παῦλον Ἀσάνην.* - *Πρὸς Δανιὴλ Αἴνου.* - *Πρὸς τὸν Νομοφύλακα Συμεών.* - *Πρὸς Ἀθανάσιον Κυζίκου.* - *Πρὸς Δαμιανόν.* - *Πρὸς Διονύσιον μετὰ τῆς ὁμολογίας.* - *Πρὸς Βησσαρίωνα.* - *Πρὸς Μακάριον Α'.* - *Πρὸς τοὺς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Γέροντας.* - *Πρὸς Φιλόθεον.* - *Πρὸς Μακάριον Β'.* - *Πρὸς Ἄνναν Παλαιολογίαν.*
- » 5ος Λόγοι: *Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Α' - Γ').*
- » 6ος Λόγοι: *Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Δ' - Ζ').*
- » 7ος Α') *Κείμενα Αἰχμαλωσίας:* 1) *Λόγος διασαφῶν τὴν τοῦ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου δόξαν.* - 2) *Εἰς τὴν ρῆσιν ἐκ τῶν Θησαυρῶν τοῦ Κυρίλλου.* - 3) *Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν.* - 4) *Ἐπιστολὴ ὅτε ἐάλω.* - 5) *Διάλεξις πρὸς τοὺς Χιόνας.* - 6) *Διήγησις διαλέξεως μετὰ Γρηγορά.*
- Β') *Λόγοι:* 1) *Περί τῆς τοῦ Γρηγορά ψευδογραφίας καὶ δυσσεβείας Λόγοι Α' - Δ'.* - 2) *Περί τῆς ρήσεως τοῦ Μ. Βασιλείου.*
- » 8ος Α') *Ἐκατὸν Πεντήκοντα Κεφάλαια.* - Β') *Ἀσκητικὴ Γραμματεία:* 1) *Περί προσευχῆς καὶ καθαρότητος καρδίας.* - 2) *Εἰς τὸν Βίον τοῦ ὁσίου Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου.* - 3) *Πρὸς τὴν μοναχὴν Ξένην.* - 4) *Πρὸς τοὺς Ἰωάννην καὶ Θεόδωρον τοὺς φιλοσόφους.* - 5) *Πρὸς τὸν ἱερομόναχον Παῦλον Ἀσάνην.* - 6) *Δεκάλογος τῆς κατὰ Χριστὸν νομοθεσίας.* - Γ') *Εὐχές (Α' - Δ').*
- » 9ος *Ὁμιλίαι Α' - Κ':*
 1. *Περί εἰρήνης.* - 2. *Εἰς τελώνην καὶ Φαρισαῖον.* - 3. *Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἄσωτου.* - 4. *Εἰς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δευτέρας παρουσίας.* - 5. *Εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου.* - 6. *Προτρεπτικὴ πρὸς νηστείαν.* - 7. *Περί νηστείας.* - 8. *Περί πίστεως.* - 9. *Ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας καὶ προσευχῆς.* - 10. *Τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς.* - 11. *Εἰς τὸν ζωοποιὸν σταυρόν.* - 12. *Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν.* - 13. *Εἰς τὴν Ε' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν.* - 14. *Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου.* - 15. *Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων.* - 16. *Εἰς τὸ Μ. Σάββατον.* - 17. *Ὁμιλία ΙΖ', Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.* - 19. *Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων.* - 20. *Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος.* - 21. *Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ.*

Τόμος 10ος Ὁμιλίαις ΚΑ' - ΜΒ' :

1. Εἰς τὴν Ἀνάληψιν.- 2. Εἰς τὴν Ἀνάληψιν.- 3. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων.- 4. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς.- 5. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων.- 6. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θέρους.- 7. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θέρους.- 8. Εἰς τὴν ἑορτὴν Πέτρου καὶ Παύλου.- 9. Εἰς τὴν ΣΤ' Κυριακὴν Ματθαίου.- 10. Εἰς τὴν Κυριακὴν Ζ' Ματθαίου.- 11. Εἰς τὴν πρόοδον τοῦ σταυροῦ.- 12. Εἰς τὴν Κυριακὴν Θ' Ματθαίου.- 13. Εἰς τὴν λιτὴν.- 14. Εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν.- 15. Εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν.- 16. Εἰς τὴν Κυριακὴν ΙΑ' Ματθαίου.- 17. Εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.- 18. Εἰς τὴν Κυριακὴν ΙΒ' Ματθαίου.- 19. Εἰς ἐπιδημίαν.- 20. Εἰς τὴν Ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου.- 21. Εἰς τὴν Κυριακὴν ΙΔ' Ματθαίου.- 22. Εἰς τὴν Γέννησιν τῆς Θεοτόκου.-

» 11ος Ὁμιλίαις ΜΓ' - ΞΓ' :

1. Εἰς τὴν Κυριακὴν ΙΖ' Ματθαίου.- 2. Εἰς τὸν Ἰωάννην Εὐαγγελιστὴν.- 3. Εἰς τὴν Κυριακὴν Β' Λουκᾶ.- 4. Εἰς τὴν Κυριακὴν Γ' Λουκᾶ.- 5. Εἰς τὴν Κυριακὴν Δ' Λουκᾶ.- 6. Εἰς τὴν Κυριακὴν Ε' Λουκᾶ.- 7. Εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον.- 8. Εἰς τὴν Κυριακὴν ΣΤ' Λουκᾶ.- 9. Εἰς τὴν Κυριακὴν Ζ' Λουκᾶ.- 10. Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.- 11. Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.- 12. Εἰς τὴν Κυριακὴν Γ' Λουκᾶ.- 13. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Προπατόρων.- 14. Εἰς τὰ προεόρτια τῶν Χριστουγέννων.- 15. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Πατέρων.- 16. Εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν.- 17. Εἰς τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανίων.- 18. Εἰς τὰ Ἐπιφάνια.- 19. Εἰς τὴν Κυριακὴν ΙΒ' Λουκᾶ.- 20. Εἰς τὴν Κυριακὴν ΙΓ' Λουκᾶ.- 21. Πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας.

Θ' ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

Τόμος 1ος Ἀποφθέγματα Γερόντων.

» 2ος Τὸ Λειμωνάριον.

» 3ος Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου: 1) Περί θείων ὀνομάτων. 2) Περί Οὐρανίου ἱεραρχίας. 3) Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. 4) Περί μυστικῆς θεολογίας. 5) Ἐπιστολές.

» 4ος Θεοδωρήτου Κύρου, Φιλόθεος Ἱστορία ἢ Ἀσκητικὴ Πολιτεία.

» 5ος Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, Βίοι Ἁγίων.

» 6ος Λαυσαϊκὴ Ἱστορία.

» 7ος Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, 50 Πνευματικὲς Ὁμιλίαις.

» 8Α Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοὶ (Α' - ΚΣΤ').

» 8Β Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοὶ (ΚΖ' - ΕΑ').

» 8Γ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, α) Λόγοι Ἀσκητικοὶ ΕΒ' - ΠΣΤ'.

β) Ἐπιστολές (Α' - Δ').

» 9ος Διαδόχου Φωτικῆς: 1) Κεφάλαια Γνωστικά. 2) Λόγος εἰς τὴν Ἀνάληψιν. 3) Ὁράσεις. 4) Ἐρωταποκρίσεις.

Ἰωάννου Καρπαθίου: Κεφάλαια Παρακλητικὰ 100.

» 10Α Ἁγίων Βαρσανουφίου-Ἰωάννου, Ἐρωταποκρίσεις (Α'-ΣΚΘ').

» 10Β Ἁγίων Βαρσανουφίου-Ἰωάννου, Ἐρωταποκρίσεις (ΣΛ'-ΦΚΒ').

» 10Γ Ἁγίων Βαρσανουφίου-Ἰωάννου, Ἐρωταποκρίσεις (ΦΚΓ'-ΩΜ').

» 11ος Α'. Εὐαγρίου: 1. Πρακτικὸς, 2. Γνωστικὸς, 3. Προγνωστικὰ προβλήματα.

- Τόμος 11ος Β'. Ἁγίου Νείλου: 1. *Περὶ προσευχῆς*, 2. *Περὶ πονηρῶν λογισμῶν*, 3. *Περὶ μοναχικῆς ἀσκήσεως*.
- » 12ος Ἀββᾶ Ἡσαΐα, Λόγοι Ἀσκητικοί.— Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, Κεφάλαια ὠφέλιμα.— Ἀββᾶ Δωροθέου, Πραγματεῖς καὶ Ἐπιστολές.
 - » 13ος Α'. Μάρκου Ἐρημίτη: Δέκα δοκίμια (*Περὶ νόμου πνευματικοῦ*, *Περὶ τῶν οἰομένων ἐξ ἔργων δικαιοῦσθαι*, *Περὶ μετανοίας*, *Περὶ τοῦ θείου βαπτίσματος*, *Πρὸς Νικόλαον νουθεσίαι ψυχωφελεῖς*, *Κεφάλαια νηπτικὰ ΚΗ'*, *Συνδιάλεξις πρὸς σχολαστικόν*, *Συμβουλία νοὸς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν*, *Περὶ νηστείας*, *Εἰς τὸν Μελχισεδέκ*).
 - Β'. Ἡσυχίου Ἱεροσολύμων: Λόγος ψυχωφελῆς περὶ νήψεως καὶ ἀρετῆς εἰς ἑκατοντάδας δύο. Λόγοι Α'-Η' (*Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν*, *Περὶ τῆς τρίτης ὥρας καὶ ἕκτης*, *Περὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου*, *Εἰς τὴν Θεοτόκον Μαρίαν*, *Εἰς τὴν αὐτὴν Θ. Μαρίαν*, *Εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου*, *Ἐγκώμιον εἰς ἅγιον Θωμᾶν*, *Εἰς Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸθεον*).— *Συναγωγὴ ἀποριῶν καὶ λύσεων*.— *Μαρτύριον ἁγίου Λογγίνου*.
 - » 14ος Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Μυσταγωγία*.— 400 Κεφάλαια *Περὶ ἀγάπης*.— Λόγος Ἀσκητικός.— 200 Κεφάλαια *Περὶ Θεολογίας*.
 - » 14Α Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: 1. *Ἐρωταποκρίσεις*. 2. *Πρὸς Θεόπεμπτον τὸν Σχολαστικόν*. 3. *Ἐρμηνεῖα εἰς τὸν ΝΘ' Ψαλμόν*.
 - » 14Β Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: *Πρὸς Θαλάσσιον περὶ διαφόρων ἀπόρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς* (Ἐρωτήσεις Α' - ΝΓ').
 - » 14Γ Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: *Πρὸς Θαλάσσιον περὶ διαφόρων ἀπόρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς* (Ἐρωτήσεις ΝΔ' - ΞΕ').
 - » 14Δ Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: *Περὶ ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου πρὸς Θωμᾶν* (Ἀπορίες Α' - Ε', καὶ Α' - ΡΔ').
 - » 14Ε Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: 1. *Περὶ ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου πρὸς Θωμᾶν* (Ἀπορίες ΡΕ' - ΡΟΘ'). 2. *Σχόλια εἰς τὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου* (α. *Εἰς τὸ Περὶ οὐρανοῦ ἱεραρχίας*, β. *Εἰς τὸ Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*).
 - » 14ς Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: *Σχόλια εἰς τὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου* (1. *Εἰς τὸ Περὶ θείων ὀνομάτων*, 2. *Στὸ Περὶ μυστικῆς θεολογίας*).
 - » 15Α Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Δοκίμια δογματικά, θεολογικά καὶ πολεμικά*: *Πρὸς Μαρίνον*, Α'-Γ', *Περὶ τοῦ «Παρελθέτω τὸ ποτήριον»*, *Τόμος δογματικὸς πρὸς Μαρίνον*, *Ἐπιστολὴ πρὸς Μαρίνον*, *Περὶ τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων*, *Περὶ τῶν δύο θελημάτων τοῦ Χριστοῦ*, *Τόμος δογματικὸς πρὸς Μαρίνον*, κᾶ.
 - » 15Β Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: *Ἐπιστολές κοινές, δογματικὲς καὶ πολεμικές*: *Πρὸς τὸν ἑπαρχὸν Γεώργιον*, *Πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον*, *Πρὸς Πύρρον*, *Πρὸς Μαρίνον*, *Πρὸς Θαλάσσιον*, *Πρὸς Ἀναστάσιον μονάζοντα καὶ ἄλλους*.
 - » 15Γ Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: 1. *Συζήτησις ἐν Βιζύῃ μετὰ τοῦ Καισαρείας Θεοδοσίου*. 2. *Ἐξήγησις τῆς κινήσεως*. 3. *Βίος Μαξίμου*. 4. *Διάλεξις πρὸς Πύρρον*. 5. *Περὶ ψυχῆς*. 6. *Ἐρμηνεῖα τῆς προσευχῆς «Πατερ ἡμῶν»*.
 - » 15Δ Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: 1. *Κεφάλαια διάφορα*. εἰς πέντε ἑκατοντάδας, 2. *Κεφάλαια ἕτερα 242*, 3. *Σχόλια εἰς τὰς ἐπιστολάς Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου*.
 - » 15Ε Μαξίμου Ὁμολογητοῦ: *Κεφάλαια Θεολογικά*, *Εἰς Λόγους ΟΑ'*.

- Τόμος 16ος Ἰωάννου τῆς Κλίμακος : Κλίμαξ εἰς Λόγους Α'. καὶ Ποιμὴν.
- » 17ος 1. Πέτρου Δαμασκηνοῦ: Βιβλίον Α'.- Βιβλίον Β'. Λόγοι ΚΔ'. - 2. Φιλοθέου Σιναΐτου: Κεφάλαια Νηπτικά Μ'.- 3. Θεοδώρου τοῦ Ἀσκητοῦ: α) Κεφάλαια Ψυχωφελῆ. β) Θεωρητικόν.
 - » 18ος Θεοδώρου Στουδίτου: Ὁμιλίαι πρὸς τὸ κοινόν: α) Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ. β) Εἰς τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων. γ) Λόγος Κατηχητικὸς εἰς τὴν ἁγ. Κυριακὴν τοῦ Πάσχα. δ) Ἐγκώμιον εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. ε) Εἰς τὴν σύναξιν τῶν οὐρανίων ταγμάτων. στ) Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ. ζ) Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀποτομὴν τῆς ἱ. κεφαλῆς τοῦ Ἰωάννου Προδρομοῦ. η) Ἐγκώμιον εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην. θ) Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἀπόστολον Βαρθολομαῖον. ι) Λόγος ἐπιτάφιος εἰς τὸν πνευματικὸν πατέρα του Πλάτωνα. ια) Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἁγ. Ἀρσένιον τὸν ἀναχωρητὴν. ιβ) Λόγος ἐπιτάφιος εἰς μητέρα του. ιγ) Λόγοι Κατηχητικοὶ Α'.-ΛΓ.
 - » 18Α Θεοδώρου Στουδίτου: Λόγοι Κατηχητικοὶ ΛΔ'. -ΡΚΔ'.
 - » 19Α Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Βίος Συμεὼν ὑπὸ Νικήτα Στηθάτου.- Κεφάλαια.- Εὐχαριστίαι.- Διάλογος μετὰ σχολαστικοῦ.
 - » 19Β Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Βίβλος τῶν Θεολογικῶν Λόγων (Λόγοι Α'-Γ').- Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Α'-ς').
 - » 19Γ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Α') Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Ζ'-ΙΕ').- Β') Κατηχητικοὶ Λόγοι (Λόγοι Α'-Ζ').
 - » 19Δ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Κατηχητικοὶ Λόγοι (Λόγ. Η'-ΛΔ').
 - » 19Ε Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Ὕμνοι (Α'-ΚΖ').
 - » 19ς Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Ὕμνοι (ΚΗ'-ΝΗ').
 - » 20ος 1. Νικήτα Στηθάτου: Νηπτικά κεφάλαια ἑκατοντάδες Α'.-Γ'.- 2. Ἠλία Πρεσβυτέρου καὶ Ἐκδίκου: α) Γνωμικὸν Ἀνθολόγιον β) Κεφάλαια Γνωστικά, Πρακτικά καὶ Θεωρητικά.- 3. Θεολήπτου Φιλαδελφείας: α) Λόγος περὶ τοῦ Μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος, β) Κεφάλαια.- 4. Νικηφόρου Μοναχοῦ: Περὶ νήψεως καὶ φυλακῆς καρδίας.- 5. Γρηγορίου Σιναΐτου: α) Κεφάλαια δι' ἀκροστιχίδος ΡΛΖ. β) Ἔτερα Κεφάλαια Ζ. γ) Κεφάλαια Γ. Περὶ ἡσυχίας καὶ Προσευχῆς. δ) Κεφάλαια ΙΕ'. Περὶ ἡσυχίας καὶ προσευχῆς. ε) Περὶ τοῦ πῶς δεῖ καθέζεσθαι τὸν μονάζοντα εἰς τὴν εὐχήν.- 6. Θεοφάνους Μοναχοῦ: Κλίμαξ θείων χαρίτων.
 - » 21ος 1. Καλλίστου Καταφυγιώτου, Περὶ θείας ἐνώσεως καὶ δίου θεωρητικοῦ.- 2. Καλλίστου καὶ Ἰγνατίου τῶν Ξανθοπούλων, Μέθοδος καὶ κανὼν ἀκριβῆς περὶ τῶν αἵρουμένων ἡσυχῶς βιῶναι καὶ μοναστικῶς, περὶ τε ἀγωγῆς καὶ πολιτείας καὶ διαίτης αὐτῶν. 3. Καλλίστου τοῦ Πατριάρχου: Κεφάλαια Περὶ προσευχῆς. 4. Καλλίστου τοῦ Τηλικούδη α. Περὶ ἡσυχαστικῆς τριβῆς. β. Ἐκλογαὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων. Ὑπὸ ἔκδοσιν.
 - » 22ος Νικολάου Καβάσιλα, Ἐρμηνεία εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν.- Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς.

Γ' ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΙΑ' ΑΠΟΛΟΓΗΤΑΙ

Τόμος 1ος Ἰουστίνου τοῦ Φιλοσόφου : 1. Ἀπολογίαι Α' καὶ Β'. 2. Λόγος Περὶ Ἀναστάσεως. 3. Διάλογος πρὸς Τρύφωνα.

Τόμος 2ος Τατιανού : Πρὸς Ἑλληνας.- Ἀθηναγόρου: 1. Πρεσβεία Χριστιανῶν. 2. Περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.- Θεοφίλου Ἀντιοχείας: Πρὸς Αὐτόλυκον Βιβλία Α'-Γ'.- Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον.

ΙΒ' ΑΠΑΝΤΑ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

Τόμος 1ος Α) Προτρεπτικός.- Β) Παιδαγωγός, Λόγος Α'.
» 2ος Παιδαγωγός, Λόγοι Β' καὶ Γ'.
» 3ος Στρωματεῖς Λόγοι Α'.- Δ'.
» 4ος Στρωματεῖς Λόγοι Ε'.- Η'.- Λόγος Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.

ΙΓ' ΑΠΑΝΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Τόμος 1ος Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων.- Διαταγαὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος.- Ἀποστολικοὶ Κανόνες.
» 2ος Ἐπιτομὴ Ἡ' Βιβλίου τῶν Διαταγῶν τῶν ἀποστόλων.- Αἱ διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος
» 3ος Κλήμεντος: 1. Τῶν Πέτρου ἐπιδημίων κηρυγμάτων (Ὁμιλ. ΙΒ'-Κ'). 2. Πρὸς Κορινθίους Α' καὶ Β'. 3. Περὶ τῶν πράξεων, ἐπιδημίων τε καὶ κηρυγματων. 4. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κλήμεντος.
» 4ος 1. Ἐπιστολὴ Βαρνάβα.- 2. Ἐπιστολὲς Ἰγνατίου γνήσιες (σύντομος καὶ ἐκτενὴς μορφή) : Πρὸς Ἐφεσίους, Μαγνησίους, Τραλλησίους, Ρωμαίους, Φιλαδελφεῖς, Σμυρναίους, Πολύκαρπον.- 3. Ἀμφιβαλλόμενες ἐπιστολὲς Ἰγνατίου : Μαρίας πρὸς Ἰγνάτιον, Ἰγνατίου Πρὸς Μαρίαν, Πρὸς τοὺς ἐν Ταρσῶ, Πρὸς Ἀντιοχεῖς, Πρὸς Ἡρώνα, Πρὸς Φιλιππησίους.- Μαρτύριον Ἰγνατίου.- 3. Πολύκαρπος: Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους, Μαρτύριον.- 4. Ὁ Ποιμὴν τοῦ Ἐρμᾶ.- 5. Πατίας Ἱεραπόλεως.

ΙΔ' ΑΠΑΝΤΑ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τόμος 1ος Κατηχήσεις Φωτιζομένων (Α' - ΙΒ').
Α'. Κατηχήσεις Φωτιζομένων (ΙΓ' ΙΗ').- Β'. Κατηχήσεις Μυσταγωγικαὶ (Α'-Ε').- Γ'. Ὁμιλίαις- Ἐπιστολές.

ΙΕ' ΑΠΑΝΤΑ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Τόμος 1ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας Λόγοι Α' - ΣΤ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.
» 2ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας Λόγοι Ζ' - ΙΑ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.
» 3ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας Λόγοι ΙΒ' - ΙΖ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.
» 4ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : Γλαφυρῶν εἰς τὴν Γένεσιν Λόγοι Α'-Ζ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.
» 5ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : Γλαφυρῶν εἰς τὴν Ἐξοδον Λόγοι Α'-Γ' εἰς Λευιτικόν, Ἀριθμούς, Δευτ/μιον, Βασιλειῶν, Ὑπὸ ἔκδοσιν.
» 6ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : Βίβλος Θησαυρῶν, Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι Α' - ΙΘ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.
» 7ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : Βίβλος Θησαυρῶν, Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι Κ' - ΛΕ', Ὑπὸ ἔκδοσιν.

- Τόμος 8ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι Α' - Ε', Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
- » 9ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας : *Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Λόγοι ΣΤ'-Ζ', καὶ Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ζωοποιῦ Τριάδος κατὰ κεφάλαια, Κεφ. Α' - ΚΗ', Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶς καὶ Κύριος, Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 10ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως κατὰ κεφάλαια. Πεντάβιβλος ἀντίρρησης κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν.- Διάλεξις πρὸς Νεστόριον, Ὅτι Θεοτόκος ἡ ἁγία Παρθένος καὶ οὐ Χριστοτόκος.- Λόγος κατὰ τῶν μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον. Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 11ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Διάφοροι Λόγοι περὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων.- Λόγοι δέκα ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας πρὸς τὰ τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ (Λόγοι Α'-Γ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 12ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Λόγοι δέκα ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας πρὸς τὰ τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ (Λόγοι Δ'-Ι καὶ τεμάχια τῶν Λόγων ΙΑ'-ΙΘ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 13ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Κατὰ ἀνθρωπομορφιτῶν εἰς κεφάλαια ΚΗ'. Ἐπιστολὴ πρὸς Καλοσύριον, καὶ ἄλλοι λόγοι πρὸς τὸν βασιλέα Θεοδόσιον καὶ ταῖς βασιλίσσαις περὶ πίστεως . Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 14ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Α', Λόγοι Α'-ΣΤ', Βιβλίον Β', Λόγοι Α'-Β'. Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 15ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Β', Λόγοι Γ'-Ε', Βιβλίον Γ', Λόγοι Α'-Γ'. Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 16ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Γ', Λόγοι Δ'-Ε', Βιβλίον Δ', Λόγοι Α'-Δ'. Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 17ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ἡσαΐαν, Βιβλίον Δ', Λόγοι Δ'-Ε', Βιβλίον Ε', Λόγοι Α'-ΣΤ', καὶ εἰς Ἱερεμίαν, Βαρούχ, Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλ Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 18ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ὡσηὲ (Λόγοι Α'-Ζ')- Ἰωὴλ (Λόγοι Α'-Β'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 19ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ἀμώς (Λόγοι Α'-Δ'), Ὄβδιού, Ἰωνᾶν (Λόγ. Α'-Δ'), Μιχαΐαν (Λόγ. Α'-Ζ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 20ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ναοὺμ (Λόγοι Α'-Γ'), Ἀβδακούμ (Α'-Γ'), Σοφονίαν (Α-Β), Ἀγγαῖον (Α-Β). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 21ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Ζαχαρίαν (Λόγοι Α'-ΣΤ)- Μαλαχίαν (Λόγοι Α' - Β'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 22ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Εὐαγγελιστὰς Ματθαῖον - Λουκᾶν . Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 23ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα συνέχεια εἰς Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν καὶ εἰς Ἰωάννην (Λόγος Α', κεφ. Α'-Γ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 24ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην (Λόγος Β', κεφ. Α'-Θ', καὶ Λόγος Γ', κεφ. Α'-ΣΤ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 25ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην (Λόγος Δ', κεφ. Α'-Ζ', Λόγος Ε', Α'-Ε'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 26ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην (Λόγος ΣΤ', κεφ. Ἐνα, Λόγος Ζ' καὶ Η' τεμάχια, Λόγος Θ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 27ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην (Λόγος Ι, κεφ. Α'-Β', Λόγος ΙΑ' κεφ. Α' - ΙΒ'). Ὑπὸ ἔκδοσιν.*
 - » 28ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: *Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην (Λόγος*

- Τόμος Β'), εἰς τὰς Πράξεις, καὶ εἰς τὰς Ἐπιστολάς Ρωμαίους, Κορινθίους Α', Κορινθίους Β', Γαλάτας, Ἑβραίους, Ἰακώβου, Ἰωάννου Α', Ἰούδα. Ὑπὸ ἔκδοση.
- 29ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ἐπιστολαὶ (Α'-ΠΗ). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 30ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὀμιλίαι ἑορταστικαί (Α'-ΙΖ) Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 31ος Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: Ὀμιλίαι ἑορταστικαί (ΙΗ'-Λ'). Ὀμιλίαι διάδορες (Α'-ΚΒ).- Λόγος εἰς τὴν τελευταίαν τῶν ἁγίων τριῶν παιδῶν καὶ τοῦ πανσόφου Δανιήλ. Ὑπὸ ἔκδοση.

ΙΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΦΩΤΙΟΥ

- » 1ος Φωτίου Κων/πόλεως: Α'. Ἐξηγητικά: Τὰ Ἀμφιλόχεια ἢ Λόγων ἱερῶν καὶ ζητημάτων ἱερολογίαι, ἧτοι Πρὸς Ἀμφιλόχιον Μητροπολίτην Κυζίκου, ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν, ζητημάτων διαφόρων εἰς ἀριθμὸν τριακοσίων εἴκοσι δύο ἐρωτήσεων καὶ ἐπιλύσεων (Ἐρωταποκρίσεις Α'-ΕΓ). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 2ος Φωτίου Κων/πόλεως: Β'. Ἐξηγητικά: Τὰ Ἀμφιλόχεια ἢ Λόγων ἱερῶν καὶ ζητημάτων ἱερολογίαι κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀποκρίσιν (Ἐρωταποκρίσεις ΕΔ'-ΡΜΔ'). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 3ος Φωτίου Κων/πόλεως: Γ'. Ἐξηγητικά: Τὰ Ἀμφιλόχεια ἢ Λόγων ἱερῶν καὶ ζητημάτων ἱερολογίαι κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀποκρίσιν (Ἐρωταποκρίσεις ΡΜΔ' - ΤΚΒ). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 4ος Φωτίου Κων/πόλεως: Δογματικά: Διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως εἰς Λόγους Δ'.- Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος Μυσταγωγίας.- Κατὰ τῶν τῆς Παλαιᾶς Ρώμης περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 5ος Φωτίου Κων/πόλεως: Α'. Ἱστορικά: Μυριόβιβλον ἢ Βιβλιοθήκη. Ἀπογραφή καὶ συναρίθμησις τῶν ἀνεγνωσμένων ὑπὸ Φωτίου βιβλίων, εἰς κεφάλαια ΣΠ'. (Κεφάλαια Α'-ΡΝΘ'). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 6ος Φωτίου Κων/πόλεως: Β'. Ἱστορικά: Μυριόβιβλον ἢ Βιβλιοθήκη. Ἀπογραφή καὶ συναρίθμησις τῶν ἀνεγνωσμένων ὑπὸ Φωτίου βιβλίων, εἰς κεφάλαια ΣΠ'. (Κεφάλαια ΡΕ'-ΣΚΒ'). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 7ος Φωτίου Κων/πόλεως: Γ'. Ἱστορικά: Μυριόβιβλον ἢ Βιβλιοθήκη. Ἀπογραφή καὶ συναρίθμησις τῶν ἀνεγνωσμένων ὑπὸ Φωτίου βιβλίων, εἰς κεφάλαια ΣΠ'. (Κεφάλαια ΣΚΓ'-ΣΜΑ'). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 8ος Φωτίου Κων/πόλεως: Δ'. Ἱστορικά: Μυριόβιβλον ἢ Βιβλιοθήκη. Ἀπογραφή καὶ συναρίθμησις τῶν ἀνεγνωσμένων ὑπὸ Φωτίου βιβλίων, εἰς κεφάλαια ΣΠ'. (Κεφάλαια ΣΜΒ'-ΣΝ'). Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 9ος Φωτίου Κων/πόλεως: Ε'. Ἱστορικά: Μυριόβιβλον ἢ Βιβλιοθήκη. Ἀπογραφή καὶ συναρίθμησις τῶν ἀνεγνωσμένων ὑπὸ Φωτίου βιβλίων, εἰς κεφάλαια ΣΠ'. (Κεφάλαια ΣΝΑ'-ΣΠ').- Διάφορα: Τί ἐστὶν ὁ ἄδης καὶ ποῦ κεῖται.- Εἰ ὄρωνται οἱ δίκαιοι ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν.- Μεταξοσκώληκες καὶ μέταξα.- Περὶ Κροκόπτων ζῶων.- Εἰ ἐστὶν ὄρνις ὁ Φοῖνιξ. Ὑπὸ ἔκδοση.
- » 10ος Φωτίου Κων/πόλεως: Α'. Κανονικά: Σύνταγμα κανόνων διηρημένον εἰς τίτλους ΙΔ'. ἐκ κεφαλαίων διαφόρων (Τίτλοι Α'- Γ' κεφάλαιον Η'). Ὑπὸ ἔκδοση.

- Τόμ. 11ος Φωτίου Κων/πόλεως: Β'. Κανονικά: 1. Σύνταγμα κανόνων διηρημένον εἰς τίτλους ΙΔ' ἐκ κεφαλαίων διαφόρων (Τίτλοι ΙΑ'. ΙΔ'). 2. Νομοκάνων, ἧτοι Ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων εἰς τίτλους ΙΔ' ἐκ κεφαλαίων διαφόρων.- Ἐρωτήματα δέκα σὺν ἴσαις ταῖς ἀποκρίσεσιν. Ὑπὸ ἔκδοσιν.
- » 12ος Φωτίου Κων/πόλεως: Α'. Ὁμιλίαι: α) Εἰς τὸ γενέσιον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.- β) Ἐκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις νέας ἐκκλησίας τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοιο οἰκοδομηθείσης. Β'. Ἐπιστολαί: Φωτίου Ἐπιστολαὶ ΡζΓ' ἐν βιβλίοις τρισίν. Βιβλίον Α' Ἐπιστολαὶ Α' - ΚΔ', Βιβλίον Β' Ἐπιστολαὶ Α' - ΡΒ', Βιβλίον Γ' Ἐπιστολαὶ Α' - ΕΖ'. Ὑπὸ ἔκδοσιν.

ΙΖ' ΑΠΑΝΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ ΣΑΛΑΜΙΝΙΟΥ

- Τόμ. 1ος Σαλαμινίου Ἐρμείου Σωζομενοῦ : Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Τόμοι Α' - Δ'.
- » 2ος Σαλαμινίου Ἐρμείου Σωζομενοῦ : Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Τόμοι Ε' - Θ'. Ὑπὸ ἔκδοσιν.

*Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Μενελάου 3 – Τηλ. 283 880 – Θεσσαλονίκη*

Έκτύπωση ΉΟφσετ: GRAFO – Τηλ. 281 188. Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία : Άφοι ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ, Λαχανᾶ 17, Τηλ. 839 414 – Θεσ/νίκη

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλείο Ε. ΜΕΡΕΤΑΚΗ

Μενελάου 3 – Θεσσαλονίκη – Τηλ. 031/283 880 – (Οικίας 031/696 653)
